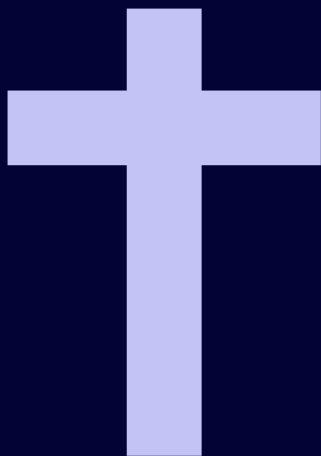

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua
New Guinea

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua New Guinea

Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665

Contents

Mataio	1
Mareko	56
Luka	90
Yohane	150
Méliméli icac ai	191
Roma	246
1 Korinti	271
2 Korinti	295
Galatia	311
Efeso	319
Filipai	328
Kolosai	334
1 Tesalonika	340
2 Tesalonika	345
1 Timoteo	348
2 Timoteo	355
Tito	360
Filemon	363
Hebraio	365
Yakobo	383
1 Petero	390
2 Petero	397
1 Yohane	401
2 Yohane	407
3 Yohane	408
Yuda	409
Ac Saᵑa	411
Legic	439

Mataio

Yesuac esañ ambéchéra ionac qacgina.

¹ Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra.*

² Abarahamnén Isaka mi-hicjiyec. Isakanén Yakop mi-hicjiyec. Yakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mihicji énécmiyec.† ³ Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mihicji érécmiyec. Feresinén Hesiron mihicjiyec. Hesironnén Aram mihicjiyec. ⁴ Aramnén Aminadap mihicjiyec. Aminadapnén Nason mihicjiyec. Nasonnén Salmon mihicjiyec. ⁵ Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mihicjiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mihicjiyec. Yobedinén Yesi mihicjiyec. ⁶ Yesinén ic kewu Dawidi mihicjiyec.

Wañu Dawidinén Uriawac iniña iwarunec Solomon mihicjiyec. ⁷ Solomonnén Rehoboam mi-hicjiyec. Rehoboamnén Abia mihicjiyec. Abiyanén Asafe† mihicjiyec. ⁸ Asafenén Yosafat mihicjiyec. Yosafatnén Yoram mihicjiyec. Yoramnén Uzia mihicjiyec. ⁹ Uzianén Yotam mihicjiyec. Yotamnén Ahazi mihicjiyec. Ahazinén Hezekia mihicjiyec. ¹⁰ Hezekianén Manase mihicjiyec. Manasenén Amosi§ mihicjiyec. Amosinén Yosia mihicjiyec. ¹¹ Wañu Babilon baeciguc onagicma kenkenja nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mihicji énécmiyec.

¹² Wañu Babilon baeciguc onagicma kenjicguc Yekonianén Salatiel mihicjiyec. Salatielnén Zorobabel mihicjiyec. ¹³ Zorobabelnén Abiut mihicjiyec. Abiutnén Eliakim mihicjiyec. Eliakimnén Azori mihicjiyec. ¹⁴ Azorinén Sadok mihicjiyec. Sadoknén Akim mihicjiyec. Akimnén Eliut mihicjiyec. ¹⁵ Eliutnén Elezari mihicjiyec. Eleazarinén Matan mihicjiyec. Matannén Yakop mihicjiyec. ¹⁶ Yakopnén Mariawac euya Yosefe mihicjiyec. Wañu Maria iwarunec mia Yesu Kristo** zémimia imi hicjiyec.

¹⁷ Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Dawidi igucnec éréma Babiloniguc onagicma kenkenjawac naléiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Babiloniguc onagicma kenkenjawac nalé imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnén météré mimia Yesuac hicjihicjiya imuac suruc.

¹⁸ Wañu Kristo Yesuac hicjihicjiya imi yomuhuc; Iwac nenjocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zéérécmimia wanec, nén ekawu momacnec ménda ker-icnec Uña Téréyanén kiwi meyu hériyaguc wañu héjec. ¹⁹ Wañu iwac eu buña Yosefe imi ic dindiña kerec. Imuac niñ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niñac, élérnec waimiyu kemmac zé nimma niñarengéyec. ²⁰ Imuhuc nimma keru Miñ Kewuac kua meme uña méjnén gauiguc

* **1:1:** Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, nén kemaña 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi téréya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owin zé Zipilalec ac me Nei ac qahac, nén Girik ic me Hebraio ic ewagina méndacma ooyawac hezac. † **1:2:** Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, nén tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac. ‡ **1:7:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Asafeac qara méj imi Asa. § **1:10:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Amosiac qara méj imi Amon. ** **1:16:** Hebraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnén météré mimia.

hicnjimima yomuhuc ézéyec; Daw-
 idiac qeli Yosefe, iniñ buñaga
 Maria wagicmañ zé zénénga
 ménda hiriyu, tomenjaiguc taczac
 imi Uña Téréyawac murunec.
 21 Inéñ nañawac mihicñimac.
 Mihicñiyu inéñ kecma eñeya ic
 embachéra késpedesgina igucnec
 añgégina timac, imuac niñac
 qara Yesu zéwésémañ. 22 Haka
 hicñiyec imi Miñ Kewuninanéñ
 kua meme icya kuaya mema
 ac yomuhuc zéyec imi moczoñ
 meselimañ zé imuhuc hicñiyec;✱
 23 Ninzu, embac serañanéñ héri
 haima naña meyu iwac qara Im-
 manuel zému (Hénia imi Anutunéñ
 neñañguc keczac). 24 Imuhuc
 zéyu Yosefenéñ gau igucnec yacma
 Miñ Kewuac kua meme uñanéñ
 zéyec séc wamma iniñ buñaya
 wagicma hayec. 25 Wañu inéñ i guc
 momacnec heyac ménda wamma
 kerunec embac imi méréç merac
 naña mihicñiyec. Mihicñiyu
 Yosefenéñ qara Yesu zéyec.

2

*Niniñ ic ieneñ Yesu hémbiñ zé
 hagic.*

1 Ic kewu Herodeac héngalen
 naléiguc Yesunéñ Yuda baec
 Betelehem ama arenañ yandaiguc
 hicñiyec. Gezac qema niñgic,
 hicñiyu Is igucnec niniñ ic tosara
 Yerusalem hama yomuhuc zégic;
 2 Merac Yuda ic onac ic kewu
 buña hicñiyec imi dimia? Nini
 Is iguc iwac widi méñ hémma
 mepésimiwiñ zé haziñ. 3 Imuhuc
 zégic ic kewu Herodenéñ ac imi
 niñu ewayaiguc niñkéndéñaguc
 wañec. Imi mia inéñnec qahac,
 Yerusalem miñina i guc kecçic
 ieneñ moczoñ imuhuc wañgic.
 4 Wañu inéñ hofac oo ic ki-
 wahécgina zéma hénaoñ ionac
 hénac acac kiwi ic unuruma Kristo*

dimuaru hicñima keczac imuac
 qesiénécmiyec. 5 Qesiénécmiyu
 yomuhuc ézégic; Yuda baec
 Betelehemiguc. Imi mia Anutuac
 tiliñ tiliñ ic méñnéñ yomuhuc
 oyecac hezac hénia yomuhuc
 niñac imuhuc zégic; 6 Betelehem
 ama arenañ, guac murunec galeñ
 méñnéñ hama nuac hénaoñ
 Israel imi rama galeñ ésécnec
 galeñgé énécmimac. Imuac niñ
 gi imi Yuda baeciguc ama arenañ
 yanda kuney kuney hema kezac
 imuac suginaiguc komodia
 ménda wanzañ.

7 Imuhuc zégic nimma Hero-
 denéñ niniñ ic éléñnec un-
 uruyu hagic eñacnec tacma
 widi hicñiyec imuac naléya
 dindiñanec qesiénécmiñ nimec.
 8 Qesiniñu tecgéyu Betelehem ama
 arenañ yandaiguc méli énécmima
 yomuhuc énézéyec; Kemma
 merac imuac dindiñanec qesin-
 immu. Wañu mihicñimuiguc
 liliñgéma hama nézégic, ni acguc
 kemma mepési mimañ. 9 Ic
 kewunéñ imuhuc zéyu niñgic
 tecgéyu, hénagina méñgucnec
 toroqema keñgic. Wañu gezac
 qema niñgic, widi Is imuaru
 héngic iminéñ muñguc hicñi
 énécmima walac walac kemma
 moczoñ merac heyec ama imuaru
 kemma héiselima tarec. 10 Wañu
 ieneñ widi imi muñguc hémma
 ségiségi kuney yanda wañgic.
 11 Wañu ama imuaru haréma
 merac imi neñgocya Mariaguc
 momacnec iricma simiñ héima
 mepési migic. Imuhuc wamma
 géségina auma sese mema hagic
 goli, libanosic ic tutuha hémeñaguc
 zéma sacmasi haléc hémeñaguc
 imi sécgina séc haimigic. 12 Wañu
 gauiguc Herodeac muru ménda
 kemmu niñ énézéyec. Énézéyu
 nimma hénac méñ igucnec ama

✱ 1:22: Yes 7:14 * 2:4: Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéñ météré mimia.

baecginaiguc lilingéma kenjic.

Yosefe inij meracyaguc Izipte baeciguc néngacma kenjic.

¹³ Lilingéma kenjic, ninzu, Anutuac kua meme uñanén gauiguc Yosefe hicñimima yomuhuc ézéyec; Herodenén merac yomi qemañ zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma nenjocya oragicma Izipte† baeciguc néngacma kemma kecna muñguc gézemañ. ¹⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén sinjiaiguc yacma merac zéma nenjocya oragicma Izipte baeciguc kenjic. ¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Miñ Kewuninanén enjeya kua meme ic ménjac kuaya mema zéma yomuhuc zéyec ac yominén héla héimac niñ imuhuc hicñiyec; Izipte baec igucnec nañna qac hérémizua.*

Yesu qewiñ zé wamma namu nene tosara unuhumugic.

¹⁶ Wañu Herode imi ninij ic ieneñ ikoc wammigic imi niñtegicma qeri biric kuney yanda wañec. Wañu yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama areña yanda zéma ama areñ yanda yanda hosuraiguc tacma kenjic imuac qeriaiguc merac kecgic imi ninij ic qesiéncmima naléya niñec imi méndacma yawuñgina éréhéc zéma bawaiñguc moczoñ unugic humudacgic. ¹⁷ Imuhuc wañgic kua meme ic Yeremianén yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec; ¹⁸ Ewa hétén ménj Rama ama areña yandaiguc hicñiyu niñgic. Ewa biric yanda zéma zésiac yandanén hicñiyu niñgic. Rahelnén merachéra ionac niñ siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac niñ mebélac gémuac séc qahac wañec.

Izipte baec igucnec lilingéma hagic.

¹⁹ Wañu Herode humuyu, ninzu, Miñ Kewuac kua meme uña ménrénj Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; ²⁰ Meracac kekecyu qewiñ zé hocgic ieneñ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma nenjocya oragicma Israel baeciguc lilingéma kenna. ²¹ Imuhuc zéyu Yosefenén yacma merac nenjocyaiguc oragicma Israel baeciguc kenjic. ²² Néñ Ake-laonén mañgocya Herodeac tatac késama Yuda baec galeñgézac imuhuc zégic nimma imuaru kemmanj zé zénénja hiriyec. Wañu gauiguc kua meme uñanén ézéyu nimma Galilaia baeciguc kenjic. ²³ Kemma tauñ ménj Nazarete zéanžu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñ imuhuc hicñiyec; Nazarete ic zémimu.

3

Yohaneac héipuc ac.

¹ Nalé imuaru doku naec haka ic Yohananén hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec; ² Kurumenjac héngalenj ama areña yandanén hosucninu hazac, imuac niñ ewa qerigina melenjic. ³ Wañu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic ménj baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Miñninawac hénaya zérénj qérénj wamma megic, iwac hénaya héimindiñgic dindiña wañu. ⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanén memeya imi héima rikuña yanj séwélanén memeya imi kembanganic zikima kerec. Wañu iwac neneya imi gaoc zéma hasénj morombazecac dokuya. ⁵ Wañu imuhuc zéauyu

† 2:13: Girik aciguc; Aigiptos. * 2:15: Hos 11:1

Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku néwéc néwéc ic embac moczoñ iwac muru kendacgic. ⁶ Kemma kápésicgina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷ Wañu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokoleñac qelihéra qeri geric hahaya imuac-nec néngacmu niñac méréñéñ goro ac énézéyec? ⁸ Ewa melen melenac séciguc héla mihicñigic. ⁹ Wañu enañ qeriginanéñ Abaraham imi neñañ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niñgic, Anutunéñ hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu. ¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haiñzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiñgacdacmac. ¹¹ Ni imi qerigina melemmu niñac dokunéñ naec énécmianzua, néñ nuac andénaiguc hakeczac inéñ kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanéñ hena usuya metecgéma késamañac séc qahac. Inéñ Uña Téréya zéma geric bélañanéñ naec énécmimac. ¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminéñ héla gocmia imi tocgéma hofiiguc haimac, néñ gorosoña imi héiusuñ wamma geric bélañ tectecgia qahac imuaru giliyu zamac.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³ Wañu nalé imuaru Yesunéñ Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenéñ doku naecmimac niñ ézéyec. ¹⁴ Ézéyu Yohanenéñ qetalimima yomuhuc zéyec; Geñ ni doku naec némbésémañ niñac wanzua, néñ geñ nuac muru hazañ? ¹⁵ Yesunéñ melemma zéyec; Deguc imi acna niñnéñna imuhuc wamma nekan

haka solañ moczoñ meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec. ¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumeñ añgéyu Anutuac Uña Téréya kembo nei ésécnec mama hama iwac orucyaiguc nañu héñec. ¹⁷ Wañu kurumeñ igucnec ewa méñ yomuhuc hicñiyec; Yomi imi nuac Nañna. Iwac siñ kunéñ yanda niñanzua. Iwac niñ ewa qerinanéñ ségiségi yanda wañanzac.

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Wañu Yesu Biria miñinawac ala batuciguc emmac niñ Uña Téréyanéñ wagiru baec kisi-aiguc keñec. ² Kemma siñi kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéwelecma kecma andiaiguc yaka niñ humuyec. ³ Ara batuc miñinanéñ Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Naña wanzañiguc zéna hoc sasala yominéñ melemma saméñ wammac. ⁴ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnéñ saméñ sac qahac, néñ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczoñ nimma kekecyaguc kecmac. ⁵ Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ Yesu wagicma Yerusalem kiropec téreyaiguc emma ama téreya imuac witiyaiguc oporu nañec. ⁶ Nañu yomuhuc ézéyec; Inéñ guac wamma kua meme uñahéra énézéyu ieneñ méraginanéñ gi gépésima osogéñgic hocnéñ hénaga ménda nézéñgémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Naña wanzañiguc yomuacnec luma emu hiñgacna. ⁷ Zéyu Yesunéñ muñguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néñ Miñ Anutuga ménda batucgé miwésémañ. ⁸ Imuhuc zéyu Biria

miñinanéj wagicma baec boña eñeña yandaiguc emma héngalen ama areña yanda sasala baec séc hema keñkenja imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec. ⁹ Héñu yomuhuc ézéyec; Gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczoñ guac géndacmañ. ¹⁰ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Biria miñina,* gi néngacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miñ Anutuga simiñga héimima mepési miwésémañ, wañu iwacnec sac welen qemiwésémañ. ¹¹ Imuhuc zéyu Biria miñinanéj Yesu waimima keñec. Keñu kua meme uña eneñ haréma Yesu welen qemigic.

Yesunéj Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

¹² Wañu Yesunéj Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buña suruc nimma Galilaia baeciguc keñec. ¹³ Wañu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali baec sugicug zékéñ yanda hezac imuac giñgiñaguc taczac. ¹⁴ Imi mia Anutuac tiliñtiliñ ic Yesaiawac kuaya mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niñac imuhuc hicñiyec; ¹⁵ Zabulon baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeñ kondun giñgiñawac hénia zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru, ¹⁶ ic embac tunumañiguc taczu eneñ asac mararañ yanda hicñiyu héngic. Wañu humucac tunumañaguc kecgc ionac muru asac mararañ qetagali énécmizac.

¹⁷ Wañu nalé imuaru mia Yesunéj aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina melenjic.

Yesunéj hénima tohotoho ichéra unuruma énépésiyec.

* 4:10: Girik aciguc; Satana.

¹⁸ Wañu Yesunéj Galilaia kondun giñgiñaguc keñkecma héñu Simon, Petero zémimia imi zéma iwac munaya Anderea iereñ konduniguc ufigira gilimanec nañoc. Wañu iereñ imi lambéc héréhéré ic keroc. ¹⁹ Wañu iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéñic, neñ ai ménj érécmiwa iri ic embac héréhéré ic wammaoc. ²⁰ Imuhuc zéyu focnec ufigira waiyic taru Yesu méndaroc. ²¹ Wañu imuacnec keñkecma héñu dac muna éréhéc Zebedaioc nañ héréra, Yokobo zéma iwac munia Yohane iereñ mañgocgira Zebedeguc enjawu zéiciguc ufigina qotoma tacgic mihicñi érécmima ururuyec. ²² Ururuyu focnec zéic zéma mañgocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunéj ic embac tunaguc ackua zéc ku énécmiyec.

²³ Wañu Yesunéj Galilaia baec séc kereñ haré wamma tocgotocgo amaginaiguc Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sugcinaiguc ic embac tosara hafi zepaginaguc hénia hénia imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ²⁴ Imuhuc wañu iwac qac buñaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ieneñ hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaguc, uña biriaginaguc, humuc turucginaguc, zéma hénia méragina séléc sélécgia imi onagicma hagic mehiaru énécmiyec. ²⁵ Wañu Galilaia, Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma Yodan doku néwéc igucnec ic embac tuña tuña hama méndacmigic.

5

Íc zézé ségiségiyaguc.

¹ Wañu Yesunéj ic embac tuña tuña imi inicma baec boñaiguc

emma tarec. Taru tohotoho ichéra ienej iwac muru hagic. ² Wañu kuaya auma ku énécmima zéyec; ³ Uñá qerigina maqeqeya kecañzu imi enej ségiségi ginaguc, kurumeñac héngalenj ama areña yanda imi ionac buña wanzac. ⁴ Zé siac wamma kecañzu imi enej ségiségi ginaguc, Anutunéj ewa hia qeéncmimac. ⁵ Gumbénzénzénj kecañzu imi enej ségiségi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc énécmiyu késamu. ⁶ Yaka zéma doku niñ humuanzu éséc haka solañawac wañanzu imi enej ségiségi ginaguc, sécgé énécmimia wammac. ⁷ Goi héihéi wañ énécmianzu imi enej ségiségi ginaguc, Anutunéj goigina héimac. ⁸ Ewa qerigina qala qala imi enej ségiségi ginaguc, ienej Anutu hémmu. ⁹ Luae qeque ic imi enej ségiségi ginaguc, Anutuac nambérac héra zééncmimu. ¹⁰ Haka solañawac unuhéi wañ énécmigic birizu imi enej ségiségi ginaguc, kurumeñac héngalenj ama areña yanda imi ionac buña wammac. ¹¹ Nuac niñac zéma zébiri qébiri wañ énécmima unuhéi wañ énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaguc haimu imi ségiségi ginaguc, ¹² Anutuac kua meme ic walac hama kecgic imi imuhucyanec unuhéi wañ énécmigic. Imuac niñac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac kitiwa kurumeñiguc heheya imi kunej yanda imuac niñac imuhuc zézu.

Sei zéma asac mararañ.

¹³ Ini imi baec ic ionac sei keczu. Wañu seinéj siña qahac wammaciguc némacyanéj iwawai méj hésiyu siñaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omaya wamma iwawai méj ménda mehiarumac, néj momacguc

wañmimiawac séc imi giligic ic embac enej tizizamu. ¹⁴ Wañu ini imi baec ic ionac asac mararañ, ama areña yanda méj baec boñaiguc imi musañgémacac séc qahac. ¹⁵ Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, imi mia tataraguc haigic taru asahanéj ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac. ¹⁶ Imuac onac asac mararañ ginanéj imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Wañu ienej onac wawañ meme hiabia imi héngic hiaruyu Mañgocgina kurumeñiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tiliñtiliñ ic.

¹⁷ Niñgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomañ zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomañ zé ménda mayi, néj meseligimañ niñac mayi. ¹⁸ Ni hélacnec énézézua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me bororoñadac méj eñ hema ménda qahac wammac, néj moczoñ hélacgucnec wandaruguc mia baec kurumeñ imi hia qahac wammac. ¹⁹ Imuac ic méjnéj méj héna ac imuarunec mococdiadac méj logima tosara imuhucnec wammu niñ ku énécmimac imi, kurumeñac héngalenj amaiguc ic mamaya zémimac. Wañu méjnéj méj wawañ memeyaiguc haima héna ac imi imuhucyanec tosara ku énécmimac imi, kurumeñac héngalenj amaiguc ic eneña zémimac. ²⁰ Imuac énézéwa niñgic, onac haka solañanéj héna acac* kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogicmac imi, kurumeñac héngalenj amaiguc keremmuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

* 5:20: Moseac héna ac.

21 Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Ic ménda qe-humuwéséman, wanu méhnénj ic qehumumac imi acac buña wammacac hezac, ac imi ini niñgicac nindaczu. 22 Néj neñ yomuhuc énézéua; Méhnénj méj hénia qahac alaya qeri biric niñmizac imi acac buña wammac. Méhnénj méj imi alayawac niñac, ic qelana† zémizac imi kua meme ic ionac kaunsol iguc onopocmu. Méhnénj méj alayawac moroc zémizac imi geric siawac buña wammac. 23 Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganénj guac niñac hazéc ac méj késa keczac imi niñqelizanjiguc 24 sesega imi zaki téréya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegéñuguc bec lilingéma hama sesega imi haimiwéséman. 25 Gi hazécgaguc héniaiguc kemmanec focdac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hazécganénj gésigési icac muru goporu gésigési ic iminéj téñgij ic kunenjinawac mériaiguc waigénu hésa amaiguc gopocmac. 26 Goporu, ni hélacnec gézéwa niñna, alagawac kitic imi moczoñ ménda kudacma imuarunec mawésémanac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

27 Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Kaisero ai ménda mewéséman, ac imi niñgicac nindaczu. 28 Néj ni yomuhuc énézéua; Ic méhnénj embac méj hémma ewayaiñguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianénj bec kaisero wanzac. 29 Kicga héiigucnéj biriawac simbaiguc goporu, imi néfindiñgéma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wanu séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbéseman iminéj hia

wammac. 30 Méraga héiigucnéj biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wanu séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbéseman iminéj hia wammac.

Eu iniñ waiwai haka.

31 Zézéya méj imi yomuhuc; Ic méhnénj méj iniña waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac. 32 Néj ni yomuhuc énézéua; Ic méhnénj méj iniña kaiseroac qahac, néj yéwéri tosara niñac waimizac imi, inénj embac imi kaiseroiguc opoczac. Wanu ic méhnénj embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

Zézépan ac.

33 Wanu muñguc, yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eñ ménda zéseliwéséman, néj guac zézépan acga imi kewuac kiwaiguc wandacbéseman. 34 Wanu ni yomuhuc énézéua; Anutuac kiwaiguc ac méj méndagucnec zéselimu. Kurumeñ qacma ménda zéselimu. Kurumeñ imi Iwac ic kewu tatac wanzac. 35 Wanu baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac hénia titiya wanzac. Wanu Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu eñenawac ama arenja yanda wanzac. 36 Wanu orucgaiguc acguc ménda koroma zéseliwéséman. Imi mia gi oruc zucga meleñna méñac méj lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niñac imuhuc zéua. 37 Imuac bénzénj dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeqeya imi Biria miñinawac murunec hahaya.

Bakia meleñ énécmiawac haka.

† 5:22: Girik aciguc; Raka.

38 Ac zézéya méné yomuhuc niñanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécyá. 39 Wanju neñ yomuhuc énézézua; Haka biria kítik imuac nuna guwa ménda wammu. Méñnéñ hulunja otomac imi, néwécgeñga hia melenj mina qemac. 40 Wanju méñnéñ geñga maleku niñac aciguc guagícma kerju sanjeña malekuga imi momacnec wai miwésémañ. 41 Méñnéñ héna hosuru guagícma kemmanjac zéyu horua méndacmima kembésémañ. 42 Méñnéñ iwawaiga méné guagícmañ zé me lagulawac késamañ niñac welecgeñu enjac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

43 Alaga siñ nimmima hazécga mézétiti wammiwésémañ ac zézéya méné imuhuc niñanzu, 44 néñ neñ mia yomuhuc énézézua; hazéc hécgina siñgina niñénécmimu. Wanju ununesi wañ énécmianzu ionac niñac wamma zéwelec wammigic goigina héimac. 45 Imuhuc wamma kurumenj Manjoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kurumenj Manjocginanéñ kaiwe zéyu ic hia biria momacnec asari énécmianzac. Wanju kiyaya imuhucyanec ic hia biria momacnec énécmianzac. 46 Siñ niñénécmianzu ionacnec sac goigina héiénécmimu imi, némac kitiwa hiabia he énécmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hia ménda wañanzu me? 47 Wanju alahécgina ionacnec sac ac qacguc wañ énécmimu imi, némac iwawai kunerj yanda wanzu wammac? Ic enia enerj haka imuhucya hia ménda wañanzu me? 48 Imuac mia kurumenj Manjocgina imi solanja keczac séc ini imuhucnec solanja kecmu.

6

Méra énécmiawac haka.

1 Técgina nimma kecmu. Haka solanja imi ic ienerj hémmu niñac zéma kicginaiguc wambu niñac. Imuhuc wammuiguc kurumenj Manjoc ginanéñ bakia hiabia ménda melenj énécmimac.

2 Kicac welenj qeque imi ienerj tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc kemma icnéñ mepési énécmimu niñac témuñ hianzu. Néñ hélacnec zéwa ningic; Ic imi enerj baec icnéñ mepési énécmigic bakiagina bec medaczu. Gi imi geñga wéségaiguc imuhuc ménda wambésémañ. 3 Néñ maqeqeya iwawai méné énécmiwésémañ nalé imuaru méra héiganerj némac haka wanzac imi méra kanaganerj ménda nimmac. 4 Imuac niñ halerj haihaiga imi sasanjaiguc wambésémañ. Wanju Manjocga sasanjaiguc géñanzac inerj imuac bakia melenjémmac.

Zéwelec ai.

5 Wanju zéwelec wambésémañ imuaru ninzénj ninzénj ic ikora ienerj wañanzu ésécnec ménda wambésémañ. Ienerj mia icicmu niñac tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc namma zéwelec wawanja imuac siña niñanzu. Ni hélacnec énézézua; Ienerj imi boña bec késagic tecgezac. 6 Gi zéwelecbésémañ imuaru amagaiguc emma naguga héima manjocga sasanjaiguc kecanzac iwac muru zéwelec wambésémañ. Wanju manjocga sasanjaiguc hémma niñanzac inerj bakia imi melenjémmac. 7 Ini zéwelecbiñ zé ic enia ésécnec ac héla qahac sasala ménda olommu. Ienerj mia ac sasala zéniguc niñénécmimac imuhuc zéma niñanzu. 8 Manjocgina imi zéwelec ménda wañicnec iwawai hocanzu imi bec ninjaczac. Imuac ini ionac séc

ménda wammu. ⁹ Imuac ini yomuhuc zéma zéwelec wammu; Kurumeŋ Maŋgocnina guac qacga mepésini téréya hemac. ¹⁰ Guac héngalenj ama areŋa yanda mama hamac; Kurumeŋiguc hezac ésécnec baeciguc guac ewa sinŋa wandac wandara wammac. ¹¹ Gi deguc kaiwe yomuac nene sécnina nénécnina. ¹² Nini ic ionac késpedescina wai énécmizij, imuhucyanec késpedescina wai nénécnina. ¹³ Nini ménda wai nénécnina ala batuciguc kerembij niŋac. Néŋ Biria miŋinawac murunec metecgé nénécnina. ¹⁴ Ini ic ionac késpedes waimuiguc kurumeŋ Maŋgocŋinanéŋ onac késpedes imuhucyanec waimac. ¹⁵ Waŋu ini ic onac késpedes ménda waimuiguc maŋgoc ŋinanéŋ késpedescina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawaŋa.

¹⁶ Waŋu nene zikima zéwelec wammuiguc ninzéŋ ninzéŋ ic ikora ieneŋ waŋanzu ésécnec ewa biriŋ tanec ménda wammu. Némac niŋ ieneŋ imi tanecŋina wininiyu inictegicmu niŋac imuhuc waŋanzu. Hélaecnec énézéua; Ieneŋ imi bakiagina séha imi bec megic tecgézac. ¹⁷ Geŋ mia nene zikima zéwelecbésémaŋ imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuacbésémaŋ. ¹⁸ Waŋu nene zikima zéwelecma keczaŋ imi ic ionac muru qahac, néŋ Maŋgocga sasaŋŋiaiguc keczac iwac muru sac wininiyu geŋteŋgicmac. Waŋu Maŋgocga sasaŋŋiaiguc iwawai hicŋiyu héŋanzac inéŋ bakia melenj gémmac.

Iwawai eeyaguc kurumeŋiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureŋ zéma hufeŋanéŋ mebiriwac niŋac.

Waŋu imuaru imi kowu nene ieneŋ hézégéma hiŋgacma kowu memu. ²⁰ Néŋ hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumeŋiguc qutulangégic emmac. Imuaru imi gureŋ zéma hufeŋanéŋ ménda mebirimac. Waŋu imuaru kowu nene ieneŋ ménda hézégéma hiŋgacma kowu memu. ²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niŋac imuhuc zézua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéŋ séwiga moczoŋ yanda sécgémac. ²³ Néŋ kicga birizaciguc imi tunumaŋnéŋ séwiga moczoŋ yanda sécgémac. Waŋu asac mararaŋ ewa qerigaiguc hezac iminéŋ siŋindéŋgézaciguc siŋi tunumaŋ dimuhucyanéŋ hicŋigémmac?

Anutu iwacnec sac welenj qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéŋ ic kewu éréhéc welenj qeérécmimacac séc qahac. Méŋac mézétiti wammima méŋac siŋ nimmimac, me méŋac eeya héima méŋac niŋméimac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec welenj qeŋe waŋ érécmimuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéua; Némac dokuac me neneac newiŋ zéma kekecŋinawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiŋ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecŋanéŋ nenega ogicma eeyaguc ménda waŋzac me? Séwiganéŋ malekuga ogicma eeyaguc ménda waŋzac me? ²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ieneŋ héihimic ménda waŋanzu. Waŋu nene mequtulaŋ me hofiŋiguc haihai ménda waŋanzu. Waŋu onac kurumeŋ Maŋgocnéŋ

gumu énécmianzac. Wanju ini nei onogicma eeginaguc ménda wanžu me? ²⁷ Wanju onarunec mérénéh qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora méň hia mehorugimac? ²⁸ Wanju ini némac niňac malekugina niňac qeri réwéri wanžanzu? Sombenjac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu? Ieneň malekugina niňac hésadac méň taran ménda héianzu. ²⁹ Wanju énézéwa niňgic; Solomonnéň edamuyaguc mezeric amuma kerec, néň zuria yomi ionarunec méň ménda ogirec. ³⁰ Anutunéh baec kisiawac qézézac deguc you heyu oranjac gericiguc gilicig hingacmacac hezac zariňdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei ninzéh ninzéhgina komodia ini, Anutunéh ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me? ³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiň me némac iwawai héiwiň zéma qeri réwéri ménda wammu. ³² Imi mia ic enia eneň imuac wanžanzu. Wanju kurumeň Maňgocginanéň iwawai imuhucyawac hocanzu imi nindaczac. ³³ Imuac bec walac imi Anutuac héngaleň ama areňa yanda zéma iwac haka solanja* niňac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczoň momacnec toroqe énécmidacmac. ³⁴ Imuac ini oranjac qeri réwéri ménda wammu. Oranjac qeri réwéri imi oranj eňeya buňa. Ai meme eňac eňac imi eňeya réwéria sécya hemizac.

7

Niňgési énécmimiawac haka.

¹ Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac. ² Imi mia gési énécmianzanj imuhucyanec

gésigéngéňa wammac. Wanju ac wanj énécmianzanj imuhucyanec ac wanjéngéňa wammac, hénia imuac niňac imuhuc zézua. ³ Gi némac niňac alagawac kiwaiguc gocya hémma geňga kicgaiguc ic zékalaňa imuac mia ménda niňtegicanzanj? ⁴ Geňgac kicgaiguc ic zékalaňa heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézézésémanj? ⁵ Ninzéh ninzéh ic ikora gi, walac ic zékalaňa geňga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémanj. ⁶ Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Wanju décnaň boňa eňeňaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéh tizizama lilingéma eňan kiricqiric wanj énécmiwu niňac.

Zéqesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷ Zéwelec wanjic énécmimac. Hochoc ai mema mihicňjimu. Qoňqoň qegic nagu auénécmimac. ⁸ Mérénéh méň zéwelec wanžanzac séc, énécmiyu meanzac. Mérénéh méň hochoc ai meanzac séc, mihicňjianzac. Wanju mérénéh méň qoňqoň qeanzac séc, nagu aumimía wammac. ⁹ Onarunec mérénéh nanja saméh niňac weleru hoc hia mema mimac me? ¹⁰ Lambéc niňac weleru qaté mokoleň hia mema mimac me? ¹¹ Ini imi ic birianéh iwawai hiabia nambérac hécgina énécmimiawac hénia nindaczu. Wanju Maňgocgina kurumeňguc keczac inéh welecmianzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me? ¹² Némac haka wanjémmu niň niňanzanj séc ionac muru imuhucyanec wanj énécmi. Ac iminéh hénia ac zéma

* **6:33:** Anutunéh ewa qerigina maňgoc wanj énécmiyu iguc qéhéringéma kecmu niňac.

kua meme ic ionac ac imi moczoŋ dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

¹³ Ini nagu géngéŋa imuaru keremma kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niŋac imuhuc zézua; Nagu onagicma kisikiyoŋiguc keŋkeŋa imi kuney yanda. Waŋu hénaya imi laŋhahala yanda, imuac mia imuaru ic embac kileŋnéŋ kereŋanzu. ¹⁴ Nagu zéma héna kekeciguc nonagicma kenzac imi komora zéma géngéŋa. Imuac niŋac ic embac éréhécdacnéŋ imi mihicŋianzu.

Ic hésa zéma imuac gocmia.

¹⁵ Kuameme ic ikora ionac galeŋ mema kecmu. Ieneŋ imi rama séwi hamu, néŋ qerigina imi haséŋ kazu yaréya. ¹⁶ Héla gocmiagina hémma héniagina inictegicmu. Ini imi hésa waiyagucnéŋ waiŋ gocmia haiyu meanzu me? Waŋu qézézacnéŋ fik ic gocmia haiyu meanzu me? ¹⁷ Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hiabianéŋ héla hiabia haianzac, néŋ ic hésa biri-anéŋ héla biria haianzac. ¹⁸ Ic hésa hiabianéŋ héla biria ménda haianzac. Waŋu ic hésa birianéŋ héla hiabia ménda haianzac. ¹⁹ Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qeriaiguc gilianzac. ²⁰ Imuac niŋ hélagina hémma héniagina inictegicmu.

Ikoc waŋamuma kekec.

²¹ Nuac niŋac Miŋ Kewuna, Miŋ Kewuna zéŋeŋanzu séc moczoŋ kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc kereŋdacmuac ménda hezac. Maŋgocna kurumeŋiguc kecanzac iwac ewa siŋ tohoanzac inéŋ sac keremmac. ²² Ic sasalanéŋ nalé yandaiguc yomuhuc zému; Miŋ Kewuna, nini guac qacgaiguc bianac ara ménda énézéyiŋ me? Guac qacgaiguc tiliŋtiliŋ

biria ménda nesi énécmiyiŋ me? Guac qacgaiguc kiwi méréra yanda sasala ménda meyiŋ me? ²³ Imuhuc zéŋic ni yomuhuc zéasarimaŋ; Ni méndagucnec niŋénécmiyi, héna ac logima ai meanzu ini nuac muru néŋgacgic!

Gezacnéŋ sac niniŋa zéma niŋ toŋotoho haka.

²⁴ Imuac mérénéŋ méŋ nuac acna yomi nimma tohoma waŋanzac imi, niŋtegic qinŋtegic icnéŋ amaya zamanziŋ qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁵ Kia kiyu doku luyu luhuc qema ama lukunziyec, néŋ ménda hucgéyec. Ama séraŋ qambaŋa imi zamanziŋ qahaiguc ésékumuyec imuac niŋac imuhuc waŋec. ²⁶ Waŋu mérénéŋ méŋ nuac acna yomi nimma ménda tohoma waŋanzac imi ic niŋtegic qinŋtegicya qahac. Inéŋ amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁷ Kia mayu doku luyu luhucnéŋ qema ama qeyu kuney yandanec hézéŋ qézéŋgéma mayec.

²⁸ (28a) Yesunéŋ ac imuhuc zédaru tecgéyu ic embac tuŋ yanda imi eneŋ niŋgic ²⁹ héna acac kiwi ic ésécnec qahac, néŋ ic kuc buŋaguc ésécnec ku énécmiyec imuac niŋac (28b) ku énécmima zézéya imuac welicgéŋic.

8

Yesunéŋ lepra wizi selia mehiaryec.

¹ Yesunéŋ baec boŋa igucnec mayu ic embac tuŋ sasala yandanéŋ méndacmigic. ² Waŋu ic méŋ wizi seliayagucnéŋ* hama sigémima yomuhuc ézéyec; Miŋ kewuna gi mehiaru némmaŋ zé wanzaniguc imuhuc hia wambésémaŋac séc. ³ Imuhuc zéyu Yesunéŋ méria suluma

* 8:2: Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara mutulaŋgéma zéaŋgic.

séwélaiguc haima zéyec; Ni sinja imuac wanzac, hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec mia wizi seliaya imi solananiyec. ⁴ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ic méñac méñ ménda énézézésémañ, néñ kemma hofac oo ic ézéna séwiga héñu, Mosenéñ énézéyec séc sese haina kicginaiguc héipuc acga ésécnec wañu hémma niñtegicmu.

Yesunéñ yaré ic 100 ionac orucgina méñac welen qeçe icya mehiaryec.

⁵ Wañu Yesunéñ Kafanaum ama areña yandaiguc kereñu yaré ic 100 ionac orucgina méñnéñ iwac muru hama méra mimac niñac zéwelec wammima yomuhuc zéyec; ⁶ Miñ kewuna, welen qeçena méñ imi séwiya humudaru amaiguc qeñzeñ manzeñ réwéria qema hezac. ⁷ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Neñ kemma mehiaru mimañ. ⁸ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenjinanéñ ac yomuhuc melemma zéyec; Miñ kewuna gi hana nidac imuhucya nuac ama baenaneñ logigémmacac séc qahac, imuac acnec sac zéna, nuac welen qeçena imi hiarumac. ⁹ Ni acguc eñeña hécna ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré ichécna keczu. Wañu méñac niñ kenna zéwa keñanzac. Wañu méñac niñ hana zéwa haanzac. Wañu welen qeçena méñac yomi wanna zéwa wañanzac. ¹⁰ Yesunéñ ac imi nimma welicgéyec. Wañu méndacmima kecgc ionac yomuhuc énézézéyec; Ni hélacnec énézézua. Israel ic sugcinaiguc ic ninzéñ ninzéñ kuneñ yanda imuhucyaguc méñ ménda mihicñiyi. ¹¹ Ni énézézua, Is igucnec zéma Wes igucnec ic embac sasalanéñ haréma kurumeñac héngalen ama areña yandaiguc Abaraham, Isaka zéma Yakop iniguc tacma momacnec

nezéléléñ wammu. ¹² Néñ becarunec kurumeñac héngalen ama areña yanda imuac buña kecanzu ieneñ imi sénganjen sinji tunumaniguc giliénécmiyu hiñgacdacmu. Hiñgacma imuaru mia zésiac yanda wamma zécgina aric aric kimu. ¹³ Wañu Yesunéñ yaré ic galenrina yomuhuc ézéyec; Amagaiguc kenna, ninzéngezan imuac séc hicñigémmac. Wañu welen qeçe imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunéñ Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

¹⁴ Yesunéñ Peteroac amaiguc emma héñu Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma duñaiguc hekerec. ¹⁵ Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welen gemiyec. ¹⁶ Ama mari wañu uña birianéñ énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagic uña biria imi acyanéñ zéma nesi énécmima hafiginaguc moczoñ mehiaru énécmiyec. ¹⁷ Imuhuc wañu kua meme ic Yesaianéñ ac méñ yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inéñ kucmama qeka mekanina nonagirec. Wañu yanjhafinina bisima keñec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

¹⁸ Yesu imi ic tunagucnéñ lelecgémigic inicma tohotoho ichéra zékéñ yanda néwécgeñaiguc kemmu niñac énézézéyec. ¹⁹ Wañu héna acac kiwi ic méñnéñ iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémañ imi ni méndac gémmañ. ²⁰ Zéyu Yesunéñ ac yomuhuc ézéyec; Haséñ kazu imi tenjinaguc sawaiguc nei imuhucnec haecginaguc, néñ Icac Naña imi oruha haihaiyawac ama duña méñ ménda hemizac. ²¹ Wañu tohotoho icya méñnéñ

yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna, waina walac kemma manjocna téngémaguc hawa. ²² Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéna, humuc ic enjaocnec humuc ichécgina téngé énécmimu.

Yesunéh zéyu luhuc yandanéh ninjotoho wammiyec.

²³ Imuhuc zéma zéiciguc enj tohotoho ichéra méndacma emma kenjic. ²⁴ Kenjic nalé sosola qahac luhuc yandanéh qeyu temboñ yanda yacma zéic hoturumañ zé wañec. Wañu Yesu imi gau hekerec. ²⁵ Wañu tohotoho ichéra enej kemma mindima ézégic; Miñ kewunina, añgéhñina tina, nini humuwiñ zé wanziñ. ²⁶ Zégic acgina melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéhgina komocdiadac. Némac niñac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma temboña ac wañ érécmiyu moczoñ nēj qeyoc. ²⁷ Wañu ic enej welicgéma yomuhuc eminiñgic; Imi némac ic méñ imuhucya? Luhuc zéma kondun acguc ara tohozaoc?

Yesunéh ic méñ mehiaruma kuwi nesiyu kenjic.

²⁸ Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ zékéh qericma néwécgeñ Gadara baeciguc kereñgic ic érehéc uña birianéh érec érepésiya imi kicsuañ igucnec hama Yesu mihicñiyoc. Ic érehéc imi qeri yarégira eneña, imuac niñac méñéh imuacnec kemmuac séc qahac wañec. ²⁹ Wañu iereñ kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac méñ norac muru heyu hazañ? Anutuac naña, nalé ménda ducñiyunec zéra waiya nérécmimañ zé hazañ? ³⁰ Wañu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tunjinaguc gumu énécmigic nañgic. ³¹ Imuac uña biria ieneñ Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimañac zé

méli nénécmina beric ionac qeriginaiguc hiñgacbiñ. ³² Zégic yomuhuc zéyec; Kenjic! Wañu Yesunéh imuhuc énézéyu uña biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiñgacdacgic. Wañu, niñzu, beric imi moczoñ yanda siaiguc gindindiñgéma kemma zékéhiguc hiñgacma humudacgic. ³³ Beric galenñgé énécmigic imi enej usunec néngacma tauñiguc keremma suruc imi moczoñ zéma ic uña birianéh érec érepésia iorac suruc momacnec wañ énécmidacgic. ³⁴ Wañu tauñ imuac ic embac moczoñ imi Yesu mihicñiwiñ zé hadacgic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niñac welecmigic.

9

Yesunéh ic héna méria séléc sélécgia méñ mehiaruyec.

¹ Wañu Yesunéh zéiciguc emma kondun qericma eneña tauñiguc hayec. ² Haréyu ic méñ héna méria humumia sasanjiguc haima huama iwac muru hagic. Wañu Yesunéh ninzéh ninzéhgina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, ewa qeriga déñ, Képésicga waigéndac géndara wanzac. ³ Imuhuc zéyu, héna acac kiwi ic tosia ieneñ qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac. ⁴ Wañu Yesunéh qerigina niñtegicma yomuhuc zéyec; Ini némac niñac ewa qeriginaiguc niniñ biria imuhucya niñkeczu? ⁵ Ac diminéh efefia wanzac? Képésicga waigéndac géndara iminéh me Yacma kenna imi? ⁶ Wañu Icac Naña imi baeciguc kápésic waiwaiyawac kuc buña hemizac imi hémma niñtegicmu. Imuhuc zéma ic hénia humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasanja mema amagaiguc kenna. ⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc kenjic.

8 Waŋu ic tunŋinaguc ienen haka imi hémma welicgégic. Waŋu kuc buŋa imuhucya baec ic énécmiyec imuac niŋac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

9 Waŋu Yesunéŋ imuacnec kemma héŋu ic ménŋ qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec.

10 Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasalanéŋ hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.*

11 Imuhuc waŋŋic Farisaio ic ienen inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niŋac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac? 12 Imuhuc zégic, Yesunéŋ nimma yomuhuc zéyec; Yaŋ hafigina qahac ienen mehiahiaru ic ionac niŋ ménda waŋanŋu, néŋ hafiginaguc ienen mia ionac niŋ waŋanŋu. 13 Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi niŋarenŋému; Ni imi mulu meme imuac qahac, néŋ goi héihéi imuac waŋanŋua. Imuac ni ic embac solaŋa unurumaŋ zé ménda mayi, néŋ képésic ic unurumaŋ zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualefic ac hicŋiyec.

14 Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ienen Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanŋiŋ. Waŋu guac tohotoho ichécga imi enen némac niŋac nene zikima zéwelecwelec ai imi ménda waŋanŋu? 15 Zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Zammaréŋ ic buŋawac ménŋac ic qaŋ ienen dimuhuc ic imi

iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buŋa onagicma kenŋicguc nene zikima zéwelecmu.

16 Ic ménéŋ mén séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépaŋa ménda nékétama qotomac.

Imuhuc waŋu nékétatara iminéŋ icgéma wahala imi héré muzucgéyu kuneŋnec tegicmac.

17 Waiŋ qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanéŋ itiracgéyu téyu waiŋ imi qocgéma madacmac. Waŋu gésé acguc biridacmac. Imuac niŋ waiŋ qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiŋgacanŋac. Imuhuc waŋu waiŋ zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

Embac seraŋa zéma embac neŋgia ménŋ iorac hafigira mehiaruyec.

18 Yesu ac imi énézémanec naŋu qeriawac galeŋ ménéŋ iwaru hama héniaiguc sicgémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néŋ gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac.

19 Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc keŋoc. Keŋic tohotoho ichéra imuhucyanec waŋŋic.

20 Keŋkecmac kecgic embac ménŋ yawuŋ 12 séc embac hafi wamma kecaŋec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec.

21 Imuhuc wamma ewayanéŋ yomuhuc niŋec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac.

22 Waŋu Yesunéŋ liliŋgéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déŋ. Niŋzéŋ niŋzéŋganéŋ mehiaru génzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec.

23 Waŋu Yesu imi qeriawac galeŋ imuac amayaiguc kemma héŋu kuŋa hihi ic zéma ic tunŋinaguc enen héisiaic wamma hétéŋ yanda wamma tacgic.

24 Waŋu énézéyec; Ini yacma hiŋgacdacgic embac

* 9:10: Yuda ic hakagina imi maréŋginanéŋ héima hema nene neaŋgic.

komoc imi ménda humuzac, néj eñ gau hezac. Wañu imuhuc zéyu desimigic. ²⁵ Desimima hiñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec. ²⁶ Wañu imuac buñja surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁷ Wañu Yesu imi baec imi waima kenju ic kic hilic éréhéc ierenj méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna. ²⁸ Wañu Yesu imi ama qeriaiguc erju kic hilic ic éréhéc imi iwac muru hayic qesiérecmiyec; Qesiérecmima yomuhuc érézéyec; Iri imi neñ ai imi hia memañ niñac ninzéhégézaoc? Zéyu ierenj melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira. ²⁹ Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzéhégézaoc séc hicñi érécmiyu. ³⁰ Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wañu Yesunéj zéseli érécmima zéyec; Ninzaoc, yomuac suruc imi ic méñac méñ ménda zéyic nimmu. ³¹ Wañu ierenj kemma kilenj suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

Ic méñ ac zézéya qahac imi mehiaruyec.

³² Wañu ic éréhéc imi sénganjenj kenjic duñja ic méñ uña birianénj késayu ac ménda zéañec imi wagicma Yesuac érégic. ³³ Wañu uña biria imi nesiyu néngaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tunjinaguc hémma nanjic imi enenj welicgéma zégic; Haka imuhucya méñ Israel baeciguc ménda hicñiyu héñij. ³⁴ Wañu Farisaio ic ienenj Yesuac yomuhuc zégic; Imi uña biria ionac kunenjanénj kuc buñja miyu uña biria nesi énécmizac.†

Ai sasala hezac, néj ai ic sasala qahac.

³⁵ Yesu imuhuc imuhuc wamma ama arenja yanda yanda zéma komoc komoc séc, kendacma togotocgo amaginaiguc emma héngalenj ama arenja yanda imuac buñja suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yanj hafiginaguc imi moczonj mehiaru énécmiyec. ³⁶ Wañu ic embac tunjinaguc imi iniru rama galenjinga qahac kecanzu ésécnec kucgina qahac tuima kecgic ewa biric wañ énécmiyec. ³⁷ Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ai yawuñ imuac héla imi sasala, wañu imuac ai ic imi efiadac. ³⁸ Imuac niñ ai ic méli énécmiyu aiyaguc kemmu niñac metocgo tocgoac ai yawuñ miñina zéwelec wammigic.

10

Yesuac tohotoho ichéra 12.

¹ Yesu imi tohotoho ichéra 12 eneya muru unuruyu hagic uña biria nesi énécmima wizikuku zéma yanjhafi moczonj mehiaru énécmimu niñ imuac kuc buñja énécmiyec. ² Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Petero zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebedaioac nanja Yakobo zéma munia Yohane. ³ Wañu Filipino zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac nanja Yakobo, wañu Tadaio,* ⁴ Kanaan ic Simon* zéma Yuda Karioto, wañu inénj mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buñagina qeénécmiyec.

⁵ Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima pakenj ac yomuhuc énézéyec; Ic enia ionac ménda kemmu. Wañu Samaria ic ionac tauñ imi imuaru me imuaru

† 9:34: Kiwi méráginanénj ooya tosaraguc kemañja 34 yomi ménda hezac. * 10:3: Kiwi méranénj ooya tosaraguc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia. ✱ 10:4: Luk 6:15, Méli 1:13

ménj ménda keremmu. ⁶ Rama roucya Israel ic ionac sac kemmu. ⁷ Kenkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumeñac héngalenj ama arenja yanda imi hosucgé énécmizac. ⁸ Wañu yanñafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolanjani énécmimu. Wañu tilijtilij biria nesi énécmimu. Wañu boña qahac eñ késazu imuac eñ énécmimu. ⁹ Owo géséginaiguc soukiwa haréña zéma gocmia lalaha me pésia ménj ménda tima kemmu. ¹⁰ Hénawac gésé me maleku saméña me héná usu me tagina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boña qahac énécmimuac hezac. ¹¹ Ama arenja yanda me ama arenja hocma keremma ama miñina méñac niñgic sécgéyu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu. ¹² Wañu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac. ¹³ Anutunéñ ama imuac miñinawac niñu sécgéyu luae qeqe acginawac héla imi ionac muru hama hemac. Néñ ménda sécgéyu luae qeqe acginawac hélanéñ eñañ muru lilingémac. ¹⁴ Méñnéñ ménj ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaciguc imi ama me tauñ imi hénaginaiguc seitotoñ qesagic mayu waima kemmu. ¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tauñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niñac ununesi wañ énécmimu.

¹⁶ Niñzu, ni ini haséñ kazu sugcinaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac niñtegic qijñtegicgina mokolenac séc kecma kembo neiac séc kápésic solañ

kecmu. ¹⁷ Ic ionac niñ, galenjinga mema kecmu. Ieneñ mia ac gésigési ic ionac muru onopocgic, tocgotocgo amaiguc kocbiñnéñ unumu. ¹⁸ Wañu nuac niñac wamma ini baec galenj zéma ic kewu wéséginaiguc onagicma kemmu. Kenjic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu. ¹⁹ Néñ énépésimu imuaru némac ac zéwiñ me dimuhuc zéwiñ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac. ²⁰ Ac zézé ic imi eneñ qahac, néñ Mañgoc ginawac Uñanéñ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému. ²¹ Wañu dac muna ekaocnec andé qeamuma méñnéñ ménj késama humuciguc opocmac. Wañu mañgoc méñnéñ naña imuhucyanec wammimac. Wañu nambérac eneñ héná ac topec qema neñgoc mañgoc hécgina humuciguc onopocmu. ²² Nuac niñac ic embac moczoñ yanda ieneñ ini mézétiti wañ énécmimu, néñ méréñnéñ ménj deguc muacnec hénima emma nalé tetcgia hamac imuac séc nanjseligima kecmac imi késayu kekec hémbénaña kecmac. ²³ Wañu unuhéi wañ énécmigic tauñ imuarunec néñgacma baec méñguc kemmu. Ni hélacnec énézézua. Israel ama arenja kuney kuney séc ménda kendacgicnec Icac Naña hamac.

²⁴ Kiwi merac méñnéñ kiwi icya ménda ogiczac. Wañu welenj qeqe ic méñnéñ imuhucyanec miñina ménda ogiczac. ²⁵ Kiwi meracnéñ kiwi icya ésécnec wañu sécgémac. Wañu welenj qeqe icnéñ miñina séc wañu sécgémac. Amawac galenja imi Beelzebul* zémigiciguc toho-toho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac téngénj bac yandi yandi wamma kecbij?

* 10:25: Mat 12:24

26 Imuac ionac niḡac bacgina ménda yandimac. Iwawai méḡ musaḡ musaḡia imi auyu winiḡu ménda hemacac séc méḡ ménda hezac.† 27 Tunumaḡiguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Waḡu gezacginaiguc zéwa niḡzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu. 28 Séwigina qehumumu, néḡ qeri uḡagina hia ménda qemuac séc waḡzu ionac niḡac bac yandi yandi ménda wammu. Néḡ uḡa zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niḡ mia bac yandi yandi wammu. 29 Sirikic nei dac éréhécc imi soukiwa momacḡcnéḡ boḡ ménda meanzu me? Waḡu Maḡḡocḡinanéḡ ménda niḡuguc baeciguc méḡ ménda mama qemac. 30 Onac imi oruc zucḡinawac qétéya acḡuc oloḡ nindac nindara waḡzac. 31 Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiginaguc waḡzu.

Luae qahac, néḡ sou zéra mi-hicḡimuac hezac.

32 Méḡ ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunéḡu ni acḡuc kurumeḡ Maḡḡocḡnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimaḡ. 33 Néḡ méḡnéḡ méḡ ic onac kicginaiguc ni qaecḡé néḡu ni acḡuc kurumeḡ Maḡḡocḡnawac kiwaiguc i qaecḡé mimaḡ. 34 Nuac niḡ baeciguc luae qemaḡ zé mayec gezaḡ imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, néḡ sou énéccmimaḡ zé mayi. 35 Ni imi naḡa méḡ eḡeya maḡḡocḡyawac murunec, bérara méḡ eḡeya neḡḡocḡyawac murunec, waḡu eraḡiya méḡ eḡeya eraḡiya wac niḡurunec héric énéccmiwa téamumu niḡac mayi. 36 Waḡu ic méḡac sac taséhéranéḡ eḡeya hazéchéra wammu. 37 Méḡnéḡ méḡ

neḡḡocḡyawac me maḡḡocḡyawac mia sécna ogicma ewa siḡa eḡeḡa niḡéréccmimac imi nuac ai ic buḡawac séc qahac. Waḡu méḡnéḡ méḡ naḡawac me bérarawac niḡ sécna ogicma ewa siḡa eḡeḡa nimmimac imi acḡuc nuac ai ic buḡawac séc qahac. 38 Waḡu méḡnéḡ méḡ imi eḡeya ic héḡḡeḡa wéndara ménda huama méndaḡ némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buḡawac séc qahac. 39 Méḡnéḡ méḡ eḡeya kekecyā aḡḡétiyu kekecyā imi sohomac. Waḡu méḡnéḡ méḡ nuac niḡac wamma kekecyā waimac imi kekecyā mihicḡimac.

Bakia hiabia.

40 Ic méḡnéḡ ini héihéré énéccmimac imi ni héihéré nénczac wammac. Waḡu ni héihéré némmac imi méli néḡec i héihéré mizac wammac. 41 Méḡnéḡ méḡ kua meme ic méḡ kua meme ic keczac imuac niḡac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Waḡu méḡnéḡ méḡ ic solaḡa méḡ ic solaḡa keczac imuac niḡ héihéré mimac imi ic solaḡawac séciguc bakia memac. 42 Waḡu hélacnec énézéwa niḡḡic. Méḡnéḡ méḡ ic mamaya youmi ionarunec méḡ nuac tohotoho ic keczac imuac niḡ doku dac saḡḡeḡa méḡ himimac imi boḡtegic méḡ ménda heselimac.

11

1 Yesunéḡ tohotoho ichéra 12 pakeḡ ac imuhuc énézéyu tecḡéyec. Tecḡéyu Galilaia baec ama areḡa yanda yandaiguc ackuazécc zéau énéccmima ku énéccmimaḡ zé imuacnec waima keḡec.

Doku naec haka ic Yohanenéḡ ac haiyu hayec.

† 10:26: Hénia imi; moczoḡ wininidacmac.

² Waŋu Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunéh ai meyec imuac buŋa nimma tohotoho ichéra méli énécmiyu kenjic. ³ Kemma yomuhuc zéma qes-imigic; Hanénécmimac niŋac zézéya imi gi mia me méŋac mambéc kecbiŋ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini lilingéma kemma iwawai hémma ninzu imuac buŋa surucya wamma Yohane yomuhuc ézému; ⁵ Kic hilicnéŋ kicgina hima hénzu. Héna méragina humumianéh héna kenzu. Wizi seliginaguc ieneŋ séwigna solaŋa wanzu. Gezacgina héhéŋgianéh ac ninzu. Humuc icnéŋ qelima keczu. Waŋu maqeqeya ionac buŋa suruc hiabia énéc énézéya wanzac. ⁶ Ic méŋ nuac niŋ nimma ménda maqeanzac imi ségiségiyaguc. ⁷ Waŋu Yohaneac tohotoho ichéra ieneŋ lilingéma kenjic imuaru Yesunéh Yohaneac niŋ ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbiŋ zéma kenjic? Uŋ téfara luhucnéŋ mihilaŋgéyu kenha wamma hezu imuac hémbiŋ zéma kenjic? ⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiŋ zéma kenjic? Ic méŋ séwi usuya hiabia hima naŋu imuac hémbiŋ zéma kenjic? Séwi usugina hiabia hianzu imi eneŋ ama kewuyaiguc tacyac waŋanzu. ⁹ Waŋu némac iwawai hémbiŋ zéma kenjic? Anutuac tilin tilin ic méŋac me? Iminéh mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc méŋ wanzac. ¹⁰ Iwac niŋac mia yomuhuc ogic hezac; Ninzan, ni kua meme icna méŋ méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inéh mia guac hénaga héimindiŋi wamma zéréŋqéréŋ wammac. ¹¹ Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicŋihicŋiya ionarunec méŋnéŋ méŋ doku naec

haka ic Yohane ménda ogiczac. Néŋ kurumenac héŋgaleŋ ama areŋ yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanéŋ i hia ogiczac. ¹² Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékecma deguc kurumenac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi seliseliiguc kereŋangicac keremmanec nanzu. Waŋu seliseli wamma kereŋanzu ieneŋ imi aŋgétianzu. ¹³ Anutuac tilin tilin ic moczoŋ zéma Moseac héna ac moczoŋ yanda bianac ara zéangic imi Yohaneac muru hama tecgédarec. ¹⁴ Waŋu ac yomi késawiŋ zé qeriginanéŋ wanzaciguc zéwa niŋgic; Elia hamac niŋ zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac. ¹⁵ Imuac gezawagucnéŋ ac imi nimmac.

¹⁶ Nalé yomuac hicŋisai imi némaciguc séc héiéncmimanŋ? Yomi eneŋ imi mia nambérac eneŋ nénnagémba sombenjiguc tacma alahécgina unuruanzu ésécnec; ¹⁷ Nini onac kuŋa hihi wanni ini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiuc ménda wanzu. ¹⁸ Séséc imuhucyanec Yohaneŋ hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uŋa biriayaguc zémigic. ¹⁹ Waŋu Icac Naŋa mama nene doku neyu hémma zucnuŋguŋ zéma miŋgoŋ ic, waŋu takis meme zéma kápésic ic ionac alagina zémianzu. Waŋu nintegic qinŋtegic ac imi imuac wawaŋ memeyanéŋ* mesolaŋani mimac.

Ama areŋ yanda ewa meleŋ ménda wawaŋa imi saecyaguc.

²⁰ Waŋu kiwi méréra sasala ama areŋ tosara onogicma meyec ama areŋa yanda yanda imuac miŋina ieneŋ ewagina ménda melenjic. Imuac Yesunéh ionac yomuhuc ac waŋ énécmiyec; ²¹ Korasin zéma Betsaida miŋina

* **11:19:** Kiwi méranéh ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranéh.

ini imi saecginaguc. Kiwi méréra icnéh ménda memeya sasala onac muru meénécmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicnjiwacnec, ienej becarunec ewa biricac toma héigic qacginu enj siacma ewa biri wamma ewagina melembunec. ²² Énézéwa niŋgic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama arej yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatéh hia wammucac séc wammac. ²³ Waŋu Kefanaum ama areja geŋ meej amuma kurumeniguc embésémaŋ me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumuŋaiguc hiŋgacbésémaŋ.

Kiwi méréra guaru hicnjyec iminéh Sodom ama arenjiguc hicnjiwacnec ama arej imi ménda qahac wamma deguc youmi tachacnec. ²⁴ Imuac zéwa niŋgic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miŋina ionac taségina imi ama arej yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatéh hia wammucac séc wammac.

Yesunéh Maŋgocya ewa hia ac ézéyec.

²⁵ Waŋu nalé imuaru Yesunéh yomuhuc zéyec; Baec kurumeni miŋina, gi ackuazécga imi niŋtegic qinŋtegic ic zéma ninij ic ionac muru musaŋgé énécmianzaŋ, néh nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héŋaŋzu. Maŋgoc, imuac mia gi mepésigénzua. ²⁶ Oo, Maŋgoc, yominéh ewa siŋga heyec imi mia waŋzac. ²⁷ Maŋgocnanéh iwawai moczoŋ méranaiguc haidarec. Ic méh Naŋa ménda niŋmizac, néh Maŋgocyanéh sac niŋmizac. Waŋu méhénéh méh Maŋgoc ménda niŋmizac, néh Naŋa zéma Naŋanéh énézéyu hémmu imi enej sac nimmizu. ²⁸ Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatéh wamma keczu imi moczoŋ nuac muru hadacgic. Neŋ tac ninij mihicŋi énécmimaŋ.

²⁹ Ni imi ewa qerinanéh gum bénzénzéh zéma memaamu kekera, imuac nuac muru hagic. Hama boŋ zurana mema qacginu haima nuac murunec niŋarenj waŋgic. Kekec uŋaginanéh tacniniŋ mihicŋimac. ³⁰ Nuac boŋ zurana imi haŋ qeqeya waŋu nuac hinana imi efefia.

12

Yesu imi Sabata imuac miŋina.

¹ Nalé imuaru Yesunéh Sabata naléiguc wit ai qericma keŋec. Keŋu tohotoho ichéra ienej yaka niŋ humuma wit héla tosara kuma negic. ² Negic Farisaio ic enej inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga enej Sabataiguc haka ménda wawaŋawac waŋzu. ³ Zégic yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma méndacmimia ienej yaka niŋac humuma némac haka waŋgic imi ini méh ménda oloŋaŋzu? ⁴ Inéh Anutuac ocmuŋ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc saméh térya imi negic. Haka hofac oo ic ienej sac wawaŋawac séc imi waŋgic. ⁵ Me Sabata séc hofac oo ic ienej ocmuŋ téryaiguc héna ac logima ai mema kendorj qesaulianzu, néh késpedes solarj keczu imi ini héna aciguc ménda oloŋaŋzu? ⁶ Neŋ imuac énézéwa niŋgic, ocmuŋ térya ogicma eŋeŋa wanzac imi youmi nanzua. ⁷ Ac kiwi méh yomuhuc hezac; Ni mulumanaj qahac, néh wésé niniŋac ewa siŋna heanzac. Ini ac imuac hénia nimbunec késpedes ginaguc ménda zéénécmiwunec. ⁸ Imi mia Icac Naŋa imi Sabata kendorj imuac miŋina keczac imuac niŋac imuhuc zézua.

Ic méria séléc sélécgia.

⁹ Imuhuc zéma baec imuacnec kemma togotocgo amaginaiguc eŋec. ¹⁰ Waŋu imuaru ic méh méria séléc sélécgia tarec. Taru

ic embac enej Yesu aciguc opocbiñ zé héná hocma ges-imigic; Sabata kendonjiguc hafi mehiaru énécmiawac hezac me? ¹¹ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Onac murunec méñnéñ rama momacguc késakeru Sabata kendonjiguc baec sésénjiguc hinjgaru ménda késahéréyu érémac me? ¹² Icnéñ rama ogicma kunerñec eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendonjiguc goi héihéi aj imi hia wammacac hezac. ¹³ Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczonj kekec tataru wamma néwécyawac séc wañec. ¹⁴ Imuhuc wañu Farisaio ic ieneñ hinjacma Yesu dimuhuc qewiñ zéma sasanjgicug zéarenj wañgic.

Anutuac welenqege ic.

¹⁵ Wañu Yesu imi ninjegicma ama baec imi waima baec méñu keñec. Keñu ic embac sasalanéñ méndacmigic. Wañu yan hafiginaguc imi moczonj mehiaru énécmidarec. ¹⁶ Mehiaru énécmima eneya hénia ménda zéamu niñac neñ héiénécmiyec. ¹⁷ Imi mia Anutunéñ Yesaiawac murunec bianjac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac niñac imuhuc wañec; ¹⁸ Youmi imi welenj qeqena, neñ i gésimiyi. Nuac qeri uñanéñ iwac siñ nim-mima ségiségi yanda wanzua. Ni Uñana iwac muru haimiwa inéñ ic enia kekec solañja zéau énécmimac. ¹⁹ Wañu inéñ tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méñnéñ méñ héná yandaiguc ac ewaya ménda nim-mac. ²⁰ Uñ kéténaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kecmá kekec solañja qindinjima keñu ogicogira wandacmac. ²¹ Wañu ic enia ieneñ ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

²² Wañu nalé imuaru ic méñ tilinñtilinñ birianéñ késayu kic hilic wañu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic keñgic. Wañu Yesunéñ mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keñec. ²³ Wañu ic embac moczonj welicgéma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic? ²⁴ Zégic Farisaio ic enej ac imi nimma yomuhuc zégic; Uñá biria ionac kunenjgina Beelzebul iminéñ kuc ménda miyu uñá biria nesimacac séc qahac. ²⁵ Wañu Yesunéñ nininggina ninjegicma yomuhuc énézéma zéyec; Héngalenj ama arenja yanda méñac ic embachéranéñ enjaocnec héndéñ amugic héngalenj ama arenja yanda imi kisi wammac. Wañu ama arenja yanda me ama méñac ic embachéranéñ enjaocnec héndéñ amuma hia ménda nañselimu. ²⁶ Biria minjanéñ Biria minjina elicgézaciguc ekaocnec téamuzaac. Imuhuc wañu iwac héngalenj ama arenja yanda imi dimuhuc nañselimac? ²⁷ Wañu ni Beelzebulnéñ kuha néñu uñá biria elicgé énécmianzuaiguc, nañhécginanéñ mérac kuhaiguc nesi énécmianzú? Imuac bec enjaoc ninjégiségi wammuac hezac. ²⁸ Wañu Anutuac Uñanéñ kuha néñu uñá biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi bec onac muru ha énécmizac. ²⁹ Méñnéñ méñ walac ama minjina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac? ³⁰ Ic méñ niguc ménda kecanzac imi andianéñ nuanzac. Ic méñ niguc mequtulanj ménda wañanzac imi héndéñ qéndéñanzac. ³¹ Imuac énézéwa ninjic, kápésic hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, néñ Uñá Téréya zébiri qébiri wammimia imi wai-

waiyawac séc qahac. ³² Mériq Icac Naŋa zébiri mimaciguc kápésicya imi waiwaiyawac séc. Waŋu méŋ Uŋa Téréya zésure wammimac imi kápésicya imi deguc baeciguc me baec bianŋguc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héla gocmia.

³³ Ini ic hésa méŋac hiabia zéma hélaya niŋac imuhucyanec hiabia zému. Waŋu ic hésa méŋac biria zéma hélaya niŋac imuhucyanec biria zému. Ic hésawac hénia imi imuac hélanéŋ zéauanzac. ³⁴ Qerigina igucnec qesalecgéma mayu kuaginanéŋ zéanzu imuac niŋac qaté mokoleŋac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia méŋ hia zému? ³⁵ Ic hiabianéŋ qeriwac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Waŋu ic birianéŋ qeriwac hofiyaiguc iwawai biriawac wiriru éréanzac. ³⁶ Zéwa niŋic gésigési nalé yandaiguc ac sicsaocya zéanzu imuac hénia moczoŋ zéasaridacmu. ³⁷ Imuac niŋac geŋga acganéŋnec mesolanani géŋgéŋa wammac. Imuhucyanec geŋga acganéŋnec kápésicgaguc zégéŋgéŋa wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic tosara ieneŋ ac yomuhuc melenmigic; Kiwi ic nini guac murunec séséc méréra méŋ hémbiŋ zé wanziŋ. ³⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Hicŋisai biria téŋgéŋ zéma kaiseroac buŋa yominéŋ séséc mérérwac hémbiŋ zé zéwelec wanzu. Waŋu asé kiwias séséc tosara qahac, néŋ kua meme ic Yonawac sésécya sac mihicŋi énécmimia wammac. ⁴⁰ Yona imi siŋi kaiwe haréwéc konduŋ yaŋ tomeŋa qeriaiguc heyec, imuhucyanec icac naŋa imi siŋi kaiwe haréwéc baec omoŋaiguc hemac. ⁴¹ Niniwe ic

embac ieneŋ Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenŋic, néŋ méŋ Yona ogicma eŋeŋa wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niŋac gésigési naléiguc Niniwe ic embac ieneŋ hicŋisai yomi iniguc namma hicŋisai yomuac kápésic ginaguc zéénécmimu. ⁴² Baec wanŋoŋa Saut imuac embac garatanéŋ Solomonac niŋteŋic qinŋteŋic ac nimmaŋ zé baec teteŋcia igucnec hayec, néŋ méŋ Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda qeanzu. Imuac niŋac gésigési naléiguc embac garata iminéŋ hicŋisai yomi iniguc namma kápésic ginaguc zéénécmimac.

Uŋa biria liliŋgéma hahaya.

⁴³ Uŋa birianéŋ ic méŋac qeria igucnec éréma tachiaramaŋ zé baec kisiaiguc lelecgéma kemma hocbipiyec. ⁴⁴ Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgeŋ liliŋgéma kemmaŋ. Imuhuc zéma liliŋgéma kemma héŋu ama imi miŋina qahac qeusuŋ wamma mezeriru eŋ naŋec. ⁴⁵ Imuhuc hémma kemma uŋa biria 7 eŋeya ogicma moczoŋ biriŋiria wanzu imi onagiru hama ama imuaru hiŋgacma tacyac wanŋic. Imuhuc wanŋic ic imuac kekecyawac teteŋcia imi kekecyawac walac kerec imi ogicma moczoŋ biridaczac. Haka silic imuhucyanec hicŋisai biria yomi onac muru hicŋi énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶ Yesunéŋ ac imi ic embac tuŋginaguc énézémanec naŋu neŋgoc munahéra ieneŋ ac ézéwiŋ zé hama séŋgaŋgeŋ naŋkecgic. ⁴⁷ Imuhuc wankecgic ic méŋnéŋ ézéma zéyec; Ninzaŋ, neŋgoc munahécga ieneŋ giŋuc ac zéwiŋ zé séŋgaŋgeŋ nanzu. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéŋ yomuhuc énézéyec;

Méré méré enej nuac neŋgoc munahécna wanžu? ⁴⁹ Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru keŋu zéyec; Inicgic, nuac neŋgoc dac munahécna imi youmi taczu. ⁵⁰ Méŋnéŋ méŋ Kurumenj Manŋgocna iwac ewa siŋ tohoma wamma mezac imi mia nuac neŋgoc nauŋna zéma dac muna wanžu.

13

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

¹ Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékéŋ zécgériaiguc kemma tarec. ² Tackeru tocgégic imi enej tuŋ yanda imuac niŋ Yesu eŋeyaoc imi zéiciguc emma tarec, néŋ ic embac tuŋŋinaguc imi moczoŋ zékéŋ ŋiŋŋiŋa sakasaciguc naŋgic. ³ Naŋkecgic inéŋ qeqaiŋ aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héihimic ic méŋnéŋ iwawai gocmia qesamaŋ zé aiiguc keŋec. ⁴ Qesamanec keŋu tosara imi héna ŋiŋŋiŋaiguc mayec. Mayu nei enej hama héima qécgédacgic. ⁵ Wanžu tosara imi hoc sisic, baera hanŋeqeŋya imuaru mama héiyec. Wanžu baec dépaŋa imi komora wanžu qérawia imi focdac nézéggéma éréyec. ⁶ Néŋ zaligina ménda hiŋgac yacgéyu kaiwenéŋ éréma qeyu uririma humudarec. ⁷ Wanžu tosara imi héférérec qeriaiguc mama héiyu héférérecnéŋ yandima hédacgéyec ⁸ Wanžu tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura méŋnéŋ 100, méŋnéŋ 60, méŋnéŋ 30 imuac séc héla sasala haidacgic. ⁹ Méŋ gezawagucnéŋ ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

¹⁰ Wanžu tohotoho ichéra enej hosuraiguc kemma qesimigic; Némac niŋac ac qeqaiŋiguc haima énézékeczan? ¹¹ Zégic melemma énézéyec; Kurumenjác héŋgaleŋ

amawac niniŋ saŋa imi onac muru énécmimia wanŋec, néŋ ionac muru imi qahac. ¹² Ic mérénéŋ hemizac imi toroŋema miyu ogicma hemimac. Wanžu ic mérénéŋ ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac. ¹³ Ieneŋ kicgina hibipima héŋanzu, néŋ ménda héŋteŋcicanzu. Wanžu gezacŋinanéŋ ac niŋanzu, néŋ ménda niŋteŋcicanzu. Hénia imuac niŋ qeqaiŋ aciguc énézéanzua. ¹⁴ Yesaianéŋ bianŋac ara zéyec imuac héla imi ionac muru hézac. Zéyecnéŋ; Gezacŋinanéŋ nimmu, néŋ méndadac niŋteŋcicmu. Kic hima hémmu, néŋ méndadac héŋteŋcicmu. ¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehéŋgé énécmimia wanžu, gezacŋinanéŋ niŋbipima kicgina héméŋzaligic. Imi mia kicŋinanéŋ héŋteŋcicma gezacŋinanéŋ niŋteŋcicma ewa qeriginanéŋ niŋasarima liliŋgéŋic mehiaru énécmiwi niŋac imuhuc wanŋic. ¹⁶ Enej imi kicŋinanéŋ héŋteŋcicma gezacŋinanéŋ niŋteŋcicanzu imuac kic gezacgina imi mériaŋaguc. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niŋgic; Kuameme ic zéma ic embac solaŋa sasalanéŋ ini hénzū imuac hémbiŋ zé mambéc kecaŋgic, néŋ ménda héŋgic. Wanžu ini niŋzu imuac niŋbiŋ zé mambéc kecaŋgic, néŋ ménda niŋgic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

¹⁸ Imuac bec héihimic icac muru qeqaiŋ ac imuac hénia zéwa niŋasarimu. ¹⁹ Méŋnéŋ méŋ héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niŋasariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biriá miŋinanéŋ hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia héna ŋiŋŋiŋaiguc mama héianzac ésécnec. ²⁰ Wanžu gocmia hoc

siraiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyanéñ ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecanzac. ²¹ Wañu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotonjanec nanşelamac, néñ ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hicñiyu focdac maqeanzac. ²² Wañu qesayu héféreréc qeriaiguc héiyec ic imuhucyanéñ ackuazéc niñanzac, néñ baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéñ hézicgéyu gorosona wañanzac. ²³ Wañu qesayu baec halécyaguc mayec ic imuhucyanéñ ackuazéc nimma hénia niñasariyu méñac héla 100, méñac 60, wañu méñac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit sucginaiguc hicñihicñiya imuac hénia.

²⁴ Wañu Yesunéñ qeqain ac mén yomuhuc énézéyec; Kurumenjac héñgaleñ ama areña yanda imi ic méñnéñ aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec ésécnec. ²⁵ Wañu ic embac héra moczon gaugina hedacgic hazéranéñ hama ne-neac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néñgacma keñec. ²⁶ Wañu gocmia imi yandima héla haiyu duña qézézac imi acguc wininiyec. ²⁷ Wañu ama miñinawac welen qeqehéra eneñ imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, néñ qézézac imi dimuacnec? ²⁸ Qesimigic melemma énézéyec; Hazécna méñnéñ imuhuc wañec. Wañu welen qeqehéra ieneñ qesima zégic; Niñi kemma qézima mutulañgéwiñ niñac wañgénzac? ²⁹ Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wañkecma padi imi momacnec herégic érewac niñac. ³⁰ Imuac niñac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wañu

héla meme naléyaiguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niñac dérécgému. Wañu neneya imi tocgéma hama hofinaiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

³¹ Wañu qeqain ac mén yomuhuc énézéma zéyec; Kurumenjac héñgaleñ ama areña yanda imi ic méñnéñ saiwa gocmia mén mema aiyaguc himirec ésécnec. ³² Imi iwawai gocmia ionac komoragina ténggér. Wañu yandimac imuaru aiiguc ichésa tosarana onogicma kuneñ yanda wañanzac. Wañu sawawac nei eneñ hama hawaiguc haecgina haima kecanzu.

Yis imuac qelumbec ac.

³³ Wañu qeqain ac mén muñgucnec énézéma zéyec. Kurumenjac héñgaleñ ama areña yanda imi yis embac méñnéñ mema padi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelecgéyu tackecma moczon sécgédaru yandianzac ésécnec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

³⁴ Yesunéñ ackuazéc imi moczon qeqain acguc qemanec ic embac tuñaguc énézédarec. Qeqain ac qahac mén ménda énézéyec. ³⁵ Imuhuc wañu Anutunéñ kua meme icyawac* murunec ac mén yomuhuc zéyec imi, héla héiyec; Ni kuana auma qeqain ac zéman. Baec kurumen zéyu hicñiyec imuarunec sasanjaiguc hema éréyec imuac mia zéaumañ.

Yesunéñ qézézac imuac hénia zéasariyec.

³⁶ Wañu Yesunéñ ic embac tuñaguc imi méli énécmima ama qeriaiguc enec. Eñu tohotoho ichéra ieneñ iwac muru hama

* 13:35: Asafe (Leg 78:2).

zégic; Qézézac aiguc éréyec qeqaiŋ ac imuac hénia zéasarina ninni. ³⁷ Zégic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Naŋa. ³⁸ Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kurumeŋac héngalen ama areŋa yanda imuac naŋhéra. Waŋu qézézac imi Biria miŋinawac naŋhéra. ³⁹ Waŋu iwawai biria qesayec imi Biria miŋina imi mia. Hélawac ai yawuŋ imi mia baec yomuac nalé tetcgia. Waŋu héla meme ic imi kua meme uŋa eneŋ. ⁴⁰ Waŋu qézézac mutulanŋéma gericiguc oanzu ésécnec baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka imuhucya hicŋimac. ⁴¹ Icac Naŋanéŋ kua meme uŋahéra méli énécmiyu hama héngalen ama areŋa yanda igucnec iwawai képésic mihicŋianzu imi zéma ic hénia ac logianzu imi moczoŋ gési énécmidacmu. ⁴² Gési énécmidacma geric yanda qeriaiguc giligic hiŋgacdacmu. Hiŋgacma imuaru zésiacy wamma zécgina aric aric kimu. ⁴³ Waŋu ic solananeŋ Maŋgoc ginawac héngalen ama areŋa yandaiguc kaiwe ésécnec asarima kecmac. Ic gezawagucnéŋ, ac yomi nimmac.

Qelumbec ac haréwéc.

⁴⁴ Kurumeŋac héngalen ama areŋa yanda imi iwawai eeyaguc ai qeriaiguc sanŋima heyu ic méhénéŋ mihicŋima muŋguc musanŋéma ségiségi wamma kemma iwawai hemimia imi moczoŋ haidacma soukiwa mihicŋima baec imi boŋa meyec ésécnec.

⁴⁵ Waŋu muŋguc méŋ imi yomuhuc; Kurumeŋac héngalen ama areŋa yanda imi nénnagémba ic méhénéŋ hoc welic welicgiawac hohoc ai meanzac ésécnec. ⁴⁶ Keŋkecma méŋ boŋa eŋeŋa sécya mihicŋiyec imuaru kemma iwawai hemiyec séc moczoŋ

haidacma soukiwa mihicŋima iwawai imi boŋa meyec.

⁴⁷ Waŋu muŋguc méŋ imi yomuhuc; Kurumeŋac héngalen ama areŋa yanda imi uŋic konduniguc giligic hiŋgacma lambéc hénia hénia énépésiyec ésécnec. ⁴⁸ Waŋu uŋic imi kuaya qeyu hérégic kondun élélahu eŋu mama tacma hiabia imi neŋgeniguc tigi hiŋgarec, néŋ biria imi giligic keŋec ésécnec. ⁴⁹ Baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka silic imuhucyanéŋ hicŋimac. Kua meme uŋa ieneŋ hama biria meme ic imi ic solananeŋ ionac sugcina igucnec gési énécmimu. ⁵⁰ Gésiénécmima geric yandaiguc giligic hiŋgacma imuaru mia zésiacy wamma zécgina aric aric kimu.

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

⁵¹ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczoŋ niŋasaridaczu? Zéyu zégic; Oo Miŋ Kewunina. ⁵² Waŋu énézéma zéyec; Imuac bec hénia acac kiwi icya icya kurumeŋ amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma keczu imi ama miŋina méŋ iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacnec hofi amaya igucnec mema maanzac ésécnec.

Nazarete ama areŋa yanda imuac miŋina eneŋ Yesuac héŋacya meŋic.

⁵³ Yesunéŋ qeqaiŋ ac imuhuc zédaru tegéyu imuacnec waima keŋec. ⁵⁴ Waŋu eŋeya tauniguc hama tocgotocgo amaginaiguc ackuazéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiama zégic; Ic imi niŋteŋic qinŋteŋic zéma kuc imuhucya yomi dimuacnec meyec? ⁵⁵ Waŋu ic yomuac hénia hiadac nin-dacziŋ. Imi kamundawac naŋa, neŋgocyawac qara Maria, waŋu

munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda. ⁵⁶ Naujhéra imi neñanguc ménda kecanzij? Wañu ic yomi ninij zéma kuc imuhucya dimuacnec meyec? ⁵⁷ Wañu ninij imuhucyanéñ batucgé énécmiyu ninzénjé mimuac séc qahac wañec. Wañu Yesunéñ yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tilij tilij ic méñnéñ enjeya ama arenjaiguc zéma taséhéra suginaiguc sac imi eebipiyaguc ménda wañanzac. ⁵⁸ Wañu ninzénjé ninzénjé qahac imuac niñac ama arenjé imuaru kiwi méréra kuhaguc sasala ménda meénécmiyec.

14

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

¹ Nalé imuaru baec galen Herodenéñ Yesuac buña suruc imi niñec. ² Nimma welenj qeqehéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka ic Yohane. Inéñ mia humuc igucnec qelima yaczac! Imuac niñac kuha sasala imuhucyanéñ iwac muru ai mezac. ³ Becnec Herodenéñ munaya Filipinoac iniña qawéra Herodiawac niñac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec. ⁴ Hénia imi Yohanenéñ, Gi embac qawécga menec imi héna qahac, imuhuc zéma ac zémianjec imuac niñac imuhuc wammiyec. ⁵ Nalé imuaru Herodenéñ Yohane qehumumanj zé wañec, néñ ic embac enej iwac niñgic Anutuac kua meme ic wañu ionac niñac niñyewérima waiyec. ⁶ Wañu Herodeac hicñhicñj naléya hayu nezélélénj aria mekecgic Herodiawac béraranéñ suginaiguc legic hiriyu Herodenéñ hémma ségiségi wañec. ⁷ Ségiségi wamma némac iwawai niñac qesiyu hia midacmanj zéma zéseliyec. ⁸ Wañu neñgocyanéñ zéqindinj wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec haka ic Yohaneac orucya

youmi zéiciguc haima néna. ⁹ Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric wañec. Wañu ic embac i guc momacnec tacgic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiyec séc wammimu niñac énézéyec. ¹⁰ Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déménja qericgic. ¹¹ Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac serañja iwac migic duña neñgocyawac mekenj miyec. ¹² Wañu Yohaneac tohotoho ichéra enej hama gamora mekenj téngéma kemma Yesu ézégic.

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹³ Zégic nimma enjeyanec zéiciguc emma baec kisiaiguc kenec. Wañu ic embac tunjagucnéñ imuhuc nimma tauñ igucnec séc méndacmima baec héna kenjic. ¹⁴ Wañu Yesunéñ hama ic embac tunjaguc imi inicma ionac niñ ewa biric wamma yan hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec. ¹⁵ Ama mari wañu tohotoho ichéra ienenj hama zégic; Yomi imi baec kisia, wañu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama arenjiguc kemma enjaoc nenegina boñ memu. ¹⁶ Imuhuc zégic énézéyec; Kemmu niñac ménda niñzua. Enjaoc énécmigic negic. ¹⁷ Imuhuc énézéyu ézégic; Nini you imi saménj méra ménj zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁸ Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic. ¹⁹ Wañu ic embac imi qézézaciguc mama tacmu niñ énézéyec. Wañu saménj méra ménj imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumenjiguc hiyu enj mérianj ac zéyec. Zéyu tecgéyu saménj imi mésémma tohotoho ichéra énécmiyu duña ienenj mema ic embac énécmigic. ²⁰ Wañu ic embac moczonj yanda negic sécgé énécmidarec. Wañu Yesuac tohotoho ichéra ienenj

samén bororoŋa waigic heyec imi tocgégic nenŋeŋ 12 kuagina gedarec. ²¹ Samén negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac oloŋgic zanŋégina 5,000 zézéya séc wanŋec.

Yesu imi kondun doku qahaiguc tima keŋec.

²² Imuhuc wanŋic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéh ic embac onopocma nanunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékéh néwéc kemmu niŋac énézéyec. ²³ Wanŋu inéh ic embac onoporu kendacgicuc zéwelec wammaŋ zé eneyanec baec boŋayaiguc eŋec. Emma keru ama siŋiyu i eneyanec sac imuaru kerec. ²⁴ Wanŋu zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemmu zékéh namuŋaiguc keŋkeru luhucnéŋ wéségina igucnec hayu kondun temboŋa yaru ai yanda mekecgic. ²⁵ Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékéh qahaiguc tima tima ionac muru hayec. ²⁶ Hayu tohotoho ichéra ienenéŋ hénŋic bacgina zazagiyu zénéŋgina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi! ²⁷ Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéŋgina ménda hiriyu. ²⁸ Zéyu Peteronéh melemma zéyec; Miŋ kewuna geŋgaoc wanŋanŋiguc zéna doku zékéh qahaiguc guac hawa. ²⁹ Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronéh zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac muruŋeŋ keŋec. ³⁰ Keŋu luhuc yandanéh hayu hémma bawa yandiyu hénima hiŋgacma qarec; Miŋ kewuna hama népésina!* ³¹ Zéyu Yesunéh focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninzéh ninzéhga komocdiadac! Némac niŋac ewa

érehéc wanŋanŋ? ³² Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc enŋc luhuc imi néh qeyec. ³³ Wanŋu zéiciguc tacgic enéh sicgémima zégic; Gi hélacnec Anutuac Nanŋa.

Genesarete ama arenŋiguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

³⁴ Wanŋu zékéh handi handi qericma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic. ³⁵ Magic ama arenŋ imuac miŋina enéh Yesu hénŋtegicma ac haigic ama arenŋ lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac enéh tosara yanŋ hafiginaguc imi moczoŋ onagicma iwac muru hagic. ³⁶ Hama Yesunéh niŋénécmiyu yanŋhafi ginaguc enéh iwac malekuya susuriadac imi enŋdac osimu niŋac zéwelec wammigic. Wanŋu késagic séc hiarudacgic.

15

Yanda onac haka silic.

¹ Wanŋu duŋa Yerusalemnec Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic enéh Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ² Némac niŋac tohotoho ichécga enéh yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu? ³ Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Wanŋu ini acguc némac niŋac enŋanŋ haka silic niŋac wamma Anutuac hénac ac logianzu? ⁴ Anutunéh yomuhuc zéyec; * Nenŋoc maŋgocga eegira héiwésémaŋ. Wanŋu méréneh ménéŋ nenŋoc me maŋgocyawac zébiri mimac imi humucac buŋa wammac. ⁵ Néh ini yomuhuc zéanzu; Méhnéh ménéŋ nenŋoc me maŋgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec nanŋé gémbacnec, néh imi Anutuac buŋa qemimia, imuhuc zémuiguc ⁶ iwawai iminéh nenŋoc maŋgocya eegira efima ménda héiyu hia

* 14:30: Girik aciguc; anŋéŋna tina!.

* 15:4: Me zéseliyec.

wammac zéma enañ haka silic imuac mia wamma Anutuac ackuažéc† imi qizizingégic zécgériaiguc keñazac. ⁷ Ini ic ikora! Yesaianéñ onac bianac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec; ⁸ Ic embac youmi kua taséginanéñ sac mepési néñanžu. Wañu qeriginanéñ néñgac némma lakec hezac. ⁹ Ic enañ pakeñ ac zéma héna ac ku énécmima ni imi héla qahac eñ mepési néñanžu.

Iwawai mebiri hélacnec énécmimia.

¹⁰ Wañu Yesunéñ ic embac unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Gezacginanéñ nimma niñasarigic. ¹¹ Iwawai ic méñac kuaya igucnec hiñgacanzac iminéñ ménda mezapi qemianzac, néñ iwawai kuaya igucnec maanzac iminéñ mezapi qemianzac. ¹² Wañu tohotoho ichéra ieneñ hosuru hama qesimigic; Acganéñ Farisaio ic qeri yéwéc mihicñi énécmizac imi nin-tegiczan? ¹³ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumeñ Mañgocnanéñ ménda himirec imi moczoñ gété zaliginaguc qéžidacmac. ¹⁴ Waigic siñginawac wañgic. Ic imuhucya imi galeñ kicgina hilic hilicgia. Ic méñ kiwa hilic hilicgianéñ kichilic méñac galeñgéma wagiru kemmac imi, ekawu momacnec baec séséñiguc hiñgacmac. ¹⁵ Wañu Peteronéñ ara melemma zéyec; Qeqaiñ ac imi nonac zéasari nénécmima ninni. ¹⁶ Zéyu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ini niñtegic qin-tegicgina qahacnec keczu? ¹⁷ Iwawai ic kua igucnec tomeniguc hiñgacanzac imi moczoñ muñguc hénaya igucnec maanzac imi ini ménda héñtegiczu? ¹⁸ Wañu iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Wañu iminéñ mia ic imi mezapi qemianzac.

¹⁹ Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Niniñ biria, ic qeque, kaisero, kaisero ewa ewa, señkoku, héipuc ac ikora, zébiri qébiri. ²⁰ Iwawai imuhucyanéñ ic imi mezapi qemianzac. Wañu méra ménda zuacma nene nenia iminéñ ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaañ embac iwac ninzéh ninzéh.

²¹ Wañu Yesunéñ baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keñec. ²² Gezac haigic, Kanaannec embac méñ baec suc imuaru kecañec inéñ Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, Dawidiac naña, nuac niñ ewa biric wanna. Béracna imi uña birianéñ gelec malec qahac lafeñgé mianzac. ²³ Imuhuc zéyu, Yesunéñ nimma ac méñ ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ieneñ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andénaiiguc qacmanec hazac imuac mélina keñu. ²⁴ Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néñu hayi. ²⁵ Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc sicgémima zéyec; Miñ Kewu, méra néna. ²⁶ Wañu Yesunéñ ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméñ mema kazu énécmimia imi hiabia qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Oo, Miñ Kewu imi hélacnec, néñ kazu acguc nene bororoña miñhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu. ²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéñ ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzéh ninzéhga kuneñ yanda. Zéwelec wanzañ séc hicñigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiña bérara imi hiaruyec.

Yesunéñ ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

† 15:6: Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; héna ac.

29 Yesunéj baec imi waima Galilaia zékéj giŋgiŋanec kemma baec boŋaya méniguc emma tarec. 30 Taru ic embac tuŋa tuŋanéj zeke puriŋa, kic hilic, acgina qahac, héná méragina biria, zéma tosara kiléj onag-icma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Waŋu inéj mehiaru énécmiyec. 31 Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriŋa imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma keŋha waŋgic. Kic hilic imi kicgina hima héŋgic. Waŋu ic embac tuŋaguc enéj haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

32 Yesunéj tohotoho ichéra unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuŋ yomi onac ewa biric wanzua. Ienej niguc toroqema kecgc bec ai meme haréwéc waŋu iwawai neniawac ménj ménda hé énécmizac. Imuac yaka niŋac humugicguc eŋnec méli énécmiwa kemmu niŋac ménda wanzua. Keŋkecma hénaguc qiritic unuwac niŋac. 33 Zéyu tohotoho ichéra ienej ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeŋ saméj sasala imuhucya dimuacnec mihiŋjima ic embac tuŋ yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiŋ? 34 Zégic qesiéncmima zéyec; Onac muru saméj dahec hé énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saméj 7 zéma lambéc éréhécdac sac hé nénécmizac. 35 Imuhuc zégic ic embac tuŋa imi baéciguc mama tacmu niŋac énézéyec. 36 Imuhuc énézéma saméj 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duŋa ienej mema ic embac énécmigic. 37 Ic embac moczoŋ negic sécgé énécmidarec. Waŋu nene bororoŋa waigic tarec imi tocgégic neŋgeŋ yanda 7 kuagina

qedarec. 38 Ic nene negic ionac zaŋgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloŋ énécmigic. 39 Yesunéj ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baéciguc keŋec.

16

Sésécac kiwi méréra ménj hémbiŋ zé welecmigic.

1 Farisaio ic zéma Sadukaio ic ienej hama Yesunéj séséc kurumeŋ igucnec hahaya ménj meyu hémbiŋ zé batucgéma qesimigic. 2 Qesigic melemma zéyec; Ama mari waŋu kurumeŋ pésigiyu hémma kurumeŋ pésigizac imuac oraŋguc kaiwe gemac zéanzu. 3 Waŋu siŋunec yacma héŋgic kurumeŋ pésic pésic wamma hosusunéj nezicgéyu, kia kimac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héŋtegcma hélacnec zétecgéanzu, néj nalé yomuac séséc imi hia ménda niŋtegcanzu? 4 Hicŋisai biria zéma kaiseroya imuhucyanéj séséc icnéj ménda memeya imuhucyawac hémbiŋ zé waŋanzu. Waŋu ionac séséc imi tosara qahac, néj Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima keŋec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

5 Kemma tohotoho ichéra iniguc zékéj nénécmigic. Waŋu tohotoho ichéra ienej eluŋ unuyu saméj ménj ménda mema keŋgic. 6 Waŋu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac técgina nimma galéj memu. 7 Imuhuc zéyu sugcinaiguc yomuhuc niŋgésima eminiŋgic; Saméj ménda mema haziŋ imuac niŋ imuhuc zézac. 8 Yesunéj hénia niŋasarima yomuhuc zéma énézéyec; Niŋzén niŋzénjina

komocdiadac, saménj ménda mema hazu imuac némac niñac zé eminiñ wañkeczu? ⁹ Saménj 5 imi ic 5,000 sécge énécmiyuguc nene bororoña tocgégic nenñen dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec niñasarizu? Wañu némac niñac méndadac niñqelizu? ¹⁰ Wañu saménj 7 imi ic 4,000 sécge énécmiyuguc nenñen dahec metocgégic? ¹¹ Saménj niñ ménda zézuá, néñ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niñac galen memu niñac zézuá imi némac niñ ménda niñasarizu? ¹² Imuhuc zéyu yis saménjiguc haianzu imuac galen memu niñ ménda zéyec, néñ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac pakenñ ac niñac imuhuc zéyec imi niñasarigic.

Petero Yesuac héniaya ninzéhégéma zéauyec.

¹³ Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiénécmima zéyec; Ic embac ienenñ Icac Nañawac méré zéanzu? ¹⁴ Qesiénécmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu, tosara imi Elia, Tosaranénñ Yeremia me Anutuac tilinñ tilinñ ic ionarunec ménñ zéanzu. ¹⁵ Imuhuc zégic qesiénécmima zéyec; Wañu enñac, nuac niñac méré zénéñanzu? ¹⁶ Imuhuc qesiénécmiyu Simon Peteronénñ zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Naña. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunénñ melemma zéyec; Yohaneac naña* Simon, gi imi mérianñgaguc! Zézanñ imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, néñ kurumenñ Mañgocnanénñ zéhicñi génzac. ¹⁸ Imuac gézéwa niñña, gi imi Petero† wañu zamanziñ imuac qahaiguc hénarionña meyacgémanñ. Wañu humumia ionac baec dumuñña imuac kuhanénñ méndagucnec onogicmac. ¹⁹ Wañu

ni kurumenñac hénñgalenñ amawac nagu auauyawac kuha imi gi gémmañ. Némac iwawai baeciguc zikina kurumenñiguc momacnec zikizikia wammaç. Wañu némac iwawai baeciguc hulacna kurumenñiguc momacnec hulachulara wammaç. ²⁰ Imuhuc zéma enñyaoc Kristo‡ wanzac imi ménñac ménñ ménda énézému niñac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunénñ enñya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bianñ ac zéyec.

²¹ Nalé imuaru hénima i Yerusalem kenñu ic kunenñ zéma hofac oo ic kiwahéçgina zéma hénac acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzenñ manzenñ sasala mihicñiyu qegic humuyu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec. ²² Imuhuc énézéyu Peteronénñ wagicma qizizihégéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Miñ kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec hicñigémmaç. ²³ Imuhuc zéyu Yesu imi lilingéma Petero ézéyec; Biriá miñña, andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qaménñ, nuac hénana hézicgé nénzanñ; Gi imi Anutuac ewa siñ ménda méndacma ic onac ewa siñ méndaczanñ. ²⁴ Imuhuc zéma duñña tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic ménñénñ ni méndac némmañ zé enñya qacgé amuma enñya ic hénñenña wéndaraya huama méndac némmaç. ²⁵ Ic ménñ kekecyá anñgétiyu sohomac, néñ nuac niñ wamma kekecyá waimac imi mihicñimac. ²⁶ Ic ménñénñ baecac iwawai momac yanda anñgétiyuguc duñña kekecyá sohomac imi némacnénñ iwac muru hiabia wammaç? Me némacnénñ kekecyawac kitiwa hia kumacac

* **16:17:** Girik aciguc; Bayohane. † **16:18:** Nenñañ aciguc zamanziñ. ‡ **16:20:** Me Hebiraiac aciguc; Mesia.

séc wammac? ²⁷ Icac Naŋa imi Maŋgocyawac edamuiguc kua meme unjáhéra iniguc hama wawaŋ memeginawac séc kitic ku énécmimac. ²⁸ Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara enej ménda humugicnec Icac Naŋa imi Ic Kewu qac buŋayaguc hamac.

17

Yesuac kic tanera imi melemma tanera méŋ waŋec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu Yesunéŋ Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boŋaiguc eŋacnec eŋgic. ² Waŋu kicginaiguc tanera méŋ waŋec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararaŋ yanda ésécnec waŋec. ³ Waŋu ninzu, Mose zéma Elia hicŋi énécmima Yesuguc ac wangic. ⁴ Peteronéŋ haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewunina, neŋaŋ you kecziŋ imi nimba hiabia wanzac. Siŋganéŋ imuac waŋu hali haréwéc meni, méŋ guac, méŋ Moseac, méŋ Eliawac wammac. ⁵ Imuhuc zémanec naŋu, ninzu, hosusu asahagucnéŋ hoturu énécmiyec. Waŋu ninzu, ewa méŋ hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Naŋ sorocna. Iwac niŋ ségiségi yanda wanza. ⁶ Imuac ara niŋtoho wammu. ⁷ Tohotoho ichéra ienenj imuhuc nimma bacgina kunej yanda yandiyu baeciguc mama sigéma kicgina musaŋgéma hegic. ⁸ Waŋu Yesunéŋ hosucginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu. ⁹ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héŋgic méŋ qahac, néŋ Yesunéŋ sac naŋu héŋgic.

⁹ Boŋa igucnec mawŋ zé mama Yesunéŋ zéseli énécmima zéyec; Haka deguc hénzu imi ménda énézégicnec keŋkecma Icac Naŋa humuc igucnec yacmac. ¹⁰ Zéyu

tohotoho ichéra ienenj qesimima zégic; Imuhuc waŋu némac niŋac héra acac kiwi ic ienenj Elianéŋ walac hamacac hezac zéanzu?

¹¹ Yesunéŋ acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczoŋ héiqeli wammac. ¹² Waŋu énézéwa niŋgic Elia imi bec hayec. Waŋu ienenj ménda héŋtegcima siŋginawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyanec Icac Naŋa imi acguc méraginaiguc emma qenzenj manzenj nimmac. ¹³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi niŋasarigic.

Yesunéŋ merac méŋ uŋa biriaguc mehiarumiyec.

¹⁴ Waŋu ic embac tuŋ ionac muru keŋgic ic méŋnéŋ Yesuac muru hama wésiaiguc simiŋ héimiyec. ¹⁵ Waŋu yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu, nuac naŋnawac niŋ ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hiŋgacanzac. ¹⁶ Tohotoho ichécga ionac muru wagicma hawa ienenj mehiaru mimuac séc qahac waŋec. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Oh! hicŋisai yomi ninzéh ninzéhginga qahac, kaiziliwenj ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqatéŋ waŋ énécmimaŋ? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic. ¹⁸ Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunéŋ uŋa biria ac geriwaguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama keŋec. Waŋu imuarunec mia merac imi hiaruyec. ¹⁹ Waŋu tohotoho ichéra ienenj Yesu eŋeyacneciguc éléŋnec hicŋimima qesimigic; Némac niŋac nini uŋa biria nesimiwiŋac séc ménda waŋec? ²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéhginga moczoŋ komocdiadac imuac niŋac nesimuac séc qahac

wañec. Ac hélawac zéwa ningic, ini ninzéhj ninzéhjgina komocdiadac saiwa gocmia séc késa kecmu imi baec boña yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méj osiosiya ménda wammac. ²¹ Wañu imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuiguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac munjuc bian ac zéyec.

²² Wañu Galilaia baeciguc enawu haréma imuaru Yesunéhj yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac. ²³ Enu qegic humumac. Wañu ai mémé haréwéc wañu humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj ewa biri kunenj yanda wanjic.

Yesu zéma ocmuñ téréyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra enenj Kafanaum ama arenja yandaiguc harégic ocmuñ téréyawac ai yawuñac takis mémé ic ienenj Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuñ téréyawac takis* ménda haianzac me? ²⁵ Zéyu, Peteronéhj haianzac zéma ama qeriaiguc éréyu Yesunéhj bec niñtegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzaj? Mérac murunec baecac ic kewu ienenj takis meanzu? Nanhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec? ²⁶ Qesiyu Peteronéhj melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunéhj zéyec; Imuhuc wañu

nanhécgina ienenj enj kecmu. ²⁷ Wañu imuhuc wanni ningic biriwaç niñac, imuac zékénjiguc kemma hawic gilina lambéc méj walac kimac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc† heyu mema kemma geñga zéma nuac buña haina hiñgaru.

18

Ic eneja héla.

¹ Nalé imuaru tohotoho ic enenj Yesuac hosucgéma zégic; Mérénehj kurumenjac héngalenj ama arenja yandaiguc kunenjgina wanzac? ² Imuhuc zégic merac komoc méj qaru hayu oporu sugginaiguc nañec. ³ Nañu yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kurumenjac héngalenj amaiguc ménda keremmu. ⁴ Imuac bec mérénehj merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminéhj mia kurumenj amaiguc kunenjgina wammac. ⁵ Wañu mérénehj méj nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésicac ewa ewa.

⁶ Wañu mérénehj méj merac komoc komoc ni ninzéhjgénézunu ionac suggina igucnec méj hinocgémiyu képésic wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déménjaiguc hoc yandanéhj qatémima kondunjiguc gilicidumunjaiguc hiñgacmac imi bakia efefia wanzac. ⁷ Yei ewa biric yandanéhj manam batuc ai niñac

* **17:24:** 2 Dirakima; Ic méjac ai mémé momacgucac ai boña imi 1 Dirakima, wañu Yuda ic imi miñ séc ocmuñac takis yawuñ séc 2 Dirakima haianjic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boñaiguc zañjégina oloñgic nalé imuarunec hénima kekecgina añgéhj tiénécmiyec Anutuac muru kekecginaç boña zéma haianjic. † **17:27:** Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinéhj memeya. Wañu 4 Dirakimawac séc wañu ic éréhéac ocmuñ takis imuac séha wanzac.

baeciguc heanzac! Manam-batuc imi hamacac hezac, nér méjnénj méj manam batuc waj énécmimac iwac muru imi saec hemimac. ⁸ Imuac méraganénj me hénaganénj manam batuc wanjénju hericma gilina kenju. Wanju purijnénj kekec selliguc kerembésémanj iminénj nijna efefia wammac, nér héná méraga éréhécnec geric hémbénañaguc giligic hiñgacbésemanj iminénj nijna réwéria wammac. ⁹ Imuac kicganénj manam batuc wanjénju kápésic wanjanñaguc kicga néfindiñgéma gilina kemmac. Kicga momacgucnénj kekec hémbénañaguc kerembésémanj iminénj guac hia wammac. Wanju kicga éréhécnec geric siaiguc giligic hiñgacbésemanj iminénj nijna réwéria wammac.

Rama rouc wawanawac qelumbec ac.

¹⁰ Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niñgic mamaya wambac nijac. Zéwa niñgic, ionac kua meme uñagina imi kurumenjiguc nalé séc kurumenj Manjocnawac kic ségéria hémma kecañzu. ¹¹ Icac Nanjanénj rouc wamma kekec kápésicgina igucnec metecgé énécmimanj zé hayec. ¹² Deic niñzu? Ic méj ramaya 100 hemizac zéwiñ. Wanju suginaiguc méjnénj sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu nanjic baec boñaguc kemma rama sohojec imi ménda mihiçñimanj? ¹³ Ni hélacnec énézézua sohojec imi mihiçizaciguc imuac niñ mia 99 ménda sohogic ionac nijac ségiségi wanjac imuac séha ogicqogic wamma ségiségi yanda wammac. ¹⁴ Imuhucyanec Manjocgina kurumenjiguc keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec méjnénj méj birima

qahac wammac nijac ewa siña ménda hemizac.

Ic méñac kápésic zégési mimia.

¹⁵ Hénaorijn ionarunec alaga méjnénj kápésic waj gémmaciguc kemma ekacneciguc kápésicya imi ézéna hémmac. Wanju acga niñzaciguc imi alaga biria igucnec muñguc wagiczanj wanjac. ¹⁶ Wanju acga ménda niñzaciguc, ic momacguc me éréhéc oragicna enjauw kemma héipuc ic éréhéc iorac kuagiranénj alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qaecgémac. ¹⁷ Wanju ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénaorijn énézégic nimmu. Wanju hénaorijn ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac waj énécmiwu ésecnec wammimu.

¹⁸ Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumenjiguc zikizikia wammac. Wanju némac iwawai baeciguc hulacmu imi kurumenjiguc hulachulara wammac. ¹⁹ Wanju muñguc énézéwa niñgic, baeciguc onarunec éréhécnénj iwawai méj nijac ewa momac wamma qesi-maoc imi Manjocna kurumenjiguc keczac inénj niñu moczonj orac muru wandac wandara wammac. ²⁰ Wanju éréhécnénj me haréwécnénj nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru suginaiguc kecza.

Kápésic waiwaiyawac haka.

²¹ Wanju Peteronénj Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miñna, alananénj biria wanjénju hatac dahec kápésicya waimimanj? Keñkecma hatac 7 imuac séc waimimanj? ²² Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézéwa niñna, hatac 7 sac qahac, nér tuñ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémanñac zézua. ²³ Imuac kurumenñac héngalenj ama areña yanda imi ic kewu méj welenj qe-qehéra iniguc taségina héimindiñj

wammañ zé wañec ésécnec. ²⁴ Ic kewu imi héimindiñi ai imi héniyec. Héniyu ic ménj iwac muru taséya 10 tauseñ Talanti* hemiyec imi wagicma érégic. ²⁵ Wañu ic iwaru soukiwa ménj ménda hemiyu kumacac séc qahac wañec. Imuac niñac ic kewunéñ ic imi eñeya zéma iniñ merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoñ haigic boñ megic soukiwa iminéñ tasé imi kumac niñ zéyec. ²⁶ Imuhuc zéyu welenj qeque ic imi wésiaiguc mama sigémima welecma zéyec; Bénzérj mambéc wañnéna ni taséna moczoñ kugémmañ. ²⁷ Imuhuc zéyu welenj qeque ic iwac miñinanéñ ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keñec. ²⁸ Wañu ic iminéñ mama kemma ai ic momacya ménj taséya 100 Denarion† hemiyec imi mihicñjima déméñjaiguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néna. ²⁹ Wañu ai momacya imi ic iwac héniaiguc mama simiñ héimima welecma zéyec; Bénzérj mambéc wañnéna kugémmañ. ³⁰ Wañu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niñac hésa amaiguc oporec. ³¹ Wañu ai ic tosara ieneñ haka hicñiyec imi hémma niñgic biri qiria wañu kemma haka hicñiyec imi moczoñ miñgina ézédacgic. ³² Imuhuc zégic miñginanéñ ic imi qaru eñu yomuhuc ézéyec; Gi welenj qeque biria kétic téngénj! Welec néna guac tasé imi moczoñ audari. ³³ Neñ guac wañi ésécnec gi acguc ai momacga goiya hémiwésémañac ménda heyec me? ³⁴ Imuhuc zéma hazéc yanda wamma taséya imi kudaru hulacmimu

niñac hésa ama galen ionac méraginaiguc oporec. ³⁵ Imuac niñac ménjnéñ ménj alaginawac képésic imi ewa qeriginanéñ ménda waimimuiguc kurumenj Mañgocnanéñ imuhucyanec mia wañ énécmimac.

19

Eu iniñac hénia dindiña.

¹ Yesu ac imi zéyu tecgéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuda baec suciguc keñec. ² Keñu ic embac tuñ yandanéñ méndacmima keñgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru énécmiyec.

³ Wañu Farisaio ic ieneñ hama batucgéma qesigic; Ic ménjnéñ hénia imuac me imuac iniña hia waimimacac hénia ménj hezac me?

⁴ Zégic melemma zéyec; Mihicñj mihicñj miñinanéñ hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meéércmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloññanazu?

⁵ Hénia imuac niñac icnéñ neñgoc mañgocya wai érécmima kemma iniñawac muru qékétayu éréhécnéñ momacguc wammaoc.

⁶ Imuac iereñ imi éréhéc qahac, néñ séwi momacguc, imuac Anutunéñ toroqe érécmiyec imi icnéñ ménda méndéñ érécmimu.

⁷ Imuhuc énézéyu ieneñ yomuhuc zégic; Wañu hénia némac niñac Mosenéñ héric amuamuyawac kiwi omima mélina keñu zéyec?

⁸ Imuhuc zégic, Yesunéñ melemma énézéyec; Mosenéñ ewa qerigina selia imuac niñ wamma wai énécmiyec, néñ hénihénia igucnec imi imuhuc qahac. ⁹ Ni énézéyua, mérénéñ ménj iniña sañgima haka biria ménda wañeciguc hénia tosara niñac waimima embac

* **18:24:** 1 Talanti imi soukiwa golinéñ memeya, ic ménjac ai meme momacgucac ai boña 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc wañec.

† **18:28:** 1 Denarion imi ic ménjac ai meme momacgucac ai boña imuac séha. * **19:9:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanzac.

méh memac imi kaisero wanzac.*
 10 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen yomuhuc ézégic; Ic méjnén ininaguc hénac ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecmac iminéj hia wammac. 11 Zégic Yesunéj melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanéj ninjtohomuac séc qahac, néj imuhuc meénécmimia sac imuhuc wammu. 12 Ic tosia ienen nenjoc héri igucnec héfij wamma hicnjanzu. Wanju méj imi icnéj waj énécmigic héfij wamma kecanzu. Wanju tosia ienen kuruménac héngalen ama ninjac enjac héfij ic ésécnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac séc imi enej hia tohomu.

Yesunéj nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

13 Wanju Yesunéj méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac ninj ic embac tosara ienen nambérac komoc komoc onag-icma hagic tohotoho ichéra ienen getali énécmima ac waj énécmigic. 14 Imuhuc wajjic Yesunéj yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neuj ménda héiéncmigic. Kuruménac héngalen ama imi komoc komoc imuhucya ionac buja wanzac. 15 Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima kejec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

16 Wanju ninzu? Ic méjnén iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénaña imi memañ. 17 Zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Némac ninj haka hiabiawac qesinézanj? Hiabia wanzac imi momacguc sac keczac. Wanju gi kekec hémbénañaiguc keremmanj zé wanzanjiguc imi hénac ac tohowésémanj. 18 Imuhuc

zéyu zéyec; Némac hénac ac ninjac zézanj? Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Ic ménda qe-humuwésémanj. Kaisero ménda wambésémanj. Kowu ménda mewésémanj. Héipuc ac ikora ménda zéwésémanj. 19 Nenjoc manjocga eegira héiwésémanj. Wanju genja sinj ninjamuanzanj ésécnec alaga sinj nimmiwésémanj. 20 Zéyu zéyec; Ni imi moczonj tohodacma kecanzua, imuac némacnéj méj nuac muru ménda sécgézac? 21 Imuhuc zéyu Yesunéj ézéma zéyec; Gi solanjanimanj zé kemma hinac iwawaiga imi haina boja megic soukiwa iminéj maqeqeya énécmiwésémanj. Imuhuc wanna kuruméniguc iwawai eeyaguc hegémmac. Wanju genja imi hama ni méndac némbésémanj. 22 Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac ninj ewaya biriyu kejec.

23 Kenju Yesunéj tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélacnec énézézua, ic hinac yanda ginaguc ienen kuruménac héngalen amaiguc kerembinj zé osimu. 24 Ni munjuc énézézua, kamele yanénéj godu kifanjaiguc kereñkereña imi bénezénadac, néj ic hinac yanda ginagucnéj Anutuac héngalen amaiguc kereñkereña imi osiosiya. 25 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen nimma bacgina kuneñnec yandiyu zégic; Imuhuc waj mérenénéj anjénj timimiawac séc wammac? 26 Zégic Yesunéj inicma énézéyec; Imi ic enej memuac séc qahac, néj Anutuguc imi iwawai moczonj yanda medac medara. 27 Imuhuc zéyu Peteronéj melemma zéyec; Ninzanj, nini méndac gémbinj zé iwawai moczonj waidarinj, imuac némac iwawai késawinj? 28 Qesiyu Yesunéj énézéyec; Hélacnec énézézua, baec yomuac hainetec

wawaŋa naléiguc Icac Naŋa imi eŋeya edamuya imuac ic kewu tataraiɗuc tacmac imuaru méndac néŋanɗu ini imi momacnec tatac 12 imuaru tacma Israelac kisic 12 imi niŋgésima galeŋgé énécmimu. ²⁹ Waŋu méréneŋ méŋ nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauŋa me neŋgoc maŋgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaŋa imi mératéc memu. ³⁰ Néŋ walac wanɗu ionarunec sasalanéŋ andia wammu. Waŋu andia wanɗu ionarunec sasalanéŋ walac wammu.

20

Waiŋ aiiguc ai meme imuac qe-qaiŋ ac.

¹ Kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi ai miŋina méŋnéŋ waiŋ ayaiguc ai memu niŋac ai ic énépésimaŋ zé siŋunec yanda yacma keŋec ésécnec. ² Kemma ai meme momacguc imuac boŋa Denarion* momacguc eŋac eŋac énécmimaŋ zéyu ewa momac waŋɗic méli énécmiyu waiŋ ayaiguc kereŋɗic. ³ Waŋu siŋunec 9 kilok séc waŋu nénnagémba sombeŋɗic kemma ic tosara iniru eŋ naŋɗic ⁴yomuhuc énézéyec; Ini acguc nuac waiŋ aiiguc kemma ai megic boŋa séhaiguc énécmimaŋ zéyu nimma kereŋɗic. ⁵ Waŋu 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muŋguc kemma imuhuyanec waŋec. ⁶ Waŋu maria 5 kilok séc waŋu kemma iniru ic tosara muŋguc ai qahac eŋ naŋɗic yomuhuc énézéyec; Némac niŋac kaiwe herec ai ménda mema eŋ nanɗu? ⁷ Zéyu melemma zégic; Méŋnéŋ méŋ ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac waiŋ aiiguc kereŋɗic zéma énézéyu

kereŋɗacɗic. ⁸ Ama siŋima hayu ai miŋinanéŋ hama galeŋgina ézéma zéyec; Ai ic unuruna teteɗgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boŋa énécmina keŋkeɗma walac hazu ionac énécmina tecgémac. ⁹ Zéyec séc waŋu maria 5 kilok imuaru hagic ieneŋ hama Denarion momacguc momacguc késagic. ¹⁰ Késagic walac walac hagic ieneŋ hama hémma boŋgina meemma nénécmiyu késawiŋ zéma niŋɗic, néŋ ini imuhucyanec Denarion momacguc sac eŋac eŋac énécmiyu késagic. ¹¹ Imuhuc késama ai miŋinawac ŋindic ŋunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic; ¹² Anduguc hagic ieneŋ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Waŋu neneŋ mia ai yéwéria ai meme momacgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziŋ, néŋ ionac aigina boŋa imi nonac séc énécmizaŋ. ¹³ Imuhuc zégic ai miŋinanéŋ ionarunec méŋ yomuhuc ézéyec; Ala Denarion momacguc niŋac acnira ménda zikizic me? Ni képésic méŋ ménda waŋɗenzua. ¹⁴ Imuac boŋgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boŋa onac séciguc énécmimaŋ iminéŋ ewa siŋna wanzac. ¹⁵ Nena iwawainanéŋ ewa siŋnawac wammaŋac hena ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicɗinanéŋ hémma nimbupuc wanɗu? ¹⁶ Suruc imuac séc andianéŋ walac wammu, waŋu walacnéŋ andia wammu.†

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc waŋec.

¹⁷ Waŋu Yesu imi Yerusalem kemmaŋ zé kemma henaiguc tohotoho ichéra 12 eŋacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec; ¹⁸ Niŋzu, neŋaŋ Yerusalem enziŋ. Imuaru Icac Naŋa imi

* **20:2:** Romawac soukiwa; ic méŋac ai meme momacgucac ai boŋa imuac séha. † **20:16:** Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néŋ éréhécnéŋ méŋ aŋgé tiénécmiyec.

hofac oo ichécgina zéma héna acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ienen humucac bujawac zéteccgé mimu. ¹⁹ Wañu zédesi wammima hihilocnéñ qericma qema ic héñgeña wéndaraiguc qegic humumac niñ ic enia ionac muru melenmgic kemmac. Wañu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac iniñanéñ nanñhérawac niñac Yesu zéwelecmiyec.

²⁰ Nalé imuaru zebedaioac iniñanéñ nanñhéra iriguc hama Yesuac muru sigémima iwawai méñ niñac welecmiyec. ²¹ Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niñac wanñan? Zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Nuac nanñhércna yomi niñhércmina guac héñgaleñ ama areñ yandaiguc méñnéñ héigaiguc méñnéñ kanagaiguc tacmaoc. ²² Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinéñzu. Ni doku howuraguc nemanñ zé wanzua imi iri hia nemaoc?† Zéyu zéyoc; Imi sécnira. ²³ Zéyic Yesunéñ zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemanñ imi nemaoc, néñ héinaiguc zéma kananaiguc tatara imi neñ niñhérc mimiawac ménda henéñzac. Tatab imi mérac méré manñocnanéñ mézézéñgé érécmiyec iorac buña wammac. ²⁴ Imuhuc wanñic tohotoho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma dara munia iorac niñgic biriyc. ²⁵ Wañu Yesunéñ unuruyu hañic énézézec; Ic enia ionac galenñhécgina ieneñ siñginawac galenñgé énécmianzu. Wañu ic kuneñ hécgina ieneñ ic kewu wañ énécmianzu imi ini hia niñzu. ²⁶ Néñ sugginaiguc imi imuhuc qahac, néñ onarunec méñnéñ méñ kunenñgina wammanñ zéma sugginaiguc welenñ qeque

kecmac. ²⁷ Wañu mérenéñ méñ walac wammanñ zé wanzaciguc welenñ qeque icgina wammac. ²⁸ Icac Naña imi welenñ qemimu niñac ménda mayec, néñ welenñ qeénécmimanñ zé mayec. Wañu eneya kekecyca ic embac sasala ionac énécmima doegina memañ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁹ Wañu ieneñ Yeriko ama areña yanda waima kenñgic imuaru tuñ yanda Yesu méndacmima kenñgic. ³⁰ Kenñgic, niñzu, kichilic ic éréhécnéñ héna giñgijaiguc tacma niñgic Yesu imi hama orogicma kenñ qacma zéyoc; Miñ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima. ³¹ Imuhuc qaric, ic tuñ ieneñ ac geriwiguc wañ érécmima qetali érécmima acgira qaimac niñac ac wanñémigic, néñ ierenñ munñuc yanda qacma zéyoc; Miñ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niñnércmina! ³² Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac wañ érécmimanñ niñac wanñac? ³³ Qesi érécmiyu zéyoc; Miñnira, niri kicnira hima hémbi niñac wanzic. ³⁴ Imuhuc zéyic Yesunéñ ewa biric wañ érécmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

21

Yesu Yerusalem enñ hériañ memigic.

¹ Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ Yerusalem hosuraiguc kenñgic nalé imuaru, Oliwa boñaiguc Betfage ama areña taru imuaru keremma Yesunéñ tohotoho ichéñera éréhéc méli érécmima yomuhuc zéyec; ² Iri eri wéségiraiguc ama areña taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec donñki méñ merawaguc

† **20:22:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Doku naec haka wañ némmu imi wañ énécmigic hia naecmu?

qatégic nanjic iricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac muru hamaoc. ³ Wañu méñnéñ ara méñ érézémuiguc Miñ Kewunéñ imuac niñac wanzac imuhuc zéyic imuarunec doñki éréhéc imi méli érécmimac. ⁴ Wañu imi moczoñ kua meme ic méñac ackuažéc yomuhuc zéyec imi hélağuc wammac niñac imuhuc hicñiyec; ⁵ Béracna Zion yomuhuc éžégic; Héñna! Ic kewuganéñ guac hazac. Inéñ gum bénzénzén wamma doñki qahaiguc tacma hazac, doñki merawa qahaiguc. ⁶ Wañu tohotoho ic éréhéc ierenéñ kemma Yesunéñ éréžéyec séc wañoc. ⁷ Wamma doñki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbéçgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec. ⁸ Wañu ic embac tuñ yandanéñ malekugina hetecgéma hénaiguc lémbéçgic keñec. Wañu tosaraneñ ic hawa haréñaguc imi kuma hénaiguc témbéçgic. ⁹ Wañu ic tuñ yanda walac andu wammima keñgic imi eneñ yomuhuc zéma hériañ haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mériañgaguc, Miñ Kewuninawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumenéñ ouac ouyaguc! ¹⁰ Wañu hama Yerusalem kereñu ama miñina momac yanda ieneñ aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi méréñéñ? ¹¹ Qesigic ic tuñ yandanéñ énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama areña igucnec.

Yesunéñ ocmuñiguc haka biria wañgic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc emma imuac sombeniguc iwawai nénnagémba wamma nañgic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatac imi melenéñ madarec. ¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énéžéyec; Ac kiwi yomuhuc

oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néñ ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

¹⁴ Wañu kic hilic zéma ic puriña ieneñ ocmuñ téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec. ¹⁵ Wañu hofac oo ic kiwahéçgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ haka welic welicgia Yesunéñ wañec imi zéma nambérac ieneñ ocmuñ téréyaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec. ¹⁶ Wañu qesima zégic; Gi nambérac ieneñ némac ac zézu imi hia ninzañ? Imuhuc zégic, Ninzua zéma énéžéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi méñ ménda olongic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé qepési hai énécminec. ¹⁷ Imuhuc zémaguc wai énécmima ama areña yanda deminağuc imuacnec mama kemma Betania ama areñaiguc kemma sinjiya imuaru kerec.

Yesunéñ fik ic saec ac wammiyu humuyec.

¹⁸ Sinunec ama areña yanda imuaru lilingéma kemmanéñ zé kemma hénaiguc nene niñac wañec. ¹⁹ Imuhuc wamma héñu héna giñgiñaiguc fik ic méñ nañu imuaru kemma hocma héla méñ qahac, néñ haréña sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé teteçgia qahac guarunec héla méñ ménda hicñimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec. ²⁰ Tohotoho ichéra ieneñ haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac? ²¹ Zégic Yesunéñ acgina melemma énéžéyec; Ni hélacnec énéžézia, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzéngeñu imi haka fik ic imiguc hicñiyec imuhucya sac qahac, néñ baec boña yomuac niñ yacma kemma konduniguc hiñgacna zégic imi

acguc hia hicji énécmimac. ²² Ini zéwelec aiiguc iwawai imuac me imuac ninzéhégéma zéwelecgic imi moczoñ ninénécmiyu medacmu.

²³ Wañu kenkecma Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma ackua zéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galen ienen iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc buñanéh ai imi meanzan? Mérénéñ kuc buña imi géñec? ²⁴ Zégic Yesunéh ac yomuhuc zéma meñeñ énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neñ imuhucyanec némac kuc buñaguc ai yomi meanzua imi énézémañ. ²⁵ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumeñ igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ienen enawu ac yomuhuc eminiñgic; Kurumeñ igunec hayec zéni némac niñac ménda ninzéhégé migic zémac. ²⁶ Wañu ic embac ienen Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzéhégéanzu imuac niñ ic igucnec hayec zéwiñ zéni ionac niñac zénéñnina hirizac. ²⁷ Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziñ. Imuhuc zégic duña Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buñaguc iwawai yomi wananzua imi ménda énézémañ.

Niñ tohotoho hakawac qeqain ac zéyec.

²⁸ Ini dimuhuc ninzu? Ic méñnéñ nanhéréra keric, naña walac iwac kemma ézéyec; Nañna gi erac kemma wain ai mena. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemmañ. Imuhuc zémaguc duña ewaya melemma keñec. ³⁰ Wañu mañgoc imi naña méñac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu melemma zéyec; Mañgocna hia kemmañ. Wañu inéh imuhuc zémaguc ménda keñec. ³¹ Sucgiraiguc mérénéñ

mañgocac ewa siñ méndacma wañec? Zéyu melemma zégic naña walac. Zégic Yesunéh énézéyec; Ni hélacnec énézézua, takis meme ic zéma hena yanda embac eneñ ini onogicma walac Anutuac hénngalen amaiguc keremmu. ³² Yohaneñ haka solañawac hena énézémañ zé hayec. Wañu ini ménda ninzéhégic, néñ takis meme zéma hena yanda embac eneñ ninzéhégic. Wañu ini haka imi hémmaguc kilen dac ewagina ménda melemma ménda ninzéhégic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqain ac méñ zéwa niñgic; Ai miñina méñnéñ baec méñguc wain ai medacma demin meyu lelecgéyec. Wañu wain héla dokuya memeyawac hogoc méñ meyacgéma imuaru galen meme ama héngeña lesu hrec méñ megic enec. Imuhuc wamma boñ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec méñu keñec. ³⁴ Kemma keru héla metocgémuac naléya ducniyu welen qeqe ichéra ienen héla memu niñac boña meme ai ic ionac muru méli énécmiyu keñgic. ³⁵ Boña meme ai ic ienen welen qeqe ic énépésima méñ humumia qegic, méñ qehumugic, méñac hocnéñ héigic. ³⁶ Imuhuc wañgic munguc welen qeqe ichéra zañgégina walac keñgic imi ogicma méli énécmiyu keñgic. Wañu séc imuhucyanec wañ énécmigic. ³⁷ Wañu tetcgiaiguc naña mélima yomuhuc zéyec; Ienen nañna imi eeya héimimu. ³⁸ Wañu boña meme ai ic ienen naña hémma yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic geni humuyu mératéc aiya yomi neñaoc mewin. ³⁹ Imuhuc zéma wain ai igucnec késama héréma sénganñen hiñgacma qehumugic.

40 Imuac nalé méñac waiñ ai miñinanéñ lilingéma hamac imi boña meme ai ic imi dimuhuc waiñ énécmimac? 41 Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra mihicñi énécmima waiñ ai imi ai ic qacguc ai yawuñ nalé séc héla hianec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niñac ai imi hai énécmimac. 42 Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ini kiwi téréyaiguc ac méñ yomuhuc hezac imi ménda oloñanžu? Mericqe ic eneñ hoc méñ héñara mema gilicic kenkeña iminéñ ama imuac hoc oruha wañec. Haka imi Miñ Kewuac murunec hicñiyu kicninanéñ hénni welic welicgiaguc wanzac. 43 Imuac niñac ni énézézua, Anutuac héñgaléñ ama areña yanda imi méragina igucnec onagicma baera méñac ic embac héla mihicñimu ionac méraginaiguc hai énécmiyu memu. 44 Ic méñnéñ méñ hoc imuac qahaiguc mayu zéñgédacmac. Wañu hoc iminéñ ic méñac qahaiguc mayu qéséñu bororoña wammac.*

45 Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ qeqaiñ ac imi eñaiñ niñ imuhuc zéyec imi niñtegiçic. 46 Wañu ieneñ imi héna méñ mihicñima Yesu késawiñ zé hochoc ai megic. Wañu ic embac ieneñ Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niñac zéñéñgina hiriyec.

22

Zammaréñ memec qeqaiñ ac.

1 Yesunéñ acgina melemma muñguc qeqaiñ ac wamma yomuhuc énézézec; 2 Kurumeñac héñgaleñ ama areña yanda imi ic kewu méñnéñ nañawac zammaréñ aria wammizac ésécnec. 3 Zammaréñ ariacwac

hamu niñac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niñac welen qeqehéra méli énécmiyu kemma énézégic, néñ ieneñ hawiñ zé ménda wañgic. 4 Wañu welen qeqe tosara muñguc méli énécmima yomuhuc énézézec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Niñzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yañ haléc yandaguc qe oma iwawai moczoñ zéréñqéréñ wamma haidaczua imuac zammaréñ ariaciguc hagic. 5 Zéyu kemma énézégic, néñ gezac qeqe ménda wamma méñnéñ aiyaguc kenju, méñnéñ néñnagémba ai niñac kenec. 6 Wañu tosara eneñ ic kewuac welen qeqehéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic. 7 Imuhuc wañgic ic kewu iminéñ qeri biric nimma yaré ic tuña méñ méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama areñgina kumugic zedarec. 8 Wañu welen qeqehéra énézéma zéyec; Zammaréñ aria imi bec mézézéñgéwa hezac, néñ ic unuruyi imi eneñ eeginaguc ménda wanzu. 9 Imuac héna séraiguc kemma ic embac mihicñimu séc unurugic zammaréñ ariacwac hamu. 10 Imuhuc zéyu welen qeqe ic eneñ hénaiguc séc kemma ic embac hia me biria mihicñi énécmigic séc onagicçic hagic. Hama tacma kençic zammaréñ aria ama imi kuaya qeyec. 11 Wañu ic kewunéñ ic embac hama tacçic imi inicman zé éréma héñu ic méñnéñ owo malekuya séha ménda haima hama tarec. 12 Taru ézézec; Ala gi némac niñac zammaréñ ariacwac maleku ménda héima hazañ? Imuhuc qesimiyu ic imi ac méñ zémañ zé osiyec. 13 Wañu ic kewu iminéñ welen qeqe ic yomuhuc énézézec; Héna méria dérécgéma

* 21:44: Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc kembañ 44 yomi ménda hezac.

sénganjen sinji tunumanjiguc giligic, imuaru siacma zéra kima tacmac. ¹⁴ Sasala unurugic, nér gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

¹⁵ Yesunér imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ienen amaginaiguc kemma azoroma acnéj simba ménj dimuhuc meni kimac zéma ninjarenjégic. ¹⁶ Ninjarenj géma enenj tohotoho ichécgina zéma Herodeac ichéra tosara momacnec méli énécmigic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacnec ku nénécmianzanj. Gi ic inicmanj zé séwiginawac ménda hénganzanj imuac ic enenja me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhéc ménda wananzanj. ¹⁷ Imuac efima zéna ninni. Gej ninja Kisawac* takis haianzinj imi hénac ac logizac me qahac? ¹⁸ Zégic Yesunér ionac qeri biric imi ninjegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niñac acnéj simba menénzu? ¹⁹ Takis bujawac soukiwa ménj nézéna hémaba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic. ²⁰ Wanu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac? ²¹ Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buja imi Sisa mima, Anutuac buja imi Anutu mimu. ²² Imuhuc zéyu ienenj welicgéma waima kenjic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiqesi ac.

²³ Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanzu imi enenj Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ²⁴ Kiwi ic, Mosenér yomuhuc nénézéyec; Ic ménj nambéracya qahac humumac imi munianér qawéra mema darawac buja qeli mihicjimac. ²⁵ Wanu sucninaiguc

dac muna 7 kecgic dacginanér embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniña muniawac mériaiguc opocma kenjec. ²⁶ Andia zéma andiawac andia imuhucyanec wanjic kenju 7 moczonj imuhuc wandacgic. ²⁷ Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec. ²⁸ Wanu ienenj momac yanda embac imi megic imuac ninj embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaiguc 7 ionac murunec mérac iniña wammac? ²⁹ Zégic Yesunér yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda ninjasarima dindinjanec ménda ninjacgézu. ³⁰ Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammarénjac buja qéénécmimia imi ménda hemac, nér kurumenjac Anutuac kua meme uña ésécnec kecmu. ³¹ Wanu enenj humuc igucnec yacyarawac Anutunér ac yomuhuc énézéyec imi ménda olonjic? ³² Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda olonj hénganzu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, nér kic qeli ic ionac Anutu keczac. ³³ Ic tunj yanda ienenj Yesunér imuhuc ku énécmiyu nimma welicgéic.

Héna ac enenja.

³⁴ Yesunér acnéj Sadukaio ic ménenjqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac wanjec. Wanu imuac surucya imi Farisaio ic ienenj nimma azorogic. ³⁵ Azoroma ionarunec hénac acac kiwi ic méjnénj Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec; ³⁶ Kiwi ic, hénac ac sugcinaiguc némac acnéj enenja wanzac? ³⁷ Zéyu Yesunér yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczonj nec qeri unaga moczonj nec zéma nininja

* **22:17:** Qac imuac hénac imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénac imi; Romawac ic kewu.

moczoŋnec Miŋ Kewu Anutuga siŋa nimmiwéséman. ³⁸ Héna ac iminéŋ walac walac wanzac. ³⁹ Séha imuhucyanec méŋ hezac imi yomuhuc; Gi geŋgac niŋac siŋniŋ waŋamuanzaŋ séc alagawac siŋniŋ wammiwéséman. ⁴⁰ Héna ac éréhéc imuaru mia héna ac tosara moczoŋ zéma kua meme ic ionac ac moczoŋ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac naŋa imuac qesiqesi ac.

⁴¹ Farisaio ic azoroma kecgc Yesunéŋ yomuhuc qesi énécmiyec; ⁴² Ini Kristoac† dimuhuc niŋanzu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia. ⁴³ Zégic Yesunéŋ énézéyec; Imuhuc waŋu Dawidi i Uŋanéŋ ézéyu dimuhuc niŋac Kristoac, Miŋ Kewuna zémima yomuhuc zéyec? ⁴⁴ Miŋ Kewunéŋ‡ nuac Miŋ Kewuna ézéyec; Guac hazéchécga hénagawac duandiaiguc togo énécmidacba tecgémac nalé sura imuac séc gi hama héinaiguc tachéséman. ⁴⁵ Dawidinéŋ Kristoac Miŋ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac? ⁴⁶ Imuhuc zéyu ic méŋ ara méŋ ménda melenec. Waŋu nalé imuarunec éréma emma méŋnéŋ méŋ ac méŋ efima ménda qesimigic.

23

Yesunéŋ Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

¹ Waŋu Yesunéŋ ic tuŋ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac tataciguc tacanžu. ³ Imuac niŋ ac zéanžu imi moczoŋ nimma tohodacmu, néŋ wawaŋ memegina imi ménda méndacma wammu. Hénia imi yomuhuc; Ieneŋ ackuazéc imi kuanéŋ sac zéma ménda tohoanžu. ⁴ Waŋu

ieneŋ hinac réwéria bisiqatéŋ wawaŋawac séc qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc eŋaoc imi iwawai imuhucya meyacbiŋ zé méragina merawa méŋ ménda haianžu. ⁵ Iwawai waŋanzu imi moczoŋ icnéŋ inicsoromu niŋac sac waŋanzu. Pakaginaiguc kiwi téreyawac katapaya meyandima zéwelecac ninij héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianžu. ⁶ Waŋu ariaciguc azoroma tatak ou walac taczac imuac siŋa nimma togotocgo amaiguc ic kiwawac tatak imuaru tachbiŋ zé waŋanzu. ⁷ Nénnagémba somberjiguc méra qeŋe waŋ énécmima kiwi ic zéénécmimu niŋac waŋanzu. ⁸ Waŋu ini imi kiwi ic zéénécmimuac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczoŋ dacmuna wanzu. ⁹ Waŋu baeciguc ic méŋac niŋ maŋgoc ménda zémimu. Onac maŋgocgina imi momacguc sac kurumenjiguc kecanzac. ¹⁰ Waŋu galer zéénécmimu niŋ ménda wammu. Galer momacguc sac keczac imi mia Kristo. ¹¹ Onarunec kunenŋinanéŋ tosara ionac welen qeŋe ic wammu. ¹² Méŋnéŋ méŋ eŋeya niŋac niŋu eŋu imi memamimac. Méŋnéŋ méŋ eŋeya niŋac niŋu mamac imi meemmimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumenŋac héngaler ama areŋa yandawac naguya imi hézicgéma namma eŋaŋ ménda keremma ic tosara kerembiŋ zé wanzu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereŋanzu. ¹⁴ (Ménda

† 22:42: Mesiawac. ‡ 22:44: Hebiraio aciguc; Yawenéŋ.

hezac.)*¹⁵ Saecginaguc, ini hÉna acac kiwi ic zÉma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri melenj melenj ic momacguc mi-hicnjiwiŋ zÉ baec zÉma kondunj tiricma keŋanžu, néŋ méŋnéŋ ewaya melenju wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buŋa waŋanzac.¹⁶ Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zÉanžu; Ocmunjiguc koroma zÉselimuiguc hÉla qahac wammac, néŋ soukiwa goli ocmunjiguc hezac imuaru koroma zÉselimuiguc imi ac iminéŋ sipacgé énécmimac.¹⁷ Ic qelanja zÉma kic hilic ini! Némac iwawainéŋ kunerj wanžac? Goli me goli météré mianžac ocmunj imi mia?¹⁸ Waŋu méŋ yomuhuc zÉanžu; Zaki téréyaiguc koroma zÉzé seli ac zÉyu hÉla qahac wammac, néŋ zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zÉseliyu ac iminéŋ sipacgémimac.¹⁹ Kic hilic ini, némac iwawainéŋ kunerj wanžac? Sese me sese météré mianžac zaki téréya imi mia?²⁰ Imuac méŋnéŋ zaki téréyaiguc koroma zÉselimaciguc zaki téréya zÉma iwawai moczoŋ imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zÉselizac wammac.²¹ Waŋu méŋnéŋ ocmunjiguc koroma zÉseliyec imi ocmunj zÉma méŋ ocmunjiguc kecanžac iorac muru koroma zÉseliyec wanžac.²² Waŋu méŋnéŋ méŋ kurumenjiguc koroma zÉselimac imi Anutuac tatic zÉma imuac qahaiguc taczac i acguc momacnec koroma zÉselizac tanec wanžac.²³ Saecginaguc, ikoc ic ini, hÉna acac kiwi ic zÉma Farisaio ic! Ini miŋsupe zÉma zuazua hÉnia hÉnia imi méndéŋjic

mÉra éréhéc waŋu imuacnec momacguc Miŋ Kewuac buŋa haianžu. Waŋu nÉwécgeŋa hÉna acac hÉla yÉwÉria tosara, kekec solanja zÉma goi héihéi zÉma ninžéŋ ninžéŋ imi waidacgic. Waŋu méŋ nÉwécgeŋawac tohoma méŋ nÉwécgeŋawac héŋacya ménda memuac heyec.²⁴ Ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gésima giligic keŋanžu, néŋ kamele yaŋ kunerj yanda imuhucya imi enjaoc hémbaoc wamma qÉcgé énécmianžu.²⁵ Saecginaguc ikoc ic, hÉna acac kiwi ic zÉma Farisaio ic ini! Ini zÉic sokoc séwÉla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zÉma séwÉlac siŋ imi tigic kuaya qeancac.²⁶ Farisaio ic, kicgina hilichilicgia! Ini sokoc zÉma zÉic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwÉla imuhucyanec lalacnec wammac.²⁷ Saecginaguc ikoc ic, hÉna acac kiwi ic zÉma Farisaio ic ini! Ini imi kic suaŋ mandéc ooya ésécnec séwÉla imi héŋsoroc sorocgia, néŋ qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zÉma iwawai gizoz bazonja hÉnia hÉnianéŋ kuaya qema hezac.²⁸ Ini imuhucyanec séwiginanéŋ ic kicginaiguc solanjanima keczu, néŋ qerigina imi ikoc zÉma hÉna ac logilogi imi koya qema hezac.²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, hÉna acac kiwi ic zÉma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suaŋ meyacgéma ic solanja ninjeli énécmimiawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nanjanžac.³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zÉanžu; Yanda hécnina kecgic nalé imuaru kecbiŋnec ienenj kua meme

* **23:14:** Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 HÉna acac kiwi ic zÉma Farisaio ic, kic welenj wawaŋa ini! Ini malé ionac ama gericgina qÉcgéma kic welenj wamma zÉwelecgina mehorigima zÉanžu. Imuac niŋac ini saecginaguc! KÉpésic ginawac bakia kunerj yanda melenj énécmimac.

ic unugic toroqema méránina ménda énécmiwiñnec. ³¹ Ini haka imuhuc wamma enaoc kua meme ic unuañgic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu. ³² Yanda hécgina kápésic wañgic imuac séciguc wañgic kuaya qeyu! ³³ Mokolen, qaté mokolen imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buña zéteccgé énécmimia imuacnec qizizñgéma ogicma kemmu? ³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma niñtegic qññtegic ic zéma hénia acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbiñnéñ unuma tauñ mén igucnec tauñ méñu ununesi wañ énécmima kemmu. ³⁵ Imuac niñac ic solañja Abelac sac igucnec hénima éréma ocmuñ téréya zéma zaki téréya sugiraiguc qegic humuyec Bakaraiawac nañja Zarakiawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solañja madarec imuac kitiwa moczoñ onac muru liliñgéma hamac. ³⁶ Ni hélacnec ténggéñ énézéwa, haka imuac bakia moczoñ hicñisai youmi onac muru liliñgéma hamac. ³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéñ énérianzan. Kuruc nenñianéñ merachéra qeñgañanéñ tizozo énécmianzac ésécnec neñ hatac dahec guac qelihécca tocgé énécmimanñ zé wañj? Wañu ini imuac ewa siñsiñ ménda wañañgic. ³⁸ Héñgic imuac niñ amagina imi kisia wandaczac. ³⁹ Zéwa niñgic, ini hocnémma keñkecma keñkeccic naléya ducñyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Miñninawac qaraiguc hahaya!

24

Ocmuñ téréya imi kisi kiyon wandacmac zéyec.

¹ Yesunéñ ocmuñ téréya igucnec mama keñu tohotoho ichéra ieneñ ocmuñ téréya ézégic hémmac niñac iwaru hagic. ² Imuhuc wañgic inéñ ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélacnec énézéwa niñgic; Ini iwawai imi moczoñ hia hénzu? Wañu kecma imi moczoñ hézéggégic madaru hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetecgiawac asé kiwiya.

³ Wañu Yesunéñ Oliwa ic baec boñaiguc emma taru tohotoho ichéra enacnec éléñnec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicñimac. Wañu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetecgiawac séséc imi dimuhuc hicñiyu hémbiñ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kecma méñnéñ ikoc ménda wañ énécmimu niñac galeñ memu. ⁵ Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama Ni Kristo* mianéñ zéma ic embac sasala ikoc wañ énécmimu. ⁶ Wañu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Wañu auriwu niñac galeñ mema kecmu. Iwawai imuhucya kilendac hicñimacac hezac, néñ imi tetecgia qahacnec. ⁷ Baec méñac ic embac ieneñ yacma baec méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Héñgaleñ ama méñac ic embac ieneñ yacma héñgaleñ ama méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Wañu baera baeraiguc béti hicñiyu nañ memac. ⁸ Wañu haka imi moczoñ aži kikiyawar hénihénia. ⁹ Wañu nalé imuwaru ic embac eneñ ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Wañu ini nuac qacna niñac wamma baec séc ic embac eneñ hazéc wañ

* 24:5: Hebirairo aciguc; Mesia imi halécnéñ météré mimia.

énécmimu. ¹⁰ Waŋu nalé imuaru ic embac sasalanéŋ manam batuciguc mama unumac. Waŋu eŋaoc hésa amaiguc opocamuma hazéc waŋamumu. ¹¹ Waŋu kua meme ic ikora sasala hicŋjima ic embac sasala ikoc waŋ énécmimu. ¹² Waŋu héna ac logilogi haka imi saiyu ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéŋ saŋgeŋ qedacmac. ¹³ Waŋu méŋnéŋ méŋ naŋseligiyu tetcgia hayu késayu kecec hémbénaŋa kecmac. ¹⁴ Waŋu kurumeŋac héŋgaleŋ amawac buŋa suruc hiabia iminéŋ baec séc ic embac ionac muru zésaigic kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵ Imuac niŋ ini kua meme ic Danielnéŋ zéyec séc Biria miŋjina iwawai mebirianzac iminéŋ ocmuŋ téréyaguc naŋu hémma niŋtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niŋ asarimu.) ¹⁶ Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi eneŋ baec boŋaiguc néŋgacdacmu. ¹⁷ Méŋnéŋ méŋ ama qahaiguc naŋkecmac imi iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaŋ zé ménda mama emmac. ¹⁸ Waŋu méŋnéŋ méŋ aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memaŋ zéma ménda liliŋgémac. ¹⁹ Nalé imuaru imi embac hériŋinaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicŋi énécmima hemac. ²⁰ Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicŋjiwac niŋac. ²¹ Némac niŋ nalé imuaru réwéri kuneŋ yanda hicŋjima. Réwéri imuhucya imi baec kurumeŋ zéyu hicŋjiyec imuarunec éréma deguc méŋ ménda hicŋjiyec. Waŋu imuac andiaiguc kecmu muŋguc méŋ imuhucya ménda hicŋjima. ²² Waŋu nalé imi ménda mehotonjwacnec séwiguc ic moczoŋ humudacmunec. Waŋu

gési énécmimia ionac niŋ wamma nalé imi meducŋjima. ²³ Waŋu nalé imuaru méŋnéŋ méŋ énézéma Héŋgic, Kristo† i you, me Kristo i erimi zégic, ménda ninzéŋgému. ²⁴ Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicŋjima séséc kuneŋ yanda zéma haka méréra memu. Waŋu wammuac séc waŋu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiŋ zé batucgé énécmimu. ²⁵ Ninzu ni haka imi ménda hicŋjiyunec walac énézézu. ²⁶ Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicŋjima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Waŋu Kristo imi ama méŋac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda ninzéŋgému. ²⁷ Piliticnéŋ néwéc Is iguc hicŋjima néwécgeŋ Wes iguc kerezzac ésécnec Icac Naŋawac hama hicŋi énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac. ²⁸ Qamoc hezac imuaru kunta nei eneŋ tocgému.

Icac Naŋawac hahaya.

²⁹ Qenzeŋ manzeŋ yanda imi tegémac nalé idacmuaru imi kaiwe siŋidéŋgéyu maso acguc asaha qahac wammac. Waŋu ménni sikilu kurumeŋ igucnec tegéma madacgic kurumeŋac kuhanéŋ hirimac. ³⁰ Nalé imuaru Icac Naŋawac sésécnéŋ kurumeŋiguc wininiyu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac eneŋ siacma qacma namma Icac Naŋanéŋ kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosuiguc mayu héndacmu. ³¹ Inéŋ témuŋ hétéŋ yandaguc kua meme unahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumeŋ néwéc néwéc baec waŋgoŋa kemboŋ qahac igucnec moczoŋ tocgé énécmimu.

Fik icac pakeŋ ac.

³² Fik icac séséc imi niŋareŋgému. Hawanéŋ dokuyaguc bébélacgia

† 24:23: Mesia.

waŋu haréŋa hicŋiyu nalé geri-
waguc ducŋizac imi niŋasarianzŋ.
33 Imuhucyanec ini haka
imuhucya imi hicŋiyu héndacma
Icac Naŋa hosucginu hama
naguiguc nanzac imi niŋtegicmu.
34 Ni hélacnec énézézua. Hicŋisai
youmi ménda qahac wan-
dadmunc haka imi moczoŋ
hicŋidacmac. 35 Baec kurumeŋ qahac
wammac, néŋ nuac ackuazéç
imi ménda qahac wammac.

Técnina nimma kecbiŋac hezac.

36 Waŋu imuac ai memeya zéma
kaiwe kiwa imi ic méŋnéŋ ménda
niŋzac. Kurumeŋac kua meme
uŋa me Naŋa acguc ménda niŋzac,
néŋ Maŋgoc eŋeyanec sac niŋzac.
37 Icac Naŋawac hahaya imi
Noawac naléiguc hicŋiyec ésécnec
hicŋimac. 38 Ic embac eneŋ
nene zéma waiŋ doku nezéléléŋ
wamma ic embac meamumanec
kecgic doku qaŋŋ hicŋiyu Noanéŋ
zéiciguc eŋec. 39 Ic embac eneŋ
ménda niŋasarimanec kecgic doku
qaŋŋ luma kisaŋénécmima keŋec.
Icac Naŋawac hahaya imi acguc
imuac séciguc hicŋimac. 40 Nalé
imuaru ic éréhéc aiiguc keric
méŋ wagicma méŋ waiyu tacmac.
41 Embac éréhéc hoc hilaŋanéŋ
héla qésémma taric méŋ wagicma
méŋ waiyu tacmac. 42 Miŋ Kewug-
inanéŋ némac naléiguc† hamac
imi ini ménda niŋzu imuac ini
zenzeŋ qeli qeli kecmu. 43 Ini hénia
yomuhuc niŋanzu; Ama méŋac
miŋinanéŋ némac naléiguc kowu
nene eneŋ hamu imi nimbacnec
zenzeŋ qeli qeli keru ama imi
ménda hézégéwunec. 44 Waŋu ini
acguc zéréŋ qéréŋ wamma kecmu.
Ini ménda nimmanec kecgic Icac
Naŋanéŋ hamac.

Weleŋ qeŋe ic héla zéma ikora.

† 24:42: Me nalé kiwaiguc. § 24:51: Kiwi tosaraiguc; Heriru éréhéc wammac.

45 Mérénéŋ welen qeŋe solana
zéma niŋtegic qŋtegyaguc
waŋu gésimiyu miŋinawac mu-
runec amayawac hena géséhéra
énépésima naléya méndacma
nene yaka méndéŋ énécmimac?
46 Miŋinanéŋ hama welen qeŋe ic
imi haka imuhuc wamma keru
hémmaciguc welen qeŋe iwac
muru mériaŋ hemimac. 47 Ni
hélacnec énézézua, imuhuc waŋu
miŋinanéŋ iwawaiya moczoŋ
welen qeŋe iwac mériaiguc haim-
idacmac. 48 Néŋ welen qeŋe biria
kecma qerianéŋ miŋna imi focdac
ménda hamac zéma, 49 ai mo-
machéra unuhéi wamma alahéra
iniguc doku seli nema kecmac imi
50 nalé méŋ ménda nimma kecera
imuaru, waŋu kaiwe kiwa méŋ
ménda niŋtegirec imuaru welen
qeŋe iwac miŋinanéŋ hamac.
51 Hama elicgémima§ ikoc ic ionac
séiciguc bakia melen miyu imuaru
ewa biric wamma siacma zéra aric
aric kima kecmac.

25

Embac buŋa qeénécmimia.

1 Kurumeŋac héŋgaleŋ ama imi
embac seraŋa méra éréhéçnéŋ eu
buŋagina mihicŋiwiŋ zé kifagina
késama keŋgic ésécnec. 2 Waŋu
ionac murunec embac seraŋa
méra méŋ imi qelaŋa, waŋu em-
bac seraŋa méra méŋ imi niŋtegic
qŋtegyic ginaguc. 3 Qelaŋa ieneŋ
kifagina megic, néŋ dokuya
ménda mema keŋgic. 4 Waŋu
embac niŋtegic qŋtegyic ginaguc
ieneŋ imi kiruŋiguc dokuya tima
kifaginaguc momacnec késama
keŋgic. 5 Waŋu eu buŋagina imi
naléya mehorugima éséŋ éséŋ
hayu embac eneŋ moczoŋ gaunéŋ
qéléléŋgé énécmiyu mama hegic.
6 Hegic siŋi namuŋaiguc qac méŋ
yomuhuc hicŋiyec; Héŋgic, eu
buŋagina hazac! Focdac mama

hama héihérémgic. ⁷ Imuhuc zégic embac serañ enej moczoñ qelima yacma zérén qérén wamma kifagina mindinçigic. ⁸ Wañu qelaña ienen ninçtegic qinçtegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békémañ zé wançac imuac dokugina kisima méndén nénécmigic. ⁹ Imuhuc zégic embac ninçtegic qinçtegic ginaguc enej yomuhuc melemma énézégic; Méndemma haini ménda sécgé nénécmiyu neñañ moczoñ osiwñ ninçac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boñ megic. ¹⁰ Imuhuc zégic ienen kifa dokuya boñ mewinç zéma kemma kecgicnec suraiguc eu buña imi haréyu embac serañ zérén qérén wamma kecgic ienen eu buñaginaguc momacnec zammarén ariaciguc kereñçic naguya héigic. ¹¹ Imuac andiaiguc embac serañ tosara hama zégic; Miñ Kewunina Miñ Kewunina nagu imi aunénécmiña. ¹² Zégic zéyec; Hélaçnec énézéwa ninçic neñ ini ménda ninçénçmizua. ¹³ Hénia imuac ninç ini zenzenç qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac naña hamac imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda ninçu.

Ai memec sese Anutunén ewa hiawac nénécmiyec.

¹⁴ Imi mia ic méñnéñ baec méñu kemmanç zé welenç qeçe ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécnec. ¹⁵ Ai memec sécginawac énécmima méñac imi goli soukiwa méra méñ, méñac imi éréhéc, méñac imi momacguc énécmima keñec. ¹⁶ Méra méñ meyec inén focdac kemma soukiwa iminén iwawai boñ mema nénnagémba ai mema méra méñac séc mesaiyec. ¹⁷ Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec. ¹⁸ Wañu momacguc meyec inén

kemna baec éséma miñinawac soukiwa imi musañgéyu heyec. ¹⁹ Nalé horua tecgéyu welenç qeçe ionac miñinanén lilingéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesiniñ wañec. ²⁰ Méra méñ meyec inén méra méñac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra méñ nénécc, hénna neñ méra méñ muñguc mesaima mezua. ²¹ Imuhuc zéyu miñinanén zéyec; Hiabia wañnec, welenç qeçe hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroçe nénnna. ²² Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nénécc, hénna you muñguc éréhécac séc mesaizua. ²³ Zéyu miñinanén zéyec; Hiabianec wañnec welenç qeçe hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac neñ iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroçe nénnna. ²⁴ Wañu momacguc meyec inén hama yomuhuc zéyec; Miñna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndén énécmima tocgoanzañ imi ni ninçasariyi. ²⁵ Imuac zénén hiri wamma kemna guac soukiwa imi baec qeriaiguc musañgéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna. ²⁶ Imuhuc zéyu miñinanén melemma zéyec; Welenç qeçe biria mézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndén énécmima tocgoanzua tanec wañec? ²⁷ Imuhuc ninçneciguc gi nuac soukiwa imi kilendac hofi amaiguc haiwañnec ni lilingéma hama soukiwa neñgocya zéma sisia momacnec mewinec. ²⁸ Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Momacguc iwarunec wagicma méra

éréhéc késa keczac iwac mina.
 29 Iwawai hemimia inéj méjác
 késayu kindindiña wammac.
 Wañu ménda hemimia inéj ko-
 modia hemiyec imi acguc wagiru
 qahac wandacmac. 30 Welenj
 qeqe enomia yomi sénganjenj sinji
 tunumanjiguc nesigic hiñgacma
 imuaru ewa biric wamma siacma
 zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

31 Icac Naña eneya kiwi asa-
 haguc kua meme uña moczoñ
 iniguc lilingéma hama eneya
 tatac asahaguc imuaru tacmac.
 32 Tacma baera baera ic embac
 hénia hénia eneya kic ségériaiguc
 tocgé énécmima rama galenénj
 rama zéma noniñ gési énécmianzu
 éséc nec gési énécmiyu enac enac
 nammu. 33 Gési énécmima
 rama imi héiyaiiguc noniñ imi
 kanayaiguc onopocmac. 34 Nalé
 imuaru ic kewunénj héiyaiiguc
 nanzu ionac yomuhuc énézémac;
 Nuac Manjocnawac mérianj
 énécmimia ini haréma héngalenj
 ama arenja yanda baec kurumenj
 zéyu hicñiyec nalé imuaru bec
 onac niñ wamma walac meye-
 cac hezac imi mératéc késamu.
 35 Neñ yaka niñ humuwa gumu
 néngic. Wañu doku niñ humuwa
 doku hima néngic neyi. Wañu
 ic kianj kecba héihéré néngic.
 36 Maleku niñac hocba maleku
 héinéngic. Hafi niyu néngalenj
 wannéngic. Hésa amaiguc kecba
 hama néngic. 37 Imuhuc zéyu
 ic embac solanja enenj zégic;
 Miñ Kewu nini némac naléiguc
 gi yaka niñ humuna gémma
 gumugénj? Némac naléiguc gi
 doku niñ humuna gémma doku
 hima géñj. 38 Némac naléiguc
 gi ic kianj kecba gémma héihéré
 géñj? Némac naléiguc gi maleku
 niñac hocna gémma maleku
 héigénj? 39 Némac naléiguc hafi
 giyec me hésa amaiguc tacna

hagénj? 40 Imuhuc zégic ic
 kewunénj melemma zémac; Ni
 hélac nec énézéwa niñgic, ini
 ninzénj ninzénj dacmuna hécna you
 nanzu ionarunec mamayagina
 méjác iwawai wammigic imi nuac
 wanjic tanec wanzac.

41 Wañu inéj kanayaiguc nanjic
 ionac yomuhuc énézémac; Saecgi-
 naguc, ini wainémma Biria miñjina
 zéma iwac kua meme uñahéra
 ionac niñac geric hémbénaña
 walac meyu heyecac hezac
 imuaru hiñgacgic. 42 Ni yaka niñ
 humuwa ini yaka méj ménda
 gumu néngic. Doku niñ humuwa
 ini doku méj ménda hima néngic.
 43 Ic kianj kecba ménda héihéré
 néngic. Maleku niñac hocba
 maleku méj ménda héinéngic.
 Hafi niyec me hésa amaiguc tacba
 ménda hama néngic. 44 Wañu
 ienenj imuhucyanec melemma
 zému; Miñ Kewu némac naléiguc
 génni yaka niñ humunec me
 doku niñ wannec me ic kianj
 wamma hanec me séwi usu niñac
 wannec me yanj hafi giyec me
 hésa amaiguc tacna méra ménda
 géñj? 45 Imuhuc zégic Ic kewunénj
 yomuhuc melemma zémac; Ni
 hélac nec énézéwa, mamaya yomi
 ionarunec momacguc yomuac
 iwawai ménda wammigic imi mia
 nuac niñ ménda wanjic wanzac.
 46 Ini zérabéra tetcgia qahaciguc
 kereñgic, ic solanja yomi enenj
 kecec hémbénañaiiguc keremmu.

26

*Yesu qehumuwiñ zé sasanjiaiguc
 eminimma niñarenjgégic.*

1 Yesunénj ac imi moczoñ zédaru
 tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc
 énézéyec; 2 Ini ninzu éséc nec ai
 meme éréhéc hama kenju nagu
 sacyaguc ogicma kenkenja imuac
 kendoñ wammac. Wañu Icac Naña
 ic héngenja wéndaraiguc qemu
 niñac wamma wai énécmimu.

3 Waŋu nalé imuaru hofac oo ic eŋeŋa zéma ic embac ionac galeŋ hécgina ieneŋ hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic. 4 Tocgéma ikoc wammima Yesu imi élérnec késama qewiŋ zéma sasaŋgiaiguc eminiŋgic. 5 Eminimma yomuhuc zégic; Kendon yandaiguc imuhuc ménda wambiŋ, ic embac ieneŋ qewelon qema qetali nénécmiwu niŋac.

Yesu Betania amaiguc halécnén naecmimia waŋec.

6 Waŋu Yesunén Betania ama areŋaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec. 7 Tacma nene neyu embac méŋnéŋ iwac muru kemma haléc héméŋa hiabia, boŋa yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecmiyec. 8 Imuhuc waŋu tohotoho ichéra ieneŋ héngic qerigina biriyu zégic; Némac niŋac imi eŋ audaczac? 9 Iminén boŋa eŋeŋa mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec. 10 Imuhuc zégic Yesunén bec niŋtegiacma yomuhuc énézéyec; Ini némac niŋac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia waŋ nénzac. 11 Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecmu, néŋ ni mia nalé séc iniguc ménda kecmaŋ. 12 Embac imi haléc héméŋa hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téŋgénemmu imuac mia zérén qérén waŋ nénzac. 13 Ni hélacnec énézézia, baecac qahaiguc imuac me imuac buŋa suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominén wanzac imi acguc énézéigic niŋqelimimu.

Yudanén Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé ewa momac waŋec.

14 Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec mén qara Yuda Kariot inén hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qesima énézéyec;

15 Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némmu. Imuhuc énézéyu ieneŋ soukiwa siliwa 30 migic. 16 Waŋu ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoniguc momacnec tacgic.

17 Samén yisya qahac imuac kendon ducŋiyu tohotoho ichéra eneŋ Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa kendon imuac yaka omézézén waŋgémbiŋ? 18 Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec; Ini ama areŋ yandaiguc keremma ic méŋac yomuhuc ézému; Kiwi icninanén yomuhuc zézac; Naléna ducŋizac imuac niŋ tohotoho ichéna iniguc nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendon imi guac amaiguc tacmaŋ. 19 Waŋu tohotoho ichéra eneŋ Yesu zéyec séc nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋawac kendon imuac nene imi memézézén waŋgic. 20 Ama siŋiyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newiŋ zé tacgic. 21 Nene nema tacma yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézia, onac murunec méŋnéŋ andé numac. 22 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ewa biric kuneŋ yanda wamma eŋac eŋac qesimima kemma yomuhuc zégic; Miŋ Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me? 23 Waŋu inén yomuhuc énézéyec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tinduŋgézic inén mia andé numac. 24 Icac Naŋa imi kiwi téréyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, néŋ Icac Naŋa andé qemac inén saecyaguc wammac. Ic imi ménda hicŋiwacnec hia wambacnec. 25 Imuhuc zéyu Yuda kecma Yesu andé qeyec inén yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni

me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Geŋgaoc imuhuc zézaŋ.

Miŋ Kewuac saméŋ zéyu héniyec.

²⁶ Waŋu yaka nema tacgic Yesu saméŋ mema mozoc ac zéma méndemma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic, yomi imi nuac séwi busuna.

²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczoŋ yomi negic.

²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmimaŋ zé ic embac sasala onac niŋac pocgé énécmimia.

²⁹ Zéwa niŋgic, ni deguc muarunec waiŋ ic hésawac gocmia yomi muŋguc ménda nema kecma nalé imuhucgeŋ Maŋgocnawac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc iniguc waiŋ qeliawac nemaŋ.

³⁰ Waŋu mepé qepési legic méŋ héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boŋaiguc keŋgic.

Yesunéŋ Petero bianjac ara ézéma goro ac wammiyec.

³¹ Waŋu imuaru kemmanec Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ac méŋ yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galeŋgina imi qewa rama tuŋa imi qeqlalaŋ qedacmu. Imuac niŋ deguc siŋiya ini moczoŋ wainemma kendacmu.

³² Waŋu humuc igucnec yacmaguc neŋ mia kiwa meénécmima Galilaia baeciguc walac kemmaŋ.

³³ Imuhuc zéyu Petoronéŋ ara melemma zéyec; Tosara eneŋ moczoŋ waigémbu, néŋ ni méndagucnec waigemmaŋ.

³⁴ Imuhuc zéyu Yesunéŋ zéyec; Ni hélacnec gézézua, siŋi yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémaŋ.

³⁵ Imuhuc zéyu Petoronéŋ zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémmaŋ. Inéŋ imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczoŋ imuhuyanec zédacgic.

Yesunéŋ Gesemane baec boŋaiguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi méŋ qara Gesemane imuaru keremma Yesunéŋ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu.

³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac nanhéréra énépésima keŋec. Kemma niŋyéwérima ewa biric waŋec.

³⁸ Waŋu énézéma zéyec; Ewa qerinanéŋ humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kunéŋ yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu.

³⁹ Imuhuc zéma eŋeyaoc komodia méŋ kemma mama sicgéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec;

Maŋgocna, hia wawaŋawac séc waŋu qenzen manzeŋ sokoc yomi ni nogicma kemmac. Waŋu nuac siŋnawac qahac, néŋ geŋga siŋgawac séc wambésémaŋ.

⁴⁰ Waŋu imuacnec liliŋgéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Petero qesimima zéyec;

Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzeŋ qeli qeli kecmuac séc qahac waŋec?

⁴¹ Manambatuciguc maunuawac niŋac, kic qeli kecma zéwelec waŋgic. Ewa qeriginanéŋ efizac, néŋ séwiginanéŋ kuha qahac wanzac.

⁴² Imuhuc zémaguc muŋguc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc waŋec; Maŋgocna, qenzen manzeŋac sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa siŋga seligimac.

⁴³ Waŋu liliŋgéma iniru kicgina yéwéria yanda waŋu gaugina hekecgic.

⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma muŋguc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc waŋec.

⁴⁵ Weleru tecgéyu liliŋgéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héŋgic nalé bec ducŋiyu

Icac Naŋa imi andé qema késpedesic ic ionac méraginaiguc oporu emmac. ⁴⁶ Yacgic kenni! Andé qeque icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézemanec naŋu, tohotoho ichéra 12 ionarunec mén, Yuda imi hayec. Waŋu i guc momacnec ic tuŋ yanda, hofac oo ic kiwa zéma galeŋ ieneŋ méli énécmigic tewi luacginaguc hagic. ⁴⁸ Waŋu andé qeque ic iminéŋ séséc areŋ mindinjadacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic mén kiric nemiwa imi mia zéma késamu. ⁴⁹ Waŋu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyece. ⁵⁰ Imuhuc waŋu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammaŋ zé hazan haka imuac mia wambésamaŋ. Imuhuc zéyu ic hagic imi eneŋ hama Yesu késagic. ⁵¹ Imuhuc waŋgic Yesuguc naŋgic ionarunec méŋnéŋ méramma souya kupenja igucnec héréma hofac oo ic kunenac weleŋ qequeya ménac gezawa qeriru mayec. ⁵² Imuhuc waŋu Yesunéŋ zéyec; Souga kupenjaiguc haina hiŋgaru. Méŋnéŋ mén sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu. ⁵³ Ini niŋgic neŋ Maŋgocna ézéwa degucdacmi kua meme uŋahéra tuŋ yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanzac me? ⁵⁴ Waŋu neŋ imuhuc wambinece, ackuažéc téréyanéŋ imuhuc hicŋjimač zézac iminéŋ dimuhuc héla héiwacnec? ⁵⁵ Imuhuc zéma ic tuŋ ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac niŋac sac nene énépésianzu ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwiŋ zé wanžu? Ni kaiweya kaiweya ocmuŋ téréyaiguc tacma ic embac ku énécmianji, waŋu ini ménda népésigic. ⁵⁶ Waŋu haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac niŋac

yomuhuc hicŋzic. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ moczoŋ Yesu waimima néŋgacdacgic.

Yesu hofac oo ic eneŋaginawac wésiaiguc naŋec.

⁵⁷ Yesu késagic ieneŋ héréma hofac oo ic kunenŋina Kayafawac ama kewuyaiguc keŋgic. Waŋu imuaru mia hena acac kiwi ic zéma galeŋ eneŋ tocgéma tacgic. ⁵⁸ Waŋu Peteronéŋ andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kunenŋina iwac demin qeriaiguc kereŋec. Keremma demin galeŋ ionac sugginaiguc tetcgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmaŋ zé tarec. ⁵⁹ Waŋu hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczoŋ Yesu qehumuwiŋ zé ikoc ac tosara qemuac séc mén mihicŋiwiŋ zé hochoc ai megic. ⁶⁰ Waŋu héipuc ic ikora sasala wéséginaiguc hama naŋgic, néŋ ara mén ménda mi-hicŋigic. Waŋu imuac andiaiguc ic éréhéč wéséginaiguc hama naŋoc. ⁶¹ Namma yomuhuc zéyoc; Ic yominéŋ yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmuŋ téréya héwuratima ai meme haréwéc imuac qeriaiguc muŋguc memizicgémaŋac séc. ⁶² Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kuneŋ imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia mén ménda zéwésémaŋ? Hazéc waŋgémma zézaoc ac imi némac ac? ⁶³ Qesiyu Yesu imi ara qaiyu naŋu hofac oo ic kunenŋinanéŋ ézéma zéyec; Anutu kerecac keczac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Naŋa Kristo me qahac? ⁶⁴ Qesiyu Yesunéŋ melemma zéyec; Geŋ mia bec zézan, waŋu zéwa niŋgic andiaiguc Icac Naŋa ni imi Kuc buŋayaguc iwac méra héi igucnec tacma kurumeŋac hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu. ⁶⁵ Imuhuc zéyu hofac oo ic kunenŋinanéŋ malekuya muzuracgéma zéyec; Ic

yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac niñac munğuc héipuc ic tosara mihicniwiñ zé wambin? Ninzu, eneyaoc mia Anutu zébiri miyu nindaczu. ⁶⁶ Imuac ini dimuhuc ninzu? Qesiyu ienen zégicnéñ; Ic yomi humucac buña. ⁶⁷ Wañu Yesuac kic ségériaiguc sépéccgé héima méragina misicgéma qegic. Wañu tosanenékanaiguc otoma zégic; ⁶⁸ Gi Kristo wanzanjiguc zéhicñina, mérénén guzac?

Peteronéh Yesu qaecgé miyec.

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi demin qeriaiguc tarec. Taru weleñ qeqe embac méñnéñ iwac muru hama zéyec; Gi acguc Galilaia ic Yesuguc kecneç. ⁷⁰ Wañu inéh tacgic moczon yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézan imi ni ménda niñacgézua. ⁷¹ Imuhuc zéma sanğulañaguc keñu embac méñnéñ hémma ic embac imuaru nañgic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecañec. ⁷² Imuhuc zéyu Peteronéh munğuc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninzua. ⁷³ Imuhuc zémaguc komora méñ nañu tosara imuaru nañgic ienen hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac areñ igucnec, némac niñ acgawac taneranéh zéhicñi génzac. ⁷⁴ Imuhuc zégic inéh hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zéteccgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec. ⁷⁵ Qaru Petero imi Yesunéh ac yomuhuc ézéyec imi niñqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbésémañ. Imuhuc niñqelima séñganğen hiñgacma siac howuc siac siarec.

27

Yesu Pilatoac muru wagicma

✧ 27:9: Yer 18:3, 32:6

kenjic.

¹ Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ eneñ ewa momac wamma Yesu humuciguc opocbiñ zé tocgéma eminiñgic. ² Wañu zéteccgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galeñ Pila-toac méraiguc opocgic.

³ Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inéh héñu Yesu imi késpedesiraguc zéma zéteccgéçic niñu ewaya liliñgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ ionac muru mema keñec. ⁴ Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedesic qahac iwac sac haima boña mema késpedesic wani. Imuhuc zéyu ienen imi nonac ai qahac genğaoc mindiñina zégic. ⁵ Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuñ téryaiguc enu kemma eneya ewa sac neyec. ⁶ Wañu hofac oo ic kiwa ienen soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boña, sokociguc haiwiñ imi hénac ac sigimac. ⁷ Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminéh kewuc meme ic méñac baec méñ ic kian ionac kicsuan buñawac boñ megic. ⁸ Hénia imuac niñac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanzu. ⁹ Haka imuhuc hicñiyu kua meme ic Yeremianéh zéyec ac yominéh hélaguc wañec;✧ Israel ic eneñ boñawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema ¹⁰ Miñnanéh nézéyec ésécnec kewuc meme ic méñac baec boña niñac haimigic.

Pilatonéh Yesu qesimiyec.

¹¹ Wañu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc nañu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Genğaoc zézan. ¹² Wañu hofac oo ichécgina zéma galeñ ienen ac séwélaiguc haima zégic acgina

ménda melenec. ¹³ Wanju Pilatonén qesimima zéyec; Gi hazéc wanjémma héipuc ac sasala zézu imi ménda ninzan? ¹⁴ Zéyu ara ménac mén, ac bakia mén ménda zéyec. Imuhuc wanju baec galen imi kilen welicgéyec.

Baraba me Yesu?

¹⁵ Kendonj séc baec galen iminéj ic embac ionac ewa sin tohoma hésa ic mén hulacmiyu hingacanec. ¹⁶ Wanju nalé imuaru hésa ic mén qara kenkenja kerec, iwac qara imi Baraba. ¹⁷ Wanju ic tocgodacma nanjic Pilatonén qesiénécmiyec; Mérac hulac énécmimanj ninjac wanju, Baraba me Yesu Kristo zéanzu imi mia? ¹⁸ Ic imi Yuda ic ienen Yesu en nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi ninjegicma imuhuc qesiénécmiyec. ¹⁹ Wanju Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru ininjanéj ac haima zéyec; Gi ic solanja iwac mia haka mén ménda wammiwésémanj, ni deguc sinja gau hémma iwac ninjac ninjyéwéri kunen yanda mihicnjizua. ²⁰ Wanju hofac oo ic kiwahécgina zéma galen ienen Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac ninjac ic embac tunaguc zéqafen wanj énécmima zégic. ²¹ Wanju baec galenénéj munjuc qesiénécmima zéyec; Sugira igucnec mérac mia onac ninj wamma hulacmimanj zé wanju? Zéyu zégic; Baraba! ²² Zégic Pilatonén énézéyec; Wanju Yesu Kristo zémianzu i deic wammimanj? Imuhuc zéyu moczonj zégic; Imi iciguc birinénéj qegic. ²³ Imuhuc zégic baec galenénéj munjuc qesiénécmiyec; Némac kápésic ninj? Imuhuc zéyu ienenj munjuc yanda qac gigilanjéma zégic; Icguc qegic! ²⁴ Imuhuc wanjic Pilatonénj mébélacgé énécmimanj zé osiyec, nénj néwécgenja qewelonénéj hénima yacmanj zé wanju ic

embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi enjaoc huamu. ²⁵ Imuhuc zéyu, ic embac moczonj yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi melenja nenanj zéma qelihécnina qacni-naiguc enju. ²⁶ Imuhuc wanjic Baraba imi ionac ninj wamma hulacmima Yesu likunj zéragucnéj qegic iciguc qemu ninjac ténginj ic ionac méraginaiguc oporec.

Ténginj ic enen Yesu zédesi wammigic.

²⁷ Imuhuc wanju baec galenjac ténginj ichéra ienenj Yesu wagicma baec galenjac ama kewuya imuac deminj qeriaiguc emma zégic ténginj ic moczonj iwac muru hama lelecgéma nanjic. ²⁸ Wanju séwi usuya moczonj hetecgéma maleku pésiانع ménj héimigic hingarec. ²⁹ Hingaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hingarec. Wanju unj qaulalea ménj miyu méra héiyanénéj késama nanec. Imuhuc wammima wésiaiguc siminj héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu! ³⁰ Imuhuc wamma sépéccgé héimima unj qaulalea imi wagicma iminéj oruhaiguc qegic. ³¹ Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi hetecgéma enjeya séwi usu imi héimima iciguc qewinj zé wagicma kenjic.

Yesu ic hénjenja wéndaraiguc qegic.

³² Wagicma kemma héniaiguc ic ménj mihicnjigic qara Simon Kirene ama arenj igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic hénjenja wéndara wagicma huayec. ³³ Wanju kemma baec ménj qara Golgota (Nenanj aciguc oruc sic) imuaru kenjic. ³⁴ Kemma imuaru wainj doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwinj zégic nenimma waiyec. ³⁵ Wanju iciguc birinénéj qegic

nañu malekuya imi sumbic néma méndemma késagic. ³⁶ Wañu mama tacma galeñ memima kecgic. ³⁷ Wañu oruha hanecgeñ héniaya yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionaç iç kewu. ³⁸ Wañu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma mén imi ic héñgeña wéndara méria héiigucgeñ, mén imi ic héñgeña wéndara méria kanaiguc geñ urugic nañoc. ³⁹ Wañu ic embac hena imuaru keñha wañgic imi eneñ orucgina gilima zébiri migic. ⁴⁰ Geñ mia Anutuac ocmuñ téréya héwuratima muñguc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgéman zéneç. Gi Anutuac Naña wanzañiguc metecgé amuma ic igucnec mana. ⁴¹ Wañu hofac oo ichéçgina ieneñ acguc hena acac kiwi ic zéma qeria galeñ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic. ⁴² Ic imi ic tosara añgégina tiénécmanec, néñ eñeya añgéña tiamumacac séç qahac wanzac. Inéñ mia Israel ionac Ic Kewu wanzac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzéggé miwiñ. ⁴³ Inéñ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Naña zéañec imuac waini inéñ iwac ségiségi wanzaciguc metecgé mimac. ⁴⁴ Wañu duña kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec biriñnéñ iciguc urugic imi ereñ imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

⁴⁵ Wañu gau komoc wañu baec yanda baec sinjidéngéma keñkeçma maria haréwéc wañec. ⁴⁶ Wañu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéñ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Héña imi Anutuna Anutuna némac niñ wainénzan? ⁴⁷ Wañu imuaru nañgic ionarunec tosananéñ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac. ⁴⁸ Wañu ionarunec ménéñ nimma usuñnec kemma

kondun kagali mén mema wain howuraiguc tindungéma uñ tasiaiguc haima Yesu gumuyec. ⁴⁹ Gumuyu tosananéñ zégic waina Elianéñ hama metecgémac me qahac imi hénni. ⁵⁰ Wañu Yesu muñguc kucnec qarú uñaya waimiyec. ⁵¹ Waimiyu ocmuñiguc maleku nezic nezicgia yanda imi ounec zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec wañoc. Wañu nañ meyu baec hiriyu hocnéñ téma mayec. ⁵² Wañu kic suañ hema keñec imi kuaya añgéyu ic téréya becneç humugic ionarunec sasalanéñ qelima yacgic. ⁵³ Wañu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ieneñ kicsuañ igucnec érema ama areña yanda téréyaiguc keremma ic sasala hicñi énéçmigic. ⁵⁴ Ténggij ic galeñgina zéma ichéçgina Yesuac galeñ nañgic ieneñ imi nañ meyec imi zéma haka hicñiyec imi hémma namma zénéngina kuneñ yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac naña kereç. ⁵⁵ Wañu embac sasalanéñ Galilaianeç Yesu welen qemima méndacmima hagic imi eneñ lakecaru hémma nañgic. ⁵⁶ Sucginaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria mén Yakobo Yosefe iorac neñgocgira zéma embac mén Zebedaioac nañhéra iorac neñgocgira momacnec kecgic.

Yesu kic suañiguc haigic.

⁵⁷ Ama mari wañu Arimataia ama igucnec ic mén Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, wañu i acguc Yesuac tohotoho icya kereç. Qara imi Yosefe. ⁵⁸ Inéñ hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi néña zéma qesimiyu Pilatonéñ mimuac niñ énézéyec. ⁵⁹ Wañu Yosefenéñ qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianéñ osoyec. ⁶⁰ Osoma eñeya kic suañ qelia hociguc kifaña mihicñima

mézézéngéyu heyec imuaru haima hoc yanda méñ qililingéyu kic suañ kuaya nezicgéyu waima keñec. ⁶¹ Wañu Maria Makdalanec zéma Maria méñ ierenj kic suañ imuaru kemma imuac nénéwécgeñaguc tacma héñoc.

Kic suañ imi awima nanjic.

⁶² Sabata naléyawac zéréñqéréñ naléya imi sinjima gianjiyu ai meme méñ wañec. Nalé imuaru hofac oo ichécgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keñjic. ⁶³ Kemma zégic; Miñ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niñqelima ninziñ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc igucnec qelima yacmañ. ⁶⁴ Imuac zéna, kic suañ imuac ai meme haréwéc séc galeñ memu. Tohotoho ichéra ienenj kemma qamoc imi kowu mema kemma inéñ humuc igucnec qelima yarec zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiaiguc hicñimac iminéñ becnec hicñiyec imi ogicbac niñac. ⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonéñ mélemma zéyec; Onac muru galeñ meme ic keczu imuac kemma kucginawac séc galeñ mema nammu. ⁶⁶ Imuhuc zéyu ienenj eñañ galeñ meme icgina iniguc kemma hoc hilañ asé kiwi haima galeñgéjic.

28

Yesu imi humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata kendoñ tecgéyu Sondaiguc ama gianjimañ zé wañu Maria Makdalanec zéma Maria méñ ierenj kicsuañ hémbic zéma keñoc. ² Keñjic nañ yanda, nañ geriwiguc meyu Miñ Kewuni-nawac kua meme uñanéñ kurunenj igucnec mama kicsuañiguc hoc yanda imi qililingéyu kenju imuac qahaiguc emma tarec. ³ Tanera imi qilitik asaha ésécnec,

malekuya imi komboc ésécnec lalac lalac wañec. ⁴ Wañu galeñ meme ic galeñ mema nanjic imi zénéñgina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacjic. ⁵ Wañu kua meme uñanéñ embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua. ⁶ I you qahac, énézéyec séc bec yaczac. Hama duñañ heyec imi héñic. ⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemma yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemma mihicñi mimu. Gezac qézéñ ac imuac mia érézéwa ninzaoc. ⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéç imi zénéñgira hirima heyunec ségiséginéñ sécgé érécmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usuñec keñoc. ⁹ Imuhuc wamma keñkeric Yesu eñeyaoc hicñi érécmiyec. Luae orac muru zéma érézéyu ierenj iwac muru kemma hénia selianec késama sigémima mepési miyoc. ¹⁰ Imuhuc wañjic Yesunéñ érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahéçna Galilaia baeciguc kemmu niñ énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galeñ meme ic eneñ suruc wañ énéçmigic.

¹¹ Embac éréhéç imi hénaiñguc keñjicnec galeñ meme ic tosaraneñ ama areña yandaiguc keremma haka hicñiyec imi moczoñ hofac oo ic kiwa éréhéçgina érézédacjic. ¹² Héfac oo ic kiwa ierenj galeñ iniguc tocgéma eminimma galeñ meme ic soukiwa eñeña énéçmima yomuhuc zégic; ¹³ Ini yomuhuc mia zému; Sinjiya gau heni tohotoho ichéra ienenj hama i kowu huama keñjic. ¹⁴ Wañu ac suruc iminéñ baec galeñac muru kenju nimmaciguc imi nenenj ewaya meni niñu sécgémac. Imuac mia

ini ewa goro ménda wammu.
¹⁵ Imuhuc zégic galeŋ meme ic imi soukiwa imi mema zéqindiŋi waŋ énécmigic séc zégic éréma deguc ac iminéŋ Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

Tohotoho ichéra ai memu niŋac méli énécmiyec.

¹⁶ Waŋu tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma baec boŋa méŋ Yesunéŋ énézéyec imuaru eŋgic. ¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néŋ tosara imi niŋ éréhéç waŋgic. ¹⁸ Waŋu Yesu hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumerŋ imuac kuc buŋa imi moczoŋ néndac néndara waŋzac. ¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Maŋgoc zéma Naŋa zéma Uŋa téréya qacninaiguc doku naec énécmima ²⁰ ackuazéç énézéyi imi moczoŋ ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Niŋzu, ni iniguc nalé séc kecba nalé tetecgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenéh Yesuac hénaya meyec.

¹ Anutuac Nanja, Kristo Yesuac buña suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tilin tilin ic Yesaianéh yomuhuc oyec hezac; Ninna, neñ ac welen qeqena méliwa, walac hama guac héna memac. ³ Ic méñ baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya hémindin jigic kondonja wañu. ⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenéh baec kisiyaiguc wininiyec. Wininima Anutunéh ic embac késpedescina wai énécmimac niñac ewa qeri melen melenjac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec. ⁵ Wañu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tun yanda kegcic ieneñ moczon iwaru kemma késpedescina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec. ⁶ Yohane i maleku kamele yan zuacnénnec meycagéic imi héima rikunja yan séwéla néñ nec meycagéic imi kembanganic zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecanec. ⁷ Wañu inéh yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanéh ni nogiczac. Wañu nidac imuhucyanéh sigéma iwac héna usuyawac hésaya hulacmanjac séc qahac. ⁸ Ni dokunéh naec énécmizua wañu inéh hama Uña Téréyanéh naec énécmimac.

Yohanenéh Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac méñ mayec.

⁹ Wañu nalé méñ suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama areña waima hayu, Yohanenéh Yodan dokuiguc doku naecmiyec. ¹⁰ Wañu doku igucnec éréyu imuarunec kurumenj anjéyu Uña

imi kembo neñ ésécnec wamma iwaru mayu héñec. ¹¹ Wañu kurumenj igucnec ac méñ yomuhuc mayec; Gi nuac Nanja, guac muru ewana kunenj yanda hezac. Guac niñ ewa qerinanéh ségiségi yanda wanzac.

Biria minjanéh Yesu batucgéyec.

¹² Wañu nalé imuaru Uñanéh Yesu wagiru baec kisiyaiguc keñec.

¹³ Wañu baec kisiyaiguc siñi kaiwe 40 keru Biria minjanéh batucgéyec. Wañu haséh yan iniguc keru kua meme uña enej galenjí migic kerec.

Yesunéh aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Wañu Yohane hésa amaiguc opocgcic kerec. Imuac andiaiguc Yesunéh Anutuac buña suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keñec. ¹⁵ Wañu inéh yomuhuc zéyec; Nalé imi ducnyu Anutuac héngalenj ama areña yanda hosucginu hazac imuac ewa qerigina melemma buña suruc hiabia imi ninzénjégic.

¹⁶ Kecma Yesunéh Galilaia doku kondunj ginjinja wagicma keñec. Keñu Simon zéma iwac munia Anderea iereñ ufcigiria kondunjiguc gilima nanjic irirec. Ic éréhéc dac muna imi lambéc héréhéré ic, imuac niñac ai imi mema keroc. ¹⁷ Wañu Yesunéh yomuhuc érezéma zéyec; Hama ni méndacnéñic ic embac héréhéré ai érécmiwa. ¹⁸ Zéyu imuarunec iereñ ufcigira waima méndacmiyoc. ¹⁹ Wañu baec imuarunec komora méñ kemma Zebedaioac nanjéhéra, Yakobo zéma munia Yohane iriru, iereñ zéiciguc ufcigira qalicgéma taroc. ²⁰ Taric nalé sosola qahac uru-ruyu, manjocgira Zebedaio zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéh uña biria méñ nesiyec.

21 Wañu ieneñ Kafanaum ama areña yandaiguc keñgic. Kemma Yesunéñ Sabata nalé téréya bec hayu tocgotocgo amaiguc emma ackuažéc ku énécmiyec. 22 Kuénécmiyu niñgic tanera imi hénac acac kiwi ic ésécnec qahac, néñ ic kuc buña yandayaguc ésécnec ku énécmiyec. Imuac niñ ic embac ieneñ ac zézéyawac niñac welicgéjic. 23 Wañu nalé imuaru tocgotocgo amagina qeriaiguc ic uña biriaguc méñ kerec. Wañu inéñ yomuhuc zéma qarec; 24 Yesu Nazarete ama areña igucnec, gi niniguc némac wammañ zé wanzañ? Gi nini mebiru nécnécmimañ zé hazañ? Ni ninzua gi méré, gi Anutuac ic téréya imi mia. 25 Imuhuc zéyu Yesunéñ ac geriwiguc zémima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna. 26 Imuhuc zéyu uña birianéñ ic hérékeñ héréha wammima qac biricbiric qacma éréma keñec. 27 Éréma keñu ic embac ieneñ welicgéma eminiñ qeminiñ wamma zéjic. Haka imi némac haka? Ku nénécmiyu ninni tanera méñ wanzañ. Imi sac qahac, kuha eñeña, ic imi kuc buña yandayaguc. Uña biria ac énézéyu ieneñ kuaya tohoanzu. 28 Wañu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéñ ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

29 Wañu tocgotocgo amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc eñgic. 30 Wañu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Wañu Yesu amaiguc enju foc ézégic. 31 Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu

énécmiyec. 32 Wañu kaiwe kiwa sima hiñgaru ama sinjiyec. Sinjiyu ic hafiginaguc zéma ic uña biriaginaguc moczoñ onagicma iwaru hagic. 33 Wañu ama areña yanda imuac hénacoriñ moczoñ nagu kuayaiguc tocgédacgic. 34 Wañu inéñ ic sasala hafi hénia héniaiguc mehiaru énécmiyec. Énécmima uña biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama keñgic. Wañu uña biria ieneñ héniaya niñgic, imuac niñ héniaya ménda zéamu niñac neun héliénécmiyec.

Yesunéñ baec kisiaiguc welerec.

35 Sinjunec yanda sinji bakia tarunec, Yesu imi yacma hiñgacma baec kisiaiguc kemma welerec. 36 Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgc ieneñ Yesu hocma keñgic. 37 Kemma mihicñima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoñnec guac hocgémma keczu. 38 Imuhuc zéjic énézéma zéyec; Neñañ baec méñu kenni. Kemma tauñ tosara hosuc hosuc hezac séc lelecgéwiñ. Lelecgéma imuaru momacnec neñ ackuažéc zéaumañ. Ni imuac mia mayi. 39 Wañu inéñ Galilaia ama séc lelecgéma tocgotocgo amaya amayaiguc ackuažéc énézéma ic embac tosara uña biriagina nesi énécmiyu mama keñgic.

Ic méñ wizi seliaguc mehiaruyc.

40 Wañu ic méñ wizi seliagucnéñ* iwaru hama simiña héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia wañu, hia mehiaru némbésémañ. 41 Imuhuc zéyu Yesunéñ wésia kileñ wañu méria suluma ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanza, hiaruna. 42 Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiña hia wañec. 43 Wañu imuarunec Yesunéñ ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc

* 1:40: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

wammima zéyec; ⁴⁴ Ninzañ, gi imuac ac suruc ic méñ ménda énézéwéséman. Gi deguc hofac oo ic iwac muru kemma ézéna hémmac. Wañu Mosenéñ ackuaazéc zéyec hezac éséc nec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneñ hafiga hiaruyec imi ninjegicmu. ⁴⁵ Wañu ic inéñ kemma efefianec zéauyu suruc imi sécgédacma keñec. Wañu hénia imuac niñ Yesu imi tauñ séc winiñu ménda kemma kecma sénganñeñ baec kisiaiguc kerec. Keru kilenñdac ic embac ieneñ néwéc néwéc nec iwac muru hagic.

2

Yesunéñ puriñ ic méñ mehiaruyec.

¹ Wañu ai meme tosara tecgéyu Yesunéñ muñguc Kafanaum ama areña yandaiguc kemma ama ménjiguc emma taru surucya saima keñec. ² Wañu sasalanéñ tocgéma ama kuaya qema naguya momac nec hézicgé gic titiña qahac wañec. Wañu inéñ ackuaazéc énézéyec. ³ Wañu ic kemboñ qahac ieneñ ic hénia méria humumia méñ huama iwaru hagic. ⁴ Wañu ic embac sasalanéñ hézicgé gic hosuraiguc kemmuac séc qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma Yesu oruha iguc nec ama bauya augic kifañ hichñiyu, imuac nec hehe duña ic hénia méria humumia heyec imi haigic hiñgarec. ⁵ Hiñgaru Yesunéñ ninzéñ ninzégina hémma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, kápésicga waigénzua. ⁶ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic tosara imuaru tacgic ieneñ qeriginanéñ yomuhuc niñgic; ⁷ Ic imi dimuhuc niñac ac imuhuc zézac? Miñ Kewu zébiri qébiri wammizac! Anutu qahac wañu, ic mérénéñ mia kápésicnina hia waiwac nec? ⁸ Imuhuc eminimma

kecgic Yesunéñ qeri uñayaiguc focdac ninjegicma zéyec; Némac niñ qeriginaiguc ac imuhucya zéninzu? ⁹ Ic hénia méria humumia ézéman zéma, némac acnéñ efefia wammac? Képésicga waigénzua ac iminéñ efefia wammac me, Yacma hehega mema kenna, ac iminéñ efefia wammac? ¹⁰ Icac Naña i baeciguc kápésicgina waimac niñac kuc bunñaya yanda hemizac imi héñjegicmu! Imuhuc zéma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; ¹¹ Ni gézézua, yacma hehe duña mema ama-gaiguc kenna. ¹² Imuhuc zéyu i imuarunec kicginaiguc yacma hehe duña mema keñu ic ieneñ welicgéma Anutu mepé qepési wammima zégic; Nini haka imuhucya ménda héñañiñ.

Yesunéñ soukiwa meme ic Lewi héihéré wammiyec.

¹³ Wañu Yesunéñ ménjuc nec kondunñ giññanec kemma keñec. Keñu ic embac tunagucnéñ iwaru hagic ackuaazéc ku énécmiyec. ¹⁴ Wañu inéñ imuac nec kemma Alfaioac naña Lewi soukiwa meme amaiguc taru hémma ézéyec; Hama méndacnéña imuhuc zéyu, inéñ yacma méndacmima keñec. ¹⁵ Wañu Yesunéñ Lewiac amaiguc emma tarec. Wañu soukiwa meme zéma biria meme sasalanéñ Yesu méndacmima keñgic imuac niñ ieneñ Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momac nec tacma nene negic. ¹⁶ Wañu Farisaio ic ionac hénia acac kiwi ic tosara ieneñ Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niñac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac? ¹⁷ Imuhuc zégic nimma Yesunéñ yomuhuc zéma énézéyec; Ic hafigina qahac ieneñ mehiahiaru ic niñac ménda wañanzu, néñ

hafiginaguc ienenj mia imuac wanjanzu. Ni ic hiabia unurumanj zéma ménda mayi, néj késpedes ic unurumanj zéma mayi.

Yesuguc kecgic ienenj nene waima siacma welecmuac séc qahac.

¹⁸ Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ienenj nene zikima zéwelecmuac kecgic. Wanju ic tosara ienenj Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ienenj nene zikima Anutuaru welecmuac keczu. Wanju hénia némac niñac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda wanzu? ¹⁹ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ic qañ tosara ic ménj embac memañ zé wanzac ic imiguc keczu ienenj dimuhuc nene zikima zéwelecmuac wammu? Ienenj i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelecmuac wammuac séc qahac. ²⁰ Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ienenj nene zikima zéwelecmuac wammu. ²¹ Méjnéj ménj maleku walaha tegictegiraiguc maleku susuria qelia ménda haianzac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéj wahala héréyu tegicma titinja yanda hicnjimac. ²² Wanju méjnéj ménj wainj doku qelia yanj séwélanéj gésé memeya waha-laiguc ménda tianzac. Imuhuc wambacnec wainjnéj gésé imi hézuracgéyu wainj zéma gésé momacnec birimaoc. Imuac wainj qelia imi gésé qeliaiguc tianzac.

Sabata nalé téréyawac Miñina Yesu.

²³ Sabata nalé téréya méjiguc Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj wit ai namunjaiguc hénia komora ménj heyu imuacnec méndacma kenjic. Kemmu tohotoho ichéra ienenj héla momac momac méráginanéj mericgic. ²⁴ Imuhuc wanjic Farisaio ic ienenj Yesu

yomuhuc ézégic; Inicna, némac niñ Sabata nalé téréyaiguc hénia ac logizu? ²⁵ Imuhuc zégic Yesunéj mélemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ienenj nene niñ humuma imuaru haka wanjic imi ini ménda olomma niñanzu? ²⁶ Inéj hofac oo ic ionac enenjagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saméj téréya Anutuac buña haihaiya imi mema neyec. Saméj imi hofac oo ic ienenj sac nemuac niñ zéénécmimia. Wanju inéj ichéra momacnec énécmiyu negic. ²⁷ Wanju munjuc énézéyec; Sabata nalé téréya imi ic embac onac niñ wamma zéyu hicnjyec. Wanju Sabata nalé téréya niñac wamma ic embac ménda mihicnji énécmiyec. ²⁸ Imuac niñ Icac Nanja imi Sabata imuac Miñina keczac.

3

Yesunéj Sabata nalé téréyaiguc ic ménj mehiaruyec.

¹ Wanju inéj munjuc tocgotocgo ama qeriaiguc enec. Enju imuaru ic méria séléc sélécgina ménj tarec. ² Wanju ic tosanéj Yesu aciguc opochinj zé késpedes hocma kecanjic imuac niñac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma hosuraiguc galenj mema kecgic. ³ Kecgic inéj ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma suginaiguc nanna. ⁴ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Némacnéj hénia ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambinj me iwawai biria wambinj? Kecec imi mehiaruwijn me qehumuwijn? Imuhuc zéyu acgina qaiyec. ⁵ Acgina qaiyu inéj qeria biriyu hima iniru qeri seligina niñac ewaya birima goro wanju munjuc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Wanju suluyu méria hiaruyec. ⁶ Wanju Farisaio ic ienenj sénganjen

hingacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qehumuwiñ zéma sasangiaiguc eminiñgic.

Ic tuñ yanda Yesu méndacmigic.

⁷ Imuhuc eminiñgic Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc waima konduniguc kenjic. Wañu Galilaia baec igucnec ic tuñ yanda hama méndac énécmigic. ⁸ Wañu Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan néwéc igucnec, wañu Tiro zéma Sidon giñgiñgira igucnec ic tuñ yanda ieneñ Yesu kiwi memeyawac buña nimma iwaru harégic. ⁹ Wañu ic tuñ yandanéñ haréma épépéngéma elicgémiwu niñac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic komoc méñ hosuc-naiguc mambéc tacmac. ¹⁰ Imi mia inéñ ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginagucnéñ héfacgé amuma méragina suluma osiwiñ zé wañgic imuac niñ imuhuc zéyec. ¹¹ Wañu uña biriaginaguc ieneñ i héngic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéangic; Gi Anutuac Naña. ¹² Wañu inéñ hénia ya ménda zéaumu niñac qetali énécmianjec.

Yesunéñ tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Wañu baec boña méñguc emma ichéra qerianéñ énépésianjec ionac énézéyu iwaru hagic. ¹⁴ Hagic ic zañgégina 12 énépésima ai buña qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé séc kecgic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niñac énépésiyec. ¹⁵ Wañu kuc buña qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niñac énépésiyec. ¹⁶ Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec), ¹⁷ Zebedaioac naña Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac qacgira Boanege zéyec; Hénia imi

parandañ nañ héréra.) ¹⁸ wañu Anderea, Filipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naña Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon,* ¹⁹ zéma Yuda Karioto, wañu inéñ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuacnec?

²⁰ Wañu Yesunéñ hama ama méñac qeriaiguc enu ic tuñ yandanéñ méngucnec tocgégic. Imuac niñac Yesu zéma tohotoho ichéra enacnec nene méñ nemuac séc qahac wañec. ²¹ Wañu ic tosara ieneñ Qeria sicsaoc wanjac imuhuc zégic sac taséhéra ieneñ imi nimma késawiñ zéma kenjic. ²² Wañu hénia acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ieneñ iwac niñ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunengina Beelzebunéñ iwac qahaiguc enu iwac kucyanéñ kuwic nesi énécmianjac. ²³ Imuhuc zégic Yesunéñ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézéyec; Biria miñinanéñ dimuhuc Biria miñina nesimimac? ²⁴ Ic kewu méñac héngalen ama arenja yanda imi, imuac ichéranéñ héndéñ héndéñ wañ amuanzuiguc iwac héngalen ama arenja yanda imi hia ménda nañselimac. ²⁵ Wañu ama méñ imi imuac ic zéma iniñ merahéra ieneñ héndéñ amuanzuiguc ama imi hia ménda nañselimac. ²⁶ Wañu Biria miñinanéñ yacma hazéc wañamuma héndéñ amuanzuiguc hia ménda nañselimu, néñ bec qahac wammu. ²⁷ Wañu ic méñnéñ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac. ²⁸ Ni hélacnec énézéwa, ic onaru képésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac. ²⁹ Wañu ic

* 3:18: Qara méñ imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

ménhénéj Uña Téréyawac zésure mimaciguc iwac kápésic imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Képésicya imi tetcgiya qahac hemacac hema kecmac.³⁰ Imi mia Yesuac niñ, Inéj Qeriaiguc kuwic biria késa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézéyec.

Yesuac nenhoc munahéra.

³¹ Wañu nenhoc munahéra harédacma ama sombenjiguc namma ic mén méligic emma qarec. ³² Qaru ic tun yanda leclecgémima tacgic ienen yomuhuc ézégic; Ninzañ, guac nenhocga zéma munahécga ienen gi gémbiñ zé wanzu. ³³ Imuhuc zégic inéj melemma yomuhuc énézéyec; Mérénéj nuac nenhoc munahécna wanzu? ³⁴ Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac nenhoc dac munahécna youmi taczu. ³⁵ Ménhénéj mén Anutuac ackuazéc tohoanzu imi enej mia nuac nauñ munana zéma nenhocna wanzu.

4

Anutuac héngalenj ama arenja yanda imuac qelumbec ac.

¹ Wañu Yesunéj kondun giñgiñgic muñguc ackuazéc ku énécmimanj zé hénima zéyec. Zéyu ic tun yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac niñ inéj zéic ménjiguc emma konduniguc tarec. Taru ic tun yanda ienen moczon baeciguc tacgic. ² Wañu inéj qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Wañu ku énécmima yomuhuc zéyec; ³ Énézéwa niñgic, ai ic ménhénéj iwawai gocmia himicmanj zé aiiiguc kejec. ⁴ Kemma qesayu, gocmia tosanénéj hénaiugc mama héiyu nei enej haréma nedacgic. ⁵ Wañu gocmia tosanénéj hoc sira baec kocordia dac heheya imuaru héiyu qérawia focdac

gema éréyec. Wañu imuaru baec sasala ménda heyec. ⁶ Imuac niñac zalianéj baec ménda késayacgéyu kaiwenéj éréma qeyu humuyec. ⁷ Wañu gocmia tosanénéj ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu hasénhénéj yandima nezicgéyu héra ménda haiyec. ⁸ Wañu gocmia tosanénéj baec halécyaguc imuaru héiyu qérawia éréma nézéhégéma héra haiyu yandiyec. Yandiyu ménac 30, ménac 60, zéma ménac 100 mesaiyec. ⁹ Wañu inéj toroqema zéyec; Ic mén gezwagucnéj ac imi niñasarimac.

¹⁰ Wañu ic embac opocma kendacgic eneyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara lelecgémima tacgic ienen qelumbec ac imuac hénia qesimigic. ¹¹ Qesimigic inéj énézéyec; Onac imi Anutuac héngalenj ama arenja yanda imuac ac saña zéasari énécmianzua. Wañu ic embac deminj sénganjenjaguc keczu ionac imi iwawai moczon qelumbec aciguc énézéanzua. ¹² Imuhuc wamba, hémmu wañu hia ménda héntegicmu. Nimmu wañu hia ménda niñtegicmu. Qahac wañu ienen ewa qerigina melenjic Anutunéj kápésicgina wai énécmiwacnec.

¹³ Wañu Yesunéj yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda ninziuguc qelumbec ac sasala dimuhuc hia niñtecgicmu? ¹⁴ Ai icnéj gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc. ¹⁵ Gocmia tosara hénaiugc héiyec sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc niñgic Biria miñinanéj foc haréma qerigina igucnec mema néngacanzac. ¹⁶ Wañu gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac késaanzu. ¹⁷ Wañu qeriginaiguc zalia ménda hiñgac késa yacgéyu nalé hotoña dac mema kecmia

ackuažéc imuac niñac manam batuc me hazéc mihicnima focdac bélacgéma waianzu. ¹⁸ Wañu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyec imuhucyanéñ ackuažéc ninzu, ¹⁹ néñ baecac niñyéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia héniaiwac siñginanéñ qeriginaiguc hiñgacma ackuažéc imi héihumuyu héla ménda haianzac. ²⁰ Wañu gocmia baec halécyaiguc héiyec imuhucyanéñ ackuažéc nimma késama héla 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

²¹ Inéñ muñguc énézéma zéyec; Kifa imi kuži me tatac duandiaiguc haiwiñ zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me? ²² Iwawai sasañgiaiguc hezac imi augic wininimacac musañgéyec. Wañu iwawai sasañgiaiguc hezac imi augic hémmuac musañgéyec. ²³ Ic méñ gezawagucnéñ ac imi niñasarimac.

²⁴ Wañu inéñ ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac niñanzu imi niñgésimu. Eñhoc ic embac ac néndénggé énécmima zéanzu imuac bakia sécyá lilingéyu nimmu. Wañu imi sac qahac muñguc toroqema énécmimac. ²⁵ Méñ iwawai hemizac inéñ méñ muñguc memac. Wañu méñ ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶ Inéñ muñguc toroqema zéyec; Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi yomuhuc; Ic méñnéñ baec aiiguc iwawai gocmia qesanzac. ²⁷ Qesama sinji kaiwe heyac wañu gocmia imi nézéngéma éréanzac. Wañu imuac hénia imi ménda niñanzac. ²⁸ Baec i eñeyaocnec héla mihicniansac. Wañu walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac. ²⁹ Wañu kecma héla waziyu imuarunec kuma héla meanzac.

Imi mia héla memeyawac naléya ducñiyu imuhuc wañanzac.

³⁰ Wañu muñguc toroqema zéyec; Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasarimanñ zé qelumbec ac dimuhucya zémanñ? ³¹ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina. ³² Wañu baeciguc haini, hicñi yandima icya icya hezu imi moczonñ onogicma ic yanda wammac. Wañu nei sawaiguc keczu ieneñ haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunéñ hia niñasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuažéc énézéyec. ³⁴ Wañu inéñ ic embac ackuažéc énézémanñ zé qelumbec aciguc sac zéma énézéañec. Wañu tohotoho ichéra iniguc sac eñacnec kecma qelumbec ac imuac héniaya moczonñ zéasari énécmianñec.

Luhuc yandanéñ Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵ Wañu kaiwe imuarunec ama mari wañu, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neñañ kondunñ néwécgeñiguc kerenni. ³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ieneñ ic tunñ yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma keñgic. Keñgic zéic tosara momacnec i guc keñgic. ³⁷ Keñkecgic, luhuc kuneyñ yanda méñnéñ haréma qeyu, sirinéñ zéic qeriaiguc hiñgacma kuaya qemanñ zé wañec. ³⁸ Wañu Yesu eñeya imi zéic andiaiguc gau heyec. Wañu tohotoho ichéra ieneñ mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwiñ zé wanzinñ imuac gi ewa éréhéc ménda wanzaññ? ³⁹ Imuhuc zéigic inéñ yacma luhuc ac zémima kondunñ yomuhuc ézéyec; Gi

něj qema hena. Imuhuc zéyu luhucnéj tegéyu sirinéj néj qeyec. ⁴⁰ Waŋu inéj tohotoho íchéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niŋac zénéngina imuhuc hirizac? Ini ninzéh ninzéhngina méné ménda késa keczu? ⁴¹ Waŋu ienej zénéngina kilej hiriyu eminiŋ geminiŋ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic waŋu luhuc zéma kondun ierej kuaya tohozaoc?

5

Yesunéh ic uŋa biriayaguc méné mehiaruyec.

¹ Waŋu ienej kondun qer-icma nénécgerej Gerasa* baeciguc kereŋgic. ² Keremma Yesunéh zéic igucnec mayu, imuaru ic méné uŋa biriayagucnéj kic suaŋ namuŋa igucnec haréyu mihicŋiyec. ³ Ic iminéj kic suaŋ namuŋaiguc heyac wamma kecaŋec. Waŋu méjnéj méné zikimimacac séc ménda waŋec. Waŋu inéj seŋ hésa momacnec kilejŋdac metecgéaŋec. ⁴ Hatac sasala seŋ hésanéh dérécgéma iwawai yéwéria hena mériaiguc zikigic qeriaŋec. Waŋu méjnéj hia meselimiyu bénzéh tacmacac séc qahac waŋaŋec. ⁵ Waŋu siŋi kaiwe séc kic suaŋ namuŋaiguc me baec tewac tewaraiguc kecma qacma hocnéj héricamuŋaŋec. ⁶ Waŋu ic inéj Yesu lakec nec hémma usuŋnec hama wéséyaiguc simiŋ héimiyec. ⁷ Imuhuc wamma inéj selianec qacma zéyec; Anutu, Eŋeŋa yandawac Naŋa Yesu, gi zéma ni imi nekac nekac, Anutuac qaraiguc meseli gémba ménda mebiru némbésémaŋ. ⁸ Imi mia Yesunéh bec, Uŋa biria, gi ic iwarunec éréma kenna, imuhuc ézéma zéyec imuac niŋac imuhuc welerec. ⁹ Weleru qesimiyec, Qacga méré? Qesiyu melemma zéyec; Nini sasalanéh kecziŋ

imuac niŋac qacna imi yaré ic tuŋa zéanzua. ¹⁰ Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyu kemmu niŋ zéwelerec.

¹¹ Waŋu tewac tewara maréŋaiguc beric sasala yanda hosuru kecgic. ¹² Waŋu kuwic ienej seli seli wamma Yesu welec migic, Beric ionaru méli nénécmima kembij, wai nénécmima kemma ionac qeriginaiguc hiŋgacbiŋ. ¹³ Zégic inéj hia zéma wai énécmiyu uŋa biria ienej ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiŋgacgic. Hiŋgacgic beric ienej usuŋnec kemma siaiguc hiŋgacma kondun qeriaiguc hiŋgacdagic. Beric tuŋaguc qétégina 2,000 ienej kondun dokunéh hoturu énécmiyu wésésé unudarec. ¹⁴ Unudaru beric galeŋ ienej néŋgacma kemma ic tosara ama areŋa yanda me ama areŋa komoraiguc kecgic ionac suruc waŋ énécmigic ic ienej haka hicŋiyec imi hémbij zéma hagic. ¹⁵ Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tuŋanéj késa kerec imi héngic hiaruma malekuya héima taru zénéngina hiriyec. ¹⁶ Waŋu haka héngic ienej ic uŋa biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hicŋiyec imuac ac suruc énézéma bericac ac suruc imi momacnec énézégic. ¹⁷ Zégic ic eneŋ Yesu baecgina waima kemmac niŋac hénima welecmigic. ¹⁸ Welecmigic Yesu zéiciguc eŋu ic uŋa biriayaguc kerec inéj méndacmima kemmaŋ zé welecmiyec. ¹⁹ Weleru inéj qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécga ionac niŋac wamma amagaiguc kemma Anutu Eŋeŋanéj goi héihéi dimuhuc waŋgéma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézésémaŋ. ²⁰ Imuhuc zéyu ic imi waima kemma Yesunéh dimuhuc wammiyec imuac ac

* 5:1: Qara méné; Gadara (Mat 8:28)

suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma kenju nimma welicgégic.

Embac méhénéj ninzéhégéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

²¹ Wañu Yesu imi zéic komoraiguc kondun qericma munçuc néwéciguc kemma doku ginçinaiguc taru ic sasalanéh iwaru tocgégic. ²² Wañu tocgotocgo ama galeñ méñ qara Yairo inéh hama i hémma héniaiguc siggémuyec. ²³ Sicgémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humumañ zé wanzac. Hama méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac. ²⁴ Imuhuc weleru Yesunéh i guc kenjic ic sasala yanda ienené méndacma hofac hofac amuma kemma osigic. ²⁵ Wañu embac méñ sacya mayecac mama keru hafiyawac yawuñja imi 12 wañec. ²⁶ Wañu mehiahiaru ic sasalanéh mehipigic qenzen manzen qema kecañec. Keru imuac boñawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoné énécmiyu qahac wandarec. Wañu hafiya ménda efiyec, néñ munçuc yéwériyec. ²⁷ Wañu embac inéh Yesuac suruc nimma imuarunec sugçinaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec. ²⁸ Osima yomuhuc zéma niñec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac. ²⁹ Imuhuc wañu imuarunec sacya focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niñec. ³⁰ Wañu Yesunéh kuhanéh ai meyu ewa qerianéh focdac nimma sugçina igucnec lilingéma zéyec; Mérénehé malekuna osizac? ³¹ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra enej yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda enej lelecgé gémma nañgic hénzan, wañu némac niñac Mérénehé nosizac zézan? ³² Wañu Yesunéh ic méñ haka imuhuc wañec i hémmañ

zé kic hiyu kenja wañunec nañec. ³³ Imuhuc qesimanec nañu embac imi séwiyaguc haka hicñiyec imi nimma zénéña hiriyu iwaru hama héniaiguc siggéma ac suruc moczoné hélacnec zéauyec. ³⁴ Zéauyu inéh yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzéh ninzéhganéh mehiaru génzac. Ewa bénzéh nimma kenna, qenzen manzenja igucnec hulacgénzua.

Yesunéh embac komoc méñ humuc igucnec meqeliyec.

³⁵ Embac ac imuhuc ézéma nañunec tocgotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracga bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri munçuc mikecbésémañ? ³⁶ Zégic Yesunéh acgina gezacnec sac en nimma tocgotocgo ama galeñ yomuhuc ézéyec; Zénéña ménda hiriyu, en ninzéhgéna. ³⁷ Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niñac neuñ héiénécmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru kenjic. ³⁸ Kemma tocgotocgo ama galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ienené qeweloné yanda wamma zésiac wamma kecçic. ³⁹ Siacma kecçic sugçinaiguc kemma énézéyec; Ini némac niñ zésiac yanda wañkeczu? Embac merac imi ménda humuzac, néñ gauya hezac. ⁴⁰ Imuhuc zéyu ienené desimigic. Wañu énézéyu hiñgadacçic neñgoc mañgocya zéma tosara i guc kecçic imi onagiru embac merac heyec imuaru kereñgic. ⁴¹ Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.) ⁴² Zéyu imuarunec embac merac yacma kenkené haha wañec. (Embac merac iwac yawuñja imi 12 wañec.) Wañu ienené kilené yanda welicgégic. ⁴³ Welicgégic Yesunéh ic ménda énézému niñac neuñ

héiénécmiyec. Wañu embac merac nene migic nemacac niñac énézéyec.

6

Nazarete ic embac ieneñ Yesu eeya ménda héigic.

¹ Wañu inéñ baec imi waima eneya tauñaguc keñec. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima keñgic. ² Kemma keru Sabata nalé téréya wañu tocgotoggo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Wañu ic sasala ieneñ iwac ackuazéc nimma welicgéma zégic; Ninin imi dimuacnec meyec? Ninin hemizac imi némac ninin? Wañu mérianéñ haka méréra icnéñ ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka? ³ Ic imi mericqe ic, Mariawac naña, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Wañu iwac nauñhéra you neñanguc ménda kecziñ? Imuhuc zéma niñgic biriyec. ⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Anutuac tilinñ tilinñ ic méñ imi eneya tauñ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianéñ ménda mepési mianzu. ⁵ Wañu imuaru haka icnéñ ménda memeya méñ ménda meyec, néñ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanéñ haima mehiaru énécmiyec. ⁶ Wañu ionac ninzén ninzénngina qahac imuac niñac welicgéyec.

Yesunéñ tohotoho ichéra 12 méli énécmiyec.

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec. ⁷ Yesunéñ tohotoho ichéra 12 unuruma éréhéc éréhéc méli énécmima uña biria nesi énécmimu niñac kuc buña énécmiyec. ⁸ Wañu Yesunéñ zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Keñha wambinñ zéma tacgina sac mema kemmu. Héna mauñ me gésé me konoñguc soukiwa imi

ménda mema kemmu. ⁹ Wañu héna usugina imi hia haima zikimu. Wañu maleku saméña méñ ménda mema kemmu. ¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec méñguc keremma ama geric méñguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kembinñ zémaguc ama geric imi waimu. ¹¹ Ama méñ ala ménda wañ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usugina tawéyaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mayu kemmu. Wañu ieneñ onac hakagina imi hémma niñasarimu. ¹² Zéyu tecgéyu ieneñ kemma ic embac qerigina melemmu niñac ackuazéc zéau énécmigic. ¹³ Wañu ieneñ uña biria sasala nesi énécmima ic embac hafaginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

Yesunéñ kuha yandaguc ai meyu surucya saima keñec.

¹⁴ Yesuac qac buña imi saima keñkecma ic kewu Herodearu haréyu niñec. Wañu ic tosananéñ yomuhuc zégic; Yohane doku naec énécmiyec i Anutunéñ humuc igucnec meqelimiyu yarec imuac niñ i Kuha yandanéñ ai imuhucya meanzac. ¹⁵ Ic tosananéñ zégic; Ic imi Elia. Wañu tosananéñ yomuhuc zégic; Imi Anutuac kua meme ic becnecc kecgcic imuhucya. ¹⁶ Wañu Herodenéñ nimma yomuhuc zéyec; Yohane déméña qeriri i humuc igucnec meqelimiyu yacma keczac. ¹⁷ (17a) Becnecc Herodenéñ munaya Filipino iwac iniña Herodia wagirec. ¹⁸ Wagiru Yohanenéñ Herode yomuhuc ézéyec; Gi munagawac iniña menec imi héna ac logi logiya wanzac. (17b) Imuhuc zéyu Herode eneyaoc embac iwac niñac wamma ténginñ ichéra énézéyu Yohane késama dérécgéma hésa amaiguc opocgcic. ¹⁹ Opocgcic Herodianéñ Yohaneac

qeri biric nimma qehumuman zéma zéniñec, néñ osiyec. ²⁰ Imi mia Herodenéñ Yohaneac ic solañ, ic téréya imuhuc zéma zénéña hiriyu galenjë mianjec. Wañu kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwériañec. Wañu iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec hénia imuac niñac osiyec. ²¹ Wañu kecma nalé hia ménñ hayec. Herode inéñ eñeya hicñi hicñi naléya hayu ic kewuhéra zéma yaré ic ionac galenjë zéma Galilaia baec igucnec ic eñeña qutulañgé énécmidaru welen qeçe ichéra eneñ nene doku oma gumu énécmigic. ²² Énécmiyu Herodiawac béracyanéñ ionac muru emma wéséginaiguc legic hiriyec. Hiriyu Herode zéma ichéra ieneñ hémma ségiséji wañgic. Wañu Herodenéñ embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Singawac iwawai ménñ niñac zéma qesina neñ hia gémmañ. ²³ Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec; Iwawai ménñac ménñ qesina nuac héñgalenñ ama areña yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmañac séc. ²⁴ Imuhuc zéyu inéñ kemma neñgocya qesimiyec; Ni némac iwawai niñac qesimianñ? Zéyu neñgocyanéñ ézéyec; Doku naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna. ²⁵ Imuhuc zéyu embac merac inéñ ara mema focdac ic kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima néñna. ²⁶ Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria muñguc yanda yéwériyec. Wañu eñeya zézé seliseliawac zéma ichéra i guc momacnec tacgic ionac niñac qahac zémañ zé osiyec. ²⁷ Wañu inéñ focdac yaré ic ménñ keñ Yohaneac oruha mehamac niñac ézéma méliyu inéñ kemma hésa ama qeriaiguc Yohaneac

déméña qerirec. ²⁸ Qericma orucya zéiciguc haima mema hama embac merac miyu embac meracnéñ neñgocya miyec. ²⁹ Wañu Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama qamocya mema kemma hoc kifañgic haigic.

Yesunéñ ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

³⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ieneñ lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawañ memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic. ³¹ Wañu ic embac sasalanéñ keñha wañgic nene nemuac séc qahac wañec imuac niñ inéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini eñacnec éléñ hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzénñ tachiarugic. ³² Wañu eñacnec éléñ zéiciguc emma baec kisiaiguc keñgic. ³³ Keñgic sasalanéñ inictegicma ama areña kuneñ kuneñ séc unuruma baec hénia usuñec kemma imuaru walac kereñdacgic. ³⁴ Kereñdacgic Yesunéñ hama ic embac sasala yanda iniru rama galengina qahac tanec kecgic ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec. ³⁵ Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hiñgacmañ zé wañec. Wañu tohotoho ichéra ieneñ iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hiñgacmañ zé wanzac. ³⁶ Imuac méli énécmima ama komoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma eñaoc nenegina mihicñjima boña mema nemu. ³⁷ Zégic yomuhuc énézéyec; Eñaoc gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zégic; Nini kemma saméñ 200 Denarionac* sécya boña mema hama gumu énécmiwiñ niñac zézanñ? ³⁸ Zégic inéñ énézéyec; Saméñ dahec késa

* **6:37:** Denarion momacguc imi ic ménñac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécya wanzac.

keczu imuac keñ héngic. ³⁸ Zéyu ieneñ keñ hémma ézégic; Samén méra mén kondun yan éréhéc he nénécmizac. ³⁹ Zégic Yesunéh luluc téngiñ téngiñaguc tuña tuña tacmu niñac arengé énécmiyec. ⁴⁰ Arengé énécmiyu tuñ mén 100, tuñ mén 50 imuhuc imuac tacma keñgic. ⁴¹ Wañu samén méra mén zéma lambéc éréhéc mema kurumenjiguc hiyu eñu Anutuac mériañ niñac wel-erec. Welecma samén kuma tohotoho ichéra énécmiyu ieneñ méndemma énécmigic. Wañu imuhucyanec kondun yan momacnec méndemma énécmigic. ⁴² Énécmigic ieneñ moczoñ negic sécgé énécmiyec. ⁴³ Wañu samén bororoña zéma kondun yan tasia tac keñec imi mema neñgeñ yanda 12iguc tигic kuagina qedarec. ⁴⁴ Wañu samén negic imi ic ionacnec sac qétégina oloñgic 5,000 wañec.

Yesunéh kondun qahaiguc tima tima keñec.

⁴⁵ Wañu Yesunéh tohotoho ichéra zéiciguc emma néwécgeñ Betsaida baec kisiaiguc walac hénima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgic eñeya imi ic embac onopocma nañkerec. ⁴⁶ Nañkecma onopodaru kendacgic inéh zéwelecmañ zé baec boñaguc eñeyanec eñec. ⁴⁷ Wañu ama hénima siñiyu zéic imi kondun doku namuñaguc kereñu i eñeyanec baeciguc kerec. ⁴⁸ Wañu luhuc yandanéh qeyu Yesu tohotoho ichéra ieneñ zéic puli qema ai yanda mema tacgic niñtegi-rec. Wañu ama gianimañ zé wañu Yesunéh doku qahaiguc tima tima keñkecma ic hosucgé énécmima onogicmañ zé wañec. ⁴⁹ Wañu doku qahaiguc keñu ieneñ hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic. ⁵⁰ (Ieneñ

momac yanda i hémma zénéngina hiriyec imuac niñac imuhuc wañgic.) Qacgic inéh focdac ac hénima énézéyec; Qerigina bénzéh heyu, yomi neñ mia. Zénéngina ménda hiriyu. ⁵¹ Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru eñu luhucnéh néh qema qahac wañec. Wañu ieneñ kileñ yanda aurima welicgégic. ⁵² Imi mia nene gumu énécmiyec imuac hénia ménda niñasarigic ewa qerigina sipacgémanec heyu imuhuc aurigic.

⁵³ Wañu kondun qericma ogicdacma Genesarete baeciguc harédacma zéic zikigic tarec. ⁵⁴ Taru zéic igucnec magic ic embac ieneñ focdac Yesu héntegicgic. ⁵⁵ Héntegicma ama séc usuñec kemma ic hafiginaguc tataciguc haima hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma keñgic. ⁵⁶ Wañu inéh ama areña yanda me ama areña yandaiguc kereñdaru ic hafiginaguc nénnagémba sombeñiguc haigic hegic, malekuya susuria késamu niñac qesimigic. Wañu késagic séc hiarudacgic.

7

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

¹ Wañu Farisaio zéma hénia acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ieneñ Yesuaru tocgégic. ² Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ieneñ méragina ménda zuacma samén negic inicgic. ³ (Farisaio ic zéma Yuda ic ieneñ moczoñ yandahécgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic. ⁴ Wañu nénnagémba sombeñ igucnec lilingéma hama méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic. Wañu yandahécgina ionac haka tosara momacnec késakecma méndacañgic imi

yomuhuc; Sokoc, kason, kewuc nomuŋ, zéic, zéma hehe tatac me zae zuaczuara.) ⁵ Waŋu Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic ienen Yesu yomuhuc qesimigic; Némac niŋ tohotoho ichécga ienen yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma méragina ménda zuacma samén imi nezu? ⁶ Zégic inén yomuhuc énézéyec; Yesaianén ikoc ic onac niŋ mia ac sécya imi yomuhuc andiawac zéyec; Héna oriŋ yomi kua taséginanén sac mepési néŋanzu, néŋ qeriginanén lakec heanzac. ⁷ Waŋu ic eŋaŋ héna acac kuamuma ni imi eŋ mepési néŋanzu. ⁸ Ini Anutuac héna ac waigic mayu ic eŋaŋ haka silic késakecanzu. ⁹ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Eŋaŋ haka silicgina imi tohoma kecmu niŋac Anutuac héna ac imi hiabianec andé qeanzu. ¹⁰ Mosenén ac yomuhuc zéyec; Gi neŋgoc maŋgoc éréhécga eegira héiwésémaŋ. Waŋu mén i neŋgoc maŋgoc éréhécyá zébiri érécmimac imi qegic humumac. ¹¹ Waŋu ini yomuhuc zéanzu; Ic mén neŋgoc maŋgocya iorac iwawai mén érécmimaŋ zé osizaciguc Anutuac buŋa zéma érézémac. ¹² Waŋu ac imi meselima neŋgoc maŋgoc haleŋ hai érécmimia imuac neuŋ héiénécmianzu. ¹³ Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétécgéma Anutuac ackuazéc héfacgéanzu. Waŋu ini haka imuhucya sasala waŋanzu.

¹⁴ Imuhuc zéma muŋguc ic embac tunginaguc imi un-uruma énézéyec; Ini moczoŋ énézéwa niŋgic. Nimma ac yomi niŋtegicmu. ¹⁵ Iwawai mén negic hiŋgacanzac iminén ménda mebiri énécmianzac, néŋ qerigina igucnec iwawai éréanzac iminén mebiri énécmianzac. ¹⁶ Ménén mén gezacginaguc eŋeŋ ac imi niŋtegicmu. ¹⁷ Waŋu inén ic embac

wai énécmima imuac andiaiguc ama méniguc eŋec. Eŋu tohotoho ichéra ienen qelumbec ac imocho qesimigic. ¹⁸ Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niŋasarizu? Iwawai negic tomeŋginaiguc hiŋgacanzac iminén ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niŋasarizu? ¹⁹ Waŋu iminén ewa qeriginaiguc ménda hiŋgacanzac, néŋ tomeŋginaiguc hiŋgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunén nene hénia hénia imi moczoŋ hia newiŋac séc zéma héniya imi zéseliyec. ²⁰ Waŋu mén yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminén mebiri énécmianzac. ²¹ Ic qerigina igucnec ninin biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, euqeŋe, ²² embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siŋ biria, kic séséc, andé ac, séwi eŋeŋ, kaiziliweŋ. ²³ Iwawai biria imi moczoŋ ic qerigina igucnec éréma ic mebiri énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzéŋ ninzéŋa.

²⁴ Waŋu inén yacma ama baec imi waima Tiro ama areŋa yandaiguc kemma ama ménac qeriaiguc eŋec. Emma imuhucgeŋ taczac imi ic ménén mén ménda nimmacac niŋec, néŋ sasaŋgia kekerawac séc ménda waŋec. ²⁵ Eŋu imuarunec embac mén bérara uŋa birianén késayec iminén surucya nimma foc-dac haréma iwac muru simin héimiyec. ²⁶ Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Waŋu bérara uŋa biria nesimimac niŋac welecmiyec. ²⁷ Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécna ienen walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimaŋ iminén hiabia gahac. ²⁸ Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Min Kewuna, imi hélacnec! Waŋu

kazu ienen aguc zae duandiaiguc nambérag ienen nene negic boro-roŋa mayu neanzu. ²⁹ Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézanj imuac niŋ hia lilingéma kenna, uŋa birianéh béracga bec waimizac. ³⁰ Zéyu embac imi lilingéma kemma héŋu uŋa birianéh bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzéh heyec.

Ic gezac héhéŋa ménj mehiaruyec.

³¹ Waŋu Yesu i Tiro ama areŋa yanda imi waima Sidon ama areŋa yanda namuŋanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia konduniguc keŋec. ³² Imuaru kereŋu ic tosara ienen ic ménj gezawa héhéŋgia zéma ara hia ménda zéanec imi Yesuac muru wagicma hama mérianéh haimimac niŋac welec migic. ³³ Welec migic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura ménj kemma méria merawanéh gezawaiguc néwéc néwéc haimaguc sépécgéma ezelaŋa osiyec. ³⁴ Osima kurumeniguc hiyu eŋu wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Béréŋgéna!'. ³⁵ Zéyu gezawa béréŋgéyec, waŋu ezelaŋa hularu ac didiŋanec zéyec. ³⁶ Waŋu Yesunéh suruc imi ménda zéaumu niŋac neuŋ héiénécmiyec. Waŋu muŋguc muŋguc qetali énécmiyec, néŋ ienen muŋguc muŋguc kilenŋdac zéau énécmigic keŋec. ³⁷ Ienen kilenŋ welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoŋ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéŋ meyu ac niŋanzu, waŋu acgina qahac meyu ac zéanzu.

8

Yesunéh ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuaru muŋguc ic tuŋ yanda iwaru tocgéma nene qahac kecgcic. Yesunéh tohotoho ichéra unuruma énézéyec; ² Ic embac ienen ai meme haréwéc niguc keczu. Waŋu nene ménj ménda he énécmizac. Imuac niŋ ni ic ionac wéséna wanzac. ³ Waŋu tosara ienen lakecnec hagic imuac niŋ yaka niŋ humugicguc eŋ amaginaiguc méli énécmiwa héniaiguc kemma qiritic unuwac niŋac. ⁴ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen melemma zégic; Baec kisia yomuaru méréneh dimuacnec nene saméh sécgina hia mihicŋjima gumu énécmimac? ⁵ Imuhuc zégic qesiénécmima zéyec; Onaru hénia mauŋ dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic. ⁶ Zégic nimma areŋgé énécmiyu baeciguc mama tacgcic mauŋ qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niŋac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ienen welenŋ qema énécmigic. ⁷ Waŋu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mérianŋ niŋac welec maguc méndémma énécmimu niŋac énézéyec. ⁸ Waŋu ic embac ienen nene imi negic sécgé énécmidarec. Waŋu nene bakia waigic tarec imi mutulaŋgéma neŋgeŋ yanda 7iguc tigic kuagina qedarec. ⁹ Waŋu ic imuaru kecgcic ionac qétégina imi 4,000. Waŋu inéh méli énécmiyu kendacgcic. ¹⁰ Kendacgcic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma keŋkecma Dalmanuta baeciguc* kereŋgic.

¹¹ Kereŋgic Farisaio ic ienen Yesuguc eminimbij zé haréma séséc kurumenŋ igucnec ménj meyu hémmu niŋac wamma batucgé migic. ¹² Batucgé migic qeriaiguc wésésé héima zéyec; Némac niŋ ic embac nalé yomuarunec imi

* **8:10:** Romawac héŋgaleŋ baec yanda imuac distrik ménŋac qara, Aderia kondunŋ imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

kiwi méréra hémbiñ zé hocanžu? Ni hélacnec énézéwa niñgic; Onaru kiwi ménj ménda mewa hémmuac séc. ¹³ Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muñguc zéiciguc emma kondun nénéwécgeñgic kerengic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

¹⁴ Wañu tohotoho ichéra ienen elun unuy héna maun sécgina ménda mema hagic. Wañu zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec. ¹⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis niñac héngalen qacguc wammu. ¹⁶ Énézéyu eñaocnec eminiñ wamma zégic; Imi nini héna maun qahac imuac niñ nénézézac gezan. ¹⁷ Zégic inéñ niñasarima énézéyec; Héna maun ménda he énécmizac imuac niñ némac niñ eminiñ qeminiñ wankeczu? Ini méndagucnec niñtegitcu me wañu méndagucnec niñasarizu? Qeriginanéñ seligizac me? ¹⁸ Ini kic ginagucnéñ iwawai imi ménda héñanžu? Ini gezac ginagucnéñ kilenjac ac ménda niñzu me? Wañu ini ménda niñqelizu me? ¹⁹ Ni maun méra ménj méndemma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororoña neñgeñ yanda dahecac séc hiñgacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiéncmiyu, neñgeñ 12, zégic. ²⁰ Wañu maun 7 imi méndemma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororoña heyu neñgeñ yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic. ²¹ Zégic énézéyec; Ini kilenjac ménda niñasarizu?

Yesunéñ kic hilic ménj mehiaruyec.

²² Wañu kenkecma Betsaida ama areña yandaiguc† kerengic ic ienen ic kic hilic ménj Yesuaru wagicma hama mérianéñ haimimac niñac welecgic. ²³ Welecgic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima séñganjenjiguc hiñgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima yomuhuc qesimiyc; Iwawai ménj héñzan? ²⁴ Qesimiyu kic hilic inéñ hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma kenha wanžu. ²⁵ Zéyu inéñ muñguc mérianéñ kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima héñu hiaruyu iwawai moczoñ dindiñanec héñtegitdarec. ²⁶ Wañu Yesunéñ amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémañ.

Peteroac niñzéh niñzéh ac.

²⁷ Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama areña yanda yanda séc kembin zéma kengic. Kenkecma henaiguc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ienen nuac niñ méré zéanžu? ²⁸ Qesiyu zégic; Ic embac tosara ienen doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanžu, wañu tosara ienen Elia, tosara ienen mia Anutuac kua meme ic ionarunec ménj zéanžu.* ²⁹ Zégic muñguc qesiéncmiyc; Wañu eñaoc nuac niñ méré zéanžu? Zéyu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Gi Kristo.† ³⁰ Imuhuc zéyu inéñ ic tosara ménda énézému niñac neun héiéncmiyc.

Yesunéñ dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

³¹ Wañu inéñ yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naña imi kecma qenzeñ manzeñ kilen nimmac.

† 8:22: Yodan doku imuac Is iguc geñ taczac. * 8:28: Mrk 6:14,15 † 8:29: Halécnéñ météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiñ zé imuhuc wanjic. Yesu imi neñan hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

Niñu ic galeñ zéma hofac oo ic kuneñ éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. ³² Inéñ ac imuhuc zéauyu Peteronéñ Yesu késama qetalimima ac wammiyec. ³³ Wañu inéñ melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biria miñina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niñac ménda wamma ic onac iwawai niñac wamma keczañ. ³⁴ Wañu Yesunéñ ic tuñ yanda kegcic imi zéma toho-toho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zémaciguc andé qeamuma eñeya ic héñgeña wéndara huama méndac némmac. ³⁵ Ic méñnéñ méñ kekecyá angé timañ zé wañu kekecyá imi sohomac. Wañu ic méñnéñ méñ nuac zéma buña suruc hiabia imuac niñ wamma kekecyá waiyu kekecyá imi ménda sohomac. ³⁶ Ic méñnéñ baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminéñ dimuhuc nanjé mimac? ³⁷ Ic méñnéñ némac iwawaiyanéñ uñayaguc amuwagic wañu sécgémac? ³⁸ Ic méñnéñ qeli yackumu kaiseroya zéma képésic ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya niñzaciguc imuhucyanec Icac Naña iminéñ Manjocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéraguc lilingéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

9

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyec.

¹ Wañu inéñ yomuhuc énézéyec; Ni hélanc nec énézéwa niñgic; You

nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyunec Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Wañu ai meme 6 tecgéyu Yesunéñ Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc eñgic. Emma imuaru eñacnec kegcic. Wañu inéñ imuaru kicginaiguc melemma tanera méñ wañec. ³ Wañu iwac malekuya imi lalac koñac koñac wañec. Baeciguc ic méñ iwawai méñnéñ zuaru imuhucya wammacac séc qahac. ⁴ Wañu baec imuaru Mose zéma Elia iereñ ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac wañgic. ⁵ Imuhuc wañgic Peteronéñ Yesu ézéyec; Kiwi ic you kecziñ imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmiñ méñ guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. ⁶ Merac ieneñ bacgina yandiyec imuac niñac Peteronéñ némac ac zémañ zéma hocma imuhuc zéyec. ⁷ Wañu hosusunéñ mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac méñ yomuhuc mayec; Yomi imi nañna, héñsorocanzua, iwac ara nimmu. ⁸ Wañu lilingéma héngic élanzanec aulanjéyic Yesunéñ sac nanjec.

⁹ Wañu boña igucnec mama hama Yesunéñ ac yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai héñzu imuac ac suruc imi méñ ménda énézému, kecma bian Icac Naña humuc igucnec yaruguc. ¹⁰ Imuhuc énézéyu merac ieneñ ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma eñacnec eminiñ qeminiñ wañgic. ¹¹ Wañu ieneñ Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niñ héna acac kiwi ic ieneñ Elia walac hamac imuhuc zéanzu? ¹² Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélanec Elia i walac hama iwawai moczoñ meqeliyuguc. Wañu némac niñ Icac Naña i

andé qemigic qenzen manzen kilenj nimmac imuhuc ogic hezac me? ¹³ Wañu énézéwa niñgic; Elia i hélacnec hama keru iwawai iwac niñ kiwiiguc ogic hezac imuac sécyia ienenj ewa siñginawac wammigic.”

Yesunéñ merac méñ uña biri-ayaguc mehiaruyec.

¹⁴ Wañu merac tosara wai énécmigic kecgic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima nançic héna acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic. ¹⁵ Wañu ic embac ienenj nalé qahacgucnec Yesu hémma kilenj welicgéma usuñnec kemma ewa hia ac zémigic. ¹⁶ Zémigic inéñ qesiénécmiyec; Ini némac niñac tualefic emikeczu? ¹⁷ Zéyu suggina igucnec méñnéñ melemma ézéyec; Kiwi ic meracna uña birianéñ késayu ara qahac kecanzac imuac niñac wagicba guaru hazic. ¹⁸ Merac imi dimucgenj dimucgenj uña birianéñ késama hérékeñ héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoña mayu zéra aric aric kiyu héna méria séréngganzac. Wañu tohotoho ichécga ienenj nesimu niñac énézéwa nesimuac séc qahac wañec. ¹⁹ Zéyu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicñisaiya ini niñzénj niñzénjgina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecmañ? Nalé dahecac séc ini bisiqaténj wañ énécmimañ? Merac imi nuaru wagicma hagic. ²⁰ Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uña biria inéñ Yesu hémma merac hérékeñ héréha yanda wammiyu téténgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoña mayec. ²¹ Wañu Yesunéñ merac mañgocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicñimiyecac kecanzac? Zéyu

zéyec; Imi kokocya igucnec hicñimiyecac kecanzac. ²² Inéñ merac imi nalé momac momac mebirimañ zéma geric bélanjaiguc me dokuiguc gilianzac. Iwawai méñ wambésémañac séciguc ewa biric wamma méra nérécmiina. ²³ Imuhuc zéyu Yesunéñ ac yomuhuc melemma ézéyec; Héña némac niñac wambésémañac séciguc imuhuc zézanj? Ic méñ niñzénj niñzénjagucnéñ iwawai moczoñ hia wandacmac. ²⁴ Zéyu imuarunec mia merac mañgocyanéñ ac qacma yomuhuc zéyec; Ni niñzénjgézua, geñgaoc niñzénj niñzénjna bébélacgia imi meseli néna. ²⁵ Wañu ic embac ienenj usuñnec tocgéma hagic inicma uña biriawac yomuhuc ézéyec; Ac qahac kekerawac uñaya zéma gezac héhéñac uñaya, ni gézézua, iwarunec éréma imuaru muñguc ménda hingacbésemañ. ²⁶ Zéyu uña biri-anéñ qacsilacma selianec héréma qéfacgé mima éréma keru merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanéñ hémma, Humuzac, zégic. ²⁷ Wañu Yesunéñ iwac mériaiguc késama héréyu yacma nañec. ²⁸ Wañu Yesu imi ama qeriaiguc eñu tohotoho ichéra ienenj sasañgiaiguc qesima zégic; Nini némac niñac nesiwiñac séc qahac wañec? ²⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Imuhucya imi iwawai tosara méñnéñ nesi énécmiwiñac séc qahac, néñ zéweleccinanéñ* sac hia nesi énécmimu.

Yesunéñ humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéç wañec.

³⁰ (30a) Wañu ienenj ama imi waima kemma Galilaia baec qericma keñgic. ³¹ (31a) Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra ku énécmimañ zéma (30b) i zéma

* 9:29: Kiwi wahala qac buñaginaguc tosaraiguc; Nene zikima zéwelecc wawañjaiguc.

tohotoho ichéra dimuaru keczu imi méjnénj méj ménda nimmu niñac wanec. ^(31b) Wañu yomuhuc ku énécmiyec; Icac Naña i ic ionac méraiguc enu qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc wañu yacmac. ³² Wañu ac imuac hénia ménda niñasarima qesimiwiñj zé niñgic yéwériyec.

Yesunénj ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

³³ Wañu kenkecma Kafanaum ama areña yandaiguc haréma ama méj qeriaiguc emma tacma imuaru tohotoho ichéra qesiénécmiyec; Héniaiguc némac iwawai niñac tualefic emikeczu? ³⁴ Imuhuc qesiénécmiyu ienenj neñañ murunec mérénénj kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac niñac ara hia ménda meñgic. ³⁵ Wañu mama tacma 12 ini unuruma énézéyec; Méj i kiwagina kecmañj zémaciguc, tosara ionac mamayagina kecma welenj qeqegina wammac. ³⁶ Imuhuc zéma merac komora méj wagicma sugcinaiguc haiyu nanju tétécgé mima énézéyec; ³⁷ Méjnénj merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannénzac wanzac. Méjnénj ni ewa hia wannénzac imi nuac qahac, néj méli néjec i ewa hia wammizac wanzac.

Ic méj neñañ hazéc ménda wanzac imi neñañ alanina.

³⁸ Wañu Yohanenénj yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méjnénj guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neñj héimiyiñj. ³⁹ Zéyu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ménda qetali mimu. Méj i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanénj nalé hotoña imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac. ⁴⁰ Némac niñac? Méj neñañ

andé ménda nunuanzac iminénj hazécnina qahac. ⁴¹ Ni hélacnec énézéwa; Ic méjnénj ini Kristoac ichéra keczu imuac niñ nuac qacnaiguc doku méj hima guamu énécmimac imi iwac boña imi kilendac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

⁴² Wañu méjnénj nambérac komoc komoc ni ninzéggé néñanzu ionarunec méj manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déménjaiguc zikimima konduniguc nanjgégic hiñgacmac iminénj hia wammac. ⁴³ Wañu méraganénj biriaiguc goporu méraga imi héricbésémañ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetecgia qahaciguc hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañjaiguc kerembésémañ iminénj hia. ⁴⁴ (Ménda hezac.) ⁴⁵ Wañu hénaganénj biriaiguc goporu héricbésémañ. Hénia éréhécgaguc kecma geric siaiguc gilic hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañjaiguc kerembésémañ iminénj hia. ⁴⁶ (Ménda hezac.) ⁴⁷ Wañu kicganénj biriaiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc gilic hiñgacbañ niñac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héñgaleñ ama areña yandaiguc kerembésémañ iminénj hia. ⁴⁸ Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélaña imi ménda békémac. ⁴⁹ Mulu memeaç buña mesolañaniwiñj zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélañanénj mezeric énécmimac. ⁵⁰ Sei imi qacguc, néj siña qahac wañu némacnéj mindiñgic siñaguc wammac. Sugcinaiguc sei hésigic luae heyu enjawu kecmu.

10

Eu iniñ waiwai imuac ara.

1 Yesunéh imuarunec yacma Yodan néwécgeŋ Yuda bae-ciguc haréyu ic sasala yandanéh muŋguc iwaru tocgégic. Waŋu waŋaŋec imuhucyanec muŋguc ackuažéc ku énécmiyec. 2 Waŋu Farisaio ic ieneŋ hosuru haréma manam batuc wammima qes-imigic; Ic méŋnéŋ iniŋa waimimac imi hénac acac sécyac me qahac? 3 Žégic melemma énéžéyec; Mosenéh deic zéma énéžéyec? 4 Énéžéyu žégic; Mosenéh yomuhuc oaec zénénecmiyec; Embac waimaŋ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac. 5 Imuhuc žégic Yesunéh énéžéyec; Mose i ewa seligina niŋac wamma hénac ac imi oma énécmiyec. 6 Néŋ hénihéniaiguc imi Anutunéh ic zéma embac meérecmiyec. 7 Imuac niŋac ic méŋnéŋ neŋgoc zéma maŋgocya wai érecmima iniŋawac muru héiselimac. 8 Héiseliyu éréhécnéh séwi momacguc wammaoc, waŋu bec iereŋ éréhécnéh qahac, néŋ momacguc. 9 Imuac niŋac iwawai méŋ Anutunéh dérécgéyec imi ic méŋnéŋ ménda méndéh érecmimac. 10 Waŋu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ieneŋ ac imuac niŋac muŋguc qesimigic. 11 Qesimigic inéh melemma énéžéyec; Ic méŋnéŋ iniŋa waima méŋ memaciguc imi mia iniŋa kaisero wammizac tanec wammac. 12 Waŋu embac méŋnéŋ euya waimima ic méŋ memac imi imuhucyanec kaisero wanžac wammac.

Yesunéh nambérac ionac mériaŋ ac énéžéyec.

13 Waŋu ic embac ieneŋ Yesunéh mériaŋéŋ osiénecmimac niŋac nambérac hécgina onagicmac iwac muru hagic. Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ ac zéénecmima žéqeqetali waŋ énécmigic. 14 Waŋu Yesunéh héŋu qeria biriyu

énéžéyec; Waigic nambérac nuaru hagic. Žéqeqetali ménda waŋ énécmigic. Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi nambérac imuhucya ionac buŋa. 15 Hélacnec énéžéywa; Méŋnéŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda qeriaiguc emmaŋ zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inéh imuac qeriaiguc kilenđac ménda keremmac. 16 Imuhuc zéma tétécgéh énécmima méria ionac qacginaiguc haima mériaŋ ac zéma énéžéyec.

Ic hina yandayaguc.

17 Waŋu Yesunéh héniaiguc kemma keru ic méŋnéŋ usuŋnec iwaru hama iwac muru simiŋ héimima qesimima žéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénaŋa imi késamaŋ. 18 Žéyu Yesunéh éžéyec; Némac niŋ ic hiabia zénénzaŋ? Ic méŋnéŋ hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia. 19 Gi hénac ac yomuhuc niŋaŋzaŋ; Kaisero ménda wambésémaŋ. Eu qeqe ménda wambésémaŋ. Kowu ménda newésémaŋ. Héipuc ac zémaŋ zé ikoc ac ménda zéwésémaŋ. Ikoc waŋ énécmima iwawai méŋ ménda onagichésémaŋ. Neŋgoc maŋgoc éréhécnéh eegira héiwésémaŋ. 20 Žéyu melemma yomuhuc éžéyec; Kiwi ic ni imi moczoŋ komocna igucnec tohoma keriac kecžua. 21 Waŋu Yesunéh hémma iwac siŋ nim-mima yomuhuc zéma éžéyec; Haka hiabia momacgucnéŋ guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina boŋa géŋgic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumeriŋiguc héla hegémmac. Waŋu hama ic héŋgeŋa wéndara imi huama ni méndac némbésémaŋ. 22 Waŋu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niŋ, niŋ yéwériyu tanera méŋ waŋu waima keŋec.

23 Keñu Yesunéj kiwa hiyu lelecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéyec; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnéj Anutuac héngalenj ama areña yanda qeriaiguc kerembinj zégic yéwériyu hia ménda efima keremmu. 24 Wañu tohotoho ichéra ara imi nimma welicgégic. Wañu inéj muñguc toroqema énézéyec; Merachécna, Anutuac héngalenj ama areña yandaiguc eñeña imi yéwéria yanda. 25 Yañ yanda kamelenéj qodu kifaña komoraiguc keremmac imi efefia, néj soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnéj Anutuac héngalenj ama areña yandaiguc keremmac iminéj yéwéria yanda. 26 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej nimma kilenj yanda aurima eñaoc eminiñ qeminiñ wañamuma zégic; Imuhuc wañu, mérac késayu kekec hémbénaña hia memac? 27 Yesunéj inicma zéyec; Ic enej imi meselimuac séc qahac, wañu Anutunéj hia, Anutunéj iwawai moczoñ imi hia memac. 28 Zéyu, Peteronéj hénima ézéyec; Ninna, nini iwawainina moczoñ waima gi méndac géñanzin. 29 Zéyu, Yesunéj melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa, méñnéj nuac niñ zéma buña suruc hiabia niñac wamma ama geric me dac muna me neñgoc mañgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi, 30 you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc mangochéra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qété 100 imuac séc ogicma memac. Wañu hazéc ac me yaré momacnec mihicñimac. Wañu biançguc kurumenj amaiguc kekec seli memac. 31 Wañu walac walac ionac murunec sasalanéj andia wammu. Wañu andia ionac murunec sasalanéj walac walac wammu.

Yesunéj humuma yacmac

imuac ara zéyu hatac haréwéc wañec.

32 Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéj walac walac kemma keru tohotoho ichéra ienej bacgina yandiyec. Wañu nesi énécmigic ienej zénéngina hiriyec. Wañu Yesunéj tohotoho ichéra 12 qutulanjé énécmima iwawai hicñimimac imuac ac énézéma zéyec; 33 Héngic, neñañ Yerusalem enziñ. Enni imuaru Icac Naña imi andé qemiyu hofac oo ic kiwa zéma hénia acac kiwi ic ionac méraginaiguc eñu, késpedesiraguc zéma humucac buña zétécgéma ic enia ionac muru haimu. 34 Haigic ienej zébiru mima sépéccgé mima rikunj zérágucnéj héimaguc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéj humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

35 Zéyu Zebedaioac nañhéréra Yakobo zéma Yohane ierenj Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qesigémbic imi geñ hia menérc miwésémañ niñac zéma ninzic. 36 Zéyic érézéyec; Néma iwawai meérecmimañ niñac wanzaoc? 37 Wañu ierenj zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, ménj héigaiguc ménj kanagaiguc tatic. 38 Zéyic Yesunéj érézéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczao. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc? 39 Zéyu, ierenj zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéj yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc. 40 Wañu nuac héinaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi méñac ménj zéénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu. 41 Tohotoho ichéra

10 ienen ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac ninjic ewagina biriyec. ⁴² Wañu Yesunéñ un-uruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ienen ic embac énépésigic, ic embac ienen welen qeéncmianzu. Wañu eneña ienen mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wañ énécmianzu imi ini ninzu. ⁴³ Wañu onaru imi hena imuhuc ménda hezac. Onarunec méñnéñ kuneygina wammañ zéma alahéra ionac welen qe qe kecmaç. ⁴⁴ Onarunec méñnéñ walac walac kecmañ zéma alahéra ionac ai merac kecmaç. ⁴⁵ Icac Naña i welen qemimu ninjac ménda mayec. I eneyaoc welen qe qe ai mema ic sasala onac niñ mulu memeaç iwawai éscnec kekeçya énécmimañ zé mayec.

Yesunéñ kic hilic mén mehiariyec.

⁴⁶ Wañu ienen hakecma Yeriko tañjiguc harégic. Wañu inéñ tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areña yanda imi waima keñkeçgic, ic kic hilic mén gara Batimaio, Timaiuac naña inéñ hena giñgiñaguc iwawai ninjac welecma tarec. ⁴⁷ Wañu inéñ ic imi Yesu Nazarete ama areña igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁸ Zéyu ic sasalanéñ ac waima tacmaç ninjac zéqeqetali wammigic. Wañu inéñ seli seli wamma selianec qacsilarec; Dawidiac naña, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁹ Qac keru, Yesunéñ henaiguc namma zéyec; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ienen kic hilic ézégic; Efiña yacma hana! Inéñ héihéré génzac. ⁵⁰ Wañu kic hilicnéñ malekuya gilima técgéma yacma Yesuac muru hayec. ⁵¹ Wañu, Yesunéñ ac bakia zéma qesimiyec; Némac wañgémmañ ninjac wanzañ? Zéyu,

kic hilicnéñ ézéyec; Kiwi ic, ni kicna hima hémmañ ninjac wanzua. ⁵² Zéyu, Yesunéñ ézéyec; Gi kenna, ninzén ninzéngeñ mehiaru génzac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréngéyu hima héjec. Wañu henaiguc Yesu méndaç mima keñec.

11

Yesunéñ doñki qahaiguc tacma Yerusalem enec.

¹ Wañu Yerusalem hosuraiguc hama Oliwa baec boñaiguc Betfage ama areña yanda zéma Betania ama areña taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéñ tohotoho ichééra méli érécmiyec. ² Wañu méli érécmima yomuhuc érézéyec; Ama wéségiraiguc taczac imuaru keñic, doñki merawa mén icnéñ qahaiguc ménda tacanzu imi qatégic nañu focdac mihicñjimaoc. Mihicñjima imi hulacma késama hamaoc. ³ Hularic ic méñnéñ, Némac niñ imuhuc wanzaoc? Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémaoc; Miñ Kewuniranéñ imuac wanzac. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hamaç. ⁴ Zéyu tegéyu, ieren kemma doñki merawa ama deminawac sanjulañ sénganjen henaiguc qatégic nañu mihicñjima hularoc. ⁵ Hularic ic nanjic ionarunec tosananéñ yomuhuc érézégic; Iri doñki merawa imi némac ninjac hulaczaoc? ⁶ Imuhuc zéyu Yesu ac érézéyec imuhucyanec melemma énézéyoc. Énézéyic wai érécmigic hayoc. ⁷ Wañu ieren Yesuaru doñki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inéñ emma tarec. ⁸ Wañu ic sasalanéñ malekugina henaiguc témbéçgic. Wañu tosananéñ ai igucnec ic hawa haréña zéma zuriaguc mericma henaiguc lémbéçgic. ⁹ Wañu ic tuñ yanda ienen walac andu wamma qacgic; Hosanna, ohec

wahec!* Miñ Kewuac qac buñaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc. ¹⁰ Ambéc sakoñnina Dawidiac héngalen ama areña yanda imi Miñ Kewuac qac buñaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahec! Anutu ou kurumenjiguc eñeña keczac. ¹¹ Wañu Yesunéh Yerusalem keremma ocmuñ téréyaiguc eñec. Emma iwawai moczoñ lelecgéma héñu, bec ama mari mari wañu, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama areñaiguc kenjic.

Yesunéh fik ic ménj zébiri miyec.

¹² Ama gianjiyu ieneñ Beta-
nia ama areña waima kenjic. Kenkecma Yesu nene niñac wañec. ¹³ Wañu fik ic ménj haréñaguc lakec nañu hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Wañu fik ic imuac naléya qahac imuac niñac haréñanec nañec. ¹⁴ Wañu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec héñima hélaga ic ménjnéñ muñguc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ ac imi niñjic.

Yesunéh ocmuñ téréya mehiaruyec.

¹⁵ Wañu Yerusalem kereñjic, Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai néñna gémba zéma nañjic, imi nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianéh soukiwa haréña amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac boña meanzu ionac tatac imi melenj daru hingarec. ¹⁶ Wañu ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa kenja wammu niñac qegetali ac wañ énécmiyec. ¹⁷ Wañu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niñac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me?

Wañu ini imuhuc wañjic kowu nene ionac bañec tanec wanzac. ¹⁸ Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ niñjic. Wañu ic embac sasalanéh ackuazécyá niñac welicgémigic eñeña wañec. Imuac niñac zénéñgina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hocgic. ¹⁹ Wañu ama mari wañu Yesu zéma ichéra ieneñ ama areña yanda imi waima kenjic.

Fik ic imi humuyec.

²⁰ Wañu ama muñguc gianjiyu ieneñ muñguc yacma kenjic. Kenkecma fik ic imi héngic héña igucnec humuma nañec. ²¹ Wañu Peteronéh niñqelima ézéyec; Kiwi ic, héñna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac. ²² Imuhuc zéyu Yesunéh melemma énézéyec; Anutu ninzénjgic. ²³ Héla nec énézéwa, ménj i boña youmi bacgéma kondunjiyic hiñgacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicñimac zéma ninzénjgéyu imi hicñimac. ²⁴ Imuac niñac énézéwa niñjic, ini iwawai imuac me imuac niñac welecmu imi bec meziñ zéma ninzénjgému. Imuhuc wañjic zézu imuac sécyá hicñi énécmimac. ²⁵ Wañu yacma welecmu nalé imuaru ic ménjic ninj biria ménj késa kecziuguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc wañjic Manjogcina kurumenjiyic keczac inéh imuhucyanec onac késpedesicina wai énécmimac. ²⁶ (Wañu ini késpedesicya imi ménda waimimuiguc onac Manjogcina kurumenjiyic keczac inéh imuhucyanec onac késpedesicina ménda wai énécmimac.)†

Yesu imi qac buñaya dimuacnec meyec?

* **11:9:** Ac yomuac héña imi; Anjéñnina tinal ménda hezac.

† **11:26:** Kiwi tosaraiguc kembaña yomi

27 Waṅu ieneṅ muṅguc Yerusalem lilingéma hagic. Hama Yesunéṅ ocmuṅ téréyaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ieneṅ iwac muru hagic. 28 Hama yomuhuc qesim-ima zégic; Néma qac buṅagaguc ai imi meanzaṅ? Méréneṅ gézéyu ai imi meanzaṅ? 29 Imuhuc zégic Yesunéṅ melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac mén yomi qesiénécmiwa melemmu. Melenḡicguc neṅ néma qac buṅanaguc ai imi meanzua imi zéaumaṅ. 30 Imuhuc zéma yomuhuc qesiénécmiyc; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumeṅ igucnec me ic onarunec? 31 Imuhuc énézéyu eṅaocnec eminiṅ qeminiṅ wamma zégic; Neṅaoc kurumeṅ igucnec zéni, Némac niṅ i ménda ninzéḡgé migic? Imuhuc zémac. 32 Waṅu ic igucnec zéwiṅ zéma niṅgic, ic embac moczoṅ Yohaneac niṅac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niṅac ic embac ionac niṅ bacgina yandiyec. 33 Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda ninziṅ. Imuhuc zégic Yesunéṅ énézéyec; Imuhucyanec néma qac buṅanaguc ai imi meanzua imi ménda énézémaṅ.

12

Ai ic bira.

1 Yesunéṅ hénima qelumbec ac mén yomuhuc énézéyec; Ic ménéṅ baec méniguc waiṅ ic himicma lelecgéma imuac demija meyec. Mema waiṅ gocmiawac dokuya gésiwiṅac zéma baec éséma kifaja yanda meyec. Mema imuaru galerṅ meme ama lesu herec mén meyu eṅec. Eṅu ai imi ai ic ionac méraginaiguc haima baec méniguc keṅec. 2 Kemma keru yawuṅa ducjiyu

héla memac niṅac welen qeṅe ic mén mélimiyc. 3 Mélimiyu, i késama qema nesigic eṅnec lilingéyec. 4 Lilingéyu minjananéṅ welen qeṅe merac mén muṅguc méliyu keṅec. Keṅu oruha hocnéṅ qésémma gamu qeṅe wammima nesigic keṅec. 5 Waṅu mén ménḡucnec mélimiyu keṅu ic imi qegic humuyec. Waṅu imuhucyanec welen qeṅe ic sasala méli énécmiyu ai ic ieneṅ tosara zépé unugic tosara humumia unugic. 6 Waṅu momacguc kecmiyc imi eṅeya naṅ sorocya ewayanéṅ aṅgé tima kerec imi. Tetecgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac naṅna imi eeya héimu. 7 Waṅu ai ic ieneṅ eṅaoc yomuhuc eminiṅgic; Inéṅ mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niṅ neṅaṅ qeni humuyu ai youmi neṅaṅ buṅa wammac. 8 Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac deminṅ séṅgaṅgeṅiguc giligic. 9 Waṅu ai minjina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic mén énécmimac. 10 Ini kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloṅaṅzu? Mericqé ic ieneṅ hoc mén héṅara mema giligic keṅkeṅa iminéṅ ama waṅgoṅaiguc ama imuac hoc oruha waṅec. 11 Iwawai imi Minṅ Kewunéṅ waṅu imuhuc hicjiyu, kicninanéṅ haka imi hénni, hiabia soroc wanzac.

12 Imuhuc zéyu ieneṅ qelumbec ac imi ionac niṅ zéyec imi niṅasarima késawiṅac zéma hénaya hocgic. Waṅu ic tuṅ yanda ionac niṅac bacgina yandiyu waimima keṅgic.

Takis haimiwiṅ me qahac zéma Yesu batucgé migic.

13 Kemma ieneṅ Yesunéṅ ac zébiriyu hémmu niṅac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénaoṅic héra méli énécmigic hagic. 14 Ieneṅ

Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninziñ séwi tanecginawac ménda héñanzań, imuac niñ ic méñac niñac bacga ménda yandianzac. Wañu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzań. Wañu Kaisawac soukiwa mimia imi héña ac séciguc me qahac? ¹⁵ Nini iwac miwiñ me ménda miwiñ? Zégic Yesunéh ikocgina hoturu amuma kecgic imi niñasarima yomuhuc énézýec; Némac niñ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia méñ mema hagic hémba. ¹⁶ Yesunéh zéyu mema hama ézégic héñec. Hémma yomuhuc qesiéncmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic. ¹⁷ Imuhuc zégic énézýec; Kaisawac buña imi Sisa mimu. Wañu Anutuac buña imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicégic.

Humuc igucnec yacyarawac hénia zéasariyec.

¹⁸ Wañu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéañgic ienené Yesuaru hama yomuhuc zégic; ¹⁹ Kiwi ic, Mosenéh nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic méñnéñ embac mema qeli ménda mihicñima humuyu munayanéh qawéra imi mema qeli mihicñiyu darawac qac mema yacma kecmac. ²⁰ Wañu nalé méñu dac muna 7 kecgic, dac walacginanéh embac mema qeli qahac kecma humuyec. ²¹ Humuyu andianéh qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia méñnéñ imuhucnec wañec. ²² Imuhucnéñ imuhuc dac muna 7 ienené embac imi mema qeli qahac kecma humudacgic. Humudacgic tetcgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec. ²³ Wañu ic

7 ienené momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaiguc embac imi mérac iniña wammac? ²⁴ Zégic Yesunéh melemma énézýec; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéañzu. ²⁵ Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ienené kua meme uña kurumeniguc kecanzu imuhucya wamma kecmu. ²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunéh ic waiyaguc imuac bélanja qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézýec. Ini ac imi ménda oloñanžu? ²⁷ Inéh ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kecec ionac Anutu.* Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, hénia acac kiwi ic onarunec méñnéñ hama nimma Yesunéh ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac hénia acnéñ walac walac wanžac? ²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunéh melemma ézýec; Oo, Israel! Ini niñgic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc. ³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñnec, qeri uñaga moczoñnec, niniñga moczoñnec, kucga moczoñnec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ. ³¹ Héna ac éréhéc imi yomuhuc; Gi geñga siñ niñamuanzań imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méñnéñ ac zézua imi orogicmacac séc qahac. ³² Zéyu hénia acac kiwi ic inéh yomuhuc

* **12:27:** Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéh Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboac Anutu zéyec. Imuac niñac imi enéh humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu.

ézéyec; Anutu imi momacguc, wanu méj ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic, acga zézanj imi hélacnec wanzac. ³³ Ewa qeriga moczoñnec, niniñga moczoñnec zéma kucga moczoñnec Miñ Kewugawac siñ niñmiwésémanj imi zéma geñga siñ niñamuanzanj imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémanj iminénj hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc. ³⁴ Ic imi imuhuc niñsariima zéyu Yesunénj nimma yomuhuc qesiyec; Gi Anutuac héngalenj ama areñja yanda lake-ciguc ménda keczanj. Imuhuc zéyu qesiqesi munjuc méj ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵ Wanu Yesunénj ocmunj téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ héna acac kiwi ic ienenj Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanzu? ³⁶ Dawidi i eneyaoc Uña Téréyanénj hinocgémiyu yomuhuc zéyec;† Miñ Kewunanénj nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi nuac hénaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulañgé énécmimanj. ³⁷ Dawidi inénj Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inénj dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ienenj siña nimma niñgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸ Wanu Yesunénj toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ienenj maleku horua héima kenja wambinj zé wananzu. Wanu nénnagémba sombenjiguc inicma mepési énécmimu niñac wananzu. ³⁹ Wanu tocgotocgo amaiguc me

nezélélénj aria amaiguc ic kuney tataciguc tacmu niñac wananzu. ⁴⁰ Ic imuhucya ienenj embac malé ionac ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neanzu. Wanu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wananzu. Wanu ienenj kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé méñac hakaya hiabia.

⁴¹ Yesu inénj soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ienenj soukiwa haigic hingarec. Wanu ic soukiwa yanda ginaguc ienenj soukiwa yéwéria haigic hingarec. ⁴² Wanu embac malé maqeqeya méñnéj hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hingarec. ⁴³ Wanu Yesunénj tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominénj soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac. ⁴⁴ Tosia ienenj héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wanu embac malé inénj qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

13

Yesunénj nalé tetecgiawac séséc zéasariyec.

¹ Wanu Yesunénj ocmunj téréya igucnec mama kenju tohotoho ichéra ionarunec méñnéj ocmunj imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuney kuney imi dimuhucya! ² Zéyu Yesunénj melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kuney kuney imi héñzanj? Hoc imi moczoñ netec qetecgéjic madaru hoc méñnéj hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

³ Wanu Yesu ocmunj téréya néwécgeñ Oliwa bonjaiguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane

† 12:36: Hebraio aciguc; Yawenénj Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec.

zéma Anderea ienen eñawunec qesimigic. ⁴ Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligimanñ zéyu haka dimuhucya dimuhucyanéñ hicñimac? ⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac. ⁶ Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu. ⁷ Wañu yaré héla me imuac luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kileñdac hicñimac. Wañu imi nalé tetcgia qahacnec. ⁸ Baera baera ic embac ienen euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosanéñ baec tosara unuwiñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicñimac. Wañu imi aži kiki imuac hénihéniya. ⁹ Ini eñaoec hénigalenñ wañamuma kecmu. Ienen ini aciguc onopocmu. Wañu tocgotocgo amaiguc hihilocnéñ unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma keñgic baec galenñ tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému. ¹⁰ Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaugic baec séc ic embac nindacmu. ¹¹ Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néñ Uña Téréya. ¹² Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wañu mañgocnéñ naña imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ienen neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu. ¹³ Wañu nuac qacna niñac ic moczonñ yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu

méñnéñ selima nañkeru tetcgia wañu Miñ Kewunéñ késama kekec hémbénañaguc opocmac.

Zébiri qébiri icnéñ hama kisikiyonñ mihicñimac.

¹⁴ Kecma Biria miñina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téreyaguc nañu, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ienen neñgacma baec boñaguc kemmu. ¹⁵ Wañu ic méñ ama qahaiguc taczac inéñ mama iwawai méñ ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁶ Ic méñ aiiguc keczac inéñ malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac. ¹⁷ Nalé imuaru embac tosara hériginaguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ienen qenzer manzerñ yanda mihicñimu! ¹⁸ Yéwéri imi kia naléyaguc ménda hicñimac niñac welecimimu. ¹⁹ Nalé imuaru qenzer manzerñ méréra méñ hicñimac imuac niñac imuhuc zézua. Qenzéñ manzerñ imuhucya imi Anutunéñ baec kurumenñ zéyu hicñiyecac hezac imuac suraiguc méñ ménda hicñiyec. Wañu kecmu imuac andiaiguc imuhucya imi muñguc ménda hicñimac. ²⁰ Nalé imi becneç Miñ Kewunéñ focdac ménda metecgécwacnec imi ic méñnéñ selima nañkeru késamacac séc qahac wambacnec. Ichéra gési énécmiyec ionac niñac wamma nalé imi meducñiyu hotonña wañec. ²¹ Wañu nalé imuaru méñnéñ Kristo you nonac muru hicñizac me Kristo eri ionac muru hicñizac imuhuc zéyu ménda niñzéngeñmu. ²² Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicñima hia wammuac séc wañu gési énécmimia imi ikoc wañ énécmiwuñ zé séséc zéma haka méréra baec ic eneñ memuac séc qahac imuhucya memu imuac niñac imuhuc zézua. ²³ Ac imi

walac walac énézézua imuac hénngalen wamma kecmu.

²⁴ Waŋu nalé imuaru, qenzen manzen yanda imuac andiaiguc kaiwe asac mararaŋa békéma sinjidéngéyu maso asaha qahac wammac. ²⁵ Waŋu ménni sikiluc imi kurumenj igucnec madaru kuc yanda yanda kurumenjiguc hezac iminéŋ hirimac. ²⁶ Waŋu duŋa Icac Naŋa hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ienenj héndacmu. ²⁷ Waŋu nalé imuaru inéŋ kua meme uŋahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kembonj qahac igucnec zéma baec kurumenj néwéc néwéc igucnec qutulange énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc niŋarenj gému; Imuac hawa bébélacgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéanziŋ. ²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicŋiyu hémma inéŋ hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc niŋtegicmu. ³⁰ Ni hélacnec énézéwa baeciguc hicŋisaiya keczu ini ménda qahac waŋgicnec ac imuac hélé hicŋidacmac. ³¹ Baec kurumenj imi qahac wammac, néŋ nuac acna imi ménda qahac wammac.

3égsigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méŋnéŋ ménda ninzac.

³² Waŋu imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méŋnéŋ ménda ninzac. Kurumenjac kua meme uŋa imi enej ménda ninzu. Naŋa acguc ménda ninzac. Maŋgoc eŋeyanec téngéŋ ninzac. ³³ Nalé ménda ninzu imuac niŋ técgina nimma kecmu. ³⁴ Ic méŋnéŋ amaya waima baec horu kemmac niŋac welenj qeqehéra iwawai

galengému niŋac énézéma aigina méndéŋ énécmima nagu galenja i kawaliya mema kecmac niŋac ai buŋa énécmiyec ésécnec. ³⁵ Ama miŋina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me sinji yanda me kuruc qacanzac imuaru me sinjunec imi ini ménda ninzu. Imuac niŋ ini técgina nimma kecmu. ³⁶ Waŋu gau yanda hekecgic élanzaŋnec hama inicbac niŋac. ³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

14

Yesu qewiŋ zéma hénaya hocgic.

¹ Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac tac ninj zéma saméŋ yisya qahac imuac tacniniŋ imi ai meme éréhéç heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma hénac acac kiwi ic ienenj Yesu dimuhuc ikoc wammima késama gemu niŋac hochoc ai megic. ² Mema yomuhuc zégic; Tac ninj naléyaiguc qahac, ic tosara ienenj qewelonj qewu niŋac.

Embac méŋnéŋ Yesu haléc naecmiyec.

³ Waŋu Yesunéŋ Betania ama arenjaiguc kemma ic méŋ qara Simon becneç wizi seliyaguc* kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac méŋnéŋ nadaac halécya héménja hiabia boŋa eŋeŋa imi kiruŋaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc moczonj qocgémiyec. ⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ienenj niŋgic biriyu eŋaocnec eminiŋ wamma yomuhuc zégic; Némac niŋ haléc imi eŋdac audaczac? ⁵ Iminéŋ kiriru soukiwa ic méŋjac yawuŋac ai boŋa ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacnec! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic. ⁶ Waŋu Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic

* 14:3: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

taru. Ini némac niŋ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac. ⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecgic méra énéncmiwiŋ zéma nalé tosia hia méra énéncmimu. Waŋu ni mia iniguc nalé séc ménda kecmaŋ. ⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa téngé némmu imuac wamma haléc héménagucnéŋ walac naecnénzac. ⁹ Ni hélacnec énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buŋa suruc hiabia imi zéau énéncmimuiguc embac yomi niŋqeli mima haka waŋec imuac surucya imi momacnec zéau énéncmimu.

Yudanéŋ Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocmaŋ zé ac zikiyec.

¹⁰ Waŋu tohotoho ic ionarunec méŋ, Yuda Karioto, inéŋ Yesu ic onac méraginaiguc opocmaŋ zéma hofac oo ic kuaya ionac muru keŋec. ¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbiŋ zéma zéseligic. Waŋu inéŋ Yesu méraginaiguc opocmaŋ zéma imuac naléyawac mambéc waŋec.

Nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ hayec.

¹² Saméŋ yisya qahac imuac kendoŋ hénihénaiguc nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ niŋac rama unuaŋgic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ieneŋ Yesu qesimima zégic; Singa dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ niŋac rama imi oma haigénni newésémaŋ? ¹³ Imuhuc zégic merac éréchéc méli érécmima zéyec; Iri ama areŋa yandaiguc keŋgic ic méŋ kewuciguc doku hima huama keŋu mihiçjima méndac mimaoc. ¹⁴ Méndac miyic ama méŋiguc eŋu imuaru emma ama miŋjina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéŋ yomuhuc zézac; Ama qeria

dimuaru tohotoho ichéçna iniguc nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ niŋac rama imi newiŋ? ¹⁵ Imuhuc ézéyic ama qeria kuneŋ yanda méŋ qacyaiguc hezac imuaru oragicma keŋu duŋ tatac iwawai imi lémbécma areŋgégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindiŋjimaoc. ¹⁶ Imuhuc zéyu merac éréhéç iereŋ ama areŋa yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihiçjima nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ niŋac iwawai mézézéŋgéyoc. ¹⁷ Waŋu maria waŋu kaiwe kiwa hiŋgaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic. ¹⁸ Waŋu nene nema tacma Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, onarunec méŋ niguc nene nema taczac iminéŋ andé numac. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneŋ ewagina goro waŋu eŋac eŋac qesimima yomuhuc ézégic; Hélaçnec, ni qahac! Gi nuac zézaŋ? ²⁰ Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic 12 onarunec méŋ niguc zéic momacguciguc saméŋ quduŋgéma nezac imi mia. ²¹ Icac Naŋa i iwac niŋ ogic hezac imuhucnec kemmac. Waŋu ic méŋ andé qemimac iminéŋ bakia yéwéria memac! Ic imi neŋgoc héri qeri igucnec ménda hiçŋiwacnec iminéŋ hia wambacnec.

Yesunéŋ sisipac ac qelia zénéncmiyec.

²² Waŋu nene nema tacma Yesunéŋ saméŋ mema ewa hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna. ²³ Imuhuc zéma waiŋ sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczoŋ nedacgic. ²⁴ Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiçziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niŋ wamma qocgéyi. ²⁵ Ni hélacnec énézéwa, Ni waiŋ méŋ muŋguc ménda nema kecma Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa

yanda qeriaiguc méné qeliawac nemanj. ²⁶ Wañu ienenj legic méné héima ama imi waima Oliwa baec bonjaiguc enjic.

Peteronéj Yesu dimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

²⁷ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ni rama galenj qehumuwa rama héndemma kenjha wammu.

Ac imi ackuazéciguc oyec hezac. Imuac niñ deguc siñiya ini momac yanda wainemma néngacdacmu. ²⁸ Wañu humuc igucnec yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemmanj. ²⁹ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémmu gezanj. Wañu ni qahac. ³⁰ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ni hélacnec gézéwa, deguc siñiya kurucnéj hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémanj. ³¹ Zéyu Peteronéj seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémmanj. Giguc humumanj zé humumanj. Wañu kilenjadac ménda qaecgé gémmanj. Imuhuc zéyu tosara moczoñ imuhucnec zédacgic.

Yesunéj Gesemane baec bonjaiguc zéwelerec.

³² Wañu ienenj baec méné qara Gesemane ihuaru hagic. Hama Yesunéj tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéwelecha. ³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru kenjgic qeria yéwériyu ewaya goro wanjec. ³⁴ Wañu énézéma zéyec; Ni humumanjac séc ewananéj ewa biric yanda wanjua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzenj qeli qeli kecmu. ³⁵ Imuhuc zéma komora méné kemma baeciguc mama sigéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niñ zéwelerec. ³⁶ Wañu yomuhuc zéyec; Aba Manjocna, gi iwawai moczoñ hia medacanzanj.

Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicna, wañu nuac siñna qahac guac singanéj seligimac. ³⁷ Wañu inénéj lilingéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezanj? Nalédac hotoña imi zenzenj qeli qeli hia ménda keczanj? ³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac wañu manam batuciguc mama unuwac niñac. Qeriginanéj imuac wanjac, néj séwiginanéj bébélacgia. ³⁹ Imuhuc énézéma muñguc lilingéma walac zéyec ésécnec zéma zéwelerec. ⁴⁰ Méñguc lilingéma hama iniru gaunec hegic. Wañu ienenj gau igucnec yacgic, néj kicgina yéwéria wanjec. Wañu néma ac zéwiñ zéma osigic. ⁴¹ Wañu muñguc lilingéma hayu hatac haréwéc wañu énézéyec; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgézac, nalé imi ducñjac. Héngic Icac Naña andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac. ⁴² Yacgic kenni. Héngic, andé qeque icnéj hosucninu hazac.

Hazéc ienenj Yesu késagic.

⁴³ Imuhuc énézémanec nanju tohotoho ichéra ionarunec méné, Yudanéj wininiyec. Wañu inénéj sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma hena acac kiwi ic zéma galenj ienenj ic tunj méné méli énécmigic sou legicginaguc hagic. ⁴⁴ Andé qeque ic inénéj bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma areñgéyec; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galenjéma kemmu. ⁴⁵ Wañu inénéj haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyec. ⁴⁶ Nemiyu méragina suluma késagic. ⁴⁷ Késagic maréñaiguc nanjic ionac murunec méñnéj souya héréma hofac oo ic kiwawac welenj qeque ic méñac gezawa qeriru mayec. ⁴⁸ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Nuac niñgic kowu nene ic wañu népésiwiñ

zéma sou legicginaguc hazu? ⁴⁹ Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuñ téreyaiguc ku énécmiwa ménda népésigic. Wañu ackuazéc kiwi téreyaiguc hezac imuac héla héimac. ⁵⁰ Wañu tohotoho ichéra moczoñ waimima néngacgic.

⁵¹ Wañu sac qeli méñ gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic ⁵² gau hehe maleku imi hetecgé gilima katanec néngarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocgic.

⁵³ Wañu ieneñ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc keñgic. Wañu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoñ zéma galeñhécgina zéma hénac acac kiwi ic ieneñ tocgégic. ⁵⁴ Wañu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama demñ qeriaiguc keremma welen qe qe ionac suginaiguc geric zonemma tarec. ⁵⁵ (^{55a}) Wañu hofac oo ic kiwa moczoñ zéma kua meme ic ieneñ Yesu opocgic qemu niñac héipuc ac niñac hocgic. ⁵⁶ Wañu ic sasalanéñ ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda wañu (^{55b}) méñ ménda mihicñigic. ⁵⁷ Tosaranéñ namma ac ikoc yomuhuc zégic; ⁵⁸ Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni ocmuñ téreya méranéñ memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc méñ memañ. Wañu imi méranéñ memeya qahac. ⁵⁹ Wañu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda wañec. ⁶⁰ Wañu hofac oo ic eñeñaginanéñ sugina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémañ? Ic eneñ héipuc wañamuma guac ac zézu. Imi némac ac? ⁶¹ Wañu inéñ eñ namma ac méñ ménda zéyu hofac oo ic eñeñanéñ muñguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziñ iwac Naña Kristo me qahac?

⁶² Wañu Yesunéñ zéyec; Ni imi mia, wañu ini Icac Naña i Kuc Miñina iwac héiyaiguc tackecma kurumenac hosusuiguc hayu hémmu. ⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic eñeñaginanéñ eñeya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niñac héipuc ic méñ niñac hoc kecbiñ? ⁶⁴ I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindacziñ. Wañu dimuhuc niñzu? Imuhuc qesiéncmiyu ic eneñ kua séc zétecgégic humucac buña wañec. ⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ieneñ sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczaniguc mérenéñ guzac imi zéna. Wañu welen qe qe ieneñ méra tawé tawénéñ otogic.

Peteronéñ Yesu zéqac wammiyec.

⁶⁶ Wañu Petero i emu sombeniguc keru hofac oo ic eñeñaginanawac welen qe qe embac méñnéñ hosuru hayec. ⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazaretenc i guc momacnec kec-nec. ⁶⁸ Zéyu Peteronéñ qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézan imi ni ménda niñzua. Wañu imuac hénia imi ménda niñasarizua. Imuhuc zéma néngacma somben méñ ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiñgarec. ⁶⁹ Wañu welen qe qe embac inéñ imuaru i muñguc hémma ic embac lelecgéma nañgic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec. ⁷⁰ Wañu inéñ muñguc qaecgéyec. Wañu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru nañgic ieneñ muñguc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic. ⁷¹ Zégic i eñeyaoc zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niñ zézu imi ni ménda niñzua. ⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac éréhéc wañec. Wañu Yesunéñ Kurucnéñ hatac éréhéc ménda qaru gen haréwéc qaecgé

némbésémaᅇ imuhuc ézéyec imi Peteronéᅇ niᅇqelima siarec.

15

Yesu Pilatoac muru wagicma keᅇgic.

¹ Ama gianᅇyiu imucgeᅇᅇ nec hofac oo ic kiwahécgina ieneᅇ galeᅇᅇ tosara zéma héna acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoᅇᅇ iniguc focdac tocgéma ewa mo-macguc wamma zéareᅇᅇ wan-dacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocgic.

² Opocgic Pilatonéᅇ qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inéᅇ melemma zéyec; Geᅇgaoc zézaiᅇ. ³ Waᅇᅇᅇ hofac oo ic kiwa ieneᅇ képésira sasala zémigic.

⁴ Pilatonéᅇ muᅇᅇᅇᅇ qesimima zéyec; Niᅇzaᅇ? Ieneᅇᅇ guac képésic sasala zézu. Némac niᅇac kitiwa méᅇᅇ ménda zézaiᅇ? ⁵ Zéyu Yesunéᅇ ac méᅇ muᅇᅇᅇᅇ ménda melenᅇᅇ Pilatonéᅇᅇ welicgéyec.

⁶ Nagu sacyaguc ogicma keᅇᅇᅇᅇ imuac Kendonᅇ séc Yuda ic ieneᅇᅇ hésa ama ic méᅇᅇᅇ qara qacma hulacmimac niᅇac Pilato welecmigic inéᅇᅇ ionac niᅇ wamma méᅇᅇ hulacmianec. ⁷ Waᅇᅇᅇ nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawaᅇᅇ meme imuac suraiguc ic méᅇᅇ qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kecgic, ionac suginaiguc ic méᅇᅇ kerec, iwac qara imi Baraba. ⁸ Waᅇᅇᅇ ic embac tuᅇᅇ yanda ieneᅇᅇ haréma Pilatonéᅇᅇ haka waᅇᅇᅇᅇ nec séciguc muᅇᅇᅇᅇᅇ waᅇᅇ énécmimacac niᅇac qesimigic.

⁹ Qesimigic Pilatonéᅇᅇ melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimaᅇ niᅇac waᅇᅇᅇ?

¹⁰ Inéᅇᅇ hofac oo ic kiwa ieneᅇᅇ Yesu eᅇ niᅇᅇᅇᅇᅇᅇ niᅇᅇᅇᅇᅇᅇ iwaru haigic imi niᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇ. Imuac imuhuc qesiéncmiyec.

¹¹ Waᅇᅇᅇ hofac oo ic kiwa ieneᅇᅇ ic embac qeri kumu waᅇᅇ énécmigic

ieneᅇᅇ yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu! ¹² Waᅇᅇᅇ Pilatonéᅇᅇ muᅇᅇᅇᅇᅇ qesiéncmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimaᅇ? ¹³ Zéyu ieneᅇᅇ muᅇᅇᅇᅇᅇ qacma zégic; Ic imi ic héᅇᅇᅇᅇᅇ wéndaraiguc qena! ¹⁴ Zégic Pilatonéᅇᅇ melemma énézéyec; Némac niᅇac? Némac képésicac waᅇᅇ? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héᅇᅇᅇᅇᅇ wéndaraiguc qena! ¹⁵ Waᅇᅇᅇ Pilatonéᅇᅇ ic embac niᅇᅇᅇᅇ sécgémac niᅇac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnéᅇᅇ qema ic héᅇᅇᅇᅇᅇ wéndaraiguc qemu niᅇac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ieneᅇᅇ Yesu zédesi wammigic.

¹⁶ Waᅇᅇᅇ yaré ic ieneᅇᅇ Yesu wagicma baec galeᅇᅇᅇ ama kewuya imuac deminᅇ qeriaiguc keremma yaré ic tuᅇᅇ méᅇᅇ énézégic moczoᅇᅇ hama qutulangégic. ¹⁷ Waᅇᅇᅇ yaréac maleku qouc qoucᅇᅇᅇᅇ Yesu héimima hésa waiyagucnéᅇ ic kewuac opoc méᅇᅇᅇ mizima orucyaiguc héimigic. ¹⁸ Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu! ¹⁹ Imuhuc zéma uᅇ qaulaleanéᅇᅇ orucyaiguc qema sépécgé mima siminᅇ héima tacma sigémigic. ²⁰ Zézerec wammidacma yaréac maleku qouc qoucᅇᅇᅇᅇ ic hetecgéma eᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇ malekuya héigic hiᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇ ic héᅇᅇᅇᅇᅇᅇ wéndaraiguc qemu niᅇac wagicma séᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇ mama keᅇᅇᅇᅇᅇ.

Yesu ic héᅇᅇᅇᅇᅇᅇ wéndaraiguc qegic.

²¹ Kemma hénaiguc ic méᅇᅇᅇ ama areᅇᅇᅇ méᅇᅇ komora igucnec haréyu mihicᅇᅇᅇᅇᅇ. Iwac qara imi Simon, Kirene taᅇᅇᅇ igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac maᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇ. Waᅇᅇᅇ yaré ic eneᅇᅇ ic héᅇᅇᅇᅇᅇᅇ wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec.

22 Huayu Yesu wagicma baec ménéj qara Golgota (Neñañ aciguc; Oruc sic) imuaru kerengic. 23 Wañu baec imuaru wainj dokuiguc sacmasi qara mér imi haima lelegéma Yesu migic inéj waiyec. 24 Wañu ienej i ic héñgeña wéndaraiguc qedacma malekuya mérénéj méré késamu imi hémma nimbiñ zéma sumbic néma sécgina méndemma késagic. 25 Wañu kaiwe kiwa 9 kilok wañu qegic. 26 Qema ou iwac oruha hanecgeña iguc ic kitiwa emma nañu imuaru ac wammigic sécyá yomuhuc oma qegic nañec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu. 27 Wañu kowu nene ic éréchéc momacnec ic héñgeña wéndaraiguc urugic ménéj héyiaiguc ménéj kanayaiguc nañoc. 28 Wañu kiwi téréyiaiguc ackuazéc heyu héla héyiey iminéj yomuhuc; Biria meme ic qétégina oloñgic imuaru i momacnec olommigic. 29 Wañu ic embac baec imi ogicma keñha wañgic ienej orucgina gilima yomuhuc zébiri mima zégic; Aaha, gi ocmuñ téréya héndemma kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekižicgémanj zéañzanj imi mia. 30 Deguc geñgaocnec ic héñgeña wéndara igucnec metecgé amuma mana! 31 Wañu hofac oo ic kiwa zéma hena acac kiwi ic ienej imuhucnec zédesi wammima eñawunec eminimma zégic; Ic tosara aňgégina tiénécmiyec, néj eñeya aňgéña hia ménda tiamuzac. 32 Kristo Israel ic onac ic kewu inéj ic héñgeña wéndara igucnec mayu hémmaquc ninžéñgéwiñ. Ic urugic iguc momacnec nañgic iereñ imuhucnec ac imuhuc zéma zébiri miyoc.

Yesu uñaya waimiyec.

33 Kecma kaiwe kiwa 12 kilok wañu siñinéj baec sécgéma heyu keñkecma maria 3 kilok wañu

tecgéyec. 34 Mariya 3 kilok imuaru Yesunéj selianec qacma zéyec; Eloj eloj lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niñac wainénzanj? 35 Wañu ic hosuru nañgic ionarunec tosanenéj nimma zégic; Niñgic, Elia héihéré mizac. 36 Wañu ic méñnéj foc kemma kondunj kagalic ménéj doku howura winigaiguc qunduñgéma ic suñ susuriaiguc žikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc hénni, Elianéj hama wagicma mamac me qahac. 37 Wañu Yesu i muñguc kucnec qaru uñaya waimiyec. 38 Waimiyu maleku haura yanda žaki téréya nezicgéma nañañec imi namuñja igucnec ou nec zuracgéma emu héniaiguc tecgéyu éréhéč wañec. 39 Wañu yaré ic qété 100 ionac galengina ménéj Yesuac wésiaiguc namma héñu humuyu yomuhuc zéyec; Hélacnec, ic yomi Anutuac Nañja kerec. 40 Embac tosara enej momacnec lakec namma héñgic. Wañu ionac sugcinaiguc Maria Makdalanec* zéma Yakobo komora zéma Yose iorac neñgocgira Maria zéma Salome i momacnec nañgic. 41 Ienej Galilaia baeciguc Yesu méndacmima welenj qemima kecañgic. Wañu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ienej momacnec imuaru nañgic.

Yesu hoc kifañjaiguc haigic.

42 Orañ imi Sabata tac ninin, deguc imi imuac zéréñ qéréñ naléya, imuac niñ ama siñimanj zé wañu, 43 ic ménéj qara Yosefe Arimataia ama areña yanda igucnec inéj bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya niñac qesiyec. Wañu ic imi kua meme tuñ ionac kiwa eñeña

* 15:40: Aram ac Migdala; Neñañ aciguc neuñ kiropo ama lesu herec eñeña.

kecma Anutuac héngalen ama areña yanda imuac mambéc kecañec. ⁴⁴ Wañu Pilatonéh Hélañec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétégina 100 ionac galengina zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac? ⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galenginanéh ézéyu niñasarima Yosefenéh qamoc imi hia mema kemmac niñac zéyec. ⁴⁶ Wañu Yosefenéh kemma maleku qara linen imi boña mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminéh osoma mema kemma kic suañ hoc yanda qésémma kifaña yanda meyacgéic imuaru haima hoc méñ qililingéyu kemma kuaya nézicgéyec. ⁴⁷ Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac neñgocya ieren Yesu qamora dimucgeñ haigic heyec imi hima héñoc.

16

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé téréya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo neñgocya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu niñac haléc héméñaguc boña medacgic. ² Wañu Sondaiguc ama gĩañima kaiwe kiwa éreyu kic suañiguc kerengic. ³ Wañu keñkecma yomuhuc eminñigic; Kicsuañ kuaya igucnec mérénéh hoc imi qililingé nénécmimac? ⁴ Imuhuc zéma kic hima héngic hoc imi qililingé gégéyawac heyec, wañu hoc imi kuneh yanda. ⁵ Wañu kic suañ qeriaiguc keremma héiginaiguc geñ ic merac méñ maleku horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic. ⁶ Wañu inéh énézéyec; Zénéngina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazaretenc, ic héñgeña wéndaraiguc qegic i hémbinñac zéma hazu imi niñzua. Inéh

bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duña haigic yomi héngic. ⁷ Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéh énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu. ⁸ Zéyu embac ieneñ zénéngina hiriyu welicgéma kic suañ qeria igucnec focdac mama néngacma keñgic. Wañu bacgina yandiyu ac imi ic méñ ménda énézégic.

Yesunéh hicñi énécmima ai memu niñac meseli énécmiyec.

⁹ Yesunéh Sonda gĩañ gĩañacnec qelima yacma Maria Makdalanec, becñec uña biria 7 nesi énécmiyec embac imi walac hicñimiyec. ¹⁰ Hicñimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecañgic ieneñ siacma kecgic suruc wañ énécmiyec. ¹¹ Wañu ieneñ Yesu qelima yacma embac hicñimiyec suruc imi nimma ménda ninzénégic.

¹² Wañu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama méniguc keñoc. Hénaiguc Yesunéh kic tanera melemma hicñi érécmiyec. ¹³ Hicñi érécmiyu kemma tosara énézéyc imi imuhucnec ménda ninzénégic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene tacgic hicñi énécmiyec. Wañu Yesu qelima yaru héngic ieneñ imuac ac suruc énézégic. Wañu qerigina seligiyyu ménda ninzénégic niñu ménda sécgéyu ac wañ énécmiyec. ¹⁵ Wañu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buña suruc hiabia imi énézému. ¹⁶ Ninzénégéma doku naecmac imi Anutunéh késayu kekec hémbénaña kecmac. Wañu ménda ninzénégému imi kápéscgina niñac zéteccgé énécmimac. ¹⁷ Ninzénégému i haka icnéh ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uña biria nesi énécmimu,

wañu ac méréra zému. ¹⁸ Mokolen késama doku kumiñaguc negic ménda mebiri énécmimac, ic hafiginaguc ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéñ Yesu wagicma eñec.

¹⁹ Miñ Kewu Yesunéñ ac énézédaru Anutunéñ i wagiru kurumenjiguc emma Anutuac héiyaiguc tarec. ²⁰ Wañu tohotoho ichéra ieneñ kemma ama baec séc ackuazéc imi zéaugic Miñ Kewunéñ iniguc momacnec ai meyu haka icnéñ ménda memeyanéñ hicñi énécmima ackuazéc imi meseliyec. ²¹ (Ménda hezac)* ²² (Ménda hezac)

---

* **16:21:** Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetcgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicñiyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunéñ ic embac dimuhuc angéñ tiénécmimac buña suruc téréya zéma hémbénaña imi énézému niñac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec nówéc nówéc keñgic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanéh Tiofiluac oma miyec.

¹ Neñañ sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyec imuac ac suruc imi arenjéma owinj zé sasalanéh batucgéma aigina hénigic. ² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanéh hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienenj nénézégic séc dindinanc ogic. ³ Ni acguc haka imi moczonj hénihéniya igucnec dindinanc ninjgésima hicñi hicñima éréyec séc arenjéma oma ic kewu enenjana Tiofilus guac haiwa hamac iminéh hia wamma zéma ninji. ⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémanj.

⁵ Herodenéh Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic ménj kerec, qara imi Zakaraia. Inéh hofac ooic ménj qara Abiya iwac ai areñ igucnec. Wañu Zakaraiaiwac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete. ⁶ Ierenj imi Anutuac kiwaiguc solañanec kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hénia ac moczonj kápésic qahac tohoma kecañoc. ⁷ Wañu Elisabete imi héññac kecañec imuac ninj ierenj qeligira qahac kecma ic embac yanda wañoc. ⁸ Nalé sura méñu Zakaraianéh eneya ai ic tunja ionac ai nalégina ducñiyu hofac oo ai imuac galeñ wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec. ⁹ Wañu hofac oo ic enañ hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiaiwac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héménaguc héimiyec. ¹⁰ Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczonj yanda ienenj séñganjeniguc zéwelec welec ai mema nanjic. ¹¹ Wañu

Miñ Kewuac kua meme uñañ hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc nanec. ¹² Nañu Zakarianéh héñu qerí yéwéc wammiyu bac yandi yandinéh sécgémiyec. ¹³ Imuhuc wañu kua meme uñañ yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi ninjéngéña wañec. Imuac iniñga Elisabetenéh héri haima merac ménj megémmac. Megéñu iwac qara Yohane zéwésémanj. ¹⁴ Wañu guaru ségiségi yanda hicñimac. Hicñiyu ic embac sasala ienenj iwac hicñi hicñiya ninjac ségiségi wammu. ¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc ninjac; Inéh Miñ Kewuac kiwaiguc kunéngina wamma kecmac. Wañu inéh wainj zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, néñ neñgocyawac héri qeriiguc heyunec Uña Téréyanéh ewa qeria sécgémima hemac. ¹⁶ Sécgémiyu Israelac qelihéra sasala melej énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru lilingéma hamu. ¹⁷ Qeri uña zéma kuhanéh Eliawac séc hemiyu, Miñ Kewu ménda hayunec miha mema hama manjoc ionac qerigina melej nambérac ionac lilingémac. Ewa seli ic melej énécmiyu ic solañ ionac ninñ areñ imuac wamma lilingému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac héniorinj sécyá zémindinj énécmiyu iwac mambéc kecmu. ¹⁸ Kua meme uñañ imuhuc ézéyu nimma Zakaraianéh ac kitiwa yomuhuc melej; Ni imi ic yanda, wañu iniñga acguc yawuñ sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi ninjasarimanj? ¹⁹ Zéyu kua meme uñañ yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunéh buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmanj zé méli néñu mazua. ²⁰ Ninzanj, acna zéwa ménda

ninzéngézañ, imuac niñ deguc-muacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñjmac. Naléya ducñjyu acna imuac héla hicñjmac.

²¹ Wañu Zakaraianéñ Anutuac ocmuñ téréya qeriaiguc nalé ogicma keru, ic embac ieneñ iwac mambéc kecma welicgégic. ²² Imuhuc wañkecgic inéñ ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ieneñ imi inéñ ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec mén hénec imi niñtegicgic. Wañu inéñ méranéñ séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec. ²³ Wañu welen qeqeyawac ai meme sasala imi welen qeyu tecgédaru amayaiguc liliñgéma keñec. ²⁴ Kemma keru ai meme tosara hama keñu iniña Elisabetenéñ hériyaguc wamma maso méra mén sañgima kerec. ²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéñ nuac wannemma ic embac suginaiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéñec.

Kua meme uñanéñ Maria hicñjimiyc.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunéñ kua meme uña Gabiriel Galilaia baec Nazarete tañiguc mélimiyc. ²⁷ Mélimiyu embac seraña mén qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic mén qara Yosefe Dawidiac hicñjsai areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec. ²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunéñ giguc keczac. ²⁹ Imuhuc zéyu Marianéñ kuneñ yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac? ³⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéñ ewa hia wañgèñu hénzañ imuac

niñ gi bacga ménda yandiyu. ³¹ Ninzañ, gi héri haima nañga mewésémañ. Wañu qara imi Yesu zéwésémañ. ³² Inéñ Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña miñinawac Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunéñ iwac sakoña Dawidiac tatac edamuyaguc imi iwac miyu tacmac. ³³ Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac héngaleñ ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetecgia qahac hema emma kecmac. ³⁴ Imuhuc zéma zéyu, Marianéñ kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec seraña keczua, imuac niñac haka imuhucyanéñ dimuhuc hicñi némmac? ³⁵ Zéyu kua meme uñanéñ ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanéñ guaru mayu Eñeña miñinawac kuhanéñ hoturu gémmac. Imuac niñac merac mewésémañ imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu.* ³⁶ Ninzañ, sac kiticga Elisabete héfiña zémimianéñ yawuña sasala yanda wammaguc merac mén héri haima keru, bec maso 6 wañzac. ³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya ménñéñ mén ménda hezac. ³⁸ Imuhuc zéyu, Marianéñ yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welen qeqe embac, imuac zézañ imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminéñ waima keñec.

Marianéñ Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Keñu sura mén imuaru, Marianéñ yacma kemma Yuda baec boña méñu Yuda tañiguc focdac ekeñec. ⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac amaiguc emma Elisabete yai zézé ac wammiyec. ⁴¹ Wammiyu Elisabetenéñ Mariawac yai zézé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc

* 1:35: Me Merac mewésémañ. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

heyec iminéŋ qitic qeyec. Waŋu Uŋa téréyanéŋ Elisabeteac ewa qeriaiguc sécgé miyec. ⁴² Sécgé miyu ewaya meyu eŋu kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucninaiguc guagiru mériaŋ yandagaguc wanzanŋ. Waŋu héri qerigawac héla gocmia imi acguc mériaŋ yandayaguc wanzac. ⁴³ Miŋ Kewunawac neŋgocyanéŋ nuaru hazac. Haka yomi némac hiana niŋac wamma hicŋinénzac me? ⁴⁴ Zéwa ninna, yaizézéganéŋ gezacnaiguc hiŋgaru, kokocnanéŋ qerinaiguc qitic qema ségiségi wanzac. ⁴⁵ Ackuazéc ézéyec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niŋac ninzégégéyec embac imi mériaŋaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ (46a) Waŋu Marianéŋ yomuhuc zéyec; ^(48a) Inéŋ eŋeya welenŋ qeŋe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéŋec. ^(46b) Imuac niŋ qeri uŋananéŋ Miŋ Kewu mepésizac. ⁴⁷ Qeri uŋananéŋ Anutu nuac aŋgéh titi miŋina iwac niŋ wamma ségiségi wanzac. ⁴⁸ (48b) Zéwa niŋgic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hicŋisaiya moczoŋ yanda imi nuac niŋ mériaŋaguc zénémmu. ⁴⁹ Kuc miŋinanéŋ nuaru kiwi yanda mezac, waŋu iwac qara imi Téréya! ⁵⁰ Anutu sicgémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanéŋ qeli yackumu emma emma he énécmimac. ⁵¹ Inéŋ méria suluma wawaŋ meme kuhaguc yanda waŋanzac. Inéŋ ewa ninŋginaiguc séwi eŋeŋ niŋanzu ic imuhucya héndéŋ énécmianzac. ⁵² Inéŋ ic kewu tatak igucnec ic kuc buŋaginaguc imi memaénéc mianzac, qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianzac. ⁵³ Ic yaka niŋ humuanzu ionac imi iwawai hia bia tiénécmianzac, néŋ

iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu eŋ keŋanzu. ⁵⁴ (54a) Inéŋ eŋeya wésé ninina niŋqelima ⁵⁵ (55a) yanda hécnina zikiziki ac énézéyec séc ^(54b) welenŋ qeŋe ichéra Israel imi méra énécmiyec. ^(55b) Waŋu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac waŋ énécmianzac.

⁵⁶ Waŋu Maria imi Elisabeteguc keric, maso haréwéc tecgéyu, liliŋgéma amayaiguc keŋec.

Yohane hicŋiyec.

⁵⁷ Waŋu bec Elisabetenéŋ naléya hayu naŋa meyec. ⁵⁸ Waŋu ama momachéra zéma eŋeya sac kitichéra ieneŋ Miŋ Kewunéŋ goiya kuneŋ yanda héimiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi waŋgic. ⁵⁹ Ai meme 8 waŋu meracac séwi taséya hericbiŋ zé hama maŋgocyawac qac imi mema Zakaraia zéwiŋ zé waŋgic. ⁶⁰ Waŋu neŋgocyanéŋ getali énécmimia zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwiŋ. ⁶¹ Zéyu zégic; Ee, sac kitichécgina sugginaiguc qac imuhuc zémimia mén ménda keczac. ⁶² Zégic ménda sécgéyu maŋgocyanéŋ méré zémimia wammac zé ninzac? Imuhuc zéma nimma qesinimbiŋ zé, méranéŋ séséc wammigic. ⁶³ Imuhuc waŋgic inéŋ hilaneŋ zéma zékalana niŋac waŋec. Waŋu keŋ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgégic. ⁶⁴ Waŋu duŋa kuaya zéma ezelaŋa momacnec hulacmimia waŋu, acac wamma Anutu mepési miyec. ⁶⁵ Waŋu ic ama lelec lelec kecgic imi eneŋ ac imi nimma zénéŋgina hiriyec. Waŋu Yuda baec boŋa séc haka imuac eminimma kecgic. ⁶⁶ Waŋu Miŋ Kewuac mériaŋéŋ iwaru imuhuc heyec imuac niŋac, suruc imi niŋgic séc ac imi qerinaiguc

késa kecma yomuhuc zéanġic; Merac imuhucyanéñ yandima ic dimuhucya wammac me?

Zakarianéñ bianġac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

⁶⁷ Wañu mañgocya Zakarianéñ Uña téréyanéñ qeria sécgéyu bianġac ara yomuhuc zéyec; ⁶⁸ Anutu i mama hama ic embachéra neñañ doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñañ Miñ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac. ⁶⁹ Wañu nonac niñ wamma welen qeqeya Dawidi iwac ama areñhéra neñañ muru añgéh titiac ilicya† meyac kumu nénécmiyec. ⁷⁰ Imi mia baec yomuac nalé hama keñec sura imuaru eñeya ichéra téréya Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc ⁷¹ hazécnina ionac murunec zéma nimbiri wañ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima añgéhñina tiyec. ⁷² Inéñ yanda hécnina goi héihéi wañ énécmimañ zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niñqeliyec. ⁷³ Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyc imi mia. ⁷⁴ Bac yandi ménda wamma eñeya mepésimiwiñ niñac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu, ⁷⁵ Miñ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma képésic solarñ kecma kekecnina séc welen qemiwiñ niñac zéseliyec. ⁷⁶ Merac ġi Eñeña yandawac kua meme ic zégéñgéhña wammac. Miñ Kewuac wésiaiguc miha mema kenma iwac hena mézézéñ géwésémañ. ⁷⁷ Imuhuc wamma añgéh titiac niniña kápésic waiwai igucnec hahaya imi Miñ Kewuac ic embachéra énézéna niñasarimu. ⁷⁸ Anutuninawac wésé niniñ imi bénzéhña, imuac niñac ou kurumenñ igucnec kaiwe

ésécnec neñañ muru éréma ha nénécmimac. ⁷⁹ Mama hama siñi zéma humucac tunumañiguc tatara neñañ measari nénécmima hénanina luaeac henaiguc qindiniñ nénécmimac. (Zakaraianéñ imuhuc zéyu tecgéyec.)

⁸⁰ Wañu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia wañec. Wañu baec kisiaiguc kerecac Israel ic onacmuru wininiyec.

2

Yesuac hicñihicñiya.

¹ Nalé imuaru Roma ic* eñeñagina Kaisa Augusitonéñ ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niñac zézé seli ac oma haiyu eñeya héñgaleñ baera séc kendarec. ² Wañu ic kewu Kirinionéñ méra bawu kecma Siria baec yanda imi galéñgéyec. Wañu nalé imuac suraiguc ic embac qac areñgina meġic hatac momacguc wañec. ³ Wañu ic embac ieneñ moczoñ qacgina zégic oénécmimu niñac eñañ tauñgina séc liliñgéma kendacġic. ⁴ Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niñ, i acguc imuhucyanec Galilaia baec Nazarete tauñ imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areña yanda qara Betelehem imuaru ⁵ eñeya qara zéyu omimu niñac iniñ buña qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekeñoc. ⁶ Ekemma kerac Maria merac meme naléya imi wañec. ⁷ Wañu embac iminéñ naña méréc merac meyec. Wañu ic kian amaiguc iorac ama duñ mén ménda he érécmiyu, merac imi malekunéñ osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galéñhéra zéma Anutuac kua meme uñahéra.

† 1:69: Hénia imi kucya. * 2:1: Girik aciguc; Kaisa.

8 Waṅu nalé imuhucgeṅ baec imuhucgeṅ rama galeṅ tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma sinji imuaru ramahécgina héngaleṅ wamma kecgic. 9 Waṅu Miṅ Kewuac kua meme uṅa méṅnéṅ wininima hosucginu naṅu Miṅ Kewuac edamuyanéṅ asac mararaṅ éséc nec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kuneṅ yanda waṅgic. 10 Waṅu kua meme uṅanéṅ yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Ninzu, ni ségiségiac buṅa suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Waṅu ac yomi baec séc ic embac moczoṅ eṅaṅ buṅa wammac. 11 Érac Dawidiac ama areṅa yandaiguc aṅgéṅ titi miṅina hicṅi énécmizac. Imi mia Miṅ Kewu Kristo. 12 Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac saccac méṅ malekunéṅ oso osoya hezac imi mihicṅimu. Waṅu haka iminéṅ ac imuac asé kiwiya waṅ énécmimac. 13 Imuhuc zéyu imuaru kurumeṅ miṅina kua meme uṅa tuṅ yandanéṅ kua meme uṅa iwac muru élanzaṅ nec wininima Miṅ Kewu mepésima yomuhuc zégic; 14 Ou kurumeṅiguc Miṅ Kewuac muru mepé qepési hezac. Waṅu you baeciguc, ic embac Anutunéṅ inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

15 Imuhuc zémaguc kua meme uṅa ieneṅ wai énécmima kurumeṅiguc eṅgic. Waṅu nalé imuaru rama galeṅ ieneṅ eṅaoc yomuhuc emiṅgic; Betelehem ama areṅaiguc haka méṅ hicṅiyu Miṅ Kewunéṅ zéau nénécmizac, kemma hénni. 16 Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicṅi énécmigic. 17 Waṅu inicma ackuažéc merac iwac niṅac zéyu niṅgic imi zésaigic

keṅu nindacgic. 18 Waṅu ic embac suruc imi niṅgic séc haka rama galeṅnéṅ énézégic imuac nimma welicgégic. 19 Waṅu Maria eṅeyaoc imi haka imi moczoṅ qerianéṅ doṅgé nimma kerec. 20 Rama galeṅ ieneṅ ac zéyu niṅgic imuac séc hicṅi énécmiyu héla hémma niṅgic imuac niṅac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima liliṅgéma keṅgic.

Yesu wagicma ocmuṅ téréyaiguc eṅoc.

21 Waṅu séwi tasé hericheric memec naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Waṅu qac imi merac imuac hériyaguc ménda waṅunec kua meme uṅanéṅ zémiyec imi mia.

22 Waṅu Moseac héna ac heyec séciguc météré amuma kecgic naléya sécgéyu, ieneṅ merac imi wagicma Miṅ Kewuac buṅa qemiwic zéma Yerusalem ekeṅoc. 23 Imi mia Miṅ Kewuac héna aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc waṅoc; Embac méṅnéṅ héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miṅ Kewuac buṅa téréya qemimu.* 24 Waṅu Miṅ Kewuac héna aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc* mulu manaj omiwiwc zéma ekeṅoc.

25 Waṅu Yerusalem imuhucgeṅ ic méṅ kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solaja waṅu Anutuac ewa sinṅiṅ wammanec kecaṅec. Waṅu Israel ionac héibélaac qéibélaac niṅac mambéc keru, Uṅa Téréyanéṅ i guc kecaṅec. 26 Waṅu Uṅa téréyanéṅ i ménda humuyunec Miṅ Kewuac Kristo hicṅiyu hémmac zéma zéauyu niṅec. 27 Waṅu ic imi Uṅanéṅ tiliṅgémiyu ocmuṅ téréyaiguc eṅec. Eṅu imuaru mia merac Yesu iwac neṅgoc maṅgocya ieneṅ

* 2:23: Mmh 13:2, 12   * 2:24: Lew 12:8

merac imuac niḡac wamma héna acac haka tohoma éréyoc. ²⁸ Éréyic Simeonnéḡ merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miḡ Kewu mepésiyec; ²⁹ (29a) Miḡ Kewuna, gi deguc welenḡ qeḡe icga ni ackuazécga nézénec séciguc ³⁰ nena kic éréhécnanéḡ aḡḡéḡ titiga hénzua, ^(29b) imuac niḡac, deguc hia waina luaeiguc guac hamaḡ. ³¹ Aḡḡéḡ titiga imi baec séc ic embac neḡaḡ kicninaiguc nénezéna hénziḡ. ³² Merac yominéḡ ic enia ionac muru héniaga zéau énécmiawac asacmararaḡa wanzac. Waḡu guac Israel nonac edamunina wanzac. ³³ Imuhuc zéyu Yosefe zéma neḡocya iereḡ merac iwac niḡac zézéya waḡec ac imuac mia welicgéyoc. ³⁴ Waḡu Simeonnéḡ mozoc ac zéénécmima neḡocya yomuhuc ézéyec; Héna, merac yomi Israel sucninaiguc ic embac sasalanéḡ yacmu me mama unumac niḡac Anutunéḡ kumuyu asé kiwi éséc nec naḡu, hažéc ac wammimuac niḡu hezac. ³⁵ (Imuhuc waḡic sounéḡ geḡga ewa qeriga nézéhégmac tanec wammac.) Waḡu inéḡ ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniḡgina hezac imi usuya auyu hémma nindacmu.

³⁶ Waḡu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méḡnéḡ embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inéḡ Banuelac bérara, waḡu Aseriac areḡ igucnec. Inéḡ icya mema yawuḡ 7 imuac séc euyaguc keroc. ³⁷ Waḡu euya humuyu malé wamma keru yawuḡa 84 waḡec.† Inéḡ nalé séc ocmuḡ téréya ménda waima siḡi kaiwe séc nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecaḡec. ³⁸ Waḡu nalé imuaru embac iminéḡ éréma Anutuac ewa hia ac ézéyec. Ézéma ic embac

tosara Anutunéḡ Yerusalem ic embac doegina memac niḡac mambécma kecgic imi onac muru merac iwac héna zéasari énécmiyu nindacgic.

Yesuguc Nazarete ama areḡaiguc liliḡéma keḡgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria iereḡ Miḡ Kewuac héna ac tohoma ai imi moczoḡ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc liliḡéma mekemma ekaḡ taḡḡgina Nazarete keḡoc. ⁴⁰ Waḡu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia waḡu niḡteḡic qḡteḡicyanéḡ sécḡemiyec. Waḡu Anutuac goi héihéianéḡ iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuḡ qeriaiguc eḡec.

⁴¹ Waḡu Yesuac neḡoc maḡḡocya iereḡ imi yawuḡ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoḡa ducḡiyu, Yerusalem ekeḡaḡoc. ⁴² Waḡu keḡkecma Yesuac yawuḡa 12 waḡec nalé imuaru imuhucyanec kendoḡ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeḡgic. ⁴³ Ekemma ai meme sécyac kecgic tecgédaru liliḡéma ama areḡa yandagiraiguc mekeḡoc. Waḡu merac Yesu inéḡ Yerusalemiguc waima kerec. Waḡu Yosefe zéma neḡocya iereḡ imi ménda niḡteḡiroc. ⁴⁴ Imuac niḡ ic kianaḡ sugginaiguc kenzac zéma nimma héna imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sugginaiguc horoc. ⁴⁵ Waḡu ménda mihiḡjima mihiḡjiwi zé hocmanec Yerusalem ekeḡoc. ⁴⁶ Imuhuc hocma kerac ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuḡ téréyaiguc emma imuaru mia mihiḡjiyoc. Mihiḡjima héḡic héna acac kiwi ic ionac sugginaiguc tacma acgina nimma qesiénécmima tarec. ⁴⁷ Waḡu iwac ara niḡgic séc niḡ

† 2:37: Kiwi tosaraiḡuc; yawuḡ 84 imuac séc malé wamma kerec.

asac asaria niḡac zéma zéquesiqesi ginawac héla énézéyu nimma welicgéic. ⁴⁸ Waḡu neḡgoc maḡgocya ieren imi hémma auriyoc. Waḡu neḡgocyanéḡ yomuhuc ézéyec; Naḡna, gi némac niḡac haka imuhucya waḡ nérécmizaḡ? Niricna, maḡgocga zéma ni nekawu kunéḡ yanda niḡyéwérima hocgémma keczi. ⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunéḡ ac bakia yomuhuc meleḡ érécmiyec; Iri némac niḡac ni hoc néḡzaoc? Ni Maḡgocnawac amaiguc kecmaḡac hezac hénia imi ménda niḡtegiroc? ⁵⁰ Imuhuc zéyec, néḡ ieren ac érézéyec imuac hénia imi ménda niḡsariyoc. ⁵¹ Waḡu Yesunéḡ yacma iriguc mekemma Nazarete ama areḡaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Waḡu neḡgocyanéḡ Yesuac ara imi moczoḡ qerianéḡ eeya héima késakerec. ⁵² Yesu imi niniḡa zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ienen hémma héḡsorocgic.

3

Yesuac héna meme ic Yohane.

¹ Ic kewu eneḡagina Kaisa Tiberionéḡ Roma galeḡgéma keru yawuḡ 15 waḡec. Waḡu nalé imuaru Pontio Pilatonéḡ Yuda baec galeḡ keru, Herodenéḡ Galilaia baec galeḡ kerec. Waḡu munia Filiponéḡ Iturea zéma Trakoniti baec galeḡ kerec. Waḡu Lisanianéḡ Abilene baec galeḡ kerec. ² Waḡu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa ieren hofac oo ic kiwa keroc. Waḡu nalé imuaru Anutuac ackuazéc méḡnéḡ baec zéléḡaiguc Zakariawac naḡa Yohane iwac muru mayec. ³ Mayu Yohanenéḡ Yodan doku téfara néwéc néwéc ama séc hama képésicgina qahac wammacac niḡ ewa qeri meleḡ meleḡac doku naec imuac hénia zéau

énécmiyec. ⁴ Anutuac tilinḡ tilinḡ ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléḡaiguc ic méḡnéḡ qaru ac ewaya yomuhuc hicḡzic; Miḡ Kewuac héna héimindiḡi waḡgicguc. Iwac niḡ wamma hénaya mindiḡgic didiḡa waḡu. ⁵ Baec wéḡwéḡgia séc tilogi érédaru. Baec boḡa zéma baec héḡgeḡ héḡgeḡa imi moczoḡ madaru. Waḡu héna kukenḡ kuha imi didiḡa wandaru, waḡu héna eneḡ mamaya imi solaḡa wandaru. ⁶ Waḡu baec ic embac momac yanda Anutuac aḡgéḡ titi imi hémmu.*

⁷ Yohanenéḡ ic embac tuḡ yandanéḡ doku naec énécmimac niḡac harégic, inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokoleḡ ionac qelihécgina Anutuac qeri geric hahaya imuacnec néḡgacmu niḡac mérenéḡ goro ac waḡ énécmiyec? ⁸ Néḡgacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanéḡ Abaram imi neḡaḡ yandinina imuhuc ménda zému. Ni énézéwa niḡgic, Anutunéḡ hoc yomuac zéyu meleḡ dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu. ⁹ Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic méḡac méḡ héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélaḡiguc giliyu hiḡgacdacmac. ¹⁰ Imuhuc zéyu, ic tuḡ eneḡ qesima zégic; Imuhuc zéna duḡa neneḡ dimuhuc waḡniguc sécgémac? ¹¹ Zégic yomuhuc melemma énézéyec; Ic méḡ malekuya éréhéc késama keczac inéḡ méndemma ic méḡ malekuya qahac keczac iwac méḡ mimac. Waḡu neneḡagucnéḡ imuhucyanec waḡ énécmimac. ¹² Takis meme eneḡ acguc doku naec énécmimac niḡac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambiḡ? ¹³ Zégic zéyec; Ini

* 3:6: Yes 40:3-5

soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu. ¹⁴ Téngiñ ic eney imuhucyanec haréma zégic; Wañu nini dimuhuc wambiñ? Zégic yomuhuc énézéyec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai bonjina imuac niñgic sécgémac.

¹⁵ Wañu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanéñ Yohaneac nimma ic imi Kristo* gezaj zéma niñgumbi niñguñ wañanjic. ¹⁶ Wañu Yohananéñ acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézéyec; Ni dokunéñ naec énécmianzua, néñ ic méñ ni nogicma kuc yanda késa keczac iminéñ hamac. Nidac imuhucyanéñ iwac héná usuyawac hésiya imi hulacmañac séc qahac. Inéñ mia Uña Téréya zéma geric bélananéñ kápésicgina zuac énécmimac. ¹⁷ Inéñ mériaiguc sarac yanda késama keczac. Wañu somberña imi moczoñ usuñ héréracgéma héla gocmia imi qutulángéma hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inéñ gorosona imi geric bélaná méwécgéwinac séc qahac imuaru giliyu zamac. ¹⁸ Inéñ toroqema ac sasala imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buña suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec. ¹⁹ Wañu nalé imuaru baec galeñ Herodenéñ muniawac iniña Herodia meyec. Wañu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec wañec. Imuac niñac, Yohananéñ ac geriwaguc zémiyu niñec. ²⁰ Nimma toroqema haka biria méñ wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohananéñ Yesu doku naec haka wammiyec.

²¹ Hésa amaiguc ménda kerec-nec Yohananéñ ic embac moczoñ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma nañu imuarunec kurumenéñ naguya angéyec. ²² Angéyu Uña Téréyanéñ kembo nei éscnec héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumenéñ igucnec ewa méñ yomuhuc mayec; Gi nena nañ sorocna ni guac niñ ségiségi wañanzua.

²³ Wañu Yesunéñ yawuña 30 imuac séc wañu aiya hénima meyec. Wañu ic embac ienenéñ iwac niñgic Yosefeac naña wañec. Wañu Yosefeac manjocya imi Eli. ²⁴ Eliac manjocya Matata, Matataac manjocya Lewi, Lewiac manjocya Melki, Melkiac manjocya Yannai, Yannaiac manjocya Yosefe, ²⁵ Yosefeac manjocya Matadia, Matatiawac manjocya Amosi, Amosiac manjocya Nahum, Nahumac manjocya Esili, Esiliac manjocya Nangai, ²⁶ Nangaiac manjocya Maati, Maatiac manjocya Matadia, Matatiawac manjocya Semein, Semeinac manjocya Yosek, Yosekac manjocya Yoda, ²⁷ Yodawac manjocya Yoanan, Yoananac manjocya Resa, Resawac manjocya Zorobabel, Zorobabelac manjocya Salatiel, Salatielac manjocya Neri, ²⁸ Neriac manjocya Melki, Melkiac manjocya Adi, Adiac manjocya Kosam, Kosamac manjocya Elmadam, Elmadamac manjocya Eri, ²⁹ Eriac manjocya Yesua,† Yesuawac manjocya Eliezere, Eliezereac manjocya Yorim, Yorimac manjocya Matata, Matatawac manjocya Lewi. ³⁰ Lewiac manjocya Simeon,

* 3:15: Me Mesia. † 3:29: Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qelaiiguc Yesu imi Hebiraio ac zéma Girik aciguc momacguc, néñ Nei ac me Zipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac wanzac.

Simeonac manꝓocya Yuda, Yuda-
dawac manꝓocya Yosefe, Yose-
feac manꝓocya Yonam, Yonamac
manꝓocya Eliakim, ³¹ Eliakimac
manꝓocya Melea, Meleawac
manꝓocya Menna, Mennawac
manꝓocya Matata, Matadawac
manꝓocya Natan, Natanac
manꝓocya Dawidi, ³² Dawidiac
manꝓocya Yesi, Yesaiac manꝓocya
Obedi, Obedac manꝓocya Boasi,
Boasiac manꝓocya Salmon,
Salmonac manꝓocya Nason,
³³ Nasonac manꝓocya Ami-
nadap, Aminadapac manꝓocya
Adimin, Adiminac manꝓocya
Arini, Ariniac manꝓocya Hes-
iron, Hesironac manꝓocya
Feresi, Feresiac manꝓocya
Yuda, ³⁴ Yudawac manꝓocya
Yakobo, Yakopac manꝓocya Isaka,
Isakawac manꝓocya Abaraham,
Abarahamac manꝓocya Tara,
Tarawac manꝓocya Nahori,
³⁵ Nahoriac manꝓocya Serugu,
Serukac manꝓocya Ragau, Ra-
gauac manꝓocya Pelek, Pelek
iwac manꝓocya Eberi, Ebe-
riac manꝓocya Sala, ³⁶ Selawac
manꝓocya Kainan, Kainanwac
manꝓocya Arafaksat, Arafaksa-
tac manꝓocya Sem, Sem wac
manꝓocya Noa, Noawac manꝓocya
Lamek, ³⁷ Lamekac manꝓocya
Metusela, Metuselalac manꝓocya
Enoko, Enokoac manꝓocya Yaret,
Yaretac manꝓocya Mahalale,
Mahalaleac manꝓocya Kainan,
³⁸ Kainamac manꝓocya Enosi,
Enosiac manꝓocya Set, Setac
manꝓocya Adam, Adamwac
manꝓocya Anutu,

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Waꝓu Uꝓa Téréyanéꝓ Yesu
séccgémiyu, Yodan doku igucnec
lilingéma hama baec kisiaiguc sinji
kaiwe 40 keru, Uꝓa Téréyanéꝓ

wagiru keꝓha waꝓoc. ² Waꝓu
ai meme 40 imuac séc Biria
miꝓinanéꝓ ala batuc wammiyec.
Waꝓu iwawai méꝓ ménda nema
keru nalé imi moczoꝓ teggéyu
yaka niꝓ humuyec. ³ Yaka niꝓac
humuma keru, Biria miꝓinanéꝓ
hama ézéyec; Gi Anutuac Naꝓa
wanꝓaꝓiguc zéna hoc yominéꝓ
melemma nene waꝓu. ⁴ Zéyu
melemma zéyec; Kiwi téréyaiguc
ac yomuhuc ogic hezac; Ic méꝓnéꝓ
séwiac nene sac nema ménda
kecanzac.* ⁵ Imuhuc melenꝓu
Biria miꝓinanéꝓ Yesu wagicma ou
emma héꝓgaleꝓ ama areꝓa yanda
baec séc hema kenzac imi moczoꝓ
focnec ézéyu héndarec. ⁶ Waꝓu
ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai
moczoꝓ yanda imuac kuc buꝓa
yanda zéma edamuya imi neꝓ
guac waigémmaꝓ zé wanꝓua. Imi
mia nuac méranaiguc haihaiya
imuac neꝓ méꝓac méꝓ mimanꝓ zé
hia mimanꝓac séc. ⁷ Imuac gi simiꝓ
héima mepési némbésémaꝓiguc
iwawai imi moczoꝓ guac buꝓa
wandacmac.

⁸ Imuhuc zéyu Yesunéꝓ
melemma zéyec; Yomuhuc mia
ooyawac hezac; Miꝓ Kewu
Anutuga mepésima iwacnec
sac welenꝓ qemiwésémaꝓ.*
⁹ Imuhuc zéyu Biria miꝓinanéꝓ
i muꝓguc wagicma Yerusalem
keꝓoc. Kemma ama téréya
imuac witiyaiguc ou oporu naꝓu
yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac
Naꝓa wanꝓaꝓiguc yomuarunec
luma emu hiꝓgacbésémaꝓ. ¹⁰ Zéyu
zéyec; Ac méꝓ yomuhuc ooyawac
hezac; Anutunéꝓ guac wamma
galeꝓgé gémmu niꝓac kua meme
uꝓahéra énézémac. ¹¹ Waꝓu
kua meme uꝓa eneꝓ gi ménda
mama gumac niꝓac méraginanéꝓ
lolongéma gépésigic hénaga
hocnéꝓ ménda héimac.* ¹² Imuhuc
zéyu Yesunéꝓ muꝓguc melemma

* 4:4: Hén 8:3   * 4:8: Hén 6:13   * 4:11: Leg 91:1, 12

z'éyec; Yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu guac Anutuga ménda batucgé miwéséman.✱ 13 Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ manam batuc ai imi metecgéma waimima kemma nalé méñac mambéc kerec.

Yesunéñ Galilaia baeciguc welen qeénécmima ai hénima meyec.

14 Wañu Yesunéñ Uña Téréyawac kuciguc Galilaia baeciguc lilingéma kenju iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keñec séc saima kendarec. 15 Wañu Yesu eñeyaoc tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ienen mepésimigic.

16 Wañu Yesunéñ Nazarete ama arenjaiguc kereñec. Inéñ ama areña yanda imuaru mia yandiyec. Wañu Sabata nalé méñu haka wañañec ésécnecc tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olomman zé nañec. 17 Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac kiwi limbi limbiña miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mihicñiyec; 18 Ic maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézéman niñac Anutuac Uña téréyanéñ ni halécnéñ naecnemma météré néñec. Wañu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihí meénécmima welen qeñe ic ionac yéwérigina metecgé énécmiman niñac inéñ ni méli néñec. 19 Wañu Miñ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuñ hazac zéma zéau énécmiman niñac méli néñec.✱ 20 Imuhuc olomaguc kiwi imi limbima imuac galeña mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ienen hénsosoligic. 21 Wañu Yesunéñ hénima ac yomuhuc énéz'éyec; Deguc kiwi ooya olomba gezacginanéñ niñgic imi hélaqba wanñac. 22 Ienen moczoñ héipuc ac zémima kuaya

igucnec ackuazéc hiabia zéhicñiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naña ménda wanñac? 23 Wañu Yesunéñ énéz'éyec; Niñtegic qinñtegic ac méñ yomuhuc hezac; Mehiahíaru ic gi genñac séwiga mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niñin. Wañu haka imuhucya you genña taunjaiguc mena hénni. 24 Imuhuc zéma toroqema yomuhuc z'éyec; Hélañec énézéwa niñgic, Anutuac tilin tilin ic méñac méñ eñeya taunjaiguc imi zézé ségiségi wammimia méñ ménda hezac. 25 Hélañec énézéwa niñgic, Elia kerec imuaru yawuñ haréwéc zéma maso 6 séc kurumenñ zikiyu, baec séc béti yanda hicñiyec. Wañu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kecgic. 26 Wañu Anutunéñ Elia imi méñac méñ ménda mélimiyec, néñ Sidon baec Sarepta ama areña yandaiguc embac malé méñ kerec iwac sac mélimiyu keñec. 27 Wañu Anutuac tilin tilin ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, néñ sugginaiguc méñac méñ ménda mehiaruyec, néñ Siria ic Naman sac mehiaruyec. 28 Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tuñaguc tacgic enéñ ac imi niñgic qeri biricnéñ sécgé énécmiyec. 29 Wañu ienen yacma taun heyec baec imuac tetcgiaiguc sia yanda nañec imuaru Yesu nañgégic hiñgacmac niñ nesimima taun imuac séñganñenñiguc héréma keñgic. 30 Wañu inéñ sugginaiguc qeric énécmima keñec.

Yesunéñ Kuwic méñ nesiyu éréma keñec.

31 Wañu Yesunéñ Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc

✱ 4:12: Hén 6:16 ✱ 4:19: Yes 61:1-2

mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima kerec. ³² Wañu niñgic ara imi qac buñayaguc wañu welicgégic. ³³ Wañu tocgotocgo ama imuaru ic mén kuwic zapi qeqeyaguc* ménérén tacma qac genjelañgéma qarec. ³⁴ Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neñac neñac. Wañu gi mebiri nénécmimañ zé hazañ? Ni niñzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya. ³⁵ Imuhuc zéyu Yesunén qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminén ic imi ic tuñ imuac suginaiguc hérékeñ héréha wammima éréyu ic iminén mama qeyec, néñ séwiya mén ménda biriyec. ³⁶ Wañu haka imi hémma ic embac moczoñ welicgéma eminimma zégic; Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buñ zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeqeya ézéyu ara tohoma éz Zac! ³⁷ Wañu Yesuac surucya imi ama areñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunén ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

³⁸ Wañu Yesunén yacma tocgotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc eñec. Eñu Simonac howuhaya imi séwi geric yandanén késayu heyu, ic embac eneñ iwac niñ wamma Yesu welecmigic. ³⁹ Welecgic Yesunén hosuraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminén nalé sosola qahac yacma weleñ qeénécmiyec. ⁴⁰ Kaiwe hiñgacmañ zé wañu ic embac ieneñ ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi onagicma harégic. Wañu harégic séc Yesunén méria hai énécmima

mehiaru énécmiyec. ⁴¹ Wañu uña birianén momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naña. Imuhuc zégic uña biria ieneñ Yesu imi Kristo wanzac hénia imi niñgic imuac niñac Yesunén qetali énécmima ac ménda zému niñac neuñ héiénécmiyec.

⁴² Wañu ama gianjiyu Yesunén séñgañgeñ mama baec kisia mén hétéña qahac imuaru kemma tackeru, ic tuñ eneñ hocma mihicñima ménda wai énécmima kemmac niñac zéqetali wammigic. ⁴³ Imuhuc wañgic Yesunén yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia imi énézémanjac hezac. Ni imi ai imuac mia méli néñu mayi. ⁴⁴ Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc† tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéyec.

5

Yesunén hénima ai ichéra énépésiyec.

¹ Yesunén Genesarete zékén yanda* giñgiñaguc nañkeru tuñ yandanén Anutuac ackuazéc nimbiñ zé héfacgé amuma hosuraiguc lelecgé migic. ² Wañu Yesunén héñu zékén giñgiña imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc héréhéré ic ieneñ imuacnec mama ufcgina zuacma kecgic. ³ Wañu Yesunén zéic méniguc eñec. Wañu zéic imi ic mén qara Simon iwac zéic. Yesunén Simon ézéyu zéic imi nañgéyu élélahunec† komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuñ yanda imi ku énécmiyec. ⁴ Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi doku

* **4:33:** Girik ic ionac niñginaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicñi énécmima ic mebiri énécmiañec. Kembaña 36 imuaru acguc ac imi hezac.

† **4:44:** Yuda ic ionac baec; kiwi méranén ooya tosaraiguc Galilaia. * **5:1:** Imi mia, Galilaia konduj. † **5:3:** Baec igucnec.

hijgac hijgaraiguc kemma uficga haima lambéc héréna. ⁵ Zéyu Simonnéj melemma zéyec; Kiwi ic nini sinjiyaiguc ai yanda meni ama gianjizac, néj méj ménda mihicjizij. Wañu zézarj imuac wamma uficna moczoj muñguc haiwa hijgacdacmu. ⁶ Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu uficgina hénima tegirec. ⁷ Wañu alahécgina zéic méjiguc kecgic enej hama méra énécmimu niñac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Wañu ienenj hama zéic éréhéc nec tigic kuagira qeyu zéic éréhéc imi doku qeriaiguc hijgacbi zé wañoc. ⁸ Wañu Simon Peteronéj haka imi hémma Yesuac simiña igucgeñ siggéma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu ni imi késpedesic ic, imuac wainémma kembésémañ. ⁹ Imi mia enjeya zéma ic tosara i guc kecgic enej moczoj lambéc hérégic imi hémma welicgégic hénia imuac niñ imuhuc zéyec. ¹⁰ Wañu Zebedaioac nanjhérera Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicgégoc.

Wañu Yesunéj Simon yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémañ. ¹¹ Wañu ienenj zéic héréma élélahu† haima iwawai moczoj imuaru waidacma Yesu méndacma keñgic.

Yesunéj ic méj wizi selia wari-haguc mehiaruyec.

¹² Yesunéj ama areña yanda méjiguc kerec. Keru ic méj wizi seli séwiya§ sécgémiyu kerec inéj Yesu hémma siggéma welecma zéyec; Miñ Kewu, nuac ewa sinja hegéju ni hia mesolanji némbésémañac séc. ¹³ Zéyu Yesunéj méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanzua, solaña wanna. Imuhuc zéyu wiziya imi bec qahac wañec.

¹⁴ Wañu Yesunéj ic imi neuj héimima yomuhuc ézéyec; Ic méñac méj ménda zéwésémañ, néj kemma hofac oo ic séwiga ézéna hémma solaña wanzañ imi héju Mosenéj zéyec séc Anutuac buña haina ogéju haka iminéj héipuc wañ énécmiyu ninzéhégému. ¹⁵ Wañu Yesuac qac buñanéj muñguc yanda saima keñu ackuazécya nimma hafigina mehiaru énécmimac niñ ic embac tuñaguc sasala tocgéma hamaneç hagic. ¹⁶ Wañu Yesunéj elingé amuma enjeyaneç baec kisiaiguc kemma zéwelerec.

Yesunéj ic purij méj mehiarumiyec.

¹⁷ Kaiwe méju Yesunéj ic embac ac ku énécmimaneç nañu Galilaia ama areña areña zéma Yuda baec zéma Yerusalemnec Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic enej hama momaneç taçgic, Anutuac hafi mehiahiaruac kuhanéj iwaru hemiyec. ¹⁸ Wañu ic tosaranej ic purij méj sasanjiguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiñ zé wagicma embiñ zé wañgic. ¹⁹ Néj tuñ yanda tacma hénaya hézicgégic titiña qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifaña hicñiyu ic puriña imi sasanjaguc ic embac sugcinaiguc Yesuac wésiaiguc haigic hijgarec. ²⁰ Yesunéj ionac ninzéhé ninzéhéngina imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac késpedesicga waiwaiya wanzac. ²¹ Imuhuc zéyu hénac acac kiwi ic zéma Farisaio ic enej qeriginanéj yomuhuc niñgic; Ic yomi mérenéj Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic méñnéj méj neñañ késpedesicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéj sac wammacac séc. ²² Imuhuc eminiñgic Yesunéj

† 5:11: Girik aciguc; baeciguc.

§ 5:12: Girik aciguc séwi wizi hénia hénia imuac lepra zéañgic.

imi niñtegicma melemma zéyec; Ini qeriginaiguc némac ac emi-ninzu? ²³ Ic héna méria humumia ézémanj zéma ac diminéñ efefia wammac? Képésicga waizua iminéñ efefia me yacma hehega mema kembésémanj imi? ²⁴ Icac Nañja ni imi baeciguc képésicgina wai énéc mimiawac kuc buñana henénzac imi héñtegicmu. Imuhuc zéma ic héna méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni gézézua, yacma sasanga mema amagaiguc kembésémanj. ²⁵ Imuhuc zéyu ic imi zélandac kicginaiguc yacma iwawai heañec imi mema Anutu mepésima eñeya amaiguc liliñgéma keñec. ²⁶ Keñu ic embac moczoñ kileñ yanda welicgéma Anutu mepésigic. Wañu zénéñgina hiriyu zégic; Deguc nini haka méréra hénziñ.

Yesunéñ Lewi qaru méndacmiyec.

²⁷ Imuac andiaiguc Yeusunéñ hiñgacma kemma héñu takis meme ic méñ qara Lewi** inéñ ai amayaiguc taru hama ni méndac nénna zéma ézéyec. ²⁸ Zéyu inéñ yacma iwawai moczoñ andé qedacma méndac miyec. ²⁹ Lewinéñ Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda wañu takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacneç hama nene newiñ zé tacgic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic eneñ Yesuac tohotoho ichéra ñidic ñuduc ac wañ énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma képésic ic iniguc nene doku nema taczu? ³¹ Zégic Yesunéñ melemma zéyec; Ic hafigina qahac ieneñ dokta niñac ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ieneñ mia imuac wañanzu. ³² Ni mia ic solañja unurumanj zéma ménda mayi, néñ biria meme ic ewa qerigina

melemmu niñac unurumanj zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

³³ Imuhuc zéyu ieneñ Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ieneñ hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Wañu Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec wañanzu. Wañu guac tohotoho ichécga imi eneñ nalé séc nene doku neanzu. ³⁴ Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ic qañ tosara ic méñ embac memañ zé wanzac i guc kecziuguc nene zikima zéwelec ai memu niñac hia énézémuac séc me? ³⁵ Imi qahac, néñ kecma nalé imi ducñiyu euya imi wagicma keñgic qahac wañuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

³⁶ Imuhuc zéma toro qema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Méñnéñ méñ maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebirimac, néñ susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac. ³⁷ Wañu méñnéñ méñ waiñ doku qelia yañ séwélanéñ gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc waiñ qelianéñ melemma waiñ selia wammanj zé wéséséya mihicñima gésé imi épépéñgéyu tegiru waiñ imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac. ³⁸ Imuac waiñ doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac. ³⁹ Waiñ imi nalé horua heheyawac waiñ qacguc zéanzac imuac niñac méñnéñ waiñ wahala kuhaguc imi nemaguc waiñ qelia kuha qahac méñ niñac ménda wañanzac.

** 5:27: Mataio zémimia.

6

Sabata nalé miņina Yesu.

¹ Sabata nalé méņu Yesunéh padi ai namuņgina igucnec qericma keņec. Keņu tohotoho ichéra ieneņ méndacma kemma padi héla momaç momac kuma mema méraginanéh asasaņgéma negic. ² Imuhuc waņgic Farisaio ic tosara eneņ yomuhuc zégic; Némac niņ haka Sabata naléyaiguc ménda wawaņa imuhucya wanžu? ³ Zégic Yesunéh acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ieneņ yaka niņ humugic nalé imuaru, néma haka waņec imi ménda oloņ niņanžu? ⁴ Inéh Anutuac ama qeriaiguc emma saméh haimimia, tosara qahac, néņ hofac oo ic ieneņ sac nemuac héna aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kegcic imi acguc énécmiyu nedacgic. ⁵ Yesunéh imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Naņa imi Sabata naléyawac miņina wanžac.

⁶ Waņu Sabata nalé méņu Yesunéh tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Waņu imuaru ic mēņ tarec. Waņu iwac méra héiya imi séléc sélécgia. ⁷ Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneņ Yesu aciguc opocbiņ zé kępésira mēņ mihičjiwiņ zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kegcic. ⁸ Waņu Yesunéh ewa qerigina niņtegicma ic méraya séléc sélécgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inéh yacma naņec. ⁹ Naņu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Qesiéncmizua. Diminéņ héna acwac séciğuc? Sabata naléiguc haka hiabia wambiņ me haka biria wambiņ? Kekec imi mehiaruwiņ me qehumuwiņ? ¹⁰ Imuhuc zéma hénaroiņ lelecgéma inicmaguc

ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec. ¹¹ Imuhuc waņu ieneņ qerigina geric bélaņanéh sécgé énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwiņ zéma eminiņgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Waņu nalé imuaru Yesunéh zéwelec wammaņ zéma baec boņaiguc keremma siņi herec séc tacma Anutu zéwelecmiyec. ¹³ Waņu ama gianjiyu tohotoho ichéra unuruma sugcinaiguc 12 énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec. ¹⁴ Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Petero zémimia, hénia imi zamanziņ.) zéma iwac munia Anderea, waņu Yakobo, Yohane, Filipo, Batolomaio, ¹⁵ Mataio (qara mēņ Lewi), zéma Toma, Alfaioac naņa Yakobo, Simon Zelote zémimia, ¹⁶ Waņu Yakoboac naņa Yuda, zéma Yuda Karioto, waņu ic yominéh mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Waņu Yesunéh tohotoho ichéra iniguc baec boņa igucnec mama baec kondonaiğuc naņec. Naņu tohotoho ic tosara tuņaguc zéma ic tuņ kuneņ yandanéh Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékéh yanda giņgiņa igucnec ¹⁸ ackuazéc nimbiņ zé me hafigina mehiaru énécmimac niņac hagic. Waņu Yesunéh ic tosara uņa zapi qeņeyanéņ mebiri énécmiyu qenzeņ manzeņ qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec. ¹⁹ Waņu Yesuarunec kuc yandanéh éréma icya icya moczoņ mehiaru énécmidarec. Waņu imuac niņ ic embac moczoņ méraginanéh Yesu osiwiņ zé waņgic.

* 6:2: Niņgic ai tanec waņu imuhuc zégic.

²⁰ Yesunéh kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalen ama arenja yanda imi ic maqeqeya onac buña, imuac niñ, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc. ²¹ Sécgé énécmimac, imuac niñ deguc yaka niñ humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac niñ deguc siacma keczu ini imi ségiségi ginaguc. ²² Icac Naña iwac niñac ic embac ienen hazéc wañ énécmima elicgé énécmima zébiri énécmima onac qac buña imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru ini imi ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héngic! Kurumen amaiguc onaru bakia hiabia imi kuney yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina eney Anutuac tilij tilij ic ionac acguc imuhuc wañ énécmianjic hénia imuac niñac ini imuhuc wammuc hezac. ²⁴ Saecginaguc, iwawai saméja heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgezac. ²⁵ Saecginaguc, deguc tomenjina qeazac ini. Ini imi Kecma yaka niñ humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda wañanzu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu. ²⁶ Ic embac moczoñ ienen onac zézé ségiségi wañ énécmianzu iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ienen Anutuac tilij tilij ic ikora ionac mia imuhuc wañ énécmianjic.

Hazéchécgina goigina héimu.

²⁷ Wañu gezacgina haima ninzu onac zézua; Hazécgina ala wañ énécmigic. Wañu ic tosara nimbiri énécmianzu ionac haka hiabia wañ énécmimu. ²⁸ Saecgé énécmianzu imi onac mia mozocgé énécmimu. Wañu gamu qeqe ac wañ énécmianzu ionac niñac wamma zéwelec

wammu. ²⁹ Méjnéj nekanja qeyu nekanja néwécgeña imi imuhucnec melenja qemac. Méjnéj guac sanjeña malekuga guagiru maleku qeriaiguc héihéiya imi acguc waimina. ³⁰ Méjnéj méj iwawai méj niñac welec géju hia miwésémanj. Méjnéj guac iwawaiga mema kenju melej nénnna ménda zéwésémanj. ³¹ Wañu haka hiabia méjac méj alahécginanéj wañ énécmimuc wanzuiguc haka imuhucya imi enjaoc walac wañ énécmimu. ³² Ini ic tosara ala wañ énécmianzu ionac sac ala wañ énécmianzu iguc imi némac hiabianéj he énécmiwacnec? Képésic ic ienen acguc ic tosara ala siñ wañ énécmianzu ionac ala siñ wañ énécmianzu. ³³ Ic méjnéj méj haka hiabia wañ énécmianzu ionac mia haka hiabia wañ énécmianzu iguc imi némac hiabianéj he énécmiwacnec? Képésic ic eney acguc imuhuc wañanzu. ³⁴ Ini bakia mewij zé iwawai méj alahécgina méra mizuiguc imi némac hiabianéj he énécmiwacnec? Képésic ic ienen acguc bakia séha mewij zé niñkumuma kápésic ic méjac méj méra énécmianzu. ³⁵ Imuac ini hazéc hécgina ala wañ énécmima goi héihéi wañ énécmiwij zé bakia niñac ménda wamma enjac méra énécmimu. Imuhuc wañanzuiguc imi bakia héla yanda he énécmiyu, Eñeña miñinawac nambérac héra wammu. Inéj mia ewa hiawac énécmimia imi ménda niñteganzu ionac zéma kaiziliwenj ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi wañ énécmianzac. ³⁶ Onac kurumenj Manjocnéj wéséséya niñénécmianzac imuac séciguc ini imuhucyanec wéségina niñénécmimu.

Niñ gésigésiac haka.

37 Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, kápésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Wañu alahécgina ionac kápésicgina wai énécmigic, eñañ kápésicgina imuhucyanec wai énécmimia wammac. 38 Eñ énécmigic, eñ énécmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hiñgacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéñu kenha wañu hiñgaru, muñguc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécgéma memu. Eneñ géségina tima énécmigic imuac sécyaguc tima melen énécmiyu memu. 39 Wañu inéñ muñguc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéñ kic hilic méñ hia hérémimac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséñiguc ménda hiñgacmaoc me? 40 Tohotoho icnéñ kiwi icya ménda ogicma keczac, néñ méñac méñ kiwi icyanéñ ninñña moczoñ didiñanec kumiyu ninñareñ gédacmaciguc, inéñ mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac. 41 Némac niñac alagawa kiwaiguc goc héñtegicma geñgac kicgaiguc ic kembraña hezac imi ménda niñtegicanzanñ me? 42 Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kembraña hezac imi ménda héñtegicma dimuhuc guac alagawac zéma Alana wainénna neñ guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memañ zéwésémanñ me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kembraña hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémanñ.

43 Némac niñ? Ic hésa hiabia méñnéñ héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wañu ic hésa biria méñnéñ héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zézuu. 44 Ic hésa imi imuac héla gocmia

hémma hénia héñtegicanziñ. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihicñianziñ. Wañu sañsaniguc waiñ gocmia ménda mihicñianziñ. 45 Ic embac eneñ iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéñ ac zéanzu, imuac niñac ic hiabianéñ ewa qeriaiguc niniñ hiabia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhicñianzac. Wañu ic birianéñ niniñ biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhicñianzac.

46 Ini imi nuac niñ Miñ Kewu, Miñ Kewu zénémmanec dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wañanzu? 47 Méñnéñ méñ nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ieneñ ic dimuhucya wanzu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu. 48 Ic imuhucya imi ama memañ zé baec hiñgac hiñgarawac éséma baña mihicñima imuac qahaiguc simeñ haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néñ hiabianec seligima nañec imuac niñ ménda mehiriyec. 49 Wañu nimma ménda tohoanzac inéñ baec bébélacgia baña qahac imuaru amaya meyec ésécnec. Doku yandanéñ luma qeyu ama imi focdac zéñgéma kuneñ yanda biriyec.

7

Téñgiñ ic galen méñac ninzéñ ninzéña.

1 Yesunéñ ackuazéc imuhuc moczoñ énézéyu gezacginanéñ niñgic tecgéyu, Kafanaum ama areña yandaiguc kereñec.

2 Imuaru téñgiñ ic 100 ionac galengina méñac welen qeçe ic héñ soroc wammimia méñnéñ hafi kiyu humumanñ zé wañec. 3 Wañu galen iminéñ Yesuac suruc nimma Yesunéñ hama welen qeçe icya imi mehiaru mimac niñ qesimimu

niŋac Yuda ic ionac galeŋ tosara méli énécmiyu. ⁴ Méli énécmiyu kemma Yesuaru qeriginanéŋ moczoŋ yomuhuc welecmigic; Galeŋ imi ara niŋmiwésémaŋac séc ic héla kecaŋzac. ⁵ Inéŋ Yuda ic nonac ala siŋ waŋ nénécmima tocgotocgo amanina menénécmiyec. ⁶ Imuhuc zégic Yesunéŋ iniguc momacnec keŋec. Kemma ama imi lakec qahac zézéyawac séc keŋkeru, téŋgiŋ ic 100 ionac galeŋginanéŋ alahéra Yesuaru méli énécmima ac yomuhuc haiyec; Miŋ Kewu, gi ai yanda ménda mewésémaŋ. Ni dac imuhucya nuac ama baerjanéŋ logi gémmacac séc qahac. ⁷ Ni nena niŋ nimba ménda sécgéyu guaru hamaŋ zé osizua. Imuac niŋ gi imuaru kecma eŋ zéna welenŋ qeŋe icna imi hiarumac. ⁸ Ni ic eŋeŋana ionac méra bacginaiguc kecaŋzua. Waŋu nuac bacnaiguc imuhucyanec téŋgiŋ ic hécna kecaŋzu. Waŋu neŋ méŋac kenna zéwa keŋu, méŋac hana zéwa haanzac. Waŋu welenŋ qeŋe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac. ⁹ Ara imuhuc zégic nimma Yesunéŋ welicgéma ic tuŋ méndacmigic ionac muru liliŋgéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niŋgic, Israel ic onarunec ninzéŋ ninzéŋ séha imuhucya mén ménda mihiŋiyi. ¹⁰ Waŋu méli énécmiyu hagic ieneŋ liliŋgéma amaiguc kemma héŋgic welenŋ qeŋe ic inéŋ hiaruma séwiya hia kerec.

Yesunéŋ embac malé méŋac naŋa humuc igucnec meqelimiyec.

¹¹ Kecma Yesunéŋ tauŋ ménŋ qara Nain imuaru keŋu tohotoho ichéra zéma ic tuŋ yandanéŋ méndacmima keŋgic. ¹² Waŋu tauŋ imuac saŋgulaŋa hosuraiguc kereŋu qamoc ménŋ huama magic. Waŋu humuyec imi embac malé méŋac naŋa. Naŋa imi momacguc

sac kerec. Waŋu tauŋ imuac ic embac sasalanéŋ embac malé i guc momacnec magic. ¹³ Waŋu Miŋ Kewunéŋ embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna. ¹⁴ Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keŋkeŋgic ieneŋ bénzéŋ zikima naŋgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua, yacna. ¹⁵ Imuhuc ézéyu humuc ic iminéŋ yacma acac hénima zéyec. Waŋu Yesunéŋ i neŋgocya miyec. ¹⁶ Waŋu ic eneŋ moczoŋ imi hémma zénéŋgina hiriyu Anutuac mepésima yomuhuc zégic; Anutuac tiliŋ tiliŋ ic kunéŋ yanda méŋnéŋ sucninaiguc hiŋŋiyecac keczac. Tosara eneŋ zégic; Anutunéŋ ichéra niŋnénécmima hazac. ¹⁷ Waŋu Yesuac surucya iminéŋ Yuda baec séc zéma baec néwéc néwéc saima kendarec.

Yesunéŋ Yohaneac hénia zéyec.

¹⁸ Yohananéŋ hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra eneŋ haka hiŋŋiyec imi moczoŋ ézédacgic. Waŋu ac imi nimma tohotoho ic éréhéc héhihére érécmima ¹⁹ Miŋ Kewu yomuhuc zéma qesimimaoc niŋ méli érécmiyec; Ha nénécmimac niŋ zézéya imi gi mia me méŋac mambéc kecbiŋ? ²⁰ Waŋu iereŋ Yesuaru kemma zéyoc; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli nérécmizac; Hanénécmimac niŋ zézéya imi gi mia me méŋac mambéc kecbiŋ? ²¹ Waŋu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uŋa biriaguc imi sasala mehiaru énécmima kic hilic sasala imi kichihi meénécmiyec. ²² Waŋu imuhuc qesiyic yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma niŋaŋzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéŋ kicgina hima héŋaŋzu, puriŋ eneŋ hénac keŋzu, wizi seliginaguc imi solaŋanima keczu, gezacgina

héhéngia ienen gezacginanéñ ninzu, humuc ic eney qelima yaczu, wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézézac. ²³ Wañu méñnéñ méñ nuac niñ niñ éréhécguc ménda qonzoñ tongézac imi ségiségiyaguc. ²⁴ Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichéréra ieren liliñgéma keñoc. Keñic Yesunéñ Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Uñ méñ luhucnéñ qeyu hirima nañu hémmu niñac keñgic? ²⁵ Imi qahac wañu némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Ic méñ malekuya hiabia héima keczac imuac hémbiñ zé keñgic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala késa kecanzu imi eney ama kewuyaiguc kecanzu. ²⁶ Wañu imi qahac wañu, némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Anutuac tiliñ tiliñ ic méñac me? O, imi hélacnec! Énézéwa niñgic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc méñ wanzac. ²⁷ Iwac mia ac kiwi méñ yomuhuc oyec hezac; Héngic, ni kua meme icna méñ méliwa walac kemma hénaga mindiñimac. ²⁸ Énézéwa niñgic; Embac igucnec hicñihicñiya tosara yanda ionarunec méñnéñ méñ Yohane ménda ogiczac, néñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda qeriaiguc mamayagina méñnéñ Yohane i hia ogiczac. ²⁹ Ic momac yanda zéma takis meme ic ienen Yohaneac doku naecgic imuac niñac ackuazéc imi nimma Anutu imi solaña zéma zéaugic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ienen sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa siñ eñañ niñac heyec imuac héñara megic.

³¹ Yesunéñ toroqema zéyec; Nalé yomuac hicñisai imi iwawai némaciguc séc hémañ? Ienen dimuhucya ésécnec zémañ? ³² Imi nambérac tosara nénnagémba

sombeniguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ienen somben imuaru tacma ac yomuhuc zékeñ zéha wañanzu. Nini onac niñac kuña héiéncmini ini legic ménda hirizu, nini songoñac legic héini ini ménda zésiñac wañu! ³³ Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohaneac hama nene ménda nema zéwelecma waiñ doku ménda neyu, eney hémma uña birianéñ késazac zégic. ³⁴ Wañu Icac Nañanéñ hama nene nema waiñ doku neyu, eney yomuhuc zéanzu; Héngic inéñ hémbaoc wamma nene nema doku selia siña nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac. ³⁵ Wañu niñtegic qinñtegic imi imuac nambérac héra ienen méndacma wamma hénia solaña mewininiñanzu.

Embac méñnéñ siacma Yesuac hénia halécnéñ naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méñnéñ eneyaguc nene nemac niñac Yesu héihéré miyu Yesunéñ iwac amaiguc emma nene nema tarec. ³⁷ Tackeru ama areña yanda imuaru biria meme embac méñ kerec inéñ Yesunéñ Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruñ halécyaiguc imi mema hama éréyec. ³⁸ Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréñaguc hénaya haiyec imuhucgeñ namma siarec. Siacma tacma eneya kic masinéñ hénaya naecmima oruc zucyanéñ kereñ meyu zicgéyu kuayanéñ hénaya kiricne mima haléc hémeña hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec. ³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéñ hémma qerianéñ yomuhuc niñec; Ic yominéñ Anutuac tiliñ tiliñ ic kecbacnec eneya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac niñac embac imi mérenéñ me dimuhucya imi niñ tegicbacnec. ⁴⁰ Imuhuc niñu,

Yesunéh imi ninṭegicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neṭ ac méṭ zémanṭac ninzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba. ⁴¹ Zéyu Yesunéh yomuhuc zéyec; Ic éréhécnéh soukiwa ic méṭac murunec soukiwa meyc méṭac muru tasia yawuṭ momacguc zéma maso éréhéc imuac ai boṭa séc hemiyu, méṭac muru tasia maso éréhéc imuac ai boṭa séc hemiyec. ⁴² Waṅu ic éréhéc ekaoc taségira meleṭ mimaocac séc qahac waṅu soukiwa ic iminéṭ tasé iorac muru hezac imi moczoṭ auérécmiyec. Waṅu sugiraiguc mérénehé iwac siṭ kunehṭec ogicma nimmimac? ⁴³ Imuhuc qesiyu Simonnéṭ melemma yomuhuc zéyec; Neṭ nimba taséya kunehṭec aumimia waṅec inéh mia siṭ kunehṭec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindinṭanec ninṭésizaṭ. ⁴⁴ Imuhuc zéma embacac muru liliṅéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzaṭ? Neṭ amagaiguc éréwa geṭ hénana zuacmaṭac doku méṭ ménda nénzazaṭ. Néṭ embac yominéh eneya kic masinéṭ hénana naecnéma oruc zucyanéh kereṭ menénzaca. ⁴⁵ Geṭ ménda kiricne menénzaṭ, néṭ embac yominéh éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczaṭ. ⁴⁶ Geṭ orucnaiguc oliwa halécdac méṭ ménda naecnénzaṭ, néṭ embac yominéh haléc héméhaguc alabasitanéh hénanaiguc naecnénzaca. ⁴⁷ Hénia imuac niṭ neṭ gézéwa ninna; Embac yominéh siṭ kunehṭ yanda hemizac imuac niṭ kápésicya kunehṭ yanda aumimia wanzac, néṭ kápésic komodia dac aumimia wanzac inéh siṭ komodia hemizac. ⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, kápésicga waigéṅgéṭa wanzac. ⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic enehṭ qeriginaiguc

yomuhuc ninṭic; Yomi némac icnéṭ kápésicya waizac? ⁵⁰ Waṅu Yesunéh embac yomuhuc ézéyec; Ninzéṭ ninzéṭ guac muru hezac iminéṭ gi anṭéṅga tigénzaca imuac luaeiguc kembésémaṭ.

8

Gocmiawac séséc ac.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéh ama areṭ yanda yanda zéma ama areṭa areṭa lelecgéma Anutuac héṅgaleṭ ama areṭa yandawac buṭa suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra 12 ieneṭ momacnec keṅgic. ² ^(2a) Waṅu embac tosara Yesunéh uṭa biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec ³ ^(3a) imi enehṭ iniguc momacnec kemma enaṭ iwawaigina mema weleṭ qeénécmigic. ^(2b) Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéh becneṭ iwac murunec uṭa biria 7 nesi énécmiyec imi zéma ^(3b) Herodeac soukiwa galeṭ ic Kuza iwac iniṭa Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

⁴ Ama areṭa yanda igucnec séc ic embac enehṭ tocgéma Yesuac muru hagic tuṭ yanda waṅu, Yesunéh séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁵ Ai ic méṭnéṭ iwawai gocmia qesamaṭ zé keṅec. Kemma qesayu gocmia tosara imi héná zécgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ieneṭ tigic biriyec. Tosara nei ieneṭ hama nedacgic ⁶ Tosaranéh baṭa qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éréyec, néṭ dokuya qahac waṅu sélécgédarec. ⁷ Waṅu gocmia tosanéhéṭ hésa waiyaguc sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu hésa waiyagucnéṭ momacnec yandima hézicgéigic. ⁸ Waṅu gocmia tosanéhéṭ baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 me-saiyec. Yesunéh ac imi zémaguc

qacma yomuhuc zéyec; Gezacginaguc ieneḡ nimmu.

⁹ Tohotoho ichéra eneḡ sésécac imuac hénia imi dimuhuc wammac zéma qesimigic. ¹⁰ Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héngaleḡ ama areḡa yandawac hénia sasangia imi hia niḡasarimuac hezac. Waḡu tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néḡ hia ménda héḡtegicmu. Waḡu nimmu, néḡ hia ménda niḡtegicmuac niḡ qeqaiḡ aciguc énézéanzua.*

Yesunéḡ séséc acwac hénia zéasari énécmiyec.

¹¹ Séséc ac imuac hénia imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc. ¹² Gocmia hénia zécgériaiguc mama héiyec imi ic embac tosara ackuazéc niḡgic Biria miḡinanéḡ hama ic imi eneḡ niḡzéhégic aḡgéh tiénécmiwac niḡac ackuazéc imi qerigina igucnec onagicanzac imuac sécyā. ¹³ Gocmia tosara baḡa qahaiguc héizac imi ic embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagic. Waḡu zalia ménda hiḡac késayacgéyu nalé dahecac séc niḡzéhégéma kecgic manam batuciguc onoporu waima keḡanzu imuac sécyā. ¹⁴ Gocmia tosara hésa waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanéḡ ackuazéc niḡzu waḡu baecac niḡyéwéria me hinac yanda me séwiac siḡanéḡ hézicgéyu niḡzéh niḡzéhégina séha ménda yandianzac imuac sécyā. ¹⁵ Waḡu gocmia tosara baec halécyaḡuc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa héra zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma héra haianzu imuac sécyā.

Lambe zae qahaiguc haihaiya.

¹⁶ Méḡnéḡ méḡ lambe otorima kewucnéḡ ménda hoturumac me

duḡ tatac bawu ménda haimac, néḡ ic embac ama qeriaiguc érému eneḡ asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac. ¹⁷ Iwawai saḡa imi moczoḡ auyu hémmacac séc waḡu iwawai sasangiaiguc hezac imi moczoḡ meyu wininimacac séc. ¹⁸ Imuac ini gezacginanéḡ dimuhuc niḡanzu haka imuac héḡgésimu. Méḡnéḡ méḡ ackuazéc késakeczac imi toroqemimia wammac. Waḡu méḡnéḡ méḡ ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma niḡzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra héra.

¹⁹ Yesuac neḡgoc munahéra ieneḡ hagic. Waḡu ic embac tuḡ yanda niḡac hosuraiguc kembiaḡac séc qahac waḡec. ²⁰ Waḡu ic méḡnéḡ Yesu yomuhuc ézéyec; Guac neḡgoc munahécga ieneḡ gémbiaḡ zé hama séḡganḡeḡ nanzu. ²¹ Zéyu Yesunéḡ melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi eneḡ mia nuac neḡgoc muna hécna wanzu.

Yesunéḡ luhuc yanda ézéyu néḡ qeyec.

²² Kaiwe méḡu Yesunéḡ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékéh néwécgeḡac kenni. Zéyu ieneḡ eḡawu zéic nesima hénima keḡgic. ²³ Kemma kecgic Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanéḡ kondurḡ imuaru mama qeyu doku temboḡnéḡ éréma zéic qeriaiguc hiḡgaru zéicnéḡ kondurḡiguc hiḡgacmaḡ zé waḡec. ²⁴ Yesuac tohotoho ic tosananéḡ Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galeḡnina, galeḡnina, nini humuḡai wambiaḡ niḡac.

Zéic Yesunéḡ gau igucnec yacma luhuc zéma kondurḡ temboḡ zéqetali érécmiyu néḡ qema

* 8:10: Yes 6:9

heyoc. ²⁵ Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézýec; Ninzén ninzénghina dimia?

Imuhuc zéyu zénéngina hiriyu welicgéma enjocnec eminimma zégic; Ic yomi méré wanju, luhuc zéma doku ac érézýu ara tohozaoc?

Yesunéh uña biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hingacdacgic.

²⁶ Ieneñ nesima kemma Galilaia doku qericma nówécgeñaciguc Gerasa baeciguc kereñgic.

²⁷ Keremma Yesunéh imuacnec mama élélahu* enju ama areña yanda imuac miñina ic kuwiraguc méñnéñ hama Yesu mihicñiyec. Wanju ic iminéñ nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suañ sugginaiguc heañec. ²⁸ Inéh Yesu hémma qacma iwac wésiaiguc mama sicgéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eñeña miñina Anutuac Naña Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua, yéwéri ménda menémbésémañ.

²⁹ Ac imi mia Yesunéh i hémma uña birianéh iwarunec éréma kemmac niñac bec ézýu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uña zapi qeçeyanéñ hatac sasala késayu señ hésanéh hénia qatémima galenqégic, néñ qericma uña birianéh hérémigic séc baec kisiaiguc kemma lelecgéañec. ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tuñ yanda.

Imi mia iwac qeriaiguc uña biria sasalanéh hingacma kecgic imuac niñ imuhuc zéyec. ³¹ Imuhuc zéma Yesunéh uña biria ionac baec dumuñaguc ménda nesi énécmiyu hingacmu niñac welecmigic.

³² Wanju baec boña imuaru beric sasalanéh gété kulumma kecgic uña biria eneñ wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hingacmu

niñac welecmigic niñénécmiyec.

³³ Niñénécmiyu uña biria ieneñ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hingacgic beric tuñ yanda ieneñ usuñnec kemma sia yanda igucnec hingacma dokuiguc hingacgic dokunéh hoturu énécmiyec. ³⁴ Ic tosara beric galenqéma kecgic ieneñ haka hicñiyec imi hémma focdac néngacma ama areña yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézégic. ³⁵ Zégic nimma ic embac ieneñ haka hicñiyec imi hémbiñ zéma Yesuac muru hagic.

Hama héngic ic uña biria ieneñ éréma kendacgic ic iminéñ Yesuac héniaiguc malekuya héima solañanec wamma bénzéh tackeru zénéngina hiriyec. ³⁶ Ic uña biriaguc kerec iminéñ dimuhuc hiaruyec imi héngic imi eneñ tosara suruc énézégic niñgic.

³⁷ Énézégic nimma Gerasa baec imuac miñina ieneñ zénéngina kuneh yanda hiriyu wai énécmima kemmac niñac Yesu welecmigic. Inéh zéiciguc emma baec imi waima keñec. ³⁸ Wanju ic uña biria waima keñec inéh Yesuguc kecmañ zé welecmiyec, néñ Yesu imi yomuhuc ézéma mélimiyec;

³⁹ Gi amagaiguc lilingéma kemma Anutunéh guac muru haka kuneh yanda dimuhucya wanqénzac imuac suruc imi énézéwésémañ. Imuhuc zéyu ic iminéñ waima kemma Yesunéh némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areña yanda séc lelecgéma énézédarec.

Yesunéh embac serañ méné humuc igucnec meqeliyec.

⁴⁰ Wanju Yesunéh doku nówéc lilingéma hayu ic embac tuñ yandanéh Yesuac mambéc kecgic imuac niñac zézé ségiségi wammima hérémigic.

* 8:27: Girik aciguc; baeciguc.

41 (41a) Wañu héngic, ic mén qara Yairo zémimia inéh hayec. Ic imi mia togototogo ama ménac galeñ kerec. ⁴² (42a) Wañu iwac muru bérara embac serañ momacguc sac kerec. Embac imi yawuñ 12 wañec. Wañu inéh hafi kiyu humuman zé wañec. (41b) Imuac niñac ic iminéh hama Yesuac héniaiguc sigémima eneya amaiguc hamac niñac welecmiyec. ^(42b) Weleru Yesunéh amayaiguc keñu ic embac tuñ yandanéh lelecgémima momacnec kenjic.

Hafi embac méñnéñ ninzéhégema Yesuac malekuya késama hiaruyec.

⁴³ Kenjkegcic suginaiguc embac mén kerec inéh yawuñ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecañec. Wañu inéh soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoñ séwi galeñ ic énécmima audarec, néh méñnéñ mén mehiaru mimacac séc qahac wañec. ⁴⁴ Wañu inéh Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maañec imi zicgéyec. ⁴⁵ Wañu Yesunéh qesima mérénéñ nosizac zéma zéyec. Wañu moczoñ qaecgéic, Peteronéh yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, tuñ yandanéh lelecgéma qéfacgé génzu. ⁴⁶ Zégic Yesunéh melemma zéyec; Méñnéñ nosiyu kucnanéh érema ai meyu ninzua. ⁴⁷ Imuhuc zéyu embacnéñ qaecgémacac séc qahac wañec imi niñasarima bac yandi yandi wamma hama mama sigéma hénia némac niñ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec tecgéyec imi ic embac moczoñ kicginaiguc ézédarec. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh ézéyec; Béracna, geñga ninzéh ninzéhganéh mehiaru génzac. Imuac gi ewaga luae wañu bénzéh kembésémañ.

⁴⁹ Imuhuc zémanec nanu togotogo amawac galeñ iwac amaya igucnec ic méñnéñ hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh nimma yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hirimac. Wañu ninzéhégema béracga imi hiarumac. ⁵¹ Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac serañ iwac neñgoc mañgocya sac onagiru enjic. ⁵² Enjic ic embac ieneñ embac merac iwac niñ wamma zésiñac yanda wamma qeweloñ wañjic Yesunéh énézéyec; Ménda siacgcic embac merac yomi ménda humuzac, néh gauya hezac. ⁵³ Imuhuc zéyu bec humuzac imi niñtegicgcic imuac niñ zédesi wammigic. ⁵⁴ Wañu Yesunéh embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meraçna yacma nanna. ⁵⁵ Imuhuc zéyu uñayanéh lilingéyu imuarunec yacma nañec. Nañu nene mimu niñac énézéyec. ⁵⁶ Wañu neñgoc mañgocyanéh hémma welicgéyoc. Welicgéyic Yesunéh haka hiçniyec imi ménac mén ménda zému niñac neuñ héiérécmiyec.

9

Yesunéh tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

¹ Yesunéh tohotoho ichéra 12 unuruma uña biria moczoñ nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñac kuc buña zéma qac buña énécmiyec. ² Anutuac héngaleñ ama areña yanda imuac énézéma hafi zepa wanzu imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec. ³ Wañu méli énécmima yomuhuc énézéyec; Ini kenja wambin zéma iwawai yomuhucya mén ménda mema enjdac kemmu, tac me

gésé me héna mauñ me soukiwa me maleku saméña imuhucya. ⁴ Kemma ama geric ménjig emuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kembiñ zémağuc ama geric imi waimu. ⁵ Ic embac eneñ ménda héihéré énécmimuiguc tauñ imi waima kemmu. Wañu waima kembiñ zé imuaru héna usuginaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mamac. Wañu ieneñ hakagina imi hémma imuac héña imi niñasarimu. ⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ic ieneñ kemma ama areñ yanda yanda lelecgéma ama areñ séc buña suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéñ Yesuac héña niñasarimanñ zé wañec.

⁷ Wañu haka méréra imi hémma ic embac tosanenéñ Yohanenéñ humuc igucnec qelima yarec, imuac niñ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niñ Perea baec galeñ Herodenéñ iwawai imi moczoñ nimma nimbipiyec. ⁸ Wañu tosara imi Elianéñ muñguc wininima keczac zégic, néñ tosara imi Anutuac tilinñ tilinñ ic walaha ionarunec méñnéñ humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic. ⁹ Herodenéñ zéyec; Yohane imi becneç neñ déméña qeriri. Wañu suruc imuhucya imuhucya imi mérac niñac zéma imuhuc zéanžu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmañ zé wañec.

Yesunéñ ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ieneñ liliñgéma hama ai megic imuac suruc moczoñ Yesu ézégic. Yesunéñ suruc imi nimma onagicma enawu baec imi waima Betsaida ama areña yandaiguc keñgic. ¹¹ Wañu ic embac ieneñ niñtegicma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéñ unuruma Anutuac héngaleñ ama areña

yandawac ackuažéc énézéyec. Wañu hafigina qahac wammac niñac wañgic mehiaru énécmiyec. ¹² Kaiwe kiwa hiñgacmañ zé wañu Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc kecziñ imuac niñ ic embac méli énécmina ama areña me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duñ tatacgina mihicñimu. ¹³ Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Enaoc nene gumu énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boñ ménda mewinñguc nonaru imi saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁴ Imi mia sugginaiguc ic ionacnec zañgégina oloñgic 5,000 imuac séc wañec imuac niñ imuhuc zégic. Wañu Yesunéñ 50 imuac séc tuña tuña nene newiñ zé tacmu niñac tohotoho ichéra énézéyec. ¹⁵ Énézéyu zéyec séc wañgic ic embac moczoñ nene newiñ zé tacdacgic. ¹⁶ Wañu Yesunéñ saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu enu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niñac tohotoho ichéra énécmiyec. ¹⁷ Wañu hai énécmigic moczoñ negic sécgé énécmiyec. Wañu tohotoho ic ieneñ bororoña waigic heyec imi tocgégic neñgeñ yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéñ Yesu niñac Kristo zéma ninzéñ ninzéña zéauyec.

¹⁸ Nalé ménjiguc Yesunéñ sasañgiaiguc kecma zéwelec wañu tohotoho ichéra i guc momacnec kecgic. Wañu inéñ yomuhuc qesiénécmiyec; Ic embac ieneñ nuac niñ méré zéanžu? ¹⁹ Zéyu melemma zégic; Tosaranéñ doku naec haka ic Yohane zéanžu, wañu tosanenéñ Elia zéanžu, wañu tosanenéñ Anutuac tilinñ tilinñ ic wahala becneç kecgic suggina

igucnec méhénéj lilingéma hicñizac imuhuc zéanzu. ²⁰ Zégic zéyec; Wañu enjaoc imi nuac niñ méré zéanzu? Zéyu Peteronéj ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

Yesunéj humuma yacmac imuac ara zéyec.

²¹ Imuhuc zéyu ac imi ic méñac méñ ménda énézému niñac neñ héiéncmiyec. ²² Wañu toroqema zéyec; Icac Nañanéj qenzerj manzerj sasala nimma qerawac galeñ zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ waimigic qegic humumac. Wañu ai meme haréwéc wañu tinduc qelima yacmacac hezac. ²³ Imuhuc zémaguc Yesunéj ic embac moczoñ ionac yomuhuc énézéyec; Ic méhénéj ni méndac némmañ zémaciguc eneya memaamuma naléya naléya eneya ic héñgeña wéndara imi huama méndac némmac. ²⁴ Ic méhénéj méñ kekecyá añgé timañ zé wañu kekecyá imi sohomac. Wañu ic méhénéj méñ nuac niñ wamma kekecyá waimaciguc kekecyá añgé timac. ²⁵ Ic méhénéj baec imi moczoñ añgé timaguc eneya kekecyá sohomac me wagiru qahac wañu, iwawai iminéñ dimuhuc nañgémimac? ²⁶ Méhénéj méñ ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Nañá imi Mañgoc zéma kua meme uñahéra téréya zéma eneya edamuyaiguc lilingéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac. ²⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyu Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéñ melemma tanera méñ wañec.

²⁸ Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wañu Yesunéj Petero zéma Yohane zéma Yakobo onag-icma zéwelecmañ zé baec boñaiguc enec. ²⁹ Inéñ zéwelecma kerunec séwiyanéñ melemma tanera méñ wañu malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec. ³⁰ Imuaru mia ic éréhécnéñ Yesuguc ac eminimma nañgic. Imi mia Mose zéma Elia. ³¹ Asac mararañguc hicñjiyc enawu kecma Yesunéñ Yerusalemiguc humumac imuac ara eminñgic. ³² Wañu Petero zéma i guc momacnec kecgic ieneñ gau réwéria niñ qeka méka wamma tagcicac moczoñnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéñ i guc nañgic imi inicgic. ³³ Wañu ic éréhécnéñ waima keñjic Peteronéñ Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabja soroc. Imuac niñ hali haréwéc meénécmiñi, méñ Miñ Kewu guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. Wañu ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ac imi zémanec nañu hosusunéñ mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgic zénéñgina hiriyec. ³⁵ Wañu hosusu qeriaiguc ewa méñ hicñjima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena nañna imi nenaoc gésimiñi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu. ³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héñgic Yesu eneyanec nañec. Wañu tohotoho ic ieneñ iwawai héñgic imi nalé imuac suraiguc méñac méñ ménda énézégic.

Yesunéj uña biria nesima merac méñ mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjiyu Yesunéñ baec boña imuarunec mama hayu ic embac tuñ yandanéñ miñicñi migic. ³⁸ Tuñ imuac suginaiguc ic méhénéñ qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgenzua nuac

* 9:20: Me Mesia.

nanhawac hama hénna. Imi mia nuac merac momacguc téngérj. ³⁹ Wañu uña birianéj élanzañnec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololoña mayu séwiyá mebirí qebiri wammima waimañ zé waibipianzac. ⁴⁰ Wañu nesigic kemmac niñ tohotoho ichéçga welec énéçmiwa ieneñ batucgéçic ménda séçgéyec. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Yai hicñjsai ninzén ninzénçina qahac qaríñ qaríñçia yomi. Nalé daheçac séç iniguc kecma bisiqatéj wañ énéçmimañ? Guac nañga you wagicma hana. ⁴² Wañu merac imi wagicma hamanec nañu imuarunec uña birianéj mema baeciguc giliyu hiñçacma qeme qeyec. Qeyu Yesunéj uña zapi qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma mañçocya miyec. ⁴³ Wañu ic embac moczoñ Anutuac kuha niñac welicgéçic.

Ieneñ moczoñ iwawai Yesunéj mema wañec imuac welicgéçma nañçic Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁴ Ac yomi zémañ imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Nañga imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac. ⁴⁵ Wañu ieneñ ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niñteçicçic. Imi mia hénia ménda niñteçicmu niñac musañgé énéçmiyec imuac niñ hénia ménda niñsarigic. Wañu bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunéj ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

⁴⁶ Wañu tohotoho ic ionac sugçinaiguc mérénéj kunéçgina wanzac me zéma tualetic hénima emigic. ⁴⁷ Emigic Yesunéj qerianéj niniçgina niñteçicma merac komoc méj wagicma

géhéréñaiguc haiyu nañec. ⁴⁸ Nañu yomuhuc énézéyec; Méjnéj méj qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni héihéré nénzac wanzac. Méjnéj méj ni héihéré nénzac imi méli néçec i héihéré mizac wanzac. Sugçinaiguc mamayagina keczac iminéj mia eñeñçina wammac.

Méjnéj méj hazéc ménda wañ énéçmizac iminéj alagina wanzac.

⁴⁹ Wañu Yohanenéj yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méjnéj guac qacga qacma uña biria nesi énéçmiyu hémma ménda méndac nénéçmianzac imuac niñ neuñ héimiñ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ménda qetalimimu méjnéj méj hazéc ménda wañ nénéçmizac inéj nonac wamma keczac.

Samaria ic ieneñ qeqetali wammigic.

⁵¹ Yesunéj eñeyaoc kurumeniguc emmac imuac naléya hosuru ducñiyu Yerusalem emmañ zé niñseliyec. ⁵² Nimma kua meme ichéra walac méli énéçmiyu keñçic. Kemma iwawai mézézéj géwiñ zé Samaria ic ionac ama areñ komora méjiguc kereñçic. ⁵³ Néj Yesunéj Yerusalem kemmañ zé wañec hénia imuac niñ ama miñçina eneñ ménda héihéré énéçmigic. ⁵⁴ Imuhuc wañçic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane iereñ haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miñ Kewu nini geric bélaña kurumeñ igucnec mama onomac niñ zéweleçbiñ niñac wanzañ me qahac?† ⁵⁵ Imuhuc zéyic Yesunéj liliñçéma iricma ac geriwaguc wañ éréçmiyec. ⁵⁶ ‡ Wañu ieneñ ama areñ méjiguc keñçic.

† 9:54: Kiwi méranéj ooya tosaraiçic; Elia wañec éséçnec. ‡ 9:56: Kiwi méranéj ooya tosaraiçic, inéj zéyec; Icac Nañga imi ic onac kekeçgina mebirimañ zé qahac, néj mehiaru énéçmimañ zé mayi. Imuac nimba, ini Uña dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niñteçicçu.

Yesunéh tohotoho ic ionac pakej ac énézýec.

⁵⁷ Héna kenkecgic ic méhnéh Yesuac yomuhuc ézýec; Gi dimia me dimia kembésémañ imi ni kileñ méndac gémma kemmañ. ⁵⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zýec; Haséh kazu ieneñ teñginaguc. Sawa nei ieneñ haecginaguc, néñ Icac Naja imi oruc qeheheac ama duña méñ ménda hemizac. ⁵⁹ Wañu Yesunéh ic méñac yomuhuc zýec; Gi hama méndac néñna. Wañu inéh ara yomuhuc melemma zýec; Waina ni walac kemma mañgocna téngémaguc. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zýec; Waina humumia ieneñ qamocgina imi téngégic, néñ geñ imi kemma Anutuac héngaleñ ama areña yandawac énézéwésémañ. ⁶¹ Wañu ic méhnéh muñguc ézýec; Miñ Kewu, neñ gi méndac gémma kemmañ, néñ waina walac lilingéma kemma sac kitichéna ewa gezacgina énézé qemaguc hawa. ⁶² Imuhuc zéyu Yesunéh énézýec; Méhnéh méñ baec méséh méséhac kinoñ§ mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc héñzac imuhucyanéh Anutuac héngaleñ ama areña yandawac ai méñ memacac séc qahac.

10

Yesunéh tohotoho ic 70 buña suruc hiabia énézému niñac méli énécmiyec.

¹ Imuac andiaiguc Miñ Kewunéh tohotoho ic tosara 70* kumu énécmima baera baera, ama areña kuneñ kuneñ séc eñeyaoc kemmañac niñec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec. ² Méli énécmima yomuhuc énézýec; Héla memeyawac séc imi sasala

wazima hezac, néñ ai ic sasala qahac imuac ini ai miñina Anutunéh ai ic méli énécmimac niñac zéwelec wammimu. ³ Zéwa niñgic, neñ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc haséh kazu sugcinaiguc méli énécmimiawac tanec wanzac. Bec yacma keñgic.

⁴ Ini soukiwa konoñ me gésé me héna usu imi ménda mema kemmu. Kemma hénaiguc ic embac mihicñi énécmimiguc yaizézé ac ménda wamma kemmu.

⁵ Kemma ama méñiguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac. ⁶ Imuaru luae ic méñ kezcaciguc luae qeénécmizu imi iwac muru hemac.

Wañu qahac wañu onac muru lilingéma hamac. ⁷ Wañu ama imuaru tacyac wangic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéñ ai bonja memuac hezac.

Wañu ama areñ méñac qeriaiguc amaya amaya lelecgéma tacyac ménda wammu. ⁸ Ama areña yanda méñiguc kereñgic héihéré énécmimiguc wéségañiguc nene haigic hemac imi efima nemu.

⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yanda hosucginu hazac imuhuc énézému. ¹⁰ Ama areña yanda méñiguc kereñgic ménda héihéré énécmimiguc imuac héna yanda séc keremma yomuhuc énézému; ¹¹ Onac tañiguc sei totoñ onac hénaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Wañu ini Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu. ¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetecgiaiguc ama areña imi bakia yéwéria yanda Sodom tañ meyec imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he

§ 9:62: Yuda ic eneñ kinoñ imi burumakaoiguc qatégic héréyu méraginanéh kesa nesima baec patoañgic. * 10:1: Kiwi tosaraiguc; 72.

énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama areña miñina. O, ewa biric! Betsaida tauñ yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéñ ménda memeya measariyi imi moczoñ Tiro zéma Sidon ama areña yandaiguc wambinec imuac ama miñina ieneñ becneç soñgoñac maleku héima toma qahaiçuc tacma siacma ewagina bec melembunec. ¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areña yanda miñinanéñ onogicma késpedes ginawac bakia efefia memu. ¹⁵ Kafanaum ama areña yanda miñina ini enañac niñgic emma kurumeñ késamañ zé wanzac me? Anutunéñ memaénéc miyu humumia ionac baec dumuñaguc emu hiñgacmu. ¹⁶ Tohotoho ichéçna zéwa niñgic; Méñnéñ mén onac ackuaçéc niñzac imi nuac ackuaçéc niñzac wanzac. Wañu méñnéñ mén onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu méñnéñ mén andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ieneñ liliñgéma hagic.

¹⁷ Tohotoho ic 70† ieneñ ségiségi wamma liliñgéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria eneñ acnina tohogic. ¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanéñ kurumeñ igucnec pilitic ésécneç baeciguc mama qeyec. ¹⁹ Neñ ini mokoleñ zéma girisoñañ tima hazéc ionac kucgina moczoñ onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai méñnéñ mén hia ménda mebirí énécmimac. ²⁰ Néñ uña biria ieneñ acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, néñ qacgina kurumeñiguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunéñ ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunéñ Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Mañgoc, baec kurumeñac miñina, iwawai imi musañgéna ninñ zéma niñtegic qañtegicac kuha ginaguc eneñ ménda hénzu, néñ nambérac ionac auénéçmina héñanzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Mañgoc, guac ewa siñganéñ imuac mia heyec. ²² Mañgocna geñgaoc mia iwawai moczoñ nuac néñneç. Wañu gi qahac wañu, méñnéñ mén mérénéñ Nañga wanzac imi ménda niñzac. Wañu méñnéñ mén qahac, néñ Nañganéñ eñeya ewa siñgic auénéçmiyu hénzu ieneñ sac Mañgoc gi méré imi ninzu. ²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru liliñgéma inicma ionacnec sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézéyec; Iwawai ini hénzu imi momacnec hénzu ionac kicginanéñ mériañaguc wanzac. ²⁴ Énézéwa niñgic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ieneñ iwawai ini hénzu imi hémbiñ zé wañgic, néñ ménda héngic. Wañu iwawai ini ninzu imi nimbiñ zé wañgic, néñ ménda niñgic.

Dac muna héla ionac ala kekeç.

²⁵ Héna acac kiwi ic méñnéñ yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekeç hémbénañ imi mihicñimañ? ²⁶ Zéyu Yesunéñ ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloñ niñanzañ? ²⁷ Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczoñnec, kekeçga moczoñnec, kucga moczoñnec zéma ewa siñga moczoñnec Miñ Kewu guac Anutu goi héhéi wammiwésémañ. Wañu gi geñga siñ niñamuanzañ

† 10:17: 10:1 Imuac héngic. ☆ 10:27: Hén 6:5, Lew 19:18

ésécnec alagawac siñ nim-miwéséman.✧ 28 Imuhuc zéyu Yesunéj ara melemma zéyec; Ac bakia melenzanj imi dindiña. Imuhuc tohoma kekec hémbénaña mewéséman. 29 Imuhuc zéyu ic imi Yesunéj iwac niñ niñu hiarumac niñac yomuhuc qesimiyec; Wañu, mérénéj nuac alana wanzac? 30 Imuhuc zéyu Yesunéj séséc ac ménj yomuhuc zéyec; Ic ménj Yerusalemnec yacma Yeriko kemmanj zé hiñgarec. Hiñgacma hénaiguc kowu nene ic mihicñi énécmiyu kowu nene ic ieneñ malekuya hetecgéma humumianec qema waima kenjic. 31 Nalé imuhucgeñ hofac oo ic méjnéj héna imuacnec hiñgacma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizij géma kenec. 32 Wañu Lewi ic méjnéj imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizij géma ogicma kenec. 33 Wañu Samaria ic méjnéj ic kian wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniñ wammiyec. 34 Wañu hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaiguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima donkiya qahaiguc haima ic kian ama méjiguc wagicma kemma galenjë miyec. 35 Ama gianiyu Romawac soukiwa Denarion† éréhéc ic kian ama imuac miñina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galenjë miwésémanj. Imuac me imuac wammimanj zé soukiwa imi ogicma kiriwésémanj imi lilingéma hamanj imuaru taséga melenj gémanj. 36 Imuhuc suruc wandacma Yesunéj yomuhuc qesimiyec; Geñ ninna ic haréwéc ionac sugginaiguc mérénéj mia kowu nene méraginaiguc enec iwac ala wanzac me? 37 Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc

zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambéséan.

Yesunéj Mata zéma Maria iorac amaiguc kenec.

38 Héna kenkecma Yesunéj ama areñ komora méjiguc kereñec. Kereñu embac ménj qara Matanéj héihéré miyu iwac amaiguc enec. 39 Wañu iwaru munia kerec, qara imi Maria. Inéj Yesuac hénaiguc tacma iwac ackuazéc niñec. 40 Wañu Mata imi ai yanda meyu ai yandanéj ewaya mesohoyec. Wañu Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu nuac munananéj wainéñu ni nenacnec ai mema nanzua. Wañu gi imuac ewa biric ménda wañ nénzanj? Ézéna hama méra némmac. 41 Zéyu Miñ Kewunéj ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai hénia hénia niñac niñyéwéri wanna ewaga goro wanzac. 42 Néj éréhéc dac sac mewésémanj, qahac wañu momacdac imi sécgémac. Marianéj héna hiabia gésima anjéztizac imuac imi iwarunec wagicmanjac séc qahac wanzac.

11

Yesunéj zéwelec welecac hénia ku énécmiyec.

1 Yesunéj baec méjiguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méjnéj yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu doku naec ic Yohanenéj tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac hénia ku énécmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac hénia ku nénécmi. 2 Zéyu zéyec; Ini zéwelecbij zéma yomuhuc zéwelecmu; Manjocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héngalenj ama areña yanda imi mama hamac. 3 Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina

† 10:35: 1 Denarion imi ic méñac ai meme méñac ai bonja.

nénécmiwésémaṅ. ⁴ Nini ic tosara biria waṅ nénécmigic séc kápésicgina wai énécmizij, imuac gi imuhucyanec kápésicnina wai nénécmína. Waṅu manam batu-ciguc ménda nonopochésémaṅ.

⁵ Imuhuc zéma inéṅ yomuhuc toroqema zéyec; Sucgina igucnec méṅnéṅ alayaguc waṅu alaya iminéṅ siṅi yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmimac; Alana, saméṅ haréwéc néna bianṅguc melemmaṅ. ⁶ Ic kian alana méṅnéṅ nuaru hazac. Waṅu nene méṅ gumu mimañ zéma hoczua.

⁷ Imuhuc zéyu alayanéṅ ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzañ, ni ama naguya bec héima nambérac hécna iniguc gau niṅac wamma heziṅ imuac niṅ yacma yaka gémmaṅac séc qahac. ⁸ Waṅu zéwa niṅgic, ama miṅinanéṅ ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimmimac, néṅ ic imi seliseli wamma welecmi naṅu imuac niṅac mia yacma iwawai méṅ niṅac wawaṅa imuac sécyá mimac.

⁹⁻¹⁰ Méṅnéṅ méṅ weleru miyu meanzac. Waṅu méṅnéṅ méṅ hochoc ai mema mihicṅianzac. Waṅu méṅnéṅ méṅ nagu qeyu aumimia waṅanzac. Imuac niṅac zéwa niṅgic; Welecgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicṅimu. Naguya qegic auénécmimac. ¹¹ Guac naṅganéṅ lambéc niṅac qesigéṅu maṅgoc onac suggina igucnec mérénéṅ lambécac tasia qaté mokoleṅ mimac? ¹² Waṅu kuruc gocmia niṅac welecgéṅu mérénéṅ tasia girisoṅañ mimac? ¹³ Ini ic biria, néṅ kileṅ iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kurumeṅ Maṅgocṅinanéṅ welecmianzu onac Uṅa Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴ Waṅu Yesunéṅ uṅa biria ara qahac imi nesimiyu éréma keṅu merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuṅ ieneṅ imi hémma welicgéigic. ¹⁵ Waṅu sugginaiguc tosananéṅ yomuhuc zégic; Inéṅ kuwic ionac ic kewugina Beelzebulaṅ kuha mema uṅa biria nesi énécmianzac. ¹⁶ Waṅu ic tosananéṅ Yesu batucgémima séséc baec icnéṅ ménda memeya kurumeṅ igucnec mamaya méṅac meyu hémbiṅ niṅac welecmigic. ¹⁷ Welecmigic Yesunéṅ ionac niniṅgina niṅtegicma yomuhuc zéyec; Héṅgaleṅ ama yandawac miṅinanéṅ eṅaocnec euhéndéṅ waṅamuzu séc kisi waṅanzac. Waṅu ama méṅac miṅinanéṅ eṅaocnec euhési waṅamuanzu imi mama birianzac. ¹⁸ Neṅ Beelzebulaṅ kuha mema uṅa biria nesi énécmianzua imuhuc zénéṅzu, néṅ Biria miṅinanéṅ eṅaocnec héndéṅ amuanzuiguc ionac héṅgaleṅ ama areṅa yandanéṅ dimuhuc naṅselimac? ¹⁹ Neṅ Beelzebulaṅ kuha mema uṅa biria nesi énécmizuaiguc imi naṅhécgina ieneṅ mérac kuha mema uṅa biria nesi énécmianzu? Imuac naṅhécgina eṅaoc mia zégési énécmimu. ²⁰ Néṅ neṅ Anutuac méria merawanéṅ uṅa biria nesi énécmianzuiguc Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yandanéṅ bec onacmuru mama hazac. ²¹ Ic kawalinéṅ tewi maleku séha meyu kiyunec amaya galeṅgéyu ama imi luaeiguc hia heanzac. ²² Waṅu ic kawali kuha eṅeṅa méṅnéṅ hama ic imi ogiczaciguc tewi maleku selia niṅkumuma mekeczac imi moczoṅ wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndemma énécmianzac. ²³ Méṅnéṅ méṅ niguc ménda keczac inéṅ andé nuzac. Waṅu iwawaina niguc ménda tocgézac

inēj iwawaina héndénzac.

²⁴ Uŋa biria méhnénj ic méŋac murunec éréma kemma baec kisiaiguc kenja wamma tachiaru-maŋ zé waŋu ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inēj yomuhuc zézac; Ni amana éréma hazua imuaru lilingémaŋ. ²⁵ Imuhuc zéma lilingéma hama héŋu ama imi usuŋma mindinjecac hiabia hezac. ²⁶ Heyu kemma uŋa biria kawalihéra 7 onagiru hama hiŋgacma kecgic walac birima kerec imi muŋguc yanda ogicqogic wamma kuneŋnec birima keczac.

²⁷ Ac imuhuc zémanec naŋu tuŋ yanda imuac sugcina iguc-nec embac méhnénj qacma zéyec; Gi héri haima megemma namu gumugéŋec neŋgoc iminénj ségiségiyaguc! ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ic méŋ Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminénj mia ségiségiyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héiyec imuac hénia.

²⁹ Ic tuŋ muŋguc yanda toroqe énécmima naŋgic Yesunénj hénima yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicŋjsai imi hicŋjsai biria, séséc mérérawac hémbiŋ zé waŋanzu, nénj séséc méŋ qahac, nénj Yonawac muru haka hicŋiyec imi sac hicŋi énécmimac. ³⁰ Yonanénj Niniwe ama areŋa yanda imuac miŋhéra ionac muru séséc waŋec ésécnec, Icac Naŋa imuhucyanec nalé yomuac hicŋjsai onac muru imuhuc wammac. ³¹ Héŋgaleŋ ama yanda méŋ baec waŋgoŋa Saut iguc hezac imuac embac garata méhnénj Solomonac niŋtegic qinŋtegicac kuha nimmaŋ zé baec tetecgia igucnec hayec, nénj nalé yomuac hicŋjsai enej Solomonac Kuneŋa neŋ you kecma énézéwa ménda niŋnénzu. Imuac zégésigési naléya ducŋiyu embac garata iminénj ini zégési

énécmimac. ³² Niniwe ic enej Yonawac ackuazéc nimma ewag-ina melenġic, nénj nalé yomuac hicŋjsai enej Yonawac Kuneŋa neŋ you kecma énézéwa ménda niŋnénzu imuac niŋ zégésigési naléyaiguc Niniwe ic ienenj ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Méhnénj méŋ lambegina otorima sasangiaguc me kewuc bawaguc ménda haianzu, nénj qémbénj qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému enej asaha hémmu niŋac imuhuc waŋanzu. ³⁴ Waŋu néwécgeŋac zéwa niŋgic; Guac kicganénj séwigawac lambe wanzac. Kicganénj hia keczaciguc séwiga moczoŋ asahanénj sécgémimia wanzac. Waŋu kicganénj birizaciguc séwiga moczoŋ siŋinénj sécgémimia wanzac. ³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararaŋ hezac imi ménda siŋidénġézac me qahac imi niŋgésina. ³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéŋu siŋi méŋ ménda hegéŋu lambeac asahanénj asarigéŋanzac ésécnec kekecga moczoŋ asahaguc wammac.

Saec 6.

³⁷ Yesunénj ac imuhuc zémanec naŋu Farisaio ic méhnénj eneyaguc momacnec tacma nene nemac niŋac Yesu welecmiyu emma tarec. ³⁸ Nénj nene nemaŋ zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminénj hémma ewa éréhéc waŋec. ³⁹ Waŋu Yesunénj yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacanzu, nénj ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiziliweŋ hakanénj kuaya qema hezac. ⁴⁰ Niniŋgina qahac ini, séwéla mihicŋiyec inénj qeria momacnec mihicŋiyec imi ménda niŋtegiczu? ⁴¹ Waŋu qerigaiguc hegénzac séciguc halen énécmina iwawai moczoŋ solanġa

wanğémmac. ⁴² Néj saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupe zéma zuazua héméña hiabia tosara imi méndéngic méra éréhéc wanju momacguc mema Anutuac buña haihanzu. Néj haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi giligic qahac wanzac. Mén ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéj hia wammac. ⁴³ Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatac ou eñeña hezac imuaru tacbiñ niñac wanhanzu. Wanju nénagémba sombenjiguc zézé ségiségi wanj énécmimu niñac wanhanzu. ⁴⁴ Saecginaguc ini imi kicsuanj suañja qahac kondonja heheya ésécnec wanju, ic embac ienej imuac qahaiguc tima namma héniaquina ménda niñtegicanzu.

⁴⁵ Imuhuc zéyu hénac acac kiwi ic méñnéj Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulanjéma zébiri nénécmizanj. ⁴⁶ Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisianzu, néj ini eñac imi méragina merawa méj ménda suluma osianzu. ⁴⁷ Saecginaguc ini, enej Anutuac tilij tilij ic becneç yanda hécgina ienej unugic ionac kicsuanj imi meyacgéanzu, néj ackuazéc imi ménda tohoanzu. ⁴⁸ Yandahécgina Ienej Anutuac tilij tilij ic unugic Farisaio ic enej imi kua meme ic ionac kicsuanj meyacgézu. Imuhuc wamma ini yanda hécgina wac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauzu. ⁴⁹ Imuac niñ Anutunéj niñtegic qinjegicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neñ ionac muru walac zézé ichéçna zéma méliméli ic méli énécmimanj, wanju ionarunec tosara unuhumumu, wanju tosara ununesi

wanj énécmimu. ⁵⁰ Baec kurumenj zéyu hicñijec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tilij tilij ic unugic sacgina mayec imuac bakia moczonj nalé yomuac hicñisai ionac qacginaiguc emmac. ⁵¹ Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombenjiguc nanec imi zéma ama téréya imuac géñgéñajiguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczonj nalé yomuac hicñisai enej mia bisidacmu. ⁵² Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, ini imi niniñac nagu wétéya késa kecma eñac ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nanjic ic embac embij zé wanzu imi enej momacnec emmuac séc qahac wanzac. ⁵³ Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemmanj zé mayu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ienej hénima hazéc geriwaguc wammima acgina melemmac niñac selianec hinocgémima zéqesiqesi sasala wammigic. ⁵⁴ Imuhuc wamma ac kápésira méj zéyu késawinj zéma galenj megic.

12

Yesunéj qeqaiñ ac zéma meme seli ac énézéyec.

¹ Suraiguc ic embac tunj yanda tausenja tausenja tocgéma hénagina tiloc paloc tima nanjic. Yesunéj walac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galenj memu. ² Iwawai méñnéj méj, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasangiaiguc hezac imi ménda niñmimiawac séc qahac. ³ Imuac niñ iwawai siñjiguc zégic imi moczonj kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wanju iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczonj ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

⁴ Alahéna onac énézézu, séwígina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai méñ toroqema wañ énécmimuac séc qahac ionac niñ zénéngina ménda hirimac. ⁵ Mérac kileñ zénéngina hirimac imi zéasariwa niñgic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc buñaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézu, iwac mia zénéngina hirimac. ⁶ Sirikic méra méñac boña soukiwa Toya* éréhécdac ménda haianzu? Wañu Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec méñac niñ eluñ ménda qeanzac. ⁷ Ini imi Anutunéñ oruc zucgina zanñgéya acguc moczoñ oloñ nindaczac, imuac zénéngina ménda hirimac. Eñac eñac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma eñeña wanzac.

⁸ Wañu ni énézéwa niñgic; Méñnéñ méñ ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzénégé némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme uña kicginaiguc zéauma i ninzénégé mi-mañ. ⁹ Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nénzac imi ni Anutuac kua meme uñahéra kicginaiguc qaecgémimañ. ¹⁰ Méñnéñ méñ Icac Naña zébiri mizaciguc kápésic imi waimimacac hezac, néñ Uña Téréyawac zébiri wammizaciguc kápésic imi ménda waimimac. ¹¹ Ic embac tosanéñ ini togotocgo amaiguc me galeñ zéma ic kewu tosara qac buñaginaguc ionac muru onagicma keñgic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwiñ zéma ewa goro ménda wammu. ¹² Nalé imuaru mia Uña Téréyanéñ némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³ Wañu tuñ imuarunec ic méñnéñ yomuhuc zéyec;

Kiwi ic nuac dacna ac ézéna mañgoc niranéñ iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic. ¹⁴ Zéyu Yesunéñ ézéyec; Ic mérenéñ ni iwawaigira méndéñ érécmimañ niñac zégésigési ai icgirawac kumunéñec? ¹⁵ Imuhuc zémaguc inéñ ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai méñac méñ hémbaoc ménda wamma ninñ biria imuac galeñ memu. Ic méñac keke-cya imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac. ¹⁶ Imuhuc zéma inéñ qelumbec ac méñ yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic méñ kerec. Keru iwac ai-iguc héla gocmia kindindiña hicñimiyec. ¹⁷ Hicñimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc niñec; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titiña méñ ménda hezac. Imuac dimuhuc wammañ? ¹⁸ Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wammañ, nuac hofi ama komora imi hericma kunéñ yanda qelia méñ meyacgéma nuac ai yawuñac héla zéma iwawai hiabia imi moczoñ imuaru haiwa hemac. ¹⁹ Imuhuc wamma nuac uñanawac yomuhuc zémañ; Nuac qeri uñana, iwawai ai yawuñ sasalawac sécya qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bénzén tacnimma nene kuluñ nema ségiségi wamma kecbésémañ. ²⁰ Néñ Anutunéñ yomuhuc ézémac; Ic, gi imi niñtegic qinñtegicga qahac, deguc siñiya guac qeri uñaga guagicba iwawai qutulanñgéma haina hezac imi moczoñ mérac wammac me? ²¹ Ic imuhucya imi eñeyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, néñ Anutuac muru imi saméñ bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémañ.

²² Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézéyec; Imuac néwécgeñac yomuhuc énézéwa niñgic;

* 12:6: Girik aciguc; Asarion.

Kekecgina niñac némac iwawai nemu, séwígina niñac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu. ²³ Kekec imi nene ogiczac. Wañu séwígina imi malekugina ogiczac. ²⁴ Koeckoec nei imuac niñgic, iwawai méñ ménda héihimic wamma meanzu. Wañu ama saméña me hofi amaya méñ ménda he énécmizac, néñ kileñ Anutunéñ gumu énécmianzac. Ini imi nei kuneñ yanda ogicma eeginaguc wanzu. ²⁵ Sucginaiguc mérénéñ ewa goro wamma kekecyat komodia méñ mehorugimacac séc wanzac me? ²⁶ Iwawai komodia méñ imuhucya hia mindiñiwésémañac séc qahac wañu dimuhuc méñac méñ ewa goro wambésémañ? ²⁷ Baorac zariñac niñgic, imi dimuhuc yandianzu? Ieneñ ai ménda meanzu wañu hésa méñ ménda meyacgéanzu wañu énézéwa niñgic, Ic kewu Solomonnéñ maleku héiyec imuac edamuya moczoñ imi zariñ méñac asaha ogicmacac séc qahac wañec. ²⁸ Deguc keru orañguc qema oanzu zariñdac imuhucyawac Anutunéñ imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, niñzéñ niñzéñgina imi komocdia dac. ²⁹ Ini némac iwawai newiñ zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelecmu. ³⁰ Baecac ic enia ieneñ mia iwawai moczoñ imuhucya niñac wamma welecanzu. Onac Mañgocginanéñ ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec niñdacazac. ³¹ Ini mia iwac héngalen ama areña yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañgic iwawai tosara imi toroqema énécmimac. ³² Ic tuñ komora ini zéñéñgina ménda

hiriyu, Mañgocnéñ héngalen ama areña yanda imi énécmiman zé ewa hia niñzac. ³³ Iwawaigina haima soukiwa mihicñima maqeqeya ionac énécmigic. Gése tegictegira qahac kurumenac buña mihicñima imuaru mia iwawai boña eñeña imi tigic hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru kenkenawac séc qahac, wañu gisic zinañgoc nemuac séc qahac. ³⁴ Iwawaigina boña eñeña hezac imuaru onac ewa singina heanzac imuac niñac imuhuc zézua.

Técgina nimma kecmu.

³⁵ Kembañ ginaiguc rikunçina zikima kifagina otorigic zeyunec nañkecmu. ³⁶ Ini imi ic tosara miñginanéñ zammaréñ meme ariac igucnec liliñgéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwiñ zé mambéc kecanzu ésécnec wamma kecmu. ³⁷ Miñginanéñ hama kic hihi kegcic inicmaciguc welen qeqehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélacnec énézéwa niñgic, miñginanéñ rikunça zikima namma énézéyu tagcic hosucginu hama welen qeénécmimac. ³⁸ Inéñ siniyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc wamma kecmuiguc imi ségiségi ginaguc wammu. ³⁹ Ini niñzu ésécnec ama miñginanéñ némac naléiguc kowu nene hamu imi niñañeciguc awima taru amaya imi ménda hésémma embunec. ⁴⁰ Imuac niñ ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda nimma kecmu nalé imuaru lcaç Naña imi hamac.

⁴¹ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc qesimiyec; Gi séséc ac imi nonac niñ sac zézan me nini moczoñ niñac zézan? ⁴² Zéyu Miñ Kewunéñ melemma zéyec; Wañu mérénéñ ai ic niñkumu mimia zéma niñtegic qinçtegicyaguc

† 12:25: Séwígina witiya.

wamma minjinawac welenqege ichéra galenǵé énécmima naléya ducñiyu séc nene yakaginawac buña méndén énécmiammac? ⁴³ Wañu minjinanén hama héñu imuhuc wamma keru, welen qege imuhucya imi ségiségiyaguc wammac. ⁴⁴ Ni hélañec énézéwa niñgic; Minjinanén ic imuhucya imi iwawaiya moczoñ galenǵémac niñac opocmac. ⁴⁵ Wañu welen qege icnéñ imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eneya minjananén bénzén bénzén hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema doku selia nema niñgoñ wamma welen qege ichéra zéma embachéra hénima unumac imi ⁴⁶ nalé ménéñ kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, wañu kaiwe kiwa ménéñ ménda nimma kecmac imuaru mia minjananén hama bakia réwéria meñ mima ic ninzén ninzéngina qahac iniguc momacnec onopocmac. ⁴⁷ Minjinawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi niñtegicmaguc kileñ técyá ménda nimma iwac ewa siña tohotoho ménda wammac imi sasalanec qemac. ⁴⁸ Ménda niñtegicma haka biria wanzac imi efefia qemac. Iwawai sasala meyc iwac muru sasala memañ zé hocmac. Wañu ai buña sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicñimañ zé qesimimac.

⁴⁹ Ni baeciguc geric zéc gili-mañ zé mayi. Wañu bec zezaciguc némac iwawai ménéñ niñac wammañ? ⁵⁰ Ni météré naec ai† ménéñ wañ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanén kilanzi némma keñkeruguc yéwéri imi moczoñ tecgénémac! ⁵¹ Ini niñgic ni baeciguc luae qeéncmimañ zé hayi tanec wanzac me? Énézéwa niñgic; Imi qahac, méndén énécmimañ zé

hayi. ⁵² Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra ménéñ kecmá haréwécnéñ éréhéc hazéc wañ ércmigic éréhécnéñ haréwéc hazéc wañ énécmiyic méndén amuma kecmu. ⁵³ Mañgocnéñ nañaguc, nañanén mañgocyauc, neñgocnéñ béraraguc, béraranén neñgocyauc, eranñyanén eranñyauc héndén amuma añañ qacgé amumu.

⁵⁴ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunén kondun igucnec hayu hémma kia focdac hamac zégic imuhuc wanzac. ⁵⁵ Wañu Saut baec kisia igucnec luhucnéñ éreyu hémma geriwiguc wammac zégic imuhuc wanzac. ⁵⁶ Ic ikocginaguc ini baec kurumenac tanera imi héñtegicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda niñtegicanzu?

⁵⁷ Wañu némac niñac némac hakanén solañ wanzac imi moacnec ménda niñgésianzu? ⁵⁸ Gi ic hazécgaguc zégésigési icac muru kemmaoc imuaru hénaguc ara mindinimañ zé meefima luae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inén gésigési ic iwac muru hérégemma keñu gésigési icnéñ téñgic ic ionac méraginaiguc goporu téñgic ic ieneñ hésa amaiguc giligemma gopochu niñac. ⁵⁹ Gézéwa ninna, kitiwa melemma Toya§ tetecgiawac ménéñ acguc moczoñ ménda meñña tecgéyu hia ménda mama hawañ niñac.

13

Ewa qerigina melemmu me humumu?

¹ Nalé imuaru tosanén Yesuac muru hama Pilatonén Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginanén mama ionac zucmanañ ginawac sacguc momacnec sicsaoc

† 12:50: Météré naec ai; Ic héñgeña wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wanzac.

§ 12:59: Girik aciguc; Lepton.

wamma keñec.* 2 Zégic Yesunéh acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ieneñ haka imuhucya mihicñgic inicma niñgic ieneñ Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda wañgic ésécnec wanzac me? 3 Ni énézéwa niñgic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczoñ yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu. 4 Wañu ic embac 18 Siloam ama areñaiguc awiawi ama hénggeña horua herec imi mama qeyu imuac bawauguc humugic. Wañu eneñ ionac niñgic kápésicgina imi Yerusalem imuac miñhéra tosara ionac kápésicgina ogiczac ésécnec wanzac me? 5 Ni énézéwa niñgic, imi qahac, moczoñ yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenjic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

6 Imuhuc zéma séséc ac mén yomuhuc zéyec; Ic méñnéñ wain aiiguc fik ic mén himiru heyu hama imuac gocmia niñac horec, néñ mén ménda mihicñyec. 7 Wañu inéñ imuac ai ic yomuhuc ézébec; Ni ai yawuñ haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niñac hocma héla ménda mihicñianzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niñac baec imi enñdac késama nammac? 8 Zéyu zéyec; Miñ kewuna waina ai yawuñ momacguc mén nañu neñ giñgiñaiguc baec imi éséma guwec haima héwiña héimañ. 9 Héiwa kecma bianñguc héla haimac niñac, kileñdac héla ménda haimaciguc nalé imuhucgeñ zéna héiwa qahac wammac.

10 Wañu Yesunéh Sabata naléiguc tocgotocgo ama ménjiguc emma ackuazéc ku énécmima nañec. 11 Wañu niñzu, embac mén yawuñ 18 imuac séc hafi

uñanéñ késayu gemara momacnec licgémiyecac dindiñanec nammacac séc qahac kecañec. 12 Wañu Yesunéh hémma zéyu hama kicginaiguc nañu ézébec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé génggéña wanzac. 13 Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminéñ imuarunec gemara mindiñima dindiñanec namma Anutu mepésiyc. 14 Tocgotocgo amawac galeñnéñ Yesunéh Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tuñ yomuhuc énézébec; Ai meme 6 hezac, imuac niñ imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, néñ Sabataiguc imi qahac. 15 Imuhuc zéyu Miñ Kewunéh melemma zéyec; Ic onac kiciguc welen qeçe ic ini sugcina igucnec méñnéñ mén Sabata naléiguc eneya burumakao me doñki héréma kemma doku ménda gumuanzac me? 16 Abarahamac bérara embac yomi Biria miñinanéñ késayu yawuñ 18 ziki sipacyaguc kecañec. Wañu Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac? 17 Yesunéh imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi eneñ moczoñ niñgic gamuginaguc wañec, néñ ic tuñ yanda tosanéñ haka moczoñ kuc buñayaguc imi meyu hémma ségiségi wañgic.

Hénggaleñ ama yandawac séséc ac.

18 Anutuac hénggaleñ ama areña yanda imi némac iwawai ésécnec wanzac? Neñ dimuhuciguc séc héima zémañ? 19 Imi mia, ic hésa mén qara zunzuañ imuac gocmia ésécnec, ic méñnéñ gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma nañu nei sawaiguc kecañzu imi eneñ imuaru haecgina haigic.

* 13:1: Galilaia ic ieneñ mulu ai mema nañgic Pilatoac téñgñi ichéra ieneñ hama unuhumugic ic zéma mulu yañac sacginanéñ momacnec sicsaoc wamma keñec.

²⁰ Inéj munḡuc toroqema zéyec; Ni Anutuac héngalenj ama areñj yanda imi némac iwawaiiguc séc héimanj? ²¹ Imi mia embac méñnéj saméñ omanj zéma fulawa uha sasala† imuac qeriaiguc yis haiyu moczoñ sécgémiyec ésécnec.

²² Wañu Yesunéj Yerusalem kemmanj zé kemma hénaiguc ama areña areña, ama areña kunéj kunéj séc lelecgéma ackuazéc ku énécmimanec keñec. ²³ Wañu ic méñnéj yomuhuc qesimiyec; Miñ Kewu, ic embac efefia dac humucac buñj igucnec aḡgég tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec; ²⁴ Énézéwa niñgic, embiñ zé wañgic ionac murunec sasalanéj meselimuac séc qahac wammac, imuac niñac nagu komoraiguc embiñ zé seliseli wammu. ²⁵ Ama miñinanéj yacma nagu héiyuguc ini séñgawgeñ namma nagu imi qema Miñ Kewu nagu aunénécmima zégic, inéj melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niñénécmizua. ²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kuluj neyiñ. Wañu gi nonac ama areñ imuac héna yandaiguc ackuazéc ku nénécminec. ²⁷ Zégic inéj yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niñénécmizua. Biria meme ic ini moczoñ néñgacgic. ²⁸ Yesunéj toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic moczoñ Anutuac héngalenj ama areña yanda imuaru kecgic inicmu, inicma duñj liliñgéma héngic ini eñaoc imi nesi énécmimia wañu séñgawgeñ hiñgacma imuaru zésiác yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu. ²⁹ Wañu ic embac enej baec wañgoña kemboñ qahac

imuacnec hama Anutuac héngalenj ama areña yandaiguc tacma nene nemu. ³⁰ Ninzu, andu tosanaréñ walac wammu, wañu walac tosanaréñ andu wammu.

³¹ Wañu nalé imuaru Farisaio ic tosanaréñ hama Yesu ézégic; Hiñgacma ama areñ yomi waima kembésémañ. Herodenéñ gi gumañac zé wanzac. ³² Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma haséñ kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma orañ uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmimaguc weruguc† imi aina moczoñ metecgémañ. ³³ Néñ Anutuac tiliñ tiliñ icnéñ Yerusalem imuac séñgawgeñguc humumacac séc qahac. Imuac ni deguc, orañ zéma weru imi hénana zénéñec imi kilenjac tima kemmanjac hezac. ³⁴ Yerusalem, Yerusalem, Anutuac tiliñ tiliñ ic unuma onac muru méli énécmimia hocnéñ unuanzanj. Kuruc neñgocyanéñ qeñgawgeñ bawaiḡuc eneya merachéra tizozo énécmianzac ésécnec ni guac nambérac hécga tocgé énécmimanj zé aina mewa hatac dahec wanzac? Néñ ini imuac ménda wañawgeñ. ³⁵ Héñgic amagina imi kisi wammac. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kecgicnec nalé méñ hayu ini yomuhuc zéma legic héinémmu; Miñ Kewuac qaraiguc hahaya imi mérianaguc.✧

14

Yesunéj Farisaio ic méñac amaiḡuc emma tarec.

¹ Yesunéj Sabata méñiguc Farisaio ic galengina méñac amayaiguc nene nemanj zéma enec. Enu tosanaréñ Yesuac awima nanjic. ² Wañu ninzu, imuaru iwac wésiaiguc ic méñ nénémérin hicñimimia méñ tarec.

† 13:21: Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya. † 13:32: Ac yomuac hénia méñ imi nalé ménda horugiyyu. ✧ 13:35: Leg 118:26

³ Yesunéj Farisaio ic qesiénéc mima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru énécmimia imi niñgic hia wanzac me qahac? ⁴ Imuhuc zéyu ienen acgina qaiyu tackecgic, Yesunéj ic imi késa osimima mehiaruma méliyu kenec. ⁵ Kenju Yesunéj ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Sucginaiguc méjnénj Sabataiguc nañja me burumakaoyanéj baec sésénjiguc hiñgaczaciguc ménda héréyu érémac me? ⁶ Imuhuc qesiyu ienenj ac bakia melemmuac séc qahac wañec.

⁷ Héihéré énécmimia enenj tatac eñeña késa tacgic inicma séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁸ Méjnénj zammarénjac ségiségiiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatac eñeñaiguc ménda tacmu. Ic kunenj gi gogiczac méj héihéré miyu hawac niñac. ⁹ Hamaciguc miñina gi zéma i héihéré érécmiyec iminénj hama tatacga imi ic yomuac wai miwésémañ zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatac teteçgia hezac imuaru kemma tacbañ niñac. ¹⁰ Imuac héihéré géñu kemma tatac teteçgiaiguc hezac imuaru tacbésémañ. Imuhuc wanna ic héihéré géñec iminénj hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tacgic ionac kicginaiguc eebipi-gaguc wambésémañ. ¹¹ Méjnénj méj eñeyaoc mepési amuyu memamimac. Wañu méjnénj méj eñeyaoc memaamuyu meem-mimac. ¹² Wañu miñina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézéyec; Gi gau komoc me mari-aiguc nene gumu énécmimanj zé alahécga, dac munahécga, sac kitichécga, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwésémañ. Imuhuc wambañnec ienenj imuhucyanec héihéré géñgic bakia guac lilingéyu késawanj niñac. ¹³ Imuac ségiségi hai énécmimanj zé maqeqeya, héná méria séléc

séléçgia, puriñ zéma kichilic ionac héihéré énécmiwésémañ. ¹⁴ Imuhuc wambésémañiguc ienenj bakia melenj gémmuac séc qahac wammac. Imuac niñ gi zézé ségiségiigaguc wambésémañ. Wañu kecma ic solañja ionac yacyac naléiguc bakia melenjéñu mewésémañ.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

¹⁵ Imuhuc zéyu momacnec tacgic sucgina igucnec méjnénj ac imi nimma yomuhuc zéyec; Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc nene nemu imi enenj ségiségi miñicñi énécmimia wammac. ¹⁶ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ic méjnénj nene yanda gumu énécmimanj zé ic embac sasala héihéré énécmiyec. ¹⁷ Wañu imuac naléya ducñiyu héihéré énécmimia ionac muru welenj qeçe icya mélimiyu kemma yomuhuc énézéyec; Hagic iwawai moczoñ mézézénj gédacziñ. ¹⁸ Wañu ic embac moczoñ yomuhucyanec hénima héikenjzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéñ yomuhuc zéyec; Ni erac héihimic baec méj boñ mezua. Zéwelec énécmizua, waina kemma ai imi hémmanj zé wanzua. ¹⁹ Wañu méjnénj yomuhuc zéyec; Ni imi ai memeac burumakao iwa 10 boñ mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé énécmimanj zé wanzua. Imuac bénzénjac niñnéna. ²⁰ Wañu ic méjnénj yomuhuc zéyec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamañac séc qahac wanzac. ²¹ Imuhuc zégic welenj qeçe icnéñ lilingéma hama miñgina ézéma hicñiyec séc ézéyu nimma qeri biric nimma welenj qeçe icya yomuhuc ézéyec; Focdac tauñ imuac héná yanda zéma héná komora séc kemma ic maqeqeya zéma héná méragina séléc séléçgia zéma kichilic zéma puriñ keczu

séc onagicma hamu. ²² Wañu welen qeqe ic inéj zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Miñna zézan ésec wandaczua wañu tatic imi sasala hezacnec. ²³ Zéyu ézéyec; Héna séra tosara zéma demin giñgiña séc kemma ic embac qeriganéj moczoñ héihéré énécmima amana imi kuaya qemu. ²⁴ Ni gézéwa ninna, becneq héihéré énécmiyi ionarunec méñnéj mén nuac ohaihaina imi mén ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

²⁵ Ic tuñ yandanéj Yesu méndacmima kenjic Yesunéj ionac lilingéma yomuhuc énézéyec; ²⁶ Méñnéj mén nuac muru hama imi eneya neñgoc mañgocya, iniñ merachéra, dac munahéra, nauñhéra zéma eneya kekec imi momacnec hazéc ménda wañ énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammaçac séc qahac. ²⁷ Méñnéj mén eneya ic héñgeña wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammaçac séc qahac. ²⁸ Onarunec méñnéj galeñ meme ama héñgeña horua mén memañac zé ninzaciguc inéj iwawai késakeczac iminéj ai imi moczoñ metecgémacac sécyá wanzac me qahac imi niñgésimañ zé walac soukiwa ménda tacma oloñnimmac me? ²⁹ Imuhuc niñgési ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac wañu ic embac enéj hémma yomuhuc zédesi wammiwu niñac; ³⁰ Ic yomi amaya meyacgémañ zé aiya héniyec, néj metecgémacac séc qahac wañec. ³¹ Wañu ic kewu méñnéj ic kewu mén qemañ zé yaréiguc kemmañ zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausenj iminéj hazécya yaré ichéra 20 tausenjauc hazac imi hia qemañac séc me qahac zéma

ménda niñgésimac me? ³² Wañu niñu ménda sécgéyu hazécya lakec hamanec wañu kua meme ic mélimima luae qemaoc niñac welecmmimac. ³³ Imuhucyanec onarunec méñnéj iwawaiya moczoñ ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, néj siña qahac wañu némacnéj mindinijic siñaguc wammac? ³⁵ Imi mia baec aiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac wañu giligic kendacmac. Gezacginaguc ieneñ ac imi nimmu.

15

Rama sohosohoya imuac qepain acya.

¹ Takis meme ic zéma biria meme ic enéj moczoñ ackuazéç nimbinj zéma hosucgémic. ² Wañu Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic enéj andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biria meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac. ³ Zégic Yesunéj qepain ac yomuhuc énézéyec; ⁴ Onarunec mérénéj rama 100 késa keru sugcina igucnec méñnéj sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihicñimacac séc ménda kemma hocmac me? ⁵ Wañu mihicñimaciguc ségiségi wamma huama hamac. ⁶ Wañu amaiguc hama alahéra zéma ama areñ momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramaña mén sohoju mihicñizua. Imuac niguc ségiségi wanní. ⁷ Énézéwa niñgic, imuhucyanec biria meme ic méñnéj ewaya melenju kurumenjiguc ségiségi kuneñ yanda hicñimac. Wañu ségiségi iminéj ic solaña 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niñ ségiségi wañanzu imi ogimac.

8 Embac méñac muru soukiwa 10* hemiyu sugina igucnec méñ sohozaciguc mihicñimañac zéma kifa otorima ama usujma ménda hocma kecma me? Imuhuc wamma keñkecma mihicñimaguc hochoc ai imi waimac. 9 Mihicñizaciguc alahéra zéma ama areñ momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wanní, ni siliwa soukiwa momacguc sohoju hocma mihicñizua, zéma énézémac. 10 Énézéwa niñgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méñnéñ ewaya melenju Anutuac kua meme uña ionaru ségiségi yanda hicñi énécmimac.

11 Imuhuc zéma Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ic méñaru nañhéréra keroc. 12 Keríc munianéñ mañgocya yomuhuc ézéyec; Mañgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buña hezac imi néna. Imuhuc zéyu mañgocyanéñ iwawai imi méndémma ércmiyec. 13 Wañu ai meme sasala ménda keñu munayanéñ iwawai moczoñ haima soukiwaya mema baec méñguc lakec kemma imuaru kaiziliwen wamma iwawaiya imi moczoñ enñdac sicsaoc gilidarec. 14 Gilidaru qahac wañu baec imuaru béti yanda hicñiyec. Hicñiyu inéñ maqeqeya wamma iwawai niñac wamma horec. 15 Hocma ama areña yanda imuac minjina ionarunec méñac muru qékétama keru inéñ ic imi beric galeñgé énécmimac niñac baec kisiaiguc mélimiyu keñec. 16 Kemma nene beric enéñ neañgic† imi neyu tomenja hélaquc wammac niñac niñec. Wañu méñnéñ méñ iwawai méñ ménda miyec. 17 Imuac ewaya melemma yomuhuc niñec;

Mañgocnawac ai ichéra imi daheac séc saşala kecma nene negic sécgé énécmiyu saméñaguc heanzac, wañu ni you béti wamma humumañ zé wanzua. 18 Ni yacma mañgocnawac kemma yomuhuc ézéman; Mañgoc ni kurumen‡ zéma guac kicgaiguc haka biria wañi. 19 Degucmuacnec hénima guac nañga zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niñ ninna soukiwa ai icga wammañ. 20 Imuhuc zéma nimma inéñ yacma mañgocyawac muru lilingéma keñec. Kemma lakec hama nañunec mañgocyanéñ i héñtegicma wéséniniñ wamma usujnec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec. 21 Kiric nemiyu nañanéñ yomuhuc Mañgoc ézéyec; Ni kurumen zéma mañgocna guac muru késpedes mihicñiyi. Deguc muacnec nuac niñ guac nañga zénémbésémañac séc ménda wanzac. 22 Imuhuc ac zéyec. Wañu mañgocyanéñ welenj qeqe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc bineñ haimima hena usuya héimigic. 23 Wañu kemma burumakao merawa halécyaguc méñ héréma hama qegic oma nema ségiségi wanní. 24 Nañna yomi humuyec, néñ qelizac, wañu sohojec, néñ hicñinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi wañgic.

25 Wañu méréc merac nañanéñ aiguc kecma lilingéma hama ama hosuraiguc hama legic hirigic imuac hétéña niñec. 26 Nimma welenj qeqe ic méñac qarú hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niñ? 27 Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munañanéñ yañ hafi qahac, néñ hia

* 15:8: Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méñac ai meme méñac ai boñawac séha, néñ ic méñnéñ embacya memañac zé 10 Dirakima hésaiguc qererema mianñgic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa enomia qahac. † 15:16: 3ipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec.

‡ 15:18: Anutu kurumenñguc kecanzac iwac mia imuhuc zéanzu.

lilingéma hayu maṅgocganéṅ burumakao merawa halécyaguc ménḡ qezac. ²⁸ Imuhuc zéyu inéḡ qeri biric wamma ménda emmaṅ zé waṅu maṅgocyanéṅ mama zéwelectmīyec. ²⁹ Waṅu inéḡ melemma maṅgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuṅ sasala welen qegéma guac kuaga tohoma kecanzua, néḡ nuac imi ala hécna iniguc aria mewinḡ ninḡac noninḡ merawa ménḡ méndadac nénec. ³⁰ Waṅu nanḡa yomi guac iwawaiga mema kemma héna yanda embac iniguc nedacma lilingéyu iwac ninḡ wamma burumakao merawa halécyaguc ménḡ qezanḡ. ³¹ Imuhuc zéyu maṅgocyanéṅ yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzanḡ imuac nuac iwawai imi moczonḡ guac wanzac. ³² Waṅu guac munaga yominéḡ humuyec, néḡ qelizac. Sohoyec, néḡ hicḡi nénzac. Imuac neṅaṅ zézé ségiségi wamma ariac wambinḡac hezac.

16

Ama galenḡ biriawac qepainḡ acya.

¹ Yesunéḡ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc ménḡac ama galenḡa ménḡ kerec. Waṅu ai ic iminéḡ miṅinawac iwawaiya eḡ auanzac zégic miṅinanéḡ ninḡec. ² Nimma miṅinanéḡ ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galenḡ ai imi muṅguc ménda mewésémaṅ, imuac ai dimuhuc galenḡ menec imuac hénia imi oma nénna. ³ Imuhuc zéyu ama galenḡa imi qerianéḡ yomuhuc ninḡec; Miṅnanéḡ ama galenḡ ai imi nuagiru dimuhuc wammaṅ? Usuṅna qahac imuac baec ésémaṅac séc qahac. Waṅu iwawai ninḡac welectmaṅ zé gamuna ninzua.

⁴ Owec! Némacac wammaṅ imi ninasarizua. Imuhuc wamba aina nuagimac imuac andiaiguc ienenḡ eṅaṅ amaginaiguc ni héihéré némmu. ⁵ Inéḡ imuhuc zéma ic embac miṅinawac taséya he énécmizac séc unuruyu ic ménḡ walac hayu yomuhuc qesimīyec; Guac muru miṅnawac taséya dahec hegénzac me? ⁶ Qesiyu zéyec; Oliwa hénéḡ baṅa yanda 100* meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu. ⁷ Zéyu tecgéyu ic ménḡac qesimīyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac. ⁸ Miṅinanéḡ ama galenḡ biria iminéḡ ai imi imuhuc ninḡtegic qinḡtegicyaguc meyu mepésimīyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra enenḡ baec yomuac asac mararaṅac nambérac héra onogicma eṅaṅ hicḡisai suginaiguc ninḡtegic qinḡtegic ginaguc ai meanzu. ⁹ Imuac yomuhuc zéwa ninḡic; Baecac soukiwa iminéḡ alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kekec hémbénaṅa ama imuaru héihéré énécmimu. ¹⁰ Méḡnéḡ ménḡ ai komodiawac hélanec meanzac iminéḡ ai kunenḡ yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc waṅanzac iminéḡ ai kunenḡ yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac. ¹¹ Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanec ménda galenḡ géanzuiguc méréneḡ iwawai héla méraginaiguc hai énécmimac? ¹² Ini ic toṡara ionac iwawai hélanec ménda galenḡ géanzuiguc méréneḡ eṅaṅ buṅa énécmimac. ¹³ Welenḡeḡe momacnéḡ miṅ kewu éréhéc

* 16:6: 800 galonḡ (3,000 lita) imuac séc.

welen qeércmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc méñac hazéc wammima méñac eeya héimimac. Wanu méñac niñu eñeña wanu méñac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési érécmimucac séc qahac.

¹⁴ Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña, ieneñ imi moczoñ nindacma desimigic. ¹⁵ Desimigic Yesunéñ yomuhuc énézéc; Ini eñaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wanu Anutunéñ ewa qerigina niñac. Wanu ic embac sugcinaiguc mepési énécmiyu eñeña wanzu, néñ Anutuac kiwaiguc imi ewa lolonaguc wammac. ¹⁶ Héna ac zéma Anutuac tilin tilin ic ionac naléya imi éréma Yohane hicñiyu tegéyec. Imuac andiaiguc éréma deguc Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu. ¹⁷ Baec kurumeñ imi hia aulanémac, néñ héna ac imi kiwi kiticya méñ ménda qahac wamma hélaguc wandacmac. ¹⁸ Mérénéñ iniña waima embac méñ mezac imi kaisero wanzac. Mérénéñ embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

¹⁹ Baec méñu soukiwa ic méñ kerec. Inéñ maleku qouc qoucña zéma maleku qara lineñ hiabia imi héima naléya naléya kekec qaqla kecañec. ²⁰ Wanu soukiwa ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic méñ kerec. Qara imi Lazaro. Wanu inéñ wizi selianéñ kima hoturumiya imuaru heañec. ²¹ hema soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporona mayu nemañ zé wamma heañec. Imuacnec sac qahac, kazu eneñ acguc hama wiziya bézéañgic. ²² Wanu keñkecma welec welec

ic imi humuyu kua meme uña eneñ wagicma emma Abarahamac qéhéréñaiguc opocgic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu téngégic. ²³ Inéñ humumia ionac baec dumuñaiguc qenzeñ manzeñ nimma kiwa hima héñu ou lakecnec Abaraham taru iwac qéhéréñaiguc Lazaro taru irirec. ²⁴ Iricma yomuhuc zéyec; Manñocna Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susurianéñ dokuiguc tindunéma hama ezelaññaiguc héiyu sanñeñ qeyu. Ni you geric bélan qeriaiguc qenzeñ manzeñ yanda qezua. ²⁵ Imuhuc zéyu Abarahamnéñ ézéc; Merac, gi imi baeciguc kecnec imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronéñ qenzeñ manzeñ qeriaiguc kerec imi niñyacgévésémañ. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzeñ manzeñ qema keczañ. ²⁶ Imi sac qahac, niñi zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac niñac yomuacnec imuaru kembin zé wanzu eneñ kemmuac séc qahac. Wanu imuacnec you hawin zé wanzu ieneñ acguc hamuac séc qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wanu manñoc welecgémba niñnémma, Lazaro mélimina nena manñocnawac amaiguc kemmac. ²⁸ Ni dacmuna hécna méra méñ keczu imi énézémac. Qahac wanu kecma qenzeñ manzeñac geric sia yomuaru ieneñ acguc hawu niñac. ²⁹ Imuhuc zéyu Abarahamnéñ zéyec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tilin tilin ic ionac kiwi téréya he énécmizac, waina imuac oloñgic nimmu. ³⁰ Zéyu ara melemma zéyec; Imi qahac, manñoc Abaraham, humuc ic ionarunec méñnéñ lilingéma kemma énézémaciguc kilenñdac nimma ewagina melemmu.

³¹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec méjnéj qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda ninzéggu.

17

Haka birianéj ainina mebirianzac.

¹ Imuhuc zémaguc Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wañu méjnéj méj manam batuc mihicji énécmianzac imi saecyaguc. ² Nambérac komoc komoc yomuhucya sugcina igucnec méj manam batuc wammima mebirimacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc yanda déméjaguc zikimima nanjémigic konduniguc hinjacmac iminéj séc méj efefia wammac. ³ Imuac enjoc galen meamumu. Guac ninzég ninzég dac munahécga ionarunec méjnéj képésic wañu ac zémimu. Wañu ewaya melemmaciguc képésicya imi waiwéséman. ⁴ Kaiwe momacgucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 munjuc munjuc hama ewa qerina melenzua zéyu kilenjadac képésicya imi waidacbéseman.

⁵ Wañu Yesunéj imuhuc zéyu, Yesuac Mélémi ic ienen Mij Kewu yomuhuc ézégic; Ninzég ninzég nina meyandi nénécmiwéséman. ⁶ Imuhuc zégic melemma zéyec; Ninzég ninzéggina imi delan gocmiawac sécyá komodia he énécmiyu, sanjan ic yomuac héréma kemma konduniguc hinjacma nanja zéna iminéj guac ac imuhuc bec tohowacnec.

⁷ Welen qe qe icga méj kinonjén baec ai éséanzac me rama galenjanzac imuhucya késa kecziuguc onarunec mérénenj

ic imi ai igucnec lilingéma hayu hama hosucnu tacma nene newéséman zéma ézémac me?

⁸ Qahac, imuhuc ménda zéma néwécgejac yomuhuc ézémac; Rikuja zikima nenena ohaima welen qenenna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newéséman. ⁹ Wañu welen qe qe icnéj zézac séc tohoma wañu, minjanén ewa hia ac wammimac me? Qahac imuhuc ménda wammac. ¹⁰ Imuhucyanec ini acguc ai zéénécmimia imi moczon wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi welen qe qe enomia. Nonac ai buja mewinjac zézéya hezac imi mia mezin.

¹¹ Yesunéj Yerusalem kemman zé Galilaia zéma Samaria baec sugiraiguc kejec. ¹² Kejekca ama aren komora méjiguc kereju wizi selia warihaguc ic méra éréhécnéj Yesu mihicjima lakec nanjic. ¹³ Namma ewagina mégic enu yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac nij wéséga wañu! ¹⁴ Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwigina hofac oo ic énézégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénaguc solanja wandacjic. ¹⁵ Wañu ionarunec méjnéj hiaruyec imi hémma lilingéma ewaya kunej yandanec meyacma Anutu mepé qepési wañ mimanec hayec. ¹⁶ Hama Yesuac hénayaiguc mama sigéma pakaya baeciguc héima ewa hia ac ézéyec. Wañu ic imi Samaria ic. ¹⁷ Wañu Yesunéj qesimima zéyec; Ic 10 moczon hiaruzu, néj ic 9 imi dimia? ¹⁸ Ic enia yomi qahac wañu Anutu mepésiman zé méjnéj méj ménda hayu hénzua. ¹⁹ Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzég ninzégganén anjénga tizac.

²⁰ Farisaio ic tosanénj Anutuac héngalen ama arenja yanda imi némac naléiguc hamac ninjac Yesu qesimigic, inénj

yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi héhéjac séc ménda hamac. ²¹ Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwinjac séc qahac. Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi suginaiguc* taczac. ²² Imuhuc zéma toroqema toho-toho ichéra yomuhuc énézéyec; Nalé méné hayu ini Icac Nanja iwac naléya momacgucdac hémbinj zé ewa ewa wammu, wanju ménda hémmu. ²³ Nalé imuaru ic embac enej, Héngic you taczac. Héngic, eri taczac zému, néj ini ménda keñ inicmu me ménda méndac énécmimu. ²⁴ Piliticnéj asariyu kurumenjac bawaguc nénécnec nénécnec moczoñ asarianzac ésécnec Icac Nanjanéj naléyaiguc† imuhucyanec hayu héndacmu. ²⁵ Wanju inéj walac walac qenzenj manzenj sasala hicñimiyu niñu nalé yomuac hicñisainéj andé qemimu. ²⁶ Icac Nanja iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicñiyec imuhucyanéj hicñimac. ²⁷ Ic embac ienenj nene zéma doku selia siña nimma nema icnéj embac meyu embacnéj ic mema kecñic Noanéj zéic yanda qeriaiguc enec. Eñu doku luma unuma hoturu énécmidarec. ²⁸ Wanju nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésécnec wammac. Lot kerec imuaru ic embac enej nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina megic. ²⁹ Imuhuc memanec nanjic, Lot inéj Sodom ama arenja imi waima keñec kaiwe imuaru, kurumenj igucnec geric zéma salfanéj kia yanda ésécnec mama unuyu qahac wandacñic. ³⁰ Icac Nanja hicñimac nalé imuaru haka imuhucya hicñimac. ³¹ Nalé imuaru ic ménéjéj ama

qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memanj zé ménda mama emmac. Ic méné aiguc nanzac imi acguc iwawai méné niñac ménda lilingéma kemmac. ³² Ini haka Lot iniñawac muru hicñiyec imi niñyacgému. ³³ Ménéjéj méné eneya kekecy añaé timanj zé wanju kekecy imi sohomac, néj ménéjéj kekecy waimac iminénéj kekecy añaé timac. ³⁴ Énézéwa niñjic, siñj imuaru ic éréhécnec ekawu gau heyic méné késama méné waimac. ³⁵ Embac éréhécnénéj hoc hilañanéj wit gocmia hézézama taric méné késama méné waimac. ³⁶ Ic éréhécnénéj baec aiguc keric méné késama méné waimac. ³⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñimac? Wanju Yesunéj melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgenj mia kunta tocgému.

18

Zéwelecac qepainj ac.

¹ Nalé séc zéwelecma kucmama ménda wammu niñac Yesunéj qepainj ac yomuhuc zéma énézéyec; ² Ama arenja yanda ménéjiguc zégésigési ic méné kerec. Inéj Anutu ehéihéi ménda wammianjec. Wanju ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianjec. ³ Wanju ama arenja yanda imuaru embac malé méné kerec. Inéj hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmanjec; Héna aciguc zésolanjima nuac hazécna kitiwa wammiwésémanj. ⁴ Imuhuc weleru suraiguc inéj ara nimmanj niñ ménda wanjec, néj imuac tetcgiaiguc i eneyaoç yomuhuc zéma niñec; Hélacnec, ni Anutuac niñac zénéjéna ménda hirianzac. Wanju ic embac ionac ehéihéi

* 17:21: Me; qeriginaiguc. † 17:24: Kiwi méranéj ooya tosaraiiguc; naléyaiguc imi ménda hezac.

ménda waŋ énécmianzua. ⁵ Néŋ embac malé yomi zézé meme waŋ néŋanzac imuac hazécyawac kitiwa memiwa muŋuc muŋuc ménda hama pipinémac. ⁶ Séséc ac imuhuc zéma Miŋ Kewunéŋ énézéyec; Gésigési ic birianéŋ ac zézac imuac gezac qema niŋgic. ⁷ Waŋu Anutunina hiabianéŋ eŋeya gési énécmimia enéŋ sinjya sinjya kaiweya kaiweya qacma welecmigic ménda niŋénécmimac me? Inéŋ seli seli wamma hia qegetali waŋ énécmimac me? ⁸ Énézéwa niŋgic, inéŋ acgina focdac niŋénécmimac. Waŋu Icac Naŋa hamac imuaru inéŋ baeciguc ninzéŋ ninzéŋ komodia méŋ he énécmiyu hia inicmac me?

⁹ Waŋu ic embac eŋaŋ haka niŋac nimma dindiŋa zéma ninzéŋgéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac niŋ Yesunéŋ séséc ac yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic éréhécnéŋ zéwelecbic zé ocmuŋ téreyaiŋuc eŋoc. Iorarunec méŋnéŋ Fariŋsaio ic, waŋu méŋnéŋ takis meme ic. ¹¹ Fariŋsaio ic iminéŋ namma eŋeyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc waŋ énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya éséc nec qahac imuac niŋ guac ewa hia ac gézézua. ¹² Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Waŋu imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 waŋu suginaiguc momacguc imi guac buŋa zéma haigéŋanzua. ¹³ Waŋu takis meme ic iminéŋ lakec nec namma kiwa hima Anutu hémmaŋ zé osima eŋeya tétécyá qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséniniŋ waŋ néna ni imi késpedes ic. ¹⁴ Zéwa niŋgic, méŋ eŋeyawac mema eŋu Anutunéŋ memamimac. Waŋu

méŋ eŋeyawac mema mayu Anutunéŋ meemmimac. Hénia imuac niŋ Fariŋsaio ic qahac, néŋ takis meme ic iwac mia Anutunéŋ wésia nimmima solanŋa zéyu nimma liliŋgéma keŋec.

¹⁵ Ic embac enéŋ Yesunéŋ mérianéŋ osiénécmimac niŋac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra enéŋ zéqetali waŋ énécmigic. ¹⁶ Waŋu Yesunéŋ merac komoc komoc imi unuruyu hosuru hagic yomuhuc énézéyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi imuhucya ionac buŋa wanzac. ¹⁷ Ni hélac nec énézéwa niŋgic, méŋnéŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

¹⁸ Imuhuc zéyu galeŋ méŋnéŋ yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbénaŋa imi mératéc késamaŋ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac niŋ hiabia zénénzanŋ? Tosara qahac, néŋ Anutu momacgucnéŋ sac hiabia wanzac. ²⁰ Gi hénia ac imi ninzanŋ, kaisero ménda wambésémaŋ, ic kekecyá ménda qehumu wésémaŋ, kowu ménda mewésémaŋ, héipuc ac zémaŋ zé ikoc ac ménda zéwésémaŋ, neŋgoc maŋgocga eegira héiwésémaŋ. ²¹ Imuhuc hezac. ²² Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna iguc nec tohoanzua. ²² Imuhuc zéyu nimma Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnéŋ guaru ménda hezac. Kemma iwawai hegénzac imi moczoŋ haina boŋa géŋgic mema ic maqeqeya méndéŋ énécmina. Imuhuc wanna kurumeŋ amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hegémac. Imuhuc wammaguc

✧ 18:20: Mmh 20:12, Hén 5:16-20

hama ni méndacnéna. ²³ Waṅu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuazéc imi nimma ewa biric eneṅa waṅec.

²⁴ Imuhuc waṅu Yesunéṅ hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac yanda ginaguc eneṅ Anutuac hénḡaleṅ ama areṅa yandaiguc kerembiṅ zé niṅyéwérima osimu.

²⁵ Yaṅ yanda kamelenéṅ qodu kifañaguc ogicma kemmac imuac nimba bénzéṅa wanḡac. Waṅu ic soukiwa yandayagucnéṅ Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc méné ogicma yéwéria wanḡac.

²⁶ Waṅu ac imi niṅḡic eneṅ yomuhuc melemma zéḡic; Imuhuc waṅu mérac kéṡayu aṅḡéṅ titi hia mi-hicṅimac? ²⁷ Zéḡic zéyec; Haihaka ic eneṅ wamma memuac séc qahac imi Anutunéṅ hia wamma memacac séc.

²⁸ Imuhuc zéyu Peteronéṅ yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczoṅ waima Miṅ Kewu gi méndac géṅaṅziṅ. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa niṅḡic; Anutuac hénḡaleṅ ama areṅa yanda niṅac ama geric, me iniṅa, me dac muna, me neṅḡoc maṅḡocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi ³⁰ Baec yomuac naléyaiguc sasala me-saima miyu memac. Waṅu kecma ama baec hémbénaṅa hahaya imuaru kekec hémbénaṅa imi késamac.

³¹ Yesunéṅ tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninzu, nini Yerusalem kembij. Kenni iwawai Anutuac tilij tilij ic eneṅ Icac Naṅa niṅac ogic hezac imi moczoṅ hélaguc wandacmac.

³² Icac Naṅa ic enia ionac méraginaiguc opocḡic gamu qeḡe wammima zébirimima sépécgémimu. ³³ Imuhuc wamma hihilocnéṅ qemaguc qehumugic

ai meme haréwéc waṅu humuc igucnec qelima yacmac. ³⁴ Imuhuc zéyu niṅḡic, néṅ tohotoho ichéria eneṅ ac imuac hénia imi komodia méné ménda niṅasarigic. Imi mia musaṅḡé énécmimia waṅu ac zéyec imi ménda niṅasarigic.

³⁵ Yesunéṅ Yeriko ama ho-suraiguc hayu kic hilic ménéṅ hénaguc iwawai niṅac welecma tarec. ³⁶ Inéṅ ic tuṅ méné ogicma keṅḡic hétéṅ nimma hénia qe-siénécmiyec. ³⁷ Qesiyu Nazarete Yesunéṅ hama keṅzac imuhuc zéḡic niṅec.

³⁸ Imuhuc zéḡic kic hilicnéṅ qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niṅ ewa biric wanna. ³⁹ Imuhuc waṅu, ic tosara walac walac keṅḡic eneṅ ic imi qetalimima ac waima tacmac niṅac ézéḡic.

Waṅu inéṅ muṅḡuc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niṅ ewa biric wanna! zéyec. ⁴⁰ Qaru Yesunéṅ namma wagicma hamu niṅac énézéyec. Waṅu inéṅ hosuraiguc hayu qesimiyec.

⁴¹ Némac iwawai waṅḡemmaṅ niṅac wanḡaṅ? Zéyu zéyec; Miṅ Kewu ni kicna hima hémmaṅ zé wanḡua.

⁴² Zéyu Yesunéṅ ézéyec; Héna, guac ninzéṅ ninzénḡanéṅ gi mehiaru géṅzac. ⁴³ Imuhuc zéyu focnec kiwa hima héṅec.

Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczoṅ haka imi hémma Anutu mepésimigic.

19

Takis meme ic Zakaio.

¹ Yesunéṅ Yeriko ama areṅa keremma ogicma keṅec. ² Waṅu imuaru ic méné kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Waṅu ic imi hinac yandayaguc. ³ Inéṅ Yesu imi méré zéma kic tanera hémmaṅ zé waṅec. Waṅu ic imi ic hotoṅadac, imuac niṅac ic embac sasala naṅḡic hémmacac séc qahac

wañec. ⁴ Wañu inéñ hémmañ zéma usuñec kemma héná Yesu hama kemmac imuaru sañsañ ic méñ nañu imuac qahaiguc eñec. ⁵ Eñu Yesunéñ imuaru hama kiwa hiyu eñu hémma ézéyec; *Zakaio*, focdac mama hana ni deguc guac amagaiguc giguc tacbic. ⁶ Imuhuc zéyu inéñ focdac mama hama ségiségi wamma wagiru keñoc. ⁷ Ic embac tosanéñ iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéñ biria meme ic iwac amaiguc tachiarumañ zé enzac. ⁸ Wañu *Zakaionéñ* namma Miñ Kewu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu ninzañ, nuac iwawaina imi sura iguñec hésémma bakia imi ic maqeqeya énécmimañ. Ni méñac muru iwawai méñ ikoc wañ énécmima wagiriiguc iwawai wagicma késayi imuac sécya kembon qahac mesaima melen mimañ. ⁹ Zéyu nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc *Abarahamac* qeli wañzac imuac niñ deguc añgéñ tiénécmimia imi ama yomuaru hicñizac. ¹⁰ Icac Naña imi ic soho sohoya hocma mihicñima mehiarumañ zé hayi.

¹¹ Ic embac ienen ac imi nimma yomuhuc zéma niñgic; Yesu imi *Yerusalem* hazac imuac *Anutuac* héngalen ama arenja yanda deguc mihicñi nénécmimac. Wañu imuhuc niñgic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec; ¹² Ic eñeña méñnéñ ic kewuac qac buña mema hamañ zéma buña memec baec lakec heyec imuaru keñec. ¹³ *Nalé* imuaru welen qe qe ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomuhuc zéyec; *Soukiwa* yominéñ nénagémba ai galengéma memanec kecgic ni lilingéma hamañ. ¹⁴ Wañu ic embachéra ienen hazéc wammima kua meme ic méñ mélimigic andiaiguc méndacmima kemma yomuhuc ézéyec; Nini

imi ic yominéñ ic kewu wañ nénécmimac niñac ménda wanzin. ¹⁵ Wañu tinduc ic eñeña imi ic kewu kumumigic kuc buña mema lilingéma hama siliwa énécmiyu késagic imi eneñ mesaisai ai dimuhuc megic imi hémmañ zéma unuruyec. ¹⁶ *Héihéré* énécmiyu ic méñ walac hayec iminéñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacguc iminéñ mesaiwa 10 wañzac. ¹⁷ Zéyu miñinanéñ zéyec; Hia wannec! Welen qe qe hiabia, geñ ai komodia imi ewaga hélanéñ menec imuac ai memec qac buña gémba ama arenja yanda 10 galengéwésémañ. ¹⁸ Zéyu tecgéyu andunéñ hama zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacgucnéñ mesaiwa 5 wañzac. ¹⁹ Imuhuc zéyu miñinanéñ iwac imuhucyanec, Ama arenja yanda 5 galengéna zéma ézéyec. ²⁰ Wañu ic méñnéñ hama yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunéñ osowa heyec. ²¹ Imi mia gi ic qeri gericgaguc imuac niñ ni zénenna hiriyu imuhuc wañi. Gi imi ménda hainecac meanzañ. Wañu ménda himicnecac metocgo wañanzañ. ²² Imuhuc zéyu miñinanéñ zéyec; Welen qe qe biria ni geñga acga iminéñnec ac wañgémmañ. Gi imi nuac ninna neñ ménda haima mema ménda himicma metocgoanza me? ²³ Imuhuc ninneçiguc némac niñac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambañnec ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec. ²⁴ Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréñaiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wagicma ic siliwa 10 késa keczac iwac migic késamac. ²⁵ Imuhuc zéyu melemma zégic; Miñ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac. ²⁶ Ni énézéwa niñgic, iwawai késa keczac iwac imi muñguc yanda

miyu késamac. Wañu iwawai ménda kesa keczac iwac imi komocdia kesa keczac imi acguc wagiru qahac wammac. ²⁷ Imuhuc zéma énézéyec; Wañu hazéchécna ni ic kewuac buña memañ niñac ménda wañgic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunéh donkiiguc Yerusalem ekeñec.

²⁸ Yesunéh ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmanñac zé walac mema ekeñec. ²⁹ Yesunéh baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sucginaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érézéyec; ³⁰ Ama areñ wéségiraiguc taczac imuaru keñic. Kemma kereñic donki merawa ic méñnéñ qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nañu hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc. ³¹ Ic méñnéñ némac niñ hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miñ Kewunéh imuac wanzac. ³² Wañu méli érécmimia ierenj kemma zéyec séc mihicñiyoc. ³³ Mihicñima donki merawa imi hularic imuac miñhéra ienenj zégic; Némac niñ donki merawa imi hulaczaoc? ³⁴ Zégic melemma zéyoc; Miñ Kewunéh imuac niñ wanzac. ³⁵ Imuhuc zéma donki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézéyic emma tarec. ³⁶ Tacma keñu tohotoho ichéra enenj walac andu kemma malekugina hetecgéma hena yandaiguc lémbécgic keñec.

³⁷ Oliwa boñaiguc haréma hena hiñgac hiñgara imuac hosuraiguc keñu tohotoho ichéra ienenj moczoñ kiwi baec icnéñ ménda memeya sasala meyu héngic

imuac niñac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic. ³⁸ Mepésima yomuhuc zégic; Miñ Kewuac qac buña mema hazac,* ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumenjiguc luae hezac, ou eñeñaiguc edamuya hezac. ³⁹ Imuhuc zégic tuñ ionarunec Farisaio ic tosanenñ Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichécga qetali énécmína. ⁴⁰ Zégic melemma zéyec; Ic embac imi enenj acgina qaiyu kecgic, hoc sasala yominénj imuhuc qacmu.

⁴¹ Wañu Yesunéh Yerusalem hosuru hama ama arenja yanda imi hémma siarec. ⁴² Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai héñ tegicbañnec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musañgé géñgéhawac hezac. ⁴³ Nalé ducñiyu guac hazéchécga ienenj hama demañ mema lelecgé géngic imuac me imuac séc kembiñ zé osimu. ⁴⁴ Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda niñtegiczanj, imuac gi zéma guac nambérac hécga demañga qeriaiguc keczu imi gilicic mama unuyu hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunéh ocmuñ téréyawac hénia zéau énécmiyec.

⁴⁵ Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma nénnagémba ic imi moczoñ nesi énécmiyec. ⁴⁶ Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Nuac amana imi zéwelecac amaya wammac.* *

⁴⁷ Yesunéh kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ienenj zéma hena acac kiwi ic ienenj zéma ic embac ionac galenñ hécgina ienenj Yesu imi gehumuwiñ zé hena niñac hohoc ai megic. ⁴⁸ Wañu ic embac

* 19:38: Leg 118:26 * 19:46: Yes 56:7 *

19:46: Yer 7:11 Wañu ini imuhuc wañgic kowu

nene ionac bañec ésécnec wanzac.

moczon lelecgémima gezacgina haima niŋgic imuac niŋ héna mén ménda mihicŋima osigic.

20

Yesuac qac buŋaya imi dimuac-nec zéma qesimigic.

¹ Kaiwe méniguc Yesunéh oc-muŋ téréyaiguc ic embac buŋa suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ qerawac galeŋ iniguc hosuru hagic. ² Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buŋaiguc meanzaŋ? Méréneŋ qac buŋa imi géjec? ³ Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi mén qesiwa ini walac melenéŋgicguc. ⁴ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumeŋ igucnec me baec ic ionarunec? ⁵ Zéyu ieneŋ enjaocnec eminimma zégic; Kurumeŋ igucnec zéwiŋiguc yomuhuc zémac; Imuhuc waŋu némac niŋ ic imi ménda ninzéŋgé migic? ⁶ Ic embac moczon Yohaneac niŋ Anutuac kua meme ic zéma ninzéŋgézu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwiŋiguc ieneŋ hocnéŋ nénérimu. ⁷ Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninziŋ. ⁸ Imuhuc zégic Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buŋaiguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézémaŋ.

Ai miŋina zéma soukiwa ai ic.

⁹ Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic méŋnéŋ waiŋ ai mema ai ic tosara soukiwa ai memu niŋac ac zikima ai buŋa qeénécmima baec méniguc kemma nalé horua kerec. ¹⁰ Nalé ducŋiyu waiŋ ai imuac héla bakia migic memac niŋac welen qe qe icya ai ic ionac muru mélimiyec. Waŋu ai ic eneŋ welen

qe qe ic imi yéwéria qema en mélimigic lilingéyec. ¹¹ Lilingéyu muŋguc welen qe qe mén mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qe qe wammima en mélimigic lilingéyec. ¹² Lilingéyu muŋguc welen qe qe mén mélimiyu hatac haréwéc waŋec. Waŋu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebirima séŋgaŋgeŋ nesigic keŋec. ¹³ Imuhuc waŋgic waiŋ ai miŋinanéh yomuhuc zéma niŋec; Dimuhuc wammaŋ? Nuac naŋ sorocna yomi mélimaŋ. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezaŋ. ¹⁴ Waŋu ai ic ieneŋ ic imi hémma enjacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominéh mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi neŋaŋ mératécnina wammac. ¹⁵ Imuhuc zéma nesimigic waiŋ ai imuac séŋgaŋgeŋiguc keŋu imuaru qegic humuyec. Waŋu waiŋ ai imuac miŋinanéh dimuhuc waŋ énécmimac me? ¹⁶ Inéh hama ai ic imi moczon unuhumuma waiŋ ai imi ai ic mén énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ieneŋ nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicŋiyu. ¹⁷ Yesunéh ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc waŋu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ieneŋ hoc mén héŋara mema giligic keŋkeŋa iminéŋ ama waŋgoŋaiguc ama imuac hoc oruha waŋec.* ¹⁸ Méŋnéŋ mén hoc imuac qahaiguc maqeyu zéŋgédacmac. Waŋu hoc iminéŋ ic méŋac qahaiguc mamac imi qoto-toriyu toma ésécnec wandacmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa eneŋ ac imi enaŋ niŋac zéyec imi niŋasarima focdac késawiŋ zé waŋgic, néŋ ic embac ionac niŋac zénéŋgina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam

* 20:17: Leg 118:22

batuc.

²⁰ Imuac ienen hosuraiguc galen mema baec galenñej galenğemac niñac iwac méra bawaiguc Yesu opocbiñ zéma kic galenj meme ic méli énécmigic kemma ac késpedesiraguc ménj zéyu mihicñiwij zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galenj megic. ²¹ Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda héñanzań, wañu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzań. ²² Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawañawac séc me qahac? ²³ Imuhuc zégic Yesunéñ diwi qiwiliñgina imi niñtegiçma yomuhuc zéyec; ²⁴ Soukiwa momacguc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac. ²⁵ Zégic zéyec; Kaisawac buñja imi Kaisawac mimu. Anutuac buñja imi Anutuac haimimu. ²⁶ Imuhuc zéyu ienenj ic embac kicginaiguc iwac késpedesira ménj mihicñimuac séc qahac wañec. Wañu iwac ac bakia niñac acgina qaiyu welicğégic.

Humuc igucnec qelima yacbiñ.

²⁷ Sadukaio ic ienenj humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma niñzénj géañgic. Wañu ionarunec tosranéñ Yesuaru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenéñ kiwi yomuhuc oma nénécmiyec; Ic ménjac daranéñ embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminéñ* iwac qawéra† imi mema merac ic ménj mihicñiyu darawac buñja wammac. ²⁹ Wañu ama arenja ménjiguc dac muna 7 kecgic. Kecma walacginanéñ embac ménj mema qeli qahac kecma humuyec. ³⁰ Humuyu iwac andia zéma ³¹ andiawac andianéñ embac imi meyec. Wañu imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczoñ qeligina qahac kecma

humudacgic. ³² Wañu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec. ³³ Imuac 7 imi moczoñ embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi sugcina igucnec mérac iniñja wammac? ³⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ zéyec; Baecac hicñisai enenj ic embac meamuanzu. ³⁵ Wañu ic embac ama baec hémbénañja hahayawac buñahéra zéma humumia sugcina igucnec yacyawac buñja qeénécmimia ienenj imi ic embac ménda meamumu. ³⁶ Ienenj imi yacyarawac buñja wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uña ésécnec kecmu imuac muñguc humumuac séc qahac. ³⁷ Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Miñ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyec.*

³⁸ Hénia imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczoñ kekecginaguc. Imuac niñ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, néñ ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac. ³⁹ Héna acac kiwi ic ionarunec tosranéñ yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézañ imi hélacnec! ⁴⁰ Wañu ienenj iwawai ménjac ménj muñguc qesimiwiñ zé niñyéwérigic.

⁴¹ Wañu Yesunéñ ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac enenj Kristoac niñac Dawidiac qeli zéañzu? ⁴² Legiciguc Dawidi eneyaoc yomuhuc zéyec; Miñ Kewunéñ nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; ⁴³ Gi nuac hénaiguc tacnec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulañgé énécmiwa guac héna titiya wammu.* ⁴⁴ Dawidinéñ Kristoac niñ Miñ Kewuna zéyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵ Imuhuc zémaguc ic embac moczoñ nimma kecgic kicginaiguc

* 20:28: Munianéñ. † 20:28: Embac malé.

☆ 20:37: Mmh 3:6 ☆ 20:43: Leg 110:1

Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézýec; ⁴⁶ Héna acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ienej imi maleku horua héima kenja wammu niñac wañanzu. Wañu nénnagémba somberñiguc yaizéézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanzu. Wañu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatac eñeñaguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁷ Ienej embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina hoturu amuma zéwelecma ac horuanec zéanzu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

21

Embac malé méñac seseyawac ara zéyec.

¹ Yesunéj kic hima hénu soukiwa sasala he énécmimia ienej hama sese sokociguc sesegina haigic hiñgarec. ² Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéj hama soukiwa pésiha éréhéç haiyu hiñgaru héñec. ³ Hémma yomuhuc énézýec; Hélañec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominéj ic tosara onagicma kunej yanda haizac. ⁴ Tosia ienej imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néj embac malé yominéj mia kekecyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

Ocmuñ téréyawac ara.

⁵ Ic tosaranej ocmuñ téréya imi hémma baña howi howia kunej yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic. ⁶ Wañu Yesunéj nimma yomuhuc zéyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téréya hénzu imi moczoñ netec qetecgégic hoc méñnéj hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézan duña némac naléiguc haka imuhucya hiñjimac? Wañu haka imuhucya hiñjimañ zé néma séséc walac hiñjiyu hémma niñtegicbiñ? ⁸ Zégic zéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéj nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néj ménda tohomu. ⁹ Yaré me qeweloñ yanda hiñjizac zéma suruc zégic nimma zénéñgina ménda hirimac. Haka imuhucya walac hiñjimacac hezac, néj nalé tetcgia imi focdac ménda hamac. ¹⁰ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda méñac ic embacnéj baec yanda méñac ic embac ionac, héngaleñ ama areña yanda méñac ic embacnéj héngaleñ ama areña yanda méñac ic embac ionac unuwiñ zéma yacmu. ¹¹ Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hiñjimac. Wañu haka tosara zénéj hirihiriyu zéma séséc yanda kurumenñiguc hiñjimac. ¹² Iwawai imi moczoñ ménda hiñjiyunec nuac qacna niñac méragananéj énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu. ¹³ Wañu haka imi mia niñzén niñzéngina zéau énécmimu niñac hiñji énécmimac. ¹⁴ Imuac ini némac acnéj nezicgé amuwiñ zéma ewa qeriginanéj walac ménda niñareñgému. ¹⁵ Hénia imi mia neñ kuaginaiguc ac hai énécmima niñtegic qñtegic mihicñi énécmiwa onac hazécgina moczoñ ac meñéj énécmima iniguc tualefic wammucac séc qahac wammac. ¹⁶ Wañu neñgoc mañgocgina zéma dac mu-

nahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ienej ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu. ¹⁷ Wañu ic embac moczoñ ienej nuac qacna niñac hazéc wañ énécmimu. ¹⁸ Wañu onac oruc zucgina méñ ménda birimac.* ¹⁹ Wañu nañselimanec kecma kekec uñagina memu.

Yerusalem kisi wawañawac ara.

²⁰ Wañu yaré ic ienej Yerusalem lelecgémigic hémmu imuaru ama areña yanda kisikiyoñ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niñtegicmu. ²¹ Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi enej baec boñaiguc néñgacdacmu. Ic embac ama areña yandaiguc kecanzu imi enej waima kemmu. Ama areñ komoraiguc kecanzu imi enej ama imuaru ménda keremmu. ²² Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niñ ogic hezac imi moczoñ nalé imuaru hélaguc wandacmac. ²³ Nalé imuaru baeciguc qenzen manzen yanda hicñimac. Wañu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hicñi énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kunej yanda hicñi énécmimac. ²⁴ Imi sou zéranéñ unugic humumu. Wañu énépésima kemma baera baera séc onopocgic welen qeénécmimu. Wañu Yerusalem imi ic enia ienej tizizama kecgic ic enia ionac nalé zézéya imi wañuguc tecgédacmac.

Icac Naña hamac.

²⁵ Wañu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hicñimac. Wañu baeciguc imi ic enia ienej konduñac eñej mamaya zéma imuac temboñanéñ qarú aurima sicsaoc wammu. ²⁶ Kurumeñac

kuhanéñ hirimac,† imuac niñ ic ienej iwawai baeciguc hicñimac imi walac niñtegicgic qiritic unumac. ²⁷ Nalé imuaru mia Icac Nañanéñ kuha zéma edamuya yandaguc hosusuiguc mama hayu hémmu. ²⁸ Haka imuhucyanéñ hénima hicñiyu onac angéñ tiénécmimiawac nalé imi bec hosuru ducñizac imuac niñ yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

²⁹ Imuhuc zéma Yesunéñ séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma ic hésa tosara hémmu. ³⁰ Imuac hawa bébélacgia bec éréma séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducñizac imi niñtegicanzu. ³¹ Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hicñima keñu hémmuiguc Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hosuru hazac imi niñtegicmu. ³² Ni hélacnec énézéwa niñgic; Nalé yomuac hicñisai imi ménda qahac wañgicnec iwawai imi moczoñ hélaguc wandacmac. ³³ Baec kurumeñ imi aulanjéma qahac wammac. Wañu nuac ackuazécna imi ménda qahac wammac.

³⁴ Ini eñaoc técgina nimma kecmu. Qahac wañu iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecgic kekecac ewa goronéñ hélanzi énécmiyu ménda nimmanec kecgic nalé imi élanzanec haénécmimac. ³⁵ Nalé imi mia baec séc ic embac moczoñ yanda ionac muru bétac éscnec ménda niñgicnec ha énépésimac. ³⁶ Imuac ini imi haka focdac hicñi énécmimac moczoñ yanda imuarunec efefianec qizizinjéma kemma Icac Naña iwac kiwaiguc nammuac séc nalé séc zéwelecmá zenzen qeli qeli kecmu.

³⁷ Wañu Yesunéñ kaiwe séc ocmuñ téréyaiguc emma ackuazéc

* **21:18:** Hénia imi; Ewa goro ménda wammu. imi uñaginaguc zéma niñzégégic.

† **21:26:** Becnec ic embac enej ménisikilu

ku énécmima sinjiya séc Oliwa baec boñaiguc emma kecañec. ³⁸ Imuhuc wañu ic embac moczoñ yanda ackuazécya nimbiñ zé sinjunec focdac ocmuñ téréyaiguc emma iwac muru haréañgic.

22

Yudanéh Yesu qehumuwiñ zé ac saña zéyec.

¹ Saméh yisya qahac imuac kendoñ, qara méh nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ zéañzu imi hosuru hayec. ² Hofac oo ic kiwa éréhécgina* zéma héna acac kiwi ic ieneñ ic embac ionac zénéngina hiriyec imuac héna dimuhuciguc Yesu qewiñ zéma eminiñgic. ³ Wañu Biria miñinanéh tohotoho ic 12 ionarunec méh qara Yuda Karioto iwac qeriaiguc hiñgarec. ⁴ Hiñgaru Yudanéh hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téréyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu opocmañ zéma eminiñgic. ⁵ Wañu ieneñ ségiségi wamma soukiwa mimu niñac acgina zikigic. ⁶ Zikigic Yudanéh ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmañ zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéh tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

⁷ Wañu saméh yisya qahac imuac kendoñ hayec. Hayu kendoñ imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ niñac rama qemuac heyec. ⁸ Yesunéh Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéyec; Kemma neñañ niñ nagu sacyaguc ogicogira kendoñ imuac nene ohaihai wanjic newiñ. ⁹ Zéyu qesimiyoc;

Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzañ? ¹⁰ Qesiyc zéyec; Ninzaoc, iri ama areña yanda kereñic ic méñnéñ kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc. ¹¹ Emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic hécna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiñ? ¹² Imuhuc zéyc inéh ama qeria kuneh yanda méh qacyaiguc tatara imi lémbécma areñgégic hezac imi érézéyu hémma imuaru ohaihai wammaoc. ¹³ Imuhuc zéyu iereñ waima kemma zéyec séc mihicñjima nagu sacyaguc ogicogira kendoñ imuac nene ohaihai wañoc.

Miñ Kewuac saméh téréya.

¹⁴ Nalé wañu Yesu imi imuaru emma nene newiñ zé taru Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ i guc momacnec tacgic. ¹⁵ Tacgic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni qenzerñ manzerñ imi ménda mihicñjimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendoñ yomuac nene iniguc momacnec neman zé imuac ewa ewa wamma keri. ¹⁶ Zéwa niñgic; Ni nene yomi muñguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ imi ou Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc hélaguc wammac. ¹⁷ Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéyec; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic. ¹⁸ Ni énézéwa niñgic; Degucmuacnec ni iwawai waiñ ic imuarunec hicñjihicñjiya imi muñguc ménda nemanec kecba Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hamac. ¹⁹ Imuhuc zéma muñguc saméh mema ewa hia ac zéma méndémma

* 22:2: Méh imi Roma ic kewunéh zéyu nañu, méh imi hofac oo ic eneh hakagina méndacma sumbic néma kumugic nañec.

énécmima yomuhuc énézéyec; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁰ Saméñ imi nemaguc imuac andiaiguc inéñ sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisi-pac ac qelia nuac sacnéñ memeya, onac qocgé énécmimia. ²¹ Wañu héñgic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac. ²² Icac Nañña imi hénna zétecgéyec séc kemmac, néñ ni andé numac ic imi saecyaguc. ²³ Imuhuc zéyu ienenéñjaocnec qesiamugic; Mérénéñ haka imuhucya wammac?

Séwi enéñac tualefic ac.

²⁴ Ac imuhuc zéma suggina igucnec mérénéñ kuneygina keczac zéma tualefic emigic. ²⁵ Imuhuc wañgic Yesunéñ zéyec; Ic enia ionac ic kewu ienenéñ ic embac hécgina énépésima kewu wañ énécmianzu. Wañu ic tosara ai memeac qac buñña ginagucnéñ sinjinawac galenagé énécmima enañ méra énécmimiawac ic zéamuazu. ²⁶ Wañu ini imi imuhuc qahac. Kuney ginanéñ ai merac ésécnec kecmu. Galenjinanéñ welen qeçe ic ésécnec wamma kecmu. ²⁷ Mérénéñ kuney wanzac? Tacma nene nezac imi me namma welen qeénécmizac imi? Tacma nezac iminéñ kuney wanzac. Néñ ni you sugginaiguc nammanec welen qeénécmizua. ²⁸ Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séc ménda wainémma niguc kecanzu. ²⁹ Nuac Mañgocnanéñ héñgaleñ ama areña yanda imi nuac muru wainéñec ésécnec ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua. ³⁰ Nuac héñgaleñ ama areña yandaiguc kecmu nuac zaeiguc

lelecgéma tacma nene nema tatic edamuyaguc imuaru tacma Israelac kisic areñhéra 12 imi héñgaleñ wañ énécmimu niñac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ienenéñ manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biria miñinanéñ padi gorosonña ésécnec ini hitacgé énécmimanéñ zé qesinéñzac. ³² Wañu ni guac niñ wamma guac niñzén niñzénña imi ménda sélécgémac niñac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémanéñ nalé imuaru guac niñzén niñzén dac munahécga imi meseli énécmiwésémanéñ. ³³ Imuhuc zéyu inéñ yomuhuc melemma zéyec; Miñ Kewuna, hésa ama zéma humuciguc kenna giguc momacnec kemmanéñ zé efizua. ³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnéñzanéñ imi hatac haréwéc qaecgéwésémanéñ.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézéyec; Ni becneç ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma hénna usu qahac méli énécmiwa kenangic. Wañu nalé imuaru iwawai ménéñ niñac hocma météqététañ wañgic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic. ³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi momacnec, wañu sougina qahac imi enéñ malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu.† ³⁷ Ni énézéwa niñgic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niñac ménéñ yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc héla héimacac hezac; Biria mema ic qétégina olongic imuaru i

† **22:36:** Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucya imi yéwéri mihicniwu niñac késama kenña wañangic. Yesunéñ yéwéri hahayawac técgina nimma kenña wammu niñac imuhuc ac wañ énécmiyec.

momacnec olommigic. ³⁸ Imuhuc zéyu ienen yomuhuc zégic; Miñ Kewunina, you sou éréhéc hezac. Imuhuc zégic, Yesunéh, Imi hia, sécgézac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunéh hingacma wanajec ésécnec oliwa ic bonajuc keñu tohotoho ichéra enej acguc méndacmigic. ⁴⁰ Imuaru kereñdacma inéh yomuhuc énézéyec; Ini manam batu-ciguc ménda keremmu niñac zéwelecmu. ⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakec zézé kemma simiñ héima zéwelerec. ⁴² Zéwelecma yomuhuc zéyec; Manjoc, guac ewa siñ hezaciguc, sokoc yomi nuagicna kemmac.† Wanu nuac siñna qahac, néñ guac siñga selimac. ⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uñanéñ kurumeñ igucnec iwac muru wininima mese-limiyec. ⁴⁴ Yesunéh qeri yéwéc kuney yanda mihicñima ewaya moczoñnec zéweleru néngécya imi sacnéñ baeciguc téngac téngac mazac tanec wanec. § ⁴⁵ Wanu inéh zéwelec igucnec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ienen imi ewa biricgina niñac gaugina hegic. ⁴⁶ Wanu Yesunéh énézéyec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zéwelecmu.

Yesu késa dérécgéma wagicma kenjic.

⁴⁷ Imuhuc zémanec nanu ic tunj méñ hagic. Wanu 12 ionac sugcina igucnec méñ qara Yuda inéh wéséginajuc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wanu Yudanéh Yesu kiric nemimanj zé hosuru hayec. ⁴⁸ Hayu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Yuda, gi kiric

† 22:42: Sokoc yomi qenzej manzejac sokoc ooya tosaraiguc ménda hezac.

nenémma andé nuzañ? ⁴⁹ Wanu tosara Yesuac maréñajuc néwéc néwéc nangic imi enej néma haka hicñimaj imi héñtegicma Yesu qesimigic; Miñ Kewunina nini sounéh unuwij? ⁵⁰ Imuhuc zéma sugcina igucnec méñnéñ hofac oo ic kiwa méñac welenj qeque ic méñ sounéh qema gezawa héiñajuc imi qeriru mayec. ⁵¹ Mayu Yesunéh énézéyec; Waigic, haka imi muñguc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianéh osima mehiarumiyec. ⁵² Imuhuc wamma Yesunéh hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téryawac awiawi ic ionac galeñgina zéma galeñ tosara eñeya késawij zé hagic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kajiliwenj ic méñac késaanzu ésécnec sou qarucginajuc hazu? ⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuñ téryajuc keru nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Wanu deguc imi siñi tunumanajac miñina zéma onac nalé wanjac.

Peteronéh ménda ninzua zéma Yesu qaecgé miyec.

⁵⁴ Wanu ienen Yesu késama wagicma hofac oo ic eñejawac amaiguc kereñjic. Wanu Peteronéh lakecnec méndac énécmima keñec. ⁵⁵ Wanu ic embac enej somberj deminajuc imuac namunajuc geric higic zeyu lelegéma tacgic Petero imuhucyanec sugcinajuc taret. ⁵⁶ Taru welenj qeque embac serañ méñnéñ Peteronéh geric bélanja hémma taru héñsolima ézéyec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecañec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronéh qaecgéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmizua. ⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic méñnéñ ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tunj imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronéh melemma zéyec; Ic

§ 22:44: Kembraña 43,44 imi kiwi méranéh

ala, ni qahac! ⁵⁹ Wañu kaiwe kiwa momacguc érésc kenju, ic méñnéñ ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac niñ yominéñ hélacnec i guc kecañec. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézan? Ni imi acga ménda niñacgézua. Imuhuc zémanec nañu nalé imuaru kuruc qarec. ⁶¹ Qaru Yesunéñ liliñgéma héñu Petero imi Miñ Kewunéñ, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémañ, zéma zéyec Miñ Kewuac ara imi niñqeliyec. ⁶² Wañu inéñ séngganñeguc hiñgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wañu galeñ mema kecgic ienenéñ Yesu zédesimima qegic. ⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tiliñ tiliñ ic keczañiguc mérénéñ guzac imi zéhicñina. ⁶⁵ Wañu imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qeriwac galeñ ienenéñ Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianjiyu ic embac ionac qeriwac galeñ, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma héna acac kiwi ic ienenéñ azoroma énézégic Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opocgic nañec. ⁶⁷ Nañu qesimima zégic; Gi Kristo wanzañiguc nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Zéwa ménda ninzéñgému. ⁶⁸ Wañu neñ qesiéncmiwa ini kileñ ménda melemma zému. ⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Naña iminéñ Kuc miñina Anutuac héiyaiguc tacmac. ⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zézu. ⁷¹ Imuhuc zéyu ienenéñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac

méñ niñac hochoc ai mewin? Nini neñaoc kuaya igucnec nindacziñ.

23

Ic kewu Pilatonéñ Yesuac hénia nimmañ zé zéqesi wammiyec.

¹ Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma keñgic. ² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwiñ niñac qetali nénécmima eñeya niñac ic kewu Kristo zéanzac. ³ Imuhuc zégic Pilatonéñ Yesu yomuhuc qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzañ? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geñgaoc zézan. ⁴ Pilatonéñ Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tuñ imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanzac. ⁵ Imuhuc zéyu tuñ ienenéñ muñguc yanda seliseli wamma zégic; Inéñ Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru keñgic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonéñ Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniñec. ⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héngaleñ baec igucnec imi niñasarima Herodeac* muru méliyec. Wañu nalé imuaru Herodenéñ Yerusalem hama tarec. ⁸ Herodenéñ iwac buña nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéñ ménda memeya méñ meyu hémmañ zé ic imi mihicñimañ zé wañañec. Imuac niñ Yesu hémma ségiségi yanda wañec. ⁹ Wañu qesiqesi sasala wammiyec. Néñ Yesunéñ ac méñ ménda melenñmiyec. ¹⁰ Wañu hofac oo ic kiwa éréhécgina

* 23:7: Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naña.

zéma héna acac kiwi ic ienej namma ac geriwiguc zéma acnéj qatémigic. ¹¹ Herodenéj eneya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keñec. ¹² Herode zéma Pilato ienej becneç hazéc wañamuma ekac ekac kecañoc. Wañu nalé imuaru ai imuhuc nanjé amuma mema ala wañoc.

Yesu zétecgégic humucac buña wañec.

¹³ Wañu Pilatonéj ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galeñ hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec. ¹⁴ Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niñac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma niñgésima késpedesic méj ara imuac sécyá ménda mihicñizua. ¹⁵ Qahac téngéj, Herode imuhucyanec ara nimma muñguc mélimiyu wagicma hagic. Niñzu haka inéj wañec imi humucac sécyá qahac. ¹⁶ Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ¹⁷ (Kendonj séc hésa ic méj hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.) ¹⁸ Imuhuc zéyu tuñ eneñ momacnec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Wañu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu. ¹⁹ Baraba imi becneç ama areña yanda imuaru gawamañ hazéc wammima yaré yanda mihicñigic imuac suraiguc ic méj humuyec imuac niñac késama hésa amaiguc haigic tarec. ²⁰ Wañu Pilatonéj Yesu hulacmimañ zé ac muñguc énézýec. ²¹ Wañu ienej qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! ²² Wañu Pilatonéj

muñguc yomuhuc zéyu hatac haréwéc wañec; Ic yomi néma késpedesic wañec? Ni imi késpedesic humucac sécyá méj ménda mihicñizua. Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ²³ Imuhuc zéyu ienej muñguc yanda kucnec qacma ic héñgeña wéndaraiguc qemu niñac hinocgéma selianec welecma zéseligic. ²⁴ Imuhuc wañgic Pilatonéj zéqaaqacfeñ acgina imi niñénécmimu niñac zétecgéyec. ²⁵ Wañu ic embac ieneñ ic méj becneç ic embac hinocgé énécmima ac qeçetali wamma ic méj qehumuyu hésa amaiguc opocgic tarec imuac welecgic imuac niñ Pilatonéj ewa siñgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc birinénj qegic.

²⁶ Wañu Roma ic ieneñ Yesu wagicma keñgic. Kemma hénaiguc ic méj qara Simon Kirene† imi ama areñ méjunc haréyu mihicñjima késama ic héñgeña wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma keñec. ²⁷ Wañu ic embac tuñ yanda méndacma keñgic. Wañu sugginaiguc embac sasala ieneñ Yesuac niñac zésiasac wamma méndacma keñgic. ²⁸ Wañu Yesunéj ionac muru liliñgéma énézýec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niñ qahac, néñ eñañ niñac zéma eñañ nambérac hécgina ionac niñac wamma siacmu. ²⁹ Héngic, nalé biria hayu ic embac ieneñ yomuhuc zému; Embac héfiña zéma embac merac ménda memeya, merac namu ménda gumugumuya ieneñ efima ségiségi wammu. ³⁰ Wañu nalé imuaru ic embac ieneñ baec boña hémma nonac qacninaiguc bacgéma mana zému. Wañu baec héñgeñ héñgeña hémma mama

† 23:26: Kirene ic Simon.

nini hoturu nénécmína zému.
³¹ Ic hésa téngiṅj téngiṅja nuac haka imuhucya waṅ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hicṅimac?

³² Waṅu nalé imuaru biria meme ic éréhéc humucac buṅa zétecgé érécmigic Yesuguc momacnec onagicma keṅgic. ³³ Waṅu baec qara ménj Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héngēṅja wéndaraiguc biriṅnéṅ qema biria meme ic éréhéc imuhucyanec biriṅnéṅ urugic ménj Yesuac héiyaiguc ménj kanayaiguc naṅoc.

³⁴ Waṅu Yesunéṅ yomuhuc zéma zéwelerec; Maṅgoc, ieneṅ imi eṅaoc néma haka wanṅu imi ménda niṅtegcizu imuac kápésicgina waina. Waṅu téngiṅj ic ieneṅ sumbic néma Yesuac malekuya imi méndemma késagic.

³⁵ Waṅu ic embac ieneṅ hémma naṅgic. Waṅu Yuda ic galēṅgina ieneṅ acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara aṅgēṅ tiénécmiyec, waṅu ic imi Anutuac buṅa qemimía Kristo wanzaciguc eṅeyaoc aṅgēṅ tiamuma mawacnec. ³⁶ Waṅu yaré ic ieneṅ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiṅ howuraguc migic; ³⁷ Gi Yuda ic ionac ic kewu keczaṅiguc gi kekecgā aṅgēṅ tima mana.

³⁸ Waṅu iwac orucya hanecgeṅja iguc ou kiwi ménj yomuhuc oma qegic naṅec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹ Waṅu biria meme ic urugic naṅoc iorarunec méṅnéṅ yomuhuc zéma Yesu ac geriwaguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geṅga zéma norac kekecnina imi aṅgēṅ tinénécmína. ⁴⁰ Waṅu biria meme méṅnéṅ qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buṅa bakia séc momacguc imuhucya zétecgé géṅgic. Waṅu

Anutuac zénéṅga ménda hirizac?

⁴¹ Waṅu niri imi haka waṅjic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécgézac néṅ ic yominéṅ haka biria ménj ménda waṅec. ⁴² Inéṅ imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac héngaleṅ ama areṅja yandaiguc kemma nidac imuhucya niṅnémbésémaṅ. ⁴³ Imuhuc zéyu Yesunéṅ yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kecbic.

⁴⁴ Waṅu kaiwe kiwa imi gau komoc waṅec, néṅ kaiwe imi siṅi dénggéyec. Waṅu baec séc siṅinéṅ hoturumanec keru maria 3 kilok waṅu tecgéyec. ⁴⁵ Waṅu ocmuṅ téréya qeriaiguc maleku horua naṅec imi namuṅa igucnec zuracgéyec. ⁴⁶ Yesunéṅ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Maṅgoc nuac uṅana guac méragaiṅguc haizua. Waṅu imuhuc zéyu uṅaya waimiyec. ⁴⁷ Waṅu yaré ic 100 ionac galēṅgina iminéṅ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaṅja kerec. ⁴⁸ Ic embac héipuc wamma hémbiṅj zé hagic ieneṅ imuhucyanec haka imuhuc hicṅiyu hémma ewa biric wamma tétécgina qema liliṅgéma keṅgic.

⁴⁹ Ic tosara Yesuac niṅénécmimía zéma embac tosara Galilāianec Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuaṅiguc haigic.

⁵⁰ Waṅu lae ic solaṅja ménj qara Yosefe[†] kerec. Inéṅ Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec. ⁵¹ (Waṅu ic iminéṅ Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inéṅ mia Yuda baec Arimataia ama areṅ yanda imuac miṅina. Waṅu Anutuac héngaleṅ

[†] 23:50: Yosefe, Arimataia ama igucnec.

ama arenja yandawac mambéc kecañec. ⁵² Wañu inéj Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memañ zé welerec. ⁵³ Wañu kemma qamora metecgéma maleku qara línéj iminéj osoma mema kemma baña kifaña ésé oraragic qamoc méj ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec. ⁵⁴ Wañu nalé imi Nengoc, Sabatawac zérénqérén naléya, Wañu Sabata imi bec hénimañ zé wañec. § ⁵⁵ Wañu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ieneñ méndacma kemma kifaña imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héngic. ⁵⁶ Hémma lilingéma kemma haléc héméña hiabia zéma iwawai héméña hiabia imi mehahai wandacmaguc hena ac tohoma Sabatawac tac niñgic.

24

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé tecgéyu ama sinjima gianjiyu Sonda wañec. Wañu embac enéj gianjiana igucgen séwi haléc héméñaguc hiabia bec mutulanégic heyec imi mema kic suañguc keñgic. ² Kemma héngic hoc yanda imi kifaña igucnec qiliqililij géyawac heyec. ³ Heyu emma héngic Miñ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocgic. ⁴ Hocma ewa goro wammanec nañgic. Wañu ninzu, ic éréhécnéñ maleku lalacalac edamuyaguc héima qéhéréñginaiguc élanzanec nañc iricgic. ⁵ Iricma embac enéj zénéngina hiriyu sicgé érécmima musugina baeciguc mema magic. Wañu ic éréhéc iereñ yomuhuc zéyoc; Némac niñ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugginaiguc mihicjiwiñ zé wanzu? ⁶ Inéj you qahac, néñ humuc igucnec meqelimiyu

yaczac. Inéj Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému. ⁷ Inéj mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kileñ muñguc yacmacac hezac. ⁸ Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac ackuazéc imi niñqeligic. ⁹ Niñqelima kicsuan imi waima lilingéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédacgic. ¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézégic embac ionac qacgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac nengocya Maria zéma embac tosara. ¹¹ Imuhuc zégic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoya ésécnec wañu ménda ninzénégic. ¹² Wañu Peteronéñ yacma kicsuaniguc usuñec kemma lolocgéma kifañaguc kiwa hima héñu línéñ maleku sac heyec. Wañu iwawai hicñiyec imuac qerianéñ niñgumbi niñguñ wamma lilingéma keñec. ¹³ Wañu ninzu, tohotoho ic ionarunec éréhécnéñ Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé keñoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomitawac séc. ¹⁴ Wañu iereñ imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma keñoc. ¹⁵ Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec keñic Yesunéñ hosucgiraiguc keñu momacnec keñgic. ¹⁶ Wañu kicgira imi ménda béréñgéyu ménda héñtegiroc. ¹⁷ Wañu Yesunéñ yomuhuc qesiérécmiyec; Iri héná kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu iereñ ewa biric kicic wamma nañoc. ¹⁸ Namma iorarunec méñ qara Keleopa inéñ melemma yomuhuc zéyec; Yerusalem kecma

§ 23:54: Sabata imi Nengociguc kaiwe hiñgacmañ zé wañu hénima Sondagie maria wañu tecgéanzac.

suraiguc haka hicñiyec imi ic enia gi momacguc sac ménda ninzan? ¹⁹ Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inéñ Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Wañu zézéya zéma wawaña imi kuha yandaguc wañec. ²⁰ Neñañ hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galeñ hécnina ieneñ humucac buña opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec. ²¹ Nini imi ic iminéñ Israel doenina menénécmimac niñac mambéc kerin. Imi sac qahac, haka imi hicñiyecac deguc ai meme haréwéc wanzac. ²² Wañu sucninaiguc embac tosara ieneñ meauri nénécmigic. Ieneñ siñunec yanda kicsuañiguc keñgic. ²³ Kemma iwac qamora imi ménda mihicñima hocma hama zégicnéñ; Kua meme uñanéñ hicñi énécmiyic iricgic. ²⁴ Imi sac qahac alahécnina tosaraneñ kicsuañiguc kemma embac eneñ zégic éséc nec heyu héngic, néñ Yesu ménda mihicñigic. ²⁵ Imuhuc zéyic nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia wañu iri Anutuac tilin tilin ic ionac zézéya imi ninzéhégwic zé ewa qerigiranéñ éséñ éséñ wanzac. ²⁶ Kristonéñ eñeya edamuyaiguc keremmac niñ qenzer manzer imuhucya mihicñimacac hezac imi iri ménda ninzaoc? ²⁷ Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tilin tilin ic ionac kiwi moczoñ mema eñeya niñac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczoñ zéasari érécmiyec.

²⁸ Wañu ama areña imuac wamma keñoc imuaru kendaric Yesunéñ ama areña imi ogicma kemman zé wañec. ²⁹ Wañu ieneñ seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hingarua ama bec siñiman zé wanzac

imuac niriguc momacnec tacbin. Imuhuc zéyic momacnec tacbin zé iriguc eñec. ³⁰ Wañu ic iriguc momacnec nene neman zé tacma saméñ méñ mema ewa hia ac zéma mésémma érécmiyec. ³¹ Érécmiyu kicgira béréngéyu Yesu imi héñtegiroc. Héñtegcima héñyic aulanégyec. ³² Aulanégéyu ieneñ yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackua zéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinira zeyec. ³³ Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muñguc Yerusalem lilingéma keñoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic. ³⁴ Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miñ Kewuninanéñ qelima yacma Simon mihicñi miyec. ³⁵ Imuhuc zégic ic éréhéc ieneñ hénaiguc iwawai hicñi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméñ qésémma érécmiyu dimuhuc héñtegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶ Ieneñ ac imi zémanec tacgic Yesu eñeyaoc sugcinaiguc hicñima namma zéyec; Onac muru luae hemac. ³⁷ Imuhuc zéyu ieneñ aurigic zénéngina hiriyu uña méñ héñziñ zéma niñgic. ³⁸ Wañu Yesunéñ énézéyec; Némac niñ zénéngina hiriyu, ewa qeriginanéñ ewa éréhéc wanzu? ³⁹ Nuac mérana zéma hénana hémma néñtegcigic. Méragananéñ ni nosinimma néngic, uña imi séwi busu zéma sira qahac, néñ ni iminaguc. ⁴⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic. ⁴¹ Hémma ségiségi kileñ yanda wañgic. Wañu ségiséginéñ sécgé énécmiyu méñgucnec ewa éréhéc wañgic. Imuhuc wañgic Yesunéñ nene tosara taczac me qahac zéma qesiénécmiyec. ⁴² Imuhuc zéyu lambéc kembangan méñ zezeya momacguc migic. ⁴³ Wañu mima hémma nanjicnec kicginaiguc

mema neyec.

⁴⁴ Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéj mia ni iniguc keri nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niñ ogic hezac imi moczoñ héla wammacac hezac. ⁴⁵ Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niñsarigic. ⁴⁶ Wañu inéj toroqema zéyec; Méj imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonéj qenzeñ manzeñ nimma ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmacac hezac. ⁴⁷ Wañu Yesuac qaraiguc ewa qerigina melenjic késpedesgina zuac énécmimac imuac buña suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoñ ogic hezac. ⁴⁸ Wañu ini imi haka moczoñ yanda imuac héipuc ic wanzu. ⁴⁹ Héngic, ni Manjocnanéj ac ziki énécmiyec imi* onac mélimañ. Imuac ini kuc yanda ounec mama hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama areña yanda yomuaru kecgic.

⁵⁰ Yesunéj énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eñu mozoc ac énézéyec. ⁵¹ Mozoc ac zémanec nañu sugina igucnec wagicma kurumenjiguc eñec. ⁵² Wañu ieneñ i mepésima ségiségi yanda wamma Yerusalem liliñgéma keñgic. ⁵³ Kemma nalé séc ocmuñ téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

---

* **24:49:** Uña téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

Ackuazécyanén séwi busuguc hicñiyec.

¹ Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminén kerec. Wañu ackuazéc iminén Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminén Anutu. ² Inén nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec. ³ Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczoñ i qahaciguc méñ ménda hicñiyec. ⁴ Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminén ic embac ionac asac mararañ kerec. ⁵ Wañu asac mararañ imi siñ qeriaiguc asarianzac. Wañu siñinén ménda héñtegirec.

⁶ Ic méñ Anutunén méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane. ⁷ Inén eñeya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzégému niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec. ⁸ I eñeya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec. ⁹ Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanecc kerec. ¹⁰ Wañu inén baec kurumeñ yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumeñ imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ieneñ i ménda héñtegcigic. ¹¹ Inén eñeyaac medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ieneñ i ménda héihéré wammigic. ¹² Néñ héihéré wammima ninzégégic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec. ¹³ Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwiac siñ igucnec qahac, wañu ic méñac ewa siñ igucnec qahac, néñ Anutu arunec hicñigic.

¹⁴ Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñima sucninaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni, Naña téngéñ momacguc kurumeñ Mañgocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanén iwac muru kuaya qema heyec. ¹⁵ Yohane inén iwac héipucya wamma yomuac qacma zéauyec; Ic yomuac zéma yomuac zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inén ni nogiczac. ¹⁶⁻¹⁷ Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, néñ ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi qauqaunec meyiñac meanziñ. ¹⁸ Anutu imi ic méñnéñ méñ ménda héñtegerec, néñ Anutu hicñi hicñiya momacguc Mañgocyaqac qéhéréñaiguc kecanzac iminén i nénézéyu héñiñ.

¹⁹ Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qesimimu niñ Yuda ic Yerusalem igucnec ieneñ hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inén héipuc ac yomuac énézéyec; ²⁰ Ni Kristo qahac. Inén imuhuc zéma ac ménda qaecgéma zéauyec. ²¹ Zéyu ieneñ qesimigic; Wañu gi némac ic, gi Elia me? Wañu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muñguc zégic; Gi Anutuac tilij tilij ic hamac zéyec^{*} imi mia me? Zégic zéyec, Qahac. ²² Imuhuc zéyu muñguc qesimigic; Wañu gi méré? Méli nénécmigic hazij, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézewiñ? Gi geñga niñ dimuhuc zéanzañ? ²³ Zégic Yohane inén yomuac zéyec; Ni imi Anutuac tilij tilij ic Yesaianén zéyec ésécnecc ic méñ baec kisiaiguc qacma Miñ Kewuac héna mindiñigic dindiña wañu zézac ewa hétéñ imi mia.

^{*} 1:21: Hén 18:15

24 Waṅu méli énécmigic hagic imi Farisaio ic. 25 Waṅu ieneṅ qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tiliṅ tiliṅ ic imi qahac, waṅu némac niṅ ic doku naec énécmianzaṅ? 26 Zégic Yohanenénṅ yomuhuc énézéyec; Ni dokunénṅ naec énécmianzua. Waṅu suginaiguc ic ménṅ naṅu ini ménda héṅtegitcu. 27 Inén andénaiguc hama* keczac. Waṅu ni mamaya imuhucyanénṅ iwac héna usu hésaya lolacmaṅac séc qahac. 28 Waṅu haka imi Yodan doku néwéc Yohanenénṅ doku naec énécmima kerec, Betania ama areṅa imuaru hicṅiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

29 Ama siṅjima gianṅiyu Yohanenénṅ héṅu Yesu iwac murugeṅ hayu yomuhuc zéyec; Héṅgic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac késpedesgina metecgéma kenkeṅa imi erimi. 30 Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicṅiwa bec nec kerec imuac niṅ inénṅ ni nogiczac. 31 Ni nenaoc i ménda niṅyacgé miyi, waṅu Israel ic ionac winiṅginaiguc iwac kawéya qewa hémmuac niṅ hama doku naec énécmianzua. 32 Waṅu Yohanenénṅ yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uṅa Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumeṅ iguc nec mama iwac orucya hanecgeṅa iguc putitima naṅu héji. 33 Ni ménda niṅyacgé miyi, néṅ ni doku naec énécmianṅ niṅac méli néṅec iminénṅ yomuhuc nézéyec; Ic ménṅ orucya qahaiguc Uṅanénṅ mama nammac, ic iminénṅ Uṅa Téréyanénṅ naec énécmimac. 34 Ni imuac mia héji, hémma Ic yomi Anutuac Naṅa zéma héipuc wammii.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

35 Ama siṅjima gianṅiyu, Yohanenénṅ ai ic éréhéra iriguc muṅguc baec imuarunec naṅgic. 36 Waṅu Yesu imuaru hama keṅu, hémma yomuhuc zéyec; Héṅgic, Anutuac rama erimi. 37 Zéyu merac éréhéra iereṅ ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma keṅoc. 38 Kenṅic Yesunénṅ liliṅgéma iriru méndacma hayic qesiérécmiyec; Iri némac niṅ waṅzaoc? Waṅu iereṅ zéyoc; Rabi, (Neṅaṅ aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecanzaṅ? 39 Zéyic, Hama héṅic zéma érézéyec. Zéyu iereṅ méndacma kemma ama kecaṅec imi hémma kaiwe imuaru momac nec tagcic maria 4 kilok waṅec. 40 Ic éréhéac Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic ménṅac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya. 41 Inénṅ walac dara Simon hocmima yomuhuc ézéyec; Niri Mesia mihicṅizic. (Mesia imi Hebiraioc ac, Girik aciguc Kristo†) 42 Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keṅoc. Waṅu Yesunénṅ hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac naṅa, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.‡)

43 Ama siṅjima gianṅiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmanṅ zé wamma Filipino mihicṅjima ézéyec; Hama méndac némma. 44 Filipino imi Anderea zéma Petero iorac ama areṅa yanda Betsaida imuac nec. 45 Waṅu Filiponénṅ Natanael mihicṅjima yomuhuc ézéyec; Mosenénṅ ic ménṅac héna aciguc oyec, waṅu kua meme ic ieneṅ momac nec iwac ogic, ic imi mia nini mihicṅjizij. Imi Yesu, Yosefeac naṅa, Nazarete tauṅ iguc nec. 46 Zéyu Natanael inénṅ yomuhuc qesimiyec; Nazarete tauṅ iguc nec iwawai hiabia ménṅ hia hicṅimacac séc qahac. Zéyu Filiponénṅ yomuhuc zéyec; Hama

* 1:27: Héna imi hicṅjima keczac. Kembaṅa 30 imuac héṅgic. † 1:41: Waṅu neṅaṅ neṅaṅ aciguc Halécnénṅ météré mimia. ‡ 1:42: Neṅaṅ aciguc melemma zéni Zamanzij.

hénna. ⁴⁷ Wañu Yesunéñ héñu Natanael iwac muru hama nañu yomuhuc ézéyec; Héñgic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc mén ménda hezac. ⁴⁸ Imuhuc zéyu, Natanael inéñ qesimima zéyec; Dimuhuc niñnéñzan? Wañu Yesunéñ zéyec, Filiponéñ ménda héihéré géñunec fik ic héniaiguc tackecna géñzua. ⁴⁹ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, gi Anutuac Nañ Israel ic nonac Ic kewu. ⁵⁰ Zéyu, Yesunéñ zéyec; Fik ic héniaiguc tacna géñzua, imuhuc gézéwa ninzégé nénzan? Kecma haka méréra ogicqogira kunéñ kunéñ hémbésémañ. ⁵¹ Imuhuc zéma énézéyec; Ni ac héla gézéwa niñgic; Ini kurumenñ angéyu Anutuac kua meme unahéra ienenñ Icac Nañawac muru ou kurumenñ igucnec eñeñ mama wañgic inicmu.

2

Yesunéñ zéyu dokunéñ waiñ wañec.

¹ Ai meme haréwéc wañu Galilaia baec Kana ama areñaiguc zammaréñ ai meérécmiwiñ zéma azorogic. Wañu Yesuac neñgocya imuaru momacnec kerec. ² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic. ³ Wañu waiñ qahac wañu neñgocyanéñ Yesu ézéma zéyec; Waiñgina qahac wanzac. ⁴ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Neñgoc, imi guac me nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec. ⁵ Wañu Yesuac neñgocyanéñ ai merac yomuhuc énézéyec; Ac méñac mén énézéyu tohoma wandacmu. ⁶ Wañu ama imuaru doku nomuñ hocnéñ memeya 6 tarec. Imi Yuda ic ienenñ haka silicgina tohoma méragina zuacmu niñac haigic tarec. Wañu doku nomuñ imi hénéñ bañ 90

sécya wañec.* ⁷ Wañu Yesunéñ ai merac yomuhuc énézéyec; Nomuñ séc doku qocgéic kuagina qemac zéyu ienenñ nomuñ séc doku qocgéic kuaya qedarec. ⁸ Wañu Yesunéñ Degucguc doku kitiwa hima aria galeñaru mema kenjic zéma énézéyu mema kenjic. ⁹ Wañu aria galeñéñ dokunéñ waiñ wañec imi nema siña nimma waiñ imi dimuacnec hazac imi ménda niñasariyec. Wañu ai merac doku mema hagic ienenñ sac niñgic. Wañu aria galeñéñ ic embac meyec i héihéré miyec. ¹⁰ Héihéré mima inéñ yomuhuc ézéyec; Ic embac tosarénéñ walac waiñ hiabia gumu énécmiyu nekecgic qerigina sicsaoc wañu andiaiguc waiñ biria gumu énécmianzu. Wañu guaru imi waiñ hiabia soroc imi angéñ tina heyu deguc gumu nénécmizan. ¹¹ Yesu i Galilaia baec Kana ama areñaiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ienenñ hémma ninzégémigic.

Yesunéñ ocmuñ téréya meso-laniyec.

¹² Imuac andiaiguc Yesunéñ neñgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama areña yandaiguc hiñgacma imuaru ai meme éréhécdac kecgic.

¹³ Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendoñ hosuru ducñiyu Yesunéñ Yerusalem ekenjec. ¹⁴ Ekemma iniru ic embac ocmuñ téréya deminñ qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nénagémba wañgic. Wañu soukiwa meamu ic enenñ tataciguc tackecgic. ¹⁵ Imuhuc wañgic Yesunéñ lewakanñ miziyu zikaya wañu iminéñ rama zéma burumakao moczonñ nesi énécmiyu hiñgacdacgic. Wañu

* 2:6: 100 lita zézéya.

soukiwa amukecgic ionac soukiwagina imi héndéñ géndemma zaegina melengic. ¹⁶ Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi mema yomuaru néngacgic. Manjocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac niñac. ¹⁷ Wañu tohotoho ichéra i eneñ kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niñqeligic; Guac ama niñ wamba wésé polañnanéñ zericznéñzac. ¹⁸ Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzañ imuac némac asé kiwi méréra méñ séha mena hémbiñ? ¹⁹ Zégic Yesunéñ melemma yomuhuc énézéyec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac. ²⁰ Zéyu Yuda ic eneñ yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma nizicgégic. Wañu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac? ²¹ Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya zéyec imi eñeya séwiya niñ zéyec. ²² Kecma humuc igucnec meqelimiya yaru, tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zémac ara zéyec imi ninzégégic.

²³ Yesu i nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjiguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanéñ hémma iwac qara ninzégégic. ²⁴ Wañu Yesunéñ ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec. ²⁵ Inéñ ic onac ewa qeriginaguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic méñac héniaya nimmañ zé ic onac héipuc ac niñac ménda wañec.

3

Yesunéñ Nikodemo ac kumiyec.

¹ Farisaio ic suginaiguc ic méñ kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galengina méñ. ² Inéñ sinjiaiguc Yesuaru hama

zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic méñ Anutu arunec manec imi nini ninziñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzañ imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méñnéñ imuhuc memacac séc qahac. ³ Yesunéñ melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niñna, méñ ménda qelima hicñjimaguc imi Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hia ménda hémmac. ⁴ Zéyu Nikodemonéñ ézéyec; Ic méñnéñ ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicñjimaguc? Dimuhuciguc nenngocyawac héri qeriaiguc muñguc hiñgaru memac? ⁵ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ni hélacnec téngéñ gézéwa, méñ i doku zémac Uñaguc qelia ménda hicñjima Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc hia ménda keremmac. ⁶ Séwiiguc hicñjizac imi séwi, Uñaguc hicñjizac imi uña. ⁷ Ini kilendac qelima hicñjimu zézua imuac ménda auriwésémañ. ⁸ Luhucnéñ eñeya sinjawac keñha wañanzac. Urumenjac niñanzañ wañu dimuacnec hama dimuaru keñanzac imi ménda niñanzañ. Uña igucnec hicñjizac imi imuhucyanec. ⁹ Zéyu Nikodemonéñ ara melemma yomuhuc ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicñjimaguc? ¹⁰ Zéyu Yesunéñ ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéñ iwawai imi ménda niñasarizañ? ¹¹ Ni hélacnec téngéñ gézéwa, nini iwawai niñanzañ imuac énézémac iwawai héñanzañ imuac héipucya wañanzañ, néñ ini héipuc acnina imi kileñ ménda késaanzu. ¹² Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzéñ géanzuiguc kurumenjac iwawai énézémanjiguc dimuhuc ninzégégimu? ¹³ Icac Naña kurumenjac igucnec mayec i qahac wañu ic méñnéñ méñ kurumenjac ménda eñecac enzac. ¹⁴ Mosenéñ baec kisi-

aiguc mokoleñ sésécyá iciguc hesañgéma meýaru nañec imuhucyanec Icac Naña meýacgic nammac. ¹⁵ Imi mia ninzéngeému ieneñ kekec hémbénaña memuac niñ imuhuc hicñimac.

¹⁶ Anutu i baec ic embac neñañ séha imuhuc goinina héima Naña momacguc ténggéh nénécmiyc. Imi mia mén i ninzéngezac inéh ménda humuma kekec hémbénaña memac niñac imuhuc wañ nénécmiyc. ¹⁷ Anutunéh Naña ic neñañ késpedesicnina zétécgé nénécmimac niñac ménda méliyu mayec, néñ baec ic embac neñañ késpedesicnina igucnec añgéhñina timac niñac méliyu mayec. ¹⁸ Mén Naña ninzéngeanzac i késpedesicyaguc ménda zémimac. Wañu mén i naña ménda ninzéngeanzac iwac imi inéh Anutu naña momacguc ténggéh iwac qara ménda ninzéngeanzac hénia imuac niñac késpedesicyaguc bec zémizac. ¹⁹ Asac mararañnéñ baec ic embac sugginaiguc hazac, néñ wawañ memegina biria imuac niñac asac mararañ imuac mézétiti wamma siñiac wamma kecgic haka iminéh mia késpedesicyaguc zézéya imuac hénia wanzac. ²⁰ Mén i haka biria wañanzac imi asac mararañ imuac mézétiti wamma wawañ memeya hicñiasariwac niñac asac mararañ imuac ménda haanzac. ²¹ Mén i ac héla tohoanzac inéh wawañ memeya Anutuac qaraiguc wañanzac imi asariyu hémmu niñac asac mararañ imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenéh Yesuac héipucya wamma zéyec.

²² Wañu kecima Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inéh iniguc kecima ic embac doku naec énécmiyc. ²³ Salim hosuru Aion baeciguc doku sasala heyu

Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyc ic embac ieneñ toroqema hagic doku naec énécmiyc. ²⁴ Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicñiyc. ²⁵ Wañu Yuda ic méñnéñ Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka niñac zéeminíñ wañgic. ²⁶ Wañu merac ieneñ Yohanearu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan néwécgeñaciguc kecna ic mén giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu ninzañ, inéh mia doku naec haka wañ énécmiyc ic embac moczoñ iwac muru kemmanec kenzu. ²⁷ Zégic Yohanenéh yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumeñ igucnec ménda miyu ic méñnéñ memacac séc qahac. ²⁸ Ni Kristo qahac, néñ méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini eñaocnec héipuc wammu. ²⁹ Embac buña qeénécmimia imi eu buñayawac wanzac. Alaya mén méra mizac inéh iwac niñ mambéc wamma gezac qeque wanzac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac. ³⁰ Iwac buñanéh yandi saima kemmac, néñ nuac buñanéh héréma mamac. ³¹ Ounec mazac inéh iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac. Mén i baecarunec hicñizac inéh baecac buña ésécnec zéanzac. Wañu kurumeñ igucnec mazac inéh iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac.

³² Inéh iwawai hémma niñañec imuac héipucya wamma zéanzac. Wañu ic ieneñ iwac héipuc ac ménda añgéh tianzu. ³³⁻³⁴ Anutunéh méliyc inéh Anutunéh Uña imi qétéya qahac waimiyc Anutuac ackuazéc sac zéanzac. Mérénéh mén iwac héipuc ac añgéh tizac iminéh

Anutu imi héla wanžac imuac oaec zémizac. ³⁵ Mañgoc imi Nañawac niñ wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec. ³⁶ Méné i Naña ninžéngézac i kekec hémbénaña mezac. Wañu méné i Naña andé qezac imi kekec imi ménda mihicñimac. Wañu Anutuac qeri gericnéñ iwac qacyaguc hezac.

4

Yesunéñ Samaria embac méñac héniaya zéauyec.

¹ Tohotoho ichéra Yesunéñ énépésima doku naec énécmianžac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zañgégina onogiczac zégic Farisaio ic ieneñ niñgic imi Yesunéñ niñsariyec. ² Héla ténggén imi Yesu eñeyaoc doku ménda naec énécmiyec, néñ iwac tohotoho ichéra ieneñ naec énécmigic. ³ Wañu Inéñ imuhuc niñsariima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muñguc liliñgéma keñec. ⁴ Wañu Samaria baec hénia tima huañgeñ imuaru kemmanñ zé niñec. ⁵ Kemma Samariawac ama areña yanda méné qara Sika imuaru kereñec. Ama imi Yakopnéñ eñeya naña Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec. ⁶ Wañu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéñ hénia hakerec imuac niñ kucya qahac wañu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti ésécneç wañec.

⁷⁻⁸ Wañu tohotoho ichéra ieneñ nene boña mewinñ zéma ama areña yandaiguc kemma ménda hañcneç Samaria embac méñnéñ doku himañ zé hayu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémañ? ⁹ Wañu Yuda ic zéma Samaria icnéñ ménda ala wañamuma eñac eñac kecañgic imuac niñ embac inéñ yomuhuc

zéyec; Gi Yuda icnéñ dimuhuc Samaria embac nuaru doku niñ qesinénzañ? ¹⁰ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niñac gézézac iwac hénia momacneç niñtegcibañneç welec mina kekec hémbénañawac doku gémbacneç. ¹¹ Zéyu embacnéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, gi doku hihiga qahac wañu doku hogocya imi hiñgac hiñgara imuac niñ kekec hémbénañawac doku imi dimuacneç hiwésémañ? ¹² Gi yandanina Yakop imi ogiczañ? Inéñ doku hogocya yomi nénécmiyec. I eñeyaoc zéma nañhéra zéma ama yañhéra momacneç imuarunec hima nema kecañgic. ¹³ Zéyu Yesunéñ ara melemma yomuhuc zéyec; Méñnéñ doku yomi nemaciguc muñguc doku niñac wammac. ¹⁴ Wañu méñnéñ doku méné neñ miwa nemaciguc tetcgia qahac doku niñ ménda wammac. Wañu doku iminéñ iwac qeriaiguc nalé tetcgia qahac éréma hemimac. ¹⁵ Zéyu embacnéñ ézéyec; Doku imuhucya néna nema doku niñac muñguc ménda wammañ. Wañu doku himañ zé yomuaru muñguc ménda hamañ.

¹⁶ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc. ¹⁷ Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézañ imi hélacneç. ¹⁸ Gi ic tosara bec mema waidacneç. Wañu ic méné degucmi mema keczañ imi guac euga qahac, imuac niñ ac zézañ imi hélacneç. ¹⁹ Zéyu embac iminéñ zéyec; Miñ Kewu, gi imi Anutuac tilinñ tilinñ ic méné imi niñsarihua. ²⁰ Yanda hécnina ieneñ boña yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac.

21 Zéyu Yesunéj ézéyec, Embac zéwa ninzégéna. Nalé méj hayu baec boŋa youmi me Yerusalem qahac, néj baec tosaraiguc Maŋgocac mepé qepési wammu. 22 Ini iwawai ménda ninzu imuac mepésianzu. Waŋu kápésic igucnec aŋgéh titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niŋ nini iwawai niŋasariziŋ imuac mepésianziŋ. 23 Nalé méj hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ienej Uŋa Téréya zéma ac hélanéŋnec Maŋgoc mepésimu. Maŋgocnéj imuhuc mepési mianzu ionac niŋac kic hihí waŋanzac imuac mia imuhuc zézua. 24 Anutu imi Uŋa, imuac i mepésianzu ienej uŋa zéma ac hélanéŋnec mepésimu. 25 Zéyu embacnéj ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminéj hamac imi ni ninzua. Inéj hama iwawai moczoŋ zéasari nénécmimac. 26 Waŋu Yesunéj ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ienej ama areŋa igucnec liliŋgéma hagic.

27 Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ienej liliŋgéma hagic. Hama Yesunéj embac méŋguc ac waŋu hémma welicgégic. Waŋu némac iwawai niŋ wanzaŋ me némac hénia niŋac i guc ac zézaŋ zéma méjnéj hia ménda qesimiyec. 28 Waŋu embac iminéj yacma doku nomuŋa waima ama areŋa yandaiguc liliŋgéma kemma yomuhuc énézéyec. 29 Hagic! Hama ic méj haka ni meanji imi moczoŋ zédaczac imi héŋgic. Iminéj Kristo wanzac me deic? 30 Zéyu ienej ama areŋa yanda waima Yesuaru hagic.

31 Suraiguc tohotoho ichéra eneŋ yomuhuc zéma welecmigic; Kiwi ic, nene nena. 32 Waŋu inéj yomuhuc énézéyec; Nene méj ini ménda ninzu imi

henénzac. 33 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej enjaocnec zégic; Ic méjnéj nene méj mehama mizac me? 34 Waŋu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Mélinéjec iwac ewa siŋa tohoma iwac aiya metecgémanj iminéj nenena wanzac. 35 Enjaoc maso 4 tecgéyu nene héla hicŋimac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héŋgic bec qaoc qaoc waŋu memeyawac séc wanzac. 36 Metocgotocgo miŋinanéj ai héla metocgoanzac imi boŋaya bec késama ai héla imi mutulaŋgéma kekec hémbénaŋaiguc onopoczac. Imuhuc waŋu himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momacnec ségiségi wammu. 37 Imuac niŋ, Méjnéj himiru méjnéj mema tocgezac, zéanzu ac iminéj héla wanzac. 38 Neŋ enjaoc ai yanda ménda megic imuac ai héla imi memu niŋac méli énécmizua. Ini méjnéj ai mema qenzeŋ manzeŋ niŋgic imuaru toroqema héla mema tocgezu.

Samaria ic sasala Yesu ninzégégic.

39 Waŋu embac iminéj ic imi haka ni waŋaŋi imi moczoŋ zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama areŋa yanda igucnec ic sasala ienej Yesu ninzégégic. 40 Imuac niŋ Samaria ic ienej Yesuaru kemma iniguc kecmac niŋac welecmigic inéj kaiwe éréhéc i iniguc kerec. 41 Waŋu iwac ackuažéc niŋac ic embac sasalanéj ninzéh ninzéh ic waŋgic. 42 Waŋu ienej embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niŋac sac qahac, néj neŋaoc ackuažéc kuaya igucnec nimma ninzégéziŋ. Hélaacnec! Inéj Kristo, baec séc ic neŋaŋ aŋgéh titi ic wanzac.

Yesunéj baec galen eŋeŋawac nana méj mehiaruyec.

43 Kaiwe éréhéc tecgéyu inéh Galilaia baeciguc keñec. 44 Kemma Yesu eñeyaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tilin tilin ic mén eñeya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu. 45 Wañu Galilaia ic imi eneñ becñec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoniguc Yerusalem momacñec kemma Yesunéh ai meyec imi moczorñ héngic imuac niñac inéh Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

46 Wañu inéh muñguc Galilaia baec Kana ama arenñaiguc keñec. Baec imuaru becñec doku melenñ wain wañec. Wañu ama imuaru baec galeñ eñeña mén kerec. Wañu iwac naña mén hafi kiyu Kafanaum ama arenña yandaiguc hekerec. 47 Merac imi humumañ zé wañec imuac niñ ic imi Yesu lilingéma Yuda baec igucñec Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama naña mehiarumac niñac welecmiyec. 48 Wañu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ini séséc méréc méréra zéma kic méréc méréra ménda hémmuiguc kilenñdac ménda ninzéhégmu. 49 Wañu baec galeñ eñeñanéh zéyec. Miñ Kewu nañna ménda humuyunec focdac mama hawéséna. 50 Zéyu Yesunéh melemma zéyec; Kenna, nañga imi hiaruzac. Wañu ic imi ac Yesunéh zéyec imi ninzéhégma waima keñec. 51 Mekemma keru welen qeqehéra hama henaiguc mihicñima yomuhuc ézéma zégic; Nañga imi hiaruma keczac. 52 Wañu néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Orañ kaiwe kiwa momacguc wañu hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic. 53 Wañu mañgoc imi nalé imuaru Yesunéh mélimima, Nañga imi hiaruzac zéyec imi niñasarima eñeya zéma taséhéra momacñec Yesu ninzéhégic. 54 Yesunéh Yudanec Galilaia lilingéma hama

kiwi méréra imi meyu hatac éréhéc wañec.

5

Betsaida zékéñiguc Yesunéh ic mén mehiaruyec.

1 Andiaiguc Yuda ic onac kendon mén ducñiyu Yesunéh Yerusalem ekeñec. 2 Wañu Yerusalemiguc nagu mén nañec, qara imi Rama nagu, wañu imuac hosuraiguc zékéñ mén heyu Hebiraió aciguc Bezada zéañgic. Wañu zékéñ imuac giñgiñgic hali méra mén lelecgéma tacgic. 3 Hali imuac qeriaiguc hafi ic sasala; kic hilic, ic hena méréagina biria zéma ic puriña eneñ heañgic. 4 (Ménda hezac.) 5 Wañu ic mén sugcinaiguc heyec imi puriñ keru yawuñ 38 wañec. 6 Wañu Yesunéh ic hekerec imi hémma nalé horua heañec imi niñyacgéma qesimiyec; Gi hiarumañac zé wanzañ? 7 Zéyu hafi ic iminéh melemma zéyec; Kuneñ, doku temboña yaru nalé imuaru ic mén ménda nañgé nénzac. Imuac niñac nenaoc hiñgacmañ zéwa ménéñ nogicma walac hiñgacanzac. 8 Zéyu Yesunéh ézéyec, Yacna! yacma hehega mema kenna. 9 Zéyu hafiya nalé imuarunec hiaruyu inéh heheya mema keñec.

Wañu nalé imi mia Sabata. 10 Imuac niñ Yuda ic eneñ ic hiaruyec iwac yomuhuc ézégic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenzañ imi hena ac logilogiya. 11 Wañu inéh yomuhuc melemma énézéyec; Mehiaru nénzac inéh hehega mema kenna imuhuc nézézac. 12 Zéyu qesimigic; Méréñeñ hehega mema kenna zéma gézézac? 13 Wañu ic sasala kecgc sugcinaiguc Yesu bec waima keñu ic hiaruyec inéh hocma méréñeñ imi mia zéma nimma nimbipiyec. 14 Imuac andiaiguc Yesunéh ocmuñ téréyaiguc

ic imi mihicņima ézéyec, Ninzaņ, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma iwawai biria ogicqogira méņnēj hicņjégmbac niņac. ¹⁵ Waņu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ic mehiaru nēnzac iwac qara imi Yesu. ¹⁶ Yesunēj Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meanec imuac niņ Yuda ic ienej hazéc wammigic. ¹⁷ Waņu Yesunēj yomuhuc énézéyec; Maņgocna imi nalé séc ai meyu érékecma deguc. Waņu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua. ¹⁸ Yesunēj Sabata hēna ac logima Anutuac niņ Maņgocna zēma iwac séciguc waņec, imuac niņ Yuda ic ienej muņguc méņgucnec qehumuwiņ zé waņgic.

¹⁹ Imuhuc waņgic Yesunēj ac bakia yomuhuc énézéyec; Ni ac hélacnec énézēzua, nēmac iwawai Maņgocnēj meanzac imuac séc Naņanēj imuhucyanec meanzac. Imuac niņ Naņa imi eņeyaoc ai méņ ménda meanzac. Maņgocnēj meyu hēmma imi sac meanzac. ²⁰ Maņgoc imi Naņa hēņsorocanzac. Imuac niņ aiya meanzac imi moczoņ ézēyu hēņanzac. Anutunēj kiwi mērēra sasala mema Naņa ézēyu hēmmac, waņu kiwi iminēj iwawai hēņanzu imi ogicdaru ini hēmma aurimu. ²¹ Maņgoc imi ic humumia meqeli énécmima kecec énécmianzac. Imuhucyanec Naņa imi ic méņac ewa hia nimma kecec imi mimañ zé hia mimac. ²² Maņgoc imi ic méņ ménda gésianzac. Waņu imuac ai imi moczoņ Naņa midarec. ²³ Imi mia ic embac moczoņ Maņgoc ehéihéi wammianzu imuhucyanec Naņa imi ehéihéi wammimu niņac imuhuc wammiyec. Méņnēj Naņa ehéihéi ménda wammianzac iminēj Maņgoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianzac.

²⁴ Ni hélacnec téņgēj énézēzua, méņnēj acna nimma méli nējec i ninzēņgēzac iminēj bec kecec hēmbēnaņa mezac. Waņu kēpésiraguc ménda zémimac. Inēj bec humuc igucnec qericma kececiguc kerezac. ²⁵ Hélacnec téņgēj énézēzua, nalé méņ hamanec hazac waņu imi mia deguc. Imuaru humumia ienej Anutuac Naņawac ewaya nimmu. Waņu nimma tohomu imi enēj moczoņ qelima kecmu. ²⁶ Maņgoc eņeya muru kecec hezac, waņu inēj Naņa kecec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac. ²⁷ Waņu inēj Icac Naņa keczac, imuac niņ ic gési énécmimiawac qac buņa miyec. ²⁸ Ac yomuac ménda aurimu. Nalé méņ ducņiyu kicsuaņgic heanzu ienej moczoņ iwac ewaya nimmu. ²⁹ Nimma haka hiabia waņaņgic ienej kecec-yaguc yacyarawac yacma érégic, haka biria waņaņgic ienej zégési énécmimiawac yacma érému.

³⁰ Ni nenanec iwawai méņ hia ménda memañ. Gezaccanēj niņanzua séciguc zégési énécmianzua. Nenac ewa siņ niņac qahac, nēj méli nējec iwac ewa siņ méndacma waņanzua. Imuac niņ nuac gésigési ac imi solañ waņanzac.

Yesuac hēniaya.

³¹ Ni nenaoc nuac héipuc ac zēwa héipuc acna imi hēla qahac wammac. ³² Héicpuc ic méņ keczac imi mia nuac niņ wamma héipuc acna zēzac. Waņu iwac héipuc ac imi hēla wanzac imi ni ninzua. ³³ Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic keņgic inēj ac hēlawac héipuc wamma énézéyec. ³⁴ Waņu ic méņarunec nuac héipuc ac memañac zēma ménda zēzua. Waņu ini kecec hēmbēnaņa memu niņac imuhuc énézēzua. ³⁵ Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoņa iwac

asahaiguc ewa hia nimma kecgic.
³⁶ Wañu nuaru héipuc ac méñ Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Mañgocnanéñ néñu metecgéman zéma ai meanzua iminéñ Mañgocnéñ méli néñec imi héipuc wañ néñzac. ³⁷ Wañu méli néñec Mañgoc i eñeyaoc mia nuac héipuc wañ néñzac. Wañu ini ewaya zéma tanera komoradac méñ ménda hémma niñgic. ³⁸ Ini méliyu hayec i ménda ninzégézu imuac niñac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac. ³⁹ Ini kiwi téréya igucnec kecec hémbénaña meanziñ imuhuc nimma kiwi téréya imi oloñ nimma kuamuanzu. Wañu kiwi iminéñ mia nuac héipucna wañ néñzac.

⁴⁰ Wañu kecec hémbénaña késamu niñ nuac muru hawiñ niñac ménda wanzu. ⁴¹ Ni ic ieneñ mepési némmu niñ ménda wañanzua. ⁴² Wañu qeriginaiguc Anutuac siña ménda heanzac imi ni ninzua. ⁴³ Ni Mañgocnawac qaraiguc hazua wañu ini ménda héihéré néngic. Wañu ic méñnéñ eñeya qaraiguc hamaciguc imi ini kilendac héihéré mimu. ⁴⁴ Ini eñaocnec mepési amuanzu. Wañu Anutunéñ hiabia zéénécmiyu nimmu niñac ménda wañanzu. Imuac niñ dimuhuc ni ninzéggé némmu? ⁴⁵ Wañu nuac niñ inéñ Mañgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inéñ mia aciguc ini onopocanzac. ⁴⁶ Wañu Mosenéñ kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niñ ini Mose ninzéggé miwunec imi ni ninzéggé némbunec. ⁴⁷ Wañu ac kiwi inéñ oyec imi ménda ninzéggézu imuac niñ acna zézua imi dimuhuc ninzéggému?

6

Yesunéñ ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuac andiaiguc Yesunéñ Galilaia kondun, qara méñ Tiberia kondun imi qericma néwécgeñ kereñec. ² Wañu hafi ic mehiaru énécmima kiwi méréra hénia hénia meyu héñangic imuac niñ ic embac sasalanéñ méndac migic. ³ Wañu Yesunéñ baec boñaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic. ⁴ Wañu nalé imuaru Yuda ic onac kendon méñ nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonéñ hosuru hayec. ⁵ Wañu Yesunéñ kiwa hima héñu ic embac sasala iwac muru éréma kecgic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boña mema ic tun yanda imi gumu énécmi ni nemu? ⁶ Wañu Yesunéñ eñeyaoc némac haka memac imi niñasarima i batucgéman zé imuhuc qesimiyec. ⁷ Zéyu Filiponéñ melemma zéyec; Ai ic méñac maso 8 imuac ai boñawac* sécyá saméñ boña mewihñec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec. ⁸ Zéyu tohotoho ichéra sugcina igucnec méñ Simon Peteroac munaya Andereanéñ yomuhuc zéyec; ⁹ Merac komoc méñ youmi imi neneyaguc iwaru bali saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc hemizac, Wañu imuhucyanéñ tun yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéñ zéyec; Énézégic tacmu. Wañu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zañgégina 5,000 imuhuc éséc wañec. ¹¹ Wañu Yesunéñ saméñ imi mema ewa hia ac ézémaqac méndemma ic tacgic sécgina énécmiyec. Wañu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec. ¹² Negic sécgé énécmiyu inéñ tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczon

* 6:7: Girik aciguc 200 Denarion.

toçgému, komora méné ménda waimu. ¹³ Zéyu bali saméné méra méné imi negic bororoña taru toçgéic sasac 12 kuaya qeçeya wandarec. ¹⁴ Wañu ic embac ieneñ asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélaçnec ic yomi Anutuac tilin tilin ic baeciguc hamac zégic imi mia. ¹⁵ Wañu Yesunéñ ic ieneñ hama wagicma seliseli wamma eñañ ic kewugina kumuwiñ zé wañgic inicteçicma wai énécmima eñeyanec boña méñgic muñguc eñec.

Yesunéñ kondun qahaiguc tima keñec.

¹⁶ Ama mari wañu tohotoho ichéra kondun giñgiñaiguc hiñgacgic. ¹⁷ Hiñgacma imuacnec kondun néwécgeñ Kafanaum ama areña yandaiguc kembiñ zéma zéiciguc eñgic ama siniyec. Wañu Yesunéñ ionac muru ménda hayunec eñacnec keñgic. ¹⁸ Wañu luhuc yandanéñ qeyu kondun temboña yarec. ¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keñgic Yesunéñ doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héngic zénéngina hiriyec. ²⁰ Wañu Inéñ énézéyec; Ni mia, zénéngina ménda hirimac. ²¹ Zéyu ieneñ ewa hia nimma zéiciguc wagicbiñ zégic, zéicnéñ baec kembiñ zé wañgic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianañyu ic embac sasala néwécgeñ kondun giñgiñaiguc nañgic ieneñ yomuhuc niñasarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac, néñ momacguc sac keru Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda eñunec eñacnec emma keñgic. ²³ (Wañu Yesu ewa hiawac ac zéma saméné gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.) ²⁴ Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra

ieneñ ménda taçgic imi niñasarima Yesu hocbiñ zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keñgic. ²⁵ Wañu ieneñ kondun néwéciguc Yesu mihicñjima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazañ? ²⁶ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Hélaçnec téngéñ énézézua, ini nuac niñ wañanzu imi asé kiwi méréra wamba héngic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu. ²⁷ Nene houanzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbénañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñu sécgéyu Icac Naña iwac mia eñeya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbénañawac nene imuhucya imi Icac Nañanéñ énécmimac. ²⁸ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic, Anutuac aiya mewin zéma némac ai mewin? ²⁹ Zégic zéyec; Anutunéñ méli miyu hayec iwac ninzénégému iminéñ Anutuac ai wanzac. ³⁰ Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra méné mena hémma gi ninzénégé gémbiñac hezac me? Gi némac ai meanzañ? ³¹ Mosenéñ† kurumeñ igucnec saméné gumu énécmiyu negic* imuhuc ogic hezac imuhucyanec neñañ Yanda hécninanéñ baec kisiaiguc saméné qara mana imi negic. ³² Zégic Yesunéñ énézéyec; Hélaçnec téngéñ zézua, kurumeñ igucnec saméné gumu énécmiyec imi Mose qahac, wañu kurumeñ igucnec saméné héla gumu énécmianzac imi nuac Mañgocna imi mia. ³³ Imi mia ic kurumeñ igucnec haña baec séc ic embac kekec énécmianzac inéñ mia Anutuac saméné wanzac imuac niñac imuhuc zézua. ³⁴ Zéyu ieneñ zégic, Miñ Kewu, saméné imi nalé séc

† 6:31: Girik aciguc; Inéñ. * 6:31: Mmh 16:4, Neh 9:15, Leg 78:24, 25

gumu nénécmína. ³⁵ Zégic zéyec; Ni kekecac saméh. Méh nuaru hamac inéh saméh niñ ménda humumac. Wañu méñ niñzéhégé nénzac inéh doku niñ ménda humumac. ³⁶ Wañu ni yomuhuc énézéyi; Ini néñanžu wañu ménda niñzéhégé néñanžu. ³⁷ Wañu ic embac Mañgocnéñ néñec ieneñ moczoñ nuaru hadacmu. Wañu méñnéñ méñ nuaru hamac imi ni méndağucnec nesimiwa kemmac. ³⁸ Imi mia Kurumeñ igucnec mayi imi nena siñna méndaçmañ niñ qahac, méli néñec iwac siña méndaçmañ niñ mayi imuac niñac imuhuc zézua. ³⁹ Iwac siña imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néñec sugcinaiguc méñac méñ ménda méwétécgémañ. Nalé tetcgiya ducñiyu meqeli énécmiwa yacmu. ⁴⁰ Imi mia Mañgocnawac siña imi méñnéñ méñ Naña hémma niñzéhégémac imi kekec hémbénaña memacac niñ heyu nalé tetcgia ducñiyu neñ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac niñac imuhuc zézua.

⁴¹ Wañu, Ni saméh kurumeñ igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niñ Yuda ic ieneñ ac diric doroc zégic. ⁴² Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Yesu. Wañu neñgoc mañgocya nini niñjécmizij. Wañu dimuhuciguc, Ni kurumeñ igucnec mayi zézac? ⁴³ Wañu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini ñindic ñunduc ac imi waigic! ⁴⁴ Mañgoc méli néñec inéh ménda hérémíyu, méñnéñ nuaru hamacac séc qahac. Wañu ic méñ nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac. ⁴⁵ Anutuac tilij tilij ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoñ Anutunéh ku énécmíyu nimmu.* Méñnéñ méñ Mañgoc arunec ara

nimma niñareñgé amumac imi nuaru hamac. ⁴⁶ Ic méñnéñ Mañgoc ménda héñec, néñ Anutu arunec mayec inéh sac héñec. ⁴⁷ Ac héla énézézu; Méñnéñ méñ niñzéhégézac inéh kekec hémbénaña késa keczac. ⁴⁸ Ni imi kekecac saméh imi mia. ⁴⁹ Yanda héçginanéñ baec kisiaiguc mana negic, wañu nema humudacgic. ⁵⁰ Wañu ni imi saméh méñ kurumeñ igucnec mama hahaya imi mia, méñnéñ nemac imi ménda humumac. ⁵¹ Ni imi saméh kekecyaguc kurumeñ igucnec mama hahaya. Méñnéñ saméh imi nemaciguc inéh nalé tetcgia qahac kecmac. Wañu saméh imi nuac séwi busuna, neñ baec séc ic embac kekec hémbénaña énécmimañ zé wai énécmimañ imi mia.

⁵² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ sugcinaiguc eñawunec tualefic geriwiguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc nénécmíyu newiñ? ⁵³ Yesunéh énézéyec; Ac héla énézézu, ini Icac Nañawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kekec ménda késa kecmu. ⁵⁴ Méñnéñ méñ nuac sac busuna neanzac imi kekec hémbénañayaguc. Wañu neñ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac. ⁵⁵ Nuac séwi busuna iminéñ nene héla. Wañu nuac sacna iminéñ doku héla wanzac. ⁵⁶ Méñnéñ méñ nuac sac busuna neanzac iminéñ nuac qerinaiguc keru neñ iwac qeriaiguc kecanzua. ⁵⁷ Kekec miñjina Mañgocnéñ méli néñu ni iwac kuhaiguc kecanzua imuhucyanec méñnéñ séwi busuna neanzac iminéñ nuac kucnaiguc kecmac. ⁵⁸ Saméh imi kurumeñ igucnec mayec imi mia. Yanda héçginanéñ mana negic, wañu humudacgic. Néñ méñnéñ saméh nuarunec imi

* 6:45: Yes 54:13

neanzac iminéj tetecgia qahac kecmac. ⁵⁹ Ac imi mia Yesunéj Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanéj Yesu andé qema kenjic.

⁶⁰ Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanéj yomuhuc zégic; Ac imi niñni yéwéria yanda, méréneñ hia anjétimac? ⁶¹ Yesunéj tohotoho ichéra ieneñ diric doroc ac zégic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Ac iminéñ meyéwéri énécmizac? ⁶² Icac Nañja imi liliñgéma bec kerec imuaru enju hémmuiguc dimuhuc zému? ⁶³ Uñja téréya iminéñ kecec énécmimac, wañu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackuazéc énézéanzua iminéñ Uñja zéma kecec wanzac. ⁶⁴ Wañu Yesunéñ méréneñ ménda ninzégégic imi zéma méréneñ andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczon nindarec imuac niñ yomuhuc énézéyec; Sugina igucnec tosara ini ménda ninzégézu. ⁶⁵ Wañu toroqema zéyec; Ni imuac niñ, méñac méñ Manjocnéñ ménda niñmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézu.

⁶⁶ Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanéñ andé qema kemma Yesu muñguc ménda méndacgic. ⁶⁷ Kenjic Yesunéñ tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiéncmiyec. Ini momacnec wainémma kembiñ zé wanzu? ⁶⁸ Zéyu Simon Peteronéñ melemma zéyec; Miñ Kewu guaru kecec hémbénañawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembiñnec? ⁶⁹ Nini yomuhuc niñasarima ninzégégiz; Gi imi Anutuac ic téréya Momacguc. ⁷⁰ Wañu Yesunéñ zéyec; Neñ ini 12 ménda énépési yi me? Wañu suginaiguc momacguc imi ic

biria wanzac. ⁷¹ (Ac imi Simon Karioto iwac nañja Yudawac niñ imuhuc zéyec. Inéñ 12 sugina igucnec, wañu kecmac Yesu andé qemimacac heyec.)

7

Yesunéñ Hali kendonj niñac Yerusalem ekenjic.

¹ Imuac andiaiguc, Yuda ic ieneñ Yesu qehumuwiñ zé wanjic, imuac niñac Yesunéñ Yuda baeciguc ménda kenja wamañ zéma nimma Galilaia baeciguc lelecgéyec. ² Wañu Yuda ic ionac kendonj méñ qara Sel hali kendonj* imi hosuru hayec. ³ Hayu Yesuac munahéra ieneñ yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baeciguc kenna imuaru guac tohotoho ichécgá ieneñ kiwi méréra meanzanñ imi hémmu. ⁴ Méñnéñ hicñj tegicmañ zéma sasañgiaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzanñ, imuac niñac baec séc ic embac guac hénia énézema hémmu. ⁵ Munahéra imi momacnec i ménda ninzégégic imuac niñac imuhuc ézégic. ⁶ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, wañu onac nalé imi nalé séc hama heanzac. ⁷ Baec ic ieneñ onac hazéc wañ énécmimuac séc qahac. Wañu ni imi wawañ memegina imi biria zéma héipuc ac zéanzua imuac niñ hazéc wañ néñzu. ⁸ Ini kendonj imuac ekenjic, nuac naléna dindiña imi ménda ducñzac imuac niñ ni ménda ekemmanñ. ⁹ Imuhuc zéma inéñ Galilaia baeciguc waima taréc.

¹⁰ Wañu munahéra kendonj kencacgic andéginaiguc i acguc momacnec ekenjic, wañu winiñu qahac enjeyacnec sañgima ekenjic. ¹¹ Wañu kendonjiguc Yuda ic

* **7:2:** Baec kéra kérésaiguc sel haliginaiguc kecgic Anutunéñ galenjë énécmima gumu énécmiyc imi niñqelima tacniñj kecañjic.

ienen iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac? ¹² Wañu ic tuñ yanda suginaiguc iwac ac sañec sasala zégic. Wañu tosanenéh ic imi ic hiabia zégic, wañu tosanenéh zéqetali wamma zégic; Qahac, ic iminéh ic embac ikoc wañ enécmianzac. ¹³ Wañu Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu ménenéh mén winiñu iwac ac mén ménda zéauyec.

Yesunéh kendoniguc ackuazéc ku énécmiyec.

¹⁴ Wañu kendon imi namuñá éséc keñu degucguc Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma ku énécmiyec. ¹⁵ Kuénécmiyu Yuda ic ienen welicgéma yomuhuc zégic; Inéh kiwi amaiguc ménda kerec, néh niniñ imi dimuhuc késa keczac? ¹⁶ Yesunéh melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néh méli néñec iwarunec. ¹⁷ Ménenéh Anutuac ewa siñawac wammañ zé wanzac iminéh ackuazécna zézua imi Anutu arunec me nuarunec imi niñasarimac. ¹⁸ Mén eñeya niniñ tohoma zéanzac imi eñeya séwiya mepésimimu niñac imuhuc wañanzac. Wañu mén mélimiyec imi mepésimimañ zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru késpedesira mén ménda hezac. ¹⁹ Mosenéh héna ac imi ménda énécmiyec me? Wañu kileñ suginaiguc ménenéh mén héna ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niñ nuwiñ zé wanzu? ²⁰ Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uña biria mén késakeczañ, mérénéh gumañ zé wanzac? ²¹ Yesunéh énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczoñ aurizu. ²² Mosenéh séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic ménac séwiya hericanzu. Wañu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec. ²³ Moseac héna ac

ménda logimuac Sabataiguc séwi heric haka imi wañanzu. Imuhuc wamma némac niñ Sabataiguc ic ménac séwiya moczoñ mehiaru miyi imuac hazéc wañ nénzu? ²⁴ Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néh zétecgictegic ac imi dindiñanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

²⁵ Wañu Yerusalem miñina tosanenéh yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanzu imi ic yomi me? ²⁶ Ic imi ac winiñu zéma you nanzac. Wañu ienen ara ménda zézu. Galeñ hécnina ienen ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me? ²⁷ Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic ménenéh ménda nimmac. Wañu ic yomi dimuacnec imi niniñ niñziñ. ²⁸ Yesunéh ocmuñ téréya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi niñzu, néh ni nena siñ niñac ménda mayi. Mén méli néñec iminéh héla. Wañu ini ménda nimmizu. ²⁹ Wañu ni imi inéh méli néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua. ³⁰ Imuhuc zéyu ienen késawiñ zé wañgic. Wañu naléya ménda ducñiyu ménenéh mén méraginaneñ mén ménda osigic. ³¹ Wañu sugina igucnec sasalanéh i niñzéhégema yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yominéh kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

³² Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Fari-saio ic ienen nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galeñ meme ai ic tosara méli énécmigic. ³³ Wañu Yesunéh zéyec; Ni nalé hotoñadac iniguc kecmaguc méli néñec iwac muru kemmañ. ³⁴ Ini hocnémmu wañ ménda miñicñi némmu. Ni kecmañ imuhucgeñ ini hamuac

séc qahac. ³⁵ Zéyu Yuda ic ieneḡ yomuhuc zéma eminiḡ waḡic; Ic yomi dimuaru keḡu hocbiḡ? Alahécniḡa Girik ic sugcinaiguc héndemma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimaḡ zé imuhuc zézac me? ³⁶ Hocnémmu waḡu ménda mihicḡi némmu. Ni kecmaḡ imuhucgeḡ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendonḡ kunuha, nalé yandaiguc Yesunéḡ namma selianec zéauyec; Méḡnéḡ méḡ doku niḡac humuzaciguc nuaru hama nemac. ³⁸ Kiwi téréyaiguc^{*} yomuhuc ogic hezac; Méḡ ni ninzéḡgé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminéḡ éréma luma kemmac. ³⁹ Imuhuc Zéyec imi méḡnéḡ méḡ i ninzéḡgémac imi kecma Uḡa késamac, imuac niḡac Uḡawac niḡ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgeḡ Yesunéḡ kurumenḡiguc ménda emma edamuyaguc ménda waḡec imuac niḡ Uḡa ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ieneḡ yomuhuc zégic; Hélaḡnec ic yomi Anutuac tilinḡ tilinḡ ic imi mia. ⁴¹ Tosaranéḡ Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Waḡu tosananéḡ yomuhuc zémanec qesigic; Kristonéḡ Galilaia baec ama méḡ igucnec hia hicḡimacac séc? Imi qahacgucnec. ⁴² Kristo imi Betelehem ama areḡa yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac sugcina igucnec hicḡimac imuhuc imi kiwi téréyaiguc ménda hezac me? ⁴³ Imuhuc zéma ic ieneḡ Yesuac niḡ méndéḡ amugic. ⁴⁴ Ic tosananéḡ késawiḡ zé waḡic waḡu méḡnéḡ mérianéḡ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galenḡhécgina tosara Yesu ménda ninzéḡgéic.

⁴⁵ Ai merac ieneḡ lilingéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiénécmigic; Némac niḡac Yesu ménda késama eḡ hazu? ⁴⁶ Zégic ocmuḡac galeḡ meme ai ic ieneḡ melemma zégic; Ac imuhucya méḡnéḡ méḡ ménda zéauyu niḡaḡiḡ. ⁴⁷ Zégic Farisaio ic ieneḡ yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc waḡ énécmizac? ⁴⁸ Galeḡ zéma Farisaio ic nonarunec méḡnéḡ i ninzéḡgé mizac me qahac? ⁴⁹ Ic enomia hénia ac ménda niḡacgézu ini saecginaguc. ⁵⁰ Waḡu sugcinaiguc méḡ becneḡ Yesuaru keḡec qara Nikodemó inéḡ yomuhuc qesiénécmiyec; ⁵¹ Hénia acninanéḡ ic méḡac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec képésiraguc zéanzac me qahac? ⁵² Zéyu zégic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloḡ hénna. Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tilinḡ tilinḡ ic méḡ ménda hicḡimac imi niḡ asariwésémaḡ.

⁵³ Imuhuc zégic tecgéyu eḡac eḡac amaginaiguc kendacḡic.

8

Hénayanda embac méḡ Yesuaru wagicma hagic.

¹ Yesunéḡ Oliwa bonaiguc eḡec. ² Waḡu ama ḡiaḡiyu inéḡ ocmuḡ téréyaiguc muḡuc eḡec. Eḡu ic embac moczonḡ iwac muru hagic tacma ku énécmiyec. ³ Waḡu hénia acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneḡ embac méḡ kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama sugcinaiguc haigic naḡec. ⁴ Naḡu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgeḡ késagic. ⁵ Mosenéḡ hénia aciguc embac imuhucya imi hocnéḡ héihumuwiḡ niḡac zéseli nénécmiyec. Waḡu

* 7:38: Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, Ezk 47:1-12, Yoe 3:18

geñ mia dimuhuc zéwéséman? ⁶ Wañu ac imi batucgéma késpedesira mihicñima aciguc opochñ zéma imuhuc qesimigic. Wañu Yesunéñ sicgéma baeciguc mérianéñ kiwi oma tarec. ⁷ Imuhuc taru ieneñ qesima qesi wañgic inéñ dindñanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méñnéñ késpedesic qahac kecanzaciguc inéñ walac hénima hocnéñ héiyuguc. ⁸ Imuhuc zéma muñguc sicgéma baeciguc kiwi oyec. ⁹ Oyu ieneñ ac imi nimma ic yanda méñ hénima kenju, gi méñ ni méñ wai érécmima kendacgic Yesu zéma embac suginaiguc nañec iereñ ekacnec nañoc. ¹⁰ Yesunéñ dindñanec namma héñu kendacgic embac imi momacguc eñeyanec nañu yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczoñ imí dimia? Késpedesicgaguc zégénzac méñ ménda nanzac me? ¹¹ Zéyu zéyec; Qahac, Miñ Kewu. Zéyu Yesunéñ ézéyec; Ni acguc késpedesicgaguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacnec késpedesic muñguc ménda wambéséman.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

¹² Yesunéñ muñguc ac yomuhuc énézéyec; Ni baec séc ic embac onac asac mararañ. Méñ ni méndac némmac imi sinji qeriaiguc muñguc ménda keremmac. Wañu kekecac asaha késakecmac. ¹³ Imuhuc zéyu Farisaio ic ieneñ yomuhuc ézégic; Geñgaocnec guac héipuc wañamuanzañ imuac niñ guac héipuc ac imi héla qahac. ¹⁴ Zégic Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec hama dimuaru kemman imi ni niñzua, imuac niñac ni nenaoc nuac héipuc acna wañamuma zézuu, néñ imi hélacnec wanzac. Wañu ini imi ni dimuacnec hama dimuaru kemman imi ménda niñzu. ¹⁵ Eneñ ic onac niññ igucnec niñgésianzu. Wañu neñ imi ic méñac ménda

niñgési mianzua. ¹⁶ Ni nenacnec qahac, Mañgoc méli néñec i guc momacnec niñgésianzic, imuac niñ ni niñgésiman iguc, nuac niñgésigésina imi hélacnec wammac. ¹⁷ Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéñ héipuc ac zéyc imi héla wammac. ¹⁸ Méñ imi ni nenawac héipuc wañamuanzua, wañu héipuc icna méñ imi Mañgoc méli néñec imi mia. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic; Guac mañgocga imi dimia? Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ini ni me Mañgocna ménda niñnércmizu. Ni niñnémbunec imi Mañgoc imuhucnec nimmiwunec. ²⁰ Ac imi ocmuñ téréyaiguc soukiwa haimimiawac katapa tarec imuaru ku énécmima zéyec. Wañu naléya ménda ducñiyec imuac niñac méñnéñ méñ i ménda késayec.

²¹ Wañu inéñ muñguc énézéma zéyec; Ni kemba ini hocnémma késpedesic ginaguc humumu. Wañu kemma kecman imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ²² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ eminiñ wañgic; Ni kemman imuhucgeñ ini hamuac séc qahac imuhuc zézac. Héña imi némac? Eñeyaoc euma humumac me? ²³ Zégic inéñ énézéyec; Ini younec, wañu ni imi ou kurumeñ igucnec. Ini baec igucnec, wañu ni imi imuarunec qahac. ²⁴ Imuac niñac ini késpedesicgina qeriaiguc humumu imuhuc zézuu. Ni imi i wanzua imi ménda niñzéñ gézuiguc késpedesic ginawac qeriaiguc humumu. ²⁵ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wañu Yesunéñ énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanzua. ²⁶ Ni onac ac sasala zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néñ méli néñec imi héla miñina, imuac niñac inéñ nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua. ²⁷ Inéñ

Maṅgocyawac imuhuc zéma énézéyec. Waṅu ieneṅ imi ménda niṅtegicgic. ²⁸ Imuac niṅ Yesunéṅ yomuhuc zéyec; Ini Icac Naṅa imi meyacmu nalé icuaru ni imi mia i* zéma niṅasarimu. Waṅu ni nena ewa siṅnawac iwawai méṅ ménda meanzua, néṅ Maṅgocnéṅ iwawai ku néṅec imi sac énézéanzua imi niṅtegicmu. ²⁹ Mélinéṅec imi niguc keczac. Ni nalé séc ai tosara Anutunéṅ héṅu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niṅ inéṅ nenacnec ménda wainéṅanzac. ³⁰ Imuhuc zéyu bec sasalanéṅ ninzéṅgémigic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Waṅu Yuda ic ninzéṅgézu ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackuazéc qeriaiguc hémbénaṅa kecmuiguc hélacnec nuac toho-toho ichécna wammu. ³² Waṅu ini ac héla niṅacgéigic ac héla iminéṅ ziki sipacgina hulac énécmimac. ³³ Zéyu ac yomuhuc melenṅic; Nini Abarahamac qeli, méṅnéṅ ziki sipac ménda waṅ nénécmigic. Waṅu némac niṅ ziki sipacgina hulac énécmimac zézan? ³⁴ Yesunéṅ melemma énézéyec; Hélacnec téṅgéhé énézézu, méṅnéṅ méṅ kápésic waṅanzac imi imuac welenṅ qeṅe ic wanzac. ³⁵ Waṅu welenṅ qeṅe icnéṅ miṅjinawac amaiguc nalé séc ménda kecmac, néṅ naṅanéṅ tetecgia qahac kecmac. ³⁶ Imuac niṅ Naṅanéṅ hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu. ³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni ninzua. Waṅu qeriginaiguc nuac ackuazécnawac tatacya méṅ ménda he énécmizac. Imuac niṅ nuhumuwih zé wanzu. ³⁸ Ni Maṅgocnawac wésiaiguc héṅi imuac énézéanzua. Waṅu ini

mia maṅgocgina iwarunec niṅjic imuac waṅanzu.

³⁹ Zéyu zéigic, Nonac maṅgoc imi Abaraham. Waṅu Yesunéṅ melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham waṅec imuhucya wambunec.

⁴⁰ Ni Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwih zé wanzu. Waṅu Abaraham inéṅ haka imuhucya ménda waṅec.

⁴¹ Ini enaṅ maṅgocgina iwac haka imi waṅanzu, imuhuc zéyu ieneṅ melemma zéigic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicṅiyih. Nonac maṅgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu.

⁴² Yesunéṅ yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicṅjima mayi. Ni mayi imi nena ewana niṅ qahac, inéṅ méli néṅu mayi, imuac niṅ Anutu imi onac maṅgoc wambacnec imi ala waṅ némbunec.

⁴³ Dimuhuciguc nuac ackuazéc imi ménda niṅasarizu? Imi mia acna gezacṅinanéṅ nimmuac séc qahac imuac niṅac ménda niṅasarizu. ⁴⁴ Ini maṅgocgina Biria miṅjina iwarunec hicṅjigic, imuac niṅ iwac ewa siṅa tohowih zé wanzu.

Inéṅ nalé hénia igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Waṅu iwac qeriaiguc ac héla méṅ ménda hemiyu ac hélaiguc ménda naṅanzac.

Inéṅ mia ic ikora waṅu ikoc acwac maṅgocya keczac, imuac niṅ ikoc ac zémaṅ zé eneya ninih késama zéanzac. ⁴⁵ Waṅu ni ac héla zéanzua imuac niṅ ini ménda ninzéṅgé nénzu. ⁴⁶ Onarunec méṅnéṅ nuac kápésicna méṅ hia mihicṅimac?

Ac héla énézézuiguc némac niṅ ménda ninzéṅgé nénzu? ⁴⁷ Méṅ Anutuac buṅa keczac imi Anutuac ac ninzac. Waṅu ini Anutuac buṅa ménda keczu, hénia imuac niṅ ini ménda niṅtohoanzu.

* 8:28: Ni imi mia Kristo zéma niṅasarimu.

Yesunéh eneya héipuc ac zéyec.

⁴⁸ Zéyu Yuda ic ienen yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma niñanzij; Gi Samaria ic dac, uña biria késa keczañ. Zéziñ imi hélacnec me qahac? ⁴⁹ Wañu Yesunéh melemma zéyec; Ni uña biria méñ ménda késakeczua. Wañu ni Mañgocna eeya héianzua wañu ini ni mematiti wañ nénzu. ⁵⁰ Ni nenaoc nuac eena héinémmuac niñ ménda wañanzua, néñ méñnéñ imuac niñ wamma gésima keczac. ⁵¹ Hélacnec ténggér énézúza, Méñnéñ méñ nuac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéh ménda humumac. ⁵² Imuhuc zéyu bec Yuda ic ienen zégic; Gi uña biria késakeczañ imi deguc niñasarizij. Abaraham zéma Anutuac tilij tilij ic ienen moczoñ humudacgic, néñ geñ mia méñnéñ méñ guac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéh kilendac ménda humumac zékeczañ me? ⁵³ Gi mañgocnina Abaraham humuyec i ogiczañ me? Anutuac tilij tilij ic ienen acguc humudacgic. Wañu gi geñga niñ niñna méré wanzac me? ⁵⁴ Yesunéh melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neñañ Anutu zéanzu Mañgocna iminéñ eena héianzac. ⁵⁵ Ini i ménda nimmizu, wañu neñ i nimmizua. I ménda nimmizua zéwinec imi ini ésécnec ic ikora wambinec. Wañu ni i nimmima iwac ackuazéc tohoanzua. ⁵⁶ Onac mañgoc Abaraham inéh naléna hémmañ zé ewa hia nimma kecma hémmaguc ségiségi wañec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Yuda ic ienen zégic; Gi yawuñga 50 ménda késazañ. Wañu Abaraham bec héñnec? ⁵⁸ Zégic zéyec; Hélacnec ténggér énézúza, Abaraham ménda hicñiyec nalé imuarunec keriac kecza. ⁵⁹ Imuhuc zéyu ienen qewiñ zéma hoc megic.

Wañu Yesunéh sañgima ocmuñ téréya imi waima hiñgacma keñec.

9

Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyec imi mehiaruyec.

¹ Yesunéh hénaiuguc kemma ic méñ kic hilicyaguc hicñijima kerec imi héñec. ² Wañu tohotoho ichéra ienen qesima zégic; Kiwi ic, ic mérénég késpedes wañu inéh kic hilicyaguc hicñiyec? I eneyaoc me neñgoc mañgocya ieren? ³ Zégic Yesunéh yomuhuc énézúyec; Eneyaoc me neñgoc mañgocyanéh késpedes ménda wañic. Wañu Anutuac ai méñ imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niñac imi hicñimiyec. ⁴ Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiñ. Wañu sinjiya hayu méñnéñ méñ ai memacac séc qahac. ⁵ Ni baeciguc kecanzuanec baecac asac mararañ wañzua. ⁶ Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécnéh gizoñ meyacgéma iwac kiwaiguc haiyec. ⁷ Haima yomuhuc ézúyec; Siloam zékéniguc kemma zuacna. (Siloam imuac hénia imi; Mélimiyec.) Zéyu inéh kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc liliñgéma keñec. ⁸ Wañu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu; Ic yomi hénaiuguc tacma iwawai niñac qesinéncmiañec iminéñ me qahac? ⁹ Tosaranéh inéh mia zégic. Wañu tosaranéh qahac, i ésécnec zégic. Wañu i eneyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia. ¹⁰ Zéyu ienen qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac? ¹¹ Zégic zéyec; Ic méñ Yesu zémianzu inéh gizoñ meyacgéma nuac kicnaiuguc haima Siloam zékéniguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héñanzua. ¹² Zéyu ézúyec; Ic imi dimuaru

keczac? Wañu melemma zéyec; Ni ménda ninzua.

Farisaio ic ieneñ kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

¹³ Wañu ic becneç kic hilic kereç imi wagicma Farisaio ic ionaru kençic. ¹⁴ Wañu Yesuneñ gizon meyacgéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata. ¹⁵ Imuac niñ Farisaio ic ieneñ imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Wañu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéñ gizon nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héñanzua. ¹⁶ Farisaio ic tosaraneñ zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niñ Anutu arunec qahac. Wañu tosaraneñ képésic ic méñnéñ dimuhuc kiwi méraça imuhucya mewacneç imuhuc zéma méndéñ amugic. ¹⁷ Wañu kic hilic imi muñguc qesimigic; Ic imineñ kicga mewéréngézac, geñ iwac niñ némac ac zéwésémañ? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tilin tilin ic.

¹⁸ Wañu Yuda ic ieneñ ic imi kic hilic kereç igucneç hiaruyec imi ménda ninzéngéma iwac neñgoc mañgocya héihéré érécmigic. ¹⁹ Érécmima yomuhuc zéma qesiércmigic; Ic yomi orac meracgira me? Wañu ic yomuac kic hilicyaguc hicñiyec zézaoc? Wañu deguc imi dimuhuc héñanzac? ²⁰ Zégic neñgoc mañgocya ieneñ yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac nañnira imi zéma kic hilicyaguc hicñiyec imi niri ninzic. ²¹ Wañu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi zéma méreneñ iwac kiwa mewéréngéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñña sasala imuac niñ qesimigic eñeyaoc eñeya surucya énézémac. ²² Yuda ic ieneñ méñnéñ Yesu imi Kristo zéma ninzéngémac imi Anutuac hénaorin sucnina igucneç nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wañçic imuac niñ

iereñ ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc. ²³ Imuac niñac iwac neñgoc mañgocyanéñ; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

²⁴ Wañu muñguc ic kic hilic kereç imi héihérema ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi képésiraguc imi nini ninzin. ²⁵ Zégic inéñ melemma zéyec; Ic imi képésiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becneç ni kic hilic keri, néñ deguc imi héñanzua. ²⁶ Zéyu zégic; Dimuhuc wañgéñec? Inéñ dimuhuc kicga mewéréngéyec? ²⁷ Inéñ melemma énézéyec; Ni bec zédaczuca, néñ gezacginaneñ ménda nimma némac niñac muñguc nimbin zé wanzu? Ini momacneç iwac tohotoho ichéra wambin zé wanzu? ²⁸ Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wañu nini imi Moseac tohotoho ichéra. ²⁹ Anutuneñ Mose ac ézéyec imi nini ninzin. Wañu ic imi dimuarunec imi nini ménda ninzin. ³⁰ Zégic ic imineñ yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaruyec wañu dimuacneç hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua. ³¹ Nini yomuhuc niñanzin; Anutuneñ képésic ic ionac gezac ménda haianzac, néñ ic solañña Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac. ³² Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyecac keru kiwa mébérengéyec ac suruc imuhucya imi nalé hicñima hama éreyec imuac suraiguc méñ ménda zégic niñin. ³³ Ic imi Anutu arunec ménda mawacneç ai imuhucya méñ hia ménda mewacneç. ³⁴ Zéyu zégic; Gi képésic qeriaiguc téngéñ hicñineç, néñ ac ku nénécmizan? Imuhuc zéma nesigic keñec.

Ninzéñ ninzéngina qahac imi kic

hilic ésécnec.

³⁵ Ic imi néfacgéigic mayec imi Yesunéh ninjec. Nimma ic imi mihicñima qesi miyec; Gi Icac Naja imi ninzéhégézañ? ³⁶ Wañu ic iminéh zéyec; Miñ Kewu, ic zézañ imi méré? Nézéna ic imi ninzéhégéwa. ³⁷ Yesunéh zéyec; Geñ deguc hémma nanzañ. Giguc ac zézac iminéh ic imi mia. ³⁸ Wañu ic iminéh Miñ Kewu ni ninzéhégéza zéma mepési miyec. ³⁹ Wañu Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmiañ zé baeciguc mayi. Imuac wañ énécmiwa kic hilicnéh hémmu, néñ kicginagucnéh kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tošara momacnec kecgic ienenj imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me? ⁴¹ Wañu Yesunéh énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi kápésicgina ménda he énécmiwacnec. Wañu deguc héñanzañ zézu, imuac niñ kápésicgina he énécmizacnec.

10

Rama zéma rama galeñ.

¹ Ni hélacnec téñgéh zézua, méñ rama onac demin qeriaiguc emmañ zéma nagu igucnec ménda emma hena méñunec logimac imi kowu nene zéma kaižiliweñ ic. ² Méñ nagu igucnec emmac iminéh ramawac galeña. ³ Awiawi icnéh iwac niñac naguya auanzac. Wañu rama ienenj ara hia niñyacgéigic inéh ramahéra qacgina unuruma onagiru séñgañgeñ mamu. ⁴ Rama ienenj ara hia niñyacgézu imuac niñ onagiru madacgic eneya walac keñu méndacmima keñanzañ. ⁵ Wañu ic enia méñac ara imi ienenj ménda niñtegicanzu. Imuac niñ waima héñqacgéma kemmu. ⁶ Yesunéh séséc ac imi énézéyu niñgic, néñ ac hénia imi ménda niñasarigic.

⁷ Imuac niñ Yesunéh muñguc énézéyec; Hélacnec téñgéh énézéza; Ni rama ionac nagu.

⁸ Ni ménda hawa walac hagic imi eneñ moczoñ kowu nene zéma kaižiliweñ ic. Imuac niñac rama ienenj acgina ménda niñgic. ⁹ Ni nagu mianéh, méñnéñ nuac muru keremmac imi añgéhñ tiwa, nagu imuacnec eneñ mama wamma nene mihicñimac. ¹⁰ Kowu nene imi eñ ménda hamac, néñ rama sasañgiaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac sac haanzac. Ni mia rama ienenj kekec imi sécgina mema kuaya qeçe memu niñac hayi. ¹¹ Ni imi rama galeñ hiabia. Galeñ hiabianéh rama ionac niñ kekecya hia wai énécmianzac. ¹² Wañu galeñ soukiwa niñac ai meanzac iminéh galeñ héla qahac. Wañu rama imi eneya qahac, imuac niñ haséh kazu hayu hémma rama wai énécmima néñgaru haséh kazunéh inima néndéh énécmianzac. ¹³ Ic imi soukiwa niñac ai meanzac imuac niñ néñgacanzac. Wañu inéh rama niñac ewa éréhéc ménda wañanzañ. ¹⁴ Ni rama galeñ hiabia. Ramahéna niñénécmiwa niñnéñzu. ¹⁵ Imi mia Mañgocnéh ni niñnéñu neñ Mañgoc nimmianzua imuhuc ésécnec. Imuac niñ ni rama ionac niñac kekecna waizua. ¹⁶ Nuaru ramahéna méñ keczu imi demin yomuacnec qahac. Wañu ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niñgic rama tuñ momacguc kecgic galeñ momacguc kecénécmimac. ¹⁷ Kekecna muñguc memañ zéma waizua imuac niñ Mañgocnéh nuac goina héianzac. ¹⁸ Kekecna imi méñnéñ ménda nuagicmac. Wañu ni nenaoc waizua. Kekecna gilimañ me muñguc memañ imuac kuc buña imi nuaru henéñzac. Zézé seli imi Mañgocna iwac murunec hayu késayi.

19 Ac imuac niŋ Yuda ic ieneŋ muŋguc héndéŋ amugic. 20 Waŋu sugginaiguc sasalanéŋ yomuhuc zégic; Inéŋ uŋa biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niŋ ara ninzu? 21 Waŋu toŋaranéŋ yomuhuc zégic; Ac imi ic ménŋ uŋa biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Uŋa birianéŋ ic kic hilic ménŋac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ieneŋ Yesu ménda ninzégémigic.

22 Yerusalemiguc ocmuŋ téréyawac naguya augic imuac yawuŋ* imi saŋgeŋa naléyaiguc ducŋiyec. 23 Yesunéŋ ocmuŋ téréya deminŋ qeriaiguc luhuc ama yanda ménŋ qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nanec. 24 Waŋu Yuda ic ieneŋ lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducŋiyuguc ewa éréhéç ménda waŋgémbinŋ? Gi Kristo keczaŋiguc zéasarima nénézéna. 25 Zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néŋ ménda ninzégéanzu. Kiwi méréra nuac Maŋgocnawac qaraiguc meanzua iminéŋ nuac héipuc ac zéénécmizac. 26 Waŋu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niŋ acna ménda ninzégézu. 27 Ramahécna imi ewana niŋanzu. Waŋu ni ionac niŋénécmiwa ieneŋ méndac néŋanzu. 28 Neŋ kekec hémbénaŋa imi énécmiwa méndagucnec humumu. Méŋnéŋ ménŋ nuac mérana igucnec ramahécna nuagicmacac séc qahac. 29 Nuac hainéŋec Maŋgocna inéŋ momac yanda onogicdacma kunenŋina keczac, imuac niŋ méŋnéŋ Maŋgocnawac méria igucnec iwawai ménŋ paktak wagicmacac séc qahac. 30 Ni zéma Maŋgoc niri momacguc.

31 Imuhuc zéyu muŋguc Yuda ic ieneŋ héiwiŋ zéma hoc megic.

32 Yesunéŋ yomuhuc énézéyec;

Kiwi méréra icnéŋ ménda memeya imi hénia hénia Maŋgocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Waŋu imuac sugginaiguc némac iwawai ménŋ niŋac hocnéŋ nuwiŋ zé wanzu? 33 Zéyu Yuda ic ieneŋ melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niŋ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzaŋ ac haka imuac mia hocnéŋ guwiŋ zé wanzinŋ. 34 Yesunéŋ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neŋ ini anutu zéénécmizua* imuhuc ménda ogic hezac me? 35 Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéŋ ic toŋara ara zéhicŋi énécmianŋec ionac niŋ anutu zéénécmiyec. 36 Ménŋ Maŋgocnéŋ kekecyá météré wammima baeciguc mélimiyec iminéŋ Ni Anutuac Naŋa zéyu, némac niŋ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu? 37 Maŋgocnawac ai ménda meanzuaiguc ménda ninzégé némmu. 38 Néŋ aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néŋ kiwi méréra imi miadac kileŋ ninzégému. Imuhuc wammuiguc Maŋgocnéŋ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia niŋasarimu. 39 Ieneŋ muŋguc késawiŋ zé waŋgic, waŋu inéŋ méragina igucnec néŋgacma keŋec.

40 Waŋu Yesunéŋ Yodan doku néwécgeŋ becneç Yohanenéŋ doku naec énécmiyec imuaru kemma kerec. 41 Waŋu ic embac sasalanéŋ imuaru hama zégic; Yohanenéŋ bec kiwi méréra ménŋ ménda meyec, néŋ ic yomuac ac sasala zéyec iminéŋ moczoŋ héla wanzac. 42 Waŋu baec imuaru sasalanéŋ Yesu ninzégégic.

11

* 10:22: Kendoŋ imuac, Hanukah zéanzu. ✧ 10:34: Leg 82:6

Yesunéh Lazaro humuc igucnec meqelimiyec.

¹ Ic méj hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéh Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama areña Betania igucnec. ² Maria yomi Miñ Kewuac qahaiguc haléc héméña hiabia pocgéma eneya oruc zucyanéh hénaya naecmiyec imi mia. Wañu Lazaro hafi heyec iminéh mia Maria iwac nauñ dara. ³ Wañu nauñhéréra ieren Yesuaru ac yomuhuc haiyic keñec; Miñ Kewu, ic siña niñmianzan imi hafi kiyu hezac. ⁴ Wañu Yesunéh suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetcgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihicji mimuac niñac hicñizac. Wañu imuarunec Anutuac Naña acguc mepésimimu. ⁵ Yesunéh Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siñgina niñañec. ⁶ Wañu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme érehéc keñec. ⁷ Keñu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neñañ lilingéma Yuda baeciguc kembin. ⁸ Zéyu ienen zégic; Kiwi ic, Yuda ic ienen hocnéñ guwiñ zé wañgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Wañu imuaru muñguc kembésémañ? ⁹ Yesunéh melemma zéyec; Kaiwe érema hiñgacanzac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méñnéñ kaiweiguc keñha wammaciguc baec kurumenac asac mararanjguc hémma ménda qonzononj gémac. ¹⁰ Méñnéñ siñjiguc keñha wañu iwac qeri-aiguc asac mararanj qahac wañu mama qemac. ¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neñañ alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac. ¹² Wañu iwac tohotoho ichéra ienen zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac. ¹³ Yesunéh iwac humuc niñac imuhuc zéyec,

néñ iwac tohotoho ichéra ienen gau hehe niñac imuhuc zézac zéma niñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéh zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec. ¹⁵ Onac niñ wamma nimba imuaru ménda keru iminéh hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini niñzéhégmu. Neñañ iwac muru kenni. ¹⁶ Wañu ic méñ Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéh tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neñañ momacnec kemma i guc humuwiñ zé humuwiñ.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac miñina.

¹⁷ Yesunéh ama imuaru hayu Lazaro imi téñgégic kicsuanj qeriaiguc heyu ai meme kembonj qahac wanzac zégic niñec. ¹⁸ Betania ama areña imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc wañec. ¹⁹ Wañu Yuda ic sasalanéh nauñgirawac soñgoñ iricma soñgoñ ac wañ érecmiwiñ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic. ²⁰ Wañu Yesu hazac zégic nimma Matanéh i hémmanj zé keñec. Wañu Marianéh amaiguc tarec. ²¹ Miñ Kewu! Matanéh ézéyec; Gi you kecbanec nauñ dacnira imi ménda humuwacnec. ²² Wañu niñzua, deguc acguc némac iwawai niñac Anutu welec mina Anutunéh hia niñgémmac. ²³ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Guac nauñ dacga imi muñguc yacmac. ²⁴ Zéyu Matanéh melemma zéyec; Nalé tetcgia wañu, humuc igucnec yacyac hicñiyu muñguc yacmac imi ni niñzua. ²⁵ Zéyu Yesunéh ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac miñina, méñnéñ méñ ni niñzéhég nénzac imi kekecyaguc kecmac. Wañu humumaciguc kilenjac kekecyaguc kecmac. ²⁶ Wañu mén qeliqeli kecma ni niñzéhég nénzac imi kilenjac humucya qahac kecmac. Gi imi niñzéhégzanj me

qahac? ²⁷ Zéyu embacnéj zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzégézua. Gi Kristo, Anutuac Nanja baeciguc hahaya.

²⁸ Imuhuc zémaguc lilingéma kemma embac munaya Maria qaru hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac. ²⁹ Zéyu Marianéj nimma focdac yacma iwac muru kejec. ³⁰ Wañu Yesu imi ama areña yanda qeriaiguc ménda hayec, néj Mataguc azoroyoc imuhucgeñ nanecnec. ³¹ Wañu Marianéj geriwaguc yacma keñu, Yuda ic amaiguc i guc tacgic ieneñ hémma siacmañ zé kic suanjiguc kenzac gezañ imuhuc zéma i méndacmigic. ³² Wañu Marianéj Yesu nanec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sigéma ézéyec; Miñ Kewu, gi you tacbañnec nauñ dacrira ménda humuwacnec. ³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunéj iniru qeri uñaya yéwériyu wésia témañ zé wañec. ³⁴ Wañu, Dimucgeñ haigic zéma qesiyu, Miñ Kewu, hama hénna zégic. ³⁵ Wañu Yesu kic masiya mayec. ³⁶ Wañu Yuda ic ieneñ hémma zégic; Héngic, Lazaro iwac siña dimuhuc nim-mianec! ³⁷ Ic tosananéj yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehiaruyec. Wañu ic yomi ménda humumac niñ méra mimacac séc qahac wañec me?

Yesunéj Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

³⁸ Wañu Yesunéj wésia muñguc yanda wamma kicsuanjiguc kejec. Wañu kicsuañ imi hoc kifaña, kuaya imi hocnéj hézicgégic heyec. ³⁹ Yesunéj zéyec; Hoc imi qililingégic keñu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauña Matanéj yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, ai meme kembonj qahac wanzac, imi bec héméñaguc wanzac. ⁴⁰ Zéyu Yesunéj ézéyec; Gi ninzégéma

Anutuac edamuya hémbésémañ imuhuc ménda gézézua me?

⁴¹ Wañu hoc qililingégic keñu Yesunéj kiwa hima hémma zéyec; Mañgoc gi acna ninzañ imuac niñac ewa hia ac gézézua. ⁴² Gi nalé séc nuac niñanzañ imi niñi. Wañu zézua imi ic you nanzu ieneñ geñ ni méli nénnec imi ninzégému niñac ionac niñ wamma imuhuc gézézua. ⁴³ Imuhuc zéma Yesunéj kucnec qarec; Lazaro, mama hana! ⁴⁴ Zéyu ic humumia iminéj mama hayec. Wañu hénna méria imi lineñ malekunéj osogic heyu musuya imi kereñnéj osogic heyec.

Yesunéj énézéyec; Hulacmigic keñha wañu.

Farisaio ic eneñ Yesu qewiñ zéma ac sañec wañgic.

⁴⁵ Imuac niñac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ieneñ ai Yesunéj meyec imi hémma ninzégégic.

⁴⁶ Wañu tosananéj Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc wañ énécmigic.

⁴⁷ Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ kaunsol tocgo énécmima yomuhuc énézégic;

Neñañ dimuhuc wañkeczin? Ic imi kiwi méréra hénia hénia yanda wañanzac. ⁴⁸ Neñañ i imuhuc wai-

mini, ic embac moczonj ninzégé mimu. Ninzégé migic Roma ic ieneñ hama baec yandanina zéma ic embac hécnina imi nonagicmu.

⁴⁹ Zégic suggina igucnec hofac oo ic méñ qara Kayafa yawuñ imuaru eñeñagina kerec iminéj yomuhuc énézéyec;

Ini niniñgina qahac téngéñ! ⁵⁰ Ic méñnéj ic embachéra moczonj ionac niñ wamma hu-

muyu ic embachéranéj ménda humumu iminéj onac muru hia wammac imi ménda niñyacgézu?

⁵¹ Ac imi eñeyawac ewaya niñac ménda zéyec. Inéñ yawuñ imuac eñeñagina kerec imuac niñ Yesu imi Yuda ic onac humumacac

nij andiawac ara imuhuc zéyec.
⁵² Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tun momacguc wammac nijac imuhuc zéyec.
⁵³ Wañu nalé imuarunec Yesu gemu nijac ac sanjec wanjic.

⁵⁴ Imuac nijac Yesunéj Yuda ic sugginaiguc winiñu munjuc ménda lelegyéec. Wañu zéléj baec hosuraiguc tauñ méj qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgenj kemma kecgic.

⁵⁵ Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ hosuru hayu ic embac sasalanéj kendoñ imi ménda hayunec imuac météré haka wambiñ nijac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekenjic. ⁵⁶ Wañu ieneñ ocmuñ téréya sombenjiguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendoñ nijac ic imi hélacnec ménda hamac me? ⁵⁷ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ bec yomuhuc zéseli wañ énécmigic; Méjnéj Yesu dimuaru keru ninzaciguc kilenjac nénézéyu késawiñ.

12

Marianéj Yesu haléc naecmiyec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ imi hamac. Yesu Betania ama arenja becne Lazaro meqelimiyu humuc igucnec yacma kecañec imuaru hayec. ² Imuaru Matanéj Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Wañu ic tosananéj lelegéma tacgic Lazaro inéj sugginaiguc Yesuguc momacnec tarec. ³ Tacgic Marianéj haléc soroc héméñaguc boña eñeña yanda qara nada imi hénéj baña 5 séc mema hama Yesuac héna qahaiguc qocgéma oruc zucyanéj kereñ memiyec. Wañu haléc

imuac héméñanéj ama qeriaiguc sécgédarec. ⁴ Wañu tohotoho ichéra sugginaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonéj yomuhuc zéyec; ⁵ Haléc héméñaguc imi maso haréwécac ai boña haiyu boñ megic soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmimac iminéj hia wambacnec, némac nij imuhuc ménda wanec? ⁶ Wañu inéj ic maqeqeya ionac nijac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic éléj meanec imuac nijac imuhuc zéyec. ⁷ Wañu Yesunéj zéyec; Waina taru. Inéj téjgénémmu imuac nalé nijac wamma haléc héméñaguc imi haiyu tarecac taczac. ⁸ Ic maqeqeya ieneñ iniguc nalé séc kecmu, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecmañ.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanéj Yesu imuaru taczac imi ninjegicma hagic. Wañu Yesuac nijac sac qahac, néj Lazaro inéj meqeliyu yarec imi acguc hémbiñ zé hagic. ¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro nijac Yuda ic sasalanéj Yesuaru kemma ninzéñgégic imuac nij hofac oo ic kiwahécgina ieneñ Lazaro imi momacnec qehumuwiñ zé imuac ac sanjec zégic.

Yesunéj donki qahaiguc Yerusalem ekenjec.

¹² Ama gianjiyu ic sasala kendoñac hagic ieneñ Yesu Yerusalem hamañ zé hénéaiguc hazacnec zégic nimma ¹³ ewañ ic haréña mema i hémmbiñ zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia! Miñ Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel neñañ Ic Kewu. ¹⁴ Yesu imi donki merawa méj mihicñima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec; ¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Héna, guac

Ic Kewuga hazac. Donki merawa gahaiguc taczac. ¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ienen haka imuac hénia imi ménda ninjasarigic. Wañu kecma Yesunéh edamuyaiguc enuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñ ienen haka imuhuc wammigic imi niñqeligic. ¹⁷ Ic tuñ Yesuguc kecma Lazaro kicsuañ igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru héngic imi eney ac suruc muñguc muñguc zésaigic keñec. ¹⁸ Wañu ic embac sasalanéh asé kiwi icnéñ ménda memeya imi meyec imuac surucya nindacgic imuac niñ tuñ yandanéh i hémmbiñ zé mama keñgic. ¹⁹ Wañu Farisaio ic ienen enaocnec yomuhuc eminiñgic; Niñzu, ai yanda meni héla qahac wanzac. Baec séc ic embac moczoñ iwaru méndacmima kendaczu.

Girik ic ienen Yesuac qac buña nimma hagic.

²⁰ Wañu Anutu mepésiwiñ zé kendoñ niñac érégic imi onac sugcinaiguc Girik ic tosara kegcic. ²¹ Ienen ic mén Galilaiawac ama areña yanda mén Betsaidanec hahaya Filipino iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kuney, nini Yesu hémmbiñ zé wanzin. ²² Zégic Filiponéh hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipino ieren hama Yesu ézéyoc. ²³ Ézéyic Yesunéh nimma yomuhuc zéyec; Icac Naña mepési mimu imuac naléya hazac. ²⁴ Ni hélacnec ténggéh énézéwa, iwawai gocmia méñnéñ baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Wañu humumaciguc imi héla sasala haimac. ²⁵ Mén kekecyawac anghéh timaciguc kekecyá imi sohomac. Mén baec yomuac qeriaiguc kekecyawac waizalan wañ mimaciguc kekec hémbénaña imi késa kecmac. ²⁶ Méñnéñ mén

welen qenéñanzaciguc ni kilen méndac némmac. Wañu ni kecdua imuhucgeh nuac welen qeque ic imi momacnec kecmac. Wañu Mañgocnéñ méñnéñ mén welen qenéñanzac iwac eeya héimimac.

²⁷ Degucmi qerina* yéwérizac. Wañu imuac dimuhuc zéman? Mañgoc gi nalé yomi nogicmac niñac anghéna tina zéman me? Qahac, ni imuac niñ nalé yomuac hayi. ²⁸ Mañgoc guac qac buñaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumey igucnec ewa mén yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicñiyi, wañu muñguc edamuya mihicñiman. ²⁹ Ic tuñ momacnec namma niñgic ionarunec tosanaréh, Parandanéñ héizac, zégic. Wañu tosanaréh, Kua meme uñanéñ ac ézézac zégic. ³⁰ Yesunéh énézéyec; Imi nuac niñac qahac, onac méra énécmiman zé hicñizac. ³¹ Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac kuc miñina imi nesimiyu kemmac. ³² Ni baeciguc meyac néngic emma baec séc ic embac moczoñ nuaru héihéré énécmiman. ³³ Ac imi mia inéh dimuhuc humumac imi énéczéyu hémmu niñac imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ic tuñ yandanéh yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niñanzin; Kristo imi tetecgia qahac kecmac. Wañu gi dimuhuc Icac Naña meyacgic emmac zézan? Icac Naña imi méré? ³⁵ Wañu Yesunéh zéyec; Asac mararañ imi iniguc nalé hotonadac sac he énécmimac. Siñinéñ ménda hoturu énécmiyunec, asac mararañ he énécmiyunec keñha wañgic. Ic méñnéñ siñi qeriaiguc keñha wanzac imi dimuaru kenzac imi ménda ninzac. ³⁶ Asac mararañ he énécmiyunec asac mararañ imi kilen niñzéhégic. Niñzéhégema asac mararañac

* 12:27: Kekec ujana.

nambérac héra wammu. Yesunéh imuhuc zémaguc wai énécmima sanjiyec. ³⁷ Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meanjec. Wañu ieneñ i méndagucnec ninzéhégic. ³⁸ Imuhuc wañic Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac ac youminéh héla wañec; Miñ Kewu, ackuazécnina imi mérénéh nimma ninzéhégzac? Miñ Kewuac méra imi mérac muru winiñu hicñi mizac? ³⁹ Hénia imuac niñac ninzéhégmuac séc qahac wañec. Imi mia Yesaianéh ac méñ yomuhuc zéyu imuhuc zézia; ⁴⁰ Kicginanéh héñtegicbu niñac, qeriginanéh niñtegicbu niñac, wañu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niñac inéh ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec. ⁴¹ Imi mia Yesaianéh Yesuac kiwi asaha hémma iwac niñac imuhuc zéyec. ⁴² Wañu Galenñ yanda suggina igucnec sasalanéh i ninzéhégic. Wañu Farisaio ic ieneñ Anutuac hénaroiñ suggina igucnec nesi énécmiwu niñac ninzéh ninzéhgina imi ménda zéaugic. ⁴³ Imi mia ieneñ niñgic ic ionac mepé qepési imi eñeña wañu, Anutuac mepé qepési imi mamaya wañañec imuac niñ imuhuc wañgic.

⁴⁴ Wañu Yesunéh kucnec zéauyec; Ic méñ ni ninzéhégé néñzac imi ni sac qahac méli néñec i momacnec ninzéhégé mizac wanzac. ⁴⁵ Mérénéh méñ ni néñzac imi méli néñec i héñzac. ⁴⁶ Ni baeciguc asac mararañ wamma mayi imuac niñac méñac méñ ni ninzéhégé néñzac imi siñi qeriaiguc ménda kecanzac. ⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmimañ zé ménda mayi, néñ añgéhgina timañ zé mayi. Imuac niñac méñnéñ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niñgési mimañ. ⁴⁸ Ic méñ ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazécc énézéyi

iminéh niñgésigési icya wamma nalé tetcgiaiguc kápésiraguc zémimac. ⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siñnawac ménda zézia. Mañgoc méli néñec inéh némac ac dimuhuc zémañ imi nézéyec. ⁵⁰ Iwac hénia ac imi kekec hémbénañawac buña wanzac imi ni ninzia. Imuac niñac ac méñac méñ zéanzua imi Mañgocnéñ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

13

Yesunéh tohotoho ichéra hénagina zuacénécmiyec.

¹ Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ imi hamac. Yesunéh baec yomi waima Mañgocarú keñkeñawac naléya hosucgéma hayu niñtegicma hénaroiñ héra baeciguc keczu ionac goigina hémanec keru eñeya nalé tetcgia hayec. ² Ama mari wañu nene gumu énécmigic Biriá miñinanéh bec Simon Kariotoac naña Yudawac qeriaiguc Yesu andé qemimac niñac niñiñ biria haiyec. ³ Wañu Yesu imi Mañgocnéñ iwawai moczoñ iwac kucya bawaiguc haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec liliñgéma Anutuaru kemmac imi niñec. ⁴ Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya méñ metecgéma kereñnéñ eñeya kembrañaguc zikiyec. ⁵ Zikimaguc doku zéiciguc qeyu hiñgaru tohotoho ichéra hénagina hénima zuacma kereñ zikiyu heyec iminéh hénagina kereñ meénécmiyec. ⁶ Zuacma keñkecma Simon Petero iwaru kereñu Peteronéh yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu geñ nuac hénana zuacbésémañ? ⁷ Zéyu Yesunéh zéyec; Haka wanzua imuac hénia imi gi deguc ménda niñasarizañ, wañu bñañguc niñ asariwésémañ. ⁸ Zéyu Peteronéh ézéyec; Gi nuac hénana

méndagucnec zuacbéséman. 3éyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Neñ hénaga ménda zuacmañiguc gi amunec qamunec ménda wambéséman. 9 3éyu Simon Peteronéj zéyec; Miñ Kewu hénana sac qahac, néj orucna zéma mérana momacnec zuacnéna. 10 3éyu Yesunéj melemma zéyec; Méñnéj doku bec naeczac imi hénaya sac zuaru moczoñnec qala qala wammac. Ini qala qala wanžu, néj ini moczoñ niñac imuhuc ménda zézua. 11 Yesunéj ic méréneñ andé qemimac imi bec niñasariyec imuac niñac eñañ moczoñ qala qala wanžu ménda zéman zéyec.

12 Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tat-acyaiguc lilingéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka wañ énécmizua imi hia niñasarizu? 13 Ini nuac niñac Miñ Kewu, kiwi ic zéanžu. Imi hélacnec, ni imuhuc kecza. 14 Ni onac kiwi ic zéma Miñ Kewunéj mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kilen zuacamumu. 15 Ini momacnec haka onac wañ énécmizua imuhucyanec wammu niñac neñ onaru séséc wamba hénžu. 16 Ni hélacnec téngéñ énézéwa, welen qeque ic méñnéj méñ kewuya ménda ogiczac. Méñ mélimiyu hayec imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac. 17 Imi niñasarima sécginaiguc wammuiguc ségiséji ginaguc wammu. 18 Ni qutulangé énécmima ménda zézua. Ic énépési yi imi moczoñ niñtegic énécmizua. Wañu imi mia kiwi téréya youmi héla wammac niñac zéyec; Ic méñ nuarunec nene mema nezac iminéj hénaya meyacma nuyec. 19 Kecma imi hicñiyu imuaru ni imi i nalé tetecgia qahac kecañzac imi mia zéma niñzérngé némmu niñac

haka imi ménda hicñiyunec walac énézéwa. 20 Ni hélacnec téngéñ énézéwa, méñac méñ mélimiwa hayu héihérémezac imi ni héihéré néñzac wanžac. Wañu méñnéj méñ ni héihéré néñzac imi méli néñec i héihéré mizac wanžac.

21 Yesunéj ac imi zéyu qeri unjaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téngéñ zéwa niñgic, onac suggina igucnec méñnéj ni andé numac. 22 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ añamma mérac niñ zéyec imi hia ménda niñyacgégic. 23 Tohotoho ichéra suggina igucnec méñ Yesunéj siña nimmianec iminéj iwac tétéyaiguc héima tarec. 24 Taru Simon Petero orucyanéñ séséc wamma ézéyec; Mérac niñac zézac imuac qesimina. 25 Wañu tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miñ Kewu, méréneñ imi mia? 26 Wañu Yesunéj yomuhuc zéyec; Saméñ yomi tindungéma mimañ, ic imi mia. Imuhuc zéma saméñ mema zéiciguc tindungéma Simon Kariotoac naña Yuda Karioto miyec. 27 Miyu saméñ Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miñinanéñ qeriaiguc hiñgarec. Wañu Yesunéj ézéma zéyec; Ai memañ zé wanžañ imi focdac mewéséman. 28 3éyu lelecgéma tacgic ieneñ moczoñ hénia némac niñ Yesu ac imi zéyec imi ménda niñtegic. 29 Yudanéñ soukiwa galeñ kerec imuac niñ tosanéñ kendoñ yanda niñac me maqegeya énécmimañ zé iwawai méñ boñ memac niñac ézézac imuhuc zéma niñgic. 30 Yudanéñ saméñ bakia imi mema focdac waima keñec. Wañu ama bec siñiyec.

Yesunéj Petero dimuhuc wammac imi niñasarima zéyec.

31 Keñu Yesunéj zéyec; Degucmi Icac Naña imi edamuyaguc wanžac. Wañu Anutu imuhucyanec

Nañawac hia niñac edamuyaguc wanzac. ³² Anutunéñ iwac muru edamuya mihicñizaciguc inéñ eñeya muru Naña edamuya mihicñi mimac. Wañu deguc-dacmi edamuya mihicñi mimac. ³³ Nambérac hécna ni iniguc nalé hotoñadac kecmañ. Yuda ic énézéyi ésécnec deguc énézéwa niñgic, ini nuac wammu, wañu ni kemmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ³⁴ Youmi héna ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neñ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu. ³⁵ Ini eñaoec nec goigina héiamugic ic embac moczoñ inicma ini nuac tohotoho ichécna wanzu imi niñasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronéñ qesiyec; Miñ Kewu, gi dimucgeñ kembésémañ? Yesunéñ melemma zéyec; Gi ni kemmañ imuhucgeñ deguc ménda méndac némbésémañ, néñ bianguc méndac némbésémañ. ³⁷ Zéyu Peteronéñ yomuhuc qesiyec; Miñ Kewu némac niñac gi hia méndac gémmañ ac séc qahac wanzac? Ni guac niñac kekecna waizua. ³⁸ Yesunéñ melemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niñac kekecga waiwésémañ? Hélacnec téngéñ gézéwa niñna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niñ ménda nimmizua zéwésémañ.

14

Yesunéñ tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

¹ Ewa biri ménda wammu. Anutu niñzéhégema ni momacnec niñzéhégé némmu. ² Nuac Manjocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwinec. Ni amagina mindiñimañ zé kemmañ. ³ Kemma onac ama duñgina mézézéhégema liliñgema hama onagicba kemma

ni kecanzua imuhucgeñ niguc kecbiñ. ⁴ Ini héna ni kenzua imi hia niñzu. ⁵ Imuhuc zéyu Tomanéñ qesimiyec; Miñ Kewu, gi dimuaru kembésémañ imi ménda niñziñ imuac dimuhuciguc héna imi nimbiñ? ⁶ Yesunéñ melemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méñnéñ méñ Manjocnawac hia ménda hamac. ⁷ Ni niñnéñanziuguc imi nuac Manjocna momacnec nimmimu. Degucmuacnec ini nimmima héndaczu. ⁸ Wañu Filiponéñ zéyec; Miñ Kewu, Manjoc nénézéna hénni iminéñ sécgé nénécmimac. ⁹ Yesunéñ melemma zéyec; Filipino, ni suginaiguc nalé horua sécya kecanzua, wañu ni ménda niñnéñzan? Méñ ni néñeciguc Manjocna momacnec héñec. Wañu dimuhuciguc Manjoc nénézéna hénni zézan? ¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi gi ménda niñzéhégézan? Ac énézézanzua imi nuac ewa siñna igucnec qahac imi Manjoc nuac qerinaiguc kecma eñeya aiya meanzac iwarunec. ¹¹ Ni Manjocac qeriaiguc kecha Manjocnéñ nuac qerinaiguc keczac zéwa niñzéhégé néñgic. Niñgic ménda sécgéyu, aina niñac kiléñ niñzéhégé néñgic. ¹² Hélacnec téngéñ énézéwa niñgic, ni Manjocnawac kemmañ imuac niñ méñnéñ méñ ni niñzéhégé néñzac imi acguc ai meanzua imuhucya hia memac. Wañu inéñ iwawai ni meanzua imi ogicma memac. ¹³ Nuac qaciguc némac iwawai niñac qesigic wamma meénécmimañ. Imuhuc wamba Nañawac qaraiguc Anutu mepésimu. ¹⁴ Nuac qaciguc némac iwawai niñac ni qesinéñgic wamma meénécmimañ.

¹⁵ Ini nuac goina héinéñziuguc nuac héna ac imi méndacmu. ¹⁶ Ni

Maṅgoc qesimiwa onac Héipuc ic méṅ méli énécmiyu hama iniguc tetcgia qahac kecmac. ¹⁷ Imi mia ac hélawac Uṅa, baecnéṅ i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niṅ baec icnéṅ i ménda késamacac séc. Waṅu i iniguc kecamma qeriginaiguc kecanzac imuac niṅ ini i nimmizu. ¹⁸ Ni ini gupaṅ merac éséc nec ménda wai énécmimaṅ. Ni onaru hamaṅ. ¹⁹ Waṅu nalé hotoṅadac tecgéyu baec icnéṅ ni méndaḡuc nec némmu. Waṅu ni kekecnaguc kecanzua. Ini acguc kekecginaiguc kecmu imuac niṅ ini ni némmu. ²⁰ Nalé imuhucgeṅ eneṅ ni Maṅgocnawac qeriaiguc kecha ini nuac qerinaiguc kecgic neṅ onac qeriginaiguc keczua imi niṅasarimu. ²¹ Méṅnéṅ méṅ nuac héna ac aṅgéṅ tima tohozac iminéṅ nuac goina héizac. Waṅu méṅnéṅ méṅ goina héinénczac imi Maṅgocnanéṅ iwac goiya héimimac. Waṅu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac. ²² Yudanéṅ (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miṅ Kewu némac niṅac baec ic ionac qahac, néṅ nonac nec sac nénézéna hémmbiṅ? ²³ Yesunéṅ melemma ézéyec; Méṅnéṅ méṅ nuac goina héizaciguc imi inéṅ nuac ac tohoyu Maṅgocnanéṅ iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiṅ. ²⁴ Méṅnéṅ méṅ nuac goina ménda héizac iminéṅ nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Waṅu nuac ackuazéc ini niṅanzu imi nena qahac, néṅ méli néṅec Maṅgocna iwac ackuazéc wanzac. ²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézéwua. ²⁶ Waṅu Maṅgocnéṅ nuac qaciguc Héipuc icgina, Uṅa Téréya méliyu mamac. Inéṅ hama iwawai moczoṅ ku énécmima ac énézéwua imi moczoṅ héiqeli énécmimac. ²⁷ Luae onac muru wai énécmiwa iniguc

he énécmimac. Nena luae énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéṅ énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niṅac ewa qeriginanéṅ ménda yéwérimac. Waṅu zénéṅgina ménda hirimac. ²⁸ Bec yomuhuc énézéwua niṅzu; Ni kemmaguc onaru liliṅgéma hamaṅ. Nuac Maṅgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niṅac ini goina héinénczuiguc ni Maṅgocnawac muru kemmanṅ imuac ségiségi wambunec. ²⁹ Kecma andiaiguc hicniyu niṅzénḡé némmu niṅac deguc haka imi ménda hicniyunec énézéwua. ³⁰ Baecac kuc miṅinanéṅ hazac imuac niṅ ni iniguc nalé horua ac ménda zémanṅ. Waṅu iwac kucya imi nuac kucna ogicmacac séc qahac. ³¹ Waṅu baec icnéṅ ni Maṅgocna goiya héimianzua imi niṅtegicmu niṅac ni Maṅgocnanéṅ nézéyec séciguc iwawai wanzua. Hagic waima kenni.

15

Waiṅ ic zéma hawa.

¹ Ni waiṅ ic héla, waṅu nuac Maṅgocna imi ai ic wanzac. ² Inéṅ hawana méṅac méṅ héla ménda haianzac imi moczoṅ qericanzac, waṅu hawana méṅnéṅ méṅ héla haianzac imi séc méṅ sasala haimacac niṅ taṅhééréṅ memianzac. ³ Ini imi ackuazéc énézéwua iminéṅ bec taṅhééréṅ meénécmizac. ⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qeriginaiguc kecmamaṅ. Hawa méṅnéṅ waiṅ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eṅeyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac. ⁵ Ni imi waiṅ ic ura ini imi hawahéna. Méṅnéṅ méṅ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecha imi héla sasala haimac. Waṅu ini ni

qahaciguc iwawai méri wammucac séc qahac. ⁶ Méñnéñ méri nuac qerinaiguc ménda kezcaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Wañu ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zemac. ⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qerinaiguc hezaciguc imi iwawai méri niñac wamma zéwelecgic imi niñénécmiwa memu. ⁸ Ini héla sasala haimu iminéñ nuac Mañgocna edamuya mihicñi mimac. Wañu ini nuac tohotoho ichécna wammu. ⁹ Mañgocnéñ nuac goina héinéñanzac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac niñ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu. ¹⁰ Neñ Mañgocnawac héna ac méndacma iwac goi héihéiya qeriaiguc kecanzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qerinaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qesalecgémac niñac ac imi énézúa. ¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neñ onac goigina héiénécmanzua imuhucyanec ini eñacnec goigina héiamumu. ¹³ Ic méñnéñ alahéra méra énécmimanñ zé efima humumac imi iwac goi héihéiya imi eñeña yanda. Goi héihéi méñnéñ imi ogimacac séc qahac. ¹⁴ Héna ac énézúa imi tohoma wammuiguc ini nuac alahécna téñgéñ wammu. ¹⁵ Welen qeqenéñ iwac miñina némac ai meanzac imi ménda zéyu niñanzac imuac niñ ni onac niñac welen qeqe hécna ménda zéma imuhuc ménda unurumañ. Ni iwawai Mañgocnawac murunec niñi imi moczoñ énézúa nindacgic imuac niñac onac niñ alahécna zéma unuruzua. ¹⁶ Eneñ ni ménda népésigic, néñ neñ ini énépési. Imi mia ini héla hémbénaña heheya haima nuac qaciguc

Mañgoc imuac me imuac qesigic énécmiyu késamu niñac kumu énécmiyi. ¹⁷ Héna ac youmi énécmizua; Eñacnec goigina héiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ichéra momacnec hazéc wañ énécmimu.

¹⁸ Baec icnéñ hazéc wañ énécmimuiguc walac ni hazéc wañ néñgic imi niñtegicmu. ¹⁹ Ini baecac buña wambunec imi baec icnéñ ionac buña wañgic goigina héi énécmiwunec, wañu ini ionac buña qahac. Wañu ini baecarunec gési énécmiyi imuac niñac baec icnéñ hazéc wañ énécmianzu. ²⁰ Ac zézu yomi nimma nimma kecmu; Welen qeqe ic méñnéñ miñina ménda ogicmac. Ni hazéc wañ néñgiciguc ini imuhucyanec wañ énécmimu. Wañu nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu. ²¹ Mérenéñ méli néñec imi ménda niñzu imuac niñac ieneñ nuac qacna niñac iwawai imi moczoñ wañ énécmimu. ²² Neñ ionaru ménda mama zéauwinec imi ieneñ késpedesgina qahac kecwunec. Wañu deguc késpedesgina niñac acgina zésolanjimuac séc qahac. ²³ Méñnéñ méri ni hazéc wañ néñzac imi Mañgocna momacnec hazéc wammizac wammac. ²⁴ Ni suginaiguc iwawai ic tosaraneñ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ieneñ késpedesgina qahac kecwunec. Wañu ieneñ Mañgocna zéma ni momacnec nircma hazéc wañ nércmizu. ²⁵ Ieneñ hénia qahaciguc ni eñ hazéc wañ néñzu, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niñ imuhuc wanzu.

²⁶ Onac Héipuc ic méñ Mañgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uña Anutu arunec mama haanzac iminéñ héipucna wañ némmac. ²⁷ Ini hénihénia

igucnec niguc kecgicac keczu imuac niŋ ini acguc nuac héipucna waŋ némmu.

16

Baec icnéŋ hazéc waŋ énécmimu.

¹ Ini ménda qonzon toŋgému niŋac imuhuc énézéyi ac énézéua. ² Ieneŋ Anutuac hénaoriŋ suggina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé méŋ hayu imuaru ieneŋ ini unuma Anutuac welenŋ qeŋe ai meziŋ imuhuc zéma nimmu. ³ Ni me Maŋgoc ménda niŋnércmizu imuac niŋac haka silic imuhucya waŋ énécmimu. ⁴ Naléya hayu, O Miŋ Kewunéŋ youmi nénézéyu niŋiŋ zéma niŋyacgému niŋac ac imi énézéua. Iniguc keru imuac niŋac hénihéniaiguc ac yomi ménda énézéyi. ⁵ Degucmi ni méli néŋec iwac muru liliŋgéma kemmanŋ zéwa onarunec méŋnéŋ méŋ; Dimucgeŋ kembésémaŋ, zéma ni ménda qesinéŋzu. ⁶ Waŋu ac imuhucya imuhucya énézéua qeriginaiguc ewa biricnéŋ sécgézac. ⁷ Waŋu ac héla zéwa niŋgic; Ni ménda kombinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Waŋu ni kemmanŋiguc nenaoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niŋac ni wai énécmima kemmanŋ imi onac hiagina niŋac. ⁸ Inéŋ hamac nalé imuaru késpedes zéma haka solaŋa zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiŋi ac waŋ énécmimac. ⁹ Késpedesgina niŋac zéma ni ménda niŋzéŋgé nénzu imuac ara zéénécmimac. ¹⁰ Haka dindiŋa niŋac zéma ni Maŋgocnawac emba ini muŋguc ménda némmu imuac énézémac. ¹¹ Waŋu gésigési niŋac zéma baec yomuac kuc miŋina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹² Ni iwawai sasalawac ara henénzac, waŋu deguc énézédacba hia bisiqatéŋ wammuc séc qahac

wammac. ¹³ Ac hélawac Uŋa téréyanéŋ hamac nalé imuaru inéŋ ac hélaiŋic ini héihéré énécmimac. Inéŋ eŋeya ewa siŋiguc ménda zémac, néŋ ac niŋanzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac énézémac. ¹⁴ Inéŋ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niŋ inéŋ edamuna mihiŋi némmac. ¹⁵ Iwawai Maŋgocaruru hezac imi moczoŋ nuac, imuac niŋ Uŋa Téréyanéŋ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zéua.

¹⁶ Ini nalé hotoŋadac tacma ni ménda némmu duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc ni némmu. ¹⁷ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosara ieneŋ eŋaocnec qesia-mugic; Ni Maŋgocnawac kemmanŋ imuac ni nalé hotoŋadac tacma ménda némmu, néŋ duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc? ¹⁸ Imuac ieneŋ zégic; Nalé hotoŋadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niŋasariziŋ. ¹⁹ Yesunéŋ ieneŋ qesimiwiŋ zé wanŋu imi nimma énézéyec; Ini nalé hotoŋadac ménda némmu, néŋ duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc némmu zéua ac imuac mia eŋaocnec qesiamuma keczu? ²⁰ Hélaacnec téŋgéŋ énézéua niŋgic; Ini siacma ewa biric wammu, néŋ baec séc ic embac ieneŋ ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, néŋ ewa biricgina néŋ melenŋ ségiségigina wammac. ²¹ Merac memeyawac naléya ducŋiyu embacnéŋ qeŋzeŋ manzeŋ qemac, néŋ merac imi hiŋiyu merac qelia méŋ baeciguc hiŋizac imuac ségiségi niŋac qeŋzeŋ manzeŋ imi eluŋ qemac. ²² Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, néŋ muŋguc inicba ewagina ségiségi waŋu ségiségi imi méŋnéŋ méŋ onagicmacac séc

qahac wammac. ²³ Nalé imuaru ini iwawai mēḡ niḡac ménda qesinémmu. Hélaacnec ténggēḡ énézēwa niḡic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Maḡgocnéḡ énécmimac. ²⁴ Éréma kecma nuac qaciguc iwawai mēḡ niḡac ménda welecanzu. Néḡ welecgic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

²⁵ Séséc aciguc ac youmi énézēzua, néḡ nalé mēḡ hamac imuaru Maḡgocac zémanḡ zé séséc ac ménda zéma bēnzéḡanec zéasari énécmimanḡ. ²⁶ Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niḡ wamma Maḡgocarū welecmāḡ imuhuc ménda énézēzua. ²⁷ Imi mia yomuac niḡac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi ninzēḡgégic imuac niḡ Maḡgoc eḡeyaoc onac goigina héiéncmimac. ²⁸ Ni Maḡgocarunec mama baec yomuhucgeḡ hayiac muḡguc baec yomi waima Maḡgocarū kemmanḡ. ²⁹ Zéyu tohotoho ichéra ieneḡ zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bēnzéḡanec zéasarizanḡ. ³⁰ Gi iwawai moczoḡ niḡasarianzanḡ imuac niḡ mēḡnéḡ mēḡ ménda qesigēḡunec ac bakia zéanzanḡ imi deguc niḡtecigicma gi Anutu arunec hanec imi ninzēḡgégēziniḡ. ³¹ Ini degucdacmi ninzēḡgégēnzu imuhuc zéma Yesunéḡ melemma zéyec. ³² Waḡu naléya hayu ini wainemma tuima kendacgic ni momacguc kecmanḡ. Waḡu nalé imi bec hazac. Waḡu nenacnec qahac, Maḡgocnéḡ niḡuc kecmac. ³³ Nuac qerinaiguc ini ewa bēnzéḡginaguc kecmuac niḡ ac imuhucya imuhucya énézēzua. Waḡu baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Waḡu ewa bēnzéḡ kecmu, ni baecac kuha imi ogicdaczua.

17

Yesunéḡ eḡeya niḡac welerec.

¹ Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumenḡiguc hima yomuhuc welerec; Maḡgoc, nalé imi bec hazac. Naḡa edamuya mihicni mina, Naḡganéḡ gi edamuga mihicniḡémmac. ² Ic embac geḡgaoc minec imi moczoḡ yanda kekec hémbénaḡa énécmimac niḡac baec séc ic embac moczoḡ galēḡgé énécmimiawac qac buḡa imi minec. ³ Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niḡéréc mimia iminéḡ kekec hémbénaḡa wanzac. ⁴ Ni ai memaḡac zé nénnec imi bec metecgédacma baeciguc gi edamuga mihicniḡéznua. ⁵ Maḡgoc, baec kurunenḡ ménda hicḡiyecnec giguc edamuna késa keru imi degucmi kicgaiguc némma edamuna mihicni néna.

Yesunéḡ tohotoho ichéra ionac niḡ welerec.

⁶ Baecarunec ic embac nénnec ionaru ni qac buḡaga zéau énécmizua. Ieneḡ imi guac buḡa, waḡu ni nénnec. Waḡu ieneḡ guac ackua zécga imi tohoanzu. ⁷ Waḡu ieneḡ iwawai moczoḡ gi ni nénnec imi guac murunec hayec imi deguc niḡzu. ⁸ Ackua zéc nénnec imi énécmidacba késadaczu. Imuac ni guarunec hayi imi hélaacnec niḡasarima geḡ méli nénnec imi ninzēḡgégēzu. ⁹ Ni ionac niḡ weleczua, waḡu baec séc ic ionac niḡac qahac, néḡ ic embac nénnec ionac niḡac weleczua. Imi mia yomuac niḡ, ini imi guac buḡa. ¹⁰ Ic embac nuaru hezac imi moczoḡ guac. Waḡu ic embac guaru hezac imi moczoḡ nuac. Waḡu ionarunec edamuna hanéḡu mezua. ¹¹ Ni baeciguc nalé komodia mēḡ ménda kecmanḡ. Waḡu ieneḡ imuarunec kecgc ni guaru hamaḡ. Maḡgoc Téréya, Nekaḡ momacguc keczcic ésecnec

ieneḡ momacguc wammu niḡac qacga nénnec iminéḡ aḡgéḡ tiéncmiwésémaḡ. ¹² Ni iniguc kecma guac qacga nénnec iminéḡ aḡgéḡ tiéncmiyi. Waḡu suggina igucnec méḡnéḡ méḡ kisikiyoḡ ménda mihiḡigic, néḡ héna ac héla wammacac niḡ méḡ kisikiyoḡac buḡa waḡec inéḡnec sac kisikiyoḡ mihiḡiyec. ¹³ Waḡu degucmi ni guac hazua. Nuac séḡiséḡgina iminéḡ ionac qeriginaiguc sécḡémac niḡac ac youmi baec yomuhucgeḡ gézézua. ¹⁴ Ni guac ackuazéc imi énécmiwa, ni baec séc ic ionaru ménda toroḡe énécmima kecaḡzua ésécnec ieneḡ acguc ionaru ménda toroḡe énécmima kecgic baec séc ic eneḡ hazéc waḡ énécmizu. ¹⁵ Baec yomuhuc geḡnec énépési wésémaḡac niḡ ménda welecḡénzua, néḡ biria igucnec aḡgéḡ tiéncmiwésémaḡ niḡac gézézua. ¹⁶ Ni baec yomuac buḡa qahac ésécnec ieneḡ baec yomuac buḡa qahac. ¹⁷ Guac ackuazécga iminéḡ ac héla wanzac. Ac héla iminéḡ météré énécmima. ¹⁸ Geḡ ni baec ic sugginaiguc méli nénnec ésécnec neḡ i baec ic sugginaiguc méli énécmizua. ¹⁹ Ac hélanéḡ météré énécmimacac niḡ ionac niḡ wamma ni nena météré amuzua.

Yesunéḡ ninzéḡ ninzéḡ ic ionac niḡac welerec.

²⁰ Ni ionac niḡac sac ménda welecza, néḡ ackuazéc énézégic nimma ninzéḡgé némmu ionac niḡac momacnec welecḡénzua. ²¹ Maḡḡoc gi nuac qerinaiguc keca ni guac qerinaiguc keczua imuhucyanec ieneḡ momacguc wamma nekaḡ qeriniraiguc kecgic baec séc ic ieneḡ gi ni méli nénnec imi ninzéḡgému. ²² Niri momac keczic imuhucyanec ini momacguc wammu niḡac ni edamuna nénnec imi ionac

énécmizua. ²³ Ieneḡ momacguc téḡgéḡ wamma kecmu niḡac neḡ ionac qerinaiguc keca geḡ nuac qerinaiguc keca. Imuhuc wanzac baec séc ic embac ieneḡ geḡ ni méli néna hayi imi zéma nuac goina héinéḡanzaḡ ésécnec ionac goigina héi énécmianzaḡ imi héḡtecgicmu. ²⁴ Maḡḡoc, ic embac geḡ nénnec ieneḡ ni dimucgeḡ kecaḡ imuhucgeḡ niguc momacnec kecmuac niḡ wanza. Imuhucgeḡ baec kurumeḡ ménda heyunec nuac siḡ niḡanzaḡ imuac niḡ edamuna mihiḡi nénnec imi momacnec hémmu. ²⁵ Maḡḡoc, nuac solaḡa miḡina, baec séc ic embac ieneḡ ménda niḡénzu. Waḡu neḡ gi niḡémba tohotoho ichéca ieneḡ geḡ ni méli nénnec imi ninzu. ²⁶ Neḡ guac qac buḡaga measari énécmiwa niḡénzu. Ai imi memaḡac toroḡéma mewa guac siḡga nuac muru hezac iminéḡ ionac muru hemac. Waḡu ni acguc ionac qerinaiguc momacnec kecaḡ.

18

Oliwa aiiguc Yesu késagic.

¹ Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma keḡcic. Néwécgeḡa imuaru oliwa ai heyu Yesunéḡ tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kerengic. ² Yesunéḡ ai imuhucgeḡ tohotoho ichéra iniguc tocgéaḡcic imuac niḡ Yuda Isikarioto Yesu andé gemiyec inéḡ ai imi niḡec. ³ Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneḡ ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanéḡ ai ichéra imi zéma yaré ic tuḡ onagicma ionac héna meénécmiyu ieneḡ kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic. ⁴ Yesunéḡ iwawai hiḡḡimimac imi bec moczoḡ nindacma ionaru

kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? ⁵ Ienej melemma zégic; Yesu Nazareteneç iwac. Yesunéj melemma zéyec; Ni imi mia. Wañu andé qeçe ic Yuda Iskar-ioto i acguc iniguc momacnec nañgic. ⁶ Wañu Yesunéj, Ni imi mia, zéyu ienej andé andé kemma baeciguc mama unuyec. ⁷ Yesunéj muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazareteneç iwac. ⁸ Yesunéj melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua. Imuac ini ni hocnézguiguc ic tosara youmi waigic kemma. ⁹ Imi mia, Gi nénnec imuacnec méj ménda méwétéçgéwa sohozac, zéyec ac imi héla wammacac niñac imuhuc zéyec. ¹⁰ Simon Petero souyagucnéj sou imi héréma hofac oo ic eñeñawac ai merac méj qema gezawa héiyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.) ¹¹ Yesunéj Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Mañgocnéj néñec imi ni ménda nemanjac zé niñzanj?

Yesu wagicma Anasi iwac kenjic.

¹² Yaré ic tuñ onac taséhéçgina zéma ionac galengina zéma Yuda ic ionac ai ic ienej Yesu késama dérécgégic. ¹³ Dérécgéma wagicma walac Hanasi iwaru kenjic. Wañu Anasi imi Kayafa yawuñ imuhucgeñ hofac oo ic eñeñagina kerec iwac yéféya. ¹⁴ Kayafa iminéj mia becneç yomuhuc zéma Yuda ic zémindiñj énéçmiyec; Ic momacgucnéj ic embac sasala onac niñ humumac iminéj hia wambacnec.

Peteronéj Yesu qaecgé miyec.

¹⁵ Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya méj Yesu méndaroc. Tohotoho ic méj imi hofac oo ic eñeñanéj nimmianec imuac niñ kemma moczoñ Yesuguc iwac

sombeniguc eñoc. ¹⁶ Wañu Peteronéj demin séñganñeñ nagu kuayaiguc nañec. Nañu duña ai merac méj hofac oo ic eñeñanéj nimmiyec inéj kemma awiawi embac méj naguiguc nañec imi ézéma Petero wagiru demin qeriaiguc éréyoc. ¹⁷ Awiawi embac naguiguc nañec iminéj Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya méj me qahac? Zéyu Peteronéj zéyec; Ni qahac. ¹⁸ Ama sanñeñ qeyu welen qeçe ic tosara zéma ai ic ienej geric higic zeyu leleçgéma zonemma nañgic Petero i acguc iniguc momacnec geric zonemma nañec.

Hofa oo ic eñeñanéj hénia nimmanj zé Yesu qesimiyec.

¹⁹ Hofac oo ic eñeñanéj iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énéçmiyec imuac Yesu qesiyec. ²⁰ Yesunéj yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiñu énézéañj. Ni nalé séc azoazoro amaiguc me ocmuñ téréyaiguc zéwa Yuda ic acguc moczoñ haañgic. Ni sasañgiaiguc ac méj ménda zéyi. ²¹ Imuac némac niñac qesinéñzanj? Ic embac gezac qema niñañgic imi onac muru acna qesiénécmina. Némac ac zéañj imi ienej niñzu. ²² Ac imuhuc zéyu ai ic méj hosuraiguc nañec iminéj méra tawéyanéj otoma zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eñeña ara melemma zézanj? ²³ Wañu Yesunéj zéyec; Ac méj késpedesraguc zézuaiguc késpedesira imuac zéauna. Wañu ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzañ? ²⁴ Imuac Hanasinéj Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eñeña Kayafa iwac muru kenjic.

Peteronéj muñguc muñguc Yesu qaecgé miyec.

²⁵ Simon Peteronéj gericiguc zonemma nañu tosaraneñ qesima

zégic; Gi acguc ic imuac toho-toho ic méh me qahac? Wañu Peteronéñ Ni qahac zéma héla qaecgéyec. ²⁶ Wañu hofac oo ic eñeñawac ai merac méh, Petero gezawa herirec iwac sac tasia méhñéñ Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiiguc i guc kerac ni ménda iriczua me? ²⁷ Wañu Petero muñguc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wañu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nanec.

²⁸ Ama gíangíangac Yesu wag-icma Kayafawac ama kewuya imuac demíñ qeriaiguc kereñgic. Wañu Yuda ic ieneñ ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ nene téréya imi efima newíñ zéma baec galenac ai amaiguc ménda enjic. ²⁹ Imuhuc wanjic Pilatonéñ yacma sénganjen ic embac ionac muru híngacma qesiéncmiyec; Ic youmi némac hénia niñac késama hazu? ³⁰ Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawíñnec. ³¹ Zégic Pilatonéñ énézéyec; Enjaoc wag-icma kemma eñañ hénia aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Nini ic méh qehumuwiñac kuc buña ménda késa kecziñ. ³² Haka imuhucya imi Yesunéñ eñeyaoc dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac niñac hícníyec. ³³ Pilatonéñ muñguc baec galenac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qarú eñu qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³⁴ Wañu Yesunéñ duña qesimiyec; Qesiqesi imi genjagarunec me méhñéñ nuac niñac gézézú? ³⁵ Zéyu Pilatonéñ melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi genja hénaríñ hécca zéma hofac oo ic kiwahécca imi eneñ. Gi némac haka wanjenc? ³⁶ Wañu

Yesunéñ yomuhuc zéyec; Nuac héngalen ama arenja yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac héngalen ama arenja yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac welen qeque hécnanéñ anjén tinemma yaré qegic Yuda ic ieneñ ménda népésiwunec. Wañu deguc nuac héngalen ama arenja yanda imi baec yomuacnec qahac. ³⁷ Imuhuc wañu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonéñ qesimiyu Yesunéñ zéyec; Gi nuac niñac Ic Kewu zézan imi hélacnec. Ni imuac niñac baec yomuaru hícníyi. Ac hélacma héipuc wammañ zéma mayi. Imuac ic méh ac hélawac buña keczaciguc imi nuac ewana nimmac. ³⁸ Zéyu Pilatonéñ qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc muñguc sénganjen Yuda ic ionac muru híngacma yomuhuc énézéyec; Iwaru késpedes méh ménda mihicñizua. ³⁹ Naguc sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ séc hésa ic momacguc hulac énécmianji imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac niñac wanzu me qahac? ⁴⁰ Zéyu muñguc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanzíñ! Wañu Baraba imi mia kaiziliwenj ic zéma kowu nene.

19

Pilatonéñ Yesu iciguc qemuac zétecgéyec.

¹ Wañu Pilatonéñ Yesu wag-icma hihilocnéñ qeyec. ² Wañu yaré ic ieneñ hésa waiyagucnéñ ic kewuac opoc méh mízima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc qoucgia héimigic. ³ Héimigic tegéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanéñ otogic. ⁴ Wañu Pilatonéñ méhngucnec sénganjen

hĩngacma zéyec; Ninzu, ni kúpésira mēn mēnda mihicĩizua imi nimmu niĩac ic imi onac muru wagicma mazua. ⁵ Yesu maleku qouc qoucĩa zéma opoc waiyaguc mama nanu Pilatonéĩ énézéyec; Hēngic, ic youmi. ⁶ Zéyu hofac oo ic kiwahécgĩna zéma ai ic ienēĩ i hémma qacma, Ic hēngēnā wēndaraiguc qēna! Ic hēngēnā wēndaraiguc qēna! zégic. Zégic Pilatonéĩ zéyec; Ni kúpésicĩa mēn mēnda mihicĩizua imuac enaoc wagicma kemma ic hēngēnā wēndaraiguc qēgic. ⁷ Wanu Yuda ic ienēĩ melemma zégic; Nonac muru hēna ac he nēnémizac. Inēn, Ni Anutuac Nanā zéyec imuac niĩ hēna acnina tohoma wammini i humucac bunā wanzac.

⁸ Pilatonéĩ ac imi nimma zénéna munuc yanda hiriyec. ⁹ Pilatonéĩ munuc baec galēnac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézēyec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa mēn mēnda zéyec. ¹⁰ Wanu Pilatonéĩ munuc qesimiyec; Gi nuac ac bakia mēnda melembésēman? Ni hulacgēmman zé hia hulacgēmman wanu Ic hēngēnā wēndaraiguc guman zé hia gumanac séc kuc bunāna imi henēnzac imi gi mēnda niĩasarizan? ¹¹ Zéyu Yesunéĩ melemma zéyec; Ounec mēnda gēnũiguc kuc bunāganēn mēnda nogimac. Imuac niĩ ic mēn nēpésima guac muru haiyec iwac kúpésicĩa imi guac kúpésicgĩa ogicma kunēn yanda wanzac. ¹² Ac imi zéyu nimma Pilatonéĩ Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hēnaya horec. Wanu Yuda ic ienēn yomuhuc zéma qacmanec nanĩgic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Mēnēn mēn enēya niĩac Ni ic kewu zēmac imi Kaisawac hazécĩa wammac.

¹³ Pilatonéĩ ac imi nimma Yesu wagiru somben hocnēn haigic hoturuyec imuhucgen hĩngacma gésigēsĩ tataciguc tarec. Sēngagen somben imuac qara imi Hebiraiio aciguc Gabata. ¹⁴ Oraĩ imi nagu sacyaguc ogicma kenĩgic imuac kendon wammac, deguc imi imuac zéréngqérén naléya, wanu kaiwe kiwa bec gumpiti wanu Pilatonéĩ Yuda ic yomuhuc énézēyec; Hēngic, onac ic kewu. ¹⁵ Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna. Ic hēngēnā wēndaraiguc qēna. Zégic Pilatonéĩ qesiénécmiyec; Ni ic kewugina ic hēngēnā wēndaraiguc qēman? Zéyu hofac oo ic kiwahécgĩna ienēn zégic; Ic kewunina imi Kaisa, mēn mēnda keczac. ¹⁶ Tetecgiaiguc Pilatonéĩ ic hēngēnā wēndaraiguc qēmu niĩac oporec.

Yesu ic hēngēnā wēndaraiguc qēgic.

Oporu yaré ic enēn Yesu wagicgic. ¹⁷ Yesunéĩ enēyaoc ic hēngēnā wēndara huama baec bonā mēn qara Orucsic (Hebiraiio aciguc Golgota.) imuhucgen kenec. ¹⁸ Imuhucgen Yesu ic hēngēnā wēndaraiguc qēgic. Wanu i guc ic éréhéc momacnec uruma nēwéc nēwéc hai érécmigic nanĩc Yesu imi sugiraiguc nanec. ¹⁹ Pilatonéĩ kiwi mēn oma ic hēngēnā wēndara qahaiguc qeyu heyec. Wanu yomuhuc ooyawac heyu olongic; Yesu Nazaretenc, Yuda ic onac ic kewu. ²⁰ Baec Yesu qēgic nanec imi ama arenā yanda hosuraiguc heyec imuac niĩ Yuda ic sasalanēn kiwi imi olongic. Wanu kiwi imi Hebiraiio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec. ²¹ Wanu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahécgĩna ienēn hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc mēnda oma, Ic yomi zēzacnēn;

Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna. ²² Zégic Pilatonén melemma zéyec; Némac ac ozua imi neñ imuhuc ozua.

²³ Yaré ic eneñ Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic nañu malekuya mema méndéngic kembon qahac wañu sécgina momac momac késagic. Maleku qeria mén heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hingacma tecgéyu usuya momacguc wanec. ²⁴ Imuac niñ ieneñ enjaoc yomuhuc emi-niñgic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammacac niñ hicñiyec; Ieneñ malekuna suginaiguc méndémma késagic. Wañu nuac malekuna késawin zéma sumbic négic. Yaré ic ieneñ wanjic imi, imi mia. ²⁵ Wañu Yesuac ic héngenja wéndara hosuraiguc neñgocya zéma neñgoc komocya zéma Klopawac iniña Maria zéma Makdala Maria eneñ nanjic. ²⁶ Yesunén neñgocya zéma tohotoho icya mén siñ nimmianec imi hosuraiguc nanjic iricma eneya neñgocya ézéyec; Embac hénna guac nanja imi. ²⁷ Wañu iwac tohotoho icya ézéyec; Hénna, guac neñgocga imi. (Nalé imuhuc geñnec tohotoho icya iminén Yesuac neñgocya wagicma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

²⁸ Imuhuc zéma Yesunén iwawai moczoñ sécgédarec imi nimma kiwi téréyaiguc ac hezac imi héla wammac niñac, Owuruña qanjararan qezac, zéyec. ²⁹ Wañu imuaru kiruñ mén wain howuragucnéñ kuaya qeyu tarec. Taru ieneñ kondun kagalic qundungéma zoroc susuriaiguc koroma Yesuac kuayaiguc nanjégic enec. ³⁰ Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc

orucya sigéma mayu unja waimiyec.

³¹ Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, wañu orañ imi Sabata kendon yandayaguc, imuac niñac qamoc imi ic héngenja wéndaraiguc imuhuc ménda nammu niñac Yuda ic ieneñ Pilato yomuhuc qesimigic; Hénagina sira kuma qamocgina metecgéigic mamu. ³² Wañu yaré ic ieneñ hama ic éréhéc Yesuguc momacnec urugic nanoc walac ménac hénaya sira kumaguc andiaiguc ménac imuhucyanec kugic. ³³ Yesuac hama héngic inéñ bec humuyu hénaya sira ménda kugic. ³⁴ Wañu yaré ic méñnéñ luacyanéñ iwac maréña nézégéyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec. ³⁵ Mén kiwanéñ imi héñec inéñ héipucya wamma zézac. Wañu iwac ac imi hélacnec. Wañu ac héla zézac imi eneyaoc ninzac. Imi mia ini momacnec ninzégému niñac héipucya wanzac. ³⁶ Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammac niñac hicñiyec; Sira mén ménda kugic zéngémac. ³⁷ Wañu kiwi téréya mén imi yomuhuc ogic hezac; Ieneñ i nézégégic iwac kicgina hima hémmu.

Yesu téngégic.

³⁸ Yesuac tohotoho ic mén Yosefe Arimataia ama areñ yanda igucnec imi Yuda ic ionac bawa yandiyu sanjima ninzégéyec. Inéñ Yesuac qamora memac niñac Pilato qesiyu Pilatonén oac zémiyu kemma Yesuac qamora mema keñec. ³⁹ Wañu becñec siñyaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i acguc haléc mér zéma aloé imi 30 kiloac séc mutulangéma lelecgéma mema hayec. ⁴⁰ Wañu Yesuac qamora mema Yuda ic ieneñ qamoc téngéangic imuac haka méndacma

haléc héménaguc imi héima héima malekunén osoyoc. ⁴¹ Wañu Yesu gegic imuaru kisi mén heyec. Wañu imuac qeriaiguc banec mén qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgeñ qamoc mén ménda haigicnec heyec. ⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérénqérén naléya imuac niñ banec hosuru heyec imuhucgeñ Yesuac qamora haiyoc.

20

Yesu humuc igucnec yarec.

¹ Sonda siñunec ama ewiawac Maria Makdala inéñ kic suañ baneciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucnec qililingégic añgéma nanec. ² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya mén Yesunéñ siñ nimmianec iorac muru usuñnec hama yomuhuc érézéyec; Miñ Kewuac qamocya imi kic suañ igucnec mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninziñ. ³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic mén ekaocnec yacma kic suañ baneciguc keñoc. ⁴ Wañu ekawu usuñnec keñic tohotoho ic mén imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuañ baneciguc kendarec. ⁵ Kemma sigéma qeria héñu linéñ maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda kereñec. ⁶ Simon Peteronéñ méndacma hama banec qeriaiguc kemma héñu malekunec heyec. ⁷ Wañu kereñ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara linéñ imiguc ekac ekac heyoc. ⁸ Wañu tohotoho ic mén kic suañiguc walac hayec iminéñ degucguc keremma hémma ara ninzéngeyec. ⁹ (Wañu kiwi téréyaguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niñasariyocnec.) ¹⁰ Wañu muñguc lilingéma amagiraguc keñoc.

Maria Makdala inéñ Yesu mi-hicñiyec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ banec kuayaiguc siacmanec nanec. Namma siacma kiwa hiyu ou banec qeriaiguc eñec. ¹² Hima héñu kua meme uña éréhéc malekugira lalac lalacnec qamoc heyec imuaru ménéñ héniaiguc ménéñ orucyaiguc taroc. ¹³ Wañu qesimiyoc; Embac némac niñac siaczan? Qesiyic zéyec; Ieneñ Miñ Kewuna mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninzua. ¹⁴ Imuhuc zéma lilingéma héñu Yesu imuhucgeñ nanec. Wañu embac inéñ i imi Yesu imi ménda héntegirec. ¹⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc qesimiyec; Embac némac niñ siaczan? Gi mérac hoc keczan? Wañu embac inéñ niñu ai miñina ésécnec wañu qesimiyec; Ic kunéñ* geñ iwac qamora mema kenzaniguc i dimucgeñ haizan imi nézéna kemma mewa. ¹⁶ Zéyu Yesunéñ zéyec; Maria. Zéyu nimma muñguc lilingéma Hebiraiio aciguc Raboni! zéyec. (Neñan aciguc kiwi ic.) ¹⁷ Wañu Yesunéñ zéyec; Ménda nosina ni Mañgocnawac muru ménda enzuanec. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Mañgocna, onac Mañgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina momacnec wawaña iwac muru emman. ¹⁸ Zéyu Maria Makdala inéñ ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keñec. Kemma ni hélacnec Miñ Kewu hénzua Miñ Kewunéñ yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énécmiyec.

Yesunéñ tohotoho ichéra ionac muru hicñi énécmiyec.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hiñgaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugginaiguc

* 20:15: Girik aciguc; Miñ kewu.

namma zéyec; Luaenéh iniguc heyu. ²⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma maréha imi énézéyu héngic. Tohotoho ichéra ieneh Miñ Kewugina héntegicma ségiségi yanda wañgic. ²¹ Wañu Yesu muñguc énézéma zéyec; Luaenéh iniguc heyu. Mañgocnéh ni méli nénzac éséc nec neñ ini méli énécmizua. ²² Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hihima énézéyec; Uña Téréya megic. ²³ Ini méñac ménéh kápésicgina wai énécmizuiguc kápésicgina imi qahac wanzac. Ini kápésicgina ménda wai énécmizuiguc kápésicgina imi hezac.

Yesunéh Tomawac muru hicñimiyec.

²⁴ Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucnec ménéh qara Toma (Didimo† zémiañgic) iminéh Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec. ²⁵ Tohotoho ichéra tosaraneh, Nini Miñ Kewu hénziñ, zéma ézégic Tomanéh yomuhuc zéyec; Mériaiguc birin lépécya imi ménda hémma mérana merawanéh birin hiñgarec imi ménda osima mérananeh iwac maréñaiguc ménda osinimmañguc imi ni ménda ninzéhégemañ. ²⁶ Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra muñguc ama imuac qeriaiguc tacgic nalé imuhucgeñ Tomanéh i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, wañu Yesunéh haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéh iniguc heyu. ²⁷ Imuhuc zéma Tomawac niñ zéyec; Méragawac merawanéh yomuhucgeñ suluma mérana osima hémma maréñaiguc méraga haina hiñgaru osima niñna. Wañu ewa éréhéc ménda wamma ninzéhégéna. ²⁸ Tomanéh

melemma zéyec; Nuac Miñ Kewuna zéma nuac Anutuna! ²⁹ Zéyu Yesunéh ézéyec; Gi kicganéh némmaguc ninzéhégé nénzan? Wañu méñnéh ménénda némmanc ninzéhégé némmu imi eneh ségiségi ginaguc wammac.

³⁰ Yesunéh tohotoho ichéra ionac kicginaiguc asé kiwi icnéh ménénda memeya sasala ménéh acguc meyec, néh imi moczoñ kiwi yomuac qeriaiguc ménda odacba hezac. ³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naña keczac imi ninzéhégéma iwac qaraiguc kekec késa kecmuac niñ kiwi youmi ozua.

21

Tohotoho ichéra ieneh Yesuac ara tohoma kondunñ lambéc sasala hérégic.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéh muñguc Tiberia kondunñguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicñiyec; ² Simon Petero zéma Toma (Didimo* zémiañgic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaio nañhérera zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc ménéh iereñ momacnec kecgic. ³ Wañu Simon Peteronéh énézéyec; Ni kondunñ lambéc késamañ zé kondunñguc kemmañ. Zéyu ieneh Nini imuhucyanec giguc kembiñ zégic. Wañu hiñgacma kemma zéiciguc emma keñgic. Wañu sinji imuaru iwawai ménéh ménda késagic. ⁴ Kaiwe kiwa deniñ deniñ éréyu Yesu doku giñgiña sakasaciguc nañec. Wañu tohotoho ichéra ieneh Yesu nañec imi ménda héntegicgic. ⁵ Wañu Yesunéh énézéyec; Merachécna, kondunñ lambéc ménéh késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic. ⁶ Wañu énézéma zéyec; Uficgina

† 20:24: Didimo imi; Neñañ aciguc Héi séwi séwi.

* 21:2: Didimo imi; Neñañ aciguc Héi séwi séwi.

héiginaigucgeñ gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc wañgic konduj lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niñac hérémuac séc qahac wañec. ⁷ Wañu tohotoho ic mén Yesunéñ siñ nimmianec iminéñ Petero ézéyec; Imi Miñ Kewu! Wañu Simon Peteronéñ, Imi Miñ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niñac malekuya focdac kembanganiguc zikima konduniguc luma hingarec. ⁸ Konduj giñgiña igucnec kemma nañgic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda wañec. Imuac niñac tohotoho ichéra tosara ieneñ zéiciguc ufc konduj lambéc kuaya qeçeyaguc imi héréma hagic. ⁹ Baeciguc éréma héngic geric zema nañu imuac qahaiguc konduj lambéc tosara zéma saméñ tosara tarec. ¹⁰ Wañu Yesunéñ énézéyec; Konduj lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic. ¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronéñ zéic qahaiguc emma ufc héréma séhganñgic haiyec. Wañu konduj yañ kuneñ kuneñ kuaya qegic qétéya 153 imuac séc wañec. Konduj yañ sasala imuhucyanec, néñ ufc imi ménda tegirec. ¹² Wañu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Wañu ieneñ ic imi Miñ Kewugina imi nindacgic imuac niñ ménéñ mén, Gi méré? zéma ménda qesimiyec. ¹³ Wañu Yesu hama saméñ mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec. ¹⁴ Yesunéñ humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc wañec.

Yesunéñ Petero ai buña qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunéñ Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naña, gi iwawai youmi onogicma nuac siñna niñanzañ? Zéyu Simon Peteronéñ melemma zéyec; O, Miñ Kewu, neñ guac

siñga niñanzua imi gi niñzañ. Zéyu Yesunéñ zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémañ. ¹⁶ Wañu Yesunéñ muñguc ézéyec; Simon Yohaneac naña, gi nuac siñna niñanzañ? Zéyu inéñ melemma zéyec; O, Miñ Kewu ni guac siñga niñanzua imi gi niñzañ. Zéyu Yesunéñ ézéyec; Nuac rama imi galenñgé énécmiwésémañ. ¹⁷ Wañu hatac haréwéc muñguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naña, gi nuac siñna niñanzañ? Wañu, Gi nuac siñna niñanzañ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronéñ niñ yéwérima zéyec; Miñ Kewu gi iwawai moczoñ nindaczañ ni guac siñga niñanzua imi gi niñzañ. Zéyu Yesunéñ zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémañ. ¹⁸ Ni hélacnec téngéñ gézéwa, gi sac qeli kecneçiguc geñgacnec rikunña zikima siñga tohoma keñha wañañec. Wañu ic yanda wambésémañ imuaru imi gi méraça suluna ic ménéñ rikunñanéñ kembanganaguc zikima baec méñac ménda kemman zé niñzañ imuaru guagicma kemmac. ¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronéñ dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Wañu Peteronéñ lilingéma andiaiguc héñu merac ménéñ Yesunéñ siñ nimmianec iminéñ méndac érécmima hayec. Inéñ siñiya méniguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétéçyaiguc lapingéma héima tacma, Miñ Kewu méréñéñ andé gumac? zéyec imi mia. ²¹ Peteronéñ ic imi hémma Yesu qesiyec; Miñ Kewu, ic yominéñ dimuhuc wammac? ²² Yesunéñ ézéyec; Lilingéma hamañ nalé sura imuac séc kecmac niñ wambineç imi guac ai wammac me? Geñ imi, méndac néna!

²³ Wañu suruc iminéñ dac muna hécnina ionac gezacginaiguc hiñgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac youmi ménda humumac. Wañu Yesunéñ Inéñ ménda humumac imuhuc ménda zéyec, néñ liliñgéma hamañ nalé sura imuac séc kecmac niñ wambinec imi guac ai wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminéñ mia iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi oyec. Wañu héipucya wamma zéyec imi hélacnec wanzac imi nini ninziñ.

²⁵ Wañu Yesu haka tosara méñ sasala yanda wañec. Imi moczoñ owacnec baec kurumenjiguc kiwi imi moczoñ hia ménda haihaiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñi imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima kenkecma naléya hayu ² Mélíméli ic énépésiyec ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczoñ odari. ³ Qenzer manzer qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme ⁴ 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héngalen ama areña yandawac énézéyec. ⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda kenjunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ienenj tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héngalen ama areña yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésémañ? ⁷ Zégic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, enej nimmuac séc qahac. Nalé imi Mañgoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda

zéma Samaria zéma baec tetcgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécna wammu. ⁹ Ac imi zéyu tecgéyu hémanec nanjic Anutunéh wagiru ou eñec. Eñu hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec. ¹⁰ Imuhuc eñu ienenj kurumenjiguc kicgina hima héñ sosolimanec nanjic ic érehéc malekugira lalacnec ierenj hosucginu wininima nañoc. ¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumenjiguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumenjiguc enzac. I kurumenjiguc eñu hénzu imuhucyanec lilingéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ienenj baec boña ménj Oliwa zéanjic imuarunec lilingéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc kenkenawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³ Taru hama ama qeria ménj qacyaiguc heyu tacyac wañanjic imuhucgenj eñgic. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipino zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naña Yakobo zéma Simon Zelote,† wañu Yakoboac naña Yuda, imuhuc. ¹⁴ Ic imi enej ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec kecgic. Wañu embac tosara zéma Yesuac neñgocya Maria zéma Yesuac munahéra ienenj acguc momacnec toroqema kecgic.

¹⁵ (Ic embac tocgégic ionac zañgégina imi 120 imuac séc wañec.) Nalé imuhucgenj Peteronéh sucginaiguc yacma

* **1:12:** Yuda ic ienenj Sabataiguc héna horua niñgic ai tanec wawaña imuhucya ménda kenja wañanjic. † **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaña, imi mia Yuda ic ionac tuñ ménjac qara, ienenj Roma gawamañ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac wañanjic.

yomuhuc zéyec; ¹⁶ Dac mu-nahécna, becneç Uña Téréyanéh Dawidiac kuaya mema Yuda-wawac niñ zéyec ac iminéñ héla wammacac niñ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyec ic imi mia. ¹⁷ Wañu ic imi 12 sucninaiguc kecma Miñ Kewuac ai yomuac bakia meanec. ¹⁸ (Wañu ic iminéñ hakaya biriawac boñanéñ baec mén boñ meyec, imuac andiaiguc orucyanéh melemma hiñgacma qeyu tomeña qéséñu kera tomeña madaru humuyec. ¹⁹ Wañu haka imi zésaigic keñu ic embac Yerusalem kecgic ieneñ moczoñ nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Wañu ac imuac hénia imi Saç baera.) ²⁰ Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi wañu méñnéñ mén imuhucgeñ ménda kecmaç. Wañu ic méñnéñ iwac ai buña imi késamac. ²¹ Imuac niñ Yohanenéh Yesu doku naecmiyec imuhuc geñnec érékecma Anu-tunéh Yesu sucninaiguc wagicma eñec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéh sucninaiguc tacyac wañañec imuac séc ²² niniguc kecgic ionarunec mén kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiñ. ²³ Imuhuc zéyu ic érehéc mihicñi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Wañu Yosefe iwac Başaba me Yusito zémiançic. ²⁴ (24a) Wañu ieneñ yomuhuc zéma zéwelecgic; Miñ Kewunina, gi ic embac neñañ qeri héhéñnina keczañ. ²⁵ (25a) Yudanéh ai buñaya imi waima eñeya hénayaiguc keñec. (24b) Imuac ic érehéc youmi iorac muru mérac késana (25b) tatacyac mema welen qeçe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni. ²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma

héngic Matia iwac muru héiyu inéh Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendoñaiguc Uña Téréya mayec.

¹ Ai meme 50 imuac kendoña* ducñiyu ieneñ moczoñ ama méñu momacnec tocgégic. ² Wañu kurumeñ igucnec hétéh yanda mén élanzañnec luhuc selia qeazac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec. ³ Wañu iwawai mén tanera geric bélaña ésécnec imuhucyanéh tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴ Wañu ic embac ieneñ moczoñ Uña Téréyanéh qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumeñ bawaiguc baera baera heyec imuhucgeñ Yuda ic Anutu méndacma kecañgic ieneñ Yerusalem hama tacyac wañgic. ⁶ Hétéh imi hicñiyu tuñ yanda imuaru tocgéma niñgic acgina séc zégic imuac niñac niñingina sicsaoc wañu témpañ wañgic. ⁷ Wañu ieneñ kilen yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaia baec miñina zéma niñziñ. ⁸ Wañu dimuhuciguc ieneñ zégic neñañ acninaiguc séc niñziñ? ⁹ Neñañ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miñina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,† ¹⁰ Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kian tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac niñzéh

* **2:1:** Pentikost imi Yuda ic ionac kendoñ mén; Nagu sacyaguc ogicma kekeña imuac kendoña tecgéyuguc érema ai meme 50 wañu Yuda ic ieneñ kendoñ tacañgic, wañu nalé imuaru miña Uña téréya mayec. † **2:9:** Asia komora zéañziñ imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

ninzéj ginaiguc toroqegic imi mia.)¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neñan imuhucyanéj kiwi hénia hénia Anutunéj meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninzij.¹² Ienej moczoj welicgégic ewagina sic-saoc wañec. Wañu eñaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc?¹³ Wañu ic tosara eneñ zézerec wañ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siñaguc imuac kuhanéj qerigina sécgézac.

Peteronéj kiwi baec icnéj ménda memeya imuac hénia énézéyec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronéj Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecañzu ini moczoj, neñ hénia zéasari énécmima ac zéman imuac gezacgina haima niñgic.¹⁵ Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinéj ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siñunec 9 kilok sac wanzac.¹⁶ Qahac, iwawai imi Anutuac tilij tilij ic Yoelnéj zéyec ésécnec hicñizac.¹⁷ Miñ Kewunéj yomuhuc zézac; Kecma nalé tetecgiaiguc ni Uñana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambéac hécgina ieneñ iwawai kecma hicñimac imuac ara zéaumu. Wañu sac qeli eneñ Anutuac tilij tilijiguc séséc hicñi énécmiyu hémmu. Wañu ic embac yanda ieneñ gau hémmu.¹⁸ Wañu nalé imuaru ni Uñana imi welenj qeçe ic me embachécna pocgé énécmiwa ieneñ iwawai kecma andiaiguc hicñimac imuac ara zému.¹⁹ Wañu énézéwa ou kurumenjiguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka hénia hénia hémmu. Imi mia sac zéma geric bélanj zéma hofac konduñ wéséséya.²⁰ Kaiwe kiwanéj melemma siñj wañu maso kiwa

imi sac sac wañuguc Miñ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac.²¹ Wañu ménéñ méñ Miñ Kewuac qara qacanzuiguc képésic igucnec añgégina tiénécmimanj.

²² Israel ic embac, ac youmi niñgic; Ini ninzu ésécnec, Anutunéj sugcinaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi mérera hénia hénia zéma asé kiwiac haka hénia hénia imi Yesuac muru mema Yesu Nazareteneç i héipucya wammiyec.²³ Ic imi mia, Anutunéj haka imi ménda hicñiyecnec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu eneñ ic Moseac hena ac ménda niñgic ionac méraginaiguc haigic biriñnéñ qegic humuyec.²⁴ Wañu humucnéñ i késamacac séc qahac wañu Anutunéj humucac zéra igucnec hulacmima meqeli miyec.²⁵ Dawidinéñ iwac niñac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miñ Kewunéñ nalé séc wésénaiguc kecañzac. Wañu inéñ nuac héinaiguc nañu ni qeka meka ménda wammañ.²⁶ Imuac niñ ewana ségiségi wañu ezelañnanéñ mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmaç.²⁷ Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuñaguc ménda waina hemañ. Wañu guac Içga Téréya ménda waimina houmac.²⁸ Geñ nézéna, keckecac hénaya héñi. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

²⁹ Dac munahécna ni ac yomi efima hia énézémanjac séc; Yandanina Dawidinéñ humuyu téngégic iwac kic suaña imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezacnec.³⁰ Wañu i imi Anutuac tilij tilij ic kerec imuac niñ Anutunéñ iwac qelihéra sucnina igucnec méñ kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmaç niñac ac selianec zikima ézéyu

nijec. ³¹ Iwawai hicnjimac imi héntegicma Kristoac yacyacwac nijac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumunjaiguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwiyanéj ménda houyec. ³² Anutunéj Yesu imi meqeliyu yarec. Wañu neñañ moczoñ haka imuac héipuc ichéra wamma kecziñ. ³³ Anutunéj meyacmiyu inéj iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Mañgocac murunec Uña Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. ³⁴ Dawidi inéj kurumenjiguc ménda eñec. Wañu inéj yomuhuc zéyec; Miñ Kewunanéj[†] nuac Miñ Kewuna[§] yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. ³⁵ Tacnanec neñ guac hazéchécga onopocba guac hénagawac hena titiga wammu. ³⁶ Imuac niñ Israel ama séc ic embac moczoñ yomuhuc niñ yacgému; Ini Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic Anutunéj i Miñ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ienen ac imi nijgic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahécnina, nini dimuhuc wambiñ? ³⁸ Imuhuc zégic Peteronéj melemma zéyec; Ini moczoñ yanda, ewa qerigina melengic késpedesgina wai énécmimacac niñ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmi ini ewa hiawac Uña Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miñ Kewu Anutuninanéj héihéré énécmimac ionac buña wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inéj ac sasala méñ toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eneñ hicñisai biria yomi onarunec anjéngina tiénécmiyu érému! ⁴¹ Imuhuc

zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgeñ zanjégina 3,000 imuhuc ésecnec tunjinaiguc toroqe énécmigic. ⁴² Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala wañamuma saméñ kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgic.

⁴³ Wañu ic embac moczoñ zénéngina hiriyec. Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwac haka méréra sasala megic hicñiyec. ⁴⁴ Wañu ninzéh ninzéh ic ienen momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecañgic. ⁴⁵ Kecma méñnéñ méñ iwawai méñ nijac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmiañgic. ⁴⁶ Wañu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuñ téréyaiguc tocgéañgic. Wañu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma saméñ kuma amunec qamunec wamma neañgic. ⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ienen eegina héiénécmigic kecañgic anjéñ tiénécmimia ionac zanjégina imi Miñ Kewunéñ toroqe énécmiyu eñec.

3

Peteronéj ic puriñ méñ mehiaruyec.

¹ Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeñ Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc eñoc. ² Wañu ic méñ nenjocyawac qeria igucnec puriñ hicñjima kekera imi ic tosanéñ duñaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañgic iwawai méñ nijac qesiénécmimac niñ kaiweya kaiweya nagu méñ Naguc soroc

[†] 2:34: Hebiraio aciguc; Yawe. [§] 2:34: Hebiraio aciguc; Adonai.

zéangic imuaru haigic tacaneç. ³ Ic iminéñ Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc embiñ zé wanj icirca iwawai niñac welec érécmiyeç. ⁴ Weleru Peteronéñ Yohaneguc héñsosloma yomuhuc ézéyeç; Niri niricna. ⁵ Zéyu inéñ iorarunec iwawai méñ memañ zé mambécma iricsosoliyeç. ⁶ Iriru Peteronéñ yomuhuc zéyeç; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa kecçua, wañu iwawai késakecçua imi gémmañ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geñnec hénatawéya zéma hénayawac giniña imi kuhaguc wañec. ⁸ Imuhuc wamma seligiyyu téçgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuñ téréyaiguc emma tima kemma téçgéma kemma Anutu mepésiyeç. ⁹ Wañu inéñ tima kemma Anutu mepésiyyu ic embac moczoñ yanda ienen i héngic. ¹⁰ Hémma ic iminéñ Nagu sorociguc tacma iwawai niñac welec énécmianeç ic imi mia zéma héñtegicma haka hiçñimiyec imuac muñguc yanda welicgéma aurigic.

Peteronéñ welicgéma toçgéic imi onac ac énézéyeç.

¹¹ Ic iminéñ Petero zéma Yohane érépésima keñu ic embac ienen aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuñnec hama ionac muru toçgéic. ¹² Wañu Peteronéñ inicma énézéyeç; Israel ic embac, némac niñac haka imuac aurizu? Ini niñgic neren norac kucnira zéma hakanira hia bianéñ ic yomi mehiaruzic esécnec wañu niric sosolima nanzu? ¹³ Imi neren qahac, néñ Yesu eneñ Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonéñ hulacmimañ zéma ewaya zikiyeç. Wañu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémigic. Wañu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéñ

eñeya welen qeçe ic Yesuac qac buña meyaec; ¹⁴ Eneñ ic solaña zéma téréya ménda nimmima sac naec ic méñ hulacmimac niñac zéwelec migic. ¹⁵ Eneñ kekeç miñina qehumugic. Wañu Anutunéñ ic humumia suggina igucnec i meqeli miyeç. Wañu neñañ imuac héipuc ic wanziñ. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéñ Yesuac qara niñzéñgéyu niñzéñ niñzéña iminéñ séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma niñzéñ niñzéñ iwac murunec hiçñimizac iminéñ ic youmi ini moczoñ yanda kicginaiguc séwiya solaña mihiçñi mizac. ¹⁷ Wañu deguc ni yomuhuc niñzua; Ini ménda niñasarima imuhuc wañgic. Wañu galenheçgina ienen imuhucyanec. ¹⁸ Wañu Anutunéñ eñeya kua meme ic ionac kuagina mema eñeya Kristonéñ qeñzeñ manzeñ nimmac imi ménda hiçñiyunec zédareç ac imi imuhuc meseliyeç. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac késpedesgina zuac énécmiyyu. ²⁰ Imuhuc wañgic Miñ Kewuac murunec tac hihiaruac naléya hamac. Hayu inéñ Yesu Kristo becneç kumuyeç i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunéñ baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc eñeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyeç séc kurumeñnéñ Yesu tétéçgéma heyunec iwawai moczoñ meqelimaç. ²² Mosenéñ yomuhuc zéyeç; Miñ Kewu Anutuginanéñ onac niñac dac munahéçgina ionac suggina igucnec kua meme ic méñ ni éscnec kumuyu nammac. Wañu inéñ ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoñ niñtohodacmu. ²³ Méñnéñ méñ Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niñtohomac imi ic embac suggina igucnec elicgéyu qahac

wandacmac. ²⁴ Anutuac tilij tilij ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tošara ai imuac arenjiguc namma zégic imi eneñ moczoñ nalé sura yomuac niñac walacnec zégic. ²⁵ Eneñ imi Anutuac tilij tilij ic ionac qelihécgina zéma Anutunéñ yanda hécgina ac zikiyec zikizki ac imuac qelihéra. Anutunéñ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuña tuña moczoñ guac qeliga iwac murunec mériañ memu. ²⁶ Eñac eñac késpedesgina igucnec melenj énécmima mériañ qeénécmimañ zéma Anutu eñeya welenj qe qe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ierenj ic embac ac énézéma nanj hofac oo ic zéma ocmuñ téréyawac demij galeñ kunenjina zéma Sadukaio ic ienenj iorac muru hagic. ² Ierenj ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyc. ³ Biriyu érépésigic ama bec sinjyec imuac niñ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianjyec. ⁴ Wañu acgira niñgic ionac sugcina igucnec sasalanéñ ninzéhégic ic embac zañgégina 5,000 éséc wañec.

⁵ Ai meme imuhucgeñ séwiac galeñ zéma qeriaç galeñ zéma hénac acac kiwi ic tošara Yerusalem amaiguc tocgégic. ⁶ Héfac oo ic kunenjina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunenjina iwac sac kitichéra ienenj momacnec kecgic. ⁷ Ienenj Petero zéma Yohane sugcinaiguc oropocgic nanjyc yomuhuc qesiércmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸ Qesigic Petero imi Uña Téréyanéñ qeriaçguc kuaya qeyu yomuhuc

énézéyec; Hénaorinj neñañ séwiac galeñ zéma Israel neñañ qeriaç galeñ hécnina, ⁹ Ic puriña imi haka hiabia wammiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc, ¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczoñ yomuhuc niñasarimu; Ini Yesu Kristo Nazareteneç i ic héngena wéndaraiguc qehumugic Anutunéñ humuc igucnec meqelimiyc. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. ¹¹ Yesu imi meriqe ic eñaoc hoc ménj héñara mema gililig keñkeña iminéñ mia ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹² Késpedesic igucnec añgéh titi imi méñaru ménj ménda hezac. Kurumeñ bawaiguc ic neñañ muru añgéh tinénécmimacac qac ménj ménda nénécmiyu hezac. ¹³ Petero zéma Yohane ierenj imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eñoc imuhuc zéma niñgic. Wañu efima kucnec zéyc nimma aurigic. Wañu becneç Yesuguc keroc imi irictegicgic. ¹⁴ Wañu ic hiaruyec iminéñ iriguc momacneç nanj hémma zéqetali wañ ércmiwiñ zéma osigic. ¹⁵ Wañu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric eñacnec yomuhuc eminimma zégic; ¹⁶ Neñañ ic éréhéç imi dimuhuc wañ ércmiwiñ? Kiwi méréra eñeña wañic ic embac Yerusalem keczu ienenj moczoñ buña imi nindacgic. Wañu neñañ imuac qaecgéwiñac séc qahac wanzac. ¹⁷ Ic embac ionac sugcinaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic méñac ménj, ac ménj muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé ércmima zéseli ércmiwiñ. ¹⁸ Imuhuc zémaguc muñguc héihéré ércmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli ércmigic.

19 Zégic Petero zéma Yohane ieren yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéj hia me qahac imi enjoc niŋgésigic. ²⁰ Niri imi iwawai hémma niŋic imi ménda zéauwicac séc qahac. ²¹⁻²² Mehiahiaruac asé kiwiya hicŋimiyec ic iwac yawuŋa imi 40 ogirec imuac niŋac ic embac moczoŋ haka hicŋiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiŋ zé osima muŋguc zétericgé érécmima wai érécmigic keŋoc.

Ninzén ninzén ic ienen zéwelec waŋgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane ieren ekaŋ ic embac ionac muru liliŋgéma kemma hofac oo ic kiwa zéma qeriwac galen ienen ac érézégic imi moczoŋ énézédaroc. ²⁴ Zéyic ienen nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Miŋ Kewu yanda, Anutu! Geŋ baec kurumenj zéma konduj zéma iwawai moczoŋ yanda imuac qeriaiguc hezac imi zéna hicŋiyec. ²⁵ Geŋ Uŋaga Téréya mélimima welen qeqega Dawidi, neŋaŋ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zéne; Némac niŋac baera baera i hazéc wammizu? Waŋu imuac ic embac ienen aigina héla qahac imuhucya mewin zé sasaŋgiaiguc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnéj météré mimia iorac hazéc waŋ érécmiwiŋ zéma baecac ic kewuhéra ienen yacma nanzu, waŋu séwiac galen enen momacnec tocgézu. ²⁷ Hélaacnec, imuac séciguc ama arenja yanda yomuhucgeŋ Herode zéma Pilato ieren baec méjunec méjunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welen qeqe icga téréya Yesu halécnéj météréminec i hazéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi enen geŋgaoc iwawai mén

hicŋimacac zéma guac ewa siŋga zéma méraga kuhanéj becne niŋarenégenc imuac mia wambiŋ zéma tocgégic. ²⁹ Miŋ Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welen qeqehécga naŋgé nénécmina zénéŋnina ménda hiriyu ackuazécga imi zéauwiŋ. ³⁰ Waŋu méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welen qeqe icga téréya Yesuac qaraiguc hicŋimac. ³¹ Imuhuc zéma welecgic tecgéyu ama tocgéma tacgic iminéj hiriyu ienen moczoŋ Uŋa Téréyanéj qerigina kuaya qeyu zénéŋgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninzén ninzén ic ienen ewa momac wamma kecgcic.

³² Ic tuŋ ninzénégic ienen ewa qeri momacguc wamma ménrénéj mén iwawaigina mén niŋac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecaŋgic. ³³ Waŋu Mélíméli ic ienen kucgina seliaguc Miŋ Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianéj qacginu heyec. ³⁴ (34a) Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ienen iwawai imi haigic megic soukiwaya mema haŋgic. ³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndémma ic tosara iwawai mén niŋac osigic séc énécmigic, (34b) suginaiguc ménrénéj mén iwawai mén niŋac ménda osigic. ³⁶ Waŋu Rewi ic mén qara Yosefe, Kipuro baec zékéŋa igucnec keru Mélíméli ic ienen iwac Banaba zémiaŋgic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli waŋ énécmiawac naŋa.) ³⁷ Inéj ai mén késa kerec imi haiyu megic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniña Safira.

¹ Wañu ic mén qara Anania inéñ iniña Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Wañu inéñ boña bakia musañgéyu heyu, iniñanéñ momacnec niñec. Wañu bakianec mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec. ³ Haiyu Peteronéñ zéyec; Anania, némac niñac Biria miñinanéñ qeriga sécgéyu Uña Téréya ikoc wammima baecgawac boña bakia musañgézan? ⁴ Iwawai hegéñec imi geñga buña ménda heyec me? Wañu haima soukiwa menec imi geñga buña ménda heyec me? Imi moczoñ geñga, néñ némac niñac haka imuhucya guac qerigaiguc niñarenéma kecneç? Ic ionac qahac, néñ gi Anutu ikoc wammizan. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianéñ nimma humuma mama qeyec. Wañu haka hicñiyec imi niñgic séc zénéngina kuney yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac eney hama qamocya osoma huama kemma téngégic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keñu iwac iniñanéñ haka hicñiyec imi ménda niñtegicma hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronéñ qesimiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boña meyoc imuac sécyá wanzac me? Zéyu inéñ zéyec; Oo imi sécyá wanzac. ⁹ Zéyu Peteronéñ ézéyec; Dimuhuc Miñ Kewuac Uña Téréya batucgéwic zéma ewa momac wañoc? Inicna, ic tosara euga téngéma liliñgéma hama naguiguc nanzu. Wañu ieney gi momacnec huagémma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc geñnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Wañu sac qeli merac ieney éréma héngic qamoc mén hicñima heyu hémma huama mama kemmu iwac euyawac qéhéréñaiguc téngégic. ¹¹ Hénaorinj zéma ic embac

haka imuac surucya niñgic séc zénéngina kuney yanda hiriyec.

Mélíméli ic eney ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Mélíméli ic ieney méragina suluma ic embac sugginaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra héniya héniya megic hicñiyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéangic. ¹³ Wañu tosanaréñ ionac muru ménda efima toroqegic. Wañu ic embac ieney Mélíméli ic ionac niñgic eñeña wañec. ¹⁴ Wañu ic zéma embac momacnec tuña tuña muñguc yanda ninzégéma Miñ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵ Imuac niñ Peteronéñ hama keñu irecyanéñ osiénécmimacac niñ ic embac hafiginaguc onagicma hama hena yandaiguc hehe duñgina me aturu heheginaiguc onopocgcic hegic. ¹⁶ Wañu ic embac sasala ama areña kuney kuney séc Yerusalem lelec lelec tacma keñec imuacnec ieney imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uña birianéñ wañu qenzeñ manzeñ qeangic imi onagicma hagic. Wañu hagic séc moczoñ hiarudacgcic.

Kua meme uñanéñ Yesuac Mélíméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra Sadukaio tuñaguc kecgcic imi eney qeri biric nimma yacgcic. ¹⁸ Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac kicginaiguc hésa amaiguc onopocgcic. ¹⁹ Wañu siñiyaiguc Miñ Kewuac kua meme uñanéñ hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec; ²⁰ Kemmu ocmuñ téreyaiaguc namma kekecac ackuazéc imi moczoñ ic embac énézédacmu. ²¹ Imuhuc zéyu ama gian gianiguc ocmuñ téreyaiaguc emma ackuazéc ku énécmigic.

Waŋu hofac oo ic eŋeŋa zéma toŋachéra hama Sanhederin kaunŋsol zéma Israel qerawac galen moczoŋ énézégic tocgégic. Waŋu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niŋac ic toŋara héŋa amaiguc méli énécmigic. ²² Waŋu ocmuŋ téréyawac galen meme ic ieneŋ kemma héŋa amaiguc ménda mihiŋci énécmima liliŋgéma hama énézégic. ²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma héŋni héŋa ama imi naguya zikigic taczacnec. Waŋu awiawi ic ieneŋ nagu séc naŋgic. Waŋu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic méŋ ménda mihiŋziŋ. ²⁴ Ama ocmuŋ téréyawac demin galen kunenŋina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ieneŋ acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niŋgic sicsaoc waŋec. ²⁵ Waŋu ic méŋnéŋ hama énézéma zéyec; Niŋzu, ic toŋara héŋa amaiguc onopocgic imi eneŋ ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu. ²⁶ Zéyu galen iminén ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Waŋu ic embac ieneŋ hocnéŋ nunuwu niŋac zéma bacgina yandiyu bénzénec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunŋsol kicginaiguc naŋgic hofac oo ic eŋeŋaganenén qesiénécmima zéyec; ²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niŋac selianec zéseli énécmiyin. Waŋu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Waŋu ic iwac sacya niŋac Anutunén imuac bakia melen nénécmiyu neŋaoc bisiwiniŋ niŋ wanzu? ²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic toŋara ieneŋ yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowin zé Anutuac ackuazéc waiwiŋac séc qahac. ³⁰ Eneŋ Yesu ic héŋeŋa wéndaraiguc qehumugic. Waŋu

imi mia yanda hécnina ionac Anutunén meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenŋic képésicgina wai énécmimacac niŋ Anutunén méra héyanén i wagicma emma ic kewu zéma anŋén titi icninawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanziŋ. Waŋu Anutunén méŋnéŋ méŋ ara tohogic ionac Uŋa téréya énécmiyu Uŋa Téréya iminén imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niŋgic qerigina kilen yanda biriyu unuhumuwiŋ zé waŋgic. ³⁴ Imuhuc waŋgic méŋnéŋ sugina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, waŋu ic embac moczoŋ yanda eeya héianŋic. Inén Yesuac Mélíméli ic onagicma komora méŋ séŋgaŋeŋ kemma nammu niŋac énézéyec. ³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai méŋac méŋ waŋ énécmiwiŋ zé haka imuac hiabianec niŋgésimu. ³⁶ Hénia zéwa niŋgic, bec nec Teuda hiŋjima eŋeya niŋ méŋac séciguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic zaŋgégina 400 imuac séc toroqegic. Waŋu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndén amuma kendacgic, héla qahac waŋec. ³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanén hiŋjima ic tuŋ yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Waŋu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ieneŋ héndén amuma kendacgic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézézua, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecic. Niŋin areŋgia zéma aigina iminén ic ionac murunec hiŋzicaguc birima maqemac. ³⁹ Waŋu Anutuac murunec hazaciguc eneŋ mebirimuac séc qahac wammac, néŋ Anutuguc eumu tanec wambac

nijac. ⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic érégic kémbijnénj unuma Yesuac qaraiguc ac méj ménda zému nijac zéselima wai énécmigic kenjic. ⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic enej Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunénj niju nini Yesuac qara nijac mema titi wañ nénécmiwu éséc wanjac zéma nimma ségiségi wañjic. ⁴² Wañu ienenj méndagucnec waigic, néj kaiweya kaiweya ocmuñ téréya me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma bunja suruc hiabia ku énécmianjic.

6

Yesuac Mélíméli ic ienenj ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Wañu nalé imuhucgenj Yesuac tohotoho ichéra zanjégina toroqema enec. Enju Yuda ic tosara Hebiraiio ac zéanjic ienenj naléya naléya maqeqeya galengé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéanjic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Wañu Yuda ic Girik ac zéanjic ienenj enacnec ewa héténgina memama haka imuac Hebiraiio ic zébiri énécmigic. ² Imuhuc wañjic Mélíméli ic ienenj tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndénj énécmimanec kecbij imi haka hiabia qahac. ³ Dac munahécnina sugginaiguc ic 7 Uña Téréya zéma nijtegit qijtegit sécgé énécmiyu eegina héiénécmianzu imi mihicnj énécmigic nenenj ai imuac kumu énécmiwij. ⁴ Wañu nenenj imi zéwelec ai zéma ac téryawac ai sac toroqema mema kecbij. ⁵ Zégic ac iminénj hénorij moczonj yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ienenj ic youmi mihicnj énécmigic; Ninzénj ninzénj zéma

Uña téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, wañu Nikolao inénj becaru melemma Yuda hénaguc toroqema kekera. ⁶ Wañu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic nañjic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozogé énécmigic.

⁷ Wañu Anutuac ackuazécnej saima kenju Yesuac tohotoho ichéra ionac zanjéginanénj Yerusalemiguc kunenj yanda toroqema enec. Wañu hofac oo ic sasalanénj ninzénj ninzénj imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inénj ic embac sugginaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéj ménda memeya imi sasala meyec. ⁹ Wañu tocgotocgo ama méñac hénorij qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ienenj momacnec yacma Stefanoguc zéenj zéma wamma ac zégic. ¹⁰ Wañu Stefanonénj Uña Téréyaguc ac hiabianec nijarenj wamma zéyu ienenj ara melemmuac séc qahac wañec. ¹¹ Wañu ienenj ic tosara zénangé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanonénj Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriwac galenj zéma hénna acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma kenjic. ¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocjic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuñ téréya zéma hénna ac imuac nalé séc zébirianjac. ¹⁴ Nini imi inénj Yesu Nazaretenecc iminénj

* 6:9: Yuda ic tunj méj Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

ama youmi hézégéma haka silic Mosenéj mema mama nénécmiyec imi melenj qelia wammac imuhuc zéyu niñanzin. ¹⁵ Zégic kaunsol moczoñ yanda imuaru tacgic imi enej Stefanoac hémma héñ wañgic iwac kic tanera imi kua meme uña ionac kic tanec éséc nec wañec.

7

Stefanonéj Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Wañu mulu memaac icya ionac eñejaginanéj qesimima zéyec; Ac imi hélac nec me? ² Zéyu Stefanonéj yomuhuc zéyec; Dac munahécna zéma mañgoc hécna acna zéwa niñgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéj hicñimiyec. ³ Hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma areñhécga wai énécmima neñ baec méñ gézéwa hémbésemañ imuaru kembésemañ. ⁴ Imuhuc ézéyu inéj Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru mañgocya humuyuguc Anutunéj enej deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵ Hama inéj baec yomuaru iwawai méñ ménda waimima baec titiña méñ ménda miyec. Wañu Anutunéj Abaraham meracya méñ qahac kerunec eñeya zéma andiaiguc qelihéra ieneñ baec yomi késamu niñac ac zikimiyec. ⁶ Wañu ac Anutunéj ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ieneñ ic mérera ionac baeciguc ic kian kemma kecmu. Kecgic baec miñina ieneñ welen qeénécmimiac niñ énépésima yawuñ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷ Wañu welen qemuac niñ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niñgési énécmima bakia melen

énécmimañ. Wañu imuac andiaiguc qelihéra ieneñ baec imi waima hama baec yomuaru ni welen qenémму. ⁸ Wañu Inéj Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Wañu naña Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 wañu séwi taséya hericheric imuac haka wañec. Wañu Isakanéj Yakop mi-hicñiyec. Wañu Jakobonéj yanda hécnina 12 miñicñi énécmiyec.

⁹ Wañu yanda hécnina ieneñ Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niñac waimigic késama Izipte baeciguc keñgic Anutunéj i guc kerec. ¹⁰ Kecma zéra béra moczoñ imuac qaha iguc nec metecgéma ewa hia nimmima niñtegic qintegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéj héñu hiaruyu Izipte héñgaleñ ama areña yanda zéma eñeya ama séc héñgaleñ wammac niñac kumuyec. ¹¹ Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicñiyu qenzeñ manzeñ he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kecgic. ¹² Wañu Yakopnéj Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu keñgic. ¹³ Wañu muñguc keñgic Yosefenéj eñeya héniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ieneñ héniaya niñgic. Wañu Faraó ézéyu inéj Yosefeac areñhéra héniaquina wininiyu inicma niñec. ¹⁴ Wañu Yosefenéj dac munahéra tosara méli énécmiyu mañgocya Yakop zéma sac kitichéra moczoñ ic embac 75 onagicgic. ¹⁵ Wañu Yakopnéj Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhuc nec humudacgic. ¹⁶ Kecma gamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec méñ Abarahamnéj bec nec Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuañac buña soukiwa énécmima meyec

imuaru téngé énécmigic.

17 Wañu Anutunéh Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducñiyu Izipte baeciguc areñhécnina ionac zañgégina imi muñguc yanda saima ejec. 18 Wañu kecma ic kewu méréra méñ Yosefeac hénia ménda nininjanéh Izipte baecac galenñ wañec. 19 Wañu ic kewu inéh mia areñ hécnina tiwiqiwiliñ wañ énécmima zéra béraiguc onoporec. Wañu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niñac deminñ sénganñegiguc wai énécmianñgic. 20 Nalé imuaru mia Mose hicñiyec. Wañu Anutunéh héñu sécgéyec. Sécgéyu mañgocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc wañec. 21 Wañu kecma winiñu waigic Faraó béracyanéh wagicma galenñgéyu iwac nañña wañec. 22 Wañu Mose imi Izipte ic ionac niniñgina imi moczoñ kumigic ara zéma wawañ memeya imi kucyaguc wañec.

23 Kecma yawuñña 40 imuac séc wañu kemma Israelac qeli, dac munahécna inicmañ zéma qerianéh niñec. 24 Kemma Izipte ic méñnéñ Israel ic méñ eñ qeyu iricma ic méñ yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melenñmima qehumuyec. 25 Wañu inéh dac munahécna ieneñ Anutunéh mérananéh yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niñasarimu imuhuc zéma niñec, néñ ieneñ imi ménda niñteggicgic. 26 Wañu ama siñjima gianñiyu Israel ic éréhéc euyic muñguc winini érécmima iereñ ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac mebiri amuzaoc? 27 Zéyu ic alaya eñ qeyec iminéh Mose qéfaccé mima yomuhuc zéyec; Mérénéñ gi nonac galenñ zéma gésigési ic

kumugéñec? 28 Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numañ zéma wanzañ? 29 Zéyu ac imuac niñac Mosenéh néñgacma Midian baeciguc ic kianñ wamma kecma baec imuhucgeñ nanñhéréracuc wañec.

30 Wañu yawuñ 40 imuac tetecgia wañu, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Minñ Kewuac kua meme uña méñnéñ ic hésa waiyaguc imuac geric bélañña qeriaiguc iwac muru wininiyec. 31 Wininiyu Mosenéh hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héñ sosolimañ zéma hosuraiguc keñu Minñ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; 32 Ni yanda hécga ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéh bac yandi yandi wamma zénéña hiriyu efima hémmacac séc qahac wañec. 33 Wañu Minñ Kewunéh yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzañ imi baec téréya imuac hénia usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. 34 Ic embachécna Izipte baeciguc kecgic mematiti wañ énécmigic hémma héñanñzua. Wañu ionac zésiaccñinanéh nuruyu nimma hulac énécmimañ zéma mazua. Deguc hana neñ gi Izipte baeciguc méligémba. 35 Imi mia ieneñ Moseac mérénéñ gi galenñ zéma gésigési ic kumugéñec imuhuc zéma waimigic. Néñ Anutunéh ic imi mia ionac galenñ zéma anñgét titi icgina wammac niñac kua meme uña méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicñimima Mose méliyec. 36 Méliyu ic iminéh kemma Izipte baeciguc zéma Konduñ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuñ 40 imuac séc meyu héñgic onagicma hayec. 37 Wañu Mosenéh mia Israelac

qelihéra yomuhuc énézéyec; Anutugina Miñ Kewu iminér dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic méñ ni ésec imuhucya meyacmimac.³⁸ Mose inér baec kéra kérésiaiguc azorogic sugcinaiguc yanda hécnina zéma kua meme uña méñ Sinai baec boñaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wañu inér mia ac kekecyaguc imi nénécmimanj zé meyec.³⁹ Yandahécnina ienen acya ménda tohoma qéfacgéma sugcina igucnec elicgéic ewa qeriginanér Izipte baeciguc lilingéyec.⁴⁰ Wañu Aron yomuhuc ézégic; Gi anutuac irecya méñ mena iminér walac walac kenju méndacbiñ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicñiyec imi nini ménda ninziñ.⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgeñ burumakao merawa imuac baniaraya mema iwac muru yañ qema héfac héimigic. Wañu méraginanér megic iwawai imuac ségiségi wañgic.⁴² Imuhuc wañgic Anutunér andé unuma wai énécmiyu ienen kurumenjac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miñina enej yawuñ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma yañ méñ qema lémbañ méñ onéngic me qahac?⁴³ Ini Molok imuac[☆] ocmuñ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niñac mesorocgéma megic imi mepési énécmiañgic, imuac ni Babilon baec emanñen ini nesi énécmimanj.

⁴⁴ Yandahécnina ienen baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecañgic. Hali imi Anutunér imuac tanera Mose ézéyec séc megic.⁴⁵ Wañu hali imi mia yanda hécninanér bisima kenkecma

kecgic. Wañu Anutunér kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeñ yanda hécnina Yesua méra bawraiguc kecgic imi enej iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galengé énécmiyec imuac naléya hayec.⁴⁶ Wañu Dawidi inér Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niñ wamma Anutuac amaya memac niñ welerec.⁴⁷ Wañu i qahac, néñ Solomonnér iwac ocmuñ téréya meyec.⁴⁸ Wañu Eñeña yanda iminér amaya amaya ic méranér megic imuaru ménda kecañzac. Imuac mia kua meme icnéñ yomuhuc zéyec;⁴⁹ Kurumenj imi nuac ic kewu tatacna, wañu baec imi nuac hena titina. Imuac niñac ini ama dimuhucya hia menémmu? Wañu baec dimuhucyanér nuac tac ninñac sécya hia wammac me?⁵⁰ Wañu iwawai momac yanda imi mérananér ménda mihicñiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béréngéyec. Enej yanda hécgina wañangic ésecnec nalé séc Uña Téréya andé qeqe wammianzu.⁵² Némac kua meme ic méñac onac yanda enej ménda qehéi wañgic kerec? Ic solaña méñ hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaña imi mia andé qema qehumugic.⁵³ Wañu kua meme uña eneyaoc hama hena ac imi énécmiyec, néñ kilendac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niñgic qerigina yaru iwac niñ zécgina kizéngégic.⁵⁵ Stefano imi Uña téréyanér qeriaiguc kuaya qeyu kurumenjiguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc nañu hémma⁵⁶ yomuhuc

* 7:42: Kembaña 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. ☆ 7:43: 2Ki 23:10

zéyec; Ninzu, ni kurumenj angyéu
Icac Nanja Anutu méra héiyaiguc
nanj hénzua. ⁵⁷ Imuhuc zéyu
ac qewelonj yanda qema geza-
cgina hézicgéma momac yanda
yacma iwac muru usuñec
kemma qéfaccgéma ⁵⁸ ama arenj
yanda deminj seliaguc imuac
sénganjeniguc wagicma kemma
hocnéj héigic héipuc ic tosanenj
malekugina hetecgéma sac qeli
ménj qara Saulo iwac héniaiguc
haigic. ⁵⁹ Wanju hocnéj héima
kegcic Stefanonénj welecma ac
yomuhuc zéyec; O! Minj Kewu
Yesu, gi qeri unjana késana.
⁶⁰ Imuhuc zémaguc siminj héima
kucnec yanda qacma zéyec;
Minj Kewu gi kápésicgina ionac
qacginu ménda haina enj, imuhuc
zémaguc gau seli heyec.

8

*Yesuac hénaoirij hazéc mi-
hicnjima néngacma kenja wanjic.*

¹ Stefano humuyu Saulonénj
qehumugic imuac ewa momac
wanjec. Wanju nalé imuaru Yesuac
hénaoirij Yerusalem kegcic ienenj
hazéc yanda mihicnjima Yuda
zéma Samaria baec séc néngacma
kendacgic. Kenjic Yesuac Mélíméli
ic enjanc nec ménda néngacma
Yerusalemiguc kegcic. ² Wanju
Anutu ee héihéi wammianzu ienenj
Stefano héisiac yanda wammima
ténjgégic. ³ Saulo inénj amaya
amaya emma ic zéma embac
momacnec énépésima qatéhéré
wanj énécmima hénaoirij mebirij
énécmima hésa amaiguc onoporec.

*Filiponénj Samaria ama arenja
arenja séc ackuazéc énézézec.*

⁴ Héndénj énécmimia imi enenj
baera baera kemma ackuazéc
imi zéau énécmigic. ⁵ Imuhuc
wanjic Filiponénj Samaria ama
arenja yandaiguc hinjacma Kris-
toac héniaja zéau énécmiyec.

⁶ Wanju Filiponénj kiwi hénia
hénia mema ackuazéc énézézec
tunj yanda ienenj ewa momac
wamma hémma nimma acyawac
wamma gezacgina haigic. ⁷ Hénia
imi yomuhuc; Inénj zéyu kuwic
biria sasalanénj ic tosara sipacgé
énécmima kegcic ionac murunec
qewelonj yanda qema éréigic.
Wanju purinj zéma hénia méragina
biria sasala mehiaru énécmiyec.
⁸ Wanju ama arenja yanda imuaru
ségiségi kunenj yanda hicnjyec.

*Séwi galenj ic Simonénj Unja
Téréya boñ memanj zé wanjec.*

⁹ Wanju ama arenja yanda
imuaru séwi galenj ménj kerec.
Iwac qara imi Simon. Inénj kuwi
kuhanénj ai ikora meyu Samaria
ic embac ienenj hémma welicgégic
enja ninjac ic kunenj zéamuma
kecañec. ¹⁰ Wanju enenja ma-
maya momacnec iwac gezacgina
haima, Ic youmi Anutuac kuc
kunenj yanda késacekzac zéanjic.
¹¹ Wanju nalé horua yanda
gété manira ai iminénj ewag-
ina mesoho énécmiyu méndac
mianjic. ¹² Wanju Filiponénj
Anutuac hénjgalenj ama arenja
yanda zéma Yesu Kristoac qac
buña zéau énécmiyu ninzénjgégic
ic embac momacnec doku naec
énécmiyec. ¹³ Imuhuc wanju
Simon imuhucnec ackuazéc
ninzénjgégic doku naecmiyu Filipo
méndacmiyu Filiponénj séséc hénia
hénia zéma kuc yanda mewininijyu
hémma welicgégic.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem
kegcic ienenj imi Samaria ic tunj
ienenj Anutuac ackuazéc késanij
wanjic zégic nimma Petero
zéma Yohane ionac muru méli
énécmigic kenjoc. ¹⁵⁻¹⁶ (Wanju
imuaru hénaoirij imi hakecma
ménjac ménj Unja téréyanénj ménda
mayecnec, ienenj Yesuac qaraiguc
dokunec sac naecgic,) imuac ninj
ierenj mekemma Unja téréyaguc

wammu niḡac zéweleroc. ¹⁷ Waḡu Yesuac méliméli ic éréhéc ieren mérágira orucginaiguc haiyic Uḡa Téréya megic. ¹⁸ Simon imi Yesuac méliméli ic ieren mérágira orucginaiguc haiyic Uḡa Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec. ¹⁹ Érécmima yomuhuc érézéyec; Kuc buḡa imuhucya ni momacnec néjic ic embac ménac mén orucginaiguc mérana haiwa Uḡa téréyaguc wammac. ²⁰ Imuhuc zéyu Peteronéḡ yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese imi soukiwanéḡ boḡa hia memaḡac zéma ninzaḡ, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc. ²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiḡa qahac. Imuac hénac ac yominéḡ guac iwawai me ai buḡaga ménda wammac. ²² Qeri biricga imi melemma Miḡ Kewu welec mina qerigaiguc ninḡ imuhucya késakeczanḡ imuac késpedesicga waigémmac gezanḡ. ²³ Gémba biriawac houhouyanéḡ qeriga sécgéyu késpedesicganéḡ pipigémma hezac. ²⁴ Zéyu Simonnéḡ melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niḡ wamma Miḡ Kewu welecmiyic iwawai zézaoc imi nuaru mén ménda hicḡi némmac.

²⁵ Waḡu Yesuac Mélíméli ic ieren Miḡ Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buḡa suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem liliḡéma keḡoc.

Filiponéḡ Ediopia ic mén Yesuac hénac ac ézéyec.

²⁶ Miḡ Kewuac kua meme uḡanéḡ Filipino yomuhuc ézéyec; Gi yacma emañgeḡgeḡ baec waḡgoḡa Saut iguc hiḡgacma hénac mén Yerusalemnec hénima Gaza amaiguc hiḡgaczac imuaru kembésémaḡ. Waḡu hénac imi baec kéra kérésaiguc heyec. ²⁷ Imuhuc

zéyu Filiponéḡ yacma keḡu Etiopia héḡgaleḡ ama areḡa yandawac Embac garata Kandake iwac welen qeḡe icnéḡ Yerusalemiguc Anutu mepésimaḡ zé eḡec igucnec mayec. Waḡu ic imi héḡgaleḡ ama areḡa yanda imuac sou kiwa moczoḡ galeḡgémac niḡac kuc yanda hemiyec. ²⁸ Waḡu inéḡ liliḡéma eḡeya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tiliḡ tiliḡ ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹ Waḡu Uḡa téréyanéḡ Filipino yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. ³⁰ Zéyu Filiponéḡ usuḡnec kemma kua meme ic Yesaiá iwac kiwi imi oloḡu nimma qesimiyec; Ac olonzaḡ imuac hénac ninzaḡ? ³¹ Waḡu inéḡ zéyec; Ménḡnéḡ hénac ménda meyu nimma dimuhuc niḡasarimaḡ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niḡ Filipino héhihé miyec. ³² Embac kewuac welen qeḡe iminéḡ ac kiwi oloḡec imi yomuhuc; Rama merawa mén qehéric wammu niḡ héréma keḡanzu ésécnec hérémigic keḡec. Waḡu rama mén zucya héric héric ic ménac wésaiguc hétéḡ qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya mén ménda aḡgéyec. ³³ Waḡu mamaya waḡu didiḡanec ménda zétecgé migic. Waḡu baec igucnec kekecyac wagicgic qahac waḡec imuac mérénéḡ iwac qelihéraguc wammac hia zéwacnec?

³⁴ Waḡu garatawac welen qeḡe icnéḡ melemma Filipino ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tiliḡ tiliḡ icnéḡ mérac niḡ imuhuc zézac, eḡeya niḡac me ic mén niḡac? ³⁵ Qesiyu Filiponéḡ kuaya aḡgémac ac imuaru toroqema Yesuac hénac ézéyec. ³⁶ Waḡu hénac keḡkecma doku méniguc kerenjic garatawac welen qeḡe icnéḡ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéḡ ziki néḡu doku ménda naec némbésémaḡ? ³⁷ (Ménda hezac.) ³⁸ Imuhuc

zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic naŋu Filipino zéma garatawac welenŋ qeŋe ic ierenŋ ekawu dokuiguc mekenjic Filiponénŋ doku naecmiyec. ³⁹ Waŋu doku igucnec éréyic Miŋ Kewuac Uŋanénŋ Filipino wagicma keŋu welenŋ qeŋe ic iminénŋ i muŋguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keŋec. ⁴⁰ Waŋu Filipino inénŋ Azoto* tauniguc wininima lelecgéma ama arenŋa kunenŋ kunenŋ séc séc buŋa suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

9

Miŋ Kewunénŋ Sauloac hicŋimiyec.

¹ Saulo imi Miŋ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi waŋ énécmimacac niŋ qeria geriwaguc waŋu wéséséya héiyu érémanec naŋu hofac oo ic eŋeŋa iwac muru keŋec. ² Kemma méŋnénŋ méŋ héná qelia imi méndacma kecziuguc mihicŋi énécmima ic me embac moczoŋ méragina dérécgéma Yerusalem érémaŋ zé Damasiko ama arenŋa yanda imuac tocgotocgo ama séc keŋkeŋawac oaec kiwi niŋac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu mema keŋkecma Damasiko ama arenŋa yanda hosuraiguc keŋec. Nalé imuhucgeŋ kurumeŋ igucnec asac mararaŋ méŋnénŋ élanzaŋnec mama qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendiŋgéma maŋeyu hema ac ewa méŋ yomuhuc zéyu niŋec; Saulo, gi némac niŋac nunesi wannémma kecanzaŋ? ⁵ Zéyu Saulonénŋ qesimima zéyec; Miŋ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geŋ qenesi wammima kecanzaŋ imi mia. ⁶ Gi yacma ama arenŋa yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kilenŋ mewésémaŋ imuac

ara gézéyu nimbésémaŋ. ⁷ Zéyu ic i guc keŋgic ienenŋ héténŋ imi niŋgic, néŋ ic méŋ ménda héngic imuac niŋ acgina qahac naŋgic. ⁸ Waŋu Saulonénŋ baec igucnec yacma kiwa himanec naŋec, néŋ iwawai méŋ hémmacac séc qahac waŋu ichéra ienenŋ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama arenŋa yandaiguc kerengic. ⁹ Waŋu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku méŋ ménda neyec.

Ananianénŋ Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama arenŋa yandaiguc Yesuac ai ic méŋ kerec. Qara imi Anania. Waŋu Miŋ Kewunénŋ tiliŋ tiliŋiguc hicŋimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miŋ Kewu. ¹¹ Zéyu Miŋ Kewunénŋ ézéyec; Niŋzaŋ, ic méŋnénŋ welecma taczac, imuac niŋ gi yacma héná qara Héná Dindiŋa imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méŋ qara Saulo, Taso ama arenŋa yanda igucnec iwac hocma mihicŋiwésémaŋ. ¹² Inénŋ irec méŋ tiliŋ tiliŋiguc hicŋimiyu ic méŋ qara Ananianénŋ eŋeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muŋguc kic hihiyaguc waŋec imi hénzac. ¹³ Zéyu Ananianénŋ melemma zéyec; Miŋ Kewu, ic embac sasalanénŋ iwac niŋ zéma Yerusalemiguc guac hénaoiriŋ hécgá haka biria hatac dahec waŋ énécmiyec imuac suruc zégic niŋanzua. ¹⁴ Waŋu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziŋ nini moczoŋ méranina dérécgé nénécmimac niŋac hofac oo eŋeŋagina iwac murunec kuc buŋa imi mema hayec. ¹⁵ Imuhuc zéyec, néŋ Miŋ Kewunénŋ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra

* 8:40: Qara méŋ; Asidot. † 8:40: Ama arenŋa yanda méŋ zéic alayaguc.

ionac muru nuac qac bujana wagicma kemmacac niŋ késawa ic imi nuac ai ic wanzac. ¹⁶ Qac bujanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicjamac imi ézéwa hémmac. ¹⁷ Waŋu Ananianéŋ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muŋguc kic hihi wamma Uŋa Téréya sécgégéŋu kecbésémaŋ niŋac Miŋ Kewu Yesu hénaiŋuc hicŋigéŋec inéŋ mia méli néŋu hazua. ¹⁸ Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéŋ taima mayu kicya muŋguc hima hémma yacma naŋu doku naecmiyec. ¹⁹ Waŋu nene nema kuhaguc waŋec. Inéŋ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areŋa yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

*Saulonéŋ hénima buŋa suruc hi-
abia zéauyu zéra béra qahaiguc
opocgic.*

²⁰ Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naŋa keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹ Énézéyu niŋgic imi eneŋ moczoŋ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacaŋgic ini mebiru énécmiaŋec imi qahac me? Waŋu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmaŋ zé hayec. ²² Waŋu Saulo inéŋ muŋguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téŋgéŋ wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areŋa yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niŋgic sicsaoc waŋec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala keŋu Yuda ic eneŋ Saulo qewiŋ zéma zéeminiŋ waŋgic. ²⁴ Waŋu ac saŋa hazéra imi Saulo gezawanéŋ niŋec. Waŋu ieneŋ Saulo qehumuwiŋ zé siŋi kaiwe séc nagu yanda séc awima naŋgic. ²⁵ Imuhuc waŋgic iwac

tohotoho ichéra ieneŋ sinjyaiguc neŋgeŋguc Saulo tima hésanéŋ neŋgeŋ qatéma deminŋ yanda andia luhuc memeac kifaŋaiguc naŋgéŋic hiŋgacma néŋgarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru torogemac niŋ batucgé énécmiyec, néŋ ieneŋ moczoŋ Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzéŋgéŋic imuac iwac zénéŋgina hiriyec. ²⁷ Waŋu Banabanéŋ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéŋ hénaiŋuc Miŋ Kewu dimuhuc héŋu Miŋ Kewunéŋ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areŋa yandaiguc inéŋ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc waŋ énécmiyec. ²⁸ Waŋu inéŋ iniguc momacnec kecma Yerusalem eneŋ mama wamma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec. ²⁹ Waŋu Yuda ic tosara Girik ac zéaŋgic iniguc ac waŋgic acginaanéŋ eneŋ mama waŋec. Waŋu ic ieneŋ Paulo qewiŋ zé waŋgic. ³⁰ Waŋu ai momachéra ieneŋ nimma Kaisarea ama areŋa yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiŋgacma kemma méligic Taso ama areŋa yandaiguc keŋec.

³¹ Imuac niŋ Yesuac hénaoŋiŋ Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanaŋ seli mihicŋi énécmimia waŋu Miŋ Kewuac ehéihéi wammima Uŋa Téréyanéŋ ewa qeriginaguc doŋgé énécmiyu zangégina saima keŋec.

Peteronéŋ ic méŋ mehiaruyec.

³² Peteronéŋ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaoŋiŋ Lida ama areŋa yandaiguc kecgic ionac muru keŋec. ³³ Waŋu imuaru ic méŋ mihicŋiyec, qara imi Ainea, inéŋ puriŋ wamma hehe taticiguc hema keru yawuŋ 8 waŋec. ³⁴ Waŋu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu

Kristonéj mehiaru génzac imuac niñ yacma hehe tatacga imi genjaoc mindiñina zéyu nalé imuarunec yarec. ³⁵ Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéj i hémma ewagina melemma Miñ Kewuac hagic.

Peteronéj Tabita humuc igucnec meqeliyec.

³⁶ Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac mén kerec, qara imi Tabita, neñañ aciguc Noniñ, wañu inéj ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmiañec. ³⁷ Wañu nalé imuhucgeñ Tabita i hafi hicñimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸ Lida ama areña yanda imi Yope ama areña yanda hosuru tarec. Wañu Yesuac ai ic embac ieneñ Peteronéj imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic ieren kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niñ qesimiyoc. ³⁹ Zéyic Peteronéj yacma iriguc momacnec kenjic. Kemma kendacgic ieren ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru i wagiric enjic. Enjic embac malé sasala ieneñ ic iwac maréñaiguc namma siacma zari maleku Tabitanéj iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héñec. ⁴⁰ Wañu Peteronéj énézéyu hiñgacdacgic simiñ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹ Taru Peteronéj mériaiguc késama héréyu yacma nañec. Nañu Yesuac hénaoriñ zéma embac malé unuruyu enjic Tabita qelizac imi énézéyu héñgic. ⁴² Wañu Yope ama areña yanda imuac miñina ieneñ haka imi zésaigic nimma sasala ieneñ Miñ Kewu ninzénjégic. ⁴³ Wañu Peteronéj Yopeiguc ic

mén qara Simon yañ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uña méñnéj Konelio hicñimiyec.

¹ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc ic mén kerec, qara Konelio. Inéj yaré ic 100 ionac galenñ kerec. Wañu inéj tuñ mén Italia yaré ic tuña zéañgic imuacnec. ² Wañu inéj enjeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usuñgina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric wañ énécmima halenñ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecañgic. ³ Kaiwe mén maria 3 kilok imuaru inéj héñu Anutuac kua meme uña méñnéj tiliñ tiliñguc hicñimima Konelio, zéma qarec. ⁴ Wañu inéj héñsosolima zénéña hiriyu zéyec; Miñ Kewu, hénia némac niñ? Zéyu zéyec; Halenña ic embac maqeqeya ionac haianzañ imi zéma zéwelecga iminéñ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama areña yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic mén qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi yañ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac wañanzac. Wañu ama imi kondunñ giñgiñaiguc taczac. ⁷ Kua meme uñanéñ ac imuhuc ézéma kenñu welenñ qeqe ic éréhéc zéma yaré ic sugña igucnec mén Konelio enjeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi wañ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu kenjic.

Miñ Kewunéj Petero tiliñ tiliñguc ézéyu héñec.

⁹ Ama siñima gianjiyu kaiweya mén kenkecma gau komoc wañu

ieney kenkecma ama imuac hosuraiguc kereŋgic. Waŋu nalé imuaru Peteronéŋ zéwelec wammaŋ zé ama qacyaiguc eŋec. ¹⁰ Waŋu inéŋ yaka niŋ humuma nene nemaŋ zé wamma énézéyu otocgo wammanec kecgic Uŋaŋéŋ qéléléŋgé miyec. ¹¹ Miyu héŋu kurumeŋ aŋgéyu gésé méŋ maleku ésécnec waŋgoŋa kembonŋ qahac imi zikima naŋgéŋgic baec qahaiguc mayu héŋec. ¹² Héŋu qeriaiguc yaŋ hénagina kembonŋ qahac hénia hénia zéma gisic zinangoc, zini mokoleŋ, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³ Waŋu ac méŋ yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Waŋu Peteronéŋ zéyec; Miŋ Kewu, qahac téŋgéŋ! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua. ¹⁵ Zéyu ac méŋ yomuhuc hicŋiyu hatac éréhéc waŋec; Iwawai Anutunéŋ zézuaczac imuac geŋ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶ Haka imi muŋguc hicŋiyu hatac haréwéc waŋu imuacnec gésé imi hérégic kurumeŋiguc eŋec.

¹⁷ Waŋu Petero iwawai héŋec imuac hénia imi dimuhuc zéma eŋeya ewayanéŋ nimma niŋ éréhéc waŋec. Waŋu ic tosara Konelionéŋ méli énécmiyec ieneŋ naguyaiguc namma Simonac ama niŋac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹ Waŋu Petero i iwawai héŋec imuac hénia niŋ areŋgémanec keru Uŋa téréyanéŋ yomuhuc ézéyec; Niŋzaŋ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰ I ini neŋ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiŋgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémaŋ. ²¹ Zéyu Peteronéŋ ionac muru hiŋgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niŋ you hazu? ²² Zéyu

zégic, Yaré ic 100 ionac galenŋina Konelionéŋ ic solaŋa kecma Anutu ee héihéi wammianju Yuda ic ieneŋ ee héihéi wammianzu. Kua meme uŋa téréya méŋnéŋ gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac niŋ ézéyec. ²³ Imuhuc zéyu Peteronéŋ onagiru ama tacyac waŋaŋec imuaru emma heŋic ama gianjiyu yacma iniguc keŋgic. Waŋu Yoŋe amaiguc ninzéŋ ninzéŋ dacmuna tosara ieneŋ acguc i guc momacnec keŋgic.

Peteronéŋ ic enia Konelioac amaiguc keŋec.

²⁴ Ieneŋ héniaiguc sinji méŋ hema kenkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kereŋgic. Waŋu Konelionéŋ sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic. ²⁵ Peteronéŋ amaiguc eŋu Konelionéŋ iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sicgéma mepésimiyec. ²⁶ Mepésimiyu Peteronéŋ mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic kecza. ²⁷ Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic. ²⁸ Waŋu inéŋ ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méŋnéŋ ic enia méŋ ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Waŋu Anutunéŋ ic méŋac méŋ qakola me zapi qeqeya ménda zémaŋac zé nézéyec. ²⁹ Imuac niŋ héihéré néŋgic acna waima hazua. Waŋu qesiénécmiwa, ini hénia némac niŋ héihéré néŋzu? ³⁰ Zéyu Konelionéŋ yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicŋiyuguc bec ai meme kembonŋ qahac tecgézac. Maria yomuhucgeŋ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéweleba ic méŋ malekuya lalacnéŋ kic ségéranaiguc winin-ima naŋec. ³¹ Namma yomuhuc

zéyec; Konelio, welecwelecca zéma haleŋga ic embac maqeqeya ionac haianzanj iminéj Anutuara haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgénzac. ³² Waŋu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méj qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yaŋ séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac waŋanzac. Waŋu ama imi konduŋ giŋgiŋaiguc taczac. ³³ Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazan imi hiabia! Nini moczoŋ youmi Miŋ Kewunéj ac gézélyec imi moczoŋ nimbiŋ niŋac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziŋ.

Peteronéj Konelioac héna géséhéra ackuazéc énézélyec.

³⁴ Zéyu Peteronéj kuaya auma énézélyec; Deguc ni héla méj niŋasarizua. Anutunéj ic neŋaŋ séwinina igucgeŋ ménda ninicma nénépsianzac. ³⁵ Ic embac baera baera keczu suggina igucnec méjnéj méj Anutu ee héihéi wammima haihaka solanja waŋanzu imi hia énépsimacac séha wanzu. ³⁶ Anutunéj luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Waŋu Yesu iminéj iwawai momac yandawac Miŋ Kewu wanzac. ³⁷ Yohanenéj doku naec hakawac zéauyuŋuc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicŋiyec imi ini ninzu. ³⁸ Anutunéj Yesu Nazarete ama areŋa igucnec i Uŋa Téréya zéma kuc buŋa imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niŋ inéj lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uŋa birianéj helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. ³⁹ Nini imi inéj Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka waŋec imi moczoŋ kicninanéj hémma héipuc wanziŋ. I imi

ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁴⁰ Waŋu ai meme haréwéc waŋu Anutunéj meqeliyu wininiyu héŋiŋ. ⁴¹ Waŋu ic embac moczoŋ yanda ionaru qahac, néj humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambiŋ zé Anutunéj becnec gési nénécmiyu i guc nene doku neyiŋ nonac muru sac wininiyec. ⁴² Anutunéj ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zétecgé nénécmimacac niŋ ic méj kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéc zéau énécmiwiŋ niŋac Yesunéj nénézélyec. ⁴³ Waŋu Anutuac tilin tilin ic ienej acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzégému moczoŋ iwac qara niŋac kápésicgina zuac énécmimac.

Uŋa Téréyanéj ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéj ac imuhuc zémanec nanju Uŋa Téréyanéj ic embac moczoŋ ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵ (45a) Mayu ninzén ninzén ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc kenjic ienej Anutunéj ic enia ionac Uŋa Téréya qocgé énécmiyu ⁴⁶ enjaŋ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma (45b) kileŋ yanda aurigic. ⁴⁷ Waŋu Peteronéj zéyec; Neŋaŋ meyiŋ ésécnec ic youmi ienej Uŋa Téréya mezu imuac mérénéj doku ménda naec énécmiwiŋ niŋac neuŋ héinénéc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronéj Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niŋac énézélyec. Waŋu ic embac ienej ai meme tosara méj iniguc tacyac wammu niŋac Petero welecmigic.

11

Peteronéj ai meyec imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézélyec.

1 Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzér ninzér dacmuna Yuda baec séc kecgic ienenj ic enia ienenj Anutuac ackuazéc anjéng tigic imuac suruc ninjic. 2 Imuac Peteronéj Yerusalem lilingéma enj séwi tasé hericheric ginaguc ienenj Petero mematiti wammigic. 3 Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac ninjac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nenec? 4 Zégic Peteronéj arengéma yomuhuc zéasari énécmiyec; 5 Ni Yope ama yandaiguc zéwelecma kecba Anutunéj tilinjiniguc nézéyu yomuhuc héngi; Gésé méng maleku yanda ésécnec kitiwa kemboj qahac imuaru zikima kurumenj igucnec nanjégic ségéranaiguc mayec. 6 Mayu qeriaiguc héng sosoliwa baec yanj hénagina kemboj qahacginaguc hénia hénia zéma haséng yanj zéma gisic zinangoc, zini mokolenj zéma sawawac nei hegic iniri. 7 Inicma ewa méng nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. 8 Zéyu nejj zéyi, Minj Kewu, qahac téngéng! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya méng kuanaiguc méndagucnec haiwa hinjarec. 9 Imuhuc zéwa kurumenj igucnec ewa méng yomuhuc melenj hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunéj zézuaczac imuac gejj iwawai zapi qeqeya ménda zéna. 10 Iwawai imi hicniju hatac haréwéc wanuguc imuacnec iwawai imi moczojj hérégic kurumenjiguc enec. 11 Wanju nalé sosola qahac ic haréwécnéng ama hema kecanj imuaru hama naguyaiguc nanjic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areng yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic. 12 Hagic Unj Téréyanéng yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéc ménda wamma iniguc

kembésémanj. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi nejjawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc enj. 13 Enni inéng haka dimuhuc hicnijiyecc imuac surucya zéma yomuhuc nézéyec; Kua meme unj méngnéng nuac amaiguc winin-ima namma yomuhuc nézéyu ninj; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méng qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. 14 Inéng hama ackuazéc énézéyu ackuazéc iminéng gi zéma hénia géséhécga moczojj képésicgina igucnec anjénggina timac. 15 Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Unj Téréya nejjaw muru mayec imuhucyanéng ionac muru mayec. 16 Mayu hémma Minj Kewunéng ac yomuhuc zéyec imi ninj qeliyi; Yohanenéng dokunéng naec énécmiyec, néng ini mia Unj Téréyanéng naec énécmimac. 17 Anutunéng nejjaw Minj Kewu Yesu Kristo ninzéngéyinj nalé imuaru sese nénécmiyec. Wanju inéng sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéng némaciguc Anutu neuj héimiwinec. 18 Imuhuc zéyu ienenj ac imi nimma ac héténggina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri melej melenjac bujj énécmiyec.

Antiokia ama areng yandaiguc Yesuac héniorinj hicnijiyecc.

19 Stefanu ninjac ununesi hicniju ic embac tosara ienenj héndéng héndéng amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néng Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic. 20 Wanju sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéng Antiokia ama areng yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Minj Kewu Yesuac bujjaw suruc hiabia énézégic. 21 Wanju Minj

Kewuac mérayanéj iniguc heyu ic embac sasalanéj ninzégéma Miñ Kewuac muru lilingéma hagic. ²² Wañu Yerusalemiguc hénaorij kecgic ienenj imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areña yanda imuaru keñec. ²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi wañec. Wañu ewa siñgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niñac ic embac moczoñ acnéj meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, wañu Uña Téréya zéma ninzéh ninzéh yanda sécgémima heyec. Imuac niñac ic embac tuñ yandanéh Miñ Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Wañu Banabanéh Saulo mihicñimanj zé Taso ama areña yandaiguc keñec. ²⁶ Kemma mihicñima wagiru Antiokia ama areña yandaiguc hayoc. Hama yawuñ momacguc ekawu kecma Yesuac hénaorij mihicñi énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyic Antiokia ama areña yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénaorij ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénaorij Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keñec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tilinñ tilinñ ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama areña yandaiguc hagic. ²⁸ Wañu ionarunec méñ qara Agabonéh Uña Téréyanéh tilingémiyu baec séc béti yanda hicñimac niñ andiawac ara énézéyec. Wañu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicñiyec. ²⁹ Hicñiyu Yesuac hénaorij ienenj kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulañgéma Yuda baeciguc ninzéh ninzéhac dacmuna hécgina kecgic ionaru haleñgina haigic kemmac niñ zétecgégic. ³⁰ Zétecgégic imuhucyanec haleñ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc

haima, ninzéh ninzéhac dacmuna hécgina ionac muru haigic keñec.

12

Herodenéh Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenéh hénaorij tosara ununesi énécmimanj zé méra meyacma énézéyec. ² Inéh Yohaneac dara Yakobo késama sounéh héiyu humuyec. ³ Imuhuc wañu Yuda ic ienenj haka imuac ségiségi wañgic inicteggicma Petero acguc késamanj zé wañec. (Wañu haka imi saméh yisya qahac imuac kendonjiguc hicñiyec.) ⁴ Wañu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonj tectéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nanu ara zétecgémacac niñ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tuñhéra 4 méndéh amuma galengému niñac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galengégic heyu hénaorij ienenj iwac niñ wamma ewa qerigina hélacnéj Anutu welecmigic.

Kua meme uña méñnéj Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenéh i wagicma hamuac niñec imuac naléya imi ama gianjiyu ducñimac. Wañu ménda gianjiyunec siñi imuaru Petero señ hésa éréhécnéh qatéigic téñginñ ic éréhéc iorac sugiraiguc gauya hekerec. Keru galenñ meme ic tosara nagu séñganjenjiguc galenñ mema nanjic. ⁷ Wañu héngic Miñ Kewuac kua meme uña méñnéj wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararanj méñnéj asariyec. Wañu kua meme uñanéj Petero maréñaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec señ hésanéj loloma madarec. ⁸ Wañu kua meme uñanéj ézéyec; Rikunja zikima héna usuga héina

hinḡaru. Imuhuc zéyu inéḡ imuhuc waḡec. Waḡu kua meme uḡanéḡ muḡuc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hinḡaruḡuc méndac némma hana.⁹ Zéyu Peteronéḡ méndacmima keḡec. Waḡu kua meme uḡanéḡ iwawai hélacnec wammiyec, néḡ ménda niḡasarima gau hénzua imuhuc zéma niḡec.¹⁰ Waḡu iereḡ galenḡ meme ic nagu séḡḡaḡḡenḡiguc naḡoc imi walac nanaḡa zéma andu nanaḡa orogicma keremma deminḡ yandawac ainḡ naguya ama areḡa yanda wésiaiguc nanaḡa imuaru hayoc. Hayic nagu imi eḡeyaocnec aḡḡé érécmiyu mama héna yandaiguc keḡoc. Keḡic kua meme uḡa iminéḡ élanzaḡḡec waimima eḡec.¹¹ Eḡu Peteronéḡ niniḡa béréḡḡéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni niḡzua. Haka yomi hélacnec téḡḡéḡ. Miḡ Kewunéḡ kua meme uḡaya mélima Herodeac méria zéma ai areḡ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac.¹² Imuhuc niḡḡegicma Yohane, Mareko zémimia iwac neḡḡocya Mariawac amaiguc keḡec. Waḡu imuaru ic embac sasalanéḡ tocgéma zéwelec wamma tacḡic.¹³ Kemma Peteronéḡ naguguc qeyu welenḡ qeqe embac méḡ qara Rodenéḡ ewaya niḡmaḡ zé hosuru hayec.¹⁴ Hama Peteroac ewaya niḡsarariyec. Waḡu séḡiséḡi yandanéḡ ewa soho wammiyu nagu ménda auma eḡ usuḡḡec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama naḡzac imuhuc qacma énézéyec.¹⁵ Énézéyu ieneḡ niḡma zéḡic; Gi ewaga sohozac. Waḡu inéḡ imuhuc seli qema zémanec naḡu ieneḡ zéḡic; Imi iwac kua meme uḡaya gezaḡ.¹⁶ Waḡu Peteronéḡ nagu imi qemanec naḡu ieneḡ nagu auma i hémma aurigic.¹⁷ Waḡu acgina qaimac niḡ

méranéḡ séséc waḡ énécmima Miḡ Kewunéḡ hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc waḡ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma niḡzéḡ niḡzéḡac dac munahéra énézémuac niḡ énézéma ama imi waima baec méḡiguc keḡec.

Miḡ Kewunéḡ Herode bakia meleḡ miyu humuyec.

¹⁸ Ama ḡianḡyu yaré ic ieneḡ Petero hocma iwawai dimuhuc hiḡḡimizac imi ménda niḡasarima qewelonḡ yanda waḡḡic.¹⁹ Waḡu Herodenéḡ hocma ménda mihiḡḡima awiawi ichéra zéqesi waḡ énécmimaguc humuciguc onopocmu niḡac énézéyec. Waḡu Herodenéḡ Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiḡḡacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéḡ Tiro zéma Sidon ama miḡina hazéc yanda waḡ énécmiyec. Waḡu ama imuac miḡina ieneḡ nene yaka ic kewu iwac murunec hiḡḡianzac imi mema kecaḡḡic imuac niḡ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindinḡima welenḡ qemianḡec i mebélacḡé mima luae niḡac welec miḡic.

²¹ Waḡu Herodenéḡ nalé meyec imi ducḡiyu ic kewuac maleku héima tatak edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec.²² Ic momac yanda ieneḡ hériaḡ haima yomuhuc zéḡic; Ewa imi icac ewa qahac, néḡ Anutuac ewaya.²³ Waḡu Herodenéḡ mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda meleḡu eḡec, imuac niḡ Miḡ Kewuac kua meme uḡanéḡ qeyu nanecnéḡ kigic nalé sosola qahac humuma qahac waḡec.

²⁴ Waḡu Anutuac ackuazécnéḡ muḡuc yanda yandi saima keḡec.²⁵ Waḡu Banaba zéma Saulo iereḡ Yerusalemiguc halenḡ énécmiawac ai imi metecḡéma

Yohane, Mareko zémimia i wagiciric Yerusalem waima lilingéma kenjic.

13

Buŋa zéauau ai niŋac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénarini sugginaiguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma qerriawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara mén Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Man-aen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Waŋu kaiwe méniguc nene zikima zéwelec wamma Miŋ Kewu mepésima kecgic Uŋa Téréyanéŋ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niŋ ururuyi imuac niŋ iri ai imuac gésiéércmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaŋuc méragina qacgiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uŋa Téréyanéŋ méli érécmiyu Silukia amaiguc mékemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc kenjoc. ⁵ Kemma Salami ama areŋa yandaiguc haréma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc Anutuac ackuazéc énézéc. Waŋu Yohanenéŋ iriguc kecma méra érécmiyec. ⁶ Konduŋ baec komoc komoc sugginaiguc qericma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeŋ Bayesu mihiŋigic. Waŋu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Waŋu inéŋ Baec galeŋ mén Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéŋ niniŋaguc. Waŋu inéŋ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuazéc nimmaŋ zé waŋec. ⁸ Waŋu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeŋ.) inéŋ hazéc waŋ énécmima baec galeŋ imi ninzén ninzén andé qema kemmac niŋ seliseli wamma ézéyec. ⁹ Waŋu Saulo qara mén Paulo inéŋ Uŋa Téréyanéŋ qeria

sécgémiyu Elima imi héŋ sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uŋa biriawac merac, iwawai dindiŋa moczoŋ yanda imuac hazécya. Ikoc zéma manam batu hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miŋ Kewuac hénia dindiŋa imi meqariŋ géanzaŋ. Haka biria imi ménda waiwésémaŋ me? ¹¹ Imuac degucguc Miŋ Kewuac mérianéŋ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeŋ gi kaiwe ménda hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma siŋi yandanéŋ hoturumiyu mérayanéŋ mezaŋ qezaŋ wamma kenha wamma méraya mema méra mimuac niŋ waŋec. ¹² Waŋu baec galeŋ néŋ iwawai hicŋiyec imi hémma ninzénégéyec. Waŋu Miŋ Kewunéŋ imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonéŋ Pisidia Antiokia ama areŋa yandaiguc Yuda ic buŋa suruc hiabia énézéc.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec kenha waŋgic ieneŋ Pafo ama areŋa waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kereŋgic. Waŋu baec imuaru Yohanenéŋ wai énécmima Yerusalem amaiguc lilingéma kenjoc. ¹⁴ Kenju ieneŋ Perege ama igucnec kenkecma Pisidia baec Antiokia ama areŋa yandaiguc kemma kecgic Sabata ducŋiyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵ Waŋu ieneŋ Moseac hénia ac zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac kiwi téréya imi oloŋgic ama imuac galeŋhéra ieneŋ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc mén nimma kecziuguc zégic niŋni. ¹⁶ Waŋu Paulonéŋ yacma méranéŋ séséc wamma yomuhuc énézéc; Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niŋgic. ¹⁷ Israel ic neŋaŋ

Anutunéh esaᅇambéc hécnina gési énécmiyec. Ieneᅇ Izipte baeciguc ic kian kecgic, néᅇ Anutunéh eegina héima kuha yandanéh onagicma hayec. ¹⁸ Zéléh baeciguc yawuᅇ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatéh waᅇ énécmima kecaᅇec. ¹⁹ Waᅇ Kanaan baeciguc kisic areᅇ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buᅇa zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Moczoᅇ toroqema zéwa yawuᅇ 450 séc ic kian kecgic.) Imi tegéyu zémindiᅇ mindiᅇ ic énécmiyu keᅇ kecma Anutuac tilih tilih ic Samuelac naléya hayec. ²¹ Waᅇ ic kewu niᅇac welecgic Anutunéh Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naᅇa Saulo énécmiyu inéh yawuᅇ 40 imuac séc galengé énécmiyec. ²² Waᅇ i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naᅇa Dawidi mihicᅇiwa ewana kuneᅇ yanda hemizac. Inéh mia ewa siᅇna tohoma iwawai moczoᅇ meselimac. ²³ Waᅇ Anutunéh ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neᅇaᅇaru aᅇgéh titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Waᅇ Yesunéh sucninaiguc hicᅇi asarimacac niᅇ walac Yohanenéh ewa melenᅇac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵ Yohane i héna zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac, néᅇ andénaiguc hama keczac iminéᅇ imi mia wanᅇac. Nidac imuhucyanéh héna usuyawac hésaya hulacmaᅇac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niᅇgic; Aᅇgéh titiac gezac qézéh ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galenᅇ hécgina eneᅇ Yesu zéma Anutuac tilih tilih ic

ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloᅇ niᅇanᅇu imuac hénia imi ménda niᅇasarigic. Hénia imuac niᅇac Yesuac zéma késpedesraguc zétecgégic Anutuac tilih tilih ic ionac ackuazéc imi hélaᅇuc waᅇec. ²⁸ Ieneᅇ késpedesira humucac sécyá ménda mihicᅇigic, néᅇ tinduc qehumumac niᅇac Pilato welecmigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niᅇ ogic hezac imi moczoᅇ wammidacᅇic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifanaiguc haigic. ³⁰ Waᅇ Anutunéh humumia suggina igucnec i meqeliyec. ³¹ Meqeliyu inéh ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keᅇgic ionac muru ai meme sasala hicᅇi énécmiyec. Hicᅇi énécmiyu ieneᅇ ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³² Nini acguc zikiziki ac esaᅇambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmiziᅇ. ³³ Imi mia Anutunéh Yesu meyaru sisipac ac iminéᅇ qelihécgina neᅇaᅇaru hélaᅇuc wanᅇac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Naᅇna. Neᅇ degucmi mihicᅇigéᅇi. ³⁴ Waᅇ Anutunéh Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muᅇguc ménda houmacac niᅇ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimaᅇ. ³⁵ Imuac Legic lépaya méᅇiguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac. ³⁶ Waᅇ Dawidinéh naléyaiguc Anutuac ewa siᅇ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esaᅇambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Waᅇ méᅇ Anutunéh meqeliyec iminéᅇ ménda houyec. ³⁸ Imuac niᅇac iwac murunec késpedesic waiwaiac buᅇ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niᅇasarimu. ³⁹ Moseac héna acnéᅇ

képésic momac yanda imuarunec ménda mesolaŋi énécmiyec. Waŋu Yesuac niŋ wamma ninzénégégic séc yéwéria moczoŋ yanda igucnec metecgé énécmima képésicgina qahac zéénécmimac. ⁴⁰ Imuac niŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuazéc zéráguc yomuhucyanéŋ onaru hélaguc ménda wammacac niŋ galeŋ memu. ⁴¹ Ni onac naléginaiŋic iwawai ménŋ memaŋ. Waŋu iwawai imi hémma énézégic ninzénégémuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini héŋqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamananec naŋu ic eneŋ Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³ Waŋu hénaroiŋ imi héndéŋ amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénaiŋic toroqegic ieneŋ sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niŋ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Waŋu Sabata muŋguc ducŋiyu ama imuac miŋjina moczoŋ yanda Anutuac ackuazéc imi nimbiŋ zéma hadacgic. ⁴⁵ Hagiŋc Yuda ic ieneŋ inigic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébiri migic. ⁴⁶ Imuhuc waŋŋic Paulo zéma Banaba iereŋ kicginaiguc zénéŋgira ménda hiriyu yomuhuc énézényoc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézényawac hezac, néŋ eŋaoc niŋŋic ini kekec hémbénaŋa imuac buŋa wammuc séc qahac waŋu waizu. Imuac niŋ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zénérécmiyec; Neŋ baec teteŋgia séc ic embac ionac aŋgéŋ titi niŋac iri ic enia ionac

asacmararaŋ kumu érécmizua. ⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ieneŋ moczoŋ ac imi nimma ségiségi wamma Miŋ Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Waŋu kekec teteŋgia qahac imuac buŋa wammu niŋ gési énécmiyec séc ninzégégic. ⁴⁹ Waŋu Miŋ Kewuac ackuazécnéŋ baec imuhucgeŋ saima keŋec. ⁵⁰ Waŋu Yuda ic ieneŋ Paulo zéma Banaba urunesi waŋ érécmimu niŋac embac eŋeŋagina tosara Anutu ee héihéi wammiaŋŋic ini zéma ama imuac ic kunéŋ ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keŋoc. ⁵¹ Kemma ic iereŋ hémma hénia niŋ asarimu niŋ sésécya wamma hénia titigiraiguc seitotoŋa qeyic mayuguc Ikonion ama areŋa yandaiguc keŋoc. ⁵² Keŋŋic Yesuac ai ic embac baec imuaru hiŋŋigic ieneŋ ewa hia zéma Uŋa Téréyanéŋ sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama areŋa yandaiguc ackuazéc zéyoc.

¹ Waŋu Ikonion ama areŋa yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Giriŋc ic sasalanéŋ Yesu ninzénégégic. ² Waŋu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ieneŋ ic enia tosara néndéŋ énécmigic ninzénŋ ninzénŋac dacmuna nimbiri énécmigic. ³ Imuac niŋ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miŋ Kewuaru héima ackuazéc zénéŋgira ménda hiriyu zéauyoc. Zéauic Miŋ Kewunéŋ séséc baec icnéŋ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranéŋ memaoc niŋ naŋgé érécmima ackuazéc eŋeya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec. ⁴ Waŋu ama yanda imuac ic embac ieneŋ méndéŋ amuma tosara Yuda

ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic. ⁵ Waŋu ic enia zéma Yuda ic ieneŋ galeŋ hécginaŋuc zébiri érécmima hocnéŋ uruwiŋ zé usuŋec harégic. ⁶ Harégic niŋtecgicma néŋgacma Likaonia baec Listera ama areŋa yanda yanda zéma Debe ama areŋa yanda zéma ama areŋa tosara lelecgéma heyec imuaru keŋoc. ⁷ Kemma imuaru buŋa suruc hiabia énézéc.

Lisitera ama areŋa yandaiguc Paulo zéma Banaba iorac niŋ Anutu zéérécmigic.

⁸ Waŋu Listera ama areŋa yandaiguc ic ménŋ neŋgocac héri qeria igucnec hena éréhécyá séléc sélécgia hicŋima hena keŋhaya qahac tacaneŋ. ⁹ Waŋu Paulonéŋ ackuažéc zéyu nimma taru hénsosolima iwaru ninžéŋ ninžéŋa hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi niŋtegirec. ¹⁰ Niŋtecgicma ac kucnec zéma yomuhuc ézéyec; Gi hénaganéŋ tima héŋgeŋnec yacma nanna. Imuhuc zéyu inéŋ técgéma yacma keŋha waŋec. ¹¹ Waŋu ic tuŋ yanda ieneŋ Paulonéŋ ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu iereŋ ic séwiguc wamma sucni-naiguc mama hazaoc. ¹² Waŋu ieneŋ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galeŋ kerec imuac niŋ Hereme zémigic. ¹³ Waŋu ama yanda imuac séŋgaŋgeŋiguc anutu Zeusi ac ocmuŋ tarec. Taru imuac hofac oo icnéŋ burumakao zéma iwawai zuria mema ama areŋ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbaŋ owiŋ zé waŋgic. ¹⁴ Waŋu Yesuac Mélíméli ic éréhé c Banaba zéma Paulo iereŋ nimma malekugira muzurac gémaguc tuŋ yanda sugcinaiguc usuŋnec kemma qacma yomuhuc énézéc; ¹⁵ Ic mandac, ini némac niŋ haka imuhucya wanžu? Niri

imi ini éséc icnec. Nereŋ imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumeŋ zéma iwawai moczoŋ imuac qerigi-raiguc hezac imi zéyu hicŋiyec i imi hénihéniaya zéma tetecgiaya qahac kecaŋzac iwac muru liliŋgéma hamuac niŋ ackuažéc imi énézéc. ¹⁶ Anutunéŋ becne c baec séc ic embac wai énécmiyu eŋaŋ hénagina méndacma keŋha waŋaŋgic. ¹⁷ Waŋu eŋeya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Héla c nec zéasari énécmiyec. Inéŋ kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énéczéyu héŋaŋgic. Waŋu nene yaka sasala mihičŋi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Iereŋ ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbaŋ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéŋ héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma kerac Antiokia ama areŋa yanda zéma Ikonion ama areŋa yanda imuacnec Yuda ic ieneŋ haréma ic embac énépésima Paulo hocnéŋ héigic. Héima niŋgic humuyec éséc nec waŋu ama yanda séŋgaŋgeŋiguc héréma kemma gilicic. ²⁰ Waŋu Yesuac ai ic ieneŋ keremma lelecgéma naŋgic imuarunec inéŋ yacma muŋguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianaŋyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keŋoc.

²¹ Ama yanda imuaru buŋa suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéŋ Yesuac tohotoho ic waŋgic. Waŋu imuarunec muŋguc liliŋgéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋoc. ²² Yesuac henaoriŋ ninžéŋ ninžéŋ niŋselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutu ac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc kerembin zé neŋaŋ

zéra béra kileŋ yanda mihicŋiwŋ.
 23 Zéyu tecgéyu hénaorŋ tuŋa
 tuŋa séc galeŋhécgina mihicŋi
 énécmima nene zíkima zéwelecma
 ninzéh ninzéh minjina Miŋ Kewuac
 muru onoporoc. 24 Waŋu Pisidia
 baec qericma keŋkecma Pamfilia
 baeciguc kereŋoc. 25 Keremma
 Perege amaiguc buŋa suruc
 énézéma Atalia amaiguc hiŋgaroc.
 26 Imuarunec zéiciguc emma
 keŋkecma Antiokia ama areŋa
 yandaiguc kereŋoc. Ama imuaru
 mia becnecc doku naec ieneŋ Anu-
 tuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi
 oropocgic. 27 Keremma hénaorŋ
 tocgó énécmima Anutunéh nanŋé
 érécmiyu ai meyc ic enia ionac
 nagu auénécmiyec imuac ac
 surucya moczoŋ waŋ énécmiyoc.
 28 Waŋu imuaru Yesuac hénaorŋ
 iniguc nalé horua keroc.

15

*Paulo zéma Banaba iereŋ ac em-
 inimbŋ zé Yerusalem enoc.*

1 Yuda baec igucnec ic tosara An-
 tiokia ama areŋa yandaiguc mama
 hama ackuazéc ku énécmima
 yomuhuc zégic; Ini Moseac haka
 tohoma séwi taségina ménda
 hericmuiguc aŋgégina ménda
 timac. 2 Imuhuc zégic Paulo
 zéma Banaba iereŋ iniguc zéerŋ
 zéma wamma qegetali yanda
 waŋgic. Waŋkecma yomuhuc
 acgina zíkima zégic; Paulo zéma
 Banaba iereŋ ic tosara ionarunec
 iniguc enawu Yesuac Mélíméli
 ic zéma galeŋ tosara Yerusalem
 keczu ionac muru zézé qesiqesi ac
 imi mema kemmu. 3 Imuhuc zéma
 hénaorŋ ieneŋ méli énécmigic
 keŋgic. Kemma Foinike zéma
 Samaria baec qericma kemma
 ic enia sasalanéh ewa qerigina
 melenŋic imuac suruc ninzéh
 ninzéh dacmuna énézégic. Zégic
 ninŋic ionaru ewa hia kunerŋ
 yanda hicŋiyec. 4 Waŋu keŋkecma

Yerusalem kereŋgic hénaorŋ héra
 zéma Yesuac Mélíméli ic zéma
 galeŋhéra ieneŋ zézé ségiségi
 waŋ énécmigic. Waŋu Anu-
 tunéh iniguc ai meyec imuac ac
 suruc moczoŋ waŋ énécmigic.
 5 Waŋu ninzéh ninzéh dac muna
 tosara Farisaio tuŋ ionarunecnéŋ
 yomuhuc ninzéhégéma zégic; Ic
 enia ionac séwi taségina hericma
 Moseac héna ac tohomuac niŋ ku
 énécmiwŋac hezac.

Peteronéh ac énézéyec.

6 Zégic Yesuac Mélíméli ic
 zéma galeŋ ieneŋ imuac ara
 zéwiŋ zéma enacnec tocgégic.
 7 Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi
 waŋkecgicguc Peteronéh yacma
 yomuhuc énézéyec; Dac mu-
 nahécna ini ninzu ésécnec Anu-
 tunéh ic enia ieneŋ nuac kuana
 igucnec ackuazéc imi nimma
 ninzéhégemu niŋac becarunec
 sucnina igucnec ni gésinéyec.
 8 Waŋu qeri héhéŋ Anutunéh
 Yuda neŋaŋ niŋ waŋ nénécmiyec
 ésécnec ic enia ionac acguc Ūŋa
 Téréya énécmima énépésiyec imi
 measari nénécmiyec. 9 Inéh
 ninzéh ninzéhginanéŋ qerigina
 zuacénécmiyu ini zéma nini neŋac
 neŋac qahac wanzac. 10 Imuac
 ini némac niŋac iwawai réwéria
 esaŋambéc hécnina zéma neŋaoc
 huabipianziŋ imi Yesuac hénaorŋ
 ionac qacginaiguc haima Anutu
 batocgéwiŋ zé wanzu? 11 Nini
 zéma ic enia ini momacnec
 Miŋ Kewu Yesuac ewa hiawac
 aŋgéhina tiyu kecziŋ imi ni
 ninzéhégzua.

12 Waŋu tocgégic ieneŋ acgina
 qaima en tacma Banaba zéma
 Paulo iereŋ Anutunéh nanŋé
 érécmima ic enia ionac sugci-
 naiguc séséc ai zéma iwawai
 welic welicgia meyec imuac
 suruc waŋ énécmiyic nindacgic.
 13 Énézéyic tecgéyu Yakobonéh

ac yomuhuc énézýec; Dac munahéna acna zéwa ninjic, ¹⁴ Walac Anutunéj ic enia eneya buñahéra wammu ninac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéj nénézýec. ¹⁵ Anutuac tilinj tilinj ic ionac ackuazécnéj ai imi yomuhuc zéma nanjézac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduñá tosara, ic enia nuac qac buñanaguc zéénécmimia imi moczonj Minj Kewu qac hoc wammimuac ninj neñ bianjuc lilingéma hama Dawidiac ama zénzénjia, ama sauha muñguc meyacgéma héi qelimanj. ¹⁸ Minj Kewu iwawai imuhucya moczonj nénézýu baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc baec ic neñáñ héñgicac héñanzin inéj mia ac imuhuc zézac; ¹⁹ Imuac ninj ni yomuhuc ninjésima zézua; Ic enia Anutuac muru lilingéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwinj. ²⁰⁻²¹ Moseac héna ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic ninjanzu. Wañu Sabata séc togotocgo amaya amayaiguc oloñgic ninjanzu imuac ninj ieneñ nemu me imuac irehawac buñá haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yanj déméña miñicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwinj iminéñ hia wammac.

*Yerusalemnec kiwi haigic
baec séc keñec.*

²² Wañu Yesuac Mélíméli ic zéma galenj zéma hénaorinj momac yanda ieneñ sugina igucnec ic éréhéç Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areña yandaiguc méli énécmigic kemmu ninj acgina zikima ninzénj ninzénj dacmuna ionac galenj Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiérecmigic. ²³ Wañu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina keczinj Yesuac Mélíméli ic zéma galenj tosara

nini ninzénj ninzénj dacmuna hécnina baec méñ Antiokia ama areña yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec méñunec dacmuna ini zézé ségiségi wañ énécmima kiwi yomi hai énécmizinj. ²⁴ Sucnina igucnec ic tosanenéj acnina ménda mema enj onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic ninjinj. ²⁵ (25a) Wañu nini ic éréhéç imi gési érécmima ala téngénj éréhécnina Banaba zéma Paulo, ²⁶ Minj Kewunina Yesu Kristo iwac ninj wamma kekecgira waiyoc (25b) iriguc momacnec méli énécmiwinj zé ewa momac wanjinj. ²⁷ Héña imuac ninj nini Yuda zéma Sila méli érecmini hama kuagiranéñ kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uña Téréya zéma nini iwawai tosara qahac, néñ iwawai kilenjac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwinj ninjac ewa momac wanjinj. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buñá haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yanj déméña miñicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzénjézinj. Yaizézé wañ énécmima imdacmi sac oénécmizinj.

³⁰ Haigic ieneñ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areña yandaiguc keremma hénaorinj tocco énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloñ ninj wamma ségiségi wanjic. ³² Wañu Yuda zéma Sila iereñ acguc Anutuac tilinj tilinj ic keroc imuac ninj ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Wañu iereñ nalé tosara iniguc kericguc ninzénj ninzénj dac muna ieneñ luae ac érezéma oropocgic keñoc. Kemma méli érecmigic ionaru lilingéma keñoc. ³⁴ (Ménda hezac.)

Paulo zéma Banaba ierenj méndénj amuyoc.

³⁵ Paulo zéma Banaba ierenj Antioxia ama arenja yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miñ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama kenju Paulonénj Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becneq Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muñguc liliñgéma kemma ninzénj ninzénj dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbiñ. ³⁷ Zéyu Banabanénj Yohane Mareko zémimia i wagiric enjauw momacnec kemmu niñ wañec. ³⁸ Wañu Marekonénj becneq Pamfilia baeciguc wai érécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac niñ Paulonénj wagicma kemmac niñ niñu ménda sécgéyec. ³⁹ Wañu Banabaguc zéqeqetali yanda wañkecma méndénj amuyoc. Méndemma Banabanénj Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc kenjoc. ⁴⁰ Wañu Paulonénj Sila megésiyyu ninzénj ninzénj dacmuna ienenj mériañ ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic kenjoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénarorin meseli énécmiyec.

16

Timoteonénj Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

¹ Paulonénj kenkecma Debe zéma Lisitera ama arenja yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama arenja yanda imuaru Yesuac tohotoho ic méñ kerec qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, nénj ninzénj ninzénj embac wañec. Wañu mañgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama arenja yanda igucnec ninzénj ninzénj dac muna ienenj Timoteoac eeya héigic. ³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgiç

ienenj iwac mañgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niñ Paulonénj i wagicma kemmanj zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Wañu ama arenja kunerj kunerj séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galenj enenj Yerusalemiguc ac zikima hénac ac mema ogic imi tohomu niñac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyc hénarorin ienenj ninzénj ninzénjgina seligiyyu kucgina mema kaiweya kaiweya zanñgégina toroqema kenjoc.

Paulonénj Makedonia ic méñnéñj tilinñj tilinñiguc wininiyyu héñec.

⁶ Wañu Uña Téréyanénj Asia baeciguc ackuazéc ménda zéamuac niñ énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma kenjic. ⁷ Kenkecma Misia baec giñgiñjaguc keremma Bitinia baeciguc kerembiñ zégic Yesuac Uñanénj imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ienenj Misia baec giñgiñanec kenkecma Troa amaiguc mekenjic. ⁹ Sinjiyaiguc Paulonénj tilinñj tilinñiguc héñu Makedonia ic méñnéñj iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma kondunñj néwécgeñj Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémañ. ¹⁰ Paulonénj tilinñjtilinñiguc séséc hémma zéyu, Anutunénj ionac buña suruc hiabia énézéwiñ niñ nénézézac zéma ninzénjgéma nalé sosola qahac kondunñj qericma Makedonia kembiñ niñac zérénj qérénj wañiñ.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama arenja yanda imi waima qericma didiñanec kemma Samotera kondunñj baec komociguc kereñiñ. Ama gianjiyyu imuacnec kenkecma Neapoli ama arenja yandaiguc kereñiñ. ¹² Imuaru zéic igucnec

mama kenkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñij. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kunenjinga wawaña. Roma ic eneñ ama areña yanda imi aňgéh tima galenģéma kecgic. Wañu ama areña yanda imuaru ai meme tosara kerij. ¹³ Sabata ducñiyu ama areñ imuac nagu yanda sénganģenģiguc doku mén heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc mén hezac me qahac imi hémbinģ zéma kenij. Kemma imuaru tacma embac tocgoma tacģic ionac ackuazéc énézéij. ¹⁴ Wañu niģic ionac sugcina igucnec embac mén qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucģia meme embac. Wañu Tiatira ama yanda igucnec. Inéñ Anutu ehéihéi wammianģec. Wañu Miñ Kewunéñ qeria mebéréngéyu ackuazéc Paulonéñ zéyec imuac wamma niģec. ¹⁵ Wañu eneña zéma hena géséhéra moczoñ doku naec énécmiñ nále imuaru inéñ amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Eneñ mia nuac niģic ninzéh ninzéh embac wamma Miñ Kewuac qeriaiguc keczaiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocģic.

¹⁶ Nále ménģu zéwelec welecac kawéiguc kembinģ zé kenkecni welenģ qeģe embac mén kuwicyagucnéñ mihicñi nénécmiyec. Embac imi bianģac ac zéénécmima miñhéra ionac soukiwa sasala mihicñi énécmianģec. ¹⁷ Wañu inéñ mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéñ Anutu eneña yanda iwac welenģ qeģehéra kecma aňgéh titiac hena zéau énécmianģu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc wañ nénécmima keru ai meme sasala tecģéyec. Paulonéñ

niñu aiya kilenģ yanda héricmiyu lilingéma kuwic yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézézu, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keģec. ¹⁹ Wañu welenģ qeģe embac iwac miñhéra ieneñ soukiwa hia mihicñimuac séc qahac wañec imi héñteģicma Paulo zéma Sila érépésima galenģ mihicñi énécmiwiñ zé nénngémba somberģiguc héré érécmima keģic. ²⁰ Galenģ ionacmuru héré érécmima yomuhuc zéģic; Iereñ Yuda icnéñ amaninaiguc hama mebiri nénécmiyic qeweloñ yanda mihicñizij. ²¹ Wañu haka méréra Roma ic neña ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézao. ²² Wañu ic tunģ yanda nanģic ieneñ nanģé amuma momacnec hazéc ac wañ érécmiģic galenģ ieneñ séwi usugira hetec qetecģéma hihilocnéñ urumu niñac énézégic. ²³ Zéģic ieneñ hihilocnéñ kilenģ yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niñ galenģ meme ic ézégic. ²⁴ Ézégic nimma hésa ama qeria ménģ suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kemaña dépañ yanda éréhéc imuac namuñaguc qatéyu kilanziyu heyoc.

Hésa ama galenģ meme ic doku naec miyec.

²⁵ Siñiya namuñaguc Paulo zéma Sila iereñ Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosanéñ imi niģic. ²⁶ Wañu élanzanģec nañ yanda geri-wagucnéñ mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczoñ aňgedarec. Wañu ic momac yanda señ hésagina loloma madarec. ²⁷ Wañu galenģ meme icnéñ gau igucnec niñqelima héñģu nagu aňģéma nandaru hésa ic néngacdczģu imuhuc zéma nimma souya héréma eumanģ

zé wañec. ²⁸ Imuhuc wammañ zéyu Paulonéñ qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczoñ you tacziñ. ²⁹ Wañu galenj meme icnéñ kifa niñac qacma emma zénéña hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc siggé érécmiyec. ³⁰ Wañu oragicma éréma qesiéércmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunéñ añgérna timac? ³¹ Zéyu ierenj yomuhuc ézézoc; Miñ Kewu Yesu ninzégéna gi zéma héná géséhécga añgégina timac. ³² Wañu ierenj i zéma héná géséhéra Miñ Kewuac ackuazéc énézézoc. ³³ Énézézéyc galenj meme icnéñ siñi imuaru nalé sosola qahac oragicma wizigira hicñiyec imi zuac érécmiyec. Wañu nalé sosola qahac eñeya zéma héná géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴ Wañu i eñeyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Wañu i zéma hénágéséhéra moczoñ hama Anutu ninzégégic imuac niñ ségiségi yanda wañec.

³⁵ Ama gianjiyu galenj ienenj ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmína. ³⁶ Zégic galenj meme icnéñ nimma Paulo yomuhuc ézézoc; Galenj éréhécna ienenj ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmína zézu imuac iri ewa bénzérñ nimma kemmaoc. ³⁷ Zéyu Paulonéñ yomuhuc ézézoc; Niri Roma ic kecziç wañu kápésicnina ménda zétecgéma ic tuñ yanda kicginaiguc eñ nuruma hésa amaiguc noropocgic. Wañu deguc élérñ méli nérécmiwiñ zé wanzu? Imuhuc qahac, eñaoc hama noragicgic kembin. ³⁸ Wañu ai ic ienenj lilingéma kemma galenj énézégic. Énézégic ienenj ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi niñasarima aurigic. ³⁹ Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiñ

zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama arenja yanda imi waima kemmaoc niñ érézégic. ⁴⁰ Wañu ierenj hésa ama igucnec éréma duña Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzérñ ninzérñ dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keñoc.

17

Paulo zéma Sila ierenj Tesalonika ama arenja yandaiguc keñoc.

¹ Wañu Paulo zéma Sila ierenj Amfipoli zéma Apolonia ama arenja yanda orogicma Tesalonika ama arenja yandaiguc kereñoc. Wañu imuaru Yuda ic onac toçgotocgo ama ménj tarec. ² Wañu Paulonéñ hakaya méndacma toçgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminñgic. ³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzenj manzenj qema humuma humuc igucnec yacmac niñac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Wañu ni énézéanzua Yesu iminéñ Kristo wanzac. ⁴ Zéyu sugginaiguc tosara zéma Girik ic tuñ yanda Anutu ehéhiéi wammianjic imi enenj zéma embac eñeña éréhéc dac qahac, néñ sasala momacnec ninzégéna Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵ Wañu Yuda ic enenj nimbupuc niñ érécmima nénnagémba sombenjiguc kemma kaiçziliwenj ic tosara onagicma tuñginaguc wamma hénima ama arenja yanda qeriaiguc qewelonj yanda wañgic. Wañu Paulo zéma Sila mihicñi érécmima ic embac sugginaiguc héréma kemma oropocbiñ zé Yasonac amaiguc usuñnec keñgic. ⁶ Wañu ménda mihicñi érécmigic. Imuac niñ Yason zéma ninzérñ ninzérñ dacmuna tosara énépésima unuruma ama galenj ionac wéséginaiguc

kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi ereñ mia nonac muru hayoc. ⁷ Hayic Yasonnéñ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ieneñ Roma ic kewuac ac logima Ic kewu méñ keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸ Zéyic ama areña yanda ichéra zéma galeñ ieneñ ac imi nimma qewelon yanda wañgic. ⁹ Wañu galeñ eneñ Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keñoc.

Paulo i Berea ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Wañu siñiyaiguc ninzéh ninzéh dac muna ieneñ Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea tauñgic kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc eñoc. ¹¹ Wañu Berea ama areña yanda miñina ionac hakagina imi Tesalonika ama areña yanda miñina ionac hakagina ogicma bénzéhñ wañec. Imuac ackuazéc imi siña nimma késama añgéh tigic. Añgéh tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi térya imi olomma ninzésigic. ¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanéh ninzégégic. Wañu Girik embac eñeññ zéma Girik ic embac efea qahac, néñ sasala ninzégégic. ¹³ Yuda ic Tesalonika ama areña yanda igucnec ieneñ Paulonéh Berea ama areña yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama areñ yandaiguc hama imuac miñina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaon qeéncmima yéwéri mihicñi énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic ninzéh ninzéh dac muna ieneñ Paulo kondur heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmac niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo iereñ imuaru*

waima keroc. ¹⁵ Wañu ic tosara ieneñ Paulo wagicma Aten ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonéh Sila zéma Timoteo eñeñ muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyu gezac qézéh ac imi mema lilingéma keñgic.

Paulonéh Aten ama areña yanda yandaiguc buña suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecma ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec. ¹⁷ Wañu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Wañu nénnagémba sombenjiguc kaiweya kaiweya ic mihicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec. ¹⁸ Wañu Epikue ninñ ic zéma Stoike ninñ ic ieneñ acguc i guc ac emiñgic. Wañu Paulonéh Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosanaréh Pauloac niñ kua doku ic yominéh néma ac zéman zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosanaréh ic yomi mia baec méñac nemu mérérawac suruc zézac gezan imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézan imi nini hia niñareñ géwiñac séc wanzac me? ²⁰ Geñ ackuazéc méréra zéna ninzññ imuac héniañ niñbiñ zé wanzññ. ²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kian imuaru kecgic ieneñ ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

Miñ Kewu mérérawac hénia énézéyec.

* 17:14: Berea ama areña yandaiguc.

22 Wañu Paulo imi Areopago kaunsol sombeñ yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai moczoñ yanda mepési énécmianzu. 23 Ni ama areña yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésíac iwawai inicba zaki téréya méniguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziñ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa ninjtecigimu. 24 Anutu baec kurumeñ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicñidarec inéñ mia baec kurumeñ imuac miñina keczac imuac niñ inéñ ocmuñ téréya méráñinanéñ memeya imuac qeriaiguc ménda kecanzac. 25 Wañu I enjeyaoc ic embac moczoñ yanda kecec zéma wésésé zéma iwawai moczoñ yanda nénécmianzac imuac niñ iwawai ménñ niñac wañu méráñinanéñ haimiwiñac séc qahac. 26 Inéñ ic momacguc miñicñjima iwarunec ic tuña tuña hicñjima kemma baec séc kecmuac niñ ézéyec. Wañu nalénina zéma kececac qañañ sililicnina zénénécmiyec. 27 Imi mia ic neñañ iwac niñ wamma qerininanéñ mété qététañ wamma kemma Anutu enjeya miñicñiwiñ niñac nimma imuhuc wañec. Wañu inéñ ic momac momac neñañ murunec lakec ménda kecanzac.

28 Neñaoc iwac kuaiguc kecec wamma keñha wañanzñ. Onac legic zéra meme ic tosaraneñ yomuhuc zégic; Neñañ Anutuac qelihéra. 29 Imuhucyanec Anutuac qelihéra kecziñ imuac niñ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéñ ninñjina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanzñ séc

ménda wammac. 30 Anutunéñ ménda nimma kececac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam wañec. Wañu deguc mia baec séc ic momac yanda qerínina melembiñ niñac nénézézac. 31 Anutunéñ baec ic embac solañanec gési nénécmimañ zé naléya meyecac heyu ic ménñ ai imi mia memac niñac kumuyec. Wañu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoñ ninzéñgémuac sécya nénécmiyec.

32 Paulonéñ imuhuc zéyu ic tosaraneñ humuc igucnec yacyac imuac zédesi wañic. Wañu tosaraneñ nalé ménac ac suruc imuac munguc zéna nimbiñ imuhuc zégic. 33 Imuhuc wañic Paulonéñ wai énécmima keñec. 34 Ic sasala qahac, néñ tosara Paulo ala wammima ninzéñgéic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, wañu tosara ménñ kecgic.

18

Paulo inéñ Korinti ama areña yandaiguc ackuazéc ai meyec.

1 Imuac andiaiguc Paulonéñ Aten ama areña yanda waima Korinti ama areña yandaiguc keñec. 2 Imuaru Yuda ic ménñ miñicñiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicñiyec. Ic kewu Klaudionéñ Yuda ic imi Roma ama areña yanda waima kemmu niñac énézéyec. Imuac niñ inéñ iniña Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areña yandaiguc qelia hayoc. Wañu Paulonéñ iricmañ zé keñec. 3 Iereñ imi aigira momacguc imuac niñ momacnec kecma ai meycoc. Wañu iereñ yan séwélanéñ sel meyacgéyu boñ meanoc. 4 Wañu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik

* 18:2: Me Priska.

ic iniguc ac eminimma meme seli ac wan̄ énécmian̄ec.

⁵ Wan̄u Sila zéma Timoteo ieren̄ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécné̄ Paulo késayu ewa moczoñec Yesu imi Kristo tén̄géh̄ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec. ⁶ Wan̄u Yuda ic ienen̄ hazéc wammima zéberi migic séséc wamma séwi usuya mimiñzaliyu seito-ton̄a mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacné̄ onac orucginaiguc lilingéma hamac, né̄ ni aina mema solañaniwa kápésicna qahac wan̄zac.* Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemman̄. ⁷ Wan̄u tocgotocgo ama imi waima ic mén̄ Anutu mepésian̄zac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac wan̄ec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréñaguc tarec. ⁸ Wan̄u tocgotocgo amawac galeñ qara Krispo zéma hén̄a géséhéra ienen̄ ackuazéc nimma Miñ Kewu nin̄zégégic. Wan̄u Korinti ic ionarunec sasalané̄ acguc Pauloac ara nimma nin̄zéh̄géma doku naecgic. ⁹ Wan̄u siñi mén̄iguc Miñ Kewuné̄ Paulo tilin̄ tilin̄iguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénénga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémañ. ¹⁰ Ni giguc kecan̄zua imuac nin̄ ic mén̄né̄ mén̄ gumbiri ménda wan̄gém̄mac. Ama areña kuné̄ yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹ Imuhuc ézéyu Pauloné̄ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéc ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Wan̄u Galioné̄ Akaia baeciguc baec galeñ yanda wan̄ec. Nalé imuaru Yuda ic ienen̄ zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma ken̄gic. ¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi hén̄a

acnina logima hén̄a méréraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu nin̄ac zéhinocgéh̄ énécmian̄zac. ¹⁴ Wan̄u Pauloné̄ ac zémañ zé wan̄u Galioné̄ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliwen̄ me haka biria nin̄ac zézuiguc neñ acgina nin̄énécmiman̄ac hezac. ¹⁵ Né̄ñ eñañ ackuazéc me qac mén̄ me hén̄a ac imuhucyawac ara wan̄zuiguc eñaac zémindin̄imu. Ni iwawai imuhucyawac nin̄gésiman̄ zé wammañac ménda nin̄zua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Wan̄u ienen̄ momac yanda tocgotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wan̄u baec galeñ Galioné̄ inicma ewa éréhéc ménda wan̄ec.

Pauloné̄ Antiokia ama areña yandaiguc lilingéma hayec.

¹⁸ Pauloné̄ Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala mén̄ kecmaguc nin̄zéh̄ nin̄zéh̄ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc ken̄ec. Wan̄u Priskila zéma Akila ieren̄ i guc momacnec ken̄gic. Wan̄u zézé selia nin̄ac zéiciguc embiñ zéma Korinti ama areña yanda Ken̄kereaiguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Wan̄u Efeso ama areña yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec ken̄gic ini imuaru wai énécmiman̄ zé eñeyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma iniguc ackuazéc eminiñ wan̄gic. ²⁰ Wan̄u ic sasalané̄ eñañguc nalé horua mén̄ kecmac nin̄ac welecgic, né̄ñ ménda nin̄énécmiyec. ²¹ Wan̄u Anutuac ewa siñ imuac heyu onaru muñguc lilingémañ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areña yanda imi waima ken̄ec. ²² Ken̄kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñec. Imuaru élélahaguc ekemma Yesuac hén̄aoriñ héra yaizéyé

* 18:6: Ezk 3:18

ac waŋ énécmima Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋec.

²³ Imuaru komora kecmaguc muŋguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keŋec.

Apolonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc ackuazéc énézéyec.

²⁴ Waŋu Efeso ama areŋa yandaiguc Yuda ic ménŋ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areŋa yandaiguc hiŋŋiyec. Ic imi nininŋ yandayaguc, kiwi téréya hia ninjareŋ gédarec.

²⁵ Inéŋ Miŋ Kewuac héna ac zégic ninjareŋgéma ewa moczoŋnec Yesuac ac suruc dindinaneŋ ku énécmianeŋ. Néŋ ic imi Yohaneac doku naec haka sac ninjec. ²⁶ Inéŋ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuazéc zénéŋa ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila ierenŋ zézéya nimmaguc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac héna muŋguc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ ^(27a) Waŋu Apolonéŋ Akai baeciguc kemmanŋ zé waŋu ninzéŋ ninzéŋ dac muna ienenŋ meme seli ac wammima ninzéŋ ninzéŋ dacmuna imuaru keczu ienenŋ Apolo hérémimuac ninjac énézéwiŋ zé ionac muru kiwi oma migic késama keŋec.

²⁸ Kemma Korinti ama areŋa yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. ^(27b) Imuac ninŋ ic embac Anutuac ewa hia ninjac ninzéŋgéŋic ionac ménŋguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc Yohane mihiŋiyec.

¹ Apolonéŋ i Korinti ama areŋa yandaiguc kerunec Paulonéŋ

huanŋeŋ baec waŋgoŋa Saut iguc keŋkecma Efeso ama areŋa yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihiŋi énécmiyec.

² Waŋu inéŋ yomuhuc qesiénécmiyec, Ini ninzéŋgéŋic nalé imuaru Uŋa Téréyaguc waŋgic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uŋa Téréya keczac imuac buŋa ménŋ méndagucnec ninŋiŋ. ³ Imuhuc zégic muŋguc qesiénécmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku. ⁴ Zégic Paulonéŋ yomuhuc énézéyec; Yohaneŋ ewa melenŋ melenjac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzéŋgému. Waŋu ac imi Yesuac ninŋ mia imuhuc zéyec.

⁵ Ic eneŋ ac imi nimma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic. ⁶ Waŋu Paulonéŋ orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uŋa Téréyanéŋ ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Waŋu ic zanŋégina imi 12 ésécnec waŋec.

⁸ Waŋu Paulonéŋ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéŋa ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹ Waŋu ic tosara eneŋ ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Waŋu Paulonéŋ wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawuŋ éréhéŋc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ienenŋ moczoŋ Miŋ Kewuac ackuazéc nindacgic.

¹¹ Waŋu Anutunéŋ Paulo nanŋémima iwarunec kiwi baec icnéŋ ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹² Waŋu ic eneŋ séwi kereŋ tosara zéma

ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaiuguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wañu kuwic acguc wai énécmima néngacgic. ¹³ Wañu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meanjic ienenj batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma kenjic. ¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa méj qara Sikewa iwac nanjhéra 7 ienenj imuhuc mia wanjic. ¹⁵ Wañu kuwicznénj ac yomuhuc melenj énécmiyec; Yesu ninzua, wañu Paulo i ninzua, wañu ini méré ic? ¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnéj merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wanj érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néngacgic. ¹⁷ Wañu haka imuac buña Efeso ama arenja yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ienenj nindacma zénéngina hiriyu Minj Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Wañu ninzénjégic ienenj sasala haréma wawanj memegina biria zéaudacgic. ¹⁹ Wañu ic tosara méra kiwi meanjic ienenj imuac kiwi papia mutulanjéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wañu kiwi imuac bonja toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wanjic Minj Kewuac ackuazécnénj kuhaguc yacma saiyec.

Paulonénj Yerusalem kemmac ninjac zéréngqéréng wanjec.

²¹ Héla imuhuc hicnjidaruguc Paulonénj Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmanj zé ewayanénj nijselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama arenja yanda acguc hémmannj zé

wanzua. ²² Wañu ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasir ierenj Makedonia baeciguc kemmaoc ninjac méli érécmiyec. Wañu i enjeya Asia baeciguc nalé komodia méj toroqema kerec.

Efeso ama arenja yandaiguc qewelonj yanda hicnjiyec.

²³ Wañu nalé imuaru Efeso ama arenja yandaiguc héna ac imuac ninj héténj efefia qahac, néj héténj yanda hicnjiyec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic méj siliwanénj iwawai meyacgéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inénj nemu Atemiac† ocmunj imi siliwanénj meyacgéma soukiwa efefia qahac, néj kunenj yanda ai momachéra mihicnji énécmianjec. ²⁵ Wañu inénj ai ichéra zéma ai momachéra tocgo énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminénj mia soukiwa yanda mihicnji nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Wañu Paulonénj Efeso ama arenja yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zéanngé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranénj memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc wanjeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac ninjac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmunj imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac ninjac.

²⁸ Demetirionénj ac imuhuc énézényu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic nenjanj Atemi i enjeya yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama arenja yanda séc héténj yanda imi sécgéma kendarec.

* **19:19:** Siliwa gocmia momacguc imi ai ic ménjac ai meme momacgucac ai bonja wanzac.

† **19:24:** Anutu embara Daianawac qara.

Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec kenja wañangic i iri imi érépésima héré érécmima moczoñ yanda séséc memec azoazoro ama kuney yandaiguc usuñec kenjic. ³⁰ Wañu Paulonéñ nimma sugcinaiguc kemman zéyu tohotoho ic ieney neñ héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eney to Sara Pauloac alahéra kecgcic ieney azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru kenec. ³² Wañu azoazoroiguc ic eney ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelon yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocgégic hénia imi ménda niñsarigic. ³³ Wañu Yuda ic ieney alagina méñ qara Aleksande nañgémigic ou wéséginaguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néñ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindiñman zé acgina qaimac niñac méranéñ séséc wañ énécmiyec. † ³⁴ Wañu ic ieney ic imi Yuda ic wanzac imi héñtegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nañgic; Efeso ic neñañ Atemi i eney yanda! ³⁵ Imuhuc wañkegcic tauñ imuac kiwi oo ic inéñ ic melanzi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areña yanda miñinanéñ Atemi yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumey igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanzñ imi baec séc ic embac moczoñ nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya méñ ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eney embac nemuninawac ocmuñ igucnec iwawai méñ kowu

ménda megic. Wañu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Wañu Demetirio zéma ai ichéra ieney ic méñac ara kesa kecziuguc kápésic zézé naléya zéma baec galengina he énécmizaoc imuac niñ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹ Wañu ac tosara méñ hezaciguc kua memec ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda hénia qahac yomuac niñac yéwéri miñicziñ. Ic kewu yandanéñ nimma hétéñ yanda niñac ac zé nénécmiwac niñac. Qesi nénécmiaciguc nini azoazoro hénia ac logilogiya yomuac ac bakia méñ owiñac séc qahac wammac. ⁴¹ Imuhuc zéyu tegéyu méli énécmiyu kendacgcic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc kenec.

¹ Ac hétéñ yanda imi qahac wañu Paulonéñ tohotoho ic unuruma memec seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc kenec. ² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli énécmima kenkecma Girik baeciguc kereñec. ³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemman zé wañu Yuda ic ieney Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc liliñgéma kemman zé niñseliyec. ⁴ Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc kenjic imi yomuhuc; Berea ic Piroac nañ Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ieney walac kemma Troa ama areña yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgcic. ⁶ Nini saméñ yisya qahac imuac kendon

† **19:33:** Yuda ic eney Paulo zéma Kristoac hénaroy niñac hazéc miñicziñ niñac zénéñgina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiyuñ zé imuhuc batucégic.

tecgéyu Filipi ama areña yanda waima zéiciguc kaiwe méra méné keñkecma Troa ama areña yanda miñina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerin.

Paulo i Troa ama areña yandaiguc merac méné mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc saméné newin zéma tocgéin. Wañu Paulonéñ ama gianjiyu kemman zéma ackuazéc zémanec nanu sinji namuñña wañec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nanec. ⁹ Wañu merac méné qara Yutiko inéñ luhuc memeac kifañña igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonéñ ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanéñ qéléléngéyu tendinégéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéngic humuyec. ¹⁰ Wañu Paulonéñ hiñgacma eneyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéngina ménda hirimac, kekecyá hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméné nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacgic ama gianjiyec. Ama gianjiyu wai énécmima keñec. ¹² Ic ieneñ merac qeliyu amayaiguc wagicma keñgic ewagina hiaruyu ségiségi yanda wañgic.

Paulonéñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

¹³ Paulonéñ eneyanec baec hena kemman zé ai areña zénéncmiyec imuac niñ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiñ zéma Aso amaiguc keñin. ¹⁴ Wañu Paulonéñ Aso amaiguc mihicñi nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama areña yandaiguc kereñin. ¹⁵ Imuacnec keñkecma Zintaiguc Kio kondun baec komociguc kereñin. Imuacnec keñkecma Mitiwoiguc Samo kondun baec

komociguc kereñin. Wañu imuacnec keñkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñin. ¹⁶ Paulonéñ ai meme 50 imuac kendoniguc Yerusalem kemman zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qericma moczoñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

Efeso ama areña yandaiguc kua meme ic ac énézéyec.

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inéñ Yesuac henaorin héra ionac galen hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc keñgic. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéñ ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawañ memena dimuhuc wamma kecañ imi hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic eneñ menéngic zera béra hénia hénia imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepésiysi. ²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia méñnéñ méné henéñu henaorin kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwérima moczoñ énézéma ku énécmiyi. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru késpedescina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo niñzégému niñac énézéyi. ²² Wañu niñzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem kenzua. Wañu ou kemma haka dimuhucya méné mihicñiman imi ni ménda niñzua. ²³ Momacgucdac niñzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecha imuaru Uña Téréyanéñ hésa ama zéma zérabéranéñ mambéc nénzac imi nézézac. ²⁴ Hena menéñec imi usuñec kemma Anutunéñ ewa hiawac ackuazéc imi héipuc

wamma énézémanj niŋac ai buŋa qenéŋec imi metecgémanj zéma neŋ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanzac.

²⁵ Ninzu, ni suginaiguc keŋha wamma héŋgaleŋ ama areŋa yandawac buŋa énézédaczua. Waŋu ini moczoŋ kic ségérana muŋguc ménda hémmu imi ni ninzua. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siŋ moczoŋ énézédari. Imuac niŋ, zésolaŋiwa niŋgic, suginaiguc méŋnéŋ méŋ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eŋaoc galenḡé amuma rama tuŋhécgina imuhucyanec galenḡé énécmimu. Uŋa Téréyanéŋ ini ionac galenḡé gési énécmiyec imuac niŋ Miŋ Kewuac hénaoriŋ héra, eŋeya sawanéŋ boŋhéré énécmiyec ionac inicgalenḡé wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kemba haséŋ kazu zéragucnéŋ onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Waŋu eŋaŋ suginaiguc ic tosara hiŋjima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niŋac ac qaririŋ qaririŋgia zému. ³¹ Imuac galenḡgina mema kecmu! Waŋu yawuŋ haréwéc séc siŋi kaiwe ménda waima kic masinaguc eŋac eŋac énézéaŋi imi niŋqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminéŋ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra suginaiguc ai buŋa mihiŋjimu. ³³ Ni ic méŋac goli me siliwa me séwi usuya niŋac hémbaoc ménda wanji. ³⁴ Ini ninzu ésécnec, ni méra éréhécnanéŋ ai mema ni zéma ichécna nonac iwawainina mihiŋjiaŋzua. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiéncmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kuneŋ mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Waŋu Miŋ Kewuac Yesunéŋ ac yomuhuc zéyec imi niŋqelima kecmu; Haleŋ énécmimia ionac ségiségigina imi haleŋ késakésa ic

ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoŋ yanda iniguc simiŋ héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ieneŋ moczoŋ zéŋiac yanda wamma Pauloac ewayaiguc giligic hiŋgaru kiricne qiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségérana muŋguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kuneŋ yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocgic.

21

Paulonéŋ Yerusalem kemmanj zé zéiciguc eŋec.

¹ Waŋu nini wai énécmima keŋkecma konduŋ baec komoc Ko baec komociguc kereŋiŋ. Ama gianjiyu keŋkecma Rodo konduŋ baec komociguc keremma keŋkecma Patara ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ² Imuaru zéic méŋ Foinike konduŋ baec komoraiguc kemmanj zé waŋu mihiŋjima imuaru emma keŋiŋ. ³ Keŋkecma Kipuro konduŋ baec komoc kanaigucgeŋ taru hémma ogicma Siria baecigucgeŋ keŋkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéŋ hinaya haihulac wammaŋ zé waŋu élélahaiḡuc eŋiŋ. ⁴ Emma tohotoho ic tosara mihiŋci énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kerinḡ. Waŋu Uŋanéŋ hinocḡé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niŋac welec miḡic. ⁵ Nalé imi tegéyu ic embac waima kenni ieneŋ iniŋ merachécgina moczoŋ yanda iniguc nonagicgic ama areŋa yanda imuac élélahaiḡuc hiŋgacma sakasaciguc simiŋ héima Miŋ Kewunina zéwelec miyiŋ. ⁶ Zéwelecni tegéyu waiamuma zéiciguc enni ieneŋ amaiguc liliŋgic.

Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Agabonéŋ Pauloac andiawac ara zéyec.

7 Waɲu Tiro ama areɲa yanda igucnec keɲkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama areɲa yandaiguc keremma imuaru ninzéh ninzéh dacmuna yaizééz ac waɲ énécmima ai meme momacguc iniguc kerih. 8 Ama gianjiyu waima keɲkecma Kaisarea zéic alawac ama areɲa yandaiguc keremma Filipino mihičjiyih. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sugcina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kerih. 9 Iwaru bérachéra imi kembon qahac kecgic. Waɲu ieneɲ moczon embac serañ. Waɲu andiawac ara zéañgic. 10 Waɲu imuaru ai meme sasala kečni Yuda baec igucnec Anutuac tiliɲ tiliɲ ic méɲ qara Agabo i nonaru mama hayec. 11 Haréma Pauloac rikunja mema iminéɲ eneya héna méria zikima yomuhuc zéyec; Uɲa Téréyanéh yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ieneɲ rikun yomuac miɲina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu. 12 Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miɲina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niɲ Anutu zéwelec miyih. 13 Waɲu Paulonéh yomuhuc zéyec; Némac niɲ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miɲ Kewu Yesuac qara niɲac Yerusalemiguc humumaɲ niɲac efidaczua. 14 Waɲu ac ézéni ménda niɲu waima yomuhuc zéyih; Miɲ Kewuac ewa siɲnéɲ selimac.

Paulo Yerusalem keɲec.

15 Ai meme tosara imi tecgéyu zéréɲ qéréɲ wandacma Yerusalem eɲih. 16 Waɲu Kaisarea zéic alawac ama areɲa yanda igucnec tohotoho ic tosara ieneɲ niniguc momacnec kemma Kipuru ic méɲ qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbih zé ic imi wagicma keɲih.

17 Waɲu keɲkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzéh ninzéh dacmuna ieneɲ goihéhéi waɲ nénécmima nénépésigic. 18 Waɲu ama gianjiyu Paulonéh Yakoboac amaiguc nonagicma eɲu inicni galen moczon imuaru hama kecgic. 19 Waɲu Paulonéh yaizééz ac waɲénéc midacmaguc inéh welen qemiyu Anutunéh ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzéh bénzéh énézédarec. 20 Énézéyu ieneɲ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzaɲ, Yuda ic sucninaiguc ninzéh ninzéh ic tauseɲa tauseɲa hičjigic. Waɲu ieneɲ moczon Moseac héna ac seliseli wamma naɲgéanzu. 21 Waɲu ieneɲ imi geɲ Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ieneɲ Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niɲ énézéanzan imi nindacgic. 22 Gi Yerusalem hazan imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niɲ dimuhuc wambih? 23 Imuac nini ac méɲ gézéni imuac séc wambésémaɲ. Nonaruiguc ic kembon qahac Anutuguc ac zikima nalé hotonadac oruc zucgina ménda mericma kecanzu. 24 Waɲu geɲ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémban boɲa meénécmina oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niɲgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzan imi héntegicmu. 25 Waɲu ic enia Yesu ninzéhgéma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niɲtohomu, néɲ baniarawac ireha zéma imuac olémban zéma sac zéma yaɲ hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac elin gé amuma lakec kecmu niɲac zétecgéma oma hai

énécmyiŋ. ²⁶ Waŋu ama siŋjima gianŋy Paulonéŋ ic kembonŋ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma enaŋ météré meme naléya tecgéyu enaŋ enaŋ lémbaŋ oo naléya waŋec imi énézéwiŋ niŋac ama téréyaiguc enec.

Paulo ocmuŋiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbaŋ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgémaŋ zé waŋu Paulonéŋ ocmuŋ téréyaiguc naŋkeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ieneŋ i hémma ic momac yanda qerigina acginaanéŋ netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neŋaŋ hazéc waŋ nénécmima hénac acnina zéma ocmuŋ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuŋ téréyaiguc Girik ic onagicma éréma ama téréya yomi mezaŋi qezac. ²⁹ (Imi mia ic méŋ Efeso ama areŋa yanda igucnec qara Tirofimo inéŋ Pauloguc ama areŋa yanda imuaru keŋkeŋ haha waŋu hémma inéŋ ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezaŋ imuhuc zéma niŋgic.) ³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuŋnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeŋginanéŋ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic eneŋ Paulo qehumuwiŋ zé waŋgic Yerusalem imi hétéŋ yandayaguc waŋec imuac surucya yaré ic 1,000 galeŋgina iwaru hayu niŋec. ³² Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tuŋhéra zéma yaré ic 100 imuac galeŋhéra énépésima usuŋnec mekeŋgic. Waŋu hétéŋ meme ieneŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ zéma

yaré ichéra inicma Paulo qema naŋgic imi waima enŋ naŋgic. ³³ Waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iminéŋ kemma Paulo wagicma seŋ hésanéŋ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai waŋec imuac qesiénécmiyec. ³⁴ Qesiénécmiyu ic tuŋ suggina igucnec méŋnéŋ méŋac, méŋnéŋ méŋac qacma zégic qewelonŋ niŋac hénia niŋtegiacmacac séc qahac waŋu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niŋac énézéyec. ³⁵ Waŋu Paulonéŋ déc hénaiŋguc emmaŋ zé waŋu ic eneŋ kaiziliweŋ yanda wammigic yaré ic ieneŋ Paulo eliŋgémima hua naŋgémima enŋgic. ³⁶ Imi mia ic tuŋ yanda ieneŋ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niŋ imuhuc waŋgic.

Paulonéŋ saiwa ac waŋamuyec.

³⁷ Waŋu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiŋ zé waŋgic Paulonéŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ ézéyec; Ninna ni ac méŋ hia gézémaŋac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzaŋ? ³⁸ Imuhuc waŋu gi becnec yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérésiaiguc keŋec Izipte ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areŋa yanda imuacnec. Kilikia imi ama areŋa yanda enomia qahac. Gi niŋnéna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Waŋu inéŋ nimmiyu Paulo i déc hénaiŋguc boŋaiguc namma ic méranéŋ séséc waŋ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebraio aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonéŋ Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

¹ Maŋgoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niŋgic. ² Paulonéŋ Hebraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac niŋac némbéŋ yanda

gema nanjic. ³ Wañu toroqema énézýec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areña yandaiguc hicñiyi. Wañu ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaiguc kecba yanda hécninawac héna ac selianec ku néñu niñareñ gédari. Wañu ini moczoñ yanda deguc wañanzu ésécnec Anutuac niñ wamma geriwaguc ai meañi. ⁴ Wañu héna qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hazéc wañ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocañi. ⁵ Héfac oo ic eñeña zéma galeñ ieneñ imi haka imuac héipuc ic wanzu. Wañu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areña yandaiguc kecañic ionac kiwi mema ama imuac ninzéh ninzéh ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niñ kenji.

⁶ Keñkecma Damasiko ama areña yandaiguc hosuru kemba gau komoc ésécnec wañec. Wañu imuaru kurumeñ igucnec asac mararañ yandanéh élanzarñec mama hoturunéhec. ⁷ Hoturunéñu ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa méñ yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ némma keczañ? ⁸ Zéyu zéyi; Miñ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézýec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu Nazarete ama areña igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ieneñ asac mararañ sac héñgic, néñ i nézýec iwac ewaya imi ménda niñgic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miñ Kewu ni némac wammañ niñac wanzañ? Zéwa Miñ Kewunéh yomuhuc nézýec; Gi yacma Damasiko ama areña yandaiguc kenna ic méñnéñ guac ai buña qegénzua imi moczoñ gézémac. ¹¹ Wañu ni imi asac mararaña niñac kicnanéh

hémmañac séc qahac wañec imuac niñ ic tosara niguc kecgic ieneñ méranaiguc népésima hérénéñgic Damasiko ama areña yandaiguc kenji.

¹² Ama areña kuney yanda imuac ic méñ qara Anania inéh héna ac séciguc keru Yuda ic ama areña yanda imuaru kecgic imi eneñ momac yanda iwac ehéihéi wammiañgic. ¹³ Ic iminéñ mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzéh ninzéh ic munana Saulo, kicga muñguc hima hémbésémañ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héñi. ¹⁴ Wañu ac yomuhuc nézýec; Yandahécnina ionac Anutunéh eñeya ewa siñ imuac gézýu niñasarima Solañ miñina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémañ niñac gésigéñec. ¹⁵ Imuac gi iwac niñ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niñnec imuac héipuc wamma énézéwésémañ. ¹⁶ Wañu némac niñ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna késpedesca zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Wañu Yerusalem liliñgéma hama ocmuñ téréyaiguc emma zéwelecma tiliñ tiliñiguc Yesu héñi. ¹⁸ Hémba Miñ Kewunéh yomuhuc nézýec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ieneñ ac imi ménda niñ tohomu, imuac gi focdac ama areña yanda yomi waima kembésémañ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miñ Kewu, ni ic embac gi ninzéhégé géñgic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma tocgotocgo amaya amaya kenji imi ic youmi eneñ nindaczú. ²⁰ Wañu buña zézé icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc wañ énécmima i

qegic ionac malekugina galenǵéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miñ Kewunén yomuhuc nézéyec; Keñna, neñ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²² Bénzén nimmanec kecgic, néñ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanén baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac. ²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoñ héigic enec. ²⁴ Wañu yaré ic 1,000 ionac galenǵinanén Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic eneñ némac niñac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niñac qesimima hihilocnén qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵ Wañu hésa yañ séwélanéñnec meyacgéic iminén qatégic Paulonén yaré ic 100 ionac galen mén hosuraiguc nañu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnén hia qemuac séc? ²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenǵinanén nimma 1,000 ionac galen iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammañ zé wañzañ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenǵinanén Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Wañu Paulonén zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenǵinanén zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buña meyi. Wañu Paulonén zéyec; Ni imi hicñi hicñihicñina igucnec éréma deguc Roma ic kecanzua. ²⁹ Wañu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiñ zégic imi eneñ waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galenǵinanén acguc Paulo i Roma ic imi niñ asarima hésanéñ qatémiyec képésic imuac niñac auriyec.

³⁰ Ama gíanjiyu yaré ic 1,000 ionac galenǵinanén Yuda ic eneñ Paulo némac niñac hazéc wammigic imuac hénia nimmac

niñac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuñ eneña Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hinǵacma wéséginaiǵuc oporu nañec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonén gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solañanec Anutuac kiwaiguc kecanzua. ² Imuhuc zéyu hofac oo ic eneña Ananianén Pauloac hosuraiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic. ³ Zéyu Paulonén yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demin lalac Anutunén gumac. Gi hénia aciguc niñgési némmañ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niñac énézézañ? ⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nañgic ieneñ yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eneña efima zébirimizañ? ⁵ Zégic Paulonén yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inén hofac oo ic eneñagina keczac imi ménda nimma ac zézuu. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac hénaoñ hécga ionac galenǵina ménda zébirimiwésémañ.

⁶ Wañu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, wañu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonén niñasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esañ ambéchécna ieneñ Farisaio ic kecgic. Imuac ni niñkumuma humuc igucnec yacyac imuac nañgéma zéwa aciguc nopocz. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneñ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uña zéma qeri uña iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzénǵégic, néñ Farisaio ic eneñ iwawai imuhucya

imuhucya imi moczoŋ keczu zéma ninzénégic. Imuac niŋ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic sugŋaiguc hazéc ac hicŋiyu méndéŋ amugic. ⁹ Waŋu imuaru tohalic yanda hicŋiyec. Waŋu Farisaio ic ionarunec héna acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niŋni késpedesira qahac wanzac. Uŋa méŋ me Kua meme uŋa méŋnéŋ ézéyeciguc dimuhuc zéwiŋ? ¹⁰ Waŋu hazéc ac imi kuney yanda waŋu yaré ic 1,000 ionac galenŋinanéŋ Paulo késahérégic séwéla tegicbac niŋ zénéŋa hiriyu, yaré ic ieneŋ haréma ic sugŋina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niŋ énézéyec.

¹¹ Waŋu Miŋ Kewunéŋ sinji imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézéyec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézaŋ imuhucyanec Roma ama areŋa yandaiguc acguc héipuc ac waŋ némbésémaŋ.

Yuda ic tosia eney Paulo qewiŋac zéma ara zégic.

¹² Ama gŋaŋiyu Yuda ic ieneŋ tunŋinaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiŋiguc yakanina ménda newiŋ zéma zéseligic. ¹³ Ic eney qerigŋinanéŋ zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zaŋgéŋina 40 ogirec. ¹⁴ Ic eney mia hofa oo eŋeŋa zéma galenŋ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiŋiguc yaka ménda newiŋ. ¹⁵ Imuac eney kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galenŋina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muŋguc nimma didiŋanec zétecgéwiŋ. Mélimiyu hosucŋinu ménda hayunec hénaiguc qehumuwiŋ zé ninziŋ.

Paulo ac saŋec imi niŋec.

¹⁶ Waŋu Paulo deuyanéŋ ac saŋec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oŋa Paulo ézéyec. ¹⁷ Ézéyu Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galenŋina méŋ uruma yomuhuc ézéyec; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galenŋina iwaru wagicma kenna ac méŋ késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galenŋina iwaru kemma yomuhuc ézéyec; Merac yominéŋ ac méŋ késakeczac imuac niŋ hésa ic Paulonéŋ nuruma merac yomi wagicma guaru hamaŋ niŋac qesinénzac. ¹⁹ Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galenŋinanéŋ merac mériaiguc késama sasaŋgiaiguc wagicma kemma éléŋ qesimiyec; Némac ac nézémaŋ zé wanzaŋ? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ieneŋ Pauloac ara muŋguc didiŋanec nimbiŋ zéma hénaoriŋ hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niŋac qesigémbiŋ zé ewa momac wamma ac saŋec zézu. ²¹ Waŋu gi acŋina ménda niŋ énécmiwésémaŋ. Ic zaŋgéŋina 40 ogicogiranéŋ Paulo qehumuwiŋ zéma saŋgima mambéc taczu. Ieneŋ imi i ménda qewiŋiguc nene ménda newiŋ zéma acŋina zikigic. Waŋu ieneŋ zéréŋ qéréŋ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niŋac mambéc keczu. ²² Yaré ic 1,000 ionac galenŋina inéŋ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéyec; Gi ac nézézaŋ imi ic méŋ ménda ézézésémaŋ.

Kawali ieneŋ Paulo Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc késama keŋgic.

²³ Waŋu yaré ic 100 galenŋina éréhéç ururuma ac yomuhuc érézéyec; Baec héna keŋkeŋ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma

luac késa késa yaré ic 200 énézéyic zéréh qéréh wamma kecgic sinjiya 9 kilok wanu Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremmu. ²⁴ Wanu Paulo bénzéh baec galen Feliki iwaru wagicma kemmuac niñ becosic méh héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Wanu inéh kiwi méh yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neñ kewuna baec galen Feliki guac yaizézé ac wanğénzua. ²⁷ Yuda ic ieneñ ic imi qehumuwiñ zé wanğic. Wanu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Wanu aciguc opocgic imuac hénia nimman zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma kenji. ²⁹ Ara zégic imi moczon hénia acgina imuac ara wanec, néñ iwawai wanec méñnéñ méh qehumumu me hésanéñ ziki mimiawac séc ménda wanec imi mihicnjiyi. ³⁰ Wanu ic tosaraneñ ic yomi qewiñ zéma ac sañec zégic ic méñnéñ nimma nézéyu duña guac muru méliwa hazac. Wanu ara zézu ic imi eneñ imuhucnec guaru kemma ara gézému niñac énézézua.

³¹ Wanu baec hénia yaré ic ieneñ énézéyec séc Paulo sinjiyaiguc wagicma kenkecma Antipatri ama areña yandaiguc kereñgic. ³² Imuaru ama gianjiyu becosic yaré ic ieneñ Paulo wagicma kenkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kemmuac niñ ionac muru opocma baec hénia kenken yaré ic ieneñ yaré ic ionac amaiguc liliñgéma hagic. ³³ Becosic yaré ic ieneñ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma baec galen yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galenñéñ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niñasariyec. ³⁵ Wanu inéh Aciguc gopoczú ic imi

eneñ hama harégic guac ac nimman imuhuc zéma yaré ic eneñ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galenğégic tacmac niñ énézéyec.

24

Paulonéh Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc nanec.

¹ Kaiwe ai meme méra méh tecgéyu hofac oo ic eneñ Ana-nianéh qerawac galen tosara zéma hénia acac zézé ic méh qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc hingacma Paulo aciguc opocbiñ zé baec galenac kiwaiguc nanğic. ² Wanu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéh baec galen ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geñ hia galenğé nénécmína lueaiguc kecanziñ. Wanu bian héhéñawac ninñ yandaga niñac baec yomuaru hai netec ai sasala hicñianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicñiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niñğéñanziñ. ⁴ Wanu yéwéri ménda gémbiñ zé ac hotoñadac gézéni gi ewa bénzéhgaiguc niñnécmína. ⁵ Nini ic yomuac ninni hafi war-ihaguc ésécnec wananzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugc-naiguc qewelon yanda mihicñi énécmianzac. Inéh mia hénia iko-rawac miñina Nazaretenec iwac tohotoho ichéra ionac galenğina. ⁶ Wanu inéh ocmuñ téréyanina mezapi qeman zéyu késayiñ. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi geñgaoc zéqesi wammima acnéñ qatémiziñ imuac hénia imi moczon niñ asariwésémañ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonéh baec galenac kiwaiguc ac bakia melenec.

10 Waŋu baec galeŋ yandanéŋ Paulo orucnéŋ séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuŋ sasala gésigési ic eŋeŋa kecanzaŋ imi nimma saiwa acna efima gézémaŋ. 11 Niŋtegičzaŋ éséc nec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimaŋ zé emma kecha ai meme 12 ménda ogirec. 12 Waŋu ieneŋ ni ocmuŋ téréya qeriaiguc ic méŋguc ac méŋ ménda zéwa néŋgic. Waŋu tocgotocgo amaiguc me ama areŋa yanda imuac hénaiiguc ic embac qeriiguc ésé ésé méŋ ménda waŋ énécmiwa néŋgic. 13 Ic yomi eneŋ aciguc nopocma gézézu imuac héipuc ac méŋ gézémuac séc qahac. 14 Waŋu ac yomi mia héla wanžac, Ni héná qelia méŋ ieneŋ héná ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzua. Waŋu ni Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ieneŋ ogic hezac imi moczoŋ zéma iwawai héná ac séciguc hezac imi moczoŋ ninžéŋgéanzua. 15 Waŋu ic yomi eneŋ iwawai méŋac Anutu ninžéŋgéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanzua, waŋu imi mia yomuhuc; Ic solaŋa zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. 16 Imuac niŋac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solaŋa kecmaŋ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzua. 17 Waŋu yawuŋ sasala baec lake-ciguc kecaŋi, waŋu degucdacmi ic embac yéwérigina mihicŋizu ionac énécmiwiŋ zéma haleŋ zéma Anutuac buŋa haihaiya mema hayi. 18 Waŋu Anutuac buŋa imi haimaŋ zé météré amuma ocmuŋ téréyaiguc eŋi. Waŋu tocgotocgo me hétéŋ méŋ ménda wamma eŋdac kecha mihicŋi néŋgic. 19 Waŋu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgic ieneŋ mia nuac kápésic méŋ héŋgiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac

hezac. 20 Imi qahac waŋu ic yomi eneŋ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc naŋi imuaru nuac kápésic méŋ mihicŋigiciguc gézému. 21 Ionac sugginaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac naŋgéma zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanžua. Ac imi qahaciguc ac méŋ zémuac séc qahac.

22 Felikinéŋ héná imuac buŋa niŋhumuyec imuac niŋ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeŋ Lisia mayuguc acgina zétecgémaŋ. 23 Waŋu yaré ic 100 ionac galeŋgina méŋac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic eŋ keru galeŋgému. Alahéra méŋnéŋ méŋ haréma goi héihéi wammiiwiŋ zégic ménda qetalimu.

Paulo yawuŋ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeŋnéŋ waima keŋec.

24 Ai meme tosara kecma Felikinéŋ iniŋa Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qaru emma Kristo Yesuac ninžéŋ ninžéŋ imuac hénia imi érézéyu niŋoc. 25 Waŋu haka dindiŋa zéma séwi siŋac sigi kekec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéŋ aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méŋu titiŋa hicŋiyu muŋguc héihéré gémmaŋ. 26 Waŋu inéŋ ara sac nimmac niŋac ménda waŋec, Paulonéŋ soukiwa mimac niŋac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac waŋoc.

27 Waŋu yawuŋ éréhéc tecgéyu baec galeŋ qara Porikio Fesito inéŋ Felikiac tatac késayec. Waŋu Felikinéŋ Yuda ic ewa hia waŋ énécmimaŋ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ienenj Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

¹ Fesitonénj baec galeñj wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama arenja yanda igucnec Yerusalem enjec. ² Enju hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeñhécgina ienenj iwaru keremma Paulo acnéñj qatéma ézégic. ³ Wañu ienenj hénaiñguc sanjima Paulo qehu-muwij zéma acgina nimma Fesitonénj niñénémima Paulo méliyu Yerusalem hamac niñac welecmigic. ⁴ Zégic Fesitonénj yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Wañu ni imuaru muñguc liliñgéma hiñgacmañ. ⁵ Pauloac kápésic méñ hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momac-nec hiñgacma zému.

⁶ Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama arenja yandaiguc mekenjec. Ama siñjima gianjiyu gésigési taticiguc tacma Paulo késama érému niñac énézéyec. ⁷ Inénj haréyu Yuda ic Yerusalem-nec magic ienenj lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Wañu acgina héipuc wammuac séc qahac wañec. ⁸ Zégic Paulonénj kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic nenjanj hénaiñ ac me ocmuñ téréya me Roma ic kewu Kaisawac kápésic méñ ménda wañi. ⁹ Wañu Fesitonénj Yuda ic enenj niñgic hiarumac niñac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémanjac wanzan? ¹⁰ Qesimiyu Paulonénj yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc nankeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geñgaoc ninzanj ésécnec ni Yuda

ic. Wañu iwawai biria méñ ménda wañ énécmiyi. ¹¹ Ni hénaiñ ac logima kápésic méñ mewa nuwij zézuiguc humumanj zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczoñj héla qahac wanzaciguc méñnéñ méñ ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanénj acna zétecgémac niñac wanzua. ¹² Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiñj wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizanj imuac Kaisawac muru kembésémañ.

Ic kewu Agripanénj Fesito hicñimima Pauloac niñac ézéyec.

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauña Beanike ierenj Kaisarea zéic alawac ama arenja yandaiguc hiñgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴ Wañu ierenj ai meme sasala imuaru tacyac wañic Fesitonénj Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinénj hésa ama ic méñ waima kenju tacma keczac. ¹⁵ Wañu ni Yerusalem enj nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeñj ienenj iwac hazéc ac zéma kápésiraguc zéma zétecgémañ niñac welecnéñgic. ¹⁶ Wañu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic méñ aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda añamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niñgicnec waimiwij imi Roma ic nonac haka silicnina qahac. ¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ienenj niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianjiyu gésigési taticiguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸ Wañu ac wammigic ienenj ac zégic, néñ kápésira méñ nimmanj zé mambéc keru imi ménda mihicñiyi. ¹⁹ Wañu enjanj

* 25:12: Romawac ic kewu yanda niñac Kaisa zéanjiçic.

hénagina zéma ic méri qara Yesu iwac niñ Paulonéri humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niñ zéeri zéma wanji. ²⁰ Wanju ni ac imuhucya dimuhuc zémindiñiman zéma hocma Paulonéri Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémañac wanzan? zéma imuhuc qesimi. ²¹ Wanju Paulonéri Roma ic kewunéri acya zétecgémac niñ galeñgé mimañac welecnérec. Wanju kenken naléya ducñiyu méliwa Kaisa† iwacmuru kemmac niñ ézéwa hésa amaiguc taczac. ²² Imuhuc ézéyu Agripanéri Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimman zé wanzua. Zéyu Fesitonéri zéyec; Hia oranjiuc nimbésémañ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac ki-waiguc nañec.

²³ Ama gianjiyu Agripa zéma Beanike ieren ehéihéi wan érecmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeñ tosara zéma ama yanda imuac ic kunei iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéri énézéyu Paulo késama enji. ²⁴ Enji Fesitonéri ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichéna tosara ac énézéwa niñgic. Ic nanzac yomi iwac niñ Yuda ic ienen kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéngic. ²⁵ Wanju ni niñgésiwa haka humucac séc méri ménda wanji. Wanju i enjyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niñ iwaru mélimiman zé wanzua. ²⁶ Wanju ic kewu enjyawac ac héla méri omanac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac héla méri miñicjiwiñ zé ic yomi onaru zéma suchinaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanzac. ²⁷ Ni hésa ic méri késpedesyawac ara méri ménda oma

Roma ama arenja yandaiguc en méliwa kemmacac séc qahac.

26

Paulonéri Agripa zéma Fesito iorac kicgiraiguc ac zéyec.

¹ Wanju Agripanéri Paulo yomuhuc ézéyec; Genjaoc ac zéna guac niñgenni. Zéyu Paulonéri méranéri séséc wamma yomuhuc zéyec; ² Ic kewu Agripa, Yuda ic enen ac wan nenzu imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémañ zéwa ewana hiaruzac. ³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczan imuac niñ imuhuc wanzua. Imuac ewa bénzéngaiuc acna zéwa niñnémbésémañ. ⁴ Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiyi imi Yuda ic ienen moczon nindaczu. ⁵ Ienen becarunec nalé horua néngicac nénganzu imuac niñ héipuc wan némmuac siñgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuñ méri hénia ac dindiñanec méndacanzu ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec. ⁶ Wanju ni Anutunéri yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc keczua. Wanju hénia imuac niñ ni deguc ac gésigési amaiguc nanzua. ⁷ Wanju zikiziki ac imuac héla imi késawiñ zéma Israelac qelihéra kisic arenhéra 12 neñan siñ kaiwe séc Anutu mepési mianziñ. Ic kewuna, buña imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ienen aciguc nopocz. ⁸ Anutunéri humumia meqeli énécmianzac, héla imi ini némac niñ niñgic ménda wawanac éscnec wanzac? ⁹ Wanju ni acguc Yesu Nazarete ama arenja igucnec iwac qac buña mesoho wammiman zé iwawai moczon

† 25:21: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

tinduc wammaŋ imuhuc zéma niŋi. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Waŋu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buŋa mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma keru. Waŋu unuhumuwiŋ zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmyi. ¹¹ Bakia énécmimaŋ zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niŋac tericgé énécmiyi. Waŋu qerina geriwaguc waŋu mebiru énécmimaŋ zé ama areŋa yanda yanda Yuda baec séŋgaŋgeŋ hezac imuarugeŋ acguc keŋi.

¹² Ai imuhucya memaŋ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areŋa yandaiguc kemmaŋ zéma keŋi. ¹³ O, ic kewuna, keŋkecba gau komoc waŋu, kurumeŋunec asac mararaŋ kaiwe kiwa asac mararaŋa ogicogira imuhucyanéŋ mama ni zéma ichécna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec. ¹⁴ Waŋu nini moczoŋ baeciguc tendiŋgé nunuyu hema ewa mén Hebraio aciguc yomuhuc niŋi; Saulo, Saulo, gi némac niŋ nunesi waŋ néŋanzaŋ? Gi zéraiguc hénaganéŋ qena guyu siŋga hia nimbésémaŋ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miŋ Kewu, gi méré? Zéwa Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Nunesu waŋ néŋanzaŋ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma hénaganéŋ tima nanna, ni imi gi iwawai hénzaŋ imi zéma kecma gézéwa hémbésémaŋ imuac buŋa zézé ic wamma nuac welen qeŋe icna wambésémaŋac gésigémaŋ zé hicŋigéŋzua. ¹⁷⁻¹⁸ Geŋ kicgina méwéréŋgé énécmima siŋi igucnec asac mararaŋ igucgeŋ, Biri miŋinawac kuc igucnec Anutuac murugeŋ liliŋéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzéŋgé némma météré ic sugginaiguc ai buŋa késamu niŋac neŋ geŋga ic embac

Yuda ic zéma ic enia ionac suggina igucnec gésigéma muŋguc ionac muru méligémaŋ.

Buŋa suruc énézéyec imi muŋguc zéma Agripa ézéyec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niŋ ni iwawai kurumeŋunec nézéyu héŋi imi ménda qetalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areŋa yanda miŋina, waŋu keŋkecba Yerusalem miŋina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru liliŋéma hama haka hiabia, qeri melen melenac séha wammu niŋ ackuazéc énézéma keru. ²¹ Waŋu imuac niŋ Yuda ic eneŋ ocmuŋ téréyaguc népésima nuwiŋ zé waŋgic. ²² Waŋu Anutunéŋ naŋgéŋeŋu érékecma deguc ic eneŋa mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéaŋiac énézéaŋzua. Waŋu zéaŋzua imi ac méréra qahac. Anutuac tilin tilin ic zéma Mosenéŋ iwawai kilen hicŋimac zégic imi sac énézéaŋzua. ²³ Kristonéŋ qenzeŋ manzeŋ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararaŋac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neŋ zénaŋgéaŋzua.

²⁴ Paulonéŋ zédiŋjima ac imuhuc énézéyu Fesitonéŋ ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Ninin yandaganéŋ qeriga mesoho géŋzac. ²⁵ Zéyu Paulonéŋ ac yomuhuc melen miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néŋ ac héla niŋareŋgéma zézua. ²⁶ Ic kewu, geŋgaoc iwawai hicŋiyec imi moczoŋ nindaczaŋ imuac niŋ ni efima gézéŋzua. Iwawai imi baec waŋgoŋaiguc ménda hicŋiyec. Imuac haka ménac mén geŋ guac kicga igucnec musaŋ gégéyawac mén ménda hezac imi

ni ninzégézua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzégéanzan? Gi ninzégéanzan imi ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanéh Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotonadac zéma Kristoac ic wamman nin meseli nénzan me? ²⁹ Wanju Paulonéh zéyec; Ac hotonja me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néh tosara deguc acna ninzu ini moczon seŋ hésana yomuac sac ménda mihicjima nena ésécnec téngéh wammu ninjac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galeŋ zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ienen moczon yacma keŋgic. ³¹ Kemma eminiŋ wamma eŋawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka méh humumia me hésa amawac buŋa wawaŋa séc méh ménda wanec. ³² Wanju Agripanéh Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanéh* acya zétecgémac nin ménda welec miwacnec geŋ hia hulac miwanec.

27

Paulo Romaiguc wagicma kemmu ninjac zéiciguc opocgic.

¹ Italia baeciguc zéiciguc kembiŋac nin baec galeŋnéh zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galeŋgina méh qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. ² Zéic méh Adramiten ama areŋa yanda igucnecnéŋ Asia baeciguc ama areŋa yanda tosara kondun giŋgiŋaiguc tacma keŋec imuaru kemman zé taru eniŋ. Wanju Makedonia ic méh qara Aristako, Tesalonika ama areŋa yanda igucnec imi momacnec keŋiŋ. ³ Ama gianjiyu zéicnéŋ Sidon ama areŋa yandaiguc kereŋ héiyu Yulionéh

Paulo goi héihéi wammima ałahéra iniru méra mimuac niŋ ézéyec. ⁴ Ama imuarunec munŋuc hénima kenni Luhuc kembiŋ zé wanjiŋ imuhuc geŋnec hayec imuac niŋ Kipuro baec komoc imuac héiya igucnec luhuc qiziziŋgéma keŋiŋ. ⁵ Wanju Kilikia kondun zéma Pamfilia kondun qericma keŋkecma Likia baec Mira ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ⁶ Imuaru zéic Aleksandria ama areŋa yanda igucnec méhénéŋ Italia baeciguc kemman zéyu yaré ic 100 galeŋginanéŋ nonagiru imuaru eniŋ. ⁷ Wanju zéic iminéŋ bénzéh bénzéh keŋkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido kondun baec komoc wésiaiguc kereŋiŋ. Wanju luhucnéŋ ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete kondun baec komoc kanaya igucnec keŋiŋ. ⁸ Baec komora imuac giŋgiŋaiguc méndacma qenzen manzen qema kemma Lasea ama areŋa yanda hosuraiguc zéic ala méh qara Zéic Asia Soroc imuaru kereŋiŋ.

Pauloac ac ménda nimma hena méŋu kemma yéwéri mihicjigic.

⁹ Konduniguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawaŋa imuac kendon tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec kondunénéŋ biriyu keŋkeŋawac séc ménda wanec. Imuac Paulonéh gorogina zéma yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic mandac, ni hémba hena yominéh hina zéma zéic sacnec qahac, néh ic neŋaŋ kekecnina acguc nonagicmacac séc wanzac. ¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeŋginanéŋ Pauloac ac niŋbipima zéic galeŋ zéma zéic miŋina iorac ac nimma tohoyec. ¹² Wanju kondun imi zéicnéŋ sanŋeŋa naléyaiguc hia tatarawac séc ménda wanec. Imuac sasalanéh kondun imi kileŋ waima Krete

* 26:32: Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunéh

baec komoc imuac ama mên Foiniksi imuaru keremma tacni sanjeŋa naléya tecgémac niŋ zégic. Ama baec imuac sunŋuruŋa bakianéŋ Is zéma imuac héiya suggira hémma heyec. waŋu baec bakia ménéŋ Is zéma imuac kanaya suggiraiguc hémma heyec.

Konduniguc hinŋacbiŋ zé waŋiŋ.

¹³ Waŋu luhucnéŋ Is imuac héiya igucnec bénzén éréyu nanŋé nénécmizac imuhuc zéma nimma aŋga hérégic éréyu Krete kondun baec komoc giŋgiŋa méndacma keŋgic. ¹⁴ Keŋgic nalé ménda horugiyu kondun baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewaŋ luhuc mên qara Is igucnec iminéŋ mama qeyec. ¹⁵ Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeŋ kemmacac séc qahac waŋu mebiŋima waigic luhucnéŋ zéic wagicma héna méŋu keŋec. ¹⁶ Keŋkecma baec komoc mên qara Kauda imuac giŋgiŋa igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keŋiŋ imi galenŋéwiŋac séc qahac waŋec. ¹⁷ Waŋu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Waŋu zéic téwac niŋac rewakanéŋ bawa igucnec wagic emma zikiyiŋ. Waŋu sakasac éré éréya mên qara Siriti imuaru emmac niŋac hésaya hérégic maleku mayu luhucnéŋ nanŋé nénécmiyu keŋiŋ. ¹⁸ Waŋu luhuc niŋac qenzeŋ manzeŋ nimma kerinŋ. Imuac niŋ ama gianŋiyu hina tosara konduniguc giligic hinŋarec. ¹⁹ Waŋu ama muŋguc siŋima gianŋiyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec giligic hinŋarec. ²⁰ Waŋu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu mên ménda hicŋiyu héŋiŋ. Waŋu luhuc yanda qemanec naŋu ewa qerininaiguc kekecac niŋkumu mên ménda he nénécmiyec.

²¹ Waŋu ic sasalanéŋ nalé horua nene newiŋac séc qahac waŋu eŋ kecgiguc Paulonéŋ kemma

sugginaiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete kondun baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mihicŋima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac waŋ énécmiwa niŋgic. Zéic imi qahac wammac, néŋ ic ménéŋ mên ménda humumac, imuac ewagina déŋ waŋu. ²³ Deguc siŋiyaiguc miŋna Anutunéŋ eŋeya buŋa kecanzua nuac muru kua meme uŋaya mên méliyu mama hama maréŋnaiguc nanzac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémaŋ. Waŋu Anutunéŋ ic giguc zéiciguc keczu imi moczoŋ ewa hiawac géŋu guac buŋa wandacmu. ²⁵ Imuac alahécna ini ewagina déŋ waŋu, ni Anutu niŋzénŋézuu. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnéŋ kondun baec komora méniguc eŋu nini imuaru osiwiŋ.

²⁷ Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 waŋec. Waŋu Adria konduniguc lelecgémanec kerinŋ. Siŋi namuŋa igucgeŋ zéicac ai ic ieneŋ niŋgic baec hosuru hazinŋ éséc waŋec. ²⁸ Imuhuc nimma hésa qétéyaguc waigic hinŋaru 37 mita waŋec. Komora mên kemma hésa qétéyaguc muŋguc haigic hinŋaru 28 mita waŋec. ²⁹ Waŋu haronŋaniguc emma qewiŋ niŋac bacgina yandiŋu zéic andiaiguc aŋga 4 haigic hinŋaru ama gianŋimac niŋ welecma tacgic. ³⁰ Waŋu zéic ai ic eneŋ zéic waima néŋgacbiŋ zé nimma gomba haigic hinŋaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic sunŋuruŋaiguc aŋga mên haini hinŋacmac. ³¹ Imuhuc waŋgic Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galeŋ zéma ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic ic ieneŋ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaguc kecmuac séc qahac

wammac. ³² Zéyu yaré ic ienej gombawac hésaya hericgic kondujguc hingarec.

³³ Wañu ama gianjimañ zé wañu Paulonéj ic momac yanda nene nemu niñ yomuhuc énézéyec; Ini qeri séwigina héngen héngen wammanec kecma nene ménda nema eñ mambéc kecgc kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niñac welec énécmizua. Ménda humuwiñ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina méñ ménda mama sanjimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméñ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic. ³⁷ Ic zéiciguc kerin zanjénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomenjina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi kondujguc giligic hingacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéj konduj baec komora sunjuruñaguc emma zéngéyec.

³⁹ Ama gianjidañ baec imi héntegicbiñ zé hibipigic. Wañu konduj bakiaiguc sakasac sénganjen heyu zéicnéj imuaru keremma emmac niñac zéma niñgic. ⁴⁰ Ic tosara enej anja hésaya qericma kondujguc giligic kenju tosanéñ maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéñ eñu zéic imi luhuc mema sakasac igucgen kenec. ⁴¹ Kenju doku néwéc néwécnec hahayanéñ euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eñec. Wañu zéic sunjuruña kiselima tacma seli qeyu temboñ yandanéñ zéic andia kuyu zéic andia imi zéngéyec. ⁴² Wañu hésa ama ic enej fifia mema kemma néngacbu niñac yaré ic enej unuhumuwiñ zé ac zéic. ⁴³ Wañu yaré ic 100 ionac galenjanéñ Pauloac kekecy añaña timañ zé wamma qetalí énécmima fifia meme ic énézéyu walac kondujguc luma

hingacma fifia mema baeciguc enjic. ⁴⁴ Wañu tosara enej palañ me zéic bakia gahaiguc emma kenjic. Imuhucnéj imuhuc wamma moczoñ élélahaguc endacma méñ ménda humugic.

28

Ic ienej susunec Melite konduj baec komociguc endacgic.

¹ Élélahaguc bénezñec emmaguc baec komoc qara Melite imi zéic niñin. ² Wañu baec komoc imuac miñina ienej ala goi héihéi sasala wañ nénécmigic. Wañu kia hayu ama sanjen qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic. ³ Wañu Paulonéj geric tosara mutulañgéma haiyu hingarec wañu imuac qeria igucnec mokoleñ méñnéñ séwéla geric wañu érema iwac mériaiguc pipima nanec. ⁴ Wañu baec miñina ienej mériaiguc mokoleñ nañu hémma eminiñ wamma zéic; Ic yomi ic tosara unuyec gezañ. Kondujguc ménda humuyec, néñ solaña miñinanéñ ménda waimiyu kecmac. ⁵ Wañu Paulonéj mokoleñ qetecgéyu gericiguc hingaru yéwéri ménda mihicñiyec. ⁶ Imuhuc wamma nañu ienej sisiwiñ hicñimimac me élanzanec tendiñgéma humumac zéma mambéc nanjic. Wañu nalé horua haka mérera méñ ménda hicñimiyu hémma zéic; Ic yomi anutu.

Paulonéj hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerin imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Wañu ic inéñ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi wañ nénécmiyec. ⁸ Wañu Popilio manjocya hafi hicñimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéñ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria

oruhaguc haima mehiaruyec. ⁹ Imuhuc waŋu ama areŋ komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ieneŋ harégic imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Waŋu ic ieneŋ eenina kuneŋ yanda héigic. Waŋu kembiŋ zé enni hénaguc hocbiŋac hezac héná maŋu iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

Paulonéŋ zéic méniguc kenkecma Roma ama areŋa yandaiguc kereŋec.

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso haréwéc tegéyu zéic méné Aleksandria imuaru saŋgeŋa naléya ogiru kemmac niŋ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Waŋu imuaru emma waima keŋiŋ. ¹² Waŋu Surakusai ama areŋa yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerinŋ. ¹³ Imuacnec lelecgéma Legium ama areŋa yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéŋ baec waŋgoŋa Saut igucnec hayu kenni ama muŋguc siŋjima gianjiyu Puteoli ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ¹⁴ Kenni ama areŋa yanda imuac ninzéŋ ninzéŋ dac muna ieneŋ héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ¹⁵ Waŋu ama areŋa yanda imuac ninzéŋ ninzéŋ dac muna hécnina ieneŋ nonac buŋa nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeŋaiguc mihicŋi nénécmigic. Tosianéŋ ama baec qara méné Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicŋi nénécmigic. Waŋu Paulonéŋ inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézéyec.

¹⁶ Roma ama areŋa yandaiguc kerenni baec galeŋnéŋ zéyu Paulonéŋ yaré ic ménéŋéŋ galeŋgé

miyu ama saméŋa méniguc tacyac waŋec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc waŋu Yuda ic ionac suggina igucnec ic kuneŋ tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécŋa ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac méné ménda zéyi, néŋ Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Waŋu Roma ic ieneŋ qesinémma késpedesina méné humucac sécya ménda mihicŋjima hulac némmu niŋac zégic. ¹⁹ Waŋu Yuda ic ieneŋ selianec qetaligic, héná méné qahac waŋu, Kaisanéŋ acna zétecgémac niŋ waŋi. Imuac mia nuac dac munahécŋa Yuda ic zébiri énécmimaŋ zéma you ménda hayi. ²⁰ Waŋu ni hénia imuac niŋ mia inicma iniguc zéeminiŋ wambiŋ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neŋaŋ ninzéŋgéma mambécanziŋ imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niŋ kiwi méné ménda haigic hayu héniŋ. Waŋu dac munahécŋina ionaru ménéŋéŋ hama guac késpedesicga me hazéc ac méné ménda zéyu niŋiŋ. ²² Baec séc ic embac ieneŋ héná qelia imuac hazéc ac wamma zéanzu imi nini ninziŋ. Imuac gi dimuhuc ninzéŋgézaŋ imi geŋgaoc zéna nimbiniŋac wanziŋ.

²³ Ieneŋ imuhuc zéma nalé megic. Waŋu nalé imi ducŋiyu Yuda ic sasalanéŋ Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Waŋu Paulonéŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac ac suruc imi suŋgeŋnec hénima énézéma keru ama siŋiyec. Waŋu Moseac héná ac zéma kua meme ic ieneŋ kiwi ogic hezac iminéŋ meselima Yesuac suruc zéma

* 28:11: Neŋaŋ aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

meseli énécmiman̄ zé wan̄ec.

²⁴ Wan̄u ic tosanen̄ ac zéyec imi ninzén̄gégic. Wan̄u ic tosanen̄ ménda ninzén̄gégic.

²⁵ Wan̄u acgina zéma zéqeqetali wan̄amugic. Imuhuc wamma

waima kembiñ zé wan̄gic. Wan̄u

Paulonen̄ ac momacguc yomuhuc

énézéyec; Uña Téréyanen̄ Anu-

tuac tilin̄ tilin̄ ic Yesaiawac

kuaya mema yanda hécnina ac

yomuhuc énézéyec; Ac iminen̄

héla wan̄zac; ²⁶ Gi kemma ic

tun̄ yomuhuc énézéna; Ninzu

wan̄u ménda niñasarizu hénzu

wan̄u ménda hén̄teggiczu. ²⁷ Ic

tun̄ yomi ienen̄ qerigina seli

qeyu ienen̄ gezacginan̄en̄ nimma

niñyéwérigic. Niñyéwérima

kicgina hémén̄zagic. Imuhuc qa-

hac wan̄u kicginan̄en̄ hén̄teggicma

gezacginan̄en̄ nimma qeriginan̄en̄

niñteggicma lilingéma hagic neñ

mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac

ni énézéwa yomuhuc niñ asarimu;

Anutunen̄ an̄géh̄ titi buña imi ic

enia ionac muru méliyu hazac.

Ienen̄ imi kilen̄ niñtohomu.

²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Wan̄u Paulonen̄ yawun̄ éréhéc

téngéh̄ ama geric méné lagulawac

boñ mema imuaru kecma ic

embac iwaru hagic séc héihéré

énécmiyec. ³¹ Héihéré énécmima

Anutuac hén̄galeñ ama aren̄a

yandawac surucya zésai énécmima

Miñ Kewu Yesu Kristoac hena ac

imi bac yandi yandi qahac efima

ku énécmima kerec. Keru mén̄nén̄

ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaizézé ac.

¹ Kristo Yesuac welen qe qe icya,* ni Paulo imi, Anutuac buŋa suruc hiabiawac méliméli ic wammaŋ niŋac nuruma gésinéŋec. ² Buŋa suruc hiabia imi, Anutunéŋ kua meme ichéra kuagina mema eŋeya naŋa niŋac i ménda hicŋiyec nec kiwi téréyaiguc sisipac ac waŋ nénécmiyec imuac héla wanŋac. ³ Naŋa imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicŋiyec. ⁴ Waŋu téré Uŋayaiguc† imi humuc ic sugcina iguc nec muŋguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéŋ énézéyu hémma Anutuac naŋa wanŋac imi ninzéŋgé migic. Imi mia Kristo Yesu. ⁵ Iwac murunec neŋaŋ goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buŋa mema iwac qac buŋa niŋac ic enia ionac sugcinaiguc ai meni ninzéŋgéma niŋtoho wanŋanzu. ⁶ Ini acguc ionac sugcina iguc nec Yesuac buŋawac unuru énécmimia.

⁷ Roma ama areŋa yandaiguc Anutuac niŋsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczoŋ yanda onac muru; Anutu Maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéŋ he énécmimac.

Paulonéŋ Roma ama areŋa yandaiguc kemmanŋac zé niŋec.

⁸ Walac imi ninzéŋ ninzéŋ ginawac surucyanéŋ baec séc saima kenŋac imuac buŋa nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézu. ⁹ Naŋawac buŋa suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uŋananéŋ welen qemianŋua Anutu inéŋ mia acna yomuac

héipuc wanŋac. Ni zéwelec wanŋanzua séc ménda misimanec onac qacgina olomma zéanŋua. ¹⁰ Waŋu deguc tetcgiaiguc Anutuac ewa siŋ heyu onac muru hahayawac héna imi méŋac méŋ méwéréŋgé némmac niŋac nalé séc zéwelec anŋua. ¹¹ Inicmanŋ niŋ wanŋanzua imuac hénia imi qeri uŋawac sese téréya méŋ ewa hiawac énécmima ewa qerigina meseli énécmimanŋ niŋac imuhuc wanŋanzua. ¹² Imuhuc wamma sugcinaiguc kecma neŋaŋ ninzéŋ ninzéŋ ninanéŋ meseli amuwŋ niŋac. ¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamaŋ zé waŋi imi ini ménda nimmanec kecmu niŋac ménda wanŋua. Imi mia ic enia ionac sugcinaiguc hicŋianŋac éséc nec onac sugcinaiguc imuhucyanec héla mi-hicŋimanŋ niŋac wanŋanzua hénia imuac mia. Waŋu suraiguc héna méŋ ménda béréŋgé néŋanŋac. ¹⁴ Ni imi Girik ac zézé ic zéma tosara, niniŋginaguc zéma niniŋgina qahac momac yanda, buŋa suruc hiabia énézémanŋac taséna henéŋzac. ¹⁵ Hénia imuac niŋac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buŋa suruc hiabia zéau énécmimanŋ niŋac siŋna kuneŋ yanda henéŋzac.

Buŋa suruc hiabia imi Miŋ Kewuac kuha.

¹⁶ Buŋa suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzéŋ ninzéŋ ic aŋgéŋ tiénécmimiawac buŋa. Walac imi Yuda ic ionac, duŋa imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niŋ ni imuac gamuna ménda niŋanŋua, ¹⁷ Ic solana imi ninzéŋ ninzéŋanéŋ kekecyaguc kecanŋac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,* buŋa suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solananéŋ winiŋu

* **1:1:** Girik aciguc; dulos, ic imi miŋinanéŋ boŋa meyu eŋeya kuc buŋa méŋ ménda késa kecma miŋinawac ara sac tohoma kecaŋec. † **1:4:** Uŋa Téréya. ✨ **1:17:** Hab 2:4

hicnjima hezac. Héna méné igucnec qahac néj ninzén ninzén igucnec hénima kemma ninzén ninzéniguc kenjekcni solanja zénéncmimac.

Ic embac ienenj Anutugina andé qema sinji yanda qeriaiguc kerejgic.

¹⁸ Haka birianénj ackuazéc héla hédacgéanzu ionac haka eeya qahac hénia hénia zéma haka biria hénia hénia niñac Anutuac qeri gericnéj kurumenj igucnec wininiazac. ¹⁹ Anutunénj eneya hénia mewinini énécmiyec imuac niñac Anutuac héniaaya hia nimmuac séc wanzac imi winiñu hezac. ²⁰ Baec kurumenj hicniyecnec Anutuac kuha hémbénaña zéma iwac hénia saña iminénj iwawai zéyu hicniyec imuaru solananc wininiyu hémma niñasariwiñac séc, imuac niñac ic embac imi enenj héikenzé héihazé wammuc séc qahac. ²¹ Anutuac hénia niñtegicmaguc kilenj eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeña ninñinginanénj nimma nimbipigic héla qahac waju, sinji tunumañnéj ewa qerigina sécgé énécmiyec. ²² Waju enjaocnec niñtegic qinñtegic niñaguc zégic, néj ewa soho ic wanjgic. ²³ Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraginanénj megic, ic me, yanj qesi me, nei me, mokolenj houhouya ionac irecgina tanec wanjec.

Ic ienenj Anutu andé qema haka ménda wawaña imi wanjgic.

²⁴ Imuac niñac Anutunénj kaiseroac sinj biria zéma kaiseroac sinjsinñiguc wai énécmiyu enjaocnec séwigina mebiri amudacgic. ²⁵ Imi mia ienenj Anutuac ackuazéc héla imi melenjgic ikora wandaru, kekec Miñina imi andé qemima iwawai zéyu hicniñgic imuac mia sicgé énécmima mepési énécmigic.

Néj kekec miñina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma hemac, hélacnec! ²⁶ Hénia imuac niñac Anutunénj wai énécmiyu ewa sinjsin gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ienenj acguc eu iniñac haka hezac imi sigima ménda wawañaguc kereñdacgic. ²⁷ Ichécgina imuhucyanec ewa sinjsin birianénj geric bélaña ésécnec onoyu embac hécginawac hénia imi waima ic enjaocnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawañ meme biria imuac sécya melenj énécmiyu séwigina gic medacgic. ²⁸ Waju ienenj ninñinginaiguc Anutu anjgénj tiwiñ niñac ménda wanjgic. Imuac niñac Anutunénj ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawaña imi wanjgic. ²⁹ Imi mia késpedes wawañ biriñiria yomuhucya; kaiñzliwenj, hémbaoc, ewa sinj biria, nimbupuc, unuhumuc, zéénj zéma, ikoc, manam batuc, kuakisañ biria, ³⁰ andélukuc ac, Anutuac niñ mézétiti, mema titi, tétéc qeque, séwi enenj, haka biria niñarenj wawaña, nenñoc mañgocac ac qeque, ³¹ niñ sohosohoya, méñzé méñzéya, wésé ninñ qahac, goi héihéigina qahac. ³² Anutunénj wawañ meme imuhucya wanzu imi humucac buña qéénécmiyec imi niñtegicmaguc kilenj enjacnec sac ménda wamma imuacnec toroqema alahécgina tosia arenj imuhucya wanjgic inicma imi hia zéma héipuc wanj énécmianzu.

2

Anutuac gésigési ai imi solanj dindiña.

¹ Gi acguc haka imuhucya wawañzanñ imuac niñac ic méñac niñgési mima zézanñ gésigési acga iminénj mia genñac késpedesca zétecgézac. Hénia imuac niñac zégési niñgési ic gi imi

geŋga k p s cga musaŋg maŋ z  h i kenz  héihazé wambésémaŋac s c qahac. ² Haka imuhucya waŋaŋzu ionac muru Anutuac g s g s  ai imi ackuazéc h la méndacma waŋ énécmianzac imi neŋaŋ ninziŋ. ³ Ic embac tosara haka imuhucya waŋaŋzu imi z g s  énécmimaguc geŋga acguc haka imuhucya waŋaŋzaŋ. O, baec ic gi, geŋ ninna Anutuac g s g s  ai imuac hia qiziziŋg ma kemb s maŋac tanec waŋzac me? ⁴ Imi qahac waŋzaciguc, Miŋ Kewun ŋ gi ewa qeriga meymb s maŋ niŋac goi h ih i kuaya qeqeya waŋg mma qindiŋi g ŋaŋzac imi m nda niŋtegicma goi h ih iya z ma gum b nz nz ŋa z ma mamb c kekecy  imin ŋ s cɡ g ŋu h mma z desi wammizaŋ gezaŋ? ⁵ Ewa seliga z ma ewa qeriga m nda melen melen  imi méndacma Anutuac g s g s  ai solan  z ma qeri gericy  wininimac nal  imuaru qeri gericy  imi mihicŋimaŋ z  geŋgaocnec metocgona eŋaŋzac me? ⁶ Anutun ŋ wawaŋ meme waŋaŋzac imuac séciguc icya icya tasia melen  n cmimac. ⁷ Naŋselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc z ma kekec eebipiyaguc z ma iwawai m nda houhouyawac mihicŋiwiŋ z  waŋzu ionac imi kekec hehe selia  n cmimac. ⁸ N w cgeŋa eŋaŋ ewa siŋ niŋac wamma ackuazéc h la imi and  qema haka biria méndacma wammu ieneŋ imi qeri biric z ma ninin biric mihicŋimu. ⁹ Icy  icya haka biria wammu s c qeri uŋagina imi z ra b ra z ma yéwéri ginaguc wammu. Waŋu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹⁰ Waŋu n w cgeŋa icya icya haka hiabia wammu s c imi kekec edamuyaguc z ma kekec eebipiyaguc z ma luaen ŋ he

 n cmimac. Waŋu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹¹ Anutuac g s g s  imi solan  imuac séwiac wamma keŋk sa hakésaya qahac. ¹² ic enia kecma k p s c waŋzu ieneŋ h na ac qahac humucac buŋa wandacmu. Waŋu h na acginaguc k p s c waŋzu ieneŋ h na ac imi méndacma zétecgé  n cmimac. ¹³ Anutuac kiwaiguc imi h na ac gezacginan ŋ sac niŋaŋzu imi onac qahac, n ŋ h na ac tohoma waŋaŋzu imi onac sac solan  dindiŋa z  énécmimia wammac. ¹⁴ Ic enia ieneŋ Anutuac h na ac m nda nimma eŋaŋ ewa qeriginanéŋ qindiŋi énécmiyu h na acac s c waŋzuiguc imi h na acgina qahac kilen eŋeyaocnec eŋaŋ h na ac ésécnec wamma keczu. ¹⁵ Ic imuhucya ieneŋ eŋaŋ ewa qeriginaiguc baecac h na ac ooyawac hezac imi tohoma waŋgic kekecginaiguc wininianzac. Waŋu eŋaŋ ewa qeriginanéŋ aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma z solan ani amuanzu. ¹⁶ Imi mia, buŋa suruc hiabia z au énécmianzua imuaru hezac s c, Anutun ŋ Yesu Kristo  z yu ic embac ionac ewa qeriginaiguc ninin saŋa imi g si énécmimac nal  imuaru mia, imuhuc hicŋimac.

Yuda ic z ma h na ac.

¹⁷ Gi qacga Yuda ic z amuma h na ac imuaru h ima namma Anutuac qeriaiguc s wi eŋeŋ wamma ¹⁸ h na acn ŋ paken  ac ku  n cmiyu Anutuac ewa siŋ niŋtegicma imuac niŋgic, s c m ŋ eŋeŋa waŋaŋzac. ¹⁹ Waŋu imuhuc wamma geŋga niŋac yomuhuc efima z aŋzaŋ; Ni kic hilic onac galenɡina, siŋiiguc keczu ionac kifagina, ²⁰ ewa soho ic ionac mindi qindiŋi ic, namb rac ionac kiwi ic waŋzua. Ninin z ma ackuaz c h la h na aciguc hezac

imi tanecgira hénia hénia nuaru hedaczac. ²¹ Imuhuc zéma tosara ku énécmima kilej geŋga imi ménda kuamuanzanj me? Kowu nene ménda wammu zéma zéau énécmima geŋgaoc kowu neanzanj me? ²² Kaisero ménda wammu zéma geŋga kaisero wanjanzanj me? Nemu irecya surema imuac ocmunijug iwawai haigic heyu kowu meanzanj me? ²³ Héna acac séwi enej wamma geŋgaoc mia héna ac imi logima Anutu gamu qeŋe wammianzanj me? ²⁴ Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niŋac Anutuac qara imi ic enia ionac suginaiguc zébiri qébiriyaguc wanjanzac. ²⁵ Gi héna ac tohoanzanjiguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néj héna ac imi logianzanjiguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi enjomia wanjac. ²⁶ Héna imuac niŋac imuhucyanec ic méj séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wanec inéj héna ac tohoanzaciguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac néj iwac niŋgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me? ²⁷ Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac méjnéj héna ac imi solanjanec tohomaciguc inéj héna ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma héna ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me? ²⁸ Héna imuac niŋac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wanu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac. ²⁹ Imuac niŋac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminéj mia Yuda ic héla wanjac. Wanu séwi tasé hericheric imi qerí unajiguc heheya, néj kiwi kicninanéj hémbinjac séc imuaru ménda heheya. Wanu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néj Anutu arunec. Imuac niŋac

séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

3

Anutuac haka imi méjzé méjzéya qahac.

¹ Héna imi imuhuc wanu, némac nananjiguc Yuda ic wamma kekera iminéj héla wanjac? Wanu némac nananjiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéj eeyaguc wanjac? ² Héna hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuazéc imi niŋkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³ Wanu ic tosianéj ménda ninzéj gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéj Anutuac haka méjzé méjzéya qahac imi mesohomac me?

⁴ Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néj Anutu momacguc sac hélaguc wanjac. Imuac mia ac zézéya méj yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna, hélacnec zégéŋgéŋa wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémaŋac hezac. ⁵ Wanu wawanj memenina birianéj Anutuac solanj dindija mewinini-maciguc dimuhuc zéwiŋ?

Baec ic hakanina méndacma zéwa niŋgic; Anutunéj qeri biric wanj nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac niŋ Anutu imi solanj dindija qahac imuhuc zéwiŋjac séc wammac me? ⁶ Imuhuc qahac téŋgén! Imuhuc wammaciguc Anutunéj baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac? ⁷ Wanu ic méjnéj acna melemmanj zé qeriyanéj yomuhuc sumbuŋ yanda niŋkeczac gezanj; Ac ikocna niŋac Anutuac solanj kekecyawac niŋgic ou emma edamu yandayaguc wanu némac niŋac ni késpedes ic ésécnec zégési némmac?

⁸ Imuhuc wanu iwawai hiabia mihicjwiŋj zé haka biria wambin

imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ienej ac ikoc wamma zégic nenej ac imuhucya zéyij tanec wanzac. Ac imuhuya zéanzu imi enej imuac kitiwa mihicjimuac séc wanzac.

Ic solaja méj ménda keczac.

⁹ Imuhuc wanu dimuhuc zéwijn? Yuda ic nejanj imi tosia onog-icma hiabianec kecanzij? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgézij; Yuda ic me Yuda ic qahac* imi moczoj biriawac méra bawu késpedesic ic keczij. ¹⁰ Ac kiwi méj yomuhuc ooyawac hezac; Ic solanj dindija méj ménda keczac. ¹¹ Ic ninjegic qinjtegicyaguc imi méj ménda keczac. Wanu Anutuac hochoc ai wammimia méj ménda keczac. ¹² Momac yanda sigima kemma imuhucyanec enjoma wandacgic haka hiabia wawaja méj ménda keczac, méj méndagucnec keczac. ¹³ Déméjgina imi kicsuanj suaaja qahac ésécnec, wanu ezelaaj ginanéj ac ikoc mihicjima kua taséjinaiguc imi qatéac sacmasi biria kisamma kecanzu. ¹⁴ Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéj sécgéma hezac. ¹⁵ Wanu hénaginanéj sac naec énécmiwinj zé efefianec wananzac. ¹⁶ Wanu dimia me dimia kejanzu séc kisikiyonj qema saohanec waigic heanzac. ¹⁷ Wanu ienej luaeac hena imi ménda ninjegiczu. ¹⁸ Kicginaiguc haka méj wambij zé Anutuac nij bac yandi yandi ménda wananzu. ¹⁹ Nejanj yomuhuc ninjanzij; Héna acnéj ic embac imuac méra bawu keczu séc énézéanzac. Imi mia baec ic enej kuagina moczoj zikima acgina qaiyu Anutuac gésigési ai imuac bawuac nammu nijac. ²⁰ Imuac nijac baec ic méjac méj

héna ac ninjtoho tohoiguc ic solaja zémimia méj ménda keczac. Héna aciguc imi késpedesicnawac ninjegicanzij imuac mia.

Yesu ninzégéni solaj dindija zénéncmimac.

²¹ Wanu deguc imi Anutuac solanj dindija méj mihicji nénécmiyecac heyu ninzij. Wanu imi mia hena ac igucnec qahac, néj hena ac zéma Anutuac tilij tilij ic enej héipuc wammimia imuacnec hahaya. ²² Imi mia Anutuac solanj dindija, ic embac Kristo Yesu ninzégégic séc ionac mia, ninzéh ninzéh imuacnec, séc momacnec ha énécmimia. ²³ Ic embac moczoj yanda imi késpedes wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kerej kerejawac séc qahac wanzac. ²⁴ Wanu Kristo Yesunéh késpedes igucnec hulac nénécmiyu Anutuac ewa hia nijac bojtegic mesolaji nénécmimia wanzac. ²⁵ Anutunéh eneya solanj dindija imi mewininimanj zé nalé horua qeri bénzénjiguc kerec. Kecma bec nec késpedes wawaja imi moczoj hémma ogirec. Ogicma sacya ninzégé mimia ionac Yesu imi mulumanaj bujawac kumuyec.† ²⁶ Imi mia gum bénzénzénjiguc nalé yomuac eneya solanj dindija mewininima eneyaoc solanj dindija wamma, imuhucyanec Yesu ninzégé mimia méjac méj solaja zémimanj zé imuhuc wanec.

²⁷ Imuac némac hianina nijac séwi enej wambij? Imi osiosiya! Wanu hena dimia, wawanj meme ninaiguc me? Imi qahac, ninzéh ninzéhac henaiguc sac tima kembijac hezac. ²⁸ Imuac mia ic méjnéj hena acac aiiguc qahac, néj ninzéh ninzéhajiguc solaja zémimia wammacac hezac imi ninjegiczij. ²⁹ Anutu imi Yuda ic

* 3:9: Me Girik ic. † 3:25: Késpedesicna bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nénéncmimac nij kumuyec.

ionacnec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac. ³⁰ Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzéh ninzéh igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzéh ninzéh igucnec, solaŋa zénéncmimac imi méŋ qahac, néŋ Anutu momacguc. ³¹ Waŋu imuhuc zéma ninzéh ninzéhiguc kecma héna ac imi hia auwiŋ me? Imi qahac téŋgéŋ, néŋ héna ac imi meseliwiŋac hezac.

4

Abaraham zéma Dawidi i Anutu ninzéhégé miyic kápésicgira waiyec.

¹ Waŋu duŋa séwiiguc ambéc sakonŋina Abaraham imi némac iwawai mihicŋiyec zéwiŋ? ² Abarahamnéh wawaŋ meme igucnec solaŋa zémimia waŋeciguc séwi eŋeŋ wammacac séc, néŋ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac. ³ Kiwinéh dimuhuc zézac? Abarahamnéh Anutu ninzéhégé miyu imuac niŋac wamma solaŋa zémiyec. ⁴ Ic méŋnéŋ ai mema ai boŋa késayu niŋni boŋa imi ewa hiawac buŋa éséc ménda wanzac, néŋ tasé kuku éséc wanzac. ⁵ Ic méŋ wawaŋ memeya qahac iminéŋ kápésic ic solaŋa zémianzac i ninzéhégémaciguc ninzéh ninzéh imuac niŋac mia solaŋa zémimac. ⁶ Dawidi imuhucyanec ic méŋ wawaŋ memeya séha ménda hemizac, néŋ Anutunéh nim-mima solaŋa zémiyu ic imi zézé ségiségiyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec; ⁷ Héna ac logigic kápésicgina wai énécmima kápésicgina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc. ⁸ Miŋ Kewuninanéh ic méŋac kápésicya ménda olommac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Imuac ségiségi iminéŋ séwi heric heriraguc iwac muru

sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neŋaŋ imi yomuhuc zéanŋiŋ; Abaraham imi ninzéh ninzéhŋa niŋac wamma solaŋa zémiyec. ¹⁰ Némac nanaŋiguc naŋu solaŋa zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niŋgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, néŋ séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solaŋa zémiyec. ¹¹ Inéh séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzéhégéyu solaŋa zémiyecac solaŋ dindiŋa imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eŋeyaoc séwi tasé heric herira qahac kecma ninzéh ninzéh ic moczoŋ yanda ionac ambéc sakonŋina waŋu qelihéra héna imuhucyanec solaŋa zéénécmimac niŋac imuhuc waŋec. ¹² Waŋu inéh imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakonŋina waŋec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, néŋ Abarahamnéh séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzéh ninzéh kéša kerec imuac héna tima méndacmiziŋ neŋaŋ momacnec ambéc sakonŋina wammac niŋac imuhuc waŋec.

¹³ Abaraham zéma qelihéra ieneŋ baec moczoŋ yanda mératéc memu niŋac sisipac ac megic. Waŋu sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, néŋ ninzéh ninzéhac solaŋ dindiŋa imuarunec. ¹⁴ Ic embac héna ac igucnecnéŋ mératéc meme ic wambunec ninzéh ninzéh imi héla qahac waŋu sisipac ac imi auyu qahac wambacnec. ¹⁵ Héna ac niŋac wamma qeri gericyanéŋ aiyaguc wanzac. Waŋu héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac. ¹⁶ Imuac niŋac mératéc

meme ic wawaŋa imi ewa hiawac buŋa wammac niŋac ninzéh ninzéh méndacma haanzac. Imi mia zikiziki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimaŋ niŋac imuhuc waŋanzac. Waŋu imi mia ic embac héna ac igucnec sac qahac, néŋ Abarahamac ninzéh ninzéhiguc toro qeŋeya imi onac momacnec. Waŋu Abaraham imi Anutuac kiwaiguc baec ic momac yanda neŋaŋ ambéc sakoŋnina waŋzac. ¹⁷ Ac kiwi ménŋ imi yomuhuc hezac; Neŋ gi ic embac hénia hénia ionac maŋgocgina wambésémaŋ niŋac kumugénzua. Waŋu Anutu Abarahamnéh ninzéhgé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac ésécnec unuruyu hicŋianzac. ¹⁸ Abarahamnéh héŋu mambécma kecmacac séc qahac waŋec, néŋ kileŋ mambécma ninzéhgéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac maŋgocgina wammac niŋac imuhuc hicŋiyec. ¹⁹ Yawuŋa 100 waŋu eŋeya séwiya imi humuc tanec waŋec. Waŋu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec waŋec imi niŋtegirec. Waŋu ninzéh ninzéhawac kuhanéh ménda mayec. ²⁰ Waŋu ninzéh ninzéhanaéh ménda waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niŋ éréhéc ménda waŋec, néŋ ninzéh ninzéhiguc naŋselima Anutu eeya héiyec. ²¹ Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzéhgéyec. ²² Imuac niŋac ninzéh ninzéh imuac mia solaŋa zémiyec. ²³ Solaŋa zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niŋacnec sac qahac, ²⁴ Imi mia solaŋa zé énécmimacac buŋa neŋaŋ zéma Miŋ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i

ninzéhgé mimuac heyec neŋaŋ niŋac momacnec imuhuc ooyawac hezac. ²⁵ Yesu imi késpedesina niŋac humuciguc opocopora waŋec. Waŋu imuhucyanec solaŋa zénéncmimac niŋac meqeli miyu yarec.

5

Yesunéh luae mihicŋi nénécmiyec imuac zézé ségiségi wambiŋ.

¹ Imuac bec, nini imi ninzéh ninzéh niŋac solaŋa zénéncmiyec, imuac niŋac Miŋ Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuac luae mihicŋiyiŋac kecziŋ.

² Imuacnec iwacmuru héima ninzéh ninzéh ninanéŋ Anutuac ewa hiayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé ségiségi wamma kecanziŋ.

³ Imi sac qahac, neŋaŋ imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi waŋanzŋ. Imuac hénia imi zérabéranéh bisiqatéh wamma kekec, ⁴ bisiqatéh wamma kekecnéh haka eeyaguc, waŋu haka eeyagucnéŋ niŋkumuma kekec imi mihicŋianzac imi nini nindacziŋ imuac mia imuhuc waŋanzŋ. ⁵ Waŋu Uŋa Téréya neŋaŋ buŋawac nénécmiyec inéh Anutuac goi héihéi neŋaŋ ewa qerininaiguc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac.

Imuac niŋac niŋkumu ninanéŋ gamu ménda mihicŋi nénécmimac. ⁶ Imi mia neŋaŋ kuc mama météqététaŋ kerŋ nalé imuaru Kristonéh naléya waŋu késpedesic ic neŋaŋ niŋac wamma humuyec. ⁷ Ic solaŋa ménŋac niŋac wamma humu humumia imi osiosiya.

Waŋu ic hiabia ménŋac niŋac méŋnéŋ hia efima humumac me qahac niŋ éréhéc wanzua. ⁸ Néŋ neŋaŋ késpedesic ic kerŋ imuaru Kristonéh neŋaŋ niŋac wamma humuyec. Waŋu

haka iminéŋnec mia Anutunéh eŋeya goi héihéiya neŋaŋ muru mewinini nénécmiyec. ⁹ Waŋu neŋaŋ deguc iwac sacyanéŋ mesolaŋi nénécmimia wanzac. Waŋu iminéŋnec sac qahac, inéh kecma Anutuac qeri geric igucnec nénépésidacmac. ¹⁰ Imi mia hazéchéra wamma kerinŋ nalé imuaru naŋawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicŋi nénécmiyec. Imuac niŋac iwac kekec hémbénaŋaiguc imi, séc méŋ ogicma mehiaru nénécmimac. ¹¹ Iminéhŋnec sac qahac, ala kekec deguc mihicŋi nénécmiyec neŋaŋ Miŋ Kewunina Kristo Yesu iwac niŋac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi waŋanzinŋ.

Adam zéma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac niŋac késpedesnéŋ baeciguc haréyec. Haréyu késpedes imuac niŋac mia humucnéŋ haréyec. Waŋu ic embac moczoŋ yandanéh imuhucyanec késpedes wandacgic humucnéŋ ionac muru hadarec. ¹³ Késpedes imi hénac ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec. Néŋ hénac ac ménda hezac imuaru imi késpedes imi ménda olombiŋac séc. ¹⁴ Waŋu Adam imi méŋ hamacac heyec iwac asé wanzac. Imuac niŋac Adamwac nalé igucnec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéŋ késpedes waŋec késpedes imuhucya ménda waŋgic ionacmuru imuhucyanec humucnéŋ ic kewu waŋ énécmiyec.

¹⁵ Néŋ ic momacgucac késpedes niŋac ic embac sasala humugic, waŋu imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niŋac sese énécmiyu ic embac sasala sécgé énécmiyec. Imuac niŋac sese imi késpedes imuac sécyac qahac. ¹⁶ Waŋu ic momacguc késpedes waŋec idacminéh sese imuac séc

qahac. Ic momacgucac késpedes niŋac késpedesicac zégésigésinéŋ haréyec. Waŋu Anutunéh ewa hia niŋac késpedesicac sasala imi ménda olomma solaŋ dindiŋa zénénécmiyec. ¹⁷ Ic momacgucac acqeqe niŋac humucnéŋ ic momacguc inéhŋnec ic kewu waŋ énécmiyec. Waŋu ewa hia zéma solaŋ dindiŋawac buŋa kuaya qeqeya mezu ieneŋ imi momacguc Kristo Yesunéhŋnec kekec hélawac qeriaiguc eŋacnec ic kewu wamma kecmu. ¹⁸ Imuac ic momacgucac acqeqe niŋac ic embac moczoŋ késpedesicac ginaŋguc zéénécmimia waŋec. Waŋu imuhucyanec haka solaŋa momacguc niŋac ic embac moczoŋ solaŋa zéénécmimia waŋu kekec hélaiguc kereŋdacgic. ¹⁹ Ic momacgucac acqeqe niŋac ic embac sasalanéh késpedesicac ic waŋgic ésécnec ic momacgucac niŋtohotoho niŋac ic embac sasalanéh ic solaŋa wammucac hezac. ²⁰ Késpedesicac meyandimanŋ zé hénac acnéŋ haréyec. Waŋu késpedesicac toroqeqeya imuaru ewa hianéh muŋguc yanda sécgé énécmizac. ²¹ Imi mia késpedesicac humuc qeriaiguc ic kewu waŋec ésécnec ewa hia imi acguc solaŋ dindiŋa niŋac ic kewu wanzac. Waŋu ewa hia iminéŋ Miŋ Kewunina Kristo Yesu inéhŋnec kekec hémbénaŋa igucgeŋ nonagicma keremmacac hezac.

6

*Késpedesicac muru humuma
Kristoac muru kecbinŋ.*

¹ Imuac némac ac dimuhuc zéwiŋ? Ewa hiaya toroqeqeya mihicŋiwiŋ zé biria wammanec kecbinŋ? ² Imuhuc wambiŋac séc qahac! Neŋaŋ biriŋac muru humudariŋ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muŋguc yanda nammanec kecbinŋ? ³ Yesu

Kristoac muru toroqema doku naerij imi iwac humuciguc momacnec toroqema naerij wanzac. Wañu hénia imi ménda ninjasarizu? ⁴ Mañgocnéñ edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyec ésécnec neñañ acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima kembiñ niñac humucac qeriaiguc kereñ kereñawac doku naec haka wanní i guc momacnec téngé nénécmimia wañec. ⁵ Neñañ imi iwac humucya méndacma toroqeqeya wamma kecbiñiguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqeqeya wambiñac hezac. ⁶ Wañu késpedesac buña séwinina imi humuyec. Imuac niñac muñguc biriawac welenj qeqe ménda wammiiwiñ niñac neñañ hakanina wahala imi i guc momacnec ic héñgeña wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc zéma ninziñ. ⁷ Imi mia méñnéñ méñ humuyec imi késpedesic igucnec hulacmima solañ zémimia wanzac hénia imuac mia. ⁸ Kristoguc humuyiñiguc imi i guc momacnec kecbiñac hezac imi ninzéhégziñ. ⁹ Imi mia Kristonéñ humuc ic ionac sugcina igucnec yarec imuac niñac muñguc ménda humumac. Wañu humucnéñ galeñ muñguc ménda wammimac imi ninjasarizij imuac mia. ¹⁰ Humuyec imi biriawac muru hatac momacguc sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru keczac. ¹¹ Imuhucyanec, ini acguc eñañ niñac niñgic biriawac muru humugic, néñ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc kecziñ tanec wammac.

¹² Imuac niñac, késpedesicac qeqetali wammigic, késpedesic eñeyaoc séwigina houmacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Wañu séwíac siñ ménda niñtohomu. ¹³ Wañu onac séwi taségina

méñac méñ tewi zakonj ac qeqe wawaña ésécnec biriawac buña ménda qemimu. Wañu eñañac niñgic humuc igucnec qelima yacyawac buña wañu Anutuac muru haiamuma séwi taségina imi moczonj solañ dindiñawac tewi zakonj ésécnec haiamumu. ¹⁴ Ini imi hénia acac méra bawaiguc ménda keczu, néñ ewa hiawac méra bawu keczu imuac niñac késpedesicnéñ mañgoc ménda wañ énécmimacac hezac.

Haka solañ dindiñawac welenj qeqe icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambiñ? Nini hénia acac méra bawu ménda kecma ewa hiawac méra bawu kecziñ zéma késpedesic wambiñ? Imuhuc ménda hiciñimac! ¹⁶ Ini mérac méñ welenj qemima niñtohoanzuiguc, niñtoho wammianzu iwac welenj qeqehéra wanzu imi ini ménda ninzu? Tosara imi késpedesicac welenj qeqehéra wamma humuciguc kereñanzu. Wañu tosara imi niñ tohotohowac welenj qeqehéra wamma solañ dindiñaiñguc kereñanzu. ¹⁷ Imuac Anutu ewa hía ac ézému. Imi mia ini hénia hénia igucnec késpedesicac welenj qeqehéra kecgic, néñ pakeñ ac énézégic imuac nanaña imi ewa qeriginanéñ niñtohogic. ¹⁸ Késpedesic igucnec hulac énécmimia wamma solañ dindiñawac welenj qeqehéra wañgic hénia imuac mia. ¹⁹ Ini séwigina mété qététañiguc kecanzu imuac niñ ni ic neñañ murugeñ séc héima zéwa niñgic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma hénia ac logilogi imuac haimima hénia ac logilogi imuaru kereñgic. Wañu deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solañ dindiñawac welenj qeqe buña qema kekec téréyaiguc keremmu. ²⁰ Ini késpedesicac welenj qeqehéra

kecgic nalé imuaru solarj dindiņa igucnec hulac amuma ewa éréhéc ménda wamma kecaņgic. ²¹ Waņu nalé imuaru ini imi kekecac héla gocmia dimuhucya mihicņianģic? Waņu deguc imi, imuac tetcgia imi humuc zéma niņasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu. ²² Waņu deguc ini kápésicgina igucnec hulac énécmimia wanžu. Imuhuc wamma Anutuac welenj qeqehéra wamma kekec téréya imuaru kereņ kereņawac héla gocmia mihicņianžu. Waņu imuac tetcgiaiguc imi kekec hémbénaņanéhj mambéc keczac. ²³ Kápésicac tasia imi humuc. Waņu Anutuac ewa hiawac ai buņa imi kekec hémbénaņa. Kekec seli imi mia Miņ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

7

Uņa téréyawac héna qeliaiguc keķera.

¹ Alahécna, héna ac ninzu onac qesi énécmizua, ini imi héna acnéj kekecginaģuc keczu ionac sac maņgoc waņ énécmianzac imi ménda ninzu? ² Embac euyaguc imi euya kekecyaguc kecaņzac nalé imuac sura igucnec sac héna acnéj dérécģé mianzac. Waņu euya humuyu eu iniņac héna ac igucnec hulacmimia waņanžac. ³ Imuac bec, euya kerunec ic méj memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Néj euya humumaciguc imi imuac héna ac igucnec hulacmimia wammac. Waņu ic méj memac imi embac kaiseroya ménda wammac. ⁴ Imuac, alahécna, ini acģuc Kristoac séwiguc toroqema héna acac muru unuhumumia wanžu. Imi mia méj humuc igucnec qelima yarec iwac muru kemma neņaņ Anutuac niņac wamma héla gocmia mihicņiwiņ niņac imuhuc waņ nénécmiyec.

⁵ Neņaņ séwininaiguc kerij imuaru imi kápésicac siņ héna acnéj héiqeli nénécmianzac iminéj séwininawac tasiaģuc ai meyu neņaņ imi héla gocmia humucac buņa mihicņianģiņ. ⁶ Deguc neņaņ imi qaténénécmiyec imuac humudarij imuac niņac héna ac igucnec hulac nénécmimia wanžac, imuac niņac neņaņ héna ac ooyawac haka wahalanéhj nec qahac, néj uņawac haka qelianéhj nec welenj qewiņ.

Kápésicac kuhanéhj méramma nénépésianzac.

⁷ Imuac dimuhuc zéwiņ? Héna ac iminéj kápésic me? Qahac! Ic enia wambacnec imi kápésic imi ménda niņacģéwinec. Héna acnéj hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac hénia ménda nimbinec. ⁸ Waņu kápésicnéj naléya mihicņima héna acnéj nec ewa qerinaiguc hémbaoc hénia hénia mihicņi néj ec. Hénia imi yomuhuc; Ic enia waņu kápésic acģuc humu humumia wanžac. ⁹ Becnec héna ac ménda niņtegiri nalé imuaru imi neņ kekecnaģuc kerij. Waņu héna acnéj haréyu kápésicnanéhj qelima yaru ni humuyi. ¹⁰⁻¹¹ Kápésicnéj naléya mihicņima héna acnéj nec ni manam batuc waņ némma héna ac iminéj mia ni nuhumuyec imuac niņac. Héna ac imi kekecac buņa, néj neņ hémba melemma humucac buņa tanec waņec. ¹² Imuac héna ac imi hélacneģ téréya wanžac. Zézépaņ ac imi acģuc téréya, solarj dindiņa, zéma hiabia.

¹³ Imuhuc waņu iwawai hiabi-anéhj melemma nuacmuru humucac buņa waņec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia kápésicna hémba kápésic tanec wammac niņac iwawai hiabia iminéj ni nuhumuyec. Imi mia kápésicac nimba kápésic réwéria

tanec wammac niñac héna acnéñ ai meanzac. ¹⁴ Héna ac imi téreya imi nini nindacziñ. Wañu ni imi séwíac siñ niñac wamma kecba kápésicnéñ boñña meyu imuac welen qemianzua. ¹⁵ Héña imi yomuhuc; Qeri uñananéñ wañ nénzac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia wañanzua imuac niñac haka wañanzua imuac héña imi nenaoc ménda niñasarizua. ¹⁶ Ni ménda wammañ zé wañ nénzac imuac wammañguc ewa siñ iminéñ héna ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac. ¹⁷ Wañu deguc haka wawaña imi ni nenaoc qahac, néñ kápésic ewa qerinaiguc heanzac iminéñ mia wañanzac. ¹⁸ Nuac qerina me nuac séwinaiguc* iwawai hiabia méñ ménda henénzac imi ni niñzua. Haka hiabia wammañ zé siñña henénzac, néñ wawañ memenaiguc imi ménda wañanzua. ¹⁹ Haka hiabia wammañac qerinanéñ wañ nénzac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammañac niñzua imuac mia wañanzua. ²⁰ Haka méñac méñ neñ ménda wammañ zé niñanzua imi wammañguc, imi mia nenaoc qahac, néñ biria qerinaiguc nanzac iminéñ mia wañanzac. ²¹ Imuac ni kekecac héña méñ yomuhuc niñtegiçzua; Haka hiabia wammañ zé siñña henénzac ni imuhucya qerinaiguc birianéñ momacnec henénzac. ²² Nuac qeri uñananéñ Anutuac héna ac imuac ségiségi wanzua. ²³ Nuac séwi taséna qeriaiguc siñ méñnéñ henémma nuac ewa qerinawac héna ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriaiguc siñ hezac imuac hésa ic nopocanzac. ²⁴ Oo yéwérinaguc, séwina humucac buña imuacnec

méréñéñ metecgé némmac? ²⁵ Ni Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammimañ.

Imuac mia ni ewa qerinanéñ Anutuac héna ac welen qema séwinanéñ biriawac héna ac welen qeanzua.

8

Séwíac siñnéñ humuciguc, Uñawac siñnéñ kekec hémbénañguc onagicma kenzac.

¹ Imuac beç ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi kápésic ginaguc zéénécmimia imi ménda hezac.

² Héña imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uña imuac héna ac keczac iminéñ mia humucac kápésic imuac héna ac igucnec ni hulac néñec,* ³ imuacnec Kucnina mamaya wañu iwawai héna acnéñ séwininaguc wammacac séc qahac imi Anutunéñ wañec. Inéñ mia kápésicnina niñac eneyea Naña méliyu séwinina kápésicyaguc imuhucyanec hiçñiyec. Hiçñiyu zéteçgéyu kápésicnina imi séwiyaguc enec. ⁴ Imi mia séwíac siñ qahac néñ Uñawac siñ méndacma kecanziñ neñañ muru héna ac imi mesolañanimañ zé imuhuc wañ nénécmiyec.

⁵ Séwíac siñ méndacanzu ieneñ séwíac ai niñac niñkumanzu, néñ Uñawac siñ méndacanzu imi eney Uñawac ai niñac niñkumuanzu.

⁶ Wañu séwíac niñkumuma kekec imi humuc, wañu uñawac niñ kumuma kekec imi kekec zéma luae. ⁷ Némac niñ, séwíac niñkumu imi Anutuac hazéc wañanzac. Imi mia Anutuac héna ac imiguc ewa momac ménda wañanzaoc, wañu imuhuc wammaocac séc qahac.

⁸ Séwíac siñguc kecanzu imi eney Anutu ségiségi mihiçñi mimuac séc qahac. ⁹ Néñ ewa qeriginaiguc

* **7:18:** Séwinawac siñguc. * **8:2:** Girik ac zéma Kiwi tosaraguc; Hulacgéñec.

Anutuac Uñanéhj keczaciguc ienen séwíac sinjiguc ménda kecma uñawac sinjiguc kecanzu. Méñnéñ méñ Kristoac Uñaguc ménda keczaciguc Kristoac ic qahac. ¹⁰ Wañu Kristonéhj ewa qeriginaiguc keczaciguc kápésic niñac séwiginanéhj humumia wanzac, néhj uñaginanéhj solañ dindinñ niñac kekecyaguc wanzac. ¹¹ Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqeliyec iwac Uñanéhj ewa qeriginaiguc keczaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyc inéhj mia Uñá Téréya ewa qeriginaiguc keczac iminéhj nec humucac bunñ séwiginá imi acguc meqeli énécmimac.

¹² Imuac niñac dacmuna hécna neñañ imi taséninaguc, wañu tasénina imi séwigucac zéma séwíac sinj méndacma kecbinñac ménda hezac. ¹³ Ini séwíac sinj méndacma kecmuiguc, kilenñ humumu, néhj Uñaguc séwíac wawañ meme imi qehumu-muiguc, kekecguc kecmuac hezac. ¹⁴ Anutuac Uñanéhj qindinñi énécmiyu kecanzu imi enéhj Anutuac nañhéra wanzu. ¹⁵ Ini imi welenñ qequeac uñá zénéhj hirihiri wawañá imi ménda késa keczu, néhj nañá éséc kekerawac uñá énécmiyu keczu. Imuac niñac iwac mia Aba† mañgoc zéma qacanzu. ¹⁶ Uñá Téréya eñeyaoc, qeri uñaninaguc, ninñ Anutuac nambérac keczinñ imuac héipuc wañ nénécmianzac. ¹⁷ Nambérac héra keczinñiguc imi mératéc meme ic wanzinñ. Imi mia méñac qahac, néhj Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambinñac hezac. Imuac niñac i guc momacnec edamuninaguc wambinñ zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihicñiwinñac hezac.

Kecma edamuninaguc wambinñac hezac.

¹⁸ Zérabéra deguc mihicñianzinñ imuac nimba efefia wanzac. Wañu iminéhj kecma edamu hicñi nénécmimac imuac sécya ménda wanzac. ¹⁹ Anutunéhj zéyu hicñidacgic moczonñ yanda iminéhj Anutuac nambérac héra hicñimu niñac ewa ewa wamma mambéc keczu. ²⁰ Héñia imi yomuhuc; Zéyu hicñidacgic momac yanda imi, iwawai héla qahac imuac welenñ qema keczu. Wañu imi mia eñañ sinjina qahac, néhj Mañgoc wañénéc énécmia iwac ewa sinj méndacma imuhuc hicñi énécmizac; ²¹ Zéyu hicñima kekec imi acguc iwawai houhouyawac welenñ qema kekec imuacnec hulac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kekec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu. ²² Iwawai zéyu hicñima keczu imi moczonñ yanda momacnec yaiwisinñ wamma merac memeiguc qenzenñ qeanzu ésécnec wamma érékecma deguc, imi neñañ nindaczinñ. ²³ Imi sac qahac, Uñá téréyawac héla gocmia walac walac hicñihicñiya‡ añgéhñ tima keczinñ neñañ imuhucyanec ewa qerininanéhj yaiwisinñ wamma nañawac séc nénépésima séwinina bonñ héré menénécmimac niñ mambéc keczinñ. ²⁴ Neñañ imi qerininanéhj mambéc wamma kecma añgéhñ titi mihicñiyinñ. Wañu kicninanéhj hémbinñac séc imuac ménda mambéc kecanzinñ. Mérenéhj kiwaiguc hemizac imuac mambéc wammac? ²⁵ Wañu neñañ iwawai ménda hénzinñ imuac mambéc wanzinñiguc qeri bénzénjiguc mambéc wambinñ.

²⁶ Imuhuyanec Uñá imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neñañ némac

† 8:15: Aram aciguc Mañgoc. ‡ 8:23: Héñia imi Kristo Yesu.

acnéj dimuhuc zéwelec wanni sécgémac imi ménda ninziñ, néj Uña eñeyaoc neñañ niñac wamma acnéj zéwiñ zé osioiya imuac séciguc yaiwisisiñ wamma zéwelecanzac. ²⁷ Wañu Uñanéj Anutuac ewa siñ hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niñ qeri héhéj miñina Anutunéj Uñawac ninñ imi bec nindaczac. ²⁸ Neñañ ninziñ ésécneç, Anutunéj ewa siñ heyec séc unuruyec. Wañu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczoñ yandanéj qenañgé amuma iwawai hiabia mihicñi énécmianzac. ²⁹ Anutunéj eñeya Naña imi dacmuna sasala suginaiguc walacgina wammac niñac, becarunec niñénécmiyec imi eneñ eñeya Naña ésécneç kecmu niñac walac gési énécmiyec. ³⁰ Wañu walac gési énécmiyec imi unuruyec. Wañu unuruyec imi onac solañ dindiña zéénécmiyec. Wañu solañ dindiña zéénécmiyec imi meyac énécmiyu edamuginaguc wañgic.

Anutuac goi héihéi Kristoguc hicñitegirec.

³¹ Wañu neñañ haka imuac dimuhuc zéwiñ? Anutunéj nonac wamma keczaciguc mérénéj hia hazéc wañ nénécmimac? ³² Eñeya Naña imi ménda añgéñ tima momac yanda neñañ niñac wamma wai nénécmiyec inéj dimuhuc iwawai tosara moczoñ yanda imi i guc momacneç ewa hiawac ménda nénécmimac me? ³³ Solañ dindiña zéyec imi Anutu mia, wañu mérénéj Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc? ³⁴ Mérénéj kápésicninaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéj mia nonac niñ humuyec. Wañu humuyec sac qahac néj

munçuc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecma nonac niñ héipuc wamma zéwelec wañanzac. ³⁵ Mérénéj Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzerñ manzerñ me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kekec me, zérabéra me, sou? ³⁶ Kiwi méj yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niñ wamma kaiwe herec humumia nunuhéi wanzu. Wañu nonac niñgic rama unuheric wawañawac buña tanec wañec. ³⁷ Wañu neñañ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecma goi héihéi wañ nénécmianzaciguc séc méj ogicqogic wañanzñ. ³⁸ Imuac ni yomuhuc niñseli nénéña wanzac; Humucnéj me, kekecnéj me, kua meme uña eneñ me, héjgaleñ miñina eneñ§ me, iwawai imuhucya deguc heheyanéj me, bian hicñi hicñiyanéj me, kucginaguc méjnéj méj me, ³⁹ Iwawai ouneç mamayanéj me emunec éré éréyanéj me, tosara méjnéj méj moczoñ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

9

Anutuac ewa siñ téréya.

¹ Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, néj ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solañanéj Uña téréyawac qeriaiguc héipuc wannémma yomuhuc zéauzac; ² Nuac muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzerñ manzerñ ménda misi misiyanéj hezac. ³ Ni nena séwinawac dacmuna héçna, sac kitichéçna ionac niñac wamma saecgé nénéña wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéña

wambacnec séc zéma zéweleri. ⁴ Ieneŋ mia Israel ic. Waŋu Anutuac naŋhéracac buŋa zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma héna ac énécmimia zéma mepé qepési ai buŋa zéma sisipac acginaguc. ⁵ Yanda hécnina imi acguc ionac buŋa, waŋu baecac séwiiguc imi Kristonéŋ ionac murunec hicŋiyec. Waŋu Kristo imi mia iwawai moczoŋ yanda imi onogicma ou keczac. Waŋu Kristo imi nalé tetecgia qahac mepé qepési wammiwinaŋac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Waŋu Anutuac ackuažéc imi sigima mazac tanec ménda wanzac. Israel ionac murunec hicŋihicŋiya imi Israel ic héla ménda wandacgic. ⁷ Waŋu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néŋ Isakawac murunec hicŋihicŋiya sac qelihécga zé énécmimia wammac zéyec. ⁸ Imi mia séwiguc qelihéranéŋ Anutuac nambérac héra qahac, néŋ zikiziki acac nambérac héranéŋ héla gocmia zéma niŋénécmiyec. ⁹ Waŋu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuŋ oumuac nalé imuhucyanec muŋguc hamaŋ, waŋu Saranéŋ naŋaguc wammac. ¹⁰ Waŋu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc waŋec. ¹¹ (Waŋu Anutuac ewa siŋ iminéŋ wawaŋ meme igucnec qahac, néŋ ic méŋac méŋ niŋgésima ururumac ionac muru sac seligimac niŋac hezac. Waŋu hénia imi zéaumaŋ zé ¹² naŋ héréra ménda miŋicŋi érécmiyu haka hia me biria méŋ ménda waŋocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kuneŋ néŋ komora welenŋ qemimac. ¹³ Imi mia kiwi méŋ yomuhuc ooyawac hezac séc hicŋiyec; Yakop siŋ nimmima Esau héjara mezuá.

¹⁴ Imuac neŋaŋ dimuhuc zéwiŋ?

Anutuaru kápésic hezac me? Qahac téngéŋ! ¹⁵ Inéŋ Mose yomuhuc ézéyec; Méŋac méŋ ewa biric nimmaŋ iwac mia ewa biric wammimaŋ. Waŋu méŋac méŋ wéséna wanzac iwac mia wéséna nimmimaŋ. ¹⁶ Imuac niŋac imi mia ic méŋac ewa siŋ igucnec qahac, waŋu ic méŋac seliseli igucnec qahac, ewa biric miŋina Anutuac murunec haanzac. ¹⁷ Ac méŋ Faraoaŋ zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmimaŋ niŋac gi meyacgénzua. ¹⁸ Imuac Anutunéŋ ewa siŋa méndacma méŋac imi ewa biric wammima méŋac imi ewa seli miŋicŋi mianzac.

Anutuac qeri biric zéma goi héhéi.

¹⁹ Waŋu ac bakia yomuhuc nézéwésémaŋ gezan; Imuhuc waŋu Anutunéŋ némac niŋac kápésicninawac hochoc ai mekeczac me? Mérénéŋ iwac ewa siŋ qetalimacac séc? ²⁰ O baec ic, gi mérénéŋ Anutuac ac bakia melenzaŋ? Iwawai méŋnéŋ miŋina miŋicŋi miyec iwac zéma Némac niŋac ni yomuhuc miŋicŋi nénnec? imuhuc hia zémac me? ²¹ Miŋ Kewuc nomuŋ memenéŋ qakéŋ dac momacguc iminéŋnec kewuc éréhéc memaŋ zéma, méŋ ai eeyagucac buŋa waŋu méŋ ai biriawac buŋa wammac zéma eŋeya siŋa méndacma hia ménda memac me?

²² Anutunéŋ qeri biric waŋu énécmima eŋeya kuha mewinini énécmiyu héŋtegitmu niŋac kewuc qeri biricac buŋa, mebiri énécmiawac zéréŋ qéréŋ wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzéŋ waŋu énécmimac iguc dimuhuc zéwiŋ? ²³ Waŋu kewuc méŋ walac memézéŋ wandac wandara imi wagicma wéséniniŋ

wammima ai eeyaguc méñac buña qemima kekec edamuyaguc kuaya qeqeya imi énézéyu hémmu niñac imuhuc wanjeguc dimuhuc zéwiñ? ²⁴ Neñaj imi Yuda ic me ic enia ionac suggina igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuñ imi mia. ²⁵ Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachéna zéénécmiman. Wañu ic embac ménda siñniñ énécmiyi imi onac ic embac sorochéna zéénécmiman. ²⁶ Wañu ic embac tosara nuac ic embac héna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéñ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicñi nénécmizac. ²⁷ Wañu Yesaianéñ Israel ic onac niñac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneñ kondun gijñijawac sakasac ésécnec sasala wammu, néñ bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbénaña mihicñi énécmimac. ²⁸ Héna imi yomuhuc; Miñ Kewunéñ baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aiya metecgémac. ²⁹ Yesaianéñ walac yomuhuc zéyec éséc; Wañu Miñ Kewu pupunda ginanéñ sucnina igucnec wariha méñ ménda wai nénécmiwacnec niñi imi Sodóm zéma Gomora ésécnec birima qahac wambijnec.

Israel ieneñ ewa éréhéc wamma ménda ninzénégic.

³⁰ Imuac bec néma ac zéwiñ? Ic enia ieneñ kekec solañawac ménda nesima keñgic ieneñ mia kekec solaña mihicñigic. Imi mia solañ dindiña ninzén ninzén igucnec. ³¹ Wañu kekec solañawac héna ac nesima keñgic Israel ic ieneñ imi héna ac imuaru keñ bipigic. ³² Imi némac niñ? Imi mia ieneñ ninzén ninzéniguc ménda héma nangic wawañ memeiguc héma nangic. Wañu imuac niñac

mie ieneñ qonzontoj gégéyawac hociguc qonzon tongegic. ³³ Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Héngic neñ qonzon tongegéyawac hoc zéma maunu unuyawac baña méñ Zion amaiguc haiwa hemac. Wañu méñnéñ méñ i ninzénégé mimaciguc gamu mamasuñ ménda wammac.

10

¹ Dacmuna héna, ewa siña zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niñac wamma añgén tiénécmimac niñac Anutuac muru haianzua. ² (2a) Ni yomuhuc héipuc ac wanzua; ³ Ieneñ imi Anutuac solañ dindiña imi ménda niñasarima eñaj solañ dindiña imi meyacgéwiñ zé ai yanda mema Anutuac solañ dindiña imuac méra bawu ménda kegcic. (2b) Imuac niñac, ieneñ imi Anutuac wamma seliseli wançic, néñ niñ solañaguc ménda héma nangic. ⁴ Kristo imi ninzén ninzén ic moczon yanda solañ dindiña mihicñi énécmiman zé héna acwac teteçgia wanzac.

⁵ Mosenéñ yomuhuc oyecac hezac; Haka solaña héna ac igucnec hahaya wañanzu imi eneñ solañ dindiña imuacnec héma kecmu. ⁶ Wañu solañ dindiña ninzén ninzén igucnec hahayanéñ yomuhuc zézac; Geñga ewa qerigaiguc méréneñ kurumenjiguc emmac imuhuc ménda zéwéséman. Imuhuc zéna niñni méréneñ kurumenj igucnec Kristo hia wagicma mamac zézan tanec wammac. ⁷ Me méréneñ humumia ionac baec dumunajiguc hia hingacmac ménda zéwéséman. Imuhuc zéna niñni méréneñ Kristo humuc ic suggina igucnec hia wagicma érémac zézan tanec wammac. ⁸ Imuhuc qahac, néñ dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucgu hezac zézac. Imi

mia ninzéh ninzéhac ackuazéc zéauanzih imuac mia imuhuc zézac. ⁹ Guac kuaganéh Yesu imi Min Kewu keczac zéma zéauma Anutunéh i humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyeç imi ewa qeriganéh ninzéh géwésémañ iguc gi imi aňgéh tigéňgéhñ wammac. ¹⁰ Ic méň imi, ewa qerianéh ninzéhgéma solañ dindañaguc kereňanzac. Wañu kuayanéh zéauma aňgéh titiiguc kereňanzac. ¹¹ Kiwi téréyanéh yomuhuc zézac éséc; I ninzéhgé mimac ionarunec méňac méň gamu qeçeiguc méndagucnec opocopora wammac. ¹² Min Kewu momacgucnéñ ic embac momac yanda kewu wañ énécmima i héihéré migic séc sécgé énécmianzac, imuac niňac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac. ¹³ Imuac niňac méňnéñ méň Min Kewuac qara qacmac imi aňgéhñ timimac.

¹⁴ Wañu dimuhuc méňac méň ménda ninzéhgé mianzu iwac mia hia qac hérému? Dimuhuc méňac méň surucya ménda nimma ninzéhgé mimu? Wañu méňnéñ ménda zéauénécmiyu dimuhuc nimmu? ¹⁵ Ménda méli énécmimia wañu dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi méň yomuhuc ooyawac hezac; Buña suruc hiabia kissima hazu ionac hena tawégina imi hiabia soroc! ¹⁶ Wañu Isirael ic imi buña suruc hiabia ménda niňtohodacgic. Imuac mia Yesaianéh yomuhuc zéyeç; Min Kewuna méréneñ ackuazécnina imi ninzéhgégic? ¹⁷ Hénia imuac niňac ninzéh ninzéh imi ackuazéc niňanzih imuacnec haanzac. Wañu ackuazéc imi Yesuac buña suruc hiabia imuacnec haanzac. ¹⁸ Wañu zéwa niňgic; Ieneñ imi ackuazéc méň ménda niňgic me? Imi qahacgucnec! Kiwi

méň yomuhuc ooyawac hezac; Ewa héténgina imi baec séc kereňdareç. Wañu ackuazécgina imi baec tetcgiaiguc kereňdareç. ¹⁹ Wañu neñ yomuhuc qesi énécmizua; Israel ic ieneñ ménda niňasarizu me? Mosenéh yomuhuc zéyeç; Ni henaorih héçna qahac imi énépésima Yuda ic ini nimbupuc mihicñi énécmimañ. Wañu ic embac tosara niňtegic qirteçgicgina qahac imi énépésima qeri biricgina mihicñi énécmimañ. ²⁰ Wañu Yesaianéh porihñ qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyeç; Nuac niň hohoc ai ménda meañgic ieneñ imi ni mihicñi néngic. Wañu zéqesi ménda wañ néňangic ionac muru hicñi énécmiyi. ²¹ Wañu Israel ionac niňac yomuhuc zéyeç; acna ménda niňtohoma acqeçe waňanzu ionac mia kaiwe hereç mérana terere énécmianzua.

11

Israel ic sasalanéh ewa seli wañgic.

¹ Imuac neñ muňguc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc wañu Anutunéh ic embachéra nesi nénécmiyu moczoñ séňganenñ kendaczih me? Qahacgucnec! Ni acguc Israel ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hicñisai igucnec. ² Anutunéh ic embachéra walac niňnénécmiyec imi héňacnina ménda meyeç. Kiwi téréyaiguc Eliawac niň yomuhuc zézac imi ini ménda niňzu me? Elianeñ Israel ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelereç; ³ Min Kewu, ieneñ guac kua meme ichéçga unuhumudacgic. Wañu guac zaki téréyaga imi qetecgégic madareç. Wañu ni sac wainéngic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwihñ zé hochoc ai mema keczu. ⁴ Imuhuc zéyu Anutunéh ara dimuhuc melenñ miyeç? Neñ ic embac héçna

tosara baniara Baalac muru simin ménda héimianzu 7,000 nena buṅa wai énécmiwa keczu. ⁵ Imuhuc nec nalé yomuac acguc Anutunéh ewa hiaiwac tosara wai énécmiyu iwac buṅa keczunec. ⁶ Ewa hia niṅac imuhuc hicṅi nénécmizaciguc, wawaṅ memenina niṅac imuhuc hicṅi nénécmizac zéwiṅac séc qahac. Imuhuc zéwiṅac séc wambacnec ewa hia iminéṅ ewa hia héla ménda wambacnec. ⁷ Waṅu dimuhuc niṅac? Iwawai Israel ieneṅ hochoc ai megic imi ménda mihicṅigic, néṅ gési énécmimia ieneṅ sac imi mihicṅigic. Waṅu tosara wai énécmimia ieneṅ imi ewa seli wandacṅic. ⁸ Imi mia Anutunéh ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéṅ mihicṅi énécmiyecac érékecma deguc wanzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hicṅizac. ⁹ Waṅu Dawidinéh yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karo-cyanéh leletuc zéma simba zéma iwawai qonzon tonṅé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa melen énécmimac. ¹⁰ Waṅu kicgina sinṅi déṅgéyu ménda hima hémmuac séc waṅu, gemacgina imi hémbénaṅa milicṅedacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséh oliwawac hawa lagula mema toroqeqya waṅec.

¹¹ Zéwa niṅac, ac imuhuc heyu bec, Ieneṅ mama unumac niṅac qonzon tonṅégic me? Imi qahac! Anṅéh titiac buṅanéṅ ic enia ionac muru kereṅdaruguc Israel ic embac ieneṅ nimbupuc nimmu niṅac wai énécmiyu késpedes waṅṅic. ¹² Késpedes wawaṅ ginanéṅ melemma baera baera ic embac ionac mériaṅ waṅu, maqeqe ginanéṅ ic enia mériaṅ imuhuc mihicṅi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanéṅ mériaṅ dimuhucya mihicṅi énécmimac!

¹³ Ni ic enia onac niṅ zézu. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc waṅanzac. ¹⁴ Imi mia, ai imi mema sac taséhécna nimbupuc mihicṅi énécmima sugcina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimaṅ zé wanzua. ¹⁵ Nesi énécmiyu kenkenja iminéṅ baec ic tosara Anutuguc ala kekec mihicṅi énécmizaciguc, muṅṅuc énéc énépésianéh iwawai tosara qahac, néṅ humuc igucnec kekec imi mihicṅi énécmimac? ¹⁶ Gocmia walac waziyu megic iminéṅ téréya waṅu saméh iminéṅ nec ooya imi acguc téréya wanzac. Waṅu zalia imi téréya wanzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczon téréya wanzu.

¹⁷ Waṅu imuac hawa tosara hézéh hézéhṅia waṅu gi haséhac oliwa néṅ ionac sugcinaiguc toroqe géṅṅéṅa waṅecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanzaṅ. ¹⁸ Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi eṅeṅ ménda wambésémaṅ. Imuhuc wambésémaṅiguc, hénia yomuhuc niṅyacgéwésémaṅ; Geṅ oliwa zalia ménda méra mima nanzaṅ, néṅ oliwa zalianéh gi méra gémma nanzac. ¹⁹ Duṅa yomuhuc zéwaṅ niṅac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac niṅac hawa tosia imi hézéh hézéhṅia waṅec. ²⁰ Imi hélacnec. Ieneṅ imi ménda ninzéhégic hézéhgé énécmiyec. Waṅu geṅ imi ninzéhégéma namma kecanzaṅ. Imuac niṅac séwi eṅeṅ ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémaṅ. ²¹ Anutunéh oliwa eṅeya hawahéra téṅṅéṅ ménda wai énécmiyu kecgiciguc, gi acguc hia ménda waigéṅu kecbésémaṅac hezac. ²² Imuac bec Anutuac goi héhiéya zéma qeri gericya imi héṅ tegicbésémaṅ.

Mama unuyec ionac imi gericya mihicji énécmiyec, nêj guac muru imi goi héihéi wanjénec. Imuac mia gi imi ménda misimanec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémanj. Qahac wanju, gi acguc qericgémmac. ²³ Ienej acguc ninzénj ninzénj qahac kekec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac niñac muñguc toroqe énécmimac. ²⁴ Gi hasénjac oliwa ura igucnec qericgénjéna wanec. Wanju ama oliwa héwiña titiya imuac uraiguc toroqe géngéna wanec. Wanju oliwa hawa téngénj imi ienej, enañ oliwa ic neñgocginawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kereñdacmu.

²⁵ Ala hécna, ini séwi enej ménda wammu niñac ac saña youmi ini ménda nimmu niñac ménda wanzua. Ac saña imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina niñu heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac suggina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecmu. ²⁶ Wanju imuhuc mia Israel ic embac moczorj añgégina tiénécmimia wammac. Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Añgénj titi icnéj Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianzu imi metecgé énécmimac. ²⁷ Neñ ionac kápésicgina auénécmimanj nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélaqac wammac. ²⁸ Buña suruc hiabiaiguc imi ienej onac niñac wamma Anutuac hazéchéra wanjic, nêj gési énécmimia imuac aiguc imi ionac yanda hécgina niñac wamma ionac goigina héiénécmiyec. ²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi

ewa éréhéc ménj ménda hemizac. ³⁰ Ini becneç imi Anutuac muru acqeçe wamma kecgic. Wanju deguc imi Israel ionac acqeçe niñac wamma goi héihéi wanj énécmiyu keczu. ³¹ Imuac ienej imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac ésécneç goi héihéi wanj énécmimac niñac deguc ac qeçeiguc keczu. ³² Imi mia Anutunénj ic moczorj yanda wésé niniñ wanj énécmimanj zé ac qeçetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac niñtegic qinjegic zéma niniña imi qeyu hiñgac hiñgara. Iwac niñgésigési ai imi niñtegicbiñac séc qahac! Wanju hena tianzac imi méndacmiwiñac séc qahac. ³⁴ Mérénénj Miñ Kewuac ewa qeria imi niñzac? Mérénénj iwac zémindiñi icya keczac? ³⁵ Mérénénj walac Anutu iwawai ménj miyecac kitiwa hia melenj mimiawac séc? Imi osiosiya. ³⁶ Imi mia iwawai moczorj imi miñ kewu iwac murunec zéma inéñnec hicñima iwac muru lilingéma keñanzac imuac mia. Qac buñayanénj iwac muru hehe seli hema emma hemac! Hélaçnec!

12

Séwininanénj Anutuac ocmuñ téréya wammac.

¹ Imuac bec, dacmuna hécna, Anutuac wésé niniñiguc zéseli énécmizua; Enañ séwigina imi mulumananj téréya kekecyaguc wanju Anutunénj hémma ségiségi wammacac séc héimimu. Iminénj mia qeri uñaginawac mepé qepési héla wammac. ² Ini imi baec yomuac nananj imuhucya ménda méndacmu, nêj waigic Anutunénj ewa qerigina héiqelima meqeli

énécmiyu Anutuac ewa sinj hi-
 abia, eeyaguc, zéma solañja imi
 ninjegicmu.

³ Anutunéhj sese néjec imuac
 séciguc sugcinaiguc icya icya
 keczu onac mia yomuhuc
 éhézézua; Zénimmuac séc hezac
 héna imi ogicma ninij tosara
 ménda donjéma zénimmu, néj
 Anutunéhj icya icya ninzéhj
 ninzéhj méndéhj énécmiyec imuac
 séciguc ninjegic qinjtegic wamma
 zénimmu.

⁴ Neñañ imi séwi
 momacguc imuaru séwi taséhéra
 sasala késama kecziñ. Wañu séwi
 taséhéra imi moczoñ ai buñja séc
 momacgucnec ménda késakecziñ.

⁵ Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc
 neñañ sasala, néj séwi momacgu-
 cac taséhéranec wamma kecanziñ.

⁶ Wañu ewa hiaya méndacma ewa
 hiawac ai buñja nénécmiyec imi
 eñac eñac. Imuac ninjac bianjac
 ara zézé imuac ai késazaciguc
 imi ninzéhj ninzéhjawac séhaiguc,
⁷ Wañu welenj qeñe ai késazac
 imi welenj qeñe aiiguc, ackuazéc
 imuac kiwi ic ai késazaciguc imi
 kiwi ic aiiguc, ⁸ meme seli ai
 késazac imi meme seli aiiguc,
 haleñ haihai ai késazaciguc imi
 haihulac yandayaguc, galeñ ai
 késazaciguc mézétiti qahaciguc,
 wañu wésé ninij wañ énécmianzu
 imi enej ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹ Goi héihéigina imi ikocya
 qahac kecma haka biriawac
 surema haka hiabiaiguc qékétama
 kecmu. ¹⁰ Ala sinjiguc solañanec
 sinjgina ninjamuma walac eegina
 héiamumu. ¹¹ Mézétiti qahac
 seliseli wamma qeri unagina
 ewa sinjinaguc Miñ Kewu welenj
 qemimu. ¹² Mambéc keckeciguc
 ségiségi wammu. Wañu zéra
 béraiguc imi nanjelima kecmu.
 Wañu nalé séc seliseli wamma
 zéwelec ai memu. ¹³ Ic embac

téréya ienenj iwawai méñac
 méñ hocgic amunec qamunec
 wañamuma heheñganjina qegic
 yandima kemma ic enia ionac
 acguc keñ sécgé énécmimac.

¹⁴ Unu nesi wañ énécmigic mo-
 zocgé énécmima ménda saecgé
 énécmimu. ¹⁵ Ségiségi wanzu
 iniguc ségiségi wammu. Ewa biric
 wanzu iniguc ewa biric wammu.

¹⁶ Eñawu ewa momac wamma
 nanañ eñeñaguc ewa qerigina
 ménda ninjumumu, néj nanañ
 mamayaiguc kecmu.* Wañu
 eñacnec ninjegic qinjtegic ic
 ésécnec ménda meenj amumu.

¹⁷ Méñac méñ haka biria wañ
 énécmigic haka birianéhj tasé kuku
 ménda wammu. Wañu ic embac
 ionac kicginaiguc haka hiabia
 wamma kecmu. ¹⁸ Ini ninjic
 eñac wammuc séc wañu, ic
 embac moczoñ yanda iniguc luae
 gema kecmu. ¹⁹ Ala sorochéna
 ini eñac hazécgina tasé kuku
 ménda wañ énécmimu, néj Miñ
 Kewuac qeri biriawac buñja zéma
 haigic hemac. Kiwi méñ yomuhuc
 ooyawac heyu imuhuc zézua;

Hazéc ionac kitiwa melej melej
 ai imi nuaru hezac imuac nenaoc
 melej énécmimanj, Miñ Kewunéhj
 zézac. ²⁰ Wañu néwécgeñaguc
 guac hazécganéhj yaka ninj hu-
 muyu nene gumuwésémanj. Wañu
 doku ninj humuyu doku mina
 nemac. Imuhuc wamma gi imi
 iwac oruhaiguc lokoc bélanjaguc
 tocgéna emmac. ²¹ Birianéhj
 ménda gogicmac, néj haka hiabia
 wamma haka biria imi tidacgéna
 mamac.

13

*Baec galeñ ionac ac ninjtoho
 wammu.*

¹ Icyá icya imi galeñ hécgina
 ionac méra bacginu kecmu. Hénia
 imi yomuhuc, galeñ ai buñja

* 12:16: Welenj qeñeac ai hia memañ zé ninjumuma.

méhñérj méj Anutunérj ménda niñunec méj ménda hicñjima hezac. Wañu galeñ moczoñ yanda imi Anutunérj kumu énécmiyecac keczu. ² Imuac niñac galeñ buñã ionac acgina qeçe imi Anutuac zézé seliawac ac qeçe wanzac. Wañu imuhuc acgina logianzu imi eñãocnec kápésic imuac tasia mihicñjimu. ³ Galeñ ic imi haka hiabia wambiñ zéni bac yandi yandi ménda wañ nénécmianzu, néj haka biria wambiñ zéni imuhuc wañ nénécmianzu. Imuac gi imi ic méj kuhaguc iwac niñ bac yandi yandi ménda wamman zé niñãñiguc haka hiabia wamma kecbésémañ. Imuhuc wanna mepési géjgéñã wammac. ⁴ Ic galeñ méj imi Anutuac welen qeçeya kecma guac muru kecec hiabia mihicñj gémmañ zé keczac. Wañu gi haka biria wañãñãñiguc iwac mia bac yandi yandi wambésémañ. Inéj sou qaruc imi eñdac ménda késã keczac. Imi mia Anutuac welen qeçe icyã kecma méhñérj haka biria wañu Anutuac qerí gericyawac welen qema kápésicyawac kitiwa melen mianzac. ⁵ Hénia imuac niñac méra bacginu kecmuac hezac. Imi mia Anutuac qerí geric imuac niñac sac qahac, néj ewa qerigina solaña imuac niñac momacnec imuhuc wammuac hezac. ⁶ Ieneñ imi Anutuac welen qeçe ichéra kecma nalé séc ai mema welen qeéncmianzu. Hénia imuac niñac ini takis acguc haimuac hezac. ⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuac hezac imi moczoñ énécmimu. Takis niñac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wañ énécmimuac hezac ionac imi bac yandi yandi wañ énécmimu. Eegina héi énécmimuac hezac ionac imi eegina héiéncmimu.

Ala wañãmuma qerinéj

* 13:14: Képésic ac siñniñ.

goihéihéi wañãmumu.

⁸ Ic méñac méj taséginaguc ménda wammu, néj siñ niñãmuma kecec imuac sac niñgic taségina wammac. Méhñérj ic tosara goigina héianzaciguc ic imi mia hénã ac moczoñ méndacdaczac. ⁹ Kaisero ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiñ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbãoc ménda wammu. Wañu hénã ac tosara hezac, néj hénã ac moczoñ imi geñga goiga héiamuanzan imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémañ ac imuac qeriaiguc hedaczac. ¹⁰ Goi héihéinéj alayawac haka biria ménda wammac. Hénia imuac niñac goi héihéi momacgucnéj hénã ac moczoñ wandac wandara wanzac.

Haka dimuhuc wañãmuma kecbiñ?

¹¹ Wañu nalé yomuac tãnerã bec niñtegiã hakagina yomuhuc wamma kecmu. Kicga himã gau igucnec yacbésémañ imuac naléya imi bec hazac. Némac niñ, walac niñzégéma mambéc wañiñ éséc qahac, néj imi ogicã deguc añgéñ titinina imi hosucgé nénécmizac. ¹² Siñi imi keñ keru bec ama gianjimañ zé wanzac. Imuac niñac neñãñ siñi tunumañãc wawañ meme aténdacma edamuyawac bundã maleku héini hiñgacmac. ¹³ Kaiweac séciguc wawañ meme ee héihéiyaguc qindini amuma kecbiñ. Kaiziliweñ zéma doku seliguc ewã soho qahac, kaisero zéma séwãc siñiguc qahac, wañu euqeçe zéma nimbupuciguc qahac, ¹⁴ néj maleku éséc Miñ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Wañu séwiginawac siñ niñãc wamma séwãc ai* imi ménda niñãreñgému.

14

Ninzéh ninzéh selia zéma ninzéh ninzéh bébélacgia.

¹ Méréneh méh ninzéh ninzéh kuha mamaya kecma niñ éréhéc waru zésure ménda wammimu. ² Méh imi iwaiwai moczoñ efima nemacac séc ninzéh ninzéh selia kesa keczac, néñ méh imi ninzéh ninzéh bébélacgia imuac zuazua sac neanzac. ³ Nene imuac me imuac efima neanzac inéh nene tosara ménda neanzac iwac niñu mamaya ménda wammac. Waru nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i kápésicyaguc ménda zémimac. ⁴ Gi méréneh ic méñac welen qeqeya niñgésima keczañ? Nanañ selia me maqeqeya imi moczoñ eñeya miñinanéh niñu hezac. Miñ Kewuninanéh hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunéh nanjéyu hia nanšelimac. ⁵ Ic méñnéñ ai meme méñac niñu tosara onogicma téréya wananzac. Waru ic méñnéñ niñu ai meme moczoñ sécgina momacguc wananzac. Imuac waigic ic eñac eñac niniñginaiguc niñselima zému. ⁶ Ai meme méñac niñu téréya wanzac imi mia Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc eeya héimianzac. Waru iwawai méñac méh efima neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wananzac. Waru iwawai méñac méh niñgésima ménda neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac. ⁷ Neñañ murunec méñnéñ méh eñeya niñac ménda kecanzac. Waru méñnéñ méh eñeya niñac ménda humuanzac. ⁸ Kecbiñiguc Miñ Kewuninawac niñac kecbiñ. Waru humuwiñiguc imuhucyanec Miñ Kewuninawac niñac humuwiñ. Imuac Kecbiñiguc

me humuwiñiguc séc nini Miñ Kewuac buña wanziñ. ⁹ Hénia imuac mia Kristonéh humunia zéma kekecginaguc momacnec Miñ Kewu war énécmimar zéma humumaguc muñguc qelima yarec. ¹⁰ Waru neñañ moczoñ Kristoac gésigési tatac imuac wésiaiguc nambiñac hezac. Imuac gi némac niñac dacga me munaga gésimianzañ? Waru némac niñac dacga me munaga mematiti wammianzañ? ¹¹ Imuac mia kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu zézacnéñ; Ni hélacnec kecza, imuac simiñgina séc simiñ héinéndacmu. Waru ezelañgina séc Anutuac muru zéhicñima mepésimimu. ¹² Imuac neñañ murunec icya icya Anutuac muru eñeya aiya meyec séc zéhicñi mimacac hezac. ¹³ Imuac bec neñacnec ménda zégési wanamuwiñ. Néñ dacga me munagawac muru qonzontoz gégéyawac baña me manam batucac iwawai méñ ménda haimiwésémañ. ¹⁴ Ni Miñ Kewu Yesuac qeriaiguc niñasarima ninzéhéanzua imi mia yomuhuc; Iwawai méñnéñ méh* zapi qeqeyaguc ménda wanzac, néñ iwawai méñac niñu zapi qeanzac iwacnec sac iminéñ zapi qeqeyaguc wanzac. ¹⁵ Nene gi neanzañ imuac niñac dacga me munaganéh niñ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda wanzañ wanzac. Kristonéh alagawac niñac wamma humuyec, imuac gi nene niñac wamma ménda mebiri miwésémañ. ¹⁶ Imuac ini galen megic haka hiabiagina imuac niñac wamma qegetali ac zéénécmiwu niñac. ¹⁷ Anutuac héñgalen ama areña yanda imi nene doku nezéléléñiguc ménda hezac, néñ Uña téréyawac qeriaiguc solañ dindiña zéma luae

* 14:14: Nene hénia hénia.

zéma ségiségi wamma kekec iminéj mia hezac. ¹⁸ Némac niñ, haka imuhuc wamma Kristo welen qemizac imi Anutunéj aňgégéj timimacac séc wanzac. Wañu baec ic ienej acguc imuac niñgic sécgémac. ¹⁹ Imuac bec neñañ luaeac buña zéma meme seli ai imuac mia nesíma kembij. ²⁰ Nene niñac wamma Anutuac ai imi ménda hézéj géwésémañ. Nene moczoñ yanda imi hiabia. Wañu ic méñnéj nene méñ alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac. ²¹ Wañu yañ beric, waiñ selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontongé mimia méñ ménda wambésémañ iminéj haka hiabia soroc wanzac. ²² Imuac ninzéj ninzéñga imi Anutuac kiwaiguc geñga muru késa kecbésémañ. Ic méñnéj haka méñ wammañ zé hiabia zéma ninzéñgéma wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanzac. ²³ Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzéj ninzéj igucnec qahac imuac niñac késpedesiyaguc zémimia wanzac. Wawañ meme ninzéj ninzéj igucnec ménda hahaya imi moczoñ késpedesiyaguc wanzac.

15

Yesuac séciguc wamma neñañ ewanec ménda kecbij.

¹ Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatén wañ énécmima kecbij, néj neñacnec ségiségi ménda mihicñi amuwij. ² Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécnina meyac énécmiwij zé ségiségi mihicñi énécmiwij. ³ Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wañamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wañgégic ionac zébiri

qébirinéj nuac qacnaiguc mazac. ⁴ Ac kuazéc bec nec ogic imi neñañ pakeñ ac wammac niñac ogic. Imi mia neñañ gum bénzénzéniguc bisi qatén wamma kecni kiwi téréya iminéj nanjé nénécmiyu kic hihi wamma kecbij niñac imuhuc ogic. ⁵ Deguc gum bénzénzén zéma qeri efiefi miñina Anutunéj wañ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eñawu ewa momac wammu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁶ Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Mañgocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

Buña suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñañ buña.

⁷ Imuac niñac Kristonéj neñañ nénépésima Anutu mepésimiyec éséc nec ini acguc épésiamumu. ⁸ Énézéwa niñgic; Kristonéj Anutuac ac héra niñac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welen qe qe ic wañec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac wañ énécmiyec imi meselimañ zé imuhuc wañec. ⁹ Imi mia ic enia ienej wésé niniña niñac wamma Anutu mepésimimu niñac imuhuc wañec. Imuac mia kiwi ooya méñ yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugginaiguc Miñ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémmañ. ¹⁰ Wañu muñguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miñ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu. ¹¹ Wañu muñguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoñ Miñ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu. ¹² Wañu Yesaianéj yomuhuc zézac; Yesiac zali méñnéj baera baera ic embac galenjé énécmimañ zé qérawia

gema yacmac. Yaru baera baera ic embac ieneŋ iwac muru kic hihi wammu. ¹³ Niŋkumunina Anutunéh ségiségi hénia hénia zéma luae imi ninzéh ninzéhinaiguc kuaya qeqeya tiénécmyu Uŋa téréyawac kuhanéh niŋkumugina mesécgé énécmiyu qesalecgémac niŋ wanzua.

Pauloac ai buŋa.

¹⁴ Ala hécna, ini haka hiabia zéma niniŋginanéŋ sécgé énécmiyu meseli amuma kecanzu imi ni ninzéhégé énécmizua. ¹⁵ Waŋu ini imuac muŋguc niŋqelimu niŋac Anutunéh sese néŋec imuaru héhélima porih qahac ac yomi oénécmyu. ¹⁶ Waŋu neŋ baera baera ic embac ionac niŋac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buŋa suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécnec onopocha Uŋa Téréya qeriaiguc météré énécmimia waŋu Anutunéh énépésimac niŋac ewa hiawac ai buŋa imi qenéŋec. ¹⁷ Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua. ¹⁸ Ni iwawai tosara niŋac ménda zéman, néŋ ac yomuac sac porihna qahac zéwa niŋgic; Yesu Kristonéh baera baera ic embac welen qeénécmyu niŋtoho wammu niŋac ni népésiyu acna zéma wawaŋ memena zéma ¹⁹ asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uŋa téréyawac kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemnec Ilurikon ama areŋa yanda séc buŋa suruc hiabia imi zéau énécmiyi. ²⁰ Waŋu ai ic méŋac ai qambaŋaiguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi buŋa suruc ménda zéau énécmimanŋ zéma niŋseliyi. ²¹ Kiwi méŋ yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miŋ Kewuninawac

buŋa suruc ménda énézégic niŋgic imi eneŋ hémmu. Waŋu ménda niŋgic imi eneŋ niŋasarimu.

²² Hénia imuac niŋac mia onac muru hamaŋ zé waŋanzua. Waŋu hatac sasala hézicgé nénéŋa waŋec.

Paulonéh Roma ama areŋa yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemmanŋ zé keŋec.

²³ Waŋu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec méŋ ménda hezac. Waŋu yawuŋ sasala érékema deguc ini inicmanŋ zé siŋna henéhacac henézac. ²⁴ Spein baeciguc kemmanŋ zé kemma onac baec ogicma kemmanŋ nalé imuaru inicha niguc tacgic sécgénéŋu duŋa eneŋ mia méra némma baec imuaru méli némmu niŋac waŋanzua. ²⁵ Waŋu deguc imi Anutuac ic embac téréya welen qeénécmyu zé Yerusalem kenzua. ²⁶ Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ieneŋ ic embac téréya Yerusalem keczu ionac sugina igucnec ic maqeqeya ionac niŋac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keŋ énécmimanŋ niŋac kenzua. ²⁷ Ieneŋ imi ségiségi wamma imuhuc waŋgic néŋ taségina imuhuc meleŋ énécmimuc hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndéh énécmiyu kesa keczuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welen qeénécmyu iminéŋ haka dindiŋa wanzac. ²⁸ Imuac mia neŋ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc héipuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duŋa imuacnec Spein baec yandaiguc kemmanŋ. ²⁹ Neŋ onac muru hamaŋ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeqeya mema hamaŋ imi ni ninzua.

Eŋeya méra mima Anutu zéwelec wammimu niŋ énézéyec.

³⁰ Ala hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac niñac zéma Uña téréyawac ewa siñ niñac wamma zénañgé énécmizua; Niguc momacnec seliseli wamma zéwelecginaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéwelecmimu; ³¹ Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucnec metecgé némmac. Wañu Yerusalemiguc welen qeénécmiwa ic embac téréya eneñ niñgic hia wammac. ³² Wañu Anutuac ewa siñ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc momacnec tachiarumanñ niñac zéwelecmu. ³³ Luae miñina Anutunéh momac yanda iniguc kecmac. Hélañc!

16

Pauloac yaizézé ac.

¹ Ni Kenkerea hénarionñ ionac ai embac kecancac embac nauñina Foibe iwac mia héipuc wammima énézézua. ² Embac yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra nénécmianzac. Imuac mia ini imi Miñninawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wañ énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wañu iwawai ménñ niñac horu méra mimu.

³ Wañu yaizézé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhécna Priska* zéma Akila iorac érézému. ⁴ Iereñ imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Neñnec qahac, néñ hénarionñ baera baera keczu imi eneñ imuhucyanec iorac niñac ewa hia ac érézézua. ⁵ Wañu yaizézé acna imi hénarionñ iorac amaiguc tocgéanzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaizézé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héla gocmia mérerawac hicñiyecac keczac. ⁶ Onac niñac wamma ai kuney yanda meyc Maria iwac

acguc yaizézé acna ézému. ⁷ Nuac sac tasé éréhécna, hésa ic momac éréhécna, Androniko zéma Yunia iorac mia yaizézé acna érézému. Yesuac Méliméli ic ieneñ acguc qac bunagira ninzu. Wañu iereñ imi niñ Yesu ménda nimmiwanec walac ninzéhégema Kristoac qeriaiguc kecanczac. ⁸ Wañu Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaizézé acna ézému. ⁹ Wañu Kristoac qeriaiguc ai momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaizézé acna érézému. ¹⁰ Wañu Kristoac qeriaiguc manam batuciguc nañseliyu ninzéhégé mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriawac arenhéra ionac mia yai zézéna énézému. ¹¹ Wañu sac kiticna Herodion yaizézé acna ézému. Wañu Narikiso ama qeriawac arenhéra ionac imuhucnec yaizézé acna énézému. ¹² Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney meyc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaizézé acna érézému. Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney yanda meyc Peasi iwac mia yaizézé acna ézému. ¹³ Miñ Kewuninawac qeriaiguc gésimimia wañec Rufu zéma iwac neñgocyaguc yaizézé acna érézému. Iwac neñgocyanéñ ni momacnec neñgoc wañ néñec. ¹⁴ Asinjkrito zéma Filegon zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna enawu momacnec keczu ionac yaizézé acna énézému. ¹⁵ Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauña zéma Olimpa zéma ic embac téréya iniguc keczu ionac mia yaizézé acna énézému. ¹⁶ Ini imi haka téréyaiguc kircne amuma yaizézé ac wañamumu. Kristoac hénarionñ moczonñ yandanéñ yaizézé ac énézézua.

Tilñtilññ ic ikora ionac bianñac

* 16:3: Me Priskila.

ara zéyec.

¹⁷ Dacmuna hécna ni selianec zénañgé énécmizua. Pakeñ ac niñareñgégic imi héñara mema héndéñ héndéñac yaré mihicñianzu imi onac galeñ mema héñacgina memu. ¹⁸ Ic embac imuhuya imi Miñnina Kristo ménda welen qemianzu, néñ enañ kerac tomençina welen qeamuma ac haléc zéma ac ikoranéñ ic embac ewa éréhéc ménda wamma kecanzu imi ikoc wañ énécmianzu. ¹⁹ Onac niñtohotoho hakaginawac suruc buña imi zégic niñanzin. Imuac ni onac niñ wamma ségiségi wañanzua. Wañu eneñ haka hia biaiguc imi niñtegic qinñtegic ginaguc wammu, néñ haka biriaiguc imi késpedes qahac kecmu niñac wañzua. ²⁰ Luae miñina Anutunéñ Biria miñina imi hénagina duandiaiguc oporu tizizamu. Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéñ iniguc hemac.

Pakeñ ac tectecgia.

²¹ Ai momacna Timoteo zéma nuac taséhécna Lukio zéma Yason zéma Sosipata ieneñ imi onac yaizézé ac énézézú. ²² Pauloac méra mima kiwi yomi ozua ni Tetio acguc Miñ Kewuni-nawac qeriaiguc onac yaizézé ac énézézua. ²³ Wañu ni zéma hénaoñ moczoñ ninicgaleñ wamma keczac ama miñina Gaio i acguc onac yaizézé ac énézézac. Wañu ama areña yanda yomuac soukiwa galeñ Erasito zéma ic muna Kuato iereñ acguc yaizézé ac énézézaoc. ²⁴ (Miñnina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac muru hemac. Hélaçnec!)†

²⁵ (25a) Buña suruc zéma Yesu Kristo zéauau imuac ai buñana imi nalé hénihénia igucnec sançima heyec. ²⁶ Heyu deguc imi usuya aunénécmiyec. Wañu Anutu

heheseli miñina iwac zézé selia imi niñtohoma kua meme ic ieneñ kiwi onénécmiyec. Wañu kiwi iminéñec baera baera ic embac ieneñ niñzénçéma niñtohomu niñac ac saña mewinini nénécmiyec. Wañu ac saña imuac séciguc hicñiyec buña suruc hiabia iminéñ ^(25b) ini efefianec meseli énécmimacac séc wançac. ²⁷ Nindac qindac Anutu iwac muru mia Yesu Kristoac murunec qac buñanéñ heheseli hema emma hemac. Hélaçnec!

† **16:24:** Kiwi tosarraiguc; Kembraña yomi ménda hezac.

1 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñañ dacmunanina Sositene neren imi ² Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénaorinj, Kristo Yesuac qeriaiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñañ Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélima kecanzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic. ³ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁻⁶ Kristoac héipuc wamma zéiyñ ackuazéc iminéñ kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memeac buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczoñ yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéanzua. ⁷ Hénia imuac niñac ini qeri uñawac sese méñac méñ météqététañ ménda wamma késa kecma Miñ Kewunina Kristo Yesunén winiñu haénécmimac niñ mambéc kecanzu. ⁸ Anutunén Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc kápésic qahac solaña nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetcgia hamac. ⁹ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inén mia ini naña

Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaorinj enej héndéñamuma kecgic Paulonén ac wañ énécmiyec.

¹⁰ Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugginaiguc héndéñ qéndéñ qahac, néñ ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu. ¹¹ Dacmuna hécna, sugginaiguc ac zéej zémaya hicñiyec hezac imi Koloeac héna géséhéra ienen zégic niñi. ¹² Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini eñac eñac yomuhuc zéanzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac* ic. Ni imi Kristoac ic. ¹³ Ini niñgic, Kristonén téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac niñac wamma ic héñgeña wéndaraiguc humuyi me? Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me?† ¹⁴ Ni nenaoc Krispo zéma Gaio iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézua. ¹⁵ Méñnéñ méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu niñac imuhuc ninzua. ¹⁶ (Muñguc nimba Sitefana iwac héna géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méñac méñ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda ninzua.) ¹⁷ Kristonén méli néñec imi ic doku naec énécmimañ niñac qahac, néñ buña suruc hiabia énézémanñ niñac. Imuac mia, Kristoac ic héñgeña wéndara imi eñomia wambac niñac zéma, nena niñtegic qñtegic acnanén ménda énézéanzua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma niñtegic qñtegic acya wanzac.

* **1:12:** Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, héniagira momacguc, neñañ aciguc baña zézéya.

† **1:13:** Me kembangan 15 imuaru imuhucyanec.

18 Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc wañanzua; Ic héngēja wéndarawac buña suruc imi humucac hénia tianzu ionac muru imi ac qelaña wanzac, néñ kekec héla nénécmiyu aňgėj tima kecañziñ nonac muru imi Anutuac kuha wañanzac. 19 Imuac mia ac kiwi méñ ooyawac hezac imuaru Anutunéh yomuhuc zézac; Ni ic niñtegic qinťtegic ginaguc ionac niñtegic qinťtegic ac imi qewa qahac wandacmac, wañu ninin asac asariginaguc ionac ninin asac asarigina imi qewa madacmac.* 20 Niñtegic qinťtegic ic imi dimia? Kiwi ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunéh baec yomuac niñtegic qinťtegic ac imi qeyu qelaña ménda wandaczac me? 21 Anutuac niñtegic qinťtegic ac imi mia baec ic enañ niñtegic qinťtegicginanéh niñasarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunéh buña suruc zéauauya imi hénia qelañaiguc haima ninzéh ninzéh ic kekec héla mihicñi énécmiman zé nimma ségiségi wañec. 22 Yuda ic enej sésecac kiwi mérera niñac zéwelec wañgic. Girik ic ienen niñtegic qinťtegic ac hénia hénia imuac niñkewu wañanzu. 23 Néñ nini imi ic héngēja wéndaraiguc biriñnéñ qegic humuyec Kristo i zéau énécmianziñ. Wañu hénia imuac Yuda ic ienen niñgic hoc ésécnec hewétécgé énécmianzac. Wañu ic enia ionac muru imi, hénia qelaña ésécnec wañanzac. 24 Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonéh Anutuac kuc zéma Anutuac niñtegic qinťtegicya wañanzac. 25 Imi mia hénia yomuac niñac; Anutuac qelañanéh baec ic ionac niñtegic qinťtegic imi ogicma

eneña wañanzac. Wañu Anutuac bébélacgianéh baec ic ionac kucgina ogicma selia wañanzac.

26 Dacmuna hécna, imuac mia nanangina dimuhucyanec unuruyec imi hémma niñtegicgic. Séwiac héniaiguc namma zéni, sugcinaiguc niñtegic qinťtegic ic sasala qahac. Wañu kucginaguc acguc sasala qahac. Wañu ic eneña tun yanda igucnec hicñihicñiya sasala qahac. 27 Wañu Anutunéh baecac qelaña énépésima niñtegic qinťtegic ic gamu qeçe mihicñi énécmianzac. Wañu baecac bébélacgia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeçe mihicñi énécmianzac. 28 Anutunéh baec yomuac ic mamaya zéma nenesic ic zéma ic maqeqeya imuhucya énépésima ic tosara imuhucyanec qahac imi wai énécmianzac. 29 Imi mia baec ic méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc séwi eneñ wambac niñac imuhuc wañanzac. 30 Ini imi niñtegic qinťtegicnina zéma haka solanjanina zéma météréac buñanina zéma boñ héréhéréac miñina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac murunec hicñima kecañzu. 31 Imi mia ac ooyawac hezac séc ic méñnéñ mepé qepési ac méñ zémañ zé Miñ Kewuac qeriaiguc zému niñac imuhuc wañ nénécmiyec.†

2

Kristo ic héngēja wéndaraiguc humuyec imuac buña zéauauya.

1 Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ackuazéc énézéyi* nalé imuaru nena acna me nena niñtegic qinťtegicnina mezeric qezeric wamma ménda énézéyi. 2 Imi mia ni sugcinaiguc kecma iwawai tosara qahac, néñ Yesu

* 1:19: Yes 29:14 † 1:31: Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara niñac mepé qepési ménda wambin, néñ Miñ Kewu nimmiñziñ imuac meyacma zéwiñac hezac. * 2:1: Kiwi méragananéh ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac saña zéau énécmiyi.

Kristo zéma biriñnéñ qegic ic héñgeña wéndaraiguc humuyec imuacnec sac niñareñgémanñ zé niñseliyiac imuhuc wanji. ³ Wanju sugcinaiguc bébélacgia wamma bac yandi yandi wamma zénén hiri hiri wamma keri. ⁴ Wanju ac zézéna zéma ackuazéc zéauauiguc imi nalé yomuac niñtegic qñtegic ac méra qemimiawac séhanén ménda nanjéma zéyi, néñ Uña Teréyawac winiwiniya zéma iwac kuhaguc énézéyi. ⁵ Imi mia onac ninzén ninzénjinanén ic onac niñtegic qñtegic aciguc qahac, néñ Anutuac kuciguc sac héiseligima hemac niñ imuhuc wanji.

Niñtegic qñtegic héla Anutu arunec hahaya.

⁶ Wanju nini imi yandima ninzén ninzén ic héla wamma keczu ionac sugcinaiguc imi niñtegic qñtegic acwac zéanzin. Wanju imi mia baec yomuac niñtegic qñtegic zéma baec yomuac galeñ ionac niñtegic qñtegicgina qahac, néñ ⁷ Anutuac niñtegic qñtegic sasangia imuac zéanzin. Imi mia musangéyu heyec, néñ Anutunén neñañ edamu niñac wamma baec kurumeñ ménda hicñiyocnec nalé hama keñec imuaru zéseliyu heyec imi mia. ⁸ Niñtegic qñtegic imi mia baecac galeñ sugcinaiguc méñnéñ méñ ménda niñtegi-rec. Niñtegi-cbunec imi Miñ Kewunina edamuyaguc imi ic héñgeña wéndaraiguc ménda qewunec. ⁹ Imi mia ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac ésécnec; Anutunén siñ nimmianzu ionac niñac wamma némaria méñ walac mezerirecac hezac imi kicnéñ ménda héhéña, gezacnéñ ménda niniña, wanju baec ic méñac ewa qeri méñnéñ ménda niñtegic qñtegi-gira wanzac. ¹⁰ Wanju imuhucya imi Anutunén

ionac qahac, néñ nonac muru Uña Téréyanéñec mewinini nénécmiyec. Uña Téréya imi mia iwawai moczon niñtegicma Anutuac niniñ qeyu hiñgac hiñgarawac séc niñtegi-canzac. ¹¹ Ic méñac hénia imi tosara qahac, néñ uñaya qeriaiguc keczac imi sac ninzac. Hénia imuhucyanec Anutuac hénia imi acguc tosara qahac, néñ Anutuac Uñanéñ sac ninzac. ¹² Nini imi baecac uña imi ménda meyiñ, néñ nini sese Anutunén ewa hiawac nénécmiyec imi niñtegi-cbiñ niñac Uña Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziñ. ¹³ Nini imuac mia zéauma baec icac niñtegic qñtegi-cnéñ ku nénécmimia imuac-nec ménda mema zéanzin, néñ Uña téréyanéñ ku nénécmiyec imuacnec mema zéanzin. Iwawai Uña téréyawac murunec hahaya imi Uña téréyawac sesenén méra nénécmiyu niñtegi-canzin. ¹⁴ Séwiac siñiguc kecanzac imuhucyanéñ iwawai Anutuac Uña téréyawac sese imuac niñu qelaña tanec wanju, ménda añgétianzac. Iwawai imuhucya imi Uñaguc niñgésimacac séc, imuac niñac ic imuhucyanéñ méndagucnec niñtegi-canzac. ¹⁵ Ic Uña téréyagucnéñ iwawai Anutu arunec hahaya imi moczon hia niñgésima añgétianzac, néñ eñeya imi gésigési aciguc ménda opocgic eñanzac. ¹⁶ Mérénén Miñ Kewuac ewa siñ niñtegicma hia kumimac me?✧ Wanju neñañ imi Kristoac ewa siñ imi añgétima kecziñ.

3

Korinti hénaorin imi héndéñamuma kecgic.

¹ Dacmuna hécna ni ic embac Uña téréyaginaguc énézéanzua ésécnec onac énézémanñ zé os-izua. Imuac séwiguc kekec zéma

Kristoac kokochéra énézéanzua éséc nec énézéua. ² Ini nene selia nemuac séc qahac kecangic imuac niñac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmiañi. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecanzu. ³ Succinaiguc nimbupuc wanamuma méndéñ amuma euqac wamma kecanzu imuac niñ, ini éréma kecma deguc acguc séwiac siñiguc kecanzu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niñtohoanzñi hia zéwunec? Imi osiosiya. ⁴ Ic méñnéñ ni Pauloac ic, duña ic méñnéñ ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic enomia ménda keczu me? ⁵ Imuhuc wankeczuiguc qesiénécmiwa acna melengic. Apolo imi méré, néñ Paulo ni imi méré? Niri imi Miñ Kewuninanéñ sécnira ai buña qenércmiyu welen qe qe sac kecma méra énécmizic ini Miñ Kewu niñzengéma keczu. ⁶ Ni héhimic wamba Apolo imi weric héwiñ ai meyec.* Wanu Anutunéñ meyandi énécmiyec. ⁷ Imuac héhimic wawaña me weric héwiñ wawaña imi enomia zézéya, néñ meyandiyec Anutu iwac sac niñgic eneña wammac. ⁸ Héhimic wawaña zéma weric héwiñ wawaña imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boña ércmiyu memaocac hezac. ⁹ Niri imi Anutuac mérahéréra wamma iguc momacnec ai meanziñ, néñ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

¹⁰ Ewa hiawac buña nuac néñec séc meriqe ic niñtegic qindegicyaguc éséc nec neñ ama baecya mindiñiwa tecgéyu, tosranéñ imuac qahaiguc ama miyacgéanzu. Wanu ama memu imi eneñ dimuhuc mewin imuac dindiñanec niñgésimu. ¹¹ Baec

qambaña neñ héimindiñiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac méñnéñ méñ imi waima méñac héimindiñi wammuac séc qahac. ¹² Wanu baec qambaña imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréña me tomocnéñ memuiguc, ¹³ kecma imuac hénia imi nalé yandanéñ hama mewininiyu hicñitegimac. Nalé imuaru imi geric bélan yandanéñ onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measari-mac. ¹⁴ Méñac méñ gericnéñ zebipiyo solañanec heyu bakia hia memu, néñ ¹⁵ méñac méñ gericnéñ zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eneya imi goiya héima añgéñ timimac, néñ geric igucnec metec metecgia tanec wammac. ¹⁶ Ini Anutuac ocmuñ téréya keczu imi zéma Anutuac Uña téréyanéñ qeriginaiguc tacyac wananzac imi ini ménda niñyacgézu me? ¹⁷ Anutuac ama imi téréya, imuac mia méñnéñ méñ Anutuac ocmuñ téréya imi mebirimac imi Anutunéñ ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuñ téréya wanzu.

¹⁸ Ini ikoc ménda wanamumu. Onarunec méñnéñ eneya niñac niñu baec yomuac naléyaiguc niñtegic qindegic ic wanzaciguc, memaamuma qelaña wammac. Walac imuhuc wammaguc niñtegic qindegic ic héra wammacac hezac. ¹⁹ Baecac niñtegic qindegic imi Anutuac muru qelaña tanec wanzac. Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac imuac niñac imuhuc zézuac;✠ Inéñ niñtegic qindegic ic imi enañ haka diwi qiwiliña iminéñ bétac éséc nec haima énépésianzac. ²⁰ Méñ imi yomuhuc, Miñ Kewunéñ niñtegic qindegic ic ionac ninin imuac niñu haréña tanec wananzac.✠ ²¹ Iwawai

* 3:6: Girik aciguc; doku haimiyec. ✠ 3:19: Yop 5:13 ✠ 3:20: Leg 94:11

moczõj yanda imi onac buña kecénémizac, imuac niñac baec ic onac niñgic mepé qepésiginaguc ménda wammac. ²² Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumenj me kekec me humuc me deguc kekera me bianj hahaya imi moczõj onac buña. ²³ Wañu ini imi Kristoac buña, Kristo inéj Anutuac buña wanzac.

4

Yesuac Méliméli ic ionac welenj qeque ai.

¹ Ini nonac niñac niñgic Kristoac welenj qeque ic zéma Anutuac ac saña imuac ai ic wambinjac hezac. ² Wañu ai buña késa keczu imi enej ai imuac niñkumuma kenhéi hahéigina qahac memuac hezac. ³ Wañu ini me tosara nuac zégési néñanjgic imuac nimba héla yanda ménda wanzac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanzua. ⁴ Ni késpedesna méj ménda niñtegicanzua, néj hakana imuhucya niñac ic solaña zénénéña ménda hezac. Wañu hia zétecgé némmacac hezac imi Miñ Kewunina momacguc sac keczac. ⁵ Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miñ Kewunéj ménda hayunec imi méñnéj méj ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéj hama sinji tunumanjguc musañj gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa sinj hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéj ic embac enac enac mepési énécmiyu añgétimu.

⁶ Niñzéh niñzéh dacmuna hécna, enaoc kenkésa hakésa ménda wamma séwi enej ménda wammu niñac, ini ac ooyawac hezac imuac séñganjenjguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimba niñarenjému niñac, ni méra énécmimanj zé ni zéma Apolo nekanj suruc wamma séséc acwac

wañ énécmizua. ⁷ Mérenéj gési énécmima meyac énécmiyu séwi enej wañkeczu? Wañu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méñnéj méj hezac me? Qahacgucnec, moczõj énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec enañ buñawac heyecac ésécnec séwi enej wañkeczu? ⁸ Ini mia bec tomenj qeque wañkeczu. Bec mérianj yandaguc wañkeczu. Nini qahaciguc enacnec kecma ic kewu bec wañkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbinj niñac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma niñzñ. ⁹ Ni nimba Anutunéj Yesuac Méliméli ic nini humucac buña zétecgé nénécmimia tanec tetecgiaiguc nonoporu mamayagina wanzñ. Wañu nini imi baec kurumenjguc kua meme uña zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawanawac buña wanzñ. ¹⁰ Nini imi Kristoac niñac wamma ic qelaña wanzñ, néj ini imi Kristoac qeriaiguc niñtegic qñtegic ginaguc wanzu. Nini imi qeka meka wanzñ, néj ini imi kucginaguc wanzu. Ini imi eebipiginaguc wanzu, néj nini imi maqeqeya wanzñ. ¹¹ Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niñ humuma, séwi usu qahac nununesi wañ nénécmiyu kianj éséc kecanzñ. ¹² Wañu méraninanéj ai réwéria meanzñ. Saec ac wañ nénécmigic mozoc ac wañ énécmianzñ. Wañu nununesi wañ nénécmigic bisiqatéj wañ énécmianzñ. ¹³ Wañu zébiri qébiri wañ nénécmigic ac bakia goigina héima wañ énécmianzñ. Érékecma deguc nini imi baec ic moczõj yanda ionac nenesic tanec wamma kecziñ.

¹⁴ Ni gamu qeque wañ énécmimanj zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néj onac mia nambérac sorochéna zéma nimma pakenj

ac wañ énécmimañ zé oénécmizua. ¹⁵ Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kileñ keczu, néñ sugcinaiguc hélañec mañgoc wañ énécmianzañ imi sasala qahac. Wañu neñ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buña suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac hécna ésécñec aži mema mihicñi énécmiyi. ¹⁶ Imuac ni zénañgé énécmizua. Wañanzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu. ¹⁷ Ni hénia imuac niñac wamma mia Miñ Kewuac qeriaiguc nuac nañ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Wañu inéñ mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka wañanzua imi zéma baera baera lelecgéma hénaorin ama séc emma ku énécmianzañ imuac mia héiqeli énécmimac. ¹⁸ Onarunec tosianéñ ni onac muru ménda hamañ éséc nimma séwi eñeñ wamma keczu, ¹⁹ (19a) néñ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu focdac onac muru hamañ. ²⁰ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi ac enomiaiguc ménda hezac, néñ Uña téreyawac kuciguc hezac. (19b) Imuac niñac ni hama séwi eñeñ ic ionac inictégicma acgina qahac, néñ kucginaguc me qahac imi inictégicmañ zé ninzua. ²¹ Ini dimuhuc wañ énécmimañ niñac ninzu? Hihilocguc hamañ me goi héihéi zéma ewa bénzénéñ ewa qerinaiguc sécgénéñu hamañ?

5

Kaiseroac hakanéñ hénaorin mebirí énécmiyec.

¹ Sugcinaiguc kaisero haka hezac zégic niñi. Wañu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sugcinaiguc acguc ménda heheya. Ic méñnéñ eñeya mañgocyawac iniña wagicma i guc kecañzac imuac mia zézua. ² Wañu ini séwi eñeñ wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wanzu.

Haka imuhuc wañec imi sugcina igucñec nesigic kembacñec, néñ imuhuc ménda wañkeczu. ³ Ni séwinanéñ lakec kecza, néñ qeri uñananéñ iniguc kecmu imuaru kecza séc, haka imi wañec i bec zétecgémizua. ⁴ Ini Miñ Kewu Yesuac qariaiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananéñ iniguc kecza. Miñ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac. ⁵ Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wañec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, néñ uñaya imi Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc kekec mihicñimac niñac imuhuc wammimia wañec. ⁶ Séwi eñeñ wañanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodianéñ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéanzac imi ini ménda ninzu me? ⁷ Ini hénia hénia igucñec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambin zéma, yis wahala imi giligic kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma kenkeña, kendoñ imuac ramaya Kristonéñ doenina mema humuyec. ⁸ Imuac kendoñac tacbin niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliweñaguc qahac, saméñ héla zéma solaña yisya qahac nema tacbin.

⁹ Kaisero ic iniguc mutu qutulan ménda wammu niñac nuac kiwiguc oénécmiyi, ¹⁰ néñ ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me señkowu ic me banarawac mepé qepési ic imi méndagucñec ala wamma kecmu niñac ménda zéyi. Imuhuc wambin zé baec yomi waima ken humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézua. ¹¹ Imuhuc qahac, néñ deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzén ninzén dacmuna kecziñ zéanzu ionac sugcinaiguc méñnéñ méñ kaisero me hémbaoc me banarawac mepé qepési wawaña me zébirí

qébiri wawaña me doku seli nene ic me seŋkowu wawaña iniguc imi mutu qutulañ ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu. ¹² Ni ic enia keczu imi némaciguc zégési wañ énécmiwinec? Imi osiosiya. Wañu hénaoñ enañ sugginaiguc imi ménda niñgési amumuac hezac me? ¹³ Séngageñ ic imi Anutunéñ niñgési énécmimac, néñ biria meme ic imi mia enañ suggina igucnec nesimigic mama kemmac.

6

Hénaoñ sugginaiguc tualefic hicñiyu dimuhuc wammu.

¹ Onac muru méñnéñ alaya méñac késpedes ac késa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicñima késpedes ic ionac muru zéhicñimac me? ² Météré icnéñ baec ic zégési énécmimucac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczoñ zétecgé énécmimucac hezaciguc, ac ai efefiac méñ heyu hia ménda zétecgému me? ³ Neñañ imi kua meme uña zétecgéwiñac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efefia imi enaoc hia niñgési wammucac hezac.*

⁴ Imuac, baecac kekeciguc ac méñ hicñiyu ini ic méñ hénaoñ sugginaiguc niñgic mamaya wanzac imuhucyanéñ ara imi zétecgémac niñac hia kumumimu me qahac?† ⁵ Ni gamugina nimmu niñac ac imuhuc énézúa. Suggina igucnec ic méñ niñtegic qñtegyaguc dacmuna enañ ac hia zétecgémacac séc méñ méndagucnec kecénécmizac me? ⁶ Dacmuna ninzén ninzénigiraguc néñ aciguc opocamuwic zé ic ninzén ninzénigina qahac ionac muru hia kemmac me? ⁷ Ini

enawunec aciguc opoc amugic késpedesgina winiñu hicñitegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qequeginaguc wandaczu. Néwécgeña, késpedesgina en bisigic hia wambacnec. Wañu waigic ikoc icnéñ iwawai onagiru hia wambacnec. ⁸ Imuhuc ménda wamma ini haka biria wañamuma ikoc wamma iwawai onagic amuanzu, néñ imi eneñ mia enañ ninzén ninzénigac dacmuna hécgina keczu. ⁹ Ic birianéñ Anutuac héngaleñ ama arena yanda imi mératéc ménda memucac hezac imi ini ménda ninzu? Ikoc wañ énécmiwu niñac, kaisero ic me, baniara mepé qepési ic me sasangiaiguc eu iniñ hénia qelogilogi ic me, embac ala me ic alawac inibaoc wawaña me, icnéñ ic alayaguc kaisero wawaña me, ¹⁰ kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéñ ewa soho wawaña me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliñ ic imuhucyanéñ Anutuac héngaleñ ama arena yanda imi mératéc memucac séc qahac. ¹¹ Wañu sugginaiguc ic imuhucya kecgic, néñ Miñ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc neñañ Anutuac Uña Téréyanéñ zuac énécmima météré énécmima mesolañi énécmiyu keczu.

Qeri séwigina imi Anutuac buña.

¹² Ni haka sasalanec wammañ zé hia wammañac hezac, néñ wammañ séc moczoñ méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammañac zénénéña, néñ ni haka méñnéñ méñ ménda waiwa méra bawu nopocmac. ¹³ Nenenéñ tomeñac wañu tomeñnéñ neneac wanzac, néñ Anutunéñ imi moczoñ metecgéyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda

* **6:3:** Girik aciguc; Wañu baec yomuac ara némac niñac toroqema zéwiñnec? † **6:4:** Kiwi tosaraguc; Hénaoñ sugginaiguc ic enomia méñ hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac.

hezac, néj imi mia Miñ Kewuni-nawac heyu, Miñ Kewunina imi mia séwinawac galeñ keczac. ¹⁴ Anutunéj Miñ Kewunina humuc igucneq meqeliyec. Wañu iwac kuhanéj neñañ muñguc meqeli nénécmimac. ¹⁵ Séwigina imi Kristoac séwi tasia wanzac imi ménda ninzu? Wañu Kristoac séwi tasia iminéj dimuhuc meñgic héna yanda embacac séwi tasia wammac? Qahac téngéj. ¹⁶ Héna yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Éréhécnéj séwi momacguc wammaoc.* ¹⁷ Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmaoc. ¹⁸ Kaisero haka imuac qizizingéma kecmu. Képésic wañanzu sasala imi séwi busun-inawac sénganget hezac, néj kaisero icnéj eñeya séwiac kápésic wanzac. ¹⁹ Wañu séwigina imi eñac eñac qeriginaiguc keczac Uña téréya Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñjina qahac. ²⁰ Ini imi bojheréjina meénécmimia wanzac. Imuac séwiginanéj Anutu ee héihéi wammimu.

7

Zammaréj memec héna ac.

¹ Acgina kiwiiguc oma néngic imuac zéwa niñgic; Ic méñnéj embac ménda mema kecmac imi hia, ² néj kaiseroac manam batuc hezac, imuac niñ ic séc embac mema kecmu. Wañu embac séc ic mema kecmu. ³ Wañu icnéj eñeya séwiya imi iniña ménda añgéj timimac. Embac acguc euya imuhucneq ménda wammimac. ⁴ Iniña imi eñeya séwiyawac miñ mangocya qahac, néj euyanéj imuac miñjina

wanzac. Euya imuhucyanec eñeya séwiyawac miñ mangocya qahac, néj iniñanéj imuac miñjina wanzac. ⁵ Eñañ séwigina iniñgina me euginawac eñ ménda añgéj tiénécmigic. Zéwelec welecac efima nalé titiña mihicñiwij niñac walac zéeminij wamma imuhuc wañgic tecgéyu muñguc toroqe amumu iminéj hia wammac. Eñañ ewa siñgina helanzi amugic, Biria miñjananéj batucgé énécmiwac niñac. ⁶ Wañu ac imi qenanéj wamma zézuu, néj ménda zéseli énécmizua. ⁷ Ic moczoñec ni ésécneq wamma kecmu niñac wanzua. Néj icya icya eñeya sese Anutuac murunec hahaya késa keczac. Méñnéj méñac késa keru méñnéj méñac késa keczac.

⁸ Ic embac ménda meamuma keczanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézuu; Ieneñ ni éséc kecgic hia wammac. ⁹ Eñ kecgic séwiac siñginanéj geric bélaña ésécneq onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kecgic sécgémac. Imuac niñac séwiac siñgina helanzi amuwijac séc qahac wañu ic embac meamuma kecmu. ¹⁰ Zammaréj meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néj Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac. ¹¹ (Néj waimimia wammaciguc ic méñ ménda mema eñ kecmac me euyawac muru muñguc luae mihicñi mimia wañu toroqemac.) Wañu icnéj imuhucyanec iniña ménda waimimac. ¹² Ac yomi mia tosia ionac énézézuu; (Wañu ac yomi nuarunec, néj Miñ Kewuarunec qahac.) Ninzéj ninzéj dacmuna méñac muru iniña méñ Miñ

* 6:16: Hén 2:24

Kewu ménda ninzéhégéma kecima euyaguc momacnec kecmac niñ ewa siñ hemiyu iniña imi ménda waimimac. ¹³ Wañu embac méñac muru euya méñ Miñ Kewu ménda ninzéhégéma kecima iniñaguc kecimañ zé ewa siñ hemiyu euya imi ménda waimimac. ¹⁴ Euya Miñ Kewu ménda ninzéhégéma keczac imi iniñawac ninzéhéñ ninzéhéñanéhé métérémmimac. Wañu iniña ménda ninzéhégéma keczac imi euyawac ninzéhéñ ninzéhéñanéhé métérémmimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solañ ménda wambunec, néñ deguc solañ kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solañ keczu. ¹⁵ Néñ ménda ninzéhégéma kecanzu ionac sugcinaiguc eu iniñ méñnéñ wai amumaociguc wai érécmigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéhé ménda ziki énécmizac. Néñ ini imi Anutunéhé luaeguc héihéré énécmiyec. ¹⁶ Imi mia embac gi Anutunéhé euga kecec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzéhé. Ic gi imuhucyanec Anutunéhé iniñga kecec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzéhé. Imuac siñginawac ménda wammu.

¹⁷ Néñ Miñ Kewunéhé icya embacya séc ewa hiawac buñ méndéhé énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téñgéhé méndacma wammu. Ni hénaorihé ama séc imuhuc zéseli énécmianzua. ¹⁸ Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miñ Kewunéhé hérémiyeciguc séwi tasé hericheric háka waimac niñ ménda zéñanémimu. Wañu séwi tasé hericheric qahac keru Miñ Kewunéhé hérémiyeciguc séwi tasé hericheric memac niñ ménda zéñanémimu. ¹⁹ Séwi tasé hericheriguc kecec me séwi tasé hericheric qahac kecec iminéhé héla qahac, Anutuac héna

acwac niñtohoma kecec iminéhé mia héla wanzac. ²⁰ Imuac niñ nananñ imuaru me imuaru nanu Miñ Kewunéhé héihéré miyeciguc nananñ imuacnec nankecmac. ²¹ Gi welené qeque kecnanec héihéré géñeciguc niñna iminéhé réwériga ménda wammac. Wañu kecec ziki sipacya qahac mihicjiwésémañ imuac héna méñ bérénggé géñu efima kecec ziki sipacya qahac imi hia mihicjiwésémañ. ²² Welené qeque ic kerunec Miñ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi welené qeque keczac, néñ deguc Miñ Kewuac buñ wamma keczac. Héna imuhucyanec miñ manhoc kerunec héihéré mimia wanec imi miñ manhoc wanzac, néñ Kristoac welené qeque ic wanecac keczac. ²³ Ini bec bonjina memeya imuac niñ ic onac welené qeque ménda kecmu. ²⁴ Dacmuna hécna, méñnéñ méñ héihéré mimia wanec nalé imuaru areñ méñac méñ nankerac areñ imuarunec namma Anutuaguc momacnec kecmac.

Embac serañ zéma embac malé ionac pakeñ ac.

²⁵ Embac serañ ionac Miñ Kewuac ackuazéc méñ ménda kesa keczua. Wañu Miñ Kewunéhé ewa biric niñnéñu méñzé méñzéna qahac kecanzua nenaoc mia nena niñniñawac zéwa niñgic. ²⁶ Neñ nimba nalé zéra waiyayaguc yomuac niñac ic méñnéñ kecanzac imuhucyanec kecmac iminéhé hia wammac. ²⁷ Imuac gi embacguc dérécgé érécmiawac keczaociguc ménda waiwésémañ. Wañu gi embac qahac solañanec keczanjiguc embac memañ zé ménda nimbésémañ. ²⁸ Embac memañ zé mewésémañiguc iminéhé kápésic ménda wammac. Wañu embac serañ méñnéñ ic memaciguc imi acguc kápésic ménda wammac. Wañu imuhucya ieneré kececginaiguc yéwéri sasala

mihicniju. Imuac niñ ni anğen tiénecmiman zé imuhuc zézua. ²⁹ Alahécna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducniyu hotonadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc iener embac qahac ésécnec kecmu. ³⁰ Wañu siacanzu imi ener zésiacgina qahac ésécnec kecmu. Wañu ségiségi wañanzu imi ener ségiségigina qahac ésécnec kecmu. Wañu iwawai boñ meanzu imi ener iwawainéna qahac ésécnec kecmu. ³¹ Baecac iwawainéna ai meanzu imi ener, niñgic imi ménda he énécmizac ésécnec wammac. Baec kurumen deguc hénzu imi hama keñu qahac wandacma imuac mia. ³² Ener mia iwawai omaya imuac mia niñ éréhéc ménda wamma kecmu niñac nimma zézua. Ic méné iniña qahac kecanzac inéna Miñ Kewuac ai niñac niñ goro wamma dimuhuc wamma Miñ Kewu ségiségi mihicni miman zéma nimmac. ³³ Iniñagucnéna mia dimuhuc wamma iniña ségiségi mihicni miman zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgun wañanzac. ³⁴ Wañu ewaya téma éréhéc wañanzac. Wañu embac serañ me embac ic ménda mema kekera ménéna Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñgun wamma eneya séwi unaya momacnec Miñ kewuac buña haimac, néna embac icyagucnéna dimuhuc wamma euya ségiségi mihicni miman zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgun wañanzac. ³⁵ Ziki énécmiman niñac ménda zézua, néna ini solañanec kecmu niñac ac yomi énézézua. Ini solañanec kecmu ewagina ménda héséñunec Miñ Kewuac howiacnec kekecgina haimimu niñac imuhuc zézua.

³⁶ Ic ménéna embac serañ eneya buña qemimia hemiyuguc haka dindañanec ménda wammianzac. ³⁷ Wañu embac serañ me embac ic ménda mema kekera ménéna Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñgun wamma eneya séwi unaya momacnec Miñ kewuac buña haimac, néna embac icyagucnéna dimuhuc wamma euya ségiségi mihicni miman zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgun wañanzac. ³⁸ Wañu embac serañ me embac ic ménda mema kekera ménéna Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñgun wamma eneya séwi unaya momacnec Miñ kewuac buña haimac, néna embac icyagucnéna dimuhuc wamma euya ségiségi mihicni miman zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgun wañanzac. ³⁹ Embac méné imi euyanéna kekecguc kecmac séc hésa qatényaguc wanzac. Euya humuyu ic méné me méné meman zé wammaciguc imi hia memac, néna Miñ kewuac ewa siniguc wammac. ⁴⁰ Nininñaguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc méné ogicma ségiségiyaguc wammac. Wañu ni nimba Anutuac Unya Téréna imi nuac muru acguc henénzac imuac niñac ac imi nuarunec sac qahac.

8

Baniarawac ohaihaiyawac ara.

¹ Baniarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma kecziñ imi niñyaccéma kecziñ. Wañu ninin imi tétéc qequeac haka mihicnianzac, néna goi héihéi iminéna qenanéac haka mihicnianzac. ² Ménéna méné eneya niñac niñu nininaguc wammac imi, ac niñasarimacac hezac imi ménda niñasarimanec keczac. ³ Wañu ménéna méné Anutu goi héihéi wammianzac imi Anutunéna nimmianzac. ⁴ Imuac olémbañ banjarawac ireha imuac buña haihaiya imi mema neanzu imuac

mia yomuhuc zéma ninziŋ; Baniarawac ireha baec kurumenjiguc hezac imi mój qahac, néŋ momacguc sac keczac. ⁵ Baec me kurumenjiguc anutu zéénécmmia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sašala miŋ kewu sasala keczu zézéya, ⁶ néŋ kileŋ neŋaŋ muru imi Anutu momacguc Maŋgocnina sac kecnénécimizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hiçŋidarec. Waŋu neŋaŋ iwac wamma kecanziŋ. Waŋu imuacnec Miŋ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Waŋu inéŋnec iwawai momac yanda mihiçŋi énéçmiyu keçgiç neŋaŋ acguc iwacnec kecanziŋ.

⁷ Néŋ niniŋ imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niŋac ic tosia ieneŋ banjarawac ireha imuac niŋaŋgiç séc nimmanec kecma nene newiŋ zé, yomi banjarawac ohaihaiya gezaŋ, zéma niŋ éréhéçguc wamma negic eŋaŋ ewa qerigananéŋ kuc mama wamma zapi qeanzac. ⁸ Yaka neneac hakanéŋ nonagiru Anutu hosuçgéwiŋac séc qahac. Ménda newiŋgiç séc méŋ ogicma biriwiŋac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiŋgiç séc méŋ ogicma hiaruwiŋac séc ménda hezac. ⁹ Néŋ téçgina nimma keçmu. Ewa éréhéç ménda wamma ewa siŋginawac séc wamma megic haka iminéŋ alahéçgina bébélaçgia tošara méwétéçgé énéçmiwac niŋac. ¹⁰ Gi niniŋgaguc néŋ banjarawac ireha imuac oçmuŋ qeriaiguc nene saméŋa nema tacna, ic ninzéŋ ninzéŋa bébélaçgia méŋnéŋ méŋ imuhuc gémma kuc mema banjarawac ireha imuac nene saméŋ imi efima mema newac niŋac. ¹¹ Haka imuhuc hiçŋimaciguc imi guac niniŋganéŋ ninzéŋ ninzéŋ bébélaçgia dacmunaga Kristonéŋ wammima

humuyec i mebirimac. ¹² Gi mia imuhuc ninzéŋ ninzéŋ dacmunaga bébélaçgia ewa qeriaiguc wizi éšécnec héniŋ géwésémaŋ iguc imi Kristo képéçic wammizaŋ éšécnec wammaç. ¹³ Imuac nenenéŋ ninzéŋ ninzéŋ dacmunana méŋ méwétéçgé mimaciguc, ni yaŋ busia méndaçucnec nema dacmuna imi qonçontoŋ gégéya ménda mihiçŋi mima keçba nalé tetecgia hamac.

9

Yesuac Méliméli ic ionac nanançina.

¹ Ini niŋgiç, ni ziki sipacnaguc kecçua me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wançua me? Ni Miŋ Kewunina Yesu ménda héŋi me? Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héla hiçŋima kecançu imi ini qahac me? ² Ini mia Miŋ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac Méliméli ic ai buŋanawac asé kiwi tanecac hiçŋima kecançu. Imuac niŋac ni ic embac tosia ionac muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezaŋ keçbiac, néŋ onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecançua.

³ Zégési waŋnéŋançu ionac mia yomuhuc zéma saiwa acna waŋ énéçmizua; ⁴ Niri nene doku newicac qac buŋa méŋ ménda zénérec mimiawac keçziç me? ⁵ Yesuac Méliméli ic tošia zéma Miŋ Kewuac munahéra zéma Kefa ieneŋ imi iniŋhéçgina kecnénécmiçic ai meançu. Waŋu nini imi imuhucyanec wamma keçbiŋ zé qac buŋa ménda zé nénéçmmia wac keçziŋ me? ⁶ Waŋu ni zéma Banaba niri sac séwiguc kekeçac ai waima Anutuac ai sac mewic niŋac qac buŋa ménda zénérec mimiawac keçziç me? ⁷ Waŋu mérénéŋ téŋgiŋ ic kecma eŋeya soukiwa kiricma welen çemac? Waŋu mérénéŋ waiŋ ic hiçicma imuac goçmia

ménj ménda menec wammac? Wañu mérénéj rama inicgaleñ wamma ionac namu késanec ménda wammac? ⁸ Ni ac imi baec icac nananjiguc namma zézua me? Héna ac acguc imi ménda zéhicñizac me? ⁹ Moseac héna aciguc ac ménj yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézua; Burumakao mérénéj padi gocmia tizizama séwéla qétimaciguc ufcinéj kuaya ménda osomu, néj waigic nemac. Ini ninjic, Anutunéj burumakao ionac niñac ewa goro wanñac me? ¹⁰ Moczoñ ic neñañ niñac ménda zéyec me? Hélañec, imi mia ic neñañ niñac imuhuc ooyawac hezac. Imuac niñac ai patoma keczac inéj héla niñac niñkumuma patomac. Wañu metocgézac i acguc nena buña henémnac zéma niñkumuma metocgo wammac. ¹¹ Nini onaru qeri uñawac iwawai himirin. Wañu ic imuhucyanéj onarunec séwíac iwawai mewinñiguc, ninjic sécnina ogicma kunerñ yanda meziñ tanec wammac me? ¹² Tosia ienenñ onarunec séwíac iwawai imi memu niñac zéénécmimia wañu niri imi imuac séc imi ogicma kileñ imuhuc hia wambicac hezac, néj Kristoac buña suruc hiabia imi neuña qahac saima kemmac niñ wamma qac buña zénércmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimagic kileñ yéwéri imi bisiqatéñ wamma kecanñic. ¹³ Ocmuñ téryaiguc ai meanñu imi eneñ ocmuñ térya imuaru nene mihicñima neanñu. Wañu zaki téryaiguc welenñ qeñe ai meanñu imi eneñ zaki térya imuac buña haihaiya imi sécgina séc meanñu imi ini ménda ninñu? ¹⁴ Héna imuhucyanec Miñ Kewuninanéñ yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec; Buña suruc hiabia zézé ic imi eneñ buña suruc zézé ai iminéñec séwiginawac kekec qe-

nanjé wamma kecmu. ¹⁵ Wañu ni wawañawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya ménj ménda wamma meanñua. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac séciguc wañ némmu niñac ménda zézua. Qahacgucnec, osima humumañ zé hia humumañ, néj iwawai ménjac ménj ménda zéwelec énécmimañ. Imuhuc wambinec mérénéj ménj iwawai zéhiaruñzua imi mematiti wambac niñac. ¹⁶ Ai imi mia nuac qacnaiguc hainénéña, imuac niñac hetecgémañac séc qahac. Buña suruc hiabia imi ménda zéau énécmianñiguc imi saecnaguc wammañ. Héna imuac niñac, buña suruc hiabia zéauañzua hakana imuac mia zéhiaru amumañac séc qahac. ¹⁷ Ni ai imi nena ewa siññawac mewinec kecmu imuac bakia mewinec, néj nena ewa siññawac qahac, néj niñkinzénñ wañ némma ai buña zénéénéña iwac mia meanñua. ¹⁸ Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buña suruc hiabia zéau énécmianñzua séc boñteñic zéau énémima buña suruc hiabia imuaru héima namma haka ménjac ménj wawañawac séc buñana qenéñec imi ménj ménda añgétianñzua. Wañu ai meanñua iminéñ mia ainawac boña wanñac.

¹⁹ Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solarñanec kecanñzua, néj ogicma sasala énépésimañ zé kileñ welenñ qe-qeginawac opocamuma kecanñzua. ²⁰ Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec wañi imi Yuda ic énépésimañ zé imuhuc wañi. Wañu héna acwac méra bawaguc kecanñu ionac muru imi ni héna acac bawaguc ménda kecanñzua, néj ic héna acwac bawaguc kekera ésécñec wañi imi, héna acac méra baciguc keczu imi énépésimañ zé imuhuc wañi. ²¹ Ic enia kecanñu ionac muru imi ni héna ac qahac

ménda kecma néwécgeŋa Kristoac hénac ac imuac méra bacyaiguc kecanzu, néŋ ic hénac ac qahac kecanzu ionac tanec waŋi imi, ic hénac ac qahac imi énépésimaŋ zé imuhuc waŋi. ²² Ic ninzéh ninzéhŋina bébélaçgia ionac muru imi ic ninzéh ninzéh bébélaçgia tanec waŋi imi, ic ninzéh ninzéh bébélaçgia énépésimaŋ zé imuhuc waŋi. Ic hénia hénia ionac muru ic hénia hénia tanec waŋi imi, tosara aŋgéhŋina timaŋ zé imuhuc me imuhuc waŋi. ²³ Ni buŋa suruc hiabia imuac wamma haka hénia hénia méndacma waŋanzua imi, ni nenaoc acguc buŋa suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacnec memaŋ zé imuhuc waŋanzua.

²⁴ Sombaŋ yandaiguc nogicna gogicba aria wamma moczoŋ usuŋnec keŋanzu, néŋ sugçina igucnec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda ninçtegiczu? Ini acguc bakia mewiŋ zé imuhuc usuŋnec kemmu. ²⁵ Ariac ic eneŋ onogicbiŋ zé sigi hénia hénia kecanzu. Waŋu imi eneŋ zunzariŋ mizicmizicya houmacac hezac imuhucyawac orucginaiguc haimimu niŋac wamma imuhuc waŋanzu, néŋ neŋaŋ mia iwawai ménda houhouyawac mewiŋ zé imuhuc waŋanzu. ²⁶ Hénia imuac niŋac ni nenaoc hénac hezac imi ménda héŋtegicma sicsaoc ménda keŋanzua. Waŋu ni zika qemaŋ zé sawaiguc méragina sicsaoc gilianzu ésécnec ménda qeanzua. ²⁷ Néŋ ni ic tosara onac ackuažéc zéau énécmima kecma nena gorosona wambi niŋac séwinanéŋ welen çeqe kecmaç niŋ imuac siŋa qewa hiŋgaru kecanzu.

10

Pakeŋ ac Israel ionac wawaŋ

✧ 10:7: Mmh 32:6

meme igucnec hahaya.

¹ Alahécna, ini iwawai yomi ménda niŋasarimanec kecmu niŋac ménda waŋzua. Esaŋ ambéc hécnina ieneŋ moczoŋ hosusuac amiaiguc kemma konduŋ doku namuŋaiguc qericma keŋgic. ² Waŋu moczoŋ Mosearu toroqegic hosusu zéma konduŋ doku qeriaiguc naec énéçmiyec. ³ Waŋu nene téréya imuhucyanec nema keçgic. ⁴ Waŋu ieneŋ imi, Kristo qeri uŋawac zamanziŋ kecanzac inéŋ méndac énéçmiyu zamanziŋ imuacnec mia qeri uŋawac doku imuhucyanec nema keçgic. ⁵ Néŋ kilen, ionarunec zaŋgéhina moczoŋnec séc ionac imi Anutunéh ségiségi ménda wamma baec kéra kérésiaiguc unuyu humudacgic. ⁶ Waŋu imi mia ieneŋ haka biria siŋa nimma waŋgic ésécnec neŋaŋ imuhucyanec ménda wamma keçbiŋ niŋac haka imuhucyanéh séséçac hiçŋi nénéçmiyec. ⁷ Ionac murunec tosara ésécnec ini baniarawac welen çeqe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac waŋgic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ieneŋ mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezéléléh aria mezu.✧ ⁸ Waŋu ionac sugçinaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambiŋ. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic. ⁹ Waŋu Miŋ Kewunina manam batuc ménda wammiwiŋ. Ieneŋ imuhuc waŋgic mokolen eneŋ inigic humudacgic. ¹⁰ Waŋu ionarunec tosanéh waŋgic ésécnec ŋindic ŋuduc ac ménda zému. Ieneŋ imuhuc zégic metecmetec miŋinanéh metecgé énéçmiyu qahac wandacgic. ¹¹ Ionaru haka hiçŋiyec imuhucyanéh séséç waŋ nénéçmizac. Waŋu

baec yomuac nalé tetecgiawac kecanziñ neñañaru pakenj ac wañ nénécmimac niñ kiwiiguc ooyawac hezac. ¹² Imuac mia nañselizua zéma ninzu imi eneñ mama unuwac niñac técgina nimma kecmu. ¹³ Ic séc hicñi énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hicñi énécmianzac. Anutu imi ménzézé ménzézéya qahac imuac niñac manam batuc sécgina ogicogicya imi ménda waiyu hicñi énécmimac. Wañu manam batuc hicñi énécmimacac séc hia nañselimu niñac néngacma kenkenawac héna mihicñi énécmimac.

Baniarawac olémbañ.

¹⁴ Imuac mia inicsoroc sorochéna ini baniarawac welen qeqe ai imuac mia héñacya mema kecmu. ¹⁵ Ic niñtegic qinjegic ginaguc énézéanzya ésécneac ac wañ énécmizua. Eñac mia ac énézézua imi niñgésigic. ¹⁶ Sokociguc mérianjac waiñ doku, mérianj ac zéma neanziñ imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wañu saméñ méndemma neanziñ imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me? ¹⁷ Nene saméñ hénia momacguc heyu saméñ momacguc amunec qamunec wamma neanziñ, imuac niñac nini sasalanéñ séwi busu momacguc wamma kecanziñ. ¹⁸ Séwiiguc Israel ic embac keczu ionac niñgic, mulu haima neanzu imi eneñ zaki téréyawac buña amunec qamunec ménda wamma kecanzu me? ¹⁹ Ac imi dimuhuc niñac zézua? Iwawai baniarawac haimimia imi iwawai héla wanzac me? Wañu baniara eñeya imi iwawai héla wanzac me? ²⁰ Imuhuc qahac. Ic enia ieneñ mulu haianzu imi Anutuac buña qahac, néñ kuwic onac haianzu. Ni ini kuwic iniguc

amunec qamunec wamma kecmu niñac ménda wanzua. ²¹ Ini Miñ Kewuac sokoc igucnec* zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wañu Miñ Kewuac zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac. ²² Me neñañ imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwiñ me? Kucninanéñ kuha ogiczac me?

Ninzéñ ninzéñ ic ionac keckec solañ.

²³ Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ ménda nanjé nénécmidacmac. ²⁴ Ménénéñ mén eñeya nanjé amumañ zé ménda hochoc ai memac, néñ tosara onac nanjé énécmimañ zé hochoc ai memac. ²⁵ Ini nénnagémba sombenjiguc yanj beric busia haigic heyu ewa qerigina solañanéñ yomi omaya me kuwicac buña zéma ménda qesiamuma eñ boñ mema oma nemu. ²⁶ Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec.* ²⁷ Ic enia ménénéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solañ niñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu. ²⁸ Wañu ic ménénéñ yomi baniarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solañ niñac wamma iwawai imi ménda nemu. ²⁹ Genja qahac, néñ iwac ewa kétin kétinawac zézua. Némac niñ ic ménjac ewa qeri solañanéñ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wañnémmac me? ³⁰ Ni ewa hia nimma

* 10:21: Waiñ sokoc. ☆ 10:26: Leg 24:1

amunec gamunec wammañiguc méréněj némac niñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac niñac zébiri néñu nimbinec? ³¹ Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac mēj wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac niñac wamma memu. ³² Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénáorinj ieneñ inicma qonzontoj géwu niñac solañanec kecmu. ³³ Haka hénia hénia wammañ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nanğé amumañ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nanğé énécmimañ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec wañ énécmigic Anutuněj ionac añğéñgina tiénécmimac.

11

¹ Ni Kristoac haka kéréndénj méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaña.

² Ini ai hénia hénia meanzu séc ni niñqeli némma mératéc haka ku énécmiyiac séciguc tohoma kecanzu imuac niñac mepési énécmizua. ³ Wañu yomi mēj zéwa niñasarimu niñac wanzua; Icyá icya ionac orucgina imi Kristo wanzac. Wañu embacac oruha imi icya wanzac. Wañu Kristoac oruha imi Anutu wanzac. ⁴ Ic méñnéñj oruc usuyaguc zéwelec ai me biañac ara zéauau ai mezac imi eñeya oruha Kristo gamu mihicñi mizac. ⁵ Wañu embac méñnéñj oruc usuya qahac eñnec zéwelec ai me biañac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicñi mizac. Wañu embac imi oruc zucya moczoñj mericdacma keczac tanec imuhuc éséc wanzac. ⁶ Imuac embac méñnéñj oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac

me hézérac gédacma kecmac. Wañu embac imi oruc zuc qahac kecmañ zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac. ⁷ Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kileñj ménda haimacac hezac, néñj embac imi icyawac edamuya wanzac. ⁸ Ic imi embac igucnec ménda memeyanéñj embacnéñj ic igucnec memeya. ⁹ Wañu ic imi embacac niñj wamma ménda mihicñiyec, néñj embac imi icac wamma mihicñiyec. ¹⁰ Hénia imuac niñac zéma kua meme uña ionac niñac wamma embacnéñj méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac. ¹¹ Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda kecanzac. Wañu imuhucyanec embac qahac icnec ménda kecanzac. ¹² Embac icarunec hicñiyec* ésécnec ic acguc embacarunec hicñiyec. Néñj momac yanda imi Anutu arunec. ¹³ Ini eñaoç niñgésigic embac méñnéñj oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me? ¹⁴ Wañu ic méñnéñj oruc zuc horua hemiyu iminéñj eñeya gamuya mihicñi mianzac imi ewa siñginawac boñj zalianéñj hia ménda ku énécmizac me? ¹⁵ Wañu embac onac oruc zucgina imi usu buñawac énécmiyec imuac niñj embac méñnéñj oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac. ¹⁶ Méñnéñj ac imi qemañac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénáorinj neñañguc ménda hezac.

Miñ Kewuninawac saméñj téréya.

¹⁷ Ini azoroañzu nalé imuaru ménda nanğé amuanzu, néñj mebiri amuanzu imuac niñac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac mēj yomi énézemañ zé wanzua.

* 11:12: Hén 2:21

18 Walac imi ini hénarínj toc-goanzu nalé imuaru sugcinaiguc héndénj héndénj hicnjanzac zégic nimma ac tosara imi ninzénjgézua. 19 Wañu nimba Anutunénj niñu tuñ diminénj solarña keczu imi hicñitegicmac niñ sugcinaiguc eñac eñac tuñginaguc téamuma kecmuac hezac. 20 Hélawac zéwa niñgic; Ini momacnec azoroanzu nalé imuaru imi Miñ Kewuac saménj newiñ zé ménda azoroanzu. 21 Némac niñ, tosara imi eñañ nene késama hama eñac eñac walac negic tosara imi yaka niñ humumanec kegcic tosara imi doku selinénj ewa soho mihicñi énécmiyu keczu. 22 Eñañ yaka neneac ama imi hocma imuhuc wañanzu me? Imi qahac wañu, Anutuac hénarínjac niñgic mama wañu maqeqeya gamu qeqe mihicñi énécmianzu me? Némac ac énézémanj? Zéhiaru énécmimanj? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimanj.

23 Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miñ Kewuarunec meyi. Miñ Kewu Yesunénj siñi méñ Miñ Kewu Yesu késagic imuaru saménj mema 24 ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buña. Niñqeli némma haka yomi wammu. 25 Saménj negic tecgéyu wañ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanénj memeya. Nemu séc niñqeli némma haka imi wammu. 26 Ini saménj zéma wañ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buña imi zéauma kegcic inénj lilingéma hamac.

27 Hénia imuac mia méñnéñ méñ Miñ Kewuac saménj me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho sohayawac kápésic mihicñimac. 28 Imuac méñnéñ méñ eñeya niñgési amumaguc saménj imi nema sokoc imi mema nemac.

29 Méñnéñ méñ Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda hénasarima nemac imi eñeya kápésic nemac tanec wammac. 30 Hénia imuac niñac sugcinaiguc sasalanénj kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Wañu tosara imi bec gau seli mihicñima keczu. 31 Neñañ niñgési amuyiñiguc ménda niñgési nénécmiwacnec. 32 Wañu neñañ niñgési nénécmimac iguc imi zéqindiñi wañ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu kápésicninaguc ménda wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac. 33 Imuac dacmuna hécna saménj newiñ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu. 34 Méñ imi neneac wammiyu walac eñeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya wañgic kápésic ginaguc zéénécmiwac niñac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiñimanj.

12

Qeri uñawac sese.

1 Dacmuna hécna ini qeri uñawac sese imuac hénia niñasarimu niñac wanza. 2 Ini becnec ic enia kegcic imuaru siñginanénj héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic. 3 Imuac ni zéasari énécmizua; Méñnéñ méñ Anutuac Uñaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buña imuhuc ménda zémac. Wañu Uñanénj ménda nañgé énécmiyu méñnéñ méñ Yesuac Miñ Kewuna zémacac séc qahac.

4 Ewa hiawac ai buña imi hénia hénia, néñ Uña imi momacguc. 5 Ai memec nanangina imi hénia hénia, néñ Miñ Kewugina imi momacguc. 6 Ai haka imi hénia hénianénj icya ionac muru ai haka imuac me imuac

moczõj wamma meanzac imi Anutu momacguc. ⁷ Wañu ic miñ séc nanjé énécmimanj zé Uña téréyanéj aiginaiguc eñeya mewinini amuanzac. ⁸ Méñac imi Uña téréyawac murunec niñtegic qĩñtegicac ackuazéc, méñac imi Uña Téréya iminéñnec mia niniñ hénia héniauwac ackuazéc, ⁹ wañu méñac imi Uña Téréya iminéñnec ninzéh ninzéh, méñac imi Uña Téréya iminéñnec hafi zepa mehia hiaruac ai buña seseya, ¹⁰ Wañu méñac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méñac imi Anutuac bianjac ara zézé, méñac imi uña hénia hénia inictegic tegira, méñac imi ac méréra zézé, méñac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buña énécmiyec. ¹¹ Ai haka imi moczõj Uña Téréya momacgucnéj medacanzac. Wañu eñeya ewa siña méndacma méndemma icya icya énécmianzac.

¹² Ic neñañ séwinina imi momacgucnéj séwininawac tasia imi sasala hemizac. Wañu séwiac tasia imi sasalanéj séwi momacguc hemizac ésécnec Kristo acguc imuhucyanec. ¹³ Nini imi Yuda ic me Girik ic, welenj qeje ic me miñ mañgoc wañamuma kekera, moczõj Uña Téréya momacguc néñnec* naec nénécmiyu séwi momacguc wamma Uña momacguc imi doku ésécnec nénécmiyu neyij. ¹⁴ Wañu séwi imuac tasia imi momacguc qahac, néj sasalanec. ¹⁵ Wañu hénanéj ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc ménda toroqeqeya hia wammac me? ¹⁶ Wañu gezacnéj ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc toroqeqeya hia ménda wammac me? ¹⁷ Séwi howiacnéj kic wammaciguc hétéh hicñiyu

dimuacnec nimmac? Wañu séwi moczõjnéj hétéh niniña wammaciguc dimuacnec héméña nimmac? ¹⁸ Wañu Anutunéj ewa siña méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac. ¹⁹ Séwi tasé momacguc sac hewacnec séwi eñeya dimuaru hia hemac? ²⁰ Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néj séwi imi momacguc. ²¹ Wañu kicnéj mérawac ni gi qahac hia kecmanj zéyu, orucnéj hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmanj zémacac séc qahac. ²² Néwéciguc, séwi tasé tosarawac niñni mamaya tanec wanzu, néj imi moczõj aiginaguc sasala. ²³ Wañu séwininawac taséhéra maqeqeya imuhucyawac niñni eeginaguc wañu usu hiabianéj héiéncmianzĩj. Wañu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niñni héra wañanzac. ²⁴ Wañu séwi tasé tanecgina hiabia ienerj imi imuac me imuac zéwelectmuac ménda hezac. Anutunéj séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc areñgéma meyacgé nénécmiyec. ²⁵ Wañu imuhuc meyu séwi tasé eñac eñac ménda méndéh amuma séc momacguc galenjë amuma kecanzu. ²⁶ Tasia méñnéj qenzerj qeyu tosara moczõj imuhucnec momacnec geriwa niñanzu. Wañu tasia méñnéj edamuyaguc wañu tosara moczõj imi momacnec ségiségi wañanzu.

²⁷ Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma keczu. ²⁸ Anutunéj imi hénaoñj héra neñañaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec bianjac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehiaharuac ai buña seseya, zéma qenanjë ai, zéma galenjë ai, zéma ac méréra zézé

* 12:13: Me momacgucac qeriaiguc.

ai imuhucnec hai nénécmidarec.
²⁹ Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanziñ me? Momac yanda bianjac ara zézé ic wanziñ me? Momac yanda kiwi ic wanziñ me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanziñ me? ³⁰ Momac yanda hafi zepa mehiahiaru ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanziñ me? ³¹ Wanju ini ai buña seseya, séc ménj tosara onogicma eñeña wanzac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu.† Wanju ni hénia ménj tosara onogicma solañja wawanjawac zéwa ninjic.

13

Goi héihéiac haka.

¹ Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc, ni imi goñgoñ qac-qaraguc zéma aij hétéñaguc tanec wanzua. ² Wanju ni bianjac ara zéma ac saña moczoñ zéma ninij moczoñ niñasarima imuacnec ninzéh ninzéh baec boña ménj hia ézéwa yacma kemmacac séc késa keczuaiguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi ni enjomia wanzua. ³ Wanju nena iwawai moczoñ méndéh énécmianzua iguc, wanju imuacnec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi héla ménj ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinéh nalé horua bisiqatéh wañ énécmianzac, goi héihéinéh gum bénzénzéh wañ énécmianzac, wanju nimbupucya qahac, wanju tétéc qeque qahac, séwi eñeñ qahac, ⁵ Géréñu nézéh qahac, ewalima késa kekec qahac, kiu sélélec wammiyu qeri biric ménda ninzac, késpedes késa kekec qahac. ⁶ Imi birianéh sécgéma

kenju ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wananzac. ⁷ Goi héihéinéh yéwéri momac yanda bisiqatéh wamma iwawai moczoñ ninzéhégéma iwawai moczoñ ninjkumu wamma iwawai moczoñjiguc nañselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetcgiaya qahac hema emma kecmac, néñ bianjac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, ninij momacnec qahac wandacmac. ⁹ Nini hénia bakia sac niñasarima bian ac imi bakianec zéanzij. ¹⁰ Imuac hénia howia hélanéñ hicñiyu bakianec zézéya imi moczoñ tecgédacmac. ¹¹ Ni komocnaiguc imi nambérac ésécnec ac wamma nambérac ésécnec ninjegicma nambérac ésécnec niñañi, néñ ic kuney wamma nambérac haka silic imi hetecgédari. ¹² Nalé yomuaru imi nini wikinijiguc héñanzij ésécnec méiméiyawac héñanzij, néñ nalé hahaya imuaru imi musunina séc añambij imuhucyanec hémbij. Deguc imi bakia sac niñasarianzij, néñ nalé imuaru imi Miñ Kewunéh ni niñyacgé néñanzac ésécnec ni solañanec niñasariman. ¹³ Imuac ninzéh ninzéh zéma ninjkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hemac, néñ sugginaiguc goi héihéinéh éréhéc orogicma eñeña wanzac.

14

Bianjac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

¹ Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Wanju qeri uñawac sese hénia hénia niñac wammu, néñ ai buña sasala imuarunec Anutuac gezac qézéh acwac niñgic eñeña wanju imi zéhicñiwij zé seliseli wammu. ² Ic ménj ac méréra zéanzac imi Uña téréyanéh wammiyu ac saña zéyu ic tosara eney hénia

† 12:31: Me nimbupuc wananzu.

ménda niñasarianzu. Imuac niñac inéj ic onac ménda énézéanzac, néj Anutuac ézéanzac. ³ Néj Anutuac biançac ara zéhicñianzac imi enej ic onac énézéma zénañgé énécmima meme seli ac wañ énécmima héibélaç qéibélaç wañ énécmianzac. ⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inéj eñeya nañgé amuanzac, néj Anutuac ackuazéç zéhicñianzac inéj hénaoñ meyac énécmianzac. ⁵ Ni imi ini moczoñ ac méréra zému niñac wanzua, néj Anutuac biançac ara imi niñgic tosara onogicma eñeña wañu sasala zéhicñimu niñac wanzua. Ac méréra zéma hénaoñ nañgé énécmiman zé hénia ménda melemma zéhicñi wanzaciguc Anutuac biançac ara zéanzac inéj i ogicma kuneña wanzac.

⁶ Imuac dacmuna héçna ni onaru hama hénia zéauayawac ara zéma niñiñ zéma biançac ara zéma pakeñ ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéj dimuhuc nañgé énécmimac? ⁷ Kuña me mimisule, iwawai kekeçya qahac imuhucyanéj legic maraya dindñanec ménda qaru méréneñ legic imuac hénia niñteçicmac? ⁸ Wañu témunéñ hétéj sicsaocya qaru méréneñ yaréac zéréñ qéréñ hia wammac? ⁹ Ini imuhucyanec ezelañ ginanéj ac niñteçicbiñac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niñasarimu? Acgina eñ zégic sawaiguc keñsohozac. ¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néj ac ewa hénia qahac méj ménda hezac. ¹¹ Imuac ic méñnéj zéyu ni imuac hénia ménda niñasarimaniguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac. ¹² Imuac ini acguc Uñawac ai buña niñac wañanzu. Imuac hénaoñ nañgé

énéçmiwiñ zé séçgé énécmimac niñ seliseli wammu. ¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac melen melenawac kuha niñac zéwelec wammac. ¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wammaniguc imi mia qeri uñananéñ zéwelec wanzac, néj nuac ewa qerinanéñ héla ménda mihiçñizac. ¹⁵ Imuhuc wañu dimuhuc wamman? Ni Uñananéñ zéwelecma ewa qerinanéñ momacnec zéwelecmañ. Wañu uñananéñ legic héimima ewa qerinanéñ momacnec legic héimimañ. ¹⁶ Imuhuc ménda wambésémañiguc imi uñaganéñ mériañ ac énézéwésémañiguc ic sese imuhucya qahac kecañu imi enej gi némac ac zézañ imi ménda niñasarima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac? ¹⁷ Gi ewa hia ac hia zézañ, néj acga iminéñ tosara ménda nañgé énécmimac. ¹⁸ Ni ini moczoñ onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézéua. ¹⁹ Wañu hénaoñ amaiguc tosara ku énécmimañ zé ackuazéç éréhéçdac ewa qerinanéñ niñasarizac imuac hia zémañ, néj ac méréra 10 tauseñac séc horua zémañ zé nimba mamaya wandaczac.

²⁰ Dacmuna héçna niñteçic qinçteçiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, néj Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu. Niñteçic qinçteçiciguc imi ic kuneñ éséc wammu. ²¹ Hénia aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewunéñ yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanzu ionac ezelañgina zéma ic enia ionac kuñ tasé mema ic embac yomi énézémañ, néj kileñ ménda niñtohomu.* ²² Imuac ac méréra imi niñzéñ niñzéñ ic onac buña qahac, néj ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac biançac ara imi ic enia onac qahac, néj niñzéñ

* 14:21: Yes 28:11, 12

ninzéj ic ionac buŋa wanzac. ²³ Imuac hénáorij momac yandanéj tocgéma momacnec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi enej zéma ninzéh ninzéhgina qahac imi enej éréma inicma ewagina sohozac ménda zému? ²⁴ Waŋu momac yanda enej Anutuac biaŋac ara zéhicŋjima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiŋi ac zéma gésigési ac waŋ énécmimia wammac. ²⁵ Waŋu ewa qeriginaiguc ninij musaŋ musaŋgia imi usuya auyu hicŋjitegiru Anutuac sicgémima mepésimima Anutunéh hélacnec sugcinaiguc keczac zéma zéaumu.

Ai areŋa méndacma mepé qepési ai memu.

²⁶ Imuac dacmuna hécna dimuhuc wambiŋ? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakeŋ ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac méréra zéma ac melenj melenj momacnec heanzac imuac imi moczoŋnéj nanjé amuwij zé wamma memu. ²⁷ Méŋnéj ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhéc me haréwéc sac wai énécmigic zému. Waŋu momacnec qahac, néj ic méŋnéj zéyu tecgéyu ic méŋnéj zémac. Waŋu méŋnéj hénia melemma énézémac. ²⁸ Ac melenj méŋ ménda keczaciguc hénáorij amaiguc ara qaiyu bénzéh kecmac, néj zémanj zé eŋeyanec Anutuaru zémac. ²⁹ Waŋu Anutuac biaŋac ara zéhicŋjanzu imi biaŋac ara zéwiŋ zé ic éréhéc me haréwécnéj zému. Waŋu tosara imi nimma niŋgésimu. ³⁰ Waŋu ic méŋ momacnec taczac iwac muru Uŋa téréyanéh ackuazéc zéaumaciguc, walac hénima zézac inéh waima bénzéh nec tacmac. ³¹ Ini momac yanda ninij héiqelima qeri efi mihicŋjimu niŋac biaŋac ara imi

areŋa méndacma ic méŋnéj zéyu tecgéyu méŋnéj zéyu kemmac. ³²⁻³³ Anutu imi ai memaŋ zé sicsaoc qahac, néj luaeyaguc meanzac. Imuac niŋac biaŋac ara zézé ic ionac uŋahécgina imi biaŋac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc kecanzu.

Méteré ic momac yanda azoazoroiguc waŋanzu éscnec ³⁴ embac enej hénáorij sugcinaiguc acgina waima bénzéh nec kecmu. Ionac imi ac zému niŋac ménda zéénécmimia. Waŋu hénia aciguc hezac séc euhécgina méra bacginu kecmu. ³⁵ Niniŋ méŋac méŋ héiqeliwiŋ zé wanziuguc imi eŋaŋ amaiguc euhécgina qesiénécmimu. Embacnéj hénáorijiguc ac wawaŋa imi gamuyaguc wanzac. ³⁶ Anutuac ackuazécnéj onac murunec hicŋjyec me eŋacnec sac kecŋic hicŋi énécmiyec?

³⁷ Onarunec méŋnéj eŋeyawac niŋu kua meme ic wanzac me Uŋa téréyayaguc wanzaciguc imi ac oénécmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma niŋtegitmac. ³⁸ Méŋnéj méŋ hénia yomi ménda niŋtegitmaciguc ic imi ménda niŋmimia wammac. ³⁹ Imuac dacmuna hécna ini Anutuac biaŋac ara imi zéhicŋjiwiŋ zé seliseli wammu. Waŋu ewa méréraiguc ac zézé imuac neuj ménda héimu. ⁴⁰ Ai haka hénia hénia moczoŋ sécyá ménda ogicma ai areŋ méndacma wamma memu.

15

Kristo humuc igucnec qelima yarec.

¹ Dacmuna hécna buŋa suruc hiabia énézéyi imuac ku énécmiwa ninzu. Imi mia ini bec aŋgétigic. Aŋgétima imuac qeriaiguc naŋselima kecanzu. ² Ini ackuazéc neŋ énézéyi imi

en ménda ninzéhégéma selianec késa keczuiguc imi ninzéh ninzéh imuac qeriaiguc anghéngina tiénécmimia wammac. ³ Ni néju meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyaiguc hezac séc Kristonéh kápésicninawac wamma humuyec. ⁴ Humuyu téngégic kiwi téréyaiguc hezac séc ai meme haréwéc wañu muñguc humuc igucnec qelima yarec. ⁵ Yacma walac Kefawac hicñimiyec. Imuacnec tohotoho ichéra 12 ionac hicñi énécmiyu héngic. ⁶ Imuacnec ninzéh ninzéh dacmuna 500 azoroma kegcig winini énécmiyu momacnec héngic. Ionarunec sasalanéh qeliqeli keczu, néj efefianéh humugic. ⁷ Imuacnec éréma Yakobo hicñimiyu héñec. Wañu imuacnec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicñi énécmiyu héngic. ⁸ Tetcgiaiguc naléna ménda héiyunec kembangú téma hicñiyi nidac imuhucya acguc hicñinéñu héñi. ⁹ Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac sugcinaiguc mamayagina téngéh. Ni Anutuac hénaroréh ununesi wañ énécmiyi imuac niñac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda sécgéanzac. ¹⁰ Wañu Anutuac ewa hia igucnec ni sécna wamma kecanzua. Ewa hiawac buña néñec imi en ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kunéh yanda meyi, néñ imi mia nena qahac, néñ niguc momacnec kecanzac Anutu iwac ewa hia igucnec. ¹¹ Neñ me ieneñ imuhuc zéau énécmimi ini imuhuc ninzéhégéma keczu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹² Kristo imi humuc igucnec qelima yarec imuhuc énézéni niñgicguc dimuhuc sugcinaiguc tosaraneñ humuc igucnec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu? ¹³ Humuc igucnec yacyac ménda hewacnec Kristo acguc muñguc

ménda yacbacnec. ¹⁴ Kristo ménda yareciguc ackuazéc nini zéauanzih imi enomia wanzac. Wañu ninzéh ninzéhégéma imi acguc enomia wanzac. ¹⁵ Wañu imuacnec nini imi Kristonéh humuc igucnec meqelimiyu yarec zéma héipuc ac wañ énécmiyéh hénia imuac niñac Anutuac héipuc ic ikochéra kecñih imi hicñitegiru ninicdacbunec. Humuc igucnec yayac qahac wambacnec Anutunéh Kristo humuc igucnec muñguc ménda meqeliwacnec. ¹⁶ Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc igucnec ménda meqelimiyu yacbacnec. ¹⁷ Kristo imi humuc igucnec ménda meqelimiyu yacbacnec ninzéh ninzéhégéma imi acguc enomia wañu ini kápésic qeriaiguc kegcicac kecbunec. ¹⁸ Wañu Kristoac qeriaiguc humuma keczu imi acguc qahac wandacbunec. ¹⁹ Kristoac qeriaiguc neñañ niñkumu wañanzih iminéh baec yomuac sac wambacnec ic embac sugcinaiguc neñañ imi tosara onogicma ewa biricninaguc wambihñec.

²⁰ Néñ Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarecac gau seli keczu ionac héra gocmia walac walac wanzac. ²¹ Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya. ²² Adamwac qeriaiguc ic embac moczoréh humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoréh kekec mihicñimu. ²³ Wañu areña zézéya séc méndacma hicñi énécmimac. Walac imi héra gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonéh lilingéma hayu iwac buña kekerá. ²⁴ Imuac andiaiguc imi nalé tetcgia hamac. Inéh ic kewuya kewuya zéma ic qac buñaguc zéma kuc buñaguc imi moczoréh mebirí énécmima héñgaler ama areña

yanda imi maŋgocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac. ²⁵ Inéj ic kewu kecmanc hazéchéra moczoŋ eŋeya héna duandiaiguc onopocmacac hezac. ²⁶ Waŋu hazécya nalé tetcgiaiguc qemacac hezac imi humuc. ²⁷ Anutunéj iwawai moczoŋ iwac héna duandiaiguc onopocdarec.* Imuac iwawai moczoŋ héna duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczoŋ iwac héna duandiaiguc onoporec Anutu eŋeya imi ménda toroqema zéyec imi hicŋitegiczac. ²⁸ Iwawai moczoŋ iwac héna duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi naŋa eŋeya acguc iwawai moczoŋ héna duandiaiguc onoporec iwac muru sigémimacac hezac. Imi mia Anutunéj iwawai momac yanda imuac miŋina kecmac iwawai moczoŋ imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmac niŋ imuhuc waŋec.

²⁹ Qahac waŋu, humuc ic ionac niŋac wamma doku naecanzu imi enerj némac wammu? Waŋu humuc ic ienerj kilerj ménda yacmuiguc némac niŋac ic embac humuc ic ionac niŋ wamma doku naec haka waŋanzu? ³⁰ Waŋu nini némac niŋac zérabéra qahaiguc emmanec kecŋi? ³¹ Dacmuna hécna, ni Kristo Yesu Miŋ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina waŋzu onac niŋac wamma zéhiaru amumanec kecmac ni kaiweya kaiweya humuanzua. ³² Ni Efeso ama areŋa yandaiguc baec icac niŋkumu niŋacnec sac wamma yaŋ zécginaguc yaré waŋiiguc imi némac héla méj hicŋinémmac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc oraŋ humuwiŋac hezac, imuac nezéléléj wamanec kecŋi hia zéwiŋnec.* ³³ Ikoc waŋ énécmiwu niŋac, ic ala biria enerj haka hiabia mesohoanzu.

³⁴ Ewa solanaiguc liliŋgéma kápésic ménda wamma haka solana wamma kecmu. Onarunec tosianéj Anutu ménda nimmianzu imuac gamugina nimmu niŋac imuhuc zézua.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buŋa.

³⁵ Tosianéj yomhuc gezaŋ zému; Humuc ienerj dimuhuc muŋguc yacmu? Waŋu séwi tanecgina imi dimuhucyanéj yacmu? ³⁶ Ac qelaŋa zézé ic ini! Iwawai gocmia gesaanzu iminéj ménda humumaciguc imi kekecyaguc muŋguc ménda érémac. ³⁷ Waŋu iwawai himicanzu imi kecmac érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néj padi me tosara imi gocmianec himicanzu. ³⁸ Waŋu Anutunéj eŋeya ewa siŋiguc tanecgina énécmima gocmia héna héna imuac séc tanecgina héna héna hai énécmiyec. ³⁹ Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, eŋac eŋac. Méj imi icac séwi, méj imi yaŋ onac séwi, méj imi nei onac séwi, waŋu méj imi lambéc onac séwi. ⁴⁰ Séwi tanec tosara imi Kurumenarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, waŋu kuruméniguc kekerá ionac edamugina imi séc méj, waŋu baeciguc kekerá ionac edamugina imi séc méj. ⁴¹ Kaiwe asaha imi séc méj, maso asaha imi séc méj, ménni sikiluac asaha imi séc méj, waŋu ménni sikilu eŋaŋ edamugina imi eŋac eŋac.

⁴² Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziŋ imi humuma qahac wawaŋa, waŋu imuacnec yacyacwac buŋa imi ménda humuma qahac wawaŋa. ⁴³ Iwawai eeya qahac imuhucyanéj himicma iwawai edamuyagucnéj yacŋi. Iwawai bébélacgia himicma iwawai selianéj muŋguc yacŋi.

* 15:27: Leg 8:6 * 15:32: Yes 22:13

44 Séwi busunéh himicma uḡawac tanecnéh munḡuc yacma kecbinj.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uḡawac tanera imi acguc hezac. 45 Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicḡihicḡiya Adam imi séwiac ic kekecyaguc waḡec. ✱ Waḡu Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmiawac uḡa waḡec. 46 Waḡu walac imi uḡawac buḡa qahac, néḡ séwiyaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uḡawac buḡa wanzac. 47 Walac imi baeciguc hicḡiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumeh igucnec hahaya. 48 Baecarunec imi moczoḡ baecac buḡa tanec, kurumeharunec imi moczoḡ kurumehac buḡa tanec ésécnec. 49 Waḡu nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiḡ imuhucyanec kurumeh icac murunec tanec mewihj.

50 Dacmuna hécna ac ménj yomi zéwa niḡgic; Sac zéma séwi busunéh Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yanda imi mératéc ménda aḡgéh timac. Waḡu houhouyanéh iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda aḡgéh timacac hezac. 51 Ninzu, neḡ onac muru ac saḡa ménj zéwa niḡgic; Nini moczoḡ gau seli ménda hewihj, néḡ témuhj tetcgiawac qarū focdac élanzaḡnec melemma qelia wambiḡ. 52 Tomuhj qarū humuc ic eneh iwawai ménda houhouyanéh munḡuc qelima yacmu. Waḡu neḡaḡ acguc melemma qelia wambiḡ. 53 Séwi houmacac hezac yominéh séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hiḡgacmac. Humucac buḡa yominéh hehe seliac buḡa héimac. 54 Houhouyawac buḡa yominéh hehe seliac buḡa héiyu humucac buḡa yominéh kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac

kuhanéh ogiru humuc imi qécgéh mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoḡ seligidacmac. ✱ 55 Humuc gi néma kucganéh ogicqogic wambésémaḡ? Humuc gi waiga dimua? ✱ 56 Humucac waiya imi késpedesic, waḡu késpedesicac kuha imi héna ac wanzac. 57 Neḡaḡ Miḡ Kewunina Yesu Kristonéhnecc ogicqogirawac kuc nénécmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua. 58 Imuac dacmuna soroc hécna seligima namma hérekenj héréha ménda wamma nalé séc Miḡ Kewuninawac ai seliseli wamma memu. Imi mia onac kuc qeḡe ai iminéḡ Miḡ kewuac qeriaiguc eḡnec ménda sohomac.

16

Méra énécmiawac haka.

1 Deguc yomi imi ic embac téreya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia hénaorihj énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu. 2 Sondaya Sondaya* ini eḡac eḡac soukiwa mihicḡigic saméhaguc he énécmiyu séc goiya héima toroḡema haigic tacmac. Eḡ kecgic onaru hawa soukiwaguc qutulanḡéwu niḡac. 3 Onaru hamaḡ imuaru ic tosarawac niḡgic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu. 4 Waḡu nuac niḡgic sécgéyu ni acguc kamba Ieneḡ niguc momacnec hia kambiḡ.

Eḡeya méra mimac niḡ énézéyec.

5 Ni Makedonia baec imi qericma kemmaḡ zé wanzua imuac Makedonia baec qericma kemmaguc onac muru hama inicmaḡ. 6 Hama iniguc kecmaḡ gezaḡ. Iniguc kecba nalé saḡgeḡa imi hia kendacmac. Imi mia imuhuc wamba eneh mia hénana mindiḡima méli néḡu imuaru me

✱ 15:45: Hén 2:7 ✱ 15:54: Yes 25:8 ✱ 15:55: Hos 13:14 * 16:2: Girik aciguc; Sondawac ai meme walac walaha séc.

imuaru kemman. ⁷ Miñ Kewunéñ ninju sécgéyu onac muru hama iniguc nalé tosara kecman zé ninzua. Imuac mia nalé yomuac imi onogicmanec hotonjadac inicman zé ménda wanzua. ⁸ Ni Efeso ama areña yandaiguc kecha ai meme 50 imuac kendor wammac zéma ninzua. ⁹ Héniá imi yomuhuc; Ai kunéñ yanda hélaguc sasala mihicñimanac séc nagu béréngé néñu, hazéc ic acguc sasala hicñima keczu imuac mia imuhuc ninzua.

¹⁰ Timoteonéñ onaru hamaciguc héngalen wammigic bac yandi yandi ménda wamma sugcinaiguc kecmac. Ic imi ni ésécneç Miñ Kewuac ai seliseli wamma meanzac héniá imuac ninjac imuhuc wañmimiawac hezac. ¹¹ Imuac iwac ninjac ninjic mamaya ménda wammac. Wañu luaeguc mélimigic nuaru lilingéma hamac. Ni zéma ninzén ninzén dacmuna héçna imi iwac mambéc kecziñ.

¹² Ninzén ninzén dacmuna Apolo iwac imi dacmuna tosara iniguc onac muru kemmu nin hatac sasala zénañgé miyi, néñ nalé yomuac imi kemman zé kilen ménda efizac. Wañu nalé ménjac ninju sécgéyu hamac.

¹³ Ini qeriginanéñ técgina nimma kecma ninzén ninzéniguc nañseligima ic hélawac séc seligima kecmu. ¹⁴ Wañu ai memu séc goi héihéiyaguc mema wammu.

¹⁵ Ini Sitefana zéma héna géséhéra ieneñ Akaia baeciguc walac walac ninzén ninzén ic embac wañjic imi zéma météré ic embac welen qeénécmiwiñ zé efianzu imi ini ninzu. Imuac ini zénañgé énécmizua. ¹⁶ Ic embac imuhucya zéma tosara momacnec ai mema kucqeçe

wañanzu séc acgina nintho wañ énécmimu. ¹⁷ Stefano zéma Fotunata zéma Akaiko ieneñ imi onac wañ néñu kic tanecgina késama hayic ewana hiaruyu keczua. ¹⁸ Ieneñ imi ni zéma ini momacnec ewa qerininaiguc ségiségi mihicñi nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya imi ninjénécmmu.

Tetecgiawac yaizéze ac.

¹⁹ Asia baeciguc hénaorin tuña tuña keczu imi eneñ onac yaizézegina zézu. Akila zéma Priska zéma amagiraiguc hénaorin tocgoanzu imi eneñ acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézegina zézu. ²⁰ Ninzén ninzén dacmuna momac yanda acguc yaizézegina zézu. Imuac eñaoc kiricne téreya wañamuma yaizézegina zéamumu.

²¹ Yomi Paulo ni nena mérananéñ oma yaizézegina zézua. ²² Méñnéñ mén Miñ Kewu goiya ménda héimac imi saecyaguc wammac. Miñ Kewunina gi hawésémañ!†

²³ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hianéñ iniguc hema kecmac. ²⁴ Goi héihéinanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc tuñ iniguc momacnec hema kecmac. ‡

† 16:22: Aram aciguc; Marana ta. ‡ 16:24: Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaguc, Hélaçnac! ogic hezac.

† 16:22: Aram aciguc; Marana ta. ‡ 16:24: Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc kiwi yomuac

2 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siŋ niŋac Kristo Yesuac Méliméli ic waŋi ni Paulo zéma ninzéh ninzéh munanina Timoteo niri hénaoŋiŋ Korinti ama areŋa yandaiguc keczu zéma ic embac téréya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic; ² Neŋaŋ Maŋgocnina Anutu zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenéŋ onac muru he énécmimac.

³ Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac Maŋgocya Anutu mepésimiwiŋ. Inéh wésé niniŋac Maŋgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczoŋ imuac Anutu kecanzac. ⁴ Inéh zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac waŋ nénécmianzac. Waŋu neŋaŋ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiŋ iminéh nec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzéh nec qeri mebélac qebélac waŋ énécmiwiŋ. ⁵ Imi mia hénia yomuac niŋac imuhuc zézua; Kristoac qeŋzeŋ manzeŋnéŋ neŋaŋ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéŋ Kristoac murunec hama neŋaŋ muru qesalecgé nénécmizac hénia imuac niŋac imuhuc zézua. ⁶ Nini zéra waiya mihicŋjima kecanziciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma aŋgéh tiénécmimiawac niŋac, waŋu nini qeri mebélac qebélac waŋ nénécmimawac kecanziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niŋac, qeri mebélac qebélac iminéŋ onac muru ai meyu zéra béra nini mihiŋzianziŋ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatéh wamma naŋselimu. ⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecanzu éséc nec qeri mebélac

qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni ninzua imuac niŋac niŋkinzéhŋnina onac muru hezac imi mimiŋzalia qahac.

⁸ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niŋac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éréyiŋ imi ini ménda nimmu niŋac ménda wanziŋ. Nalé imuaru zéra waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacniŋaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niŋkinzéh imi acguc waiyiŋ. ⁹ Humucac buŋa zétecgé nénécmimia zéma niŋni hélacuc waŋec, néŋ haka imuhuc hiŋi nénécmiyec imi mia nini neŋaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiŋ niŋac imuhuc hiŋi nénécmiyec. ¹⁰ Waŋu inéh mia humucac déc igucnec metecgé nénécmiyec. Waŋu toroqema metecgé nénécmimac. Waŋu muŋgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niŋkinzéhŋnina haianziŋ. ¹¹ Waŋu ini acguc toroqe nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanéh naŋgé nénécmima zéwelecgic ewa hiawac ai buŋa nénécmiyu iminéŋ ai meni, nonac niŋac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

¹² Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geŋ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma keŋhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niŋtegcic qinŋtegciguc qahac, néŋ Anutuac ewa hiayaiguc héima namma ai meanziŋ imi nonac ewa qeri solana ninanéŋ héipuc waŋ nénécmizac. Waŋu nini imi imuac niŋni eeyaguc waŋanzac. ¹³ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, Nini kiwi tosara qahac, néŋ ini hia olomma hia niŋtegcimuac séc imuhucya sac oénécmianziŋ. Ini niŋasaridacmu zéma niŋkewu waŋ énécmizua.

14 Ini hénianina bakianec sac niñasarianzu imuac séc Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wanni, ini acguc nonac zézé ségiségiginina wammu.

15 Ni imi hélacnec ninzénngéyi. Hénia imuac niñac onac muru walac hamañ zé niñarengéyi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mériañginaguc wammu.

16 Hénaiguc keñ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc munçuc Makedonia baec imuacnec onac muru liliñgé hawa méli néñu Yuda baeciguc kemmanñ zé niñ arengéyi.

17 Ini niñgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc wañj tanec wanzac me séwinawac siñ méndacma enñ hia hia qahac qahac zéma niñarengéyi tanec wanzac me? 18 Anutu imi méñzézé méñzézéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duña melemma qahac ménda zémanñ.

19 Ni zéma Siliwano* zéma Timoteo neneñ Anutuac nañja Yesu Kristo iwac hénia imi sugginaiguc zéau énécmiyiñ. Wañu inéñ hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niñac iwac muru imi hia sac heanzac. 20 Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoñ yanda hia zézéya. Imuac niñac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianziñ.

21 Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéñ météré nénécmiyec imi mia Anutu. 22 Inéñ mia eñeya qara asé kiwi ésécnec ewa qerininaiguc oma Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéñ iwawai kecma hicñj nénécmimac imuac qérawia wanzac.

23 Ac geriwiguc wañj énécmiwi niñac ni Korinti ama areña yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunéñ qeri

uñanawac héipucya wanzac. 24 Ini ninzénñ ninzénñiguc nañselima keczu imuac niñac, nini onac ninzénñ ninzénñ imuac galeñ kecziñ zéma ménda zézua, néñ néwécgeña iguc ini ségiségigina mihicñjimu niñac, ai momacgina kecziñ.

2

1 Hénia imuac niñac, ni onaru munçuc ewa goronaguc ménda hamañ zé niñselizua. 2 Ewa biric mihicñj énécmizuaiguc, ne-naoc ewa biric mihicñj miyi i qahac wañu, ic diminéñ ewa hia mihicñj néñzac? 3 Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac hénia imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicñj némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicñjiwi niñac. Ni imi nuac ewa hianéñ momac yanda onac ewa hia wammac zéma niñkumuzua. 4 Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic masina sasala mayec imuac niñac kiwi imi oénécmiyi. Wañu imi mia yéwéri mihicñj énécmimanñ niñac qahac, néñ onac siñna sasala késa kecua imi niñtegicmu niñac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

5 Méréneñ méñ wañu ewa biric hicñjzaciñguc imi, netecgéma ogicma zémanñ zé ménda wanzua, néñ zékanñ zékanñ zéwa, inéñ imi nuacnec ménda mihicñjzaciñ, néñ hénariñ moczoñ yanda mihicñj énécmiyec tanec wanzac. 6 Sasalanéñ ic imuhucyawac zémindiñj qemindiñj wammigic nimba sécgézac. 7 Imuac niñac néwécgeña kecba képésicya waimima ewa qeria mebélacgéic. Ewa biric ogicogicyanéñ hélanzimiwac niñac. 8 Imuac zéwelec énécmizua, siñ niñmimanec keczu imi mewininigic seligimac. 9 Ni imi

* 1:19: Roma ic eneñ Silawac Siliwano zéañgic.

ini ackuazéc moczoñ ninthoanžu me qahac imi batucgé nimmañ zéma kiwi imi oénécmyi. ¹⁰ Ic méñac méñ késpedesira waimigic ni imuhucyanec waimimañ. Késpedes imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac niñac wawaña. ¹¹ Nini Biria miñinawac niniñ qambaña imuac qelaña ménda kecziñ imuac niñac Biria miñinanéñ ikoc wañ nénécmiwac niñac imuhuc wanzua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buña suruc hiabia zéau énécmimañ zé Troa amaiguc keñi nalé imuaru Miñ Kewuninanéñ niñnéñu ai memec sañgulañ méñ auma nañec. ¹³ Wañu ni ninzén ninzén dacmuna Tito imi ménda mihicñyi imuac niñac nuac ewa qerina imi hia ménda mebélacgéyi, néñ yaizézé ac wañ énécmima Makedonia baeciguc keñi.

¹⁴ Wañu Anutu ewa hia ac wammiwiñ, inéñ nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc onogicanziñ. Wañu Kristo niñmimia imuac héméña hiabianéñ neñañ murunec saima baec séc sécgéma keñanzac. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buña ionac sugginaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héméña wanzñ. ¹⁶ Tuñ méñac muru héméña iminéñ humucac buña tanec wañu humuciguc onagicma kemmac, néñ tuñ méñac muru imi héméña iminéñ kekecac buña wañu kekeciguc onagicma kemmac. Ic méréñéñ ai buña imuac sécya wammac? ¹⁷ Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihicñwiñ zé waiñiguc doku haianzu ésécnec Anutuac ackuazécnéñ diwi qiwiliña ménda wañanzñ, néñ nini imi Anutunéñ méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc

zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianziñ.

3

¹ Nini neñaoc zénañgé amuwñ zé muñguc hénima ac zéziñ? Nini ic embac tosara ésécnec zénañgé ac kiwi onac muru haini hamac me, onac murunec nonac muru kiwi imuhucya haigic hamac niñ qesi énécmiwiñac ménda hezac. Ini niñgic imuac wambiñac hezac me? ² Eñaoc mia kiwinina wanzu. Imi mia ewa qerinaiguc ooya. Ic embac momac yanda oloñ nimmuac hezac. ³ Ini imi Kristoac kiwi héndéñ héndéña kecgcic héñgaleñ wañ énécmima kecziñ. Wañu kiwi imi kirifi dokuyanéñ ménda ooya, néñ Anutu kekecyaguc iwac Uñanéñ ooya. Wañu Kiwi imi hoc hilañaguc ménda ooyanéñ ic embac ewa qerininawac hilañaguc ooya.

⁴ Niñkinzéhñina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziñ. ⁵ Iwawai imuac me imuac imi moczoñ neñañ murunec zéma neñaoc sécnina hezac imuhuc ménda zéma nimbiñ. Néñ sécnina séc he nénécmizac imi Anutu arunec zéma nimbiñ. ⁶ Inéñ mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambiñ zé niñkinzéhñina mihicñi nénécmiyec. Imi mia kiwiyanéñec qahac, néñ Uñayanéñec, kiwinéñ nunuhumuanzac néñ Uñanéñ kekec mihicñi nénécmianzac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷ Kiwi hoc hilañaguc néndéñgéma ooya, humuc mihicñi nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneñ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaña, imuac niñac wamma héñsosomalima hémmuac séc qahac wañec. ⁸ Uña téréyawac ai imi séc méñ ogicma edamuyaguc ménda

wammac me? ⁹ Képésicginaguc zétecgé nénécmimiawac ai imi edamuyaguc wanzaciguc, so-
lanaguc zénéncmimia imuac
ai imi edamuya qesalecgéma
mamaya wanzac! ¹⁰ Imi hénia
yomuhuc niñac imuhuc zézua;
Edamuya ogicogicya méñnéñ
hayu becneç edamuyaguc kerec
imi mia mepé qepésiyaguc
ménda wanzac. ¹¹ Kecma
qahac wawaña imuhucyanéñ
edamuyaguc wanzaciguc heheseli
heheya iminéñ edamuya ogicma
kuneñnec wanzac.

¹² Nini imi niñkumu imuhucyaguc
keczññ, imuac niñac, bac yandi
yandi qahac, haihaka wañanññ.
¹³ Mosenéñ Israel qelihéra imi
iwawai kecma qahac wawaña
imuac tetcgia imi ménda héñ
sosolimu niñac kereñnéñ eñeya
kic tanera hoturu amuma kerec.
Wañu nini imi imuhuc ménda
wañanññ. ¹⁴ Néñ éréma deguc
acguc imi eneñ ewa seliseli wañ
énéncmimia wañu sisipac ac wahala
olon niñanñu nalé imuaru kereñ
imi ménda augic heanzac. Wañu
kereñ imi Kristoac qeriaiguc auyu
mazac. ¹⁵ Wañu érékecma deguc
Moseac kiwi oloñanñu nalé imuac
séc kereñ imi ewa qerigina hoturu
énéncmianec hezac. ¹⁶ Wañu
méñnéñ Miñ Kewunina Yesuac
muru melemma kemmac nalé
imuaru mia kereñ imi aumimia
wammac. ¹⁷ Miñ Kewunina imi
Uña keczac, imuac niñac imuac
me imuac Miñ Kewuninawac Uña
keczac imuaru mia qutuma keñha
wawaña hezac. ¹⁸ Neñañ momac
yanda imi kic tanecninaiguc kereñ
qahac Miñ Kewuninawac edamu
imi wikiñiguc hénñññ ésécneç
héñanññ. Héñni Miñ Kewuac
Uñanéñ wañ nénéncmiyu iwac
tanecac séc melemma edamuya
décyá méñac murunec emma

méñac muru kereñanññ.

4

*Iwawai eeyagucnéñ kewuc
nomuñ qeriaiguc hezac.*

¹ Imuac niñac Anutuac wésé
niniñiguc ai yomi késa keczññ
imuac nini qeri mama ménda
wanññ. ² Néñ Imuac gamu qeçe
haka sasañgiaiguc wawaña imi
waima diwi qiwiliñ haka héñacya
mema Anutuac ackuazéc imi
ménda mohosowiñ, néñ ac héla
zéau énéncmima Anutuac kiwaiguc
icya icya ionac ewa qerigi-
nanéñ kétiñkétin wañ énéncmiyu
niñgési nénéncmimu niñac neñac
mewinini amuanññ. ³ Neñañ
buña suruc hiabia imi kereñaguc
hezaciguc imi humucac buña
ionac muru sac imuhuc hezac.
⁴ Ionac muru imi Anutuac
kic tanera Kristoac buña sur-
ruc hiabia imuac edamuya
imi ménda hémmu niñac baec
yomuac baniara ginanéñ ménda
niñzéhégéanñu ionac ewa qerigina
hoturu énéncmiyu keczu. ⁵ Hénia
yomuhuc niñac ac imuhuc zéma
mazua, Nini imi neñañ niñac
ménda zéau énéncmianññ, néñ
Kristo Yesu imi momac yanda
neñañ Miñ Kewu keczac imi
zéma Yesuac niñac wamma nini
onac welen qeçe ic keczññ imi
zéau énéncmianññ. ⁶ Hénia imi
yomuhuc; Sinji tunumañ qeriaiguc
asac mararañnéñ qetagaliyu zéyec
Anutu iminéñ wañ nénéncmiyu
Yesu Kristoac kic taneraiguc
Anutuac edamuya niñmimiawac
asac mararañ hemizac iminéñ
neñañ ewa qerininaiññ qetagali
néncmianññ.*

⁷ Neñañ imi iwawai eeyaguc imi
zéic baecnéñ memeya séwinina
imuac qeriaiguc késa keczññ. Imi
mia kuc yanda imi Anutuac muru
hezac, néñ neñañ muru ménda

* 4:6: Hén 1:3

hezac imi ninjegicma kecbin niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Néwécnecc néwécnecc hélanzi nénécmianzu, néñ hézézé hézézaya ménda wañanzin. Kukuderec mihicji nénécmianzu, néñ kucmama ménda wañanzin. ⁹ Nunuhéi wañ nénécmizu, néñ ménda wai nénécmiyu kecanzin. Qenzangé nénécmianzu, néñ ménda birima qahac wañanzin. ¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buña imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buña acguc séwininaiguc hicnjitegiru hémmu. ¹¹ Imi mia Yesuac kekecnéñ séwinina houhouyawac buña imuaru hicnjitegiru hémmu niñac neñañ kekecninaguc nalé séc Yesuac niñac wamma humucac déciguc nonopocgic kereñanzin. ¹² Imuac humucnéñ nonac muru ai meyu kekecnéñ onac muru ai mezac. ¹³ Ni ninzéhégéyi imuac zéauyi* imuhuc ooyawac hezac ésécnecc, nini ninzéhéñ ninzéhac ewa qeri imuhucya késa keczin, imuac niñac nini acguc ninzéhégézin imuac zéauzin. ¹⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac, Miñ Kewunina Yesu meqelimiyecc inéñ mia Yesuguc nini acguc meqeli nénécmiyu iniguc momacnecc iwac wésiaiguc nambin zéma ninjegiczin. ¹⁵ Imi hélacnecc, nini imi Anutuac ewa hiayanéñ sécgé énécmiyu ic embac sasalanéñ ewa hia ac zésaima keñgic Anutuac muru edamuya hemimac niñac haihaka nina moczon yanda imi onac hia niñac wamma meanzin.

¹⁶ Imuac nini qeri mama ménda wanzin. Séwi icninanéñ zazagima kenzac, néñ qeri icnina imi naléya naléya qelimanec keñanzac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Nalé hotonja dac meanzin zéra béra efefia iminéñ edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihicji

nénécmimac. ¹⁸ Héhéña imi hotonja dac hemac, néñ ménda héhéña imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanéñ héhéñawac séc imuac qahac, néñ kicninanéñ ménda héhéña imuac kic hihi wamma kecanzin.

5

Kurumenñ amaiguc tacyac wambin.

¹ Kic hihi wamma kecanzin imuac hénia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wañu, ama méñ Anutunéñ menénéc mimia, méranéñ ménda memeya, ou kurumenñiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi ninzin. ² Imi sac qahac hénia méñ imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisin wamma kurumenñac séwi ama héinénécmiyu mewin zé qerininanéñ késama mambéc keczin. ³ Imuhuc héiwinñiguc, katanec ménda nanni ninicmu. ⁴ Hali yomuac qeriaiguc kecma bisi qaténiguc yaiwisisin wañanzin imi hetecgéwin niñac qahac néñ imuac qahaiguc méñ qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnéñ qécgémac niñac imuhuc wañanzin. ⁵ Wañu Anutunéñ mia haka imi mihicji nénécmima Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéñ haka tosara kecma hicji nénécmimac imuac asé kiwi wañ nénécmizac.

⁶ Imuac niñac nini baecac séwi halininaiguc kecanzin nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakecc you neñacnecc kecanzin imi ninzin, néñ kilen nalé séc niñkinzéhéñinaguc kecanzin. ⁷ Imi mia nini kicninanéñ héhéña imuaru qahac, néñ ninzéhéñiguc kecanzin. ⁸ Nini niñkinzéhéñinaguc, wañu efima séwiac ama hali imi waima

* 4:13: Leg 116:10

ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc kecbiñ zé wañanñiñ. ⁹ Imuac nini kecbiñ me waima kembiñiguc, ségiségi mihicñi miwiñ zéma niñselima kecanñiñ. ¹⁰ Héñia imi mia yomuhuc, neñañ moczoñ yanda Kristoac zégésigési tatac imuac wésiaiguc wininima namma neñac neñac séwininaiguc kecma wawañ meme hia me biria wañiñ imuac séc méndacma bakia mewinjac hezac.

Miñ Kewuac luae qeque ai.

¹¹ Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac héñia niñtegicanñiñ, imuac niñac ic embac tosara zéñañgé énécmiziñ. Wañu nini miñ séc Anutunéñ niñyacgé nénécmizac. Wañu ini acguc ewa kétiñ kétiñ wañ énécmiyu niñyacgé nénécmizu zéma niñkumuzua. ¹² Nini muñguc neñaac ménda zéñañgé amuziñ, néñ eñaac nonac niñac niñgic zézé ségiségi ginaguc wammu niñac nalé titiña méñ mihicñi énécmiziñ. Wañu tosara ewa qeriac buña niñac qahac, néñ séwíac buña niñac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia meñéñ énécmimu. ¹³ Nini ewa soho kecziñiguc imi Anutuac wamma imuhuc kecziñ. Wañu nini ewanina hia kecziñiguc imi acguc onac niñac wamma imuhuc kecziñ. ¹⁴ Momacgucnéñ momac yanda neñañ niñac wamma humuyec. Imuac niñac neñañ moczoñ humuyiñ imi niñzéhégézia. Héñia imuac niñac Kristoac goi héihéinéñ hinocgé nénécmizac. ¹⁵ Wañu kekecguc kecanñiñ neñañ imi muñguc neñañ niñac wamma ménda kecbiñ, néñ neñañ niñac humuma muñguc qelima yarec iwac niñac wamma kecbiñ niñac inéñ momac yanda neñañ niñac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuanec ic méñac méñ séwíya hémma ménda nimbiñ. Nini Kristo acguc séwiiguc hémma niñi, néñ muñguc méñ imuhucyanec ménda niñanñiñ. ¹⁷ Imuac ic méñnéñ méñ Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keñec, néñ héñgic, qelia hazac. ¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczoñ Anutuac murunec hicñihicñiya. Inéñ Kristoac qeriaiguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. Wañu ewa momac mihicñi énécmimiawac ai buña qenénécmiyec. ¹⁹ Imi mia Anutunéñ képésicnina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eñeyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicñi nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihicñi mihicñiyawac ackuazéc imi méraninaiguc hai nénécmiyec. ²⁰ Héñia imuac niñac nini imi Kristoac kua meme ic wamma Anutunéñ neñañ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécñec Kristoac nananjiguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézézua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu. ²¹ Anutunéñ neñañ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solañ dindiñawac buña wamma kecbiñ niñac Kristo képésic méñ ménda wañec, néñ képésic ic tanec nimmiyec.*

6

¹ Anutuguc momacñec ai meanñiñ neneñ énézézíñ, Anutuac ewa hia imi eñ ménda késa kecmu. ² Imuac Anutunéñ yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac* ✧ Niñzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanzac, niñzu, deguc imi añgégñ titiac naléya wanzac! ³ Aininaiguc gocya mihicñiwu niñac nini haihaka qonzon tongé énécmimia méñ ménda hai énécmianñiñ.

* 5:21: Me képésicac mulu. * 6:2: Énépésimañac séc wanzac. imuaru gezac qema niñénécmizua, wañu añgégñ titiac naléiguc méra énécmizua. ✧ 6:2: Yes 49:8

4 Néh ainina meanziñ séc Anutuac welen qeçe ic kecziñ zéma imuac séc neñaocnec mewinini amuma yéwéri hénia hénia eñeña yomuhucyaiguc nañ selianziñ, zéra waiya, yéwéri, waižalan, 5 nunuhéi, hésa ama, qewelon wañ nénécmimia, ai yanda, gau qeçe, yaka niñ humuc, 6 météré amuma kekec, niniñ ai, bisiqatén wamma kekec, qambañtoho, Uñağuc kekec, goi héihéi héla, 7 Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solañawac sou méra héi kananinaiguc késa kekec, 8 edamuiguc me mema titiiguc, qac buña hia me biria, ic héla kecni ikoc ic zénéncmimia, 9 ic eñomia tanec, néñ ic qac buña ninaguc kecma, ic humumia tanecnén kekec-ninaguc, haka biriawac bakia meziñ tanecnén ménda humuziñ, 10 ewa biric kekec tanecnén nalé séc ségiségininaguc, maqeqeya tanec, néñ sasala mériañ mihicji énécmianziñ, iwawai méñ ménda késa kecziñ tanecnén iwawai moczoñ yanda he nénécmizac.

11 Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac. 12 Nonac goi héihéinina imi moucmoucgia qahac néñ iminén onac ewa qeriginaiguc mouc moucğiwac hezac. 13 Ni nambérac hécna énézéanzua ésécnec énézézua imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyandigic moucmoucgia imi qahac wañu.

Ic ninzén ninzénğina qahac iniguc ewa koron koron ménda wammu.

14 Solañ dindiña zéma hénia ac logiloginén dimuhuc séc érerén wammaoc? Asac mararañ zéma sinji tunumañnéñ dimuhuc ala

wañamumaoc? Imuac niñac ini imi ménda ninzénğeanzu iniguc ewa koronkoron ménda wammu. 15 Kristo zéma Beliaru† ieren némaciguc ewa momac wammaoc? Ninzén ninzén icnéñ ic méñ ménda ninzénğeanzac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc? 16 Anutuac ocmuñ zéma baniara ieren némaciguc niñni momacguc wammaoc? Anutunén zéyec ésécnec neñañ imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuñ kecziñ. Imuac mia Anutunén yomuhuc zéyec; Ni ionac sugginaiguc keñha wamma i iniguc momacnec kecmañ, ni ionac Anutugina wamba ieren nuac ic embachécna wammu.☆ 17 Miñ Kewunén yomuhuc zézac, Imuac ini ionac murunec éréma héñ héima kecmu. Wañu iwawai sigiginawac buña qeqeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc wañgic, neñ héihéré énécmimañ. 18 Neñ onac mañgoc wañ énécmiwa ini nuac nambérac hécna wammu. Medac medac wandac wandac miñjanén imuhuc zézac.☆

7

1 Ala sorochécna neñañ imi sisi-pac ac zéma maziñ imuhucyawac késa kecziñ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiñ. Kecma kekec téréya imi mesolañanima séwinina zéma uñaninawac haka biria hénihénia igucnec météré amuma kecbiñ.

Pauloac zézé ségiséğiya.

2 Ini ewa qerigina ménda añağén tinénécmimu. Nini méñac méñ haka biria ménda wañ énécmiyiñ. Méñac méñ ménda mebiri énécmiyiñ. Wañu iwawaigina eñ ménda onagiriñ. 3 Ni képésicgina zéhicñimañ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi ésécnec, nonac

† 6:15: Beliaru imi Sacdañac qara méñ, qac imuac hénia imi Ikoc miñjina. ☆ 6:16: Lew 26:12, Yer 32:38, Ezk 37:27 ☆ 6:18: 2Sa 7:14, 2Sa 7:8

ewa qerinaiguc kecgic momacnec kecma momacnec humuwiñ niñac imuhuc énéézua. ⁴ Ni niñkinzénégéma énéézua. Ni onac niñ nimba zézé bipiginaguc wañu qeri mebélac qebélac hakanén sécgé néñanzac. Wañu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginén qesalecgé néñanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Makedonia baeciguc hayiñ nalé imuaru nonac séwinina imi tachi-ahiaru qahac kerin, néñ hénia séra séc zéra waiya mihicniyiñ. Sénganjeniguc tualeficnéñ, ewa qerinaiguc bac yandi yandinén he nénécmiyec. ⁶ Néñ Qeri mama wawaña qerina mebelacgé nénécmianzac Anutu inén mia Tito hayu qerina mebelac nénécmiyec ⁷Tito hayec imi sac qahac néñ meseli wammigic meme seli onarunec mihicniyec imuac suruc wamma ini qerinéñ késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiaccgina zéma, qeri siñgina nuac hezac imuac suruc momacnec wañ némma qerina mebelacgé néñu ségiségi wammanec wañi. ⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac, ni kiwina oénécmima niñyéwéri mihicni énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néñ kiwi iminéñ nalé hotoña dac sac niñyéwéri mihicni énécmiyec imi niñasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua. ⁹ Ni deguc ségiségi wanzua imi mia niñyéwéri mihicni énécmiyi imuac niñac qahac, néñ niñyéwéri ginanéñ énépésima keñ onoporu ewa hakagina melenjic hénia imuac niñac mia. Ini Anutuac ewa siñguc niñyéwérigic imuac niñac kiwi nonac murunecnén hénia méñac méñguc haka méñac méñ ménda mebiri énécmiyec. ¹⁰ Anutuac ewa siñguc niñyéwéri wañanzin imi kecma ménda nimbiri amuwiñ. Niñyéwéri imuhucyanén ewa hakanina hainetec mihicnima anjén titiiguc

nonagicma keñanzac. Wañu baecac niñyéwéri imuhucyanén humuc mihicni nénécmianzac. ¹¹ Héñgic, Anutuac ewa siñguc niñyéwérima kecec imi yéwéri qeriaiguc erañ héniaquina qitiric zéaumu niñac ewa qeriginaiguc wésé polañ dimuhucya, zésolanji amuamuya dimuhucya, qerigina kétinjetin dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéñ késama mambéc kecec dimuhucya, qeri siñ dimuhucya, zémindiñ qemindiñ dimuhucya mihicni énécmiyec. ¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic méñ képésic wañec me ic méñ képésic eñ wammimia iorac niñac qahac, néñ qeri siñginanéñ Anutuac kiwaiguc onac muru hicni énécmimac niñac oénécmiyi. ¹³ Wañu ai imuacnec nini héibélac qéibélac wañ nénécmimia wanzin.

Wañu Titoac qeri uñanéñ onac niñac wamma qeri bénzén mihicniyec. Imuac niñac ewa qerina mebelac gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi niñac nini ségiségi wammanec wamma keczin. ¹⁴ Ackuazéc énézéyiñ imi moczoñ héla wanzac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wanzac, imuac niñ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda ninzua. ¹⁵ Ini moczoñ bac yandi yandi wamma zénéñ hirihiri wamma héihéré mima ara niñtoho wammigic imuac niñ qelima ewa qeriyanéñ onac muru moczoñ kendaczac. ¹⁶ Ni solañanec niñkinzénégé énécmizua imuac niñac ségiségi wanzua.

8

Haihulac haka.

¹ Ninzén ninzén dacmuna hécna Anutunén Makedonia héniorin goi héihéiya qeénécmiyec

imi ini nimmu niñac wanzua. ² Zéra waiyawac manam batuc kunerj yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu maqeqe osiqosiyaguc kilerj haihulac wamma haleñgina kunerj yanda alerj alerj késama haigic. ³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ienerj hia wammucac séc haleñ hai énécmima eñarj ewa siñgina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic. ⁴ Ienerj imi ic embac téréya tosara welerj qeénécmima haleñ hai énécmimiawac ai imuaru toroqewiñ zé niñénécmiwiñ niñac hélacnec zéwelec nénécmigic. ⁵ Kic hihi wañiñ imuacnec sac qahac néñ toroqema ienerj walac eñarj kekecgina Miñ Kewuninawac muru haimigic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa siñguc nonac muru hai nénécmigic. ⁶ Titonéñ bec sugcinaiguc ai imi hénিয়েc imuac niñac ewa hiawac haleñ ai imi meyacgéma metecgémac niñac zénañgé miziñ. ⁷ Ini ninzérj ninzérj zéma ackuazécgina zéma niniñgina zéma wésé polañgina zéma goinina héianzu ai imuhucya moczonjiguc séc ménéñ ogicma wamma meanzu ésécnec ewa hiawac haleñ haihai aiiiguc acguc imuhuc séc ménéñ ogicma wamma memu.

⁸ Ni zéseli énécmima ménda zézua, néñ onac siñgina iminéñ hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polañ hakaginaguc haiséséc wamma niñgésima kecza. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mayi; Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiayawac haka yomi ini ninzu. Inéñ eñeya maqeqeya néñnec ini sécgina séc wamma kecmu niñac eñeya saméñ bipiyaguc kerec, néñ onac niñac maqeqeya wañec. ¹⁰ Ai imuac mia niniñna zéwa niñgic iminéñ nanagé énécmimac. Ini yawuñ emumuac walac ai

imi hénima megic. Wañu imi sac qahac ini imuac muñguc wammañ zé ewa siñgina he énécmiyec. ¹¹ Imuac ai imi mema medacmu. Wañu wésé polañgina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu. ¹² Wammucac siñgina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wañu ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac. ¹³ Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimanñ niñac qahac, néñ séc éreréñ wañu kecmu niñac. ¹⁴ Onac saméñaginanéñ ionac mété qététañginawac, imuhucyanec ionac saméñaginanéñ onac séc mété qététañginawac haigic keñha wañu, séc éreréñnec hiabia wammac. ¹⁵ Imuac mia yomuhuc ooyawac hezac, sasala tocgégic imi enerj saméña ginaguc ménda wañgic. Wañu komodia tocgégic imi enerj acguc mété qététañ ginaguc ménda wañgic.

Tito Korinti ama areñ yandaiguc mélimiyec.

¹⁶ (16a) Onac niñac wamma wésé polañ nenamuru henéñzac imuhucyanec Anutunéñ Titoac ewa qeriaiguc momacnec haimiyec. ¹⁷ Miyu inéñ nonac zénañgé ac késayec imi sac qahac, néñ wésé polañ hemiyecac deguc kunerjñec ogicma hemiyu eñeya ewa siñ méndacma onac muru kemmanñ zé kenzac imuac niñac ^(16b) Anutu ewa hia ac wammizua. ¹⁸ Ninzérj ninzérj dacmuna ménéñ i guc momacnec mélini hazac. Wañu inéñ mia buña suruc hiabia zéau énécmima héniaorinñ tuña tuña ionac sugcinaiguc qac buñayaguc wañanzac. ¹⁹ Imi sac qahac, nini Miñ Kewuninawac edamuyawac niñac zéma nonac ewa siñ héla imi énézéyu hémmu niñac zéma

ewa hiawac haleŋ ai meni ic imi momacnec keŋha wammac niŋac hēnaoriŋ tuŋa tuŋa ieneŋ gēsīmima kumugic. ²⁰ Nini imi haleŋ kuneŋ yanda nonac mēraninaiguc haigic galeŋgēanzīŋ ai imuac mēŋnēŋ mēŋ zēbiri nēnēcmiwac niŋ técnina nimma kecanzīŋ. ²¹ Hēnia imi yomuhuc, nini Miŋ Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, nēŋ ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambiŋ zé, técnina nimma kecbiŋ zé wanziŋ. ²² Waŋu iriguc momacnec ninzēŋ ninzēŋ dacmuna mēŋ mélini keŋec. Iwac mia hēŋgēsima niŋni, ic imi ai sasala imuac wésé polanŋaguc kerec. Waŋu deguc imi onac niŋu ewa qeriaiguc niŋkinzēŋ kuneŋ yanda hicŋimiyu, wésé polan imi ogicma kuneŋ yanda ai imi memaŋ zé wanzac. ²³ Titoac zéwa niŋgic, inēŋ onac welenŋ qeŋe ainaiguc mērana zéma ai momacna wanzac, waŋu ninzēŋ ninzēŋ dacmuna éréhēcna niŋac zéwa, iereŋ imi hēnaoriŋ tuŋa tuŋa ionac méliméli ic éréhēcgina zéma Kristoac edamuya wanzaoc. ²⁴ Imuac niŋac ini imi hēnaoriŋ tuŋa tuŋa ionac kicginaiguc eŋaŋ siŋginawac hēla zéma zézé bipi ac waŋ énécmiyiŋ imuac hēnia imi eŋaŋ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9

¹ (2a) Ni onac wésé polan imi ninzua hēnia imuac niŋac (1) ic embac téréya welenŋ qeénécmimiawac kiwi muŋguc oénécmimaŋ zé nimba hēnia qahac wanzac. ² (2b) Ni onac niŋ wamma Makedonia ic embac énézéma Akaiā baeciguc imi yawuŋ emumuac bec zéréŋ qéréŋ wandacgic zéma onac mepési énécmiyiŋ. Waŋu imuhuc énézéwa onac wésé

polanŋinanēŋ ic embac hēla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec. ³ Waŋu mepési énécmima ac zéyi iminēŋ hēla qahac ménda wammac, nēŋ zéyi éšécnec zéréŋ qéréŋ wandacmu niŋac ic imi méli énécmiyi. ⁴ Qahac waŋu, Makedonia ic embac ieneŋ niguc momacnec kemma ini zéréŋ qéréŋ ménda wamma kecgic inicmuiguc ini sac qahac, nēŋ nini momacnec ninzēŋgēma kerīŋ imuac mia gamunēŋ qacninaiguc embac niŋac. ⁵ Imuac ni ninzēŋ ninzēŋ dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac haleŋ becneŋ haiwiŋ zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducŋiyunec zéréŋqéréŋ wandacmu zéma zēnaŋgé énécmimu iminēŋ hia zéma niŋi. Imuhuc zéréŋ qéréŋ wamma tocgogic zéhinociguc qahac, nēŋ ewa hiawac haleŋ hēla wammac.

Héla sasala mihicŋiwīŋ zé gocmia nétéréma qesagic.

⁶ Anŋétima komocdia héihimic wammu imi eneŋ komocdia metocgomu, nēŋ nétéréma sasala héihimic wammu imi eneŋ sasala metocgomuac hezac. ⁷ Niŋgic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, nēŋ anŋétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunēŋ ewa hia nimma haianzu ionac siŋgina niŋanzac. ⁸ Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécginaguc wamma nétéréma memu niŋac Anutu imi ewa hiawac buŋa hēnia hēnia hia qesalecgé énécmimacac kuha hemizac. ⁹ Ac kiwi yomuhuc hezac; inēŋ séc qema méndemma ic maŋeŋqeya énécmianzac. Waŋu iwac solaŋ dindiŋawac haka imi nalé tetecgia qahac hemac. ¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac buŋa momacnec énécmianzac inēŋ

iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solarj dindinawac haka imuac héla momacnec toroqe énécmimac. ¹¹ Ini hénia hénihéniaiguc mesécgé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kuney yanda hai énécmigic, enay haihulac haka imuac hélanéj ai meni ic embac ienej Anutu ewa hia ac ézému. ¹² Welen qeque ai iminéj ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hocgic mihicji énécmianzac. Wanu imi sac qahac, haka iminéj ewa hia kuney yanda Anutu qesalecgé mianzac. ¹³ Welen qeque ai iminéj héipuc way énécmiyu, Kristoac buya suruc hiabia imi hélacnec zéauma nintho wamma, Yerusalem hénarinj zéma ic embac tosara ewa hiawac halej haihulac yandanec welen qeénécmigic, hémma ic embac ienej Anutu mepésimianzu. ¹⁴ Imuac ienej acguc onac ninjac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énécmizac imuac ninjac onac nin wamma kecanzu. ¹⁵ Iwac sese imi acninanéj zézéyawac séc qahac, imuac ninjac Anutu ewa hia wammizij.

10

Paulonéj aiya ninjac saiwa acya énézéyec.

¹ Iniguc anamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néj wai énécmima lakec kecanzua imuaru imi zénéj hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzénj hakaiguc namma zéwelec way énécmizua. ² Nini séwiac siniguc namma haihaka wayanzij zéma nimbiri nénécmianzu imi onac ac selianec énézémanjac hezac. Wanu onacmuru hama imuac séciguc meefima ménda zéman

zé zéwelec énécmizua. ³ Nini séwiiguc kecanzij imi hélacnec, néj séwiac nananajiguc yaré ménda qeanzij. ⁴ Yaréninacwac tewi zakonj imi séwi igucnec qahac, néj Anutuac kuhanéj raragina selia quwuc muwura tianzij. ⁵ Wanu ac zéénj zémaya imi zéhézéngéma iwawai Anutuac ninij qetalima emma nanzac imi qeni maanzac, wanu Kristo nintho wammimu ninjac ninijgina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmianzij. ⁶ Ninj tothotoho hakaginanéj hélaguc wandaru acqeqe haka tosara zémindinj qemidinj wambinj zé zéréj qéréj wamma keczij.

⁷ Ini imi séwiiguc sac ninicgési way nénécmianzu. Ic ménénj eneyaoc Kristoac buya kecanzac imuac ninjkinzénj gézaciguc eneya ésécnec nini acguc Kristoac buya kecanzij imi ewa qerianéj munjuc nimma ninjegicmac. ⁸ Qac buya Minj Kewuni-nanéj nénécmiyec imi hézénngé énécmiwij ninjac qahac, néj meyac kumu énécmiwij ninjac nénécmiyec imuac ninjac ni imuac komora ménj ogicma meyacamuma zémanjiguc gamuna ménda nimmanj. ⁹ Ni kiwi o énécmima memeteric way énécmimanj zé wanzua éséc nimbu ninjac. ¹⁰ Ic tosara ienej yomuhuc zéanzu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéj eneya hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéanzac. ¹¹ Ic imuhucya imi eney yomuhuc ninjegicmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbij nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zézinj ésécnec haihaka imuhucya hélacnec wambinj.

¹² Nini imi tosara enay meyacamuma zéanzu iniguc haiséséc wamma ninjgési amuwijac séc qahac, néj ienej enjawunec haiséséc wayamuma héngési wayamuanzu

imuac ionac nimba ninjegic qinjegicgina ménda he énécmizac. ¹³ Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwij, néj Anutunéj mij séc méndéj nénécmiyec nanaj imuhucgej tima kecbij. Imuhuc wamma kec keczu imuac séc ai mewij zé haréyij. ¹⁴ Nini imi méréc mérécginawac Kristoac buja suruc hiabia énézéwij zé walac walac hayij, imuac nijac nini onac muru hayij nalé imuaru imi nanaj ninawac séc imi ogicma ménda hayij. ¹⁵ Nini imi tosara ionac ai memeiguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuzij, néj ninzéh ninzéhina yandima kemmac séc suginaiguc nonac ai memeac titija imi nétéréma kuneh yanda wammac zéma imuac nijkumuma keczij. ¹⁶ Imi mia tosara ionac ai bujaiguc namma bec mihicjigic imuaru héima ménda meyac amuwij, néj onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buja suruc hiabia imi énézéwij zé imuhuc wamma kecanzij. ¹⁷ Zézé ségiségi wambij zé Mijninawac qeriaiguc zézé ségiségi wammu. ¹⁸ Méj ejejawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, néj Mijninanéj mepésimimac iminéj héipucyaguc wanzac.

11

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

¹ Hakana qelaja dac imuac ewaginanéh nanjé némma nijkeczu zéma nijkumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatéj waj néjgic! ² Ni Anutuac qeri sijiguc onac nijac qeri sij ninzua. Ni ini embac seraja solaja ésécneq Kristoac muru onopocmanj zé zammaréhiguc iwac buja qeénécmizua. ³ Mokolejnéh diwi qiwilijaiguc Ewa imi ikoc

wammiyec ésécneq onac ninij solaja zéma ninij héla Kristoac muru héikumugic heyec imuacneq héjacya mema néjgacma ewa qeriginanéj zapi qeqeya wambac nijac. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc nijac imuhuc zéma mazua, Méjnéh méj hama Yesuac hénia zéau énécmiyij imi qahac, néj hénia méj zéau énécmizac me Uja megic imi qahac, néj uja méj énécmizac me buja suruc hiabia nijgic imi qahac, néj méjác énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum bénzénzéh wamma gezacgina hia haianzu. ⁵ Yesuac Méliméli ic kuneh kuneh iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda keczua. ⁶ Hélaqneq, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, néj ninijna imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda suginaiguc hena hénia héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczu.

⁷ Ni enaj meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buja suruc hiabia boj tegic zéau énécmima késpedesna mihicjizua me? ⁸ Ni welen qeénécmimanj zé wamma hénarorij tuja tuja tosara ienej méra néjgic mema kowu neyi gezanj. ⁹ Ni iniguc kecma iwawai méjác méj osima kerij nalé imuaru méjác méj yéwéri ménda mihicji miyi. Imi mia ninzéh ninzéh dacmuna tosara Makedonia igucneq hagic imi enej iwawai ménda henéjéc imi mema hama néjgic. Ni hena hénia héniaiguc yéwéri ménda mihicji énécmimanj zé galéh mema kerij, waju toroqema imuhuc wamma kecanj. ¹⁰ Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac nijac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méjnéh menéhqé némmacac séc

qahac. ¹¹ Hénia némac niñac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc zézua me? Imuhuc qahac, Anutunéh ninzac.

¹² Ic tosia eney niniguc séc érééréj keczu zéma niñénécmimu niñac mepési amuwij zé nalé titiña mihicjiwij zé wañanzu, néj ionac nalé titiña imi netecgéman niñac ni imi wañanzua. Wañu imuac toroqema wammañ. ¹³ Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ienej imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. ¹⁴ Imi mia haka méréra qahac. Biria miñina acguc edamuya kua meme uña tanec héiyon baiyon wamma kecanzac. ¹⁵ Imuac niñac Biria miñinawac ai ichéra imi eney acguc enaoc solañ dindinawac ai ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. Imi mia haka welicwelicia qahac. Ienej imi tetecgiaiguc wawañ memegina biria imuac bakia séc érééréjnec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

¹⁶ Ni munçuc énézézua, méñnéj méj nuac nimma ic qelaña ménda zéma nimmac. Wañu imuhuc ninzaciguc, qelaña éséc hia niñnéñu ni acguc komodia mepési amumañ. ¹⁷ Ac zézua imi Miñ Kewuninawac ewa sinjiguc ménda namma zézua, néj haka qelañaiguc namma meefima mepési amuzua. ¹⁸ Ic sasala ienej séwiiguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumañ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñ imuhuc zézua, ini enaoc niñgic niñtegit qinçtegit ginaguc wañuguc kilerj ic qelaña tosara ségiségi wamma ewaginanéh dongé énécmianzu. ²⁰ Imuacnec sac qahac, néj méñnéj hésa ic éséc énépésizac me, kinecqinecyá ésécnec énépésizac me, iwawaigina onagiczac me, meyac amuzac

me, hulunj ginaiguc onotozaciguc qeriginanéh hia dongé mianzu. ²¹ Ni imuhucya me imuhucyawac qeka meka téngéj kerij imuac gamuna bisima zéauzua. Néj Méñnéj iwawai méñac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelaña ésécnec meefi amuma hia zémanj. ²² Ienej Hebiraió ic? Ni acguc. Ienej Israel ic? Ni acguc. Ienej Abarahamac qelihéra? Ni acguc. ²³ Ienej Kristoac ai ic? Qelañ ésécnec zézua. Ni onogicma iwac ai ic héla kecza. Ai kuney yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma kerij, hihilocnéj nugic qétéya imi olommañac séc qahac, nalé momacguc momacguc humucac déciguc kereñi. ²⁴ Yuda ic eney hihilocnéj hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic. ²⁵ Hatac 3 arib-ambanéj nugic, hatac 1 hocnéj gilima nugic, hatac 3 konduniguc zéic biriyec, wañu sinji kaiwe momacguc kondunéh huanéñu kerij. ²⁶ Héna gowogowoiguc haka yomuhucya hicñinéjec, doku téfara zérabéra, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama arenja yanda, baec kisia, kondun, wañu dacmuna ikora, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicjiyi. ²⁷ Wañu kucqege ai zéma qenzej manzej, sinji sasala gau qege, yaka niñ humuc, doku niñac déméñna qañgararaj qeçeya, nene qahac kekec, sañgeña zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma ²⁸ wañu imuac qahaiguc méj hezac imi naléya naléya henaorij tuña tuña héngalen waj énécmiwa yéwéria kuney yandanéh hélanzij néñanzac. ²⁹ Sucginaiguc méñnéj qeka meka wañu ni acguc qeka meka ménda wañanzua me? Sucginaiguc méñac méñ wammigic qonçontonj géyu ni acguc ewa biricna geriwaiguc

ménda waŋ néhanzac me?

³⁰ Kileŋ meyac amumaŋac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewinianzac imuac mia meyacmaŋ. ³¹ Miŋ Kewunina Yesuac Maŋgocya, nalé tetcgia qahac mepé qepési waŋmimiawac hezac inéŋ mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninzac. ³² Damasiko ama areŋa yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galeŋa méhénéŋ ni népésimaŋ zé íchéra énézéyu ama yanda imuaru awima kecgcic. ³³ Néŋ alahécna eneŋ ni neŋgeŋ yandaiguc tinéma ama areŋa yanda imuac deminŋ gouŋa igucnec hésaiguc tikologic hiŋgacma baec galeŋ iwac méria igucnec néŋgari.

12

Paulonéŋ tiliŋ tiliŋiguc héŋec.

¹ Ac haréŋa tanec wanzac, néŋ kileŋ meyac amuma zémaŋac hezac. Imuac Uŋawac haka Miŋ Kewuninanéŋ nézéyu héŋi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa niŋgic. ² Ni Kristoac ic méŋ ninzua. Ic imi Uŋanéŋ wagiru kurumeŋ qétéya 3 imuaru emma mayec. Mama keru yawuŋ 14 bec tecgézac. (Nalé imuaru inéŋ séwi qeriaiguc kerec me imuac séŋgaŋgeŋiguc kerec imi ni ménda ninzua, néŋ Anutunéŋ ninzac.) ³ Ni ic yomuhucya ninzua, (inéŋ séwi qeriaiguc kerec me imuac séŋgaŋgeŋiguc kerec imi ni ménda ninzua, néŋ Anutunéŋ ninzac.) ⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya niŋec. Ic méŋ humuma houmacac hezac méhénéŋ ac imi muŋguc zémacac niŋ ménda zémimia. ⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmimaŋ, néŋ nena imi qeka mekanawac ménda zéma méŋac méŋ mepési amumaŋac séc qahac. ⁶ Ni ac héla sac zémaŋ,

imuac niŋac mepési amumaŋ zé wammaŋiguc imi qelaŋa ménda wammaŋ. Néŋ méhénéŋ niŋu haihakana iguc héŋec me kuana igucnec niŋec imi ogicma ic hiabia zéma niŋnémbac niŋac zémaŋ zé osizua. ⁷ Uŋawac iwawai hénia hénia meaunéŋec imuac nimba eŋeŋa yanda waŋanzac. Imuac niŋac ni sécna ogicma meyac amuwi niŋac séwinaiguc waiya, qara Biria miŋinawac kua meme uŋa hainéŋec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amumaŋ niŋac yéwéri mihicŋi némmaŋ zé imuhuc hainéŋec. ⁸ Waŋu yéwéri imi wainémmac niŋac Miŋ Kewu zéwelec wammima kecba hatac haréwéc waŋec. ⁹ Waŋu ac yomuhuc nézéyec, kucnanéŋ qeka mekagaiguc mesolaŋanianzac imuac niŋac ewa hiananéŋ sécgé géŋzac. Imuac niŋ ni Kristoac kuhanéŋ nuaru henémmac niŋac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba eŋu Anutu zéhiaru mimanŋ. ¹⁰ Qekameka mihicŋianzua séc kucnaguc waŋanzua imuac niŋ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicŋianzua séc ségiségi waŋanzua.

Paulonéŋ ic enia ionac ai ic buŋa qemimia waŋec.

¹¹ Ni qelaŋa wanzua, néŋ ini hinocgé néŋgic imuhuc wanzua. Eneŋ meyac némmuac hezac. Ni ic eŋomia, néŋ Yesuac Méliméli ic eŋeŋa yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda keczua. ¹² Ni onac sugcinaiguc gum bénzénzén kuneŋ yandaiguc sésécac haka méréra zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéŋ Yesuac méliméli ic héla kecza imuac asé kiwiya waŋ nénzac. ¹³ Yéwéri ménda mihicŋi énécmiyi képésicna imi sac waima haka tosara méŋac méŋ niŋac

ménda nimbiri némmu, néj welen qeénécmiwa onac muru hénaorinj tosia ionac séc ménda wawaña méj he énécmizac me? ¹⁴ Ninzu, onac muru hamañ zé zéréñqéréñ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, néj yéwéri méj ménda mihicñi énécmimañ. Ni onac iwawaigina niñac qahac, néj eñañ niñac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac eneñ neñgoc mañgoc ginawac iwawai hofiguc haiyic heyu emmacac ménda hezac, néj neñgoc mañgoc eñaoc nambérac hécgina wamma imuhuc wammucac hezac. ¹⁵ Ni mia kekec uñganañéñ hiarumac niñac ségiségi wamma iwawaina auma imuac nec toroqema kekecna momac nec hia auénécmidacmañ. Wañu singina niñanzua séc kenma muñguc yanda kuneñ yanda wañu, siñna niñgic séc kemma muñguc yanda komora wammacac hezac me? ¹⁶ Ic tosiañéñ nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiwi, néj diwi qiwiliñ ic keczuawac diwi qiwiliñ wañ énécmima énépésiyec. ¹⁷ Ni ichéna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néñu iwawaigina onagiri me? ¹⁸ Wañu Tito onacmuru kemmac niñac zémiyi imuhuc nec ninzén ninzén munana méj méliwa wagic amuma hayoc, wañu Titonéñ hama iwawai méj onagirec me? Ini niñgic, i zéma ni nekaoc Uña téréya imuhucyanec zéma héna momacguc ménda kecanzic tanec wanzac me?

¹⁹ Ini niñgic éréma deguc nini héikenzé héihazé wammanec kecziñ tanec wanzac gezañ. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézéziñ. Ala sorochécnina, imi moczoñ ini nanjé énécmiwiñ zé zéziñ. ²⁰ Ni onac muru hamañ nalé imuaru, ini hémmañ zé niñi haka

imuhucya ménda wamma kegcic inicbi niñac, ini acguc hémbiñ zé niñgic séc ménda wamma kecba némbu niñac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndéñ amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qe qe zéma kaijiliweñ wamma kecbu niñac zénéñna hirizac. ²¹ Onac murunec tosiañéñ haihaka zapi qe qeya zéma kaisero zéma nezéléléñ haka imuhucya wamma qerigina ménda melenanzu. Wañu imuhuc wammanec kegcic, onaru hawa Anutunanéñ memañéñu, ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niñac bacna yandizac.

13

Goro ac teteçgia.

¹ Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamañ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwécnéñ ac kuagina iguc nec nindacma hélawac zéseliwiñ.* ² Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi ésc nec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niñgic, muñguc hamañ imuaru imi bec nec kápésic wañgic ic ionac zéma ic tosara ionac kápésicgina imi ménda wai énécmimañ. ³ Kristonéñ nuac qeriñguc ac haiyu zéanzua imuac hénia hicñjiteguru hémbiñ zé wañanzu. Imuac niñac imuhuc zé zéua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda wañanzac, néj ewa qeriginaiguc kuhaguc aiya meanzac. ⁴ Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héñgeña wéndaraiguc qegic, néj Anutuac kuciguc yarecac kecanzac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélaçgéma kecanziñ, néj welen qeénécmiwiñ zé Anutuac kuciguc kecanziñ.

* 13:1: Hén 19:15

⁵ Ini ninzéh ninzéhuc kecanzu me qahac imi niņasariwiñ zé batucgéma niñgési amumu. Yesu Kristonéh ewa qeriginaiguc kecanzac imi ménda niņasarizu me? Ini imi ménda niñtegiczuiguc ini ninzéh ninzéh ic héla qahac. ⁶ Wañu nini imi ninzéh ninzéh ic ikora qahac, hénia imi niñtegicmu niñac wanzua. ⁷ Anutunéh galeñgé énécmiyu késpedes méh ménda wammu niñac Anutu zéwelecmima kecanziñ. Imi mia ninicgic nini ninzéh ninzéh ic héla kecanziñ tanec wambiñ niñac qahac. Nini imi ninicgic ninzéh ninzéh ic ikora tanec hia wambiñ, néñ ini imi haka silic solañ wamma kecmu niñac imuhuc wamma kecanziñ. ⁸ Nini imuhucyanéh haka méñac méh ac héla imi logima wambiñac séc qahac, néñ imuacnec sac méndacma wamma kecwiñac hezac imuac mia imuhuc zézua. ⁹ Hénia méh imi yomuhuc; Kucnina qahac kecni kucginaguc kecanzu séc ségiségi wamma imuhuc solañanima kecmu niñac Anutu zéwelec wammianziñ. ¹⁰ Miñ Kewunéh qac buña néñec iminéh ménda hézéhgé énécmimañ, néñ meyac énécmimañ niñac néñec. Imuac niñac ni onaru hama qac buñana imuaru héima namma ac geriwaguc ménda wañ énécmimañ zé lakec kecmanec walac goro ac oénécmizua.

Yaizéze ac teteugia.

¹¹ Dacmuna hécna ac teteugiaawac zéwa gezacgina haima nimma niñtohomu, ségiségi wamma kecmu. Imuhuc wamma solañanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miñina Anutunéh iniguc kecmac. ¹² Kircine téréyaguc

yaizéze ac wañamumu.* ¹³ Ic embac téréya momac yanda eney acguc yaizéze ac wañ énécmizu.

¹⁴ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uña téréyawac ala kekecnéh tun onac muru he énécmimac.†

* **13:12:** Kiwi tosaraiguc ac yomi kemaña ¹¹ teteugiaiguc toroqema ogic heyu kemaña ¹³ zéma ¹⁴ imi melemma ¹² zéma ¹³ ogic hezac. † **13:14:** Kemaña yomi kiwi tosaraiguc ménda hezac.

Galatia

¹ Ic onarunec me ic méhénéj zéyec niñac qahac, néj Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyc Anutu mañgoc iereñ méli néñu hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi ² ninzén ninzén dacmuna hécna moczoñ niguc keczu iniguc momacnec hénaoñ Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru ³ neñañ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma lu-aenéñ hama he énécmimac niñac wanzñ. ⁴ Kristonéñ Anutu neñañ mañgocninawac ewa siña méndacma neñañ baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénécmimañ zé késpedesnina niñac wamma eñeya séwi kekecyá wai nénécmiyc. ⁵ Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema kecmac. Hélañec!

Buñá suruc hiabia imi méñ ménda hezac.

⁶ Ini Anutunéñ Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuažéc tanera méñiguc kendaczu imuac niñ welicgé énécmizua. ⁷ Wañu imi buñá suruc hiabia méñ ménda wanzac, néñ ic tosia ieneñ mesoho énécmima Kristoac buñá suruc hiabia imi zébirigic tanera méñ wañanzac. ⁸ Wañu neneñ me kua meme uña méñ kurumeñ igucnec hahayanéñ buñá suruc hiabia énézéyiñ imi mesohoma méñac énézémaciguc imi saecginaguc wandacmac. ⁹ Walac énézéyi imuacnec mia deguc muñguc énézézua. Méhénéñ méñ buñá suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, néñ méñac énézémaciguc imi saecyaguc wammac.

¹⁰ Ni degucmi icnéñ niñgic sécgémac niñac wanzua me

Anutunéñ niñu sécgémac niñac wanzua? Ni ic ieneñ welicgé némmu niñac zézua me? Ni ic ieneñ niñgic sécgémac niñac zéwinc imi Kristoac welen qeçe icya héla ménda wambinec.

Anutunéñ Paulo dimuhuc héihéré miyc imuac suruc.

¹¹ Dacmuna hécna, eneñ niñtecigicmu niñac énézézua, buñá suruc hiabia zéauanzua imi ic méñac ewa siñ méndacmimia qahac. ¹² Imi mia ni ic méñac murunec ménda meyi me ic méhénéñ ménda ku néñec, néñ Yesu Kristo eñeyaoc measari néñu iwarunec meyi.

¹³ Ni becñec Yuda ic ionac héná tima keru imuaru, ini niñgic ésécñec Anutuac hénaoñ réwérianec ununesi wañ énécmima mebiru énécmiyi.

¹⁴ Wañu ni imi yawuñ momachécna sasala onogicma Yuda ic ionac héná imi selianec niñzénngéma yanda hécninawac ac pakeñ mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacañi.

¹⁵ Wañu neñgocnawac héru qeru igucnec gésinémma ewa hiaya niñac wamma héihéré néñec inéñ mia ¹⁶ Nañawac hénia imi ic enia ionac muru zéau énécmimañ niñac, i ewa qerinaiguc ewa hia nimma mihicñi néñec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda eminiñi. ¹⁷ Wañu ic walac hénima Yesuac Méliméli ic ai megiç ionac inicmañ zé Yerusalem ménda keñi, néñ moczoñ Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc lilingéma keñi.

¹⁸ Imuacnec kecma yawuñ haréwéc tecgéyu Petero (Kefa zémimia) hémmañ zé Yerusalem ekemma i guc momacñec ai meme ¹⁵ keru. ¹⁹ Wañu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosarú ménda iniri, néñ Miñ Kewuninawac munaya Yakobo iwacñec héñi.

20 Héngic, ni onac niñ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac. 21 Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba 22 Kristoac hénarini Yuda baeciguc keczu ienen becnecc kic tanecna ménda héngic, néñ 23 ic mén nunuhéi wanec iminéñ deguc ninzén ninzén walac qeténgeñ 3é wanarjec imuac mia deguc zéaukeczac imuac sac zégic niñgic. 24 Nimma nuac niñac Anutu mepésigic.

2

Yesuac Méliméli ic ienen Paulo angettima tétécgémigic.

1 Ai yawuñ 14 tecgéyu neñ Banabaguc Tito wagicma muñguc Yerusalem ekeniñ. 2 Imi mia Anutunéñ nézéyu hémma ekemma buña suruc hiabia ic enia ionac sugginaiguc zéauañi imuacnec énézéyi. Énézéma aina memañac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héla qahac ménda wambac niñac qacgina kenkenja ionacnec sac énézéyi. 3 Wanu Girik ic Tito niguc momacnec kerec i acguc séwi tasia héricmac niñac ménda zéanagémiji. 4 Imi mia dacmuna ikora tosara éléñec harégic ionac niñac imuhuc wani. Ienen imi Kristo Yesuac qeriaiguc hulacamuma kecziñ imi kowu ninicma acnéñ qaténéncmigic welen qeénécmiwiñ niñac imuhuc wançic. 5 Wanu buña suruc hiabia imi onac sugginaiguc nalé séc hemac niñac hotonadac mén ionac ac niñac ménda béalacgéyiñ. 6 Qacgina niñénécmigic keczu ionac sugginaiguc ménac mén ewa éréhéc ménda wananzua. Anutu imi ic ionac séwigina tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina kenkenja ienen ménac mén ménda méra néñgic, 7 néñ

néwécgeñaguc Peteronéñ séwiac asé kiwiginaguc ionac muru buña suruc hiabia énézémac niñ ai buña gemiyec ésécnec ni imuhucyanec ic enia ionac ai buña qenéñec imi héntegicgic. 8 Wanu Petro qindiñi mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéñ mia ni momacnec qindiñi némma ic enia ionac Méliméli ic noporec. 9 Wanu ai ic tandéya ésécnec zéma niñénécmianzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ienen goi héhéiya nuac muru néñu hezac imi héntegicma ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenziç enjaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembiñ zé niñgic hiaruyu yaizézénira zéma méranira qegic. 10 Wanu maqeqeya ionac niñqeli énécmiwic imuacnec sac qesinércmigic. Wanu haka silic imuhucya imi neñ bec seliseli wamma meani.

Paulonéñ Petero zéqeqetali wammiyec.

11 Wanu Kefanéñ Antiokia ama arenjaiguc hayec imuaru hakasilic Képésiraguc mén wanu musu qeçe wammima ac zémiyi. 12 Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ienen ménda harédacgicnec Kefanéñ ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néñ ic ienen hosucgé énécmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néngacma kenec. 13 Wanu Yuda ic tosara acguc toroqemima haka tilicqilicya wançic, Banaba acguc ionac haka tilicqilic ginanéñ hérémiyu sigima kenec. 14 Wanu hémba buña suruc hiabia imuac hena dindiña hezac séc ménda tigiç moczoñ yanda kicginaiguc Kefa* yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, wanu kilen Yuda ic tanec qahac, néñ ic enia tanec kecma némac niñac ic enia ienen Yuda ic

* 2:14: Kefa imi Hebiraio ac, Petero imi Girik ac, héniaçira imi neñañ aciguc 3amanziñ.

ionac héna méndacmu niŋ seliseli wamma héihéré énécmikeczan?

¹⁵ Neŋan ic enia késpedesguc kepera ionac murunec qahac, néŋ Yuda ic hicŋiyiŋ. ¹⁶ Késpedes solan zémimia imi héna ac wawan memeya igucnec qahac, néŋ Yesu Kristo ninzéhé mimia imuacnec hezac imi ninziŋ. Imuac niŋ nini acguc Kristo Yesu ninzéhéanziŋ. Imi mia nini héna ac wawan memeya igucnec qahac, néŋ Kristo ninzéhé mini késpedes solan zénéncmimac imuac niŋ mia. Héna acac wawan memeiguc séwi ic méŋac méŋ késpedes solan zémimia méŋ ménda hezac. ¹⁷ Neŋan Yesu Kristoac qeriaiguc késpedes solan zé nénécmimia wammac niŋ seliseli wankecni késpedesicnéŋ mi-hicŋi nénécmimaciguc, Kristonéŋ késpedes imuac welen qeqe ic wanzac me? Imi moczoŋnec qahac! ¹⁸ Ni némac iwawai méŋ qema téŋgéyi imi muŋguc meyac kumumaniguc, hakana iminéŋ measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wamman. ¹⁹ Héna acnéŋ zétécgéyu humuma héna ac igucnec aŋgéŋ tiamuyi imi Anutuac kic hihi wamma qeliqeli kecman niŋac imuhuc wanŋi. ²⁰ Ni imi Kristoguc ic héŋeŋa wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc kecza yomi imi nenaoc qahac, néŋ qerinaiguc kecnénzac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc kecza imi goina héima nuac niŋ wamma eŋeya séwi kekecya waiyec Anutuac nanŋa i ninzéhégéma ninzéhé ninzéhé imuac qeriaiguc kecanzua. ²¹ Ni Anutuac ewa hiaya imi ménda qetalizua. Késpedes solan wawan imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonéŋ eŋ humuyec tanec wammac.

3

Ninzéhé ninzéhac héna.

¹ O Galatia ic qelana! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héŋeŋa wéndaraiguc qeqic keŋkecma humuyec imi dindinanec zéasari énécmiwa nindacgic, néŋ kilenŋ mérénéŋ ewa soho meénécmizac? ² Ni onac murunec haka momacguc sac qesinimanŋ zé wanzua. Ini Uŋa Téréya imi héna ac tohoma meŋic me Yesu ninzéhégéma meŋic? ³ Ini ewa soho wanzu me? Uŋa téréyaguc héniŋic, néŋ deguc Uŋa téréya waima séwiginawac siŋiguc metecgwiŋ zé wanzu me? ⁴ Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicŋi énécmiyu héŋic imi héla qahac eŋomia wanzac me? Imi hélacnec eŋomia me? ⁵ Imuhuc wanŋ Anutu Uŋa téréya énécmima suginaiguc kuc mérera mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzéhé mimia imuacnec? ⁶ Abarahamnéŋ Anutu ninzéhégéyu ic solana zémimia wanŋec.

⁷ Imuac ic embac ninzéhé ninzéhé igucnecnéŋ Abarahamac qelihéra wanzu imi niŋasarimu. ⁸ Wanŋ Anutunéŋ ic enia ninzéhé ninzéhégina niŋac wamma solana zé énécmimac imi walac niŋasarima Abaraham buŋa suruc hiabia imi yomuhuc ézéma zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimia wammac. ⁹ Imuac ic embac ninzéhé ninzéhé igucnec ienenŋ imi ninzéhégéma kecanŋec Abaraham i guc mozocgé énécmimia wammac. ¹⁰ Mérénéŋ méŋ héna ac wawanŋa imuac héima nanzu séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac niŋ héna ac ai mezu séc saecac bawaiguc keczu. ¹¹ Wanŋ Anutuac kiwaiguc ic méŋnéŋ héna ac méndacma solananimac ac séc qahac téŋgéŋ. Imi mia ic solananeŋ ninzéhé ninzéhéiguc sac kecmu. ¹² Héna ac imi ninzéhé ninzéhé igucnec hahaya qahac,

imuac ic méréněj hína aciguc kiwi hezac imi méndacanzac iněj hína ac qeriaiguc kecmac. ¹³ Kristoněj neňaj niňac wamma saec ac zémimia waňec. Waňu hína acac saec ac igucnec mulu menénécmiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaňa séc saecac bawaiguc kekera imuhuc ooyawac hezac. ¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériaňněj ic enia ionac muru kerenju neňaj ninzėj ninzėjiguc namma sisipac acac buňa uňa téréya nénécmiyu aňgėj tiwň niňac imuhuc waňec.

Hína ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neňaj kecanziň igucnec séséc měj héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni méňněj měj aumac me toro qemacac séc qahac waňanzac. ¹⁶ Waňu sisipac ac měj yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya waňec. Waňu sasala niňac qelihécga ménda zéma momacguc sac niňac zéma guac qeliga zéyec. Waňu imi mia Kristo. ¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niňac, Anutuněj walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac hína ac yawuň 430 tecgéguguc hicňiyec iminěj qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac. ¹⁸ Mératéc imi hína ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec ha-haya qahac, něj Anutuac sisipac ac niňac wamma Abaraham ewa hiawac eň miyec. ¹⁹ Imuhuc waňu bec hína ac imi némac niňac nénécmiyec me? Imi mia ac qeqe niňac toroqe nénécmiyec. Imi mia kua meme uňaněj ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Waňu hekeru sisipac acac buňa Abarahamac qelianěj hayu aiya tecgémacac heyec. ²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Waňu nówécgeňaiguc Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Welenqeqe ichéra me nambérac héra?

²¹ Waňu hína ac iminěj Anutuac sisipac ac imi qéfacgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Waňu hína ac kekec hémbénaňa nénécmimac séc imuhucya nénécmiyeciguc solaña zémimia imi hína ac igucnec hawacnec, ²² Yesu Kristo ninzėjgégic énécmimaň zéma zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzėj ninzėj ic onac énécmimaň zé hína acac kiwi téréyaněj momac yanda késpedes bawaiguc qaté énécmiyec.

²³ Becnec ninzėj ninzėj imi ménda hayec imuaru nini hína acac méra bawu qaté nénécmiyu kerň. Qaté nénécmiyunec kecni ninzėj ninzėj mewinini nénécmimiawac naléya hayec. ²⁴ Nalé imuac suraiguc hína ac iminěj neňaj ninzėj ninzėjnina niňac solaña zénénécimia wammac niňac Kristoac muru keňkenjawac mindi mindiňi icnina éséc wamma kerec. ²⁵ Deguc ninzėj ninzėjac héla hayu mindi mindiňi icnina hína ac imuac méra bawu ménda kecanziň.

²⁶ Ini moczoň yanda ninzėj ninzėjgina niňac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac naňhéra wamma keczu. ²⁷ Némac niň méňněj měj Kristoac muru toroqema doku naec énécmimia waňec séc Kristo imi owo malekugina ésécnec héigic meénécmiyu keczu. ²⁸ Waňu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, miň maňgoc kekera me, welen qeqe ic me, ic me embac moczoň Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu. ²⁹ Ini Kristoac buňa kecziiguc imi ini Abarahamac qelihéra wanzu. Waňu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac miňina wanzu.

4

¹ Waňu mératéc miňinaněj

iwawai moczoŋ imuac miŋina wanzac, néŋ nambérac kecmac imuac suraiguc imi welen qeŋe icac sécyá ménda ogicmac. ² Waŋu maŋgocyanéŋ naléya zéyec séc mindi mindiŋi ic me ai ic ki-wawac méra bawu kecanzac. ³ Imuac neŋaŋ acguc imuhuyanec, nambérac kerinŋ nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac welen qeŋe ic kerinŋ. ⁴ Waŋu nalé imi hahéiyu Anutunéŋ naŋa méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu hicŋiyec. ⁵ Imi mia héna acac méra bawu keczu nini boŋhére ménécmmima Anutuac naŋhéra imuac buŋa nénécmiyu aŋgétiwiŋ niŋac imuhuc waŋec. ⁶ Ini Anutuac nambérac wanŋu imuac niŋac Anutunéŋ eŋeya naŋawac uŋa imi ewa qerini-naiguc méli nénécmiyu Anutuac Aba maŋgoc zéma qacanŋin. ⁷ Imuac gi degucmuacnec welen qeŋe ic qahac, néŋ naŋa kecanzaŋ. Waŋu naŋa keczaŋiguc Anutuac murunec mératéc mema imuac miŋina wamma keczaŋ.

Paulonéŋ Galatia ic ionac niŋac goro ac énézéyec.

⁸ Ini bec imuaru imi Anutu ménda niŋasarima iwawai Anutu héla qahac imuac welen qe-qegina kecgic. ⁹ Waŋu deguc imi ini Anutu nimmizu, waŋu imuacnec toroqema Anutunéŋ ini niŋénécmianzac. Waŋu dimuhuc niŋac niniŋ eŋomia mamaya* baecac niniŋ efefia imuac lilingéma muŋguc imuac ziki sipac ichéra kecbiŋ zé wanŋu? ¹⁰ Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendonŋ yanda zéma yawuŋ imi eeya héima kecanzu. ¹¹ Imuac ni onac niŋac ai seliseli wamma meyi imi héla

qahac wambac niŋac bac yandi yandi wanŋua.

¹² Dacmuna hécna ni onac séc wamma kecanzuá imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecma hama haka biria méŋ ménda waŋ néŋgic. ¹³ Ni hénihéniaiguc imi hafi zepananéŋ waŋu onacmuru hama buŋa suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu. ¹⁴ Nuac niŋgic réwrimacac séc imuhucyanéŋ séwinaiguc heyec, néŋ mema titi ménda waŋ némma ni ménda wainéŋgic, néŋ Anutuac kua meme uŋa me Kristo Yesuac séciguc niŋnémma héihéré néŋgic. ¹⁵ Waŋu deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa niŋgic. Nalé imuhucgeŋ imi wawaŋawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindingéma némbuac séc waŋgic. ¹⁶ Waŋu deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac niŋgic hazécgina wanŋua me? ¹⁷ Ic imuhuya imi eneŋ onac niŋ wamma seliseli wanŋu imi hénia hiabiawac qahac, néŋ wéségina misigic tosara andé uŋuma kemma ionac muru qékétama niŋhumu énécmimu niŋac imuhuc waŋ énécmima keczu. ¹⁸ Haka hiabiawac qeri singinanéŋ wawaŋa imi ni iniguc kecanzuá nalé imuac sac qahac, néŋ nalé séc hiabia wanzac. ¹⁹ Nambérac hécna ni onac niŋac wamma merac memeya ésécnec azi niyu qenzeŋ manzeŋ qemanec kecba ewa qeriginaiguc Kristoac kecec tanera imi hicŋi tegiruguc waimaŋ. ²⁰ Ni onac niŋac aurima sicsaoc wanŋua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma bénzéŋnec ac énézémaŋ niŋ waŋ néŋu keczuá.

* **4:9:** Ic onac kekecginanéŋ uŋa ionac méra bawu hezac zéma ninzéŋgégic, waŋu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbiniŋ zé waŋgic.

Haga zéma Sara.

²¹ Nézégic nimba, héna acac méra bawu kecbij zé ninzu ini héna ac imi ménda ninjegiczu me? ²² Yomuhuc mia ogic hezac; Abaramham imi nan hérera éréhéc keroc. Méj imi embac sisipac acyaguc iwac murunec méj imi embac sisipac acya qahac iwac murunec. ²³ Welenj qeje embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicjihicjiya, néj embac miñina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicjihicjiya wanzac. ²⁴ Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, méj imi Sinai baec boña imuaru welenj qeje ic mihicjiyec Haga imi mia. ²⁵ Haga imi Sinai baec boña Arabiaiguc nanaña, Yerusalem deguc hezac imuac sésécyá. Inéj eneya nambérac héra iniguc welenj qeje ic wamma keczu. ²⁶ Wanju Yerusalem méj kurumenjiguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Iminéj mia nenjocnina wanzac. ²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranéj embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zanjégina ogiczac. Imuac niñac, o embac héfiña gi ségiséji wambésémañ! Azi ménda gianzac gi kucnec qacna! ²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanzu. ²⁹ Wanju nalé imuaru merac séwi igucnec hicjiyec inéj merac uña téréya igucnec hicjiyec imi qenesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec. ³⁰ Wanju kiwi téréyanéj dimuhuc zézac? Welenj qeje embac zéma nanja nesi ércmina kenjic. Némac niñ welenj qeje embac iwac nanjanéj embac ziki sipacya qahac iwac nanjaguc momacnec mératéc ménda memaoc zéyec? ³¹ Imuac dacmuna hécna, nenjanj imi welenj qeje embac iwac nambérac héra

qahac, néj embac miñina iwac merachéra wamma kecziñ.

5

Kristonéj ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

¹ Zikisipacnina qahac kecbij niñac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac niñac nanjelima ziki sipacguc kekecac tenj hésaya imi muñguc ménda bisiwésémañ.

² Ninzu? Paulo nenj mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru enjomia wammac.

³ Muñguc zéauma énézéwa, ic méréneñ séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inéj héna ac moczoñ wamma medacmac ac hezac. ⁴ Héna ac qeriaiguc ic solaña zénéncmimac niñac wanzu ini Kristoguc toro qeqeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac.

⁵ Nenjanj imi uña téréyanéj nanjé nénécmiyu ninzénj ninzénjiguc solanj dindiña zénéncmiyu nimbij zé niñkumuma mambécanzijn.

⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néj imuaru imi Anutuac siñ qeriaiguc ai meanzac ninzénj ninzénj imi sac hezac.

⁷ Ini usuñnec hiabianec kenjanjic, néj méréneñ ackuazéc héra imi ménda tohomu niñac héric énécmiyec? ⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicjiyec.

⁹ Ninzu, yis komoranéj saima uha dokuyaguc imi moczoñ sécgéanzac. ¹⁰ Enej ninijn tosara ménda anjétimu imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninzénjgézua. Wanju ic méréneñ méj ewa soho mihicji énécmimac imi kitiwa memac. ¹¹ Dacmuna hécna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima

kecbinec hénia némac niñac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héngenja wéndara imi aunénéja wañu iminéñ hénana ménda kizicgéwacnec. ¹² Ic méréñéñ méñ yéwéri imuhucya mihicñi énécmima keczu imi eneñ séwiya sac qahac, néñ gocmiagina momacnec moczoñ héricdacma kecmu niñac wanñua.

¹³ Dacmuna hécna ini ziki sipac qahac kecmu niñ unuruyec. Néñ ziki sipac qahac kekecnéñ usugina wañ énécmiyu séwiac siñgina tohomu niñ nalé titiña ménda mihicñi énécmimac, néñ goi héhéiiguc welen qeamuma kecmu. ¹⁴ Imuac mia geñga goiga héi amuanzañ séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésemañ zézéya momacguc yominéñ mia hénac ac moczoñ mesolañanizac. ¹⁵ Ini mia enjawunec kuanéñ injima qécgéamuma qahac wambu niñac goro ac énézézua.

Anutuac Uña zéma séwininawac siñ.

¹⁶ Wañu mia yomuhuc zézua; Ini Uña téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc wañgic séwiginawac siñsiñ imi ménda seligimac. ¹⁷ Séwiac siñsiñ iminéñ Uña Téréya qetalimianzac. Wañu imuhucyanec uña téréyawac siñsiñ iminéñ séwiac siñsiñ qetalimianzac. Imuac siñsiñ éréhécnéñ hazéc wañamuma euyic haka méñ wambiñ zé ninzu imi wammuac séc qahac wañanzac. ¹⁸ Uña téréyanéñ hénagina walac andu wañ énécmimac imi ini hénac acac méra bawu ménda kecmu. ¹⁹ Séwiac haka silic imi usuya qahac hémma nindacziñ. Imi mia kaisero, niniñ zapi qeqeya, haka gamu qeqeya, ²⁰ baniara mepé qepési, suña zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélañ, tualefic, féngéc, téamuma kekec,

ackuazéc ikorawac téamuma kekec ²¹ wanna wamba, doku selia nene, nezéléléñ, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi eneñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac.

²² Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héhéi, ségiségi, luae, qeri bénzén, ala kekec, ehéihéi, méñzé méñzéya qahac, ²³ gum bénzénzén, qerinéñ sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi hénac ac méñnéñ méñ neuñ ménda héianzac. ²⁴ Kristo Yesuac ic embachéra imi eneñ séwigina zéma imuac siñsiñ imi ic héngenja wéndaraiguc qedacgic. ²⁵ Neñañ uña téréyaguc kecziñiguc uña téréyaguc qéhéréngéma tacyac wambiñ. ²⁶ Edamu asaha enomiawac ménda wamma enacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

6

Baocgé amuma kecmu.

¹ Dacmuna hécna ic méñnéñ bélagéma kápésic méñ wañu winiñu hicñiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzén anec mindiñi mima enañ hakagina acguc niñgési amuma enañ acguc manam batuciguc embu niñac wamma bac yandi yandi wamma kecmu. ² Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac hénac ac niñtohodacmu. ³ Ic méñnéñ enomia kecma eneyawac niñu tosara onogicma eneña wañu ic imi ikoc wañamuzac. ⁴ Icyá icyá eneya wawañ memeya héngalen wañamumac. Imuhuc wañu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, néñ eneya wawañ memeyaiguc sac hemimac. ⁵ Eñeya réwéria imi eneyaac

bisimac. ⁶ Ic méné ackuazéc kumimia wamma niniñ niñaren géanzac inéñ iwac iwawaiya hiabia moczoñ ic kumianzac imiguc momacnec amunec qamunec wammaoc. ⁷ Ic méñnéñ iwawai méné himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niñac ini eñaoc ikoc ménda wañamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia. ⁸ Eñeya séwiac niñ wamma himicanzac imi séwiya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néñ uña téréyawac niñac wamma himicanzac inéñ uña téréyawac murunec kekec seli metocgémac. ⁹ Neñañ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambiñ. Kuc mama qahac kecbiñiguc naléya ducñiyu héla gocmia metocgé wambiñ. ¹⁰ Imuac nini nalé he nénécmimac imuac séc ic embac moczoñ wawañ meme hiabia wañ énécmiwiñ. Imuhuc wamma niñzéñ niñzéñac héna gésé ionac imi séc méné nétérema imuhuc wañ énécmiwiñ.

Goro ac tetecgia.

¹¹ Héngic yomi mérananéñ kiwi imi kuneñ kuneñ o énécmizua. ¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewiñ zé wanzu imi eneñ hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héñgeña wéndaraya niñac wamma ununesi ménda miñicñiwiñ zéma imuhuc wañanzu. ¹³ Wañu séwi tasé hericheric meénécmimia imi eneñ acguc eñaoc siñginanéñ héna ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niñ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zañgégina olomma séwi eñeñ wambiñ zé imuhuc wañanzu. ¹⁴ Wañu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héñgeña wéndara imi qahac wañu, méñac méné zézé ségiségi ac wammañac méné ménda henénzac. Kristoac niñ

wamma baec imi nuac muru ic héñgeña wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi. ¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoñ eñomia, néñ kekec qelia meme imi sac eeyaguc wanzac. ¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma Anutuac Israel ic onac muru luae zéma goi héhíanéñ he énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méñnéñ méné réwéri méné ménda miñicñi némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu késa keczaa.

¹⁸ Dacmuna hécna Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac ewa qeriginaiguc hema kecmac. Hélacnec!

Efeso

Yaizéé ac.

¹ Anutuac ewa siñiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ Efeso ama arenja yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzéhégéma kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua. ² Anutu Manjocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéh onac muru hemac.

Qeri uñawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miñ Kewunina Yesu Kristoac Manjocya Anutunéh Kristoac qeriaiguc qeri uñawac mozoc kurumenj igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec. ⁴ Wanu eñeya kiwaiguc zéma eñeya ala siñiguc, neñañ téréyanec zéma solañanec kecbiñ niñac, baec kurumenj ménda zéyu hicñiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec. ⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eñeya ewa siñiguc becaru niñareñgéyu heyec séc, Yesu Kristonéñnec neñañ eñeya nambérac héra buña qenénécmiyec. ⁶ Imi mia siña nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neñañ muru boñtegic eñ nénécmiyec imi mepésimiwiñ niñac, imuhuc wañ nénécmiyec. ⁷ Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeqeya imuac séhaiguc, sacyanéñ boñ héré menénécmima késpedesnina wai nénécmiyec. ⁸ Imi mia inéh niñtegic qinñtegic zéma niñ asac asaria moczoñnec neñañ muru mesécgé nénécmiyec. ⁹ Imuhuc wamma ewa siña sasañgia, eñeya ewa qeriaiguc niñareñgéyu heyec imuac séciguc, ewa hiawac zéau

nénécmiyu qerininanéñ ninziñ. ¹⁰ Imi mia nalé niñec imi ducñiyu, iwawai kurumenjiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoñ Kristoac qeriaiguc arenhéra tunj momacguc wammac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹¹ Iwawai moczoñ ewa siña hezac séc wañanzac Anutu iwac ewa siñ méndacma bec zétecgéyu heyec séciguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buña wamma kecanziñ. ¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinac kecanziñ nenenj imi kecma tetcgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, késpedesic igucnec añgéh titiac buña suruc hiabia imi nimma ninzéhégéic sisipac acwac Uña téréyanéñnec eñeya buñawac asé kiwi meénécmiyec. ¹⁴ Wanu Uña Téréya iminéñ mia kurumenjac mératécnina imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Wanu ic embac elinégé nénécmimia imi boñ hérénina menénécmiyu eñeya edamuya mepésimiwiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵ Hénia imuac niñac ini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzéhéñ ninzéhéngina késakeczu imuac suruc zéma ala siñgina ic embac téréya ionac wañ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari. ¹⁶ Imuac mia onac niñ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicñi mianzua. ¹⁷ Miñnina Yesu Kristoac Anutu, manjocnina edamuyaguc inéh mia niñtegic qinñtegic zéma ackuazéc zéauauya imuac qeri uña imi énécmiyu Anutuac hénia séha nintegicmu niñac zéwelec wañanzua. ¹⁸ Wanu ewa qeriginawac kiwa measari

énécmyu hénia némac niñac unuru yu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sugcnaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeçeya késa keczu imi niñyacgému. ¹⁹ Wañu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzén ninzén ic neñañ muru ai meanzac iminéñ kukuc duruc durucya eñeña wanzac imi niñtegicmu niñac zéwelecanzua. ²⁰ Wañu Anutuac kuc yanda iminéñ Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumeniguc emma eñeya méra héiyaiguc oporec. ²¹ Opocma qara imi meyaru ic kewuya kewuya zéma qac buña zéma kuc buña zéma galeñ buña zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac imi sac qahac, néñ ama baec hahaya hémbénañaguc hezac imi moczoñ onogicdarec. ²² Wañu iwawai moczoñ imi hénia duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoñ onogicma hénaoñ neñañ orucnina wammac niñac oporec. ²³ Wañu hénaoñ neñañ imi iwac hénia méria* wamma kecziñ. Wañu hénaoñ imi mia iwawai moczoñ imuac qeriaiguc iwawai moczoñ sécgé énécmianzac iwac howiacnec wanzziñ.

2

Humuc igucnec kekeciguc.

¹ Wañu ini wawañ meme biria zéma kápésicgina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec. ² Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miñina kurumeñ bawa sawawac galeñ memeac kuha késa keczac imi méndacma kecañgic. Wañu deguc ac qeçe ic ionac sugcnaiguc ai meanzac uña biria iminéñ mia Biria

miñina wanzac. ³ Becnec imi neñañ imuhucyanec sugcnaiguc kecma séwininawac siñ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siñanéñ wañ nénécmiyec séc wañziñ. Imuac ic tosara iniguc hénianina momacguc wañu qeri biriawac buñawac nambérac héra keriz. ⁴ Anutu wésé niniñ kuney yanda hemiyu neñañ ala siñ wañ nénécmima ala siñ yanda imuac niñac wamma ⁵ kápésic nina niñac humuyiz neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niñac añañgínina tinénécmiyec.) ⁶ Neñañ Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumeñac kekeciguc i guc momacnec tacbiñ niñac nonoporec. ⁷ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé niniñ wañ nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Ini imi ninzéngegic ewa hiaya niñac añañgína tiénécmiyec. Imuac niñac imi mia onac murunec qahac, néñ sese Anutuac murunec hahaya wanzac. ⁹ Imi mia wawañ memenina igucnec qahac, imuac ic embac méñnéñ méñ séwi eñeñ hía ménda wammac. ¹⁰ Neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solaña mewiz niñac Anutunéñ menénécmiyec. Wañu ai imuhuc geñnec tima kembiz niñac Anutunéñ becnec niñu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbiñ.

¹¹ Imuac niñac ini yomuhuc niñqelimu; Becnec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecañgic. Imuac niñac ic embac méraginanéñ séwi taségina hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénéc mimiawac kecañgic ienen

* 1:23: Girik aciguc; Soma, neñañ neñañ aciguc séwiya.

onac niŋ séwi tasé hericherigina qahac zéénéc miangic. ¹² Nalé imuaru ini imi Kristo qahac sénganŋen kecaŋic. Kecma Israelac héngalenŋ ama arenŋa yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma eŋacnec kecaŋic. Waŋu zikiziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac méréra tanec kecma niŋkinzéhina qahac Anutugina qahac baeciguc kecaŋic. ¹³ Waŋu deguc imi becnec lakec kecaŋic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niŋac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecaŋzu.

¹⁴ Kristo imi luaenina. Inéŋ succinaiguc deminŋ elic elicgia nanŋec imi iwac séwiya aunénécmima hézéhényu mayu tuŋ éréhécnéŋ momacguc waŋec. ¹⁵ Waŋu tuŋ éréhécné imi eŋeya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niŋac eŋeya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakeŋ ac zéma hénac ac hénia hénia imuhucya imi néhélima hazéc wamma kekec imi audarec. ¹⁶ Waŋu ic héngenŋa wéndara iminéŋnec tuŋ éréhécné imi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niŋac imuac qahaiguc hazéc nininŋ imi qeyu humuyec. ¹⁷ Waŋu mama hama lakec kecaŋic ionac zéma hosuru kecaŋinŋ Yuda ic nonac momacnec luaeac buŋa neŋaŋ muru zéau nénécmiyec. ¹⁸ Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neŋawu Uŋa téréyawac qeriaiguc Maŋgocac muru kerembiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ¹⁹ Imuac deguc muarunec, ini imi ic méréra me ic kianŋ qahac, néŋ ic embac météré énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac areŋhéra zéma héngalenŋ ama arenŋa yanda imuac buŋahéra wamma keczu. ²⁰ Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ionac qambaŋa imuac qahaiguc kumu

énécmimia. Kristo Yesu eŋeyaoc imi ama imuac waŋgoŋaiguc hoc qambaŋa waŋecac keczac. ²¹ Iwac qahaiguc sécna sécga momacnec toroqema enni ama imi moczoŋ Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ocmuŋ téréya wamma yandima eŋanzac. ²² Ini acguc Uŋa téréyawac qeriaiguc ocmuŋ téréya Anutunéŋ tacyac wawaŋa wammac niŋ Yesuac qeriaiguc momacnec toroqe énécmiyu eŋanzac.

3

Paulonéŋ ic enia ionac niŋac wamma ai meyec.

¹ Waŋu Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niŋac ic enia onac niŋac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma kecaŋzu. ² Waŋu ama imuac welenŋ qeŋe ai imi Anutunéŋ onac niŋ wamma goi héihéiyawac niŋac wamma nuac néŋec imi ini hélacnec bec niŋgic gezaŋ. ³ Waŋu usuya auma ac saŋa imi nézéyu niŋasariyi suruc imuac imi bec zékaŋ zékaŋ wamma oénécmiyi. ⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saŋa niŋteŋgiri imi ini acguc niŋteŋgicmu. ⁵ Ac saŋa imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ionac muru Uŋa téréyanéŋ zéhicŋi énécmiyec ésécnec becaru imi hicŋisai nalé tosaraiguc imi ic onac nanhéra méŋac méŋ imuhuc ménda zéhicŋi énécmiyu niŋgic. ⁶ Imi mia ic enia eneŋ buŋa suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnec mératéc mema neŋawu momacnec séwi momacguc wamma kecziŋ. ⁷ Waŋu Anutuac goi héihéia niŋac ai memeac sese mihicŋi néŋu, imuac kuhanéŋ nuaru ai meanzac séciguc buŋa suruc hiabia imuac ai icya wamma keczu. ⁸ Buŋa suruc hiabia, Kristoac mérianŋ yanda oloŋ oloŋawac séc qahac

imi ic enia énézémaŋ niŋac ic embac téréya ionac sugginaiguc maqeqeya téngéŋ tobara onogicma mamaya kecanzua nidac imuhucyawac goi héihéiyawac buŋa qenéŋec. ⁹ Imi mia iwawai moczoŋ zéhicŋiyec Anutu iwac qeriaiguc nalé hénihénia qahac imuarunec musaŋ musaŋgiawac niŋu heyec ai areŋa imuac héla imi dimuhucya wanzac imi zéasari énécmimaŋ niŋac imuhuc wannéŋec. ¹⁰⁻¹¹ Imi mia nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéŋ Miŋ Kewunina Kristo Yesuac qeriaiguc niŋarengeyu heyec imi méndacma degucmi Yesuac hénaroiŋ héra neŋacnec Anutuac niŋteŋic qirteŋic hénia hénia imi mewininini kurumeniguc kua meme uŋa qac buŋaginaguc zéma kuc buŋaginaguc ieneŋ hénia imi héŋteŋicmu niŋac imuhuc waŋec. ¹² Neŋaŋ imi Yesuac qeriaiguc i niŋzéhégéma imuacnec mia bac yandi yandi qahac Anutu hosucgé mimiawac hénia mihicŋjima kecziŋ. ¹³ Imuac zéwelec énécmizua. Onac niŋ wamma qenzen manzen hénia hénia mihicŋjima kecanzua imuac mia ewagina ménda mamac, néŋ niŋjic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac niŋac wamma zéwelerec.

¹⁴ (14a) Hénia imuac niŋac ¹⁵ baec kurumeniguc ic embac hénia hénia keczu ionac qacgina mihicŋj énécmiyec.* ^(14b) Maŋgocnina iwac muru ni simiŋna héimima yomuhuc zéwelec mizua; ¹⁶ Inéŋ waŋu, iwac edamuya kuaya qeqeya séciguc Uŋa téréyanéŋ onac qeri icgina imi kuhanéŋ meseli énécmimac. ¹⁷ Meseliyu niŋzéhégéŋic Kristonéŋ onac ewa qeriginaiguc kecénécmiyu eneŋ imi goi héihéi imuac qeriaiguc gété

zaligna meyu nammu. ¹⁸ Namma seligima météré énécmimia moczoŋ yanda iniguc momacnec Kristoac goi héihéiya imuac hilaŋaya zéma horuaya zéma hiŋgac hiŋgaraya zéma eŋeŋaya imi séha niŋteŋicmu. ¹⁹ Waŋu Kristoac siŋ sorocya imi baec ic ionac niŋiŋ ninanéŋ olommuac séc qahac, waŋu ini imi niŋasarimu niŋac zéwelecanzua. Niŋasarigic Anutuaru qeriawac mériaŋ kuaya qeqeya hezac iminéŋ onac muru kuaya qesalecgéma hemac zéma zéwelecanzua.

²⁰ Kuha yandanéŋ neŋaŋ muru ai meanzac imuac séciguc, iwawai hénia hénia welec mianziŋ me niŋanzizŋ imi ogicma emma wandac wandac medac medac miŋina ²¹ Anutu iwac muru mia Kristo Yesu zéma iwac hénaroiŋ héra ionac sugginaiguc edamuyanéŋ hicŋjisaiya hicŋjisaiya hema emma hemac, hélacnec!

4

Kristoac séwi tasia wamma momacnec ai mewinŋ.

¹ Imuac mia Miŋ Kewuninawac wamma hésa ic kekera neŋ meme seli ac yomuhuc énézézu; Anutunéŋ unuruyu ini iwac buŋa kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu. ² Ewa qerigina memaamuma qeri bénzéhégic zérabéraiguc nalé horuacnec naŋselima goi héihéiac qeriaiguc bisiqatéŋ waŋamumu. ³ Imuhuc wamma Uŋa téréyanéŋ luaeac hésanéŋ dérécgé énécmiyu momacguc waŋjic imi mia seliseli wamma qambanŋtohoya memu. ⁴ Séwiya imi momacguc, Uŋa téréya imi acguc momacguc, waŋu ini imi héihéré énécmimac niŋac momacnec niŋkinzéhégéma kecŋic unuruyec. ⁵ Miŋ Kewunina imi momacguc, waŋu niŋzéhéŋ niŋzéhéŋ

* 3:15: Ac yomuac hénia imi; Inéŋ momac yanda neŋaŋ Maŋgocnina.

imi acguc momacguc, wañu doku naec imi acguc momacguc, ⁶ Wañu Anutu acguc momacguc, wañu inéñ mia kekec momac yanda imuac mañgoc keczac. Wañu kekec momac yanda iminéñ méra bawu kecgic momacguc wammu niñac dérécgé énécmima duña imuac suginaiguc keczac.

⁷ Wañu icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec. ⁸ Imuac mia ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Inéñ ou eñec nalé imuaru hésa ic sasala dérécgé énécmima onagicma eñec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec.*

⁹ Ou eñec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hiñgarec imi mia, néñ hénia méñ ménda hezac. ¹⁰ Hiñgarec inéñ mia kurumeña kurumeña onogicma eñec i eñeyaoc wanzac. Inéñ iwawai momac yanda imi sécgé énécmimañ zé imuhuc wañec. ¹¹ Wañu inéñ mia tosara Yesuac Méliméli ic, tosara kua meme ic, tosara buña suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wammu zéma onoporec. ¹² Imi mia ic embachéra téréya mesolanani énécmima welen qeque ai megic toroqe amuma Kristoac séwi éséc nec yacmac niñac imuhuc ai buña qeénécmiyec. ¹³ Neñañ imi Anutuac naña ninzégéma hénia niñasariwiñ. Imuhuc wanní ninzéñ ninzéhñina zéma niñ asac asarinina iminéñ toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi tetecgia wambinñ. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc érérenjiguc yandiwiñ. ¹⁴ Imuhuc wamma neñañ imi deguc muacnec nambérac tanec ménda kecbinñ. Ic diwi qiwiliñanéh ac halécnéh ala batuc

wañ énécmigic ninzéhñ ninzéhñac ac areñareñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanéh qeken qeha wañ énécmiwac niñac. ¹⁵ Néñ goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ. ¹⁶ Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia wañu iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréngé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzác.

Kekec wahala zéma kekec qelia.

¹⁷ Imuac niñac ni séwíac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzéhñ ninzéhñna zéau énécmizua; Deguc muacnec imi ic enia eneñ ewa qeriginanéh iwawai héra qahac imuac wamma keczazu éséc nec imuhuc ménda wamma kecmu. ¹⁸ Ieneñ imi niñasac asari ginanéh siñidéhégéyu ninñgina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéh seligiyu Anutuac kekec igucnec waima keñgic. ¹⁹ Ieneñ niñtegic qinñtegicgina qahac tanec wamma séwíac siñiguc opocamuma haka biria hénia héniaiwac hémbaoc wamma wañanzu. ²⁰ Ini imi Kristoac hénia imuhuc méñ ménda kwamugic. ²¹ Ac héra imi Yesuac qeriaiguc hezac éséc ini hélacnec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi ²² ini ala batucac féngéc ic méndacma houma keñanzac ic wahala imuac haka imi séwi usgina éséc nec hetecgému. ²³ Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu ²⁴ Solañ dindiña zéma ac hélanéh météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku éséc nec héiamuma kecmu.

Kekecac hénia ac.

* **4:8:** Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onogicma liliñgéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmiañgic. Yesu imi neñañ kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

25 Waṅu neṅaṅ momacnec Yesuac séwi tasia wamma kecziṅ imuac niṅac ini ikoc waima ama momac ic iniguc eṅaocnec ac hélacnec zému. 26 Ini qeri biric nimmuiguc kápésic ménda wammu. Waṅu kaiwe kiwa hiṅgacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu. 27 Biria miṅinawac titiṅa méṅ ménda waimigic érémac. 28 Kowu nenenéṅ muṅguc kowu ménda nemac, néṅ néwéciguc maqeqeya méra mimacac séc iwawai mihičjimaṅ zé eṅeya mérianéṅ ai mema haka hiabia wammac. 29 Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néṅ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécyā zéma acgīna niṅzu imi onac goi héihéi mihicṅi énécmimu. 30 Ini imi Uṅa téréyawac qeriaiguc asé kiwi menéncmiyu aṅgēṅ titiac nalé ducṅimac imuac séc iwac buṅa kecmu, imuac niṅac Ini Anutuac Uṅa Téréya ewa biri ménda mihicṅi mimu. 31 Ini qeri howuc zéma qeri biric zéma yoṅkanzaṅ zéma wauṅ silac zéma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi eṅaṅ muru augic qahac wandacmac. 32 Eṅaocnec goi héihéi waṅamuma wésé niniṅ waṅamuma Anutunéṅ Yesuac qeriaiguc kápésicgīna wai énécmiyec éséc kápésicgīna waiamumu.

5

1 Imuac goi héihéi waṅ énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya ésécnec Anutuguc kéréndéṅ wamma kecmu. 2 Ini imi Kristonéṅ goi héihéi waṅ énécmiyec séciguc eṅaocnec iwawai méṅ wamma mewiṅ zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéṅ neṅaṅ niṅac wamma eṅeya kekecyā waima mulu manaṅ héméṅa hiabia ésécnec Anutu héimiyec. 3 Ini imi sugṅaiguc kaišero zéma haka biria hénia hénia

zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc méṅ ménda zéhicṅimu. Iminéṅ ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanzac. 4-5 Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (baniarawac mepé qepési ai) wammu imi eneṅ moczoṅ yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc méṅ ménda memu. Imi ini niṅyaccgéma nindaczu imuac niṅac ac zapi qeqeya zéma zézoraṅ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néṅ néwéciguc ewa hia ac ézému.

6 Méṅac méṅ ménda wai énécmigic ac gorosoṅa énézéma ikoc waṅ énécmiwu niṅac. Haka imuhucyawac niṅac Anutuac qeri gericnéṅ ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzaṅ. 7 Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu kesa ménda wammu. 8 Ini becneṅ imi siṅi tunumaṅac buṅa kecgic, néṅ deguc imi Miṅ Kewuninawac qeriaiguc asac mararaṅac buṅa keczu. Imuac asac mararaṅac nambérac imuac séciguc kecmu. 9 Asac mararaṅac héla gocmia imi mia haka hiabia, haka solaṅa zéma haka héla. 10 Némacnéṅ Miṅ Kewunina ségiségi mihicṅi mianzaṅ imi batucgé hémma, 11 ini imi siṅi panamaṅac ai iwawai héla qahac imuac ménda toroqemu, néṅ énézégic haka biria héṅtegitmu. 12 Ieneṅ sasangiaguc waṅaṅzu imi kuananéṅ zémaṅ zéwa gamu mamasuṅaguc waṅu réwérizua. (14a) Hémbiṅac séc imi moczoṅ asac mararaṅaguc, 13 hénia imuac niṅac, iwawai moczoṅ asac mararaṅ néṅ qe-tagaliyu wininianzaṅ imi kicninanéṅ hémbiṅac séc waṅanzaṅ. 14 (14b) Imuac ac méṅ yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac sugcina igucnec yacgic! Kristonéṅ qetagalima asari énécmimac.

15 Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi nin̄tegicmu. Imuhuc wamma ic embac nin̄tegic qin̄tegicgina qahac éséc nec qahac, néñ nin̄tegic qin̄tegic ginaguc wamma kecmu. 16 Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac nin̄jac ini nalé imi qaurac ménda qemu. 17 Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, néñ Miñ Kewuninawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu. 18 Wañ doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho sohoya. Néñ Uña téréyanéñ sécgé énécmiyu kecmu. 19 Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya eñañ héiamuma ewa qeriginanéñ Miñ Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu. 20 Haka hénia hénia hicñi énécmianzac séc Miñ Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séc Anutu man̄gocnina ewa hia ac ézému.

21 Wañu Kristo ee héihéi wammima eñaocnec méra bacginu kecamumu. 22-23 Kristonéñ héniaorin̄ ionac orucgina wamma eñeya séwi wamma keczu ionac an̄généñ titi ic wanzac éséc nec, embac méñac euyanéñ iniña iwac oruha wanzac, imuac nin̄jac embac ini euhécgina ionac méra bacginu kecma Miñ Kewuac muru wammianzu éséc nec wañ énécmimu. 24 Néñ héniaorin̄ eñeñ Kristoac wammianzu éséc nec embac ini imuhucyanec euhécgina tohotoho wañ énécmima kecmu. 25 Ic ini acguc inin̄hécgina ionac goigina héié nécmima Kristonéñ héniaorin̄ ionac goigina héi énécmima ionac nin̄jac wamma eñeya kekecyá wai énécmiyec imuac séciguc wañ énécmimu. 26 Imi mia dokunéñ naec énécmima ackuazécnéñ zuac énécmima météré énécmiyec. 27 Imuhuc wañ énécmima eñeya kiwaiguc héniaorin̄ téréya kumu énécmima

métac métac me kiric misicya qahac téréyanec solañanec wammu nin̄jac imuhuc wañ énécmiyec. 28-30 (30) Neñañ imi Kristoac séwi tasia keczin̄ imuac nin̄jac, (29) Kristonéñ héniaorin̄ héra galengé énécmianzac. Ic méñnéñ méñ eñeya séwiya nin̄jac mézézé titi ménda wañamuma nalé séc nene gumu amuma keczanzac. (28) Imuac ic ini imuhucyanec eñañ inin̄hécgina imi eñañ séwigina éséc nec goigina héi énécmimu. Ic méñnéñ méñ iniña goiya héimianzac inéñ imi eñeya séwiya goiya héiamuanzac tacnec wanzac. 31 Hénia imuac nin̄jac ic méñnéñ neñgoc man̄gocya wai érécmima kemma eñeya inin̄jac toroqema séwi éréhécnéñ séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac. 32 Wañu imuac hénia saña imi qeu hin̄gac hin̄gara. Ni imi Kristo zéma Anutuac héniaorin̄ ionac nin̄jac momacnec imuhuc zézua. 33 Wañu ini imuhucyanec eñañ eñañ eñañ inin̄hécgina imi eñañ éséc nec goigina héi énécmimu. Wañu embac ini acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

6

Nambérac zéma neñgoc man̄goc.

1 Nambérac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc neñgoc man̄goc hécgina nin̄toho wañ énécmimu. Haka iminéñ haka dindin̄ja wanzac. 2 Geñga neñgoc man̄gocga eegira héi érécmiwésémañ iminéñ mia hénia ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac. 3 Imuhuc wambésémañiguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésémañ. 4 Man̄goc ini nambérac hécgina qeri geric ménda mihicñi énécmimu, néñ Miñ

Kewuninawac pakenj ac zéma zézé seli acnéj qegumu énécmimu.

Welenj qeqe ic zéma ionac miñ mañgocgina.

⁵ Welenj qeqe ini imi bac yandi yandi wamma zénéjgina hiriyu ewa qerigina hélanéj séwiginawac miñ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu éséc nec welenj qeénécmimu. ⁶ Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, néj Kirisistoac welenj qeqe ic éséc nec ewa qeriginanéj Anutuac ewa siñ niñtoho wamma ⁷ siña nimma welenj qeénécmima ic ionac wañanzu éséc nec qahac, néj Miñ Kewuninawac wammianzu éséc nec welenj qeénécmimu. ⁸ Imi mia icya icya haka hiabia méñac méñ wammuiguc welenj qeqe me miñ mañgoc kekera séc ai imi Miñ Kewuninanéj nénécmiyu meanziñ imuhuc zéma nimma imuhuc wañ énécmimu. ⁹ Imuac Galenj ini acguc welenj qeqe hécgina imuhucyanec wañ énécmimu, néj ménda tericgé énécmimu. Némac niñ ionac zéma onac Miñ Kewugina imi ou kurumerjiguc kecañzac. Wañu iwac muru imi séwiac hémma niñgésigési méñ ménda hezac énécmia mia imuhuc wamma.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰ Tetecgiaiguc yomuhuc zéwa niñjic; Ini imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buñawac kuhanéj meseli amumu. ¹¹ Ini imi Biria miñinawac ikoc imi qewiñ zé Anutuac bunda maleku héjic séwiginina moczoñ hoturudacmac. ¹² Neñañ yaré imi ic séwi busuni-naguc me sacninaguc qahac, néj Biria miñinawac kewuya kewuya zéma kuc buñ zéma baec siñi tunumañaguc imuac galenhéra zéma sawaiguc uña biria iniguc wañanzij. ¹³ Imuac Anutuac bunda maleku héjic séwiginina moczoñ hoturu énécmiyu nalé

biriaiguc ini efima yaré qemaguc nañselimu niñac imuhuc wamma. ¹⁴ Imuac ini nañselima ac hélanéj rikunjina mema zikigic haka solañanéj tétécginaiguc hoturumu. ¹⁵ Wañu héná usugina luaeac buña suruc hiabianéj haima zéréñqéréñ wañamumu. ¹⁶ Imuac qahaiguc toroqema ninzéñ ninzéñac saiwa mema iminéñ ic biriawac zakonj geric bélañaguc imi hézénjgéma qéwécgému. ¹⁷ Angénj titiac opoc selia zéma Uña téréyawac sou Anutuac ackuazéc imi memu. ¹⁸ Wañu zéwelecgina zéma zéqaaqcgina moczoñ néñ naléya qahac Uña téréyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambiñ zé zenzeñ qeli qeli wamma nalé séc seliseli wamma zéwelecmu. Wañu ic embac téréya ionac niñ wamma zéwelecmu. ¹⁹ Wañu nuac niñac momacnec zéwelecma nuac muru ackuazéc néñu kuana añgéma buña suruc hiabia imuac hénia saña imi porij qahac zéau énécmimañ niñac zéwelec wamma. ²⁰ Neñ ai imuac mia Yesunéñ méli néñu hésa ic wamma keczua. Wañu imi mia neñ ac zémañac hezac imi porij qahac selianec énézémañ niñac imuhuc mihicñi néñec.

Mozoc ac.

²¹ Kekecnawac hénia me némac ai mema keczua imi onac momacnec énézéwa nimmu niñac ninzéñ ninzéñac dacmuna zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla keczac Tikiko inéñ mia héniana imi moczoñ énézédacmac. ²² Inéñ mia nonac kekecninawac hénia énézéma ewa qerigina meefi énécmimac niñac ni ic imi ai imuac téngénj méli énécmizua.

²³ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héihéiya luaeguc zéma ninzéñ ninzéñaguc iminéñ dacmuna hécna onac muru hemac. ²⁴ Miñ

Kewunina Kristo Yesu siŋa
ménda humumia nimmianzu
séc ionacmuru ewa hiayanéŋ he
éncmimac.

Filipai

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya Paulo zéma Timoteo niri hénaorin Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galeñ hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac. ² Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni ninqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Zéwelecanzua séc ic tuñ onac niñac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wañanzua. Imuac hénia imi yomuhuc; ⁵ Ini buña suruc hiabia ninjic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nanjé amuma meanzu imuac mia imuhuc wañanzua. ⁶ Wañu sugcinaiguc ai hiabia héniyec Anutu inén ai imi mézézéngéma metecgéyuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi ninjkinzén gézua. ⁷ Ni hésa qatécnauguc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiayawac qeriaiguc ai momachéna wañ néñanzu. Imuac niñac ni ic tuñ onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu. ⁸ Yesu Kristo inén ewa qerianén wañ énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac niñac wamma qerinanén hakhak wañanzac imuac mia Anutunén ni héipuc wañ nénzac. ⁹ Wañu ini nininñ hiñgac hiñgara zéma niñgésigési ginanén goi héihéigina imi mesaiyu kuaya

qeqeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua, ¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainén héla wanzac imi niñtegicma solañanec kitic késpedes qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac. ¹¹ Wañu Yesu Kristonén qenanjé wañ énécmiyu kekec solañawac héla gocmianén sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali énécmiyu tosara enen hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelecwelec ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicñinéjéc imuac niñac Miñ Kewuac buña suruc hiabia imi muñguc yanda saima kenzac imi ini niñtegicmu niñac wanzua. ¹³ Imuac Kristoac niñac wamma hésa qaténaguc keczua imi baec galeñac ai ama yomuac qeriaiguc owohotoñ keczu i zéma ic embac tosara moczoñ ionac sugcinaiguc wininiyu héñtegicdaczu. ¹⁴ Imuac niñac dacmuna hécnina sugcinaiguc sasalanén nuac hésa qaténa niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninzénngéma zénéngina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc imi hañ qema zéanzu.*

¹⁵ Ic embac tosanenén nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu, nén tosara imi ewa hélanéñ zésaianzu. ¹⁶ Yomi enen imi ni buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasarimanñ niñac kumunéñec hénia imi niñtegicma siñna nimma ai meanzu. ¹⁷ Wañu tosara imi enen hésa qaténaguc réwéri mén torogewinñ gezanñ zéma ewa hélanéñec qahac, nén nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu. ¹⁸ Imuac némariawac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc wañgic saima kenñanzac imi Kristo imi mia. Hénia imuac niñac

* **1:14:** Paulonén hésa ic kerec, nén Romawac baec galeñnéñ eeya héimiyu ziki sipac qahac kecma ackuazéc zéauénécmiyu hémma tosara enen aguc kucgina mema zénéngina ménda hiriyu buña suruc hiabia zéau énécmianjic.

ni ségiségi wanʒanza. Wanʒu toroqema ségiségi wammanec kecmaŋ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uŋa téréyanér nanʒénéŋu zéra waiya imuhucya niŋac aŋgér titina mihicŋimaŋ imi ni ninzua, imuac niŋac mia imuhuc wanʒanza. ²⁰ Wanʒu gamusiŋ qamusih ménda nimma becnecc éscnec degucmi acguc zénéŋna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanér Kristo iwacnec sac mepési miman niŋ ninzua. ²¹ Imi mia nuaru imi kecmaŋiguc Kristoac kecmaŋ, wanʒu humumaŋiguc humucna imi acguc méra némmac. ²² Wanʒu séwinaguc kecmaŋiguc imi téré ainawac héla mihicŋimaŋ. Imuac niŋac kekec zéma humuc iorac suggiraiguc némariawac aŋgér tiwa hia wammac imi ménda ninzua. ²³ Ni imuac suggiraiguc kecba momacnec wanʒ nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmaŋ iminér ogicogicya imuac niŋ imuac wanʒua, nér ²⁴ imi waima séwinaguc kecmaŋ imi onac niŋ nimba hia wanʒac. ²⁵ Wanʒu ni waima kecmaŋ imi zéma onac ninzér ninzénigina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tuŋ iniguc momacnec kecmaŋac hezac imi ni niŋyacgézua. ²⁶ Imuac neŋ muŋguc hama iniguc kecba nuac niŋac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanér qesalecgéma yandimac.

²⁷ Momacguc niŋgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buŋa suruc hiabia imuac séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmaŋ me wai énécmima lakec kecmaŋ imi ini ewa momac wamma namma ewa siŋgina momacnec buŋa suruc hiabiawac ninzér ninzéniginawac wamma eŋaoc nanʒé amumu. ²⁸ Ionac muru imi buŋa suruc hiabianér

kisikiyoŋac asé kiwiya wanʒac, nér onacmuru imi aŋgér titiac asé kiwiya wanʒac. Imuac niŋac ai imuac me imuac mewih zégic hazéc wanʒ énécmimuguc ionac bac yandi yandi ménda wammu. ²⁹ Kristoac niŋac ewa hia wanʒ énécmiyec imi ninzénigé mimu niŋac sac qahac, nér ninzénigéma iwac niŋ wamma zérabéra acguc momacnec bisimu niŋac imuhuc zézua. ³⁰ Ini imi becnecc nuac muru hicŋiyu héngicac deguc nuacmuru heyu héŋanʒu qenzen manzen imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

2

Kristoac memaamuma kekecac haka.

¹ Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héhiéiac qeri mebélac ai, me uŋa téréyawac ala kekec, me wésé niniŋ, me ewa biricnér he énécmiyu ² ewa momac wamma goi héhié imuhucyanec aŋgér tигic ewa siŋgina momac wanʒu siŋniŋ momac wamma ségiségina solanagigic kuaya qeqeya wammac. ³ Ai imuac me imuac mewih zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eŋeŋawac hakaiguc ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niŋgic gi gogicma eŋeŋa wammu. ⁴ Ini eŋac eŋac ewa siŋgina sac qahac, nér alahécgina ionac ewa siŋ imuac momacnec héngalen wanʒ énécmimu. ⁵ Yesu Kristoac ewa siŋ heyec ewa siŋ imuhucyanec aŋgér tигic hemac. ⁶ Inér Anutu eŋeyawac kekec kerec, nér Anutuac séc aŋgér tima kecmaŋ zé ménda nimma, ⁷ kilen memaamuma weleŋ qeŋe ic tanec mema baec ic éscnec wanʒec. ⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicŋiyec. Hicŋima eŋeya memaamuma kilen humucac séc keremma Anutuac ara niŋtohoma ic héngena wéndaraiguc humuyec.

⁹ Imuhuc waŋu Anutunéh ou meyacmima qac buŋa méné, qac tosara moczoŋ onogiczac imuhucya miyu késayec. ¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumenjiguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawauguc kecanzu ienenj moczoŋ Yesuac qac buŋauguc siminj héimimuac hezac. ¹¹ Waŋu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Minj Kewuna zéma Anutu maŋgoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécnec kecbij.

¹² Imuac ala soroc hécna wésénaiguc sac qahac, néj deguc iniguc ménda keczua nalé yomuac acguc nalé séc ara niŋtohoma bac yandi yandi wammima zénéjgina hiriyunec onac aŋgéh titigina imi mesolaŋanimu. ¹³ Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéh mia eŋeya ewa siŋa hiabia imuac niŋ kewugina haima aigina memu niŋac meseli énécmianzac. ¹⁴ Waŋu ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu. ¹⁵ Imi mia ini késpedes qahac solaŋanec kecma hicŋisai qarinj qarinjgia zéma acqeŋe wawaŋa ionac sugcnaiguc Anutuac nambérac héra wamma solaŋanec kecma baec ic ionac sugcnaiguc asac mararaŋ wamma qetagali énécmima kecmu. ¹⁶ Kekecac ackuaazéc measarigic ni usuŋnec keŋha wamma qenzenj manzenj qeyi imi héla qahac ménda waŋu Kristoac naléiguc qerinanéh niŋpaŋgéma onac niŋac ségiségi ac zémaŋac séc wammac. ¹⁷ Onac ninzéh ninzéhgina zéma welenj qeŋeginanéh mulu ésécnec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manaŋac doku selia ésécnec qocgé mimanjiguc kilenj ségiségi wamma ic tuŋ iniguc ségiségi wammaŋ. ¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buŋa nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac niŋac Timoteo focdac onac muru méli énécmimaŋ niŋac Minj Kewuninawac qeriaiguc niŋkumu wamma kecanzua. ²⁰ Niguc ewa momac wamma onac niŋac wamma inicgaleŋ wammacac hezac imi tosara qahac, néj i sac nuacmuru keczac. ²¹ Ic tosara ienenj imi Kristo Yesuac aiyawac ménda waŋanzu, néj eŋaŋ ewa siŋginawac wamma kecanzu. ²² Néj Timoteo imi merac méjnéj maŋgocyawac wammianzac ésécnec waŋ némma niguc buŋa suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac niŋac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczua. ²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicŋi némmac imi hémma niŋtegiemaŋ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmimaŋ zé niŋkumuma keczua. ²⁴ Ni acguc focdac hamaŋ zé Minj Kewuninawac qeriaiguc niŋkumuma keczua.

²⁵ Waŋu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimaŋac hezac. Ic imi méli néngic hama dacmuna zéma ai momac zéma téngij ic ésécnec niguc momacnec welenj qe némma iwawai méŋac méŋ niŋac wamba méra néŋanzac. ²⁶ Inéh ini moczoŋ inicmaŋ zé qeria héŋgeŋnec kerec. Waŋu eŋeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac niŋac ewa goro wamma kecanzac. ²⁷ Inéh hafi kiyu humumaŋ zé waŋec. Waŋu Anutunéh wéséya nimmiyec. Waŋu i sac qahac, néj ewa goronéh ewa goro méŋ mihicŋiwac niŋac niŋyéwérima kecha wéséya niŋnémma ewa gorona momacnec meefinéjec. ²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi waŋgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimaŋ zé seliseli wamma méli énécmizua.

29 Imuac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu. 30 Ini welenj qenéma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niñac ic imi Kristoac ai niñac eñeya kekecya ménda galeñgé amuma humumañ zé hia humumañ zénimma ai meañec.

3

1 Dacmuna hécna ac tetcgiaawac zéwa niñgic, Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muñguc muñguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanzac, néñ onac imi ac iminéñ demin meéncmimac.

Haka wahala maleku ésécnec hetecgéwiñ.

2 Ini haséñ kazu ic* zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi eñej wanzu imi onac galeñgina mema kecmu.

3 Anutuac uña téréyaguc welenj qeque ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda héiselima kecanzin neñañ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanzin.

4 Ni aguc séwiiguc héi selimañac séc wañu ic tosia enej séwiiguc héiseliwiñac séc zéma ninzuiguc ni imi onogicma imuhuc nimmañac séc.

5 Ni hicñjima kecha ai meme 8 wañu séwinaiguc séwi heric haka wannéñgic,† wañu ni Israelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sugginaiguc Hebiraio ic héla, wañu héna aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanzua. 6 Hakana imi seliseli wamma Yesuac hénaorin ununesi wañ énécmiyi wañu héna ac méñ ménda logima késpedes méñ ménda mihicñjiyi. 7 Wañu becneç iwawai

imuhucya moczon nanjé néñec, néñ Kristoac wamma nimba iwawai imi méñ ménda méra néñec, néñ iwawai eñomia wañec.

8 Wañu hélacnec zéwa iwawai imi moczon maqeqeya mihicñji néñéña, néñ miñña Kristo Yesuac hénia niñasariwa hicñjinéñec ninin imuac mia nimba eeya eñejaguc wanzac. Ni imi iwac nin wamma iwawai moczon imuac nenesic zéma ninzua. Imi mia Kristo añgétiwa 9 iwac qeriaiguc mihicñji néñéña wammac niñac. Solañanima keczua imi héna ac igucnec ménda hicñjiyec, néñ Kristo ninzéñgéwa kekec solañ imi Anutuac murunec hicñjinéñec.

10 Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kekec imuac kuha zéma iwac qenzen manzen imi momacnec bisinimmañ zé iwac humuc imi niñtohoma 11 Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic suggina igucnec yacma kekec qelia mihicñjimañ zé wanzua.

Kekecac qambaña hémma usuñnec kembin.

12 Ni nena imi bec mihicñjizua ménda zézua. Wañu bec mesolañani wañ néñec ménda zézua, néñ Kristo Yesunéñ ni népésiyeç séc imuac mihicñjimañ zé wamma usuñnec kemmanec keczua. 13 Dacmuna hécna, ni bec imi mezua zéma ménda ninzua, néñ iwawai andénaiguc hezac imuac eluñ nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memañ zé 14 kemma añgétimañac hezac, imuac mia kicna hiwa keñu Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéñ ounec héihéré néñec imuac héla haiyu hezac imuac memañ zé usuñnec kenzua. 15 Imuac solañanima keczin neñañ sucninaiguc méñnéñ méñ yomuhuc nimmacac hezac;

* 3:2: Yuda ic ionac haka silic méndacañgic ieneñ Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacgic mebiri énécmiañgic hénia imuac niñac kazu ic zéénécmiyeç. † 3:5: Yuda ic ieneñ nalé imuaru nanjécgina séwi hericheric haka imi wañ énécmigic.

Haka méñac ini niñgic tanera méñ wañu Anutunéñ imi acguc measari énécmiyu hémmu. ¹⁶ Nini anjéñtima kecziñ héná imuacnec sac tima kembij.

¹⁷ Dacmuna héčna ini enjawu ni méndac némmu. Wañu ic tosia haka kekecninaiguc hénzu séc imuhucyanec wamma kecanzu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu. ¹⁸ Ni hatac sasala énézéyi. Deguc acguc kic masina mayu énézéua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héñgeña wéndara imuac hazéc wamma keñha wanzu. ¹⁹ Ieneñ imi tetcgiaiguc kisikiyoy mihicñimu. Ionac anutu imi tomenjina. Gamuginanéñ zunzariñ ésécnec hai hoturu wamma baecac iwawai niñac niñanzu. ²⁰ Wañu neñañ imi kurumeñ ama miñina wamma kecní qacnina ou kurumenjiguc ooyawac hezac. Imuarunec mia anjéñ titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecziñ. ²¹ Inéñ iwawai moczoñ énézéyu niñtoho mimuac séc kuc buña hemizac. Kuha imuhucyanéñ séwinina maqeqeya imi melené nénécmiyu enjeya séwiya edamuyaguc ésécnec wambij.

4

¹ Imuac nuac niñkumu, dacmuna sorochéčna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miñ Kewuninawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmac niñac zéñanjé érécmizua. ³ Wañu ai momacna* solaña guac welec génzua. Embac tosará buña suruc hiabiawac niguc momacnec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac

héčna méra énécmína, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac. ⁴ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi wañgic. Ménguc énézéua ségiségi wammu. ⁵ Onac ewa béñzéñgina imi ic embac énézéñgic nindacmu. Miñ Kewuninanéñ hosucgé nénécmizac. ⁶ Iwawai méñac méñ ménda niñyéwérimu, néñ ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéñ ewa hía ac ézéma Anutu ézému. ⁷ Imuhuc wañgic bec Anutuac luae niñingawac séha ogicogicya imuhucyanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niñingina galenjë énécmimac.

⁸ Dacmuna héčna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téreya, iwawai dindiña, iwawai solaña, iwawai siñ niñmimiawac séc, iwawai zézé sorocyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyaguc, imuhucyawac wamma kecmu. ⁹ Ini nuac murunec niñareñgéñ me megic me héñgic imuac wamma kecmu. Imuhuc wañgic luaeac Anutunéñ iniguc momacnec kecmac.

Filipo hénaroiñ ewa hía ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma kegcic imuac zariñanéñ hutuzac imuac ni Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi kuneñ yanda wanzua. Becnec ini niñnéñgic, néñ imuac naléya ménda hayu osigic. ¹¹ Ni iwawai méñ niñac wamma imuhuc ménda zéua. Ni kekecac hénia kuamuma haka hénia héniaiguc hía zéma nimmanjac séc wanzua. ¹² Ni imi maqeqena iguc hía kecmanjac séc, wañu iwawaina saméñ bipiyaguc hía kecmanjac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba sécgé néñanzac. Yaka niñ humu humuiguc me iwawaina saméñ bipiyaguc me maqeqena

* 4:3: Girik aciguc; boñ zura momacnec huama kekera.

iguc dimuhuc kecba hiarumac imuac hénia imi ninṭegicdaczua. ¹³ Meseli néṅanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczoṅ hia wandacmanṭac séc. ¹⁴ Waṅu ini nuac qenzerṅ manzerṅiguc momacnec toroqezu imuac nimba sécgézac.

¹⁵ Filipi ic zéwa ninṅic, bec nec buṅa suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kemba méṅnéṅ méṅ méra ménda néṅec, néṅ ini sac méra néṅic imi ini ninzu. ¹⁶ Waṅu Tesalonika ama areṅa yandaiguc keru nalé imuaru acguc ini hatac éréhécnéṅ méṅ méra néṅic. ¹⁷ Ni sese méṅ ninṭac ménda welec énécmizua, néṅ mériaṅginaguc wammu ninṭac onac muru haka hiabiawac hélanéṅ saima hemac ninṭac imuhuc zézua. ¹⁸ Nuac muru imi iwawai moczoṅ sasala henéndaczac. Epafrodito mériaiguc iwawai néṅic imi mewa sécgénénzac. Imi mia hofac oo éséc nec héméṅa hiabia waṅu Anutunéṅ memacac séc waṅu ségiségi mihicṅi mizac. ¹⁹ Nuac Anutunanéṅ Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eṅeya hofi yanda kuaya qeṅeya igucnec sécgina tiénécmimac. ²⁰ Anutu Maṅgocnina iwac muru nalé tetecgia qahac mepé qepési hemimac. Hélacnec!

Ac tetecgia zéma mozoc ac.

²¹ Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanzu ionac yaizézé ac énézému. Dacmuna tosara niguc keczu imi eneṅ onac yaizézé ac énézéu. ²² Ic embac téréya moczoṅ onac yaizézé ac énézéu. Waṅu ionac suginaiguc Kaisawac amaiguc areṅhéra ionac murunec tosanéṅ imuhucnec yaizézé acgina zézu imi meyacma zéwa ninzu. ²³ Miṅ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéṅ onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosai

¹ Anutuac ewa siñguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac munana Timoteo ² niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kenhéi hahéi qahac* kecanzu onac muru kiwi yomi oénéc Mizic. Anutu Manjocnina iwarunec† ewa hia zéma luaenéh he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³ Nereñ onac niñ wamma zéwelec wañanzic séc neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac Manjocya Anutu ewa hia ac ézéanzic. ⁴ Imi mia Kristo Yesu ninzéhé mizu imuac buña zéma ic embac téréya ionac muru ala siñgina hezac imuac buña niñanzic imuac niñac imuhuc wañanzic. ⁵ Wañu ninzéh ninzéh zéma siñgina imi mia onac wamma kurumenjiguc niñkinzéh gina kumugic hezac imuac nec mia hicñianzac. Wañu niñkinzéh imi suruc hélawac buña hiabia bec nec niñgic imi mia. ⁶ Buña suruc hiabia imi onac muru haréyu ini niñma hélac nec Anutuac ewa hia niñtegicgic nalé imuarunec sugcnaiguc hicñiyec éséc nec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac. ⁷ Imuhucyanec niniguc momac nec welen qe qe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epafranéh ku énécmiyu niñgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héla wamma keczac. ⁸ Inéh mia Uña téréyawac qeriaiguc ala siñ wañamuanzu imuac suruc nérézéyec.

⁹ Hénia imuac niñac onac suruc niñic nalé imuarunec éréma

niri onac niñ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzic. Imi mia Uña téréyawac niñtegic qañtegic zéma niñ asac asariawac kuhaiguc niniñ Anutuac ewa siñac murunec hahaya imi kuaya qe qe ya tiénécmimac niñac zéwelec wañanzic. ¹⁰ Wañu wañgic séc Miñ Kewuninanéh niñu sécgéyu ewa hia nimmac. Wañu ai hénia hénia eeyaguc memu séc héla mihicñima Anutuac hénia niñareñgégic imuac niniña imi yandima kemmac. ¹¹ Wañu zérabéra horu horugia ségiségi wamma bisima edamuyawac kuhanéh kucgina moczoñ meseli énécmimac. ¹² Imi mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buña bakia késamuac séc mehiaru énécmiyec‡ Manjocnina iwac mia ewa hia niñmimanec imuhuc wammu. ¹³ Inéh mia panamañac demin totot qeriya igunec nénépésima eneya nañ sorocyawac héngalen ama areña yandaiguc nonoporec. ¹⁴ Naña imi sawanéh mulu menénécmiyu késpedesicnina moczoñ waiwaiya wañec. ¹⁵ Inéh mia hémbiñawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanzac, iwawai mén mén ménda zéhicñiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicñima kerec. ¹⁶ Imi mia hénia yomuac niñac; Iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc zéyu hicñidacgic. Iwawai kurumenjiguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnéñ hémbiñac séc zéma ménda hémbiñac séc, tatac edamuyaguc me héngalen wawañawac kuc buña, galen me galenac qac buña imi moczoñ iwac murunec zéma iwac buñawac zéhicñi énécmimia. ¹⁷ I eneyaoc imi iwawai tosara ménda hicñima kecgin nec i bec kerecac keczac,

* **1:2:** Hénia mén imi ninzéhégéma. zéma Miñ Kewu Yesu Kristo iorac.

† **1:2:** Kiwi méraginanéh ooya tosaraiguc; Manjocnina

‡ **1:12:** Kiwi méraginanéh ooya tosaraiguc; mehiaru nénécmiyec.

waju iwawai moczoŋ imi iwac qeriaiguc qéhéréngé amuma nandarecac nanzac. ¹⁸ Waju inéŋ zéyu hicŋidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac niŋac, hénakorin neŋaŋ orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac sugcina igucnec walac walac qelima yarec. ¹⁹ Imi mia Anutunéŋ iwawai moczoŋ Yesuac qeriaiguc kuaya qema sécgémima kecmuac zé niŋu sécgéyu imuhuc hicŋidarec. ²⁰ Iwac murunec iwawai kurumeniguc zéma bae-ciguc hedaczac imi moczoŋ eŋeyaguc ewa momac wammu niŋac Yesuac sawanéŋ ic héŋgeŋa wéndaraiguc luae qenénécmiyec.

²¹ Becnec ini, elicgé énécmiyu kecgic. Kecma ewa qerigina zéma wawaŋ memeginaguc hazéra kecgic. ²² Waju deguc imi aciguc ménda emmu néŋ képésic solaŋ wamma Anutuac kiwaiguc ic embac téréyawac buŋa nammu niŋac séwiya wai nénécmima humuma Anutu zéma neŋaŋ sucninaiguc ewa momac mihicŋi nénécmiyec. ²³ Ini ninzéŋ ninzéŋiguc kumuselima keŋqe haqegina qahac kecmu. Kecma buŋa suruc hiabia nindacgic imuac niŋkinzéŋ wamma imuac-nec ménda néŋgacma kemmu. Waju buŋa suruc hiabia imi mia zéau énécmimia waju, kurumenj bawaguc kekec yanda Anutunéŋ zéyu hicŋima keczu imi moczoŋ nindacgic. Waju Ni Paulo imi buŋa surucya imuac welenj qeqe ic wanjac keczua.

Pauloac welenj qeqe ai.

²⁴ Deguc ni onac wamma qenzenj manzenjiguc kecmu imuac mia ségiségi wanzua. Imuhuc wamma Kristoac qenzenj manzenj kitjwa hezac imi iwac hénia méria wamma kekera hénakorin onac niŋ wamma séwinanéŋ bisiwa sécgénénzac. ²⁵ Ni imi

Anutunéŋ onac niŋ wamma ai ara nézéyec imi tohoma Anutuac ackuazéc imi énézédacba sécgé énécmimac niŋac hénakorin héra ionac welenj qeqe ic waji. ²⁶ Ac saŋa imi nalé hénihénia qahac hama keŋec imuarunec zéma baec yomuac hicŋisaiya hicŋisaiya ionac murunec musaŋgéyu heyec néŋ deguc imi ic embachéra téréya ionac muru énézéyu wininiyec. ²⁷ Imi mia Anutunéŋ ac musaŋ musaŋgia imuac edamuyanéŋ baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindiŋa sécgé énécmizac imi énézéyu nimmu niŋac imuhuc waŋ énécmiyec. Waju ac musaŋ musaŋgia imi mia Kristo sugcinaiguc keczac inéŋ mia wanzac. Edamu asaha miŋina iwac mia neŋaŋ niŋkumuma kic hihi wammianziŋ. ²⁸ Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solaŋani énécmima onopocni nammu niŋac iwac buŋaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niŋtegit qinŋtegit ac moczoŋnec ku énécmianziŋ. ²⁹ Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoŋnec ai meanzua.

2

¹ Ni ini zéma tosara Laodikea ama areŋa yandaiguc keczu i zéma tosara kicginanéŋ kic tanecna ménda hénzu ionac niŋ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanzua imi ini niŋ asarimu niŋac wanzua. ² Ienenj qerigina mebélacgé énécmiyu goi héihéi imuac qeriaiguc qutulanjgé amugic niŋtegit qinŋtegit ginanéŋ saima kemmu zékéŋ yanda waju, Anutuac saŋa Kristoac hénia niŋyacgému niŋac wanzua. ³ Iwac qeriaiguc niŋtegit qinŋtegit ac zéma nininj yanda imuhucya eebipiyagucnéŋ sanjima hezac.

⁴ Imi mia méjnénj méné haléc acnéj ménda mesoho énécmimac niñac imuhuc zézua. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanéj wai énécmima kecanzua, néj qeri uñananéj iniguc kecanzua. Wañu ini téréréc dindiñanec kecma Kristo ninzénjgéma seligima nanzu zégic nimma ségiségi wañanzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicñiwiñ.

⁶ Ini Kristo Yesu anjéj tigic miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecma. ⁷ Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu gété zaliginanéj késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaguc ninzénjgéma nanjseligigic ewa hiawac aranéj doku éséc kuaya qesalecgé énécmimac. ⁸ Ini técgina nimma kecma, baecac icac niñtegic qinjegic ac zéma ikoc acginanéj énépésima hésa amaiguc onopochu niñac. Niniñ imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac pakerj ac efefia imi méndacanzac, néj Kristo i ménda méndacanzac. ⁹ Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeqeyanéj séwi héla wamma kecanzac. ¹⁰ Ini acguc Kristoac qeriaiguc kecgic sécgé énécmiyu ménac mén ménda hocmu. Inéj mia galeñ zéma ai memec qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac. ¹¹ Iwac qeriaiguc météré énécmimiawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranéj séwi tasé hericheric imi qahac, néj Kristoac météré aiiguc séwiginawac siñ hericdaccgic kenkeña wanzac. ¹² Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc momacnec téngé énécmimia wañec. Wañu Anutunéj Yesu meqelimiyu yarec imi ninzénjgégic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wañec. ¹³ Wañu kápésicgina

wamma séwiginaguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecanjic, néj Anutunéj Yesuguc meqeli énécmima kápésicgina moczoñ wai énécmiyec. ¹⁴ Wañu musuqeqe wamma hazéc wañ nécnécmianjec méra kiwi hénia aciguc ooya imi moczoñ audacma mema ic héngeña wéndara qahaiguc biriñnéj qeyu qahac wandarec. ¹⁵ Yesu imi ic héngeña wéndaraiguc humuyu imuac kuhanéj galeñ kewuya kewuya zéma ai memec qac buñaginaguc ionac tewi zakongina imi mahanjéyu madarec. Wañu onogicma kawali wañec imi ic embac kicginaguc mewinini énécmiyu héndaccgic.

¹⁶ Imuac bec ic méjnénj nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata niñac kápésic ginaguc zégic qetali énécmigic acgina qaimac. ¹⁷ Nalé imuhucya imi bianj héla hamacac heyec imuac uñayanec wanzac, néj Kristonéj imuac héra wanzac. ¹⁸ Ikoc wamma memaamuma kua meme uña mepési mianzac imuhucyanéj onac taségina kurumenjiguc hezac imi onagicbac niñac galeñ memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa siñnéj qéfaccgé miyu emma iwawai ménj héñec imi meyandima hiñgac hiñgarawac zéanzu. ¹⁹ Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanzu. Wañu oruc imuacnec mia séwi tasia moczoñ toroya zéma gininjanéj dérécgéma gumuyu Anutunéj kuha haiyec séc, séha yandianzac.

Pakerj ac ikora niñac goro ac zéyec.

²⁰ Ini Kristoguc humuma baecac pakerj ac hénia hénia imuac niñgic iwawai humumia wañec, néj némac niñac baecac buña kecanzu ésécnec haka silic imi

tohoanzu? ²¹ Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua. ²² Ic onac zézé seli ac zéma pakeŋ ac imuhucya méndacbiŋ me? Imi qahac, iwawai imuhucya imi moczoŋ houma qahac wandacmu. ²³ Haka imuhucya méndacma sinŋinawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihični amuma héŋgic, meyac énécmimacac séc niŋtegic qinŋtegicyaguc tanec wanzac gezaŋ. Waŋu haka imuhucyanéŋ séwiac siŋa sigima kekerawac kuha ménŋ ménda késa keczac.

3

Kekec qelia Kristoguc kecbiŋ.

¹ Imuac niŋac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima kecziuguc iwawai ou heheya niŋac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonéŋ Anutuac héiyaiguc tacma keczac. ² Baecac iwawai niŋac qahac, néŋ iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu. ³ Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacgic kekecgina imi Yesuguc Anutuaru musaŋgé énécmiyu keczu. ⁴ Waŋu kekecgina wawaŋa Yesunéŋ wininimac nalé imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵ Imuac niŋac baeciguc kekera séwi taséginawac siŋ imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwiac siŋ, biriawac siŋ niniŋ, zéma hémbaoc. Waŋu iwawai ménŋac hémbaoc wawaŋa imi baniara mepési mimia tanec wanzac. ⁶ Haka imuhucya niŋac Anutuac qeri biricac zérabéranéŋ nambérac ac qeqeya ionac muru hični énécmianzac. ⁷ Ini acguc imuac qeriaiguc kegcic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac waŋaŋgic. ⁸ Waŋu deguc imi yonkanzaŋ, qeri

biric, niŋ zapi, zézé suresure, zéma zézoraŋ ac biria, biria imuhucya moczoŋ kuagina igucnec hetecgégic kendacmac. ⁹ Ini ic wahala zéma imuac wawaŋa meme imi hetecgéma ic qelia héima mema keczu, imuac niŋac eŋaoc ac ikora ménda waŋamumu. ¹⁰ Waŋu ic qelia imi eŋeya zéhicŋimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniŋa acguc qelia wanzac. ¹¹ Meqeli ai imuac qeriaiguc imi ménŋ wai ménŋ késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tuŋ séwi tasé hericheric ginaguc me ic tuŋ séwi tasé herichericgina qahac, baec ménŋac icya icya me haséŋ ic,* welenŋ qeqe ic me miŋ kewu kekera, waŋu Kristo imi moczoŋ yanda, waŋu moczoŋ yanda ionac qeriginaiguc kecdaczac.

¹² Waŋu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téreya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siŋ zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzénŋ zéma qeri biricgina helanŋi amuma kekec imi malekugina ésécnec héigic meyu kecmu. ¹³ Waŋu ménŋnéŋ ménŋac ara zéyu eŋawu tétécgé amuma késpedescina waiamuma Miŋ Kewuninanéŋ késpedescina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec waŋamumu. ¹⁴ Waŋu haka hiabia moczoŋ imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammu goi héihéi haka iminéŋ rikuŋ solanŋa wamma dérécgé énécmimac. ¹⁵ Luae qeamuma kecmu niŋac unuruyu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenéŋ qerigina galenŋéyu. Imuacnec toroqema ewa hía ac ézémanec kecmu. ¹⁶ Qeriginaguc Kristoac ackuaazéc iminéŋ kuaya qeqeya qesalecgé énécmima heyu, niŋtegic qinŋtegic moczoŋnec eŋawu kuamuma

* 3:11: Girik aciguc; Skite ic.

zénanǵé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnéj legic térya héima qerigananéj ewa hia nim-mima Anutu mepésimu. ¹⁷ Wañu ackuazéc ginanéj me wawañ memeginanéj haka méñac méñ wambij zé imi moczoñ Miñ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammu. Imuhuc wamma iwac hia niñac wamma Anutu mañgocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac héná zéénémimia.

¹⁸ Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miñ Kewuninawac qeriaiguc héná iminéj sécyá wanzac. ¹⁹ Ic ini iniñhécgina ionac goigina héimu. Wañu ionac qeri howuc howuc ménda meénémimu.

²⁰ Nambérac ini iwawai moczoñiguc nenǵoc mañgoc hécgina ionac ac niñtoho wandacmu. Haka iminéj Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihicñjazac. ²¹ Mañgoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niñac.

²² Welen qeque ic ini iwawai moczoñiguc baecac miñ kewu-gina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehiaruanzu séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, néj kurumenj Miñ Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solañanec wammu. ²³ Ai imuac me imuac mewin zé kurumenj Miñ Kewuninawac meanziñ séc wambij, néj ic onac meanziñ séc ménda wammu. ²⁴ Imi mia tasénina imi Miñ Kewuninanéj mératéc nénécmiyu mewinac hezac imi ini nindacma welenj qemianzu. Wañu welenj qemianzu imi Kristo, imuac niñac haka imuhuc wañanzij. ²⁵ Méñnéj méñ haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia melej mimac. Miñ

kewuninanéj séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

4

¹ Ic galeñ ini imi onac muru acguc kurumenjiguc kunenjinga keczac imi nimma welenj qeque hécgina haka dindiñanec zéma séc momacnec wañ énécmimu.

Pakeñ ac toroqeqeya.

² Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qer-iaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu. ³ Wañu nonac niñac momacnec zéwelecma Anutunéj héná ac énézewiñ niñac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunéj zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwiñ niñac zéwelecmu. Ni ai imuac mia señ hésanéj qaté néñgic kecanzua. ⁴ Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neñ ac saña imi zémanac hezac séc zéau énécmimanj. ⁵ Ini niñtegic qinñtegic ginaguc tacyac wammu. Imuhuc wamma séñganenj ic ionac imi nalé enj ménda aumu. ⁶ Acgina imi nalé séc seinéj naecmima siña mehiaruanzu ésécnec goi héihéiiguc wammu. Imuhuc wamma ic méñac méñ, ac taséya dimuhuc melermjigic hia wammac imi niñasarimu.

Mozoc ac.

⁷ Tikikonéj nenac ac suruc imi wañ énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solaña inéj Miñ Kewuninawac qeriaiguc nekawu welenj qeque ic wamma kecziç. ⁸ Ic imi nonac qerini-nawac hénia zéasarima ewa qer-igina mebélacgé énécmimac niñac ai imuac mia méliwa onac muru hazac. ⁹ Wañu ai ic héla ala sorocnina Onesimo imi momac-nec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Wañu ierenj imi yomuac ac suruc imi moczoñ wañ énécmidacmaoc.

¹⁰ Wañu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako

zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac bianac ara zéwa ninzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma ¹¹ Yesu Yusito zémimia ieneḡ acguc yaizézé ac énézézú. Ieneḡ ic tuḡ séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, waḡu ai momac hécna wanzu. Ieneḡ sac Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya eneḡ imi ewana mehiaru néḡgic. ¹² Ic méḡ onac murunec hahaya Kristo Yesuac weneḡ qeḡe ic Epafira inéḡ acguc yaizézé ac énézézac. Inéḡ nalé séc onac wamma zéwelecmima ini Anutuac ewa siḡiguc solanajima selianec ninzéhḡéma nammu niḡac zéwelecanzac. ¹³ Ni ic imuac héipuc ac zéwa niḡgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc keczu ionac zéma ic embac Hierapolia ama areḡa yandaiguc keczu ionac niḡ wamma ai kunéḡ yanda meanzac. ¹⁴ Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézaoc. ¹⁵ Dacmuna hécna Laodikea ama areḡa yanda igucnec zéma ninzéh ninzéh nauḡnina Numfa zéma iwac amaiguc hénaoriḡ tocgéanzu ionac nuac yaizézé acna énézégic nimmu. ¹⁶ Kiwi yomi sugginaiguc oloḡgic tecgéyu Laodikea hénaoriḡ énézégic olommu waḡu kiwi méḡ Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec oloḡnimmu. ¹⁷ Waḡu Akipoac mia miḡ kewuninawac qeriaiguc ai buḡa qemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

¹⁸ Ni Paolo mérananéḡ oma yaizézé ac énézézua. Ni seḡ hésanéḡ qaténéḡgic kecanzua imi niḡqelima kecgic. Anutuac ewa hianéḡ onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaizézé ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo neneŋ Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecaŋzu Tesalonika ama areŋa yandawac hénaoriŋ imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenéŋ onac muru hemac.

Tesalonika hénaoriŋ ionac ninzéŋ ninzéŋgina zéma hakagina.

² Nini ic tuŋ onac niŋac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianziŋ séc onac aigina zéhicŋima ³ ninzéŋ ninzéŋginawac wawaŋ meme, zéma goi héihéiac méra baoc ai, zéma miŋ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatén wamma kecaŋzu imuac Anutu maŋgocninawac wésiaiguc nalé séc niŋqelianziŋ. ⁴ Anutuac siŋniŋ waŋ énécmimia, ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna, ini Anutunéŋ gési énécmiyec imi nini ninziŋ. ⁵ Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Nonac buŋa suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néŋ kuha zéma uŋaya téréya zéma ninzéŋ ninzéŋ kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini sugcinaiguc onac niŋac wamma ic dimuhucya kerinŋ ini eŋaoc nindaczu. ⁶ Waŋu ini zéra béra yanda qeriaiguc uŋaya téréyanéŋ nanŋgé énécmiyu ségiségi wamma hénia ac imi késama nonac haka zéma miŋ kewuac haka méndacma wamma kecaŋzu. ⁷ Imuac niŋ onac kekecgina iminéŋ Makedonia zéma Akaia ninzéŋ ninzéŋ ic ionac kicginaiguc séséc héla waŋec. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewuninawac ackuazécnéŋ onac murunec keŋu, Makedonia zéma Akaia ama miŋina eneŋ gezacginanéŋ nindacgic. Waŋu

onac ninzéŋ ninzéŋgina Anutuac muru melemma hezac imuac buŋa surucnéŋ baera baera saima kendarec. Imuac mia neŋaoc, ac imuac me imuac méŋ zéwiŋac ménda hezac. ⁹ Baera baera imuac ic embac eŋaoc imi nini onac sugcinaiguc haréni eneŋ dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu héla kic qeli kekera i weleŋ qemiwiŋ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru lilingéma hagic imi nénézégic nindacziŋ. ¹⁰ Waŋu humuc ic ionac murunec meqelimiyec Naŋa iminéŋ kurumeŋ igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecaŋzu zéma nénézégic. Naŋa imi bianŋguc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéŋ hayu imuacnec neŋaŋ metecgé nénécmimac Yesu imi mia.

2

Paulonéŋ Tesalonika ama areŋa yandaiguc Miŋ kewuac ai nanŋgéma meyec.

¹ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna zéma nauŋ hécnina, neneŋ sugcinaiguc kereŋiŋ imi héla qahac ménda waŋec imi ini eŋaoc ninzu. ² Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areŋa yandaiguc zérabéra zéma gamu qeqe mihiŋcŋi nénécmigic, néŋ Anutuninawac kuhanéŋ nanŋgé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buŋa suruc hiabia imi kileŋ énézédariŋ. ³ Memeseli acnina imi ikoc me niniŋ biria me manam batuc igucnec hahaya qahac, ⁴ néŋ Anutunéŋ ninzéŋgé nénécmima buŋa suruc hiabia imi énézéwiŋ niŋac qutuŋgé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziŋ imi baec ic ségiségi mihiŋcŋi énécmiwiŋ zé qahac, néŋ qeri héhéŋ miŋina Anutu ségiségi mihiŋcŋi miwiŋ zé yomuhuc zéziŋ. ⁵ Nini nalé méŋac méŋ ic méŋac méŋ haléc ac me iwawai méŋac hémbaoc

wamma musunina haihoturu wamma féngéc ménda waŋ énécmianziŋ imi Anutunéŋ héipuc waŋ nénécmizac imi ini ninzu. ⁶ Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buŋa, baec ic méŋac murunec mepé qepési ac méŋac mihicŋiwiŋ zé, kic hihi ménda waŋanziŋ, ⁷ néŋ nini onac suginaiguc ic gum bénzénzéŋa wamma neŋgoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéŋ nambérac héra lolongé énécmima héwiwiŋgé énécmianzac ésécnecc waŋ énécmiyiŋ. ⁸ Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niŋac qerinanéŋ imuhuc donggé énécmima buŋa suruc hiabia imuacnec sac qahac, néŋ kekecnina momacnec efima wai énécmiwiŋ zé ewa hia ninziŋ. ⁹ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, ai kunéŋ yanda mema kuc qema keriiŋ imi ini niŋqelima ninzu ésécnecc onac muru méŋac méŋac yéwéri ménda énécmiwiŋ zé siŋi kaiwe méraninanéŋ ai mema buŋa suruc hiabia Anutu arunec imi énézéanŋiŋ. ¹⁰ Nini ninzéŋ ninzéŋ ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindinanecc képésic qahac keŋha waŋiŋ imi enéŋ kicginanéŋ ninicma héipucnina wanzu. Waŋu Anutu i acguc imuhucyanec. ¹¹ Ini ninzu ésécnecc, neneŋ imi maŋgocnéŋ nambérac héra waŋ énécmianzac ésécnecc eŋac eŋac waŋ énécmiyiŋ. ¹² Waŋu eŋeya héŋgaleŋ amaya zéma edamuyaiguc keremmu niŋac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niŋac hinocgé énécmima meme seli ac waŋ énécmima zéseli énécmiyiŋ.

¹³ Waŋu nini imuac niŋ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéanziŋ. Waŋu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec niŋgic nalé imuaru enéŋ niŋgic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda

waŋec, néŋ Anutuac ackuazéc héla téŋgéŋ waŋu aŋgétigic. Imi hélacnec, ackuazéc iminéŋ mia ninzéŋ ninzéŋ ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac. ¹⁴ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénaoriŋ Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma waŋgic. Héna oriŋ imi enéŋ Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicŋigic ésécnecc ini acguc eŋaŋ baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicŋigic. ¹⁵ Yuda ic enéŋ Miŋ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Waŋu duŋa nini nununesi waŋ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicŋi mima néwécgeŋa baec ic onac ségiségi mihicŋi énécmianzu. ¹⁶ Waŋu ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu niŋac neuŋ héinénécmima képésicgina toroqegic kuaya qeqeya waŋu imuac tetecgiaiguc Anutuac qeri biricnéŋ qacginaiguc mama énépésiyecc.

Paulonéŋ muŋguc keŋ inicmaŋ zé niŋec.

¹⁷ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, nini séwiguc nalé hotonadac wai énécmiyiŋ, waŋu qerinéŋ qahac. Nini muŋguc kic tanecgina inichiŋ zé onac ewa siŋsiŋ hia waŋ nénécmiyu imuac wammanec wamma kecziŋ. ¹⁸ Nini onacmuru hawiŋ zé waŋ nénécmiyu, hélacnec ni Paulonéŋ muŋguc muŋguc onacmuru hamaŋ zé batucgéyi. Waŋu Biria miŋinanéŋ hézicgé nénécmiyec. ¹⁹ Miŋ kewunina Yesu Kristo hamaŋ nalé imuaru némacnéŋ neŋaŋ niŋkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buŋa wammac? Eneŋ imi nonacmuru imuac buŋa wanzu. ²⁰ Hélaacnec, enéŋ imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3

¹ Imuac niŋ muŋguc mambéc waŋbipiwiŋac séc qahac waŋu, tosara nini niŋni sécgéyu neŋacnec you Aten ama areŋa yandaiguc kecziŋ. ² Kecma Kristoac buŋa suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzéŋ ninzéŋ dacmunanina Timoteo i onacmuru méliziŋ. Imi mia meseli énécmima onac ninzéŋ ninzéŋginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu ³ méŋnéŋ méŋ zérabéra hénia hénia qeriaiguc keŋqe haqe ménda wammu niŋac méliziŋ. Waŋu neŋaŋ imi réwéri imuhucya mihicjiwiŋ niŋac nonoporec imi mia eŋaoc ninzu. ⁴ Nini iniguc momacnec kerinŋ nalé imuaru kecma réwéri mihicjiwiŋ imuac mia walac énézéyiŋ. Waŋu hélacnec imuhuc hicjiyec imi ini ninzu. ⁵ Imuac ni acguc muŋguc méŋ mambéc waŋbipimaŋac séc qahac waŋu, ninzéŋ ninzéŋgina imi hémma nimmaŋ zé i méliyi. Imi mia hénia imuhuc me imuhuc ala batuc miŋinanéŋ ala batuc waŋ énécmiyu ai kuneŋ meyiŋ imi hélé qahac wambac niŋac.

*Timoteonéŋ Tesalonika
hénaoriŋ ionac hakagina qacguc
imuac
suruc Paulo ézéyec.*

⁶ Waŋu degucmi Timoteonéŋ onac murunec liliŋgéma hama onac ninzéŋ ninzéŋgina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségiyaguc nénézéyu niŋiŋ. Waŋu zéyecnéŋ ini imi neneŋ onac niŋ waŋaŋziŋ ésécnec nalé séc niŋiŋ qeli qelinec niŋsoroc waŋ nénécmima qerigina waizalaŋ wamma ninicbiŋ zé wamma keczu imuhuc zéyu ninziŋ. ⁷ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, imuac niŋac zéra waiya zéma nununesiiguc kecziŋ, néŋ ninzéŋ ninzéŋgina néŋ meseli nénécmizac. ⁸ Ini Miŋ

Kewuninawac qeriaiguc imuhuc naŋselima keczu imuac niŋac nini niŋni degucmi kekecnina kecziŋ imi hélaguc wanzac. ⁹ Neneŋ neŋaŋ Anutuac wésiaiguc onac niŋ wamma ségiségi yanda mi-hicjiŋiŋ. Imuac mia onac niŋ wamma imuac tasiawac ewa hía dimuhucyanéŋ Anutu meleŋ mini sécgémac zéma niŋaŋziŋ. ¹⁰ Waŋu siŋi kaiwe séc onac kic tanecgina muŋguc inicma onac ninzéŋ ninzéŋgina séha ménda he énécmizac imi mesolaŋaniwiŋ zé qerininanéŋ hélawac zéwelec wanziŋ.

¹¹ Deguc Anutu maŋgocnina eŋeyaoc zéma Miŋ Kewunina Yesunéŋ onacmuru keŋkeŋawac hénanina nénézéyic hémbiŋ zé ninziŋ. ¹² Waŋu Miŋ Kewuninanéŋ goi héihéigina mesai énécmiyu neneŋ goi héihéi waŋ énécmianziŋ ésécnec eŋaŋ sucginaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmima qesalecgé énécmimac. ¹³ Waŋu inéŋ qerigina meseli énécmiyu neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesunéŋ eŋeya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu maŋgocninawac wésiaiguc késpedes solanŋ téréyanec nammu niŋac wanziŋ.

4

*Kecec Anutunéŋ héŋu sécgéanzaŋac
imuhucya.*

¹ Tetecgiaguc, ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, nini Miŋ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocgé énécmiziŋ. Ini nonac murunec ackuažéc megic ésécnec tohomuac hezac séc niŋtoho wamma ini deguc waŋaŋzu imi muŋguc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicji mimu. ² Nini Miŋ Kewunina Yesuac murunec néma pakeŋ ac énézéyiŋ

imi ini ninzu. ³ Anutuac ewa siñ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima ⁴ enaç enaç imi eneya iniña imi météré amuma eeya héima memacac hezac imi niñtegicmac. ⁵ Ic enia Anutu ménda ninzu ienerñ kaiseroac siñ tohoanzu ésécneç méñnéñ méñ héna imi ménda méndacma ⁶ haka imuhucyaiguc neuña ménda logima ninzén ninzén dacmuna méñ me nauñhéra ionarunec méñ ménda mebirimac. Némac niñ, becneç énézéma zéselima zéseli énécmiyiñ ésécneç haka biria imuac tasé kuku miñina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézua. ⁷ Anutunéñ nini çakolaninaguc wambiñ niñaç qahac, néñ kekec téréya kecbiñ niñaç héihéré nénécmiyec. ⁸ Imuac héna yomi çetalizac imi ic méñ qahac, néñ Uña Téréya énécmiyec Anutu iwac mia çetalizac.

⁹ Ini imi Anutunéñ ku énécmiyu goi héihéi wanjamuanzu imuac niñ dacmuna héçgina zéma nauñ héçgina goi héihéi wan énécmimu niñaç ac méñ ménda oénécmiwiñ. ¹⁰ Hélaçneç, eney imi Makedonia baec séc ninzén ninzén dacmuna héçgina keczu ionac goi héihéi wan énécmianzu. Wanu ala sorochéçna imuhucyanec muñguc muñguc wammu niñaç zénañgé énécmima zéziñ. ¹¹ Wanu zéseli énécmiyiñ ésécneç hétéñ waima bénzén kecbiñ zé seliseli wamma eñañ aiginawac niñkumuma méráginanéñ aigina mema kecmu. ¹² Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma keçma iwawai méñ niñaç mété çététañ ménda wamma kecmu niñaç imuhuc zézua.

Miñ kewuac hahayawac zéréñ qéréñ wamma kecmu.

¹³ Ninzén ninzén dacmuna héçnina, eney ic humumia ionac hénia imi ménda nimma ey kecmu

niñaç ménda wan nénécmizac. Niñkumugina qahac keczu ésécneç zésiac wambu niñaç. ¹⁴ Neñañ Yesu humuma muñguc yareç imi ninzén géziñguc yomuhuc nimbiñ; Anutunéñ Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muñguc onagiru hadacmu.

¹⁵ Nini Miñ Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi énézéziñ. Miñ Kewunina hamaciguc kic çelineç keczñ neñañ imi gau yanda hema keczu i méndaçneç onogicbiñ. ¹⁶ Miñ kewunéñ zézé seli acwac çaç çaç yanda zéma kua meme uña orucgina méñaç ewa hétéñ zéma Anutuac témuñ imuac hétéñaçuc kurumeñ igucneç mama ou kurumeñ géléléçyaiguc nammac. Nañu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ienerñ walac yacmu. ¹⁷ Imuac andiaiguc neñañ kic çeli keçera acguc iniguc momacneç nénépésima hosusu qeriaiguc meeñu géléléçyaiguc Miñ Kewunina mihiçniwiñ. Wanu nalé séc Miñ Kewuninaguc momacneç kecbiñ. ¹⁸ Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5

¹ Ninzén ninzén dacmuna héçnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuñawac oénécmiwiñaç ménda hezac. ² Imi mia Miñ Kewuninawac naléya imi siñiyaiguc kowu nene ic ésécneç hamac imi eñaoc niñhumuzu imuac mia. ³ Ic eney luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec keçgic nalé imuaru embac hériyaçuc azi kikiac çenzeñ manzeñnéñ hosuçgéanzac ésécneç kisikiyoñnéñ fukneç haénécmiyu kilençdac néngacmuac séc qahac wammac. ⁴ Ninzén ninzén dacmuna héçnina, ini siñi tunumañiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécneç ménda haénécmimac. ⁵ Ini moczoñ

asac marañac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neñañ imi sinji me tunumanjiguc ménda toroqema kecziñ. ⁶ Imuac neñañ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzen qeli qeli kecma galenj mema séwininawac sinj imi zikima kecbiñ. ⁷ Gau heanzu imi enej sinjiyaguc heanzu. Doku selia nema miñgoñ wañanzu imi enej sinjiyaguc miñgoñ wañanzu. ⁸ Neñañ imi kaiweiguc toroqema kecziñ imuac séwiac sinj sigima ninzén ninzén zéma goi héihéinénj tétécac saiwa ésécnec haima anjénj titiac niñkumunénj yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbiñ. ⁹ Anutunénj eñeya qeri biricayaiguc kerembiñ niñac qahac, néñ neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec anjénj titi mihicñiwij niñac gési nénécmiyec. ¹⁰ Yesu imi neñañ kic qeliiguc me gauiguc eñeyaguc momacnec qeliqeli kecbiñ niñac nonac niñ wamma humuyec. ¹¹ Imuac niñac ini wañanzu ésécnec eñac eñac meseli amuma nanjé amumu.

Tetecgiawac pakenj ac zéma yaizézé ac.

¹² Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nenenj zéwelec énécmizij. Sugcinaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galenjé énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kunenj yanda eeginaguc wammac. ¹³ Wañu ionac aigina niñac goi héihéiiguc eeya ogicogira héiénécmimu. Imuhuc wamma sugcinaiguc luae qema kecmu. ¹⁴ Wañu ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, meseli énécmizij. Qéizénj wamma kecanzu i ackuazécc ku énécmigic, wañu ewagina ménda nanjselima keczu i meseli énécmigic. Wañu qeka meka wañzu i nanjé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczoñ bisiqaténj wañ

énécmima kecmu. ¹⁵ Galenj megic, méñnéñ méñ ic méñac méñ haka biriawac taśé kuku wammiwac niñac. Néñ eñac eñac me ic tosara moczoñ ionac nalé séc haka hiabiawac wañ énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu. ¹⁷ Zéñgé toroya qahac zéwelec wammu. ¹⁸ Haka hénia hénia hicñi énécmianzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminénj mia Anutuac ewa sinj Kristo Yesuac qeriaiguc onac bunja heheya wanzac. ¹⁹ Uña téréyawac geric ménda qéwécgému. ²⁰ Anutuac bianac ara imi mema titi ménda wammu. ²¹ Haka hénia héniaiguc niñgésima haka hiabiawac késa anjénj tima wammu. ²² Haka tanera biria imuac me imuac héñara mema qerictegic amuma kecmu.

²³ Anutu luae miñina eñeyaac solañanec météré énécmima onac qeri uñagina zéma ewa sinjina zéma séwigina moczoñ galenjé énécmima keru Miñ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru kápésic qahac solañanec kecmu. ²⁴ Héihéré énécmizac inénj méñzé méñzéya qahac imuac niñac inénj imi moczoñ wandacmac.

²⁵ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nonac niñac wamma zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya wañ énécmima ninzénj ninzénj dacmuna hécnina moczoñ yaizézégina énézégic nimmu. ²⁷ Ni Miñ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzénj ninzénj dacmuna hécnina moczoñ oloñ énécmigic nindacmu.

²⁸ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianénj onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériaŋ ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika hēnaoriŋ onac kiwi yomi oénécmiziŋ. ² Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma luaenēŋ onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

³ Ninzēŋ ninzēŋ dacmuna hécnina, neneŋ onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbiŋac hezac. Waŋu imuac niŋni sécgézac. Némac niŋ? Onac ninzēŋ ninzēŋgina imi yandima sécgéyu goi héihéi eŋac eŋac kesa keczu iminēŋ yandianzac imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Waŋu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoŋ yanda imuac sugcinaiguc naŋselima ninzēŋgégic imuac suruc imi Anutuac hēnaoriŋ ama séc keczu ionac neŋaoc meemma waŋ énécmianziŋ. ⁵ Imuhuc wannī haka iminēŋ moczoŋ Anutuac niŋgésigési ai solanŋa imuac asé kiwiya wanzac. Waŋu nalé imuaru Anutunēŋ iniru solanŋa waŋgic eŋeya héŋgalenŋ ama arenŋa yanda imuaru kereŋawac séc wammu niŋac ini qenzenŋ manzenŋ mihicŋi énécmigic keczu. ⁶ Waŋu qenzenŋ manzenŋ mihicŋi énécmimu imi onac qenzenŋ manzenŋnéŋ kitiwa hiabia ku énécmimac. ⁷ Waŋu Anutunēŋ solanŋa wanzac imuac mia qenzenŋ manzenŋ bisima kecanzu onac imi niniguc momacnec tacniniŋ mihicŋi nénécmima bakia hiabia meleŋ nénécmimac. Imuac Miŋ Kewunina Yesunēŋ eŋeya kua meme uŋahéra kucginaguc iniguc momacnec kurumeŋ igucnec

⁸ geric bélanjiguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimizu i zéma Miŋ Kewunina Yesuac buŋa suruc hiabia imi ménda niŋtoho waŋanŋu i tasé zéra waiyaguc ku énécmimac. ⁹ Ic imuhucya imi eneŋ Miŋ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséginawac kisikiyoŋ hébēnaŋa mihicŋi énécmiyu memu. ¹⁰ Ini imi nonac héipuc ac énéc énézéya imi ninzēŋgégic imuac niŋac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hēnaoriŋ ninzēŋgégic migic ionac sugcinaiguc naŋu hémma mepési mima welicgé mimu niŋac mama hamac. ¹¹ Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzinŋ; Anutuninanēŋ onac niŋu héihéré énécmiyec imuac sécyā waŋu naŋgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siŋa nimma ninzēŋ ninzēŋ aiya imi iwac kuhanēŋ meselimu. ¹² Waŋu Anutunina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiaya niŋac Miŋ Kewunina Yesuac qaranēŋ sugcinaiguc eeyaguc waŋu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niŋac zéwelec waŋanzinŋ.

2

Héna ac logima kekec.

¹ Ninzēŋ ninzēŋ dacmuna hécnina, Miŋ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neŋaŋ hēnaoriŋ imuac ara ménŋ énézéni niŋgic. ² Bianŋac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya imuaru koroma Miŋ Kewuninawac nalé yanda imi hazac zégic ewa qerigina qekenŋ qeha ménda wamma ménda aurimu. ³ Ménŋnéŋ ménŋ ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu kenŋhéi hahéi ménda wammu. Ac qeŋe haka zéma hēna ac logilogi ic,

kisikiyonac merac mēn hicnijuḡuc nalé tetcgia hamacac hezac. ⁴ Inēn mia hazéc ai meanzac. Inēn anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac sugcinaiguc onogicma eḡeyanec ou naḡ kecma Anutuac ocmuḡiguc tacma eḡeya ézéamuyu héḡgic, ni imi Anutu zémac. ⁵ Ni iniguc kerin nalé imuaru ac imuhucya énézéyi imi ménda niḡqelizu me? ⁶ Eḡeya naléya ducḡiyu hicḡimac niḡac deguc imi neuḡ héimiyu keczac. ⁷ Waḡu ac qeḡe miḡinawac kuc saḡanéḡ bec aiya mema keczac, néḡ neuḡ héimimianéḡ imuhuc wamma keḡkeru nalé waḡuḡuc hēna namuḡa igucnec wagiru neuḡa qahac wammac. ⁸ Qahac waḡu imuaru mia ac qeḡe miḡina iminéḡ wininimac. Waḡu Miḡ Kewunina Yesunéḡ eḡeya kua wéséséyanéḡ ic biria imi qeyu humumac. Waḡu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanéḡ imuhucya imi moczoḡ mebiru énécmidacmac. ⁹ Ic biriawac hahaya imi Biria miḡinawac ai méndacma kuc hēnia hēnia zéma séséc hēnia hēnia zéma kiwi méréra ikora zéma ¹⁰ wawaḡ meme biriawac haka ikoranéḡ humucac buḡa ionac muru hama hicḡi énécmimac. Némac niḡ ieneḡ imi mehiaru énécmimac niḡ ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda aḡgétigic imuac mia imuhuc hicḡi énécmimac. ¹¹ Imuac niḡ Anutunéḡ wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanéḡ sugcinaiguc aiya meyu iwawai ikora imi ninzégéanzu. ¹² Waḡu imi mia ac hēla ménda ninzégéma haka biriawac siḡa nimma kecanzu séc kápésic ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³ Miḡinawac siḡniḡ waḡ énécmimia, ninzégé ninzégé dacmuna hécnina, Uḡa téréyanéḡ

métére énécmiyu ac hēla imi ninzégégic mehiaru énécmimac niḡac Anutunéḡ hēnihénia igucnec énépésiyec. Hénia imuac niḡac nini nalé séc onac wamma niḡni sécgéyu Anutu ewa hia ac ézēwiḡac hezac.

Ini gési énécmiyu aḡgégé titiac buḡa wanzu.

¹⁴ Imuac mia Miḡ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi eḡ énécmiyu késamu niḡac inéḡ buḡa suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec. ¹⁵ Imuac niḡac ninzégé ninzégé dacmuna hécnina, selianec naḡselima ackuažéc kuaninanéḡ zézéya me kiwininanéḡ ku énécmiyiḡ mératéc buḡa imi niḡtoho wammu. ¹⁶ Miḡ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi waḡ nénécmima meme seli ac tetcgia qahac zéma niḡkumu hiabia imi ewa hiawac eḡ nénécmiyec Anutu maḡgocnina iereḡ ¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawaḡ meme hiabia hēnia hēnia zéma acḡinaiguc meseli énécmimaoc niḡac wanzinḡ.

3

Žéwelec welecac ai énécmigic.

¹ Ninzégé ninzégé dacmuna hécnina, tetcgiawac énézéni niḡgic. Ini nonac niḡ wamma yomuhuc žéwelec wammu; Miḡ Kewuninawac ackuažécnéḡ onac sugcinaiguc ai meyc ésécnec foc foc saima kemma ee héihéiyaguc wammac. ² Waḡu ic žipiliḡ žapalaḡa zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niḡac žéwelecmu. Ninzégé ninzégé imi baec ic moczoḡ ionac buḡa qahac, néḡ momac momacnéḡ kēsa keczu imuac niḡac imuhuc zézua. ³ Miḡ Kewunina imi ménžé ménžéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galen memac. ⁴ Onac imi Miḡ

Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninzégézi; Ini zéseli énécmiziñ imi niñtoho wamma emma kecma. ⁵ Miñninanéñ onac ewa qerigina qindiñi énécmiyu Anutuac goi héihéi zéma Kristoac nañseli seliiguc keremmu.

Qéizéñ wamma kecbu niñac goro ac wañ énécmigic.

⁶ Ninzégéñ ninzégéñ dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmiziñ; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec niñareñgégic imi ménda tohoanzu ionac murunec néngacmu. ⁷ Haka silic wañanzíñ imi dimuhuc méndacma wammu imi ini eñac nindaczu. Nini onac sugcinaiguc qéizéñ ménda wamma keríñ. ⁸ Wañu nini onac muru méñac méñ réwéri ménda mihicji énécmiwiñ niñac, onac murunec yaka boñtegic méñ ménda mema neyiñ, néñ méraninanéñ siñi kaiwe séc ai selianec meaniñ. ⁹ Imi mia imuhuc wambiñ niñac qac buñja ménda zé nénécmiyecac qahac, néñ onac muru haka séséha wamma énézéni niñicma méndac nénécmimu niñac imuhuc wañañiñ. ¹⁰ Nini iniguc momacnec keríñ nalé imuaru acguc yomuhuc zéseli énécmiyiñ; Méñnéñ méñ ai memeyawac mézégina tizaciguc nene ménda nemac. ¹¹ Néñ yomuhuc zégic niñiñ; Onac sugcinaiguc tosanéñ mézétiti wamma kecma ai méñ ménda mema eñ keñha wamma acnéñ réwéri sasala mihicjianzu. ¹² Ic imuhucya imi zéseli énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc zéñañgé énécmima yomuhuc zéziñ; Acgina qaiyu ai mema eñañ nene mihicjima nemu. ¹³ Ninzégéñ ninzégéñ dacmuna hécnina, ini haka hiabia wamma kecma ewa qerigina qeka meka ménda wammu. ¹⁴ Méñnéñ méñ kiwi

yomuaru ackuaazéc wañ énécmiziñ imi ménda niñtohoñu ic imuac hénia zéhicñima qéqéhéréñ ménda wammigic gamuya nimmac. ¹⁵ Wañu iwac mia niñgic hazécgina ésécnec ménda wammac, néñ dacmuna ésécnec wañu zéñañgé mimu.

Ac tetecgia.

¹⁶ Luaeac Miñ Kewunina eñeyaoc nalé zéma aigina séc onac muru luae qeénécmimac niñac wanziñ. Miñnina imi momac yanda iniguc momacnec kecma.

¹⁷ Ni Paulonéñ mérananéñ oma yai zézégina zézua. Imi mia kiwi imi nuarunec hahaya imi héñtegicmu niñac asé kiwina yomuhuc oanlua. ¹⁸ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéñ ic tuñ onac muru hema kecma.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mérian ac.

¹ Anjén titi miñina Anutu zéma niñkumunina Kristo Yesuac zézé seli ac niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonén ² ninzén ninzén qeriaiguc nañ téngénna wañec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu mañgoc zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenén guac muru hema kecmac.

Pakeñ ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia baeciguc kenj nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc waima kecbésémañ niñac zénañgé géñi imi, gi ic embac tosara zéseli énécmima pakeñ ac ikora tosara ménda ku énécmima ⁴ nemu suruc zéma hicñisaiaac qac areña imuhucyawac niñkoro ménda wammuc niñ imuhuc wañi. Ac imuhucyanén Anutuac ai areña ninzén ninzén qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néñ néwécgeña zéñ zéma mi-hicñianzac. ⁵ Pakeñ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, wañu goi héihéi iminén ewa qeri qala qala zéma niñtegic qñtegit hiabia zéma ninzén ninzén solaña imuacnec hicñihicñiya. ⁶ Ic embac tosara ieneñ imi sigima ac eñomia imuaru qizizingéma kenjanzu. ⁷ Ieneñ hénia acac kiwi ic wambin zé wañ énécmianzac, néñ eñañ ac me héipuc ac zéanzu imuac hénia acguc ménda niñasarianzu.

⁸ Wañu nini yomuhuc niñanzin, ic embac méñnéñ méñ hénia ac imi hénia dindinacnec méndacmaciguc hénia ac imi hiabia wanzac. ⁹ Hénia ac imi ic solaña ionac niñac ménda hezac, néñ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, hénia ac

logianzu, acgege wañanzu, Anutuac eeya ménda héianzu, késpedes wañanzu, ménda météré amuma kecanzu, kaiziliweñ wañanzu, neñgoc hécgina me mañgoc hécgina unuhumuanzu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanzu, ¹⁰ kaisero wañanzu, icnéñec ic alayaguc me embacnéñec embac alayaguc sero ai meanzu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa niñac haianzu me meanzu, ikoc wañanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méñac méñ pakeñ ac dindina imuac qacqotikicya wañanzu imuhucya. ¹¹ Wañu pakeñ ac iminén mérian miñina Anutunén énézéman niñac qutungé néñec buña suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunén ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

¹² Nuac mia ai ic kenhéi hahéiya qahac zénemma ai buña qenéñec imuac niñac ni kuc mihicñi néñec Miñ Kewu Kristo Yesuwac ewa hia ac ézézua. ¹³ Ni becñec imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima keri. Néñ ni ménda ninzénagéma hénia ménda niñasarima imuhuc wañi, imuac niñ inén kilen wésé ninin wañ néñec. ¹⁴ Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzén ninzénina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacnec qacnaiguc qocgénéñu kuaya qeqeya hezac. ¹⁵ Ic embac moczoñ yandanén anjén timuac séc ackuazéc yominén héla wanzac. Zéyecnén; Kristo Yesunén késpedes ic anjéngina tiénécmiman zé baeciguc mayec. Wañu késpedes ic ionac sugcinaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua. ¹⁶ Wañu Yesu Kristonén nalé horua késpedesna bisiqatén wannéñec haka iminén bianjuc

Miñ Kewunina ninzéhégema kekec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni imuhuc wésé niniñ wañ néñec. ¹⁷ Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicninanéñ ménda héhéña, Anutu momacguc sac keкера, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéñ nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

¹⁸ Nañña Timoteo ni ac pakeñ yominéñ zéseli génzua. Becnec kugéñi bianñac ara imi méndacma ackuazéc iminéñ yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémañ. ¹⁹ Ninzéhéñ ninzéhéñ zéma ewa kétinjkétiñ késa kecbésémañ. Tosara eneñ ewa kétinjkétiñ imi qetaligic qahac wañu ninzéhéñ ninzéhégina imi konduñ zéic ésécnec zéñgédarec. ²⁰ Ic imuhucya ionac suginaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biria miññawac mériaiguc waiérecmiyi.

2

Zéwelec welecac héña.

¹ Imuac ac walac zéma zénañgégémmañ zé wanñua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéqesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima ² ic kewuya kewuya zéma tatac eneña késa keкера moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc béñzéhéñ luaeiguc kecbiñ niñac. ³ Haka imi hiabia, wañu añgéhéñ titi miñjina Anutu ségiségi mihicñi mimacac séc wanñac. ⁴ Anutu imi ic embac moczoñ añgéhégina tiyu keremma ackuazéc héla niñasarimu niñac wañaññac. ⁵ Anutu imi momacguc sac keczac. Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina

acguc momacguc keczac. Inéñ mia hélacnec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianéñ. ⁶ Inéñ ic embac moczoñ neñañ niñac wamma eneña kekecya mulu meme buñawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec. ⁷ Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néñu, ac yomi hélac, ikoc qahac. Ninzéhéñ ninzéhéñ zéma ackuazéc héla imuac qeriaiguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañi.

⁸ Imuac niñac ama séc ic eneñ qeri biric qahac, zéqegetali qahac, méragina téréya meemta zéwelec ai memu niñac wanñua. ⁹ Wañu imuhucyanec embac eneñ acguc séwi usugina imi hénaorin kekecginawac sécyaiguc meamuma hémbéngina héima kecgic inicgic sécgémac. Néñ oruc zucgina hiabianec miñicmiñic zéma goli me hoc boña eneña zéma séwi usu boña eneña ménda haimu. ¹⁰ Wañu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu imuac héniagina mewininimu. ¹¹ Embac méñnéñ méñ moczoñnec niñtoho wamma béñzéhéñ niniñ ai mema kua-mumu. ¹² Embac méñnéñ pakeñ ac ic méñac ézémac me icya miñ mañgoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inéñ ara qaiyu kecmac. ¹³ Adam walac mihicñi mimaguc Ewa mihicñi miyec imuac mia imuhuc zézu. ¹⁴ Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néñ embacac ikoc wammiyu késpedes mihicñiyec. ¹⁵ Wañu embac eneñ séciguc kecma ninzéhéñ ninzéhéñ zéma goi héihéiiguc météré amuma kecma héri haïma merac mihicñiyu añgéhéñ titi mihicñi mimia wammac.

3

Qeria galeñ zéma méra baoc ic.

¹ Ac yominén héla wanzac. Méhénéj héngalenj ai imuac ewayanénj ninjumu wanzaciguc qerianénj ai hiabiawac memañj zé ninjanzac. ² Imuac ninjac héngalenj icnéj aciguc ménda opocopora wamma iniña momacgucac euya wammima qerinéj séwiac sinj sigi kecma ninjegic qinjegicyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima pakej ac hiabianec ku énécmima ³ doku seli sasala ménda nema binj qeqeyawac ménda efima qeri bénzénjac kecma zéqeqetali ménda wamma soukiwa hinac ninjac hémbaoc ménda wamma kecmac. ⁴ Wañu inénj eneyaj ininj merahéra hiabianec galeñgé énécmiyu nambérac héra ienenj iwac eeya séciguc héimima ninjtoho wammimuac hezac. ⁵ (Ic méhénéj méj eneyaj ininj merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc Anutuac hénaorinj hia galeñgé énécmimac?) ⁶ Ewa qeri melenjuguc nalé ménda horugizac ic imuhucyanénj galeñj ménda kecmac. Séwi enej wañu Biria miñina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac mihicñiwac ninjac. ⁷ Sénjanjenj ic ienenj acguc nimigic sécgéanzac ic imuhucyanénj héngalenj ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hinjacma héiwac ninjac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecma ezelañgina kalé kalé ménda kecma doku seli sasala nezélélénj ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañj zé hémbaoc ménda wamma ⁹ Ewa kétinjkétiñj qala qalagija zéma ninzénj ninzénja ewa qeriaiguc téngéyu heheya imuhucya kesa kecmacac hezac. ¹⁰ Wañu walac ala batuc wañj énécmima inicgic héniagina solañj qeqe wañu méra baoc ai ic

onopocgic welenj qeénécmimu. ¹¹ Ininjéccgina imuhucyanec eeginaguc kecma zébiri qébiri ménda wamma qerinéj séwiac sinj sigi kecma ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu. ¹² Méra baoc ai icnéj embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galeñgé énécmimac. ¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ienenj nananjgina hiabia mihicñijima ninzénj ninzénjgina Yesuac wamma kesa keczu imi zénénj hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buñja suruc hiabia imuac hénia sanja.

¹⁴ Ni guaru foc hamañj zé ninzua, néj kilenj kiwi yomi ogénzua. ¹⁵ Kecba nalé horugiyu genj Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañj imi ninj asariwésémañj ninjac ac yomi zézua. Ama imi Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanzac. ¹⁶ Héna téréya yomuac hénia sasañgia imi qeyu hinjac hinjgara wanzac. Imuac ewa éréhéc ménda wanzua. I imi séwiiguc hicñitegirec. Wañu Uñja téréyanénj hénia solañja imi zéhicñiyu kua meme uñja enej héngic. Wañu baera baera zésaigic ic enia enej ninzénjgé migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiyaguc kecanzac.

4

Kiwi ic ikora.

¹ Wañu uñja téréyanénj yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianjuc tosara enej ninzénj ninzénj imi waimu. Wañu uñja biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac pakej ac méndacmu. ² Pakej ac imuhucya imi kiciguc welenj qeqe ic ewa kétinjkétiñj kétiñgina gericnéj oqeyu ikoc ac wañanzu ionac murunec haanzac. ³ Ienenj imi ic me

embac ménda mema qaré kecmu. Wañu nene imuhucya imuhucya ménda nema imuac sigi kecmu. Néñ nene imi Anutunéh ninzéh ninzéh ic zéma ac héla ninzu eneñ ewa hia nimma mema nemu niñac zéyu hicñidarec. ⁴ Iwawai Anutunéh zéyu hicñiyec imi moczoñ hiabia. Imuac niñac ewa hia ézéma késanec wañanzñiguc méñac méñ qequetaliya ménda hezac. ⁵ Anutuac ackuazéc zéma zéwelecninanéh météré mimia wañzac imuac niñac imuhuc zéua.*

⁶ Geñ ac iminéñ dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémañ. Wañu geñ méndacanzañ ninzéh ninzéhac ackuazéc héla zéma pakeñ ac hiabia iminéñ qeri uñaga meyandi wañgémmac. ⁷ Hére embac neñgiawac ac enomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héimima kecmañ zé meefiefi ai mewésémañ. ⁸ Séwiac meefiefi ai imi komodia nañgé gémmac, néñ Anutu eeya héimima kekec iminéñ wawañ memega sasala nañgégéñu kekecga deguc keczañ imuac qeriaiguc zéma kekec hémbénañaga biañguc ha-haya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buñá hegémmac. ⁹ Ac imi hélacnec wañu momac yanda nimma késa kekerawac séc eeyaguc wañzac. ¹⁰ Wañu neñañ Anutu, kicqeli kekera, iwac muru niñkumunina haini hezac imuac niñac héla imuac mia neñañ kucnina moczoñnec ai meanziñ. Wañu inéh momac yanda neñañ añgéh titi miñina keczac, néñ ninzéh ninzéh ic neñañ imi muñguc yanda meemma añgéhñina tianzac.

¹¹ Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima. ¹² Gi sac qeli keczañ imuac niñac méñnéñ méñ

guac niñgic mamaya wambac niñac. Imuac galeñgé amuma guac ac zéma wawañ meme zéma ninzéh ninzéhga zéma niñkumuga solañaguc ninzéh ninzéh ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémañ. ¹³ Ewa qeriga moczoñnec ackuazéc oloñ énécmima zénañgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamañ. ¹⁴ Qeria galeñ ieneñ Uña téréyawac murunec ac zéhicñima méragina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héla ewa hiawac géngéña iminéñ sohowac niñac, imuac niñna mamaya ménda wammac. ¹⁵ Wañu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñnec ai mena yandima keñu héndacmu. ¹⁶ Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec galeñgéma zéngé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, gi añgéh titi geñga mihicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanzu ionac momacnec mihicñi énécmiwésémañ.

5

Welen qeqe ai imuac ai ara.

¹ Ic neñgia ac geriwiguc ménda wammiwésémañ, néñ niñna mañgocga ésécnec wañu bénzéhñec zénañgé wañ miwésémañ. Merac sac qeli méñac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémañ. ² Wañu embac yanda imi neñgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauñgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solañanec wañ énécmiwésémañ.

³ Wañu embac malé téngéh imuac eegina héiwésémañ.

⁴ Embac malé méñ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneñ walac neñgoc mañgocgina

* 4:5: Mat 15:11, Mrk 7:18,19, 1Ko 10:31

zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya ninjaren wammu. Haka imuhucyanéj Anutu ségiségi mihicnji mianzac. ⁵ Embac malé héla imi eneyanec sukusisi wamma keczaciguc Anutuaru ninjkumu kumuya haima sinji kaiwe séc zéngé toroya qahac zéwelec ai memac. ⁶ Embac malé méné séwiac sinja sac méndacma wananzaciguc i imi qeliqueli néj humumia tanec keczac. ⁷ Ac imi acguc énézéna tohoma kecmu, enj imuhucyanec kecmu ac mihicnjiwu ninjac. ⁸ Méjnénéj méné sactasé héra me imuacnec toroqema iniñ merachéra ménda inicgaleñ wammaciguc ic imi ninzéh ninzéh andé qema ic enia onogicma ic biria keczac. ⁹ Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawauguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahaleñ wawanawac kiwiiguc haimimiawac hezac. ¹⁰ Wanju nambérac héra hiabianec galeñgé énécmianzac me ic kian goigina héianzac me ai ic téréya welenj qéénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc keczanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memañ ninjac kekecy qutuñgé amuma keru héipuc wamma héñanžuiguc imuhuc wammimu. ¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwiac sinjnéj héré énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewinjac zé wammu. ¹² Imuhuc wamma ninzéh ninzéh walac késagic imi timbecgéma gésigési acac buña wanžu. ¹³ Imuacnec toroqema ieneñ qéizéh wamma kecmu mézétiti haka imi ninjarenagéma añgétima ama areñ séc lelecgéma embac enjomia kecmu ac nenesicya

lisi sicsaoc olomma kemma ac ménda zézéyawac séc zéanzu. ¹⁴ Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu ninjac wanžua. Ieneñ ic munjuc mema nambérac mihicnji énécmima eneya amaya galeñgéma kecgic hazéc miñina zébiri qébiri ac wanj énécmimanj zé titiña méné ménda mihicnjimac. ¹⁵ Embac qawéc tosara ieneñ bec Biria miñina méndacbiñ zéma lilingéma kenjic. ¹⁶ Ninzéh ninzéh ic méñac sac taséhéra sugcinaiguc embac malé méné keczaciguc ninzéh ninzéh ic eneyaoc embac imi galeñgé miyu hénaorinj qutulanjinanéh yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galeñ tosara hiabianec galeñgé énécmianzu ionac imi séc méné eegina héi énécmima imuacnec buña suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu. ¹⁸ Kiwi téréyaiguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa méjnénéj pañi gocmia tizizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufic ménda hañwésémanj. Imuac ninjac ai icnéñ ai boña memacac hezac. ¹⁹ Galeñ méñac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac wanju ménda nimmima aciguc ménda opocmu. ²⁰ Ic embac késpedesic mihicñianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindiñi énécmigic tosia eneñ haka imi hémma nimma bac yandi yandi wammu. ²¹ Ni pakeñ ac imi kenkésa hakésaya qahac mema genja ewaga ménda méndacma dindiñanec tohowésémanj ninjac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme uña énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli génžua. ²² Gi buña suruc hiabia imuac ai énécmimanj zé ic enjomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémanj. Wanju ic

tosara kápésic wanjic ménda toroqe énécmiwésémanj. Wanju genja météré amuma solanec kecbésémanj. ²³ Gi hafi zepa toroqeu toroqeunec wanjanzanj imuac nij tomenjawac doku sac ménda nema waij doku efefiadac momacnec newésémanj.

²⁴ Kápésic tosara imi ic ionac wéséginaiugc winiñu hicji tegiru bénzérnec hémma niñgésianziñ, néñ kápésic tosara imi andéginaiugc méndacma haanzac. ²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc winiñu hicñianzac. Wanju tosara hiabia qahac imi acguc musanjémuac séc qahac.

6

¹ Welen qeque ic miñhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miñhécgina nalé séc ee héihéi wanj énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buña zéma pakenj acyawac zébiri qébiri hicñiwac niñac. ² Ninzénj ninzénj miñhéc ginaguc keczu imi enej ninzénj ninzénj dacmuna kecziñ zéma ionac niñgic mamaya ménda wammac, néñ énézéna ogicma welen qeque hiabianec wanj énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzénj ninzénj ic, Anutuac siñniñ wanj énécmimia ienenj enjoc késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi héna yomi ku énécmima zénanjé énécmiwésémanj.

Sokiwwac niniñ siñsiñ.

³ Méñnéñ méñ pakenj ac méñ ku énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solanja zéma héna eeyaguc imuac pakenj ac Anutunéñ niñu sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi, ⁴ Inéñ séwi enej wamma héna méñ ménda niñ asarima hazéc ac zéma zé qegetali acwac nimbaoc wanjanzac. Wanju imuacnec mia nimbupuc zéma euqaqac zéma zébiri qébiri zéma

ewa éréhéc biria hicñianzac. ⁵ Wanju ewa qerigina houyu ac héla sohoju héna eeyaguc imuac niñgic sokiwa memec héna tanec wanjanzac imi ionac murunec zéqeqetali ac hicñianzac. ⁶ Wanju niñgic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminéñ kunej yanda nanjé énécmimac. ⁷ Neñan baeciguc iwawainina méñ ménda mema hayiñ, imuac kembiñ zéma imuhucyanec méra enjoc kembiñ. ⁸ Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niñni sécgémac. ⁹ Hinac yandaguc wambiñ zé wanju imi enej manam batu zéma bétac zéma haka sicsaocya héna héna zéma séwi siñ biriaiguc maunumac. Haka imuhucya iminéñ ic embac héré énécmima mebirí énécmimac. ¹⁰ Soukiwa niñac siñniñ wammimia imi haka biria héna héniawac zalia wanzac. Imuac niñac imuac wanjanzu i mesoho énécmiyu ienenj ninzénj ninzénjgina waima rouc wamma kenja wanjic ewa gorogina sasalanéñ qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonéñ Timoteoac pakenj ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néngacma kemma haka solanja zéma wawanj memec eeyaguc zéma ninzénj ninzénj zéma goi héihéi zéma bisiqaténj zéma qeri bénzénj imuhucyawac méndacma kembésémanj. ¹² Imuac gi imi ninzénj ninzénj yaré hiabia imuac qema kecbésémanj. Yaré hiabia qema kekec hémbénanja anjénj tiwésémanj. Héna imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzénj ninzénjga hiabia énézénec. ¹³ Iwawai momac yanda kekec mihicni énécmianzac Anutu iwac kiwaguc zéma Pilatoac muru ninzénj ninzénj ac hiabia zéau énécmiyec

Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli génzua. ¹⁴ Gi zézé seli ac yomi niñ tohoma solañanec zéqindiñi ac méñ ménda mihicñima kecnanec Miñ Kewunina Yesu Kristonéñ wininimac. ¹⁵ Nalé zéyec imi ducñiyu Anutunéñ mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériañ miñina eñeyanec momacguc, héngalen miñina, ic kewu ionac ic kewugina, miñ kewu ionac miñ kewugina wanzac. ¹⁶ Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inéñ edamuya hosucgéwiñac séc qahac imuhucya qeriaiguc keczac. Wañu méñnéñ méñ ménda héñec. Wañu héhéñawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetcgia qahac hema kecmac. Hélañec!

¹⁷ Gi imi baec yomuac naléiguc soukiwaginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémañ, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawaña imuac qahac, néñ ségiségi mihicñi nénécmimañ zé iwawai moczoñ sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niñkumugina haimu. ¹⁸ Haka hiabia sasala wañgic, wawañ meme hiabianéñ kekecginaiguc sécgé énécmiyu efima siña nimma tosara haleñ sécgina haihulac wañ énécmimu. ¹⁹ Imuhuc wamma hofi ama hélaiguc iwawai eeyaguc haigic eñu iminéñ kurumeñac nalé hahaya imuaru qambañgina wañu kekec héla añgég timu.

²⁰ O Timoteo qutuñgé géñgéña imi galeñgéma késa kecma ninñ héla zéañzu, néñ ninñ ikora wanzac, baecac ac eñomia houhouya zéma andé qeçe ac imuac mia andé qema kecbésémañ. ²¹ Ic tosanéñ ac imuhucya nesima kemma niñzéñ niñzéñ waima rouc wamma keñha wañañzu.

Ewa hianéñ iniguc hema kecmac.

2 Timoteo

Yaizéze ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia ² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogéñzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenéh hegémnac.

Miñ kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni siñi kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgéñanzua séc yanda hécna ionac murunec hénima hama deguc ewa qerinina lalacnec mepésimianziñ Anutu iwac mia ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Wañu ewa hia kuneñ yanda nimmañ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wañanzua. ⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc ninzéh ninzéh solaña hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Ninzéh ninzéh imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanéh guaru acguc momacnec hezac imi ninzéhégzua. ⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunéh ai memecac sese géñec imi héiososoc mena geric bélañaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézézua. ⁷ Uña Anutunéh nénécmiyec imi bac yandi yandiac uña qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galen meamuwiñac uña wanzac. ⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic

keczua nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanéh buña suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe nembésémañ.

⁹ Anutunéh mehiaru nénécmima ac téréyanéh héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eneya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁰ Wañu imuac

héla imi nalé yomuaru añgéh titi miñina Kristo Yesunéh mayu hincñitegirec. Inéh mia humuc néhélima kekec zéma haka hehe selia imi buña suruc hiabiaiguc meau nénémiyec. ¹¹ Wañu ni

imi buña suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmañ niñac kumunéhec. ¹² Wañu ni

ninzéhégé mima keczua iwac hénia niñasarizua. Imuac moczoñ yanda mériaiguc haiwa hezac imi inéh kuhanéh hiabianec galen gémanec keru nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda ninzua. ¹³ Gi imi Kristo Yesuac qeriaiguc ninzéh ninzéh zéma goi héihéi késa keczañ imuaru héima namma ac héla nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ.

¹⁴ Uña téréya qerininaiguc kecanzac inéh nañgégéñu ac héla eeyaguc méragaiguc haigéñi imi galenégwésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac keczu imi moczoñ wainéndacgic imi nindaczañ.* Figelo zéma Hemo-gene imi eren acguc ic imuhucya ionac sugcinaiguc keczaoc. ¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanzua. Inéh mia hatac sasala

* **1:15:** Paulonéh Roma baeciguc aciguc opocgic enec nalé imuaru hénaoññ Asia baeciguc kecgic ienéh héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

ségiségi mihicnji némma hésa ic kecba nuac gamuya ménda nimma¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicnji néhec.¹⁸ (Minj kewuninanénj nimmiyu nalé yandaiguc minj kewuninawac murunec goi héihéi mihicjimac niñ wanzua.) Inénj Efeso baeciguc welenj qeçe ai réwéria dimuhucya meyec imi gi genğaoc ninzanj.

2

Kristo Yesuac ténginj ic hiabia.

¹ Nanja, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma² neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnec imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézéna ienenj imuhucyanec ic embac tosara ku énécmimuac séc wammac.³ Imuac gi Kristo Yesuac ténginj ic hiabia éséc nec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémañ.⁴ Ténginj ic kecma kenja wañanzu imi enenj qutulañgé énécmima ténginj ic qac buña énécmiyec i ségiségi mihicnji mimu niñac enanj kekecginawac ainénj ménda qaté énécmiyu kecanzu.⁵ Ménj ogic-qogic ariac mema héná zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc ménj ménda haimimu.⁶ Ai ic ménj ai geriwiguc meanzac iminénj imuac héla walac memacac hezac.⁷ Ac gézézua imi qeriganénj nimbésémañ, minj kewuninanénj ai hénia héniaiguc niñtegic qinjegic haigémmac.

⁸ Buña suruc hiabia gézéwa ninnec séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiyyu yarec i niñqeliwésémañ.⁹ Buña suruc hiabiawac niñac wamma ni kápésic ic éséc nec señ hésanéñ qaté némmuac séc zéra béra mihicnji néngic, néñ Anutuac

ackuaazéc imi qatémuac séc qahac.¹⁰ Imuac ni ic embac Anutunénj megési énécmiyec ionac niñ wamma iwawai moczonj bisiqaténj wañanzua. Imi mia ienenj acguc Kristo Yesuac qeriaiguc anğénj titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetecgia qahac imi momacnec énécmiyu memu niñac imuhuc wañanzua.¹¹ Ac yomi hélaguc, nini Minj Kewuninaguc momacnec humuziniğuc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbinj.¹² Qenzenj manzeniguc meseli-winiğuc momacnec ic kewu wamma kecbinj. Wañu minj kewunina qaecgé miwiniğuc i acguc qaecgé nénécmimac.¹³ Nini ménzé ménzé wambinac séc, néñ inénj eneya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niñ nalé séc ménzézé ménzézé qahac kecanzac.

Ai ic Anutunénj niñmimia.

¹⁴ Eluj unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zéenj zéma ménda wammu niñac Anutuac* kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nanğé énécmimacac séc qahac, néñ nénéwécgenjac ac imuhucya niñzu i mebiri énécmianzac.¹⁵ Gi imi ac héla imi dindinaneñ niñtegicma ai ic gamu qeçeya qahac zéma niñgémmacac séc, Anutuac wéséyaiguc genğa mihicnji amumañ zé nimma seliseliiguc aiga mewésémañ.¹⁶ Ac biria gorosonja zégic néngacma kecbésémañ. Ac imuhuc wañanzu imi enenj kenkecma kenkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu.¹⁷ Acginanéñ wizi selia éséc nec saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugcinaiguc Humeneo zéma Fileto keczaoc.¹⁸ Humuc igucnec yayac imi bec hicniyyu tecgéyec zéma ac héla imi zésigima énézényic ic tosara ionac niñzénj niñzénjgina

* 2:14: Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc Minj kewu zéma Kristo ogic hezac.

melema bacgéanzac. ¹⁹ Néñ Anutuac sérañ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hingac seligima nomuzac. Miñ kewuninanéñ eñeya buñahéra inic tegicanzac. Wañu méñ yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecanzu séc biria héñacya memu. ²⁰ Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanéñ memeya zéma zéic icnéñec memeya zéma baecnéñec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néñ tosara imi ai eñomiawac késaanzu. ²¹ Imuac méñnéñ méñ haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wañu miñ kewuginanéñ késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wañu ai hiabia hénia héniaiwac haiyu mambéc kecmac. ²² Wañu gi imi sac qeliac séwiac siñ imi qizizíngéma qeri lalacnec miñ kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solañja zéma ninzéhñ ninzéhñ zéma goi héihéi zéma luae ninjac méndacma kemmu. ²³ Wañu ac sicsaocya zéma ac qelañawac zéñ zéma haka imi waina keñu. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéñ hicñianzac. ²⁴ Miñ kewuninawac welen qe qe ic imi, acnéñ ménda euma, ic embac moczoñ ionac gum bénzénzéhñ wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wañgic kilen bisiqatéhñ wañ énécmianzac. ²⁵ Wañu ic tosara eneñ ac qe qe wañgic qeri bénzéhñguc paken ac wañ énécmima. Anutu eñeyaoc qerigina melen énécmiman zé nimma nin énécmimaciguc ac héla nin tegicmu. ²⁶ Wañu qerigina béréñgéyu Biria miñinawac ac bétacya zéma iwac ewa siñ qaté

énécmima hezac imi hetecgé amuma néñgacmu.

3

Nalé tetcgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

¹ Nalé tetcgemañ zé wañu yéwéri naléya imi hamac. ² Ic embac ieneñ eñañ sac siñniñ wañamuma soukiwawac siñ yanda nimma séwi eñeñ wamma tétéc qe qe wamma zébiri qébiri wamma neñgoc mañgoc ac qe qe wañ érécmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecma ³ goi héihéi qahac kecma kápésic ménda wai amuma ac zéráguc kuaiguc haihai wamma qeri siñgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma ⁴ andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecma eñeya meyacamuma Anutuac siñ qahac, néñ néwécgeñaguc eñeya séwiac siñ ninjac wamma ⁵ Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qacgéma kecanzu. Wañu gi imi ic imuhucya héñacgina mewésemañ. ⁶ Ic imuhucya sugcinaiguc tosara eneñ amaginaiguc emma embac bobologocya, kápésic réwéria serima séwiac siñ hénia hénianéñ hérémiyu keñkeña imuhucya héréma énépésianzu. ⁷ Embac imuhucya imi nalé séc nininñ ninareñ wammu, néñ ac héla nininñaguc keremmuac séc qahac wammac. ⁸ Becnec Yane zéma Yambere* iereñ Moseac hazéc wammiyoc ésécnec ieneñ acguc ac hélawac hazéc wammianzu. Wañu ieneñ imi ewa qeriginanéñ houyu ninzéhñ ninzéhñac héniaiguc keñ bipigic. ⁹ Wañu ic éréhéc ioraru hicñiyec ésécnec ieneñ acguc horua ménda keñgicnec

* **3:8:** Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néñ sasalanéñ méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meyc iorac qacgira zéma ninzéhñganza. (Mmh 7:11,22)

hakagina qelaja imi wininiyu héndacmu.

Pauloac pakej ac teteogia.

¹⁰ Nuac pakej ac zéma wawan meme zéma ewa sijna zéma ninzénj ninzénj zéma luaenénj mambéc kekec zéma goi héihéi zéma nanañ seliseli zéma ¹¹ nunesi wañ nénéña zéma qenzen manzen zéma Antiokia zéma Ikonion ama areña yandaiguc haka biria wannéngic imi zéma nunesi dimuhucya mihicñiyi imi geñ hélacnec héndacma ninjegicnec ésécnec miñ kewuninanénj haka imuhucya igucnec ni metecgé néñec. ¹² Wañu ic méñnéñ méñ Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbiñ zé wammu ienen acguc ununesi mihicñimuac hezac. ¹³ Ic biria zéma ikoc ic ienen muñguc yanda biri seligima eñañ ikoc wañ énécmigic imuhucyanec ikoc wañ énécmima kecmu. ¹⁴ Néñ gi imi ackuazéc héiqelima ninzéngeañzanñ imuac nañselima kecbésémañ. Mérenénj kujéngic niñarenjéñec imi geñgaoc ninzán. ¹⁵ Wañu gi komocga igucnec kiwi téréya imi oloñ niñ wañanzanñ. Kiwi téréya iminénj mia kuhanénj ninjegic qinjegic mihicñi géñu, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzénj ninzénj késa keczanñ, ninzénj ninzénj imuac héima namma añgér titi hia mihicñiwésémañ. ¹⁶ Kiwi téréya imi moczoñ Anutunénj hinocgé énécmiyu ogic. Imuac iminénj méra nénécmiyu pakej zéma zémindi mindiñi zéma meqeliqeli zéma kekec solañawac qeriaiguc meefiefi ai hia mewiñ. ¹⁷ Imi mia neñañ Anutuac ichéra séc ai hiabia hénia hénia hia wambiñac séc solañaniwiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac.

4

¹ Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu kecmu kic qeli zéma humumia momacnec niñgési nénécmimac iwac hahaya zéma iwac héñgaleñ amaya niñac wamma zéseligénzua. ² Gi ackuazéc téréya imi zésai énécmiwésémañ. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewésémañ. Wañu réwéri horugiyu nañselimanec ackuazéc iminénj ku énécmima kápésicgina zéasari énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwésémañ. ³ Kecma nalé méñ hayu ic embac ienenj pakej ac héla imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezacgina siña méndacma eñañ singinawac séc énézégic méndac énécmimu. ⁴ Wañu ac hélawac andé qema nemu surucac gezacgina haimu. ⁵ Wañu gi mia ai imuac me imuac séc mesigi wañamuma zéra waiya seligima buña suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha séc meyacdacna.

⁶ Ni waiñ sese* ésécnec kekecna bec pocgéwa kenkeñ naléna imi ducñima hazac. ⁷ Ni yaré hiabiawac qema hénia kemmanñ zé zénéñec imi keñ metecgéma ninzénj ninzénjna galengéma kecanzua. ⁸ Imuac bianñ kecmu nuac niñ wamma haka solañawac opoc nuac buña haiyu mambécñawac hemac. Imi mia miñ kewunina zégésigési ic solaña inénj mia nalé niñu hezac imuaru ni némmac. Wañu nenanec sac qahac ic embac Miñ Kewunina muñguc winini nénécmimac imuac wañanzu moczoñ yanda momacnec énécmimac.

⁹ Gi focdac nuacmuru hawésémañ. ¹⁰ Dema imi baecac iwawai niñac wamma wainémma Tesalonika ama areña yandaiguc

* 4:6: Waiñ sese; 3ucmanañ ai mewiñ zé nalé tosaraiguc doku me waiñ pocgémanjgic.

keñec. Wañu Kreske imi Galati-aiguc, Tito imi Dalmatia baeciguc kendaroc. ¹¹ Luka momacguc sac niguc keczac. Hamañ zé wamma Mareko wagicna momacnec hamaoc. Inéñ ainawac méra nénéñawac séc wanzac. ¹² Tikiko miã méliwa Efeso ama areña yandaiguc keñec. ¹³ Wañu hamañ zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémañ. Wañu kiwina imi kiwi limbi limbiña tosara zéma kiwi yañ séwélanéñ memeya imi momacnec mema hawésémañ. ¹⁴ Aiñnéñ iwawai meme ic Aleksande imi biria sasalanec wannéñec imuac haka wañec séciguc miñ kewuninanéñ tasé kumimac. ¹⁵ Gi acguc iwac mia galeñ mewésémañ. Ic imi acnina selianec qegetali wañ nénécmiyec.

¹⁶ Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala méñnéñ méñ héipuc ménda wannéma moczoñ wai néndacgic. Néñ képésic ginaguc ménda zé énécmimac niñ wanzua. ¹⁷ Neñ hena ac imi zésaiwa keñu ic enia ieneñ nindacmu niñac wamma Miñ Kewuninanéñ niguc namma meseli néñec. Wañu laion kuagina igucnec metecgé néñec.† ¹⁸ Miñ kewuninanéñ neñ kurumeñac héñgaleñ amayaiguc keremmañ niñac biria imuac me imuacnec metecgé némma añgéñna timac. Imuac iwaru mia edamuya nalé tetecgia qahac hemac. Héñlacnec!

Mozoc ac.

¹⁹ Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizézéna énézéna. ²⁰ Erasito imi Korinti ama areña yandaiguc waima kerec wañu Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama areña yandaiguc waima

hayi. ²¹ Sanjeña naléya ménda ducñiyu foc hawésémañ. Eubulo, Pude, Lino, Kilaudia zéma ala sasala ieneñ imuhucyanec guac yaizézéga zézu. ²² Ni imi Miñ Kewuninanéñ guac ewa qerigaiguc momacnec kecmac niñ wanzua. Ewa hiayanéñ iniguc hemac.

† 4:17: Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

Tito

Yaizéze ac.

¹ Anutuac welen qeque ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buja qeque ichéra ienen ninzén ninzéniginaguc wamma, kekec solanawac ac héla imi ninjegicma, ² kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu ninjac nanjé énécmimawac ai buja zénéjec. Wanju kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inén becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézýec imi mia. ³ Anjén titi minjina Anutu enjyaoc ackuazécya imi naléyaiguc zézé ic onac kuagina mema zéhicnyec. Wanju ai imi memañ ninjac ninjumu némma zéselinéjec. ⁴ Wanju Anutu manjoc zéma anjén titi minjina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma luaenén ic séc momacnec késa keczu ninzén ninzén héla imuac qeriaiguc nanj ténjénna keczan Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc ninjac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinjadacma ama arenja kunen kunen séc imuac qeriawac galen kumu énécmima kembéséman ninjac imuhuc wanjéni. ⁶ Képésic solan kecma embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienen ninzén ninzéniguc nanjeligic, météqététañ merac me ac qeque meracgaguc ménda zémigic kecanczac ic imuhucya imi qeriawac galenac kumu miwéséman. ⁷ Héngalen ic imi Anutuac ama galenja kecma kápésic solan kecma enjya ewa sij ménda méndacma qeri bélanjaguc qahac kecma doku seli ninjac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamanj zé

ikoc ménda wammacac hezac. ⁸ Wanju ic kian goi héihéi wanj énécmima, haka hiabianec sijna nimma, memaamuma, kekec téréya kecma, séwiac sij sigima kecmacac hezac. ⁹ Wanju ackuazéc ménzézé ménzéya qahac iminén ku énécmianzac imuac séciguc nanjselima kecmac. Imuhuc wanju inén ic embac hiabianec ku énécmima zénanjé énécmimacac séc wamma. Imuhuc kecmaciguc hénia imi qetalima zéanzu ionac imi efma ac zéénécmimacac séc wamma.

¹⁰ Ic sasalanén ac qeque wamma ac harénja zéma ikoc wanj énécmima kecanczu. Sucginaiguc séwi taségina hericma kekera Yuda ic imi enenjosara onogicma imuhuc wanjanzu. ¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi mizicgéna acgina qaimac. Ienen imi ikoc wanj énécmima iwawai onagicbinj zé hénia ménda ku énécmimucac hezac imuac ku énécmianzu. ¹² Krete ic ionac muru enjan kua meme ic ménjénj yomuhuc zéyec; Krete icnén nalé séc ikoc wamma hasén jan biria tanec kecma mézétiti wamma tomenjina wac wamma kecanczu. ¹³ Héipuc ac imi nimba hélacnec wanjac. Imuac ninj gi selianec zémindinjan wanj énécmima ninzén ninzénjina mesolanjanimu. ¹⁴ Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeanzu ionac zézé seli imuac gezacgina ménda haimu. ¹⁵ Hélacnec, kápésic solan ic ionaru imi iwawai moczonj kápésic solan wanjanzac, néj haka onjina wamma ménda ninzénjéanzu ionaru imi iwawai ménjénj ménj kápésic solan ménda wanjanzac. Ic imi enenjos wagina zéma ewa kétin kétinjina momacnec zapi qeqeya wanjanzac. ¹⁶ Ienen imi kuaginanén Anutu nimmizua zéma wawanj memeginanén jaecgéanzu. Ic imi enenjos ewa lolonj acwac wamma ac qeque wanjanzu,

néj haka hiabia ménj memuac séc qahac.

2

¹ Wañu geñ mia pakeñ ac hélawac séciguc zéwésémañ.

² Wañu ic yanda énézéna gum bénzénzénj wamma eebipiginaguc wamma séwiac siñ sigima ninzénj ninzénj zéma ala siñ zéma nanañ seliaiguc solañanimu. ³ Wañu embac yanda énézéna ieneñ imuhucyanec wawañ memegina météré amuma kua kisañiguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kekec hiabiawac kiwi embac wammu. ⁴ Imuhuc wamma eñaoc embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi wañ énécmima ⁵ gum bénzénzénj wamma késpedes solañ kecma

ama aigina hiabianec galeñgéma euhécgina niñtoho wañ énécmimu. Imuhuc ménda wañgic, Anutuac ackuazéc imuac mematiti hicñiwac niñac. ⁶ Ic merac imuhucyanec meseli énécmima niñgési amuma kecmu. ⁷ Wañu gi geñgaoc haka imuac me imuac wammañ zé hiabianec wanna, kicginaiguc séséc hiabia wammac. Wañu pakeñ késpedesira qahac eeyaguc zéma ⁸ ac solañja zéqetali wammuac séc qahac imuhucya énézéna, hazéc ieneñ ikocac zéwiñ zé hocma gamugina nimmu. ⁹ Welenj qeque ic énézéna miñgina ionac ac niñtoho wandacgic ewa hia nimmu, néj qegetali ac ménda zéma ¹⁰ señ kowu ménda nemu, néj welenj qequeac haka hiabia moczoñnec énézégic hémmu. Imuhuc wañgic, wawañ memeginañéñ añgégj titi miñgina Anutuac pakeñ ac imi mezeric qezeric wammiyu eeyaguc wammac.

¹¹ Anutuac añgégj titiac ewa hianéñ ic embac momac yanda neñañaru nénézéyu wininima ¹² pakeñ ac wañ nénécmiyu iwawai

eeyaguc qahac zéma baecac siñniñ imi moczoñj waidacma hakanina mezeric amuma kekec solañja zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwiñac hezac. ¹³ Imuhuc kecmanec niñj mambéc mozocyaguc zéma Anutu yanda añgégj titi icnina Kristo Yesuwac asac mararañnéñ hicñitegiru hémbiñj zé imuac nimbupuc wamma kecbiñj. ¹⁴ Inéñ héna biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima eñeya hénaoriñ buñawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbiñj niñac doenina meyc ¹⁵ Gi ac imuac énézéma meseli énécmima kuc buñanéñ zémindiñi énécmima ic imi eneñ guac niñgic ic eñomia ménda wammac.

3

¹ Gi héiqelima énézéna niñqelima baec galeñ me ai memeac qac buñaginaguc imi niñtoho wammu. Wañu ai hiabia hénia hénia hezac imi wambiñj zé zéréñ qéréñ wandacmu. ² Wañu ic méñnéñ ménj zébiri qébiri zéma zééñ zéma ménda wammu, néj gum bénzénzénj wamma ic embac momac yanda ionac qeri bénzénj moczoñnec wañ énécmidacmu. ³ Neñañ becneñ imuhucyanec nininina qahac kecma niñtoho ménda wamma rouc wamma séwiac siñniñ ségiségi hénia hénia imuac welenj qema kerin. Wañu qeri biric wamma nimbupuc wañamuma mézétiti wañamuma kerin. ⁴ Wañu añgégj titi miñgina Anutuac goi héihéiya zéma ala siñ neñañ niñac iwaru hemiyec iminéñ hicñitegirec nalé imuaru, ⁵ añgégj tinénécmiyec imi neñañ mema wañiñ haka hiabia imuac niñ qahac, néj eñeya goi héihéiya niñac sac wamma kekec qeliawac dokunéñ zuacnécmima Uña téréyawac hicñihicñi qelianéñ añgégj tinénécmiyec. ⁶ Wañu añgégj

titi miñina Yesu Kristoac murunec Uña Téréya kuaya qeçeya pocgé nénécmiyec. ⁷ Imi mia neñañ iwac ewa hiyawac niñac wamma ic solaña zénénécmiyu kekec hémbénaña imuac nimbupuiguc kecma mératéc meme ic wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

⁸ Ac zéma mazua imi ménzé ménzéya qahac. Imuac gi selianec ninzénégéma énézéna Anutu ninzénégéanžu ieneñ haka hiabiawac wañhumuma memu. Ai buña imi hiabia, wañu ic embac nañgé énécmimia wanzac. ⁹ Néñ qesiçesi ac oyoña zéma hicñisai hénia imuac suruc zéma zéqeçetali ac zéma hénia acac zéeminiñ qeminiñ imi qiziziñgévésémañ. Ac imuhucya imi héla qahac haréjanec. ¹⁰ Héna ikorawac wamma héndéñ amuma kenzac imi ac goro momacguc me éréhéc ézémaguc waina eñeyanec kecma. ¹¹ Gi nintegiczañ ésécneç ic imuhucya imi ic herañ herañgia, hakaya birianéñ kawéya qeamuma ic biria wañec.

¹² Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama areñaiguc hama mihicñi némbésémañ. Ni ama imuaru kecha sanjeña naléya imi tecgémac. ¹³ Héna acac ic Zena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmina hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézézéngé érécmina iwawai mén niñac ménda hocmaoc. ¹⁴ Ic embac hécnina acguc énézéna haka hiabiawac niñarenégéma kuamumu. Imi mia kecma haréjanec ménda wammu niñac. Imuac mia iwawai imuac me imuac wamma hocbiñac niñzu séc walac mihicñigic ai buñayawac hemac.

¹⁵ Ic niguc kecçu ieneñ moczoñ guac yaizézága zézu. Gi acguc ninzén niñzéniguc ala siñ wañ nénécmianžu ionac nonac niñ wamma yaizézá ac énézéna.

Anutuac ewa hiayanéñ ic tuñ onac muru hemac.

Filemon

¹ Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac ic munana Timoteo nerej ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma ² embac soroc, ninzéh ninzéh naujnira Apia zéma Yesuac téngij ic* momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénaorij azoroanzu ionac muru momacnec ³ Maṅgocnina Anutu zéma Miṅ Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma luaenéh onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzéh ninzéhna.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzéh ninzéhga zéma goi héihéiga Miṅ Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda neṅaṅ muru hezac imuac buṅa surucya niṅanzua. Nimma nalé séc zéwelecnai guc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézézanzua. ⁶⁻⁷ Ic muna, geṅ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzanj imuac niṅac guac goi héihéiga iminéh ewa qerina mehiaru néṅu ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qerinai guc Kristoac wamma késa kecziṅ imi niṅasari yacgéna, goi héihéiga ninzéh ninzéhga igucnec hahaya iminéh héla sasala haimac.

Paulonéh Onesimoac wamma Filemon zéwelecmiyec.

⁸ Imuac niṅac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémaṅac hezac imi wambésémaṅ niṅac meefima ac selianec gézémaṅac séc wanzac, néṅ ⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiiguc namma zéwelec gémmaṅ zé wanzua. Imuac, ni ic neṅgia Paulo, Kristo

Yesuac wamma hésa ic kekeranéṅ ¹⁰ nuac ninzéh ninzéhac nanna Onesimoac niṅac welecgéngzua. Inéh mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc aṅi mema mi-hicniwa ninzéh ninzéhac naṅna waṅec. ¹¹ Ic imi becnecc guac muru eṅomia kerec, néṅ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac séc waṅecac keczac. ¹² Nuac wéiwécna keczac ic yomi méliwa liliṅgéma hazac. ¹³ Ic imi nena aṅgétiwinecc buṅa suruc hiabia niṅac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatac késama méra némbacnec, ¹⁴ néṅ ewa momac ménda wambésémaṅiguc haka méṅ ménda wammaṅ zé ninzua. Ewa hiawac aiganéh geṅga siṅgawac qahac, néṅ zéhinociguc wambaṅ niṅac. ¹⁵ Ic imi nalé hotoṅadac waigemma kerec imuac hénia imi, liliṅgéma hayu hémbénaṅa wagicbésémaṅ niṅac gezanj. ¹⁶ Degucmuacnec, ic imi welenj qeṅe ic qahac, néṅ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémaṅ. I nuac muru eeyaguc wanzac, néṅ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Miṅ Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

¹⁷ Gi nuac niṅ niṅna ai momacga wanzuaiguc, héihéré néṅanzaṅ éséc héihéré miwésémaṅ. ¹⁸ Inéh guac muru haka biria méṅ waṅec, me taséya méṅ hegézaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmaṅ. ¹⁹ Ac teteccgia yomi imi Paulo neṅ mérananéṅ ozua. Nenaoc tasé imi kumaṅ. Geṅga kekecga iminéh nuac muru tasé ésécnec wanzac, néṅ imuac hénia imi ménda zéwa niṅ qeliwésémaṅ. ²⁰ Ic muna, Miṅ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihiṅjimaṅ zé ninzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina

* **1:2:** Kristoac hénia oriṅ imi téngij ic ésécnec Biria miṅinaguc yaré qema seligima nambinjac hezac.

mehiaruna.

²¹ Niñtoho wañ némbéséman zéma ninzénge gémba ewana déñ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac wañ némbéséman imi niñtegiçma kiwi yomi ogénzua. ²² Imuhuc wamma nuac niñac ama qeria saméña mén qeusuñna nammac. Imi mia zéwelecgina niñac wamma niñnéñu onac muru lilingéma hamañ niñac qerinanéñ haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéñ yaizézégina zézac. ²⁴ Wañu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachécna ieneñ acguc imuhucyanec wañ énécmizu. ²⁵ Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéñ qeri uñaginaguc hemac.

Hebiraio

Anutunéh Yesuac kuaya mema nénézéyec.

¹ Becaru Anutunéh kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéañec. Wañu Anutu iminéñ mia ² nalé hicñima hayec yomuac tetcgiaiguc Nañawac murunec neñañ ackuazéc nénézéyec. Wañu inéh Nañá imi iwawai momac yanda mératéc memac niñac kumuyec. Wañu nañá inéhñec mia baec kurumeh iwawai moczoñ zéyu hicñidarec. ³ Nañá imi mia Anutuac edamuyawac zilaloña zéma iwac kekecyawac tanera kéréndéh wanñac. Wañu eñeya ackuazéc kuhaguc iminéñ baec kurumehñac iwawai moczoñ nañgéma kápésicnina zuaczuac ai imi medacma ou eñeña kekera Miñ Kewu iwac héiyaiguc emma tarecac tacñac. ⁴ Wañu qac buñaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uña ionac qacgina ogicogira wanñac, hénia imuac niñ imuac séciguc kua meme uña onogicma eñeña kecanñac.

Yesu imi kua meme uña onogicma eñeña wanñac.

⁵ Anutunéh kua meme uña sugcina igucnec mérac méh yomuhuc ézéyec? Gi nuac Nañna; Ni deguc gi miñicñigénzua. Wañu muñguc mérac méh yomuhuc ézéyec? Ni iwac mañgoc wammiwa, inéh nuac nañna wammac. ⁶ Wañu inéh méréc merac Nañá imi wagicma baeciguc muñguc lilingéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uñahéra moczoñ yanda eneh i mepésimimu zéyec. ⁷ Wañu kua meme uña onac mia yomuhuc zéyec; Inéh kua meme uñahéra énézéyu luhuc ésécnec wammu.

Wañu welen qequehéra énézéyu geric bélaña wammu. ⁸ Néñ Nañawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacga edamuyaguc imi nalé tetcgia qahac hemac. Wañu kekec solañañéh guac héngalen ama areña yandagawac ic kewu tacya wanñac. ⁹ Gi imi hénia solañawac wamma hénia biriawac mézéga tianñac; Imuac mia Anutu, guac Anutugañéh ségiségi wamma halécnéh météré gémma alahécga onogicma mema yacgéñec. ¹⁰ Wañu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miñ Kewunina, geñ mia baecac qambañá haima kurumeh acguc mena guac méra kiwiga wanñac; ¹¹ Wañu iwawai imi moczoñ qahac wammu, néñ Miñ Kewunina, gi imi hémbénaña kecbésémañ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécnec bobogima tegicdacmu. ¹² Wañu iwawai tosara imi séwi usu ésécnec hainetec wambésémañ. Wañu imuhucya imi maleku ésécnec melemma méiméiya wammu, néñ gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléga imi tetcgia qahac hema emma hemac. ¹³ Wañu néma naléiguc kua meme uña ionarunec méñac méñ yomuhuc zéyec? Geñ nuac héinaiguc tacñanec neñ hazéchécga onopocba héná titiga wandacmu. ¹⁴ Kua meme uña imi moczoñ welen qequeac uña, kápésic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénaña memuac hezac ionac welen qenénécmimu niñac méli énécmimia.

2

Técgina nimma kecmu.

¹ Imuac mia ackuazéc niññ imuac qéhéréngéma téc nimma kecñi, doku birianéh kisañ nénécmima kembac niñac. ² Héna ac kua meme uña ionac murunec zézéya wañec iminéñ seligima

nañec. Wañu héna ac imi logima ménda tohogic imi eney moczoñ haka imuac kitiwa dindiñacnec késadacgic. ³ Imuhuc wañgicguc neñañ anjéñ titi eñeña imuhucya andé qewiñguc imuac kitiwa dimuhuc qiziziñgéma ogicbiñnec? Anjéñ titiac buña imi mia walac Miñ Kewuninanéñ zéhicñiyec. Wañu gezacginanéñ niñgic ieneñ héipuc selia wamma nénézégic. ⁴ Wañu iniguc momacnec Anutu eñeyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicgia zéma, kiwi icnéñ ménda memeyawac séc hénia hénia eñeya ewa siñ méndacma Uña téréyawac sese séc qema nénémiyec iminéñnec mia héipuc ac wañ nénécmiyec.

Gamu niñuguc meyac miyec.

⁵ Yomuhuc zéanzin; Anutunéñ baec kurumenñ hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiçuc ménda haiyec. ⁶ Néñ méñnéñ kiwi téréya méñgicguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miñ Kewu, geñ ic imuac niñna némariá wañu niñmianzan? Wañu ic ac nañawac ninna némariá wañu goiya héianzan? ⁷ Nalé hotoñadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéñ ic kewuac opocya héimiyec. ⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welenñ qemimu niñac hénia duandiaiguc onopori zéneç. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekerá méñ ménda hezac, néñ nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéñ solañanec ménda welenñ qemimanec kecanzu. ⁹ Wañu Yesu imi nalé hotoñadac kua meme uña ionac ewa bacginu kecma humucac qenzeña qema niñec. Wañu imuac niñ edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic kewuac opoc héimiyec. Wañu neñañ haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya

niñac ic embac momac yanda neñañ niñac wamma humucac howura nenimmac niñac imuhuc hicñimiyec wanzac.

¹⁰ Wañu iwawai moczoñ yanda imi iwac murunec hicñima iwacnec sac wamma kecanzu. Imuac nañhéra sasala onagicma edamuiguc kereñ kereñawac ai imi memañ zé ionac anjéñ titiac Miñ Kewunina qenzeñ manzeñ mihicni mima métérémiyec imi niñni sécgézac. ¹¹ Météré ai miñina zéma météré énécmimia imi momacnec mañgocnina momacguc iwac murunec hicñihicñiya. Imuac niñac gamuya ménda nimma dacmuna héçna zénéneçmiyec. ¹² Acya méñ yomuhuc hezac; Ni munahéçna ionac muru qac buñaga zéau énécmima gési énécmimia ionac suginaiguc guac legic héimañ. ¹³ Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiselimanñ. Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac héçna Anutunéñ nénéña. ¹⁴ Ic méñac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc, imuhucyanec Yesu acguc neñañ niñac wamma humucac kuha késa keçzac Biriá miñina imi mebirimanñ zé neñañ séwi busu mema humuyec. ¹⁵ Wañu humucac bac yandi yandi wañgic kekeçgina heheya séc qaté énéçmiyu Biriá miñina welenñ qemiançgic séc hulac énéçmimanñ zé imuhuc wañec. ¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uña nañgé énéçmimanñ zé qahac, néñ neñañ Abarahamac qeli nañgé nénéçmimanñ zéma imuhuc wañec. ¹⁷ Hénia imuac niñac, i imi munahéra neñañ séc wañec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinéneçmima qeri hélanéñ ic embac neñañ doenina memañ

zé imuhuc wanjec. ¹⁸ Eneyaoc manam batuciguc keremma qenzen manzen qeyec imuac niñ ic manam batuciguc keczu imi hia nanjé nénécmimacac séc wanzac.

3

Mosenéj welen qeqe ic, Yesunéj Nañá wanzac.

¹ Zéma mazua imi hénia yomuhuc niñac zézua; Kurumen niñinanéj héihéré énécmiyu neñawu momacnec dacmuna térya keczin imi ninzéhéma zéauanzin imuac Méliméli icnina zéma hofac oo ic enenjanina keczac Yesu iwac qerigananéj nimmu.

² Inéj mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéj Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic kenqe haqe qahac kerec. ³ Ama meanzac iwac qac buñayanéj ama eneya qac buñaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buñayanéj Moseac qac buñaya ogicma eeyaguc wanzac.

⁴ Amaya amaya imi mihicñi hicñi icyaguc, iwawai momac yanda mihicñidarec imi Anutu. ⁵ Wañu Mose imi andiawac buña suruc zézéya imuac héipuc ac zéaumañ zé Anutuac ama séc welen qeqe ai ic kenqe haqeya qahac kerec.

⁶ Wañu Kristo imi Anutuac nañá wamma amaya eneya méra bawu galenjéma kerec. Amaya imi mia neñañ, niñkumu zézé ségiségiyauc zéma bac efiefi késa kechñiguc imuac buña wambin.

⁷ Imuac Uña Téréyanéj zézac séc Deguc ini iwac ara ninzuiguc,

⁸ Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ienen Anutu hazéc wammigic éséc ewa seli ménda wammu. ⁹ Baec imuaru mia yanda hécgina ienen batucgé némma yawuñ 40 imuac séc nuac wawañ memena imi héngic.

¹⁰ Wañu hénia imuac niñac neñ mia hicñisai imi onac qeri biric

wañ énécmima yomuhuc zéyi; Ewa qeriginaiguc imi nalé séc sohoma rouc wañanzu, imuhuc wamma ienen nuac hénia imi ménda héntegicanzu. ¹¹ Imuac niñac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ienen mia nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu.

¹² Dacmuna hécna técgina nimma kecmu, kecma onarunec méñnéj méñ ewa qeri biria ninzéhé ninzéhé igucnec ménda hahaya tizozoma Anutu kekeraguc iwac murunec elinjé amuma néngacbu niñac. ¹³ Imuac onac murunec méñac méñ biriawac manam batucnéj wañ énécmiyu ewa qerigananéj hoc tanec seligiwac niñac. Imuac niñac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni kenanzac éséc enaocnec meseli amuma kecmu. ¹⁴ Neñañ ninzéhé ninzéhé walac meyin imi selianec késamanec kenkecma tetcgiaiguc kerembiniguc imi Kristoac ai momachéra wambin.

¹⁵ Zézéya méñ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya ninzuiguc becneç hazéc wammima kecañgic éséc ewa seliseli ménda wammu. ¹⁶ Mosenéj onagiru méndacmima Iziate baec igucnec séñgawñenñ magic imi enen qahac zéwiniguc dimi enen imi ara niñbipimaguc hazéc wammigic? ¹⁷ Wañu késpedes wamma baec kéra kériasiaiguc humuqai wañgic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéj niñu qeria biriyu yawuñ 40 tecgéyec zéwin?

¹⁸ Wañu Anutunéj ic embac ara qegic ionac niñac ménda zéyeciguc dimi onac zéselima nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu zéyec? ¹⁹ Imuac neñañ yomuhuc hémbin, ienen imi ménda ninzéhégic hénia imuac niñac mia baec imuaru keremmuac séc qahac wanjec.

4

Anutunéh bian tac ninijac zéseli nénécmiyec.

¹ Imuac bac yandi yandi wamma kecbij, iwac tacniniñ baeraiguc kereñ kereñawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec méñnéñ mététañgéwac niñac. ² Buñja suruc hia bia becneć énézézéya wañec imuacnec neñaj momacnec nénézézéya wanzac. Wañju ackuazéc niñgic imi eneñ ménda ninzéhégéma toroqegic imuac niñac héla qahac wañec. ³ Imi mia Anutunéh yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi ésécnec ini nuac kendoñguc érémuac séc qahac wammac. Néñ kileñdac baec kurumeñ zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc, añgér titiac ai ara Anutunéh zéyec imi hélaguc wandaczac imuac niñac, bec ninzéhégéma kecanziñ neñaj imi Kendonj imuaru kereñdacziñ. ⁴ Imuac kiwi méñguc kaiwe qété 7 imuac ac méñ yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczoñ medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacniñec. ⁵ Wañju ac hoimi hezac imuaru ac méñ yomuhuc zéyec; Ieneñ nuac tacniniñ ama baeciguc ménda harému. ⁶ Wañju ic embac imuaru kereñ kereñawac buñja imi tosara keczunec. Walac buñja suruc hiabia késagic imi eneñ imi ménda niñtohogic. Imuac niñac keremmuac séc qahac wañec. ⁷ Imuac kecma nalé horua keñ teggyuguc Dawidiac legic zéraiguc muñguc nalé méñ mema deguc zéma nalé imi ménda ducñiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu. ⁸ Yesuanéh tacniniñ kendoñ imi bec mihicñi énécmiyeciguc imi, Anutunéh imuac andiaiguc nalé méñac ménda zéwacnec. ⁹ Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniñ kendoñ méñ hezacnec. ¹⁰ Walac

humuma tacniniñ kendoñguc kereñgic imi eneñ imi, Anutunéh eneya aiya metecgéma tacniñec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu. ¹¹ Imuac bec neñaj tacniniñ imuaru kerembij niñac seliseli wambij. Neñajarunec méñnéñ méñ qegetali hena tигic ionac séc méndacma hiñgacma biriwu niñac.

¹² Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc wañju kuhaguc, zéra pizilic, sou bawa andia zéraguc imuhucya moczoñ onogicdaczac. Imuac, uñja zéma ewa qerininna zéma sic toroyanina séc zéma añjaroroc imi nézéhégéma keremma ninij zéma ewa siñ imi gésimacac séc wanzac. ¹³ Iwawai zéhicñidarec imuacnec méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc sasañgia ménda hezac, iwawai moczoñ yanda imi usuya auauya ténéñanec hedaczac. Wañju neñaj imi iwac muru mia ac ai mewiñac hezac.

¹⁴ Imuac mia neñaj imi hofac oo ic kiwa kuneñ kurumeñguc eñec Anutuac nañja Yesuguc kecziñ. Imuac ninzéh ninzéhñina zéauanziñ imi selianec késama kecbij. ¹⁵ Neñaj hofac oo ic kiwa kesa kecziñ. Ineñ ala batuc hénia héniaiguc neñaj kereñij imuhucyawac kereñdarec. Néñ késpedes méñ ménda mihicñiyec. Hénia imuac niñac qeka mekaninaiguc kecni wésé niniña ménda niñ nénécmimac zéwiñac séc qahac, néñ hia niñ nénécmimacac séc wanzac. ¹⁶ Imuac neñaj qerininna efiyu wésé niniñac ic kewu tataciguc kerembij. Imuhuc wamma iwawai méñ niñac osiwiñ nalé imuaru wésé niniña zéma ewa hiaya mihicñiwiñ.

5

¹ Hofac oo ic kiwa méñac méñ imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai buñawac megési énécmimia. Imi mia baec ic neñaj

niñac wamma Anutu eneya muru kápésicninawac mulu zéma sese haimimu niñac kumu énécmimia. ² Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qeqa meka hakayanéñ lelecgémiyu keczac. Hénia imuac niñ, inéñ ewa soho ic zéma rouc wamma kekera imuhucya hia niñ énécmima bénzérñec wañ énécmimacac séc wanzac. ³ Wañu hénia imuac niñac ic embac ionac kápésic niñac zéma eneya kápésic niñac momacnec mulu ai memacac hezac. ⁴ Ai ee héihéiyaguc imuhucya ic méñnéñ eneya ewa siñ niñac mema wawaña séc qahac, néñ Aron ésécnec Anutunéñ héihéré mimia inéñ sac hia memacac séc.

⁵ Wañu Kristonéñ hofac oo ic kiwa wañec imi acguc imuhucyanec eneya ménda meen amuyec, néñ Anutunéñ iwac ézéma gi imi nuac naña ni deguc mihicñi génzua zéma gésimiyec. ⁶ Wañu kiwi téréya méñu ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñiguc hofac oo ic tetedgia qahac kecbésémañ. ⁷ Yesu imi baec séwiguc kerec nalé imuaru humuc igucnec hia metecgémac ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinéñ zéwelec wammiyec. Wañu Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunéñ nimmiyec. ⁸ Wañu Yesu imi Anutuac naña héla kerec, néñ i acguc qenzerñ manzerñ nimma kua tohotoho haka imuac hénia eneyanec kuamuyec. ⁹ Imuhuc wamma eneya météré amuma niñtohotoho ichéra momac yanda ionac angéñ titi hehe selia imuac ura wañec. ¹⁰ Imuhuc wañu Anutunéñ Melkisedewac areñiguc méndacma namma hofac oo ic kecmac niñac qac buña qemiyec.

¹¹ Melkisedewac zémañ zé ac sasala zémañac séc néñ ini focdac

niñasarimuac séc qahac imuac niñ zéasarimañ zé nimba osiosiya wanzac. ¹² Imi hélacnec, nalé horugiyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac séc, néñ tosia ienen hama Anutuac ackuazéc qambaña muñguc lilingéma ku énécmimuac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu. ¹³ Méñnéñ méñ namu nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawañ meme solañawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu. ¹⁴ Néñ nene selia imi yandi tetedgia ionac buña, ienen imi ewa qerigina hicñiteguru manam batuciguc meefi wañ énécmimia wañu hia me biria imi niñgésianzu.

6

Ac qeqe hakawac zéra.

¹ Imuac bec neñañ Kristoac ackuazéc héiareñ wawaña efe-fiadac imi waima keñkecma wawañ meme solañaguc kerembij. Imuhuc wambij zé hakasilic humuciguc onagicma keñkeña pakeñ ac zéma Anutu ninzérñgé mimiawac pakeñ ac zéma ² doku naec haka téréya hénia héniaiwac pakeñ ac zéma méra haima zéwelec wawañawac pakeñ ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakeñ ac zéma gésigési hémbénañawac pakeñ ac imuac qambaña muñguc muñguc ménda haiwiñ. ³ Anutunéñ niñu sécgéyu imuac séc wandacbij. ⁴ Hatac méñ asari énécmiyu kurumenac sese imi nenimma Uña téréyaguc wammaguc, ⁵ Anutuac buña suruc hiabia zéma baec hémbénaña hahaya imuac kuha nenimmaguc ⁶ mama unuzac ienen imi Anutuac naña iciguc biriñnéñ muñguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeqe wammigic. Hénia imuac niñac ienen muñguc ewa qeri melen

melenj qeliawac wammuc séc qahac wanzac. ⁷ Baec ménj kianénj hatac sasala héima mebelacgé keru, ic enenj héihimic wananzu ionac héla zuazua séciguc mi-hicnj énécmianzaciguc Anutunénj zéhiaru mimac. ⁸ Néj ichésa waiyaguc zéma tatanj qézézac me-saianzaciguc imi baec gorosonja wanu saecac déciguc keremma hezac. Wanu imuac tetcgia imi geric bélanja buja wanzac.

⁹ Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zéziñ, néj onac muru imi imuac séc ogicma hia wanu meefi nénécmiyu anjénj titiac buja wambinj zé hosuru kenzu zéma ninzénjgézin. ¹⁰ Anutu imi solanja qahac zéwinac séc qahac. Imuac iwac qac bujaya ninjac wamma ic embac térya welenjqe énécmigicac énécmima goi héihéigina mewininima wawanj meme hiabia wanjic imuac inénj eluj ménda qemac. ¹¹ Ini yomuhuc wammu ninjac siñnina kunenj yanda he nénécmizac; Icyá icya moczonj, ewa siñsiñ séc imuhucyanec ninjukumugina mewininima mambéc kecgic sécgéyu nalé tetcgia hamac. ¹² Wanu ini mézé titi ménda wammu, néj ninzénj ninzénj zéma bisi qaténjiguc ewagic amuma kenkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

¹³ Anutunénj Abarahamguc sisipac ac ménj zémanj zéyu enenjaya ménj ménda keru enjeya qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Ni hélacnec mérianj gémma qelihécga sasala mesai gémmaguc gémma kecmanj. ¹⁵ Abaraham imi imuac séc nalé horua nanšelima mambéc keru sisipac ac imuac héla mihicnj miyu meyec. ¹⁶ Baec ic hakagina imi ac zikima zéwinj zé enenja ginawac qara qacma

zéselianzu. Wanu zéselianzu ac imuhucyanénj tualeficginawac tetcgia wananzac. ¹⁷ Anutunénj enjeya ewa siñ imi melenjqelenja qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac bujaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac ninjac, ai imuac zéselima énécmiyec. ¹⁸ Wanu imi sac qahac, imuaru Anutunénj ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaya éréhéc imi melenjqelenja qahac imi hélacnec. Imuac ninjac qeri mambéc ninawac buja wéséninu hezac imi nénécmiyu mewinj zé haka biriawac hénjacya mema kenjanziñ nenjanj imi qerinina meseli nénécmimanj zé imuhuc wanj nénécmiyec. ¹⁹ Wanu nenjanj ninjukumu he nénécmizac imi qeri unja ninawac zéic anjaya ésécnec selia wanu héseliwinjac séc. Ninjukumuac anja iminénj mia kuruménjac ocmunj imuac maleku hénjenja imi ogicma qeria howuhaiguc geñ keremma héselizac. ²⁰ Imuaru Yesunénj walac walac kereñec. Inénj Melkisedewac arenja méndacma hofac oo ic enenja hémbénanja wamma nenjanj ninjac wamma kereñec.

7

Melkisedec hofac oo ai arenja.

¹ Melkisede imi mia Salem hénjgaleñ ama arenja imuac ic kewu. Wanu Anutu enenja yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inénj mia Abarahamnénj ic kewu tosara yaréiguc onogicma lilingéma hayu hénajiguc mihicnjima mérianj ac zémiyec. ² Zémiyu Abarahamnénj iwawai meyec imi méndénju 10 wanu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni hénia imi walac Ic kewu solanja, wanu ménj imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia.

³ Inéj mia nenjoc manjocya qahac, esañambéc héra qahac. Wañu hénihéniawac naléya qahac, kekecyá tetcgia qahac, Anutuac nañá tanec kecma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kiwa kecanzac.

⁴ Imuac niñtegicgic, iwac qac buñaya kenkenja imi dimuhucya. Yandanina Abarahamnén iwawai onagicma mema hayec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buñá gema miyec.

⁵ Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buñá qeéncmimia enej imi Abarahamac qeli igucnec hicñjsai wawaña, néj héna ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai déréc 10 imuarunec momacguc momacguc memu niñac zééncmiyec.

⁶ Melkisede imi Lewiac areñ igucnec qahac, néj kileñ Abarahamac murunec iwawai dérécya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériañ ac zémiyec. ⁷ Ic enejanénj ic mamaya imi mériañ ac zémianzac, imuac ewa érhéc ménda wanziñ. ⁸ Nalé yomuac imi humumuac hezac ieneñ déréc 10 igucnec momacguc imi meanzu, néj nalé imuaru imi kekecyá tetcgia qahac zémimia inéj meyec. ⁹ Wañu déréc 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic enej acguc Abarahamaru suñsunj qema déréc 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiñac séc. ¹⁰ Imi mia Melkisede inéj Abaraham mihicñjyec nalé imuaru Lewi ic enej esañambécgina iwac séwi busu qeriaiguc kecgcic hénia imuac niñ.

¹¹ Kecec solaña imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewinac séc wañeciguc (Ic embac ieneñ ionac méra bawu kecma héna ac megic) némac niñ hofac oo ic méñ Aronac areñ igucnec qahac, néj Melkisedewac areñ

igucnec kumu mimacac heyec me?

¹² Héfac oo ai buñá imi hainetec wañeciguc imi héna ac acguc hía hainetec wammacac hezac.

¹³ Ac imi mia areñ méñ imuacnec méñnéñ méñ zaki téréyaiguc hofac oo ai méñ ménda welenj qeyec imuacnec hahaya méñac zézéya.

¹⁴ Neñañ Miñ Kewu nina imi Yudawac areñ igucnec hahaya imi nindacziñ. Wañu Mosenénj areñ imuac hofac oo ai buñá méñ ménda zéyec. ¹⁵ Wañu hofac oo ic méñ Melkisede ésécnecnénj yarec imi hémma niñni némac ac zéziñ imuac hénia imi asaridaczac.

¹⁶ Ic imi mia séwininawac buñá héna ac imi ménda méndacma kecec hémbénaña imuac kuha méndacma hofac oo ic enejá wañec. ¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñ méndacma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kecbésémañ.

¹⁸ Héna ac walaha imi kuha zéma héla qahac wañec imuac niñac netecgéyec.

¹⁹ (Héna acnéñ iwawai méñ ménda mesolanjimac.) Wañu imuac mia niñkumu sécyá méñ hicñj nénéncmiyec. Wañu imuacnec mia neñañ Anutuac muru hosuc hosuc kenziñ.

²⁰ Wañu Yesunénj hofac oo ic enejá wañec imi zézé seli ac selia qahac enj ménda wañec. Tosara ieneñ zézé seli ac qahac enj hofac oo ic enejá wañgic, néj ²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunénj zéyec séc méndacma hofac oo ic wañec; Miñ Kewunénj yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Wañu ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbénaña kecbésémañ.

²² Zéziñ séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc méñ imuac héipucya wañec.

²³ Humuc niñac nalé séc ménda kecmuc séc wañec, hénia imuac niñ hofac oo ic zanégina sasala

kumu énécmianġic. ²⁴ Waŋu Yesu imi towia towia kecanzac imuac niġac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbénaŋa wanzac. ²⁵ Inéġ ic embac Anutuac kiwaiguc kereznu imi eŋeya kuhaguc solanġanec mehiaru énécmimacac séc. Héna imuac niġac inéġ nalé séc kekecguc kecma onac niġ zéwelecanzac

²⁶ Héfac oo ic eŋeġa imuhucya imi nonac buŋawac niġni sécgézac. Inéġ mia téréya, késpedes qahac, lalac qeġe wanzac. Waŋu biria meme nonac murunec metecgéma kurumeġ ogicdacma ou eŋeġa opocopora waŋec. ²⁷ Inéġ eŋeya séwiya hatac momacgu mulumananġac buŋa haimiyu tecgéyec. Imuac niġac hofac oo ic tosara ai meme séc eŋaġ késpedes ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac késpedesgina niġac wamma mulumananġ oanzu ésécnec ménda wammacac hezac. ²⁸ Héna acnéġ ic qeġa mekaguc imuhucya hofac oo ic eŋeġa buŋa qeénécmiyec, néġ sisipac ac selia héna ac imuac andiaiguc hayec iminéġ Naŋa hémbénaŋa solanġa kekera imi ai imuac buŋa qemiyec.

8

Sisipac ac qelia imuac miġ suc ic.

¹ Ac zéziġ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eŋeġa yomuhucya nonacmuru hezac. Inéġ ou kurumeġiguc Eŋeġa miġina iwac ic kewu duġ tatic méra héiyaiguc emma taczac. ² Waŋu inéġ mia hali téréya icnéġ ménda memeya, Miġ Kewu eŋeyaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welenġ qeġe ai mema kecanzac. ³ Héfac oo ic eŋeġa ini imi, sese zéma mulu haimimu niġac kumu énécmigic nanġanzu, imuac hofac oo ic eŋeġa

Kristo acguc iwawai haimimiawac buŋa méġ kesa kecmacac heyec. ⁴ Héna ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niġac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec. ⁵ Waŋu baecac hofac oo ic ieneġ haliiguc welenġ qema kecanzu imi mia hali kurumeġiguc nanzac imuac sésécya zéma uŋaya wanzac. Imi mia Mosenéġ hali meyacgémanġ zé waŋec nalé imuaru ai areġ yomuhuc zéselimimia waŋec ésécnec; Niŋzanġ, niġgésima iwawai moczorġ baec boŋaiguc gézéwa héndacnec irecya imuac séc méndacma meyacgéna. ⁶ Waŋu deguc Yesu imi ai buŋa eeyaguc séc méġ miyu kesa keczac. Imi mia tosara onogicma séc méġ wawaŋa sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc méġac miġ suc keczac.

⁷ Sisipac ac walaha iminéġ késpedesira qahac waŋeciguc, méġ qeliawac niġ wawaŋa ménda hewacnec. ⁸ Néġ Anutunéġ ic onac késpedesgina hocma mihicġiyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéġ yomuhuc zézac; Héġic nalé méġ hayu neġ Israel zéma Yudawac hénagésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac. ⁹ Waŋu Anutunéġ muġuc yomuhuc zéyec; Neġ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onagicma hamanġ zé méraginaiguc énépésiġi nalé imuaru iniguc ac meyi sisipac ac imuhucya qahac. Ieneġ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda niŋzénġéma nanŋeligic, imuac ni ménda héġgaleġ waŋ énécmiyi. ¹⁰ Waŋu Anutunéġ muġuc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miġina iniguc sisipac ac meyac kumumanġ imi yomuhuc; Neġ zézé seli acna niŋiġinaiguc haima ewa qeriginaiguc omanġ.

Wañu neŋ ionac Anutu wamba ieneŋ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu. ¹¹ Wañu nalé imuaru imi, ic kunenŋ me komora moczoŋ yanda ni niŋnémmu. Imuac niŋac ic méŋnéŋ méŋ alaya méŋ baec momacya me, eŋeya dara me, muniawac Miŋ kewu nimmina zéma ménda ézémac. ¹² Imi mia neŋ kápésicgina imi muŋguc ménda niŋqelima wawaŋ memegina biria niŋac wésé niniŋ waŋ énécmimaŋ. ¹³ Wañu méŋac zéma sisipac ac qelia zéyec; Hénia imuac niŋac sisipac ac walac meyc imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaŋa imuhucyanenŋ nalé horua ménda kenŋ qahac wammacac hezac.

9

Kurumeŋac ama téréya.

¹ Sisipac ac walahaiguc acguc Miŋ Kewu welenŋ qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec. ² Sel hali meycagéŋic naŋec imuac qeria méŋ walac heyec imuac mia hali téréya zéaŋŋic. Wañu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc saménŋ téréya haigic tacaneŋ. ³ Wañu maleku héngeŋneŋc nanaŋa méŋac andiaiguc qeria méŋ heyu qara imi téréyawac téréya zéaŋŋic. ⁴ Imuaru iwawai héménaguc ooyawac zéic* golinénŋ memeya tarec. Wañu sisipac acwac katapa séwéla moczoŋ golinénŋ oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinénŋ memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilaŋa momacneŋc haigic heyec. ⁵ Wañu imuac qahaiguc kua meme

uŋa edamuyaguc qara Kerubim éréhéŋc megic néwéc néwéc geŋgaŋŋiranénŋ wésé niniŋac tatac imuac wézéra hoturuma naŋoc. Wañu deguc héniaŋa qézézénŋ zédacmaŋ zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

⁶ Iwawai imuhuc areŋgéŋic heyu hofac oo ic enenŋ ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meanŋic. ⁷ Néŋ ama qeria méŋ andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eŋeŋagina eŋeyaneŋc yawuŋ séc hatac momacguc eŋaneŋc. Wañu sac qahac eŋ ménda eŋaneŋc. Sac imi mia eŋeya zéma ic embachéra ionac kápésic ménda niŋasarima waŋaŋŋic imuac wamma haimianeŋc. ⁸ Haka imuac hénia imi Uŋa téréyanénŋ yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya kereŋ kereŋawac hénia imi ménda hicŋitegirec. ⁹ Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminénŋ mepé qepési ic ionac niniŋ kétéŋkétéŋa imi ménda mesolaŋianzac. ¹⁰ Nene dokuac neuŋ zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwiac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgic, néŋ kecmu nalé hayu areŋ qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹ Kristo inénŋ iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eŋeŋa wamma hayec. Hama sel hali méŋ solaŋa imuaru kereŋec. Sel hali solaŋa imi méranénŋ memeya qahac, wañu Anutunénŋ zéyu hicŋidacŋic baec kurumeŋ yomuacneŋc hahaya qahac. ¹² Wañu inénŋ noniŋ zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néŋ eŋeya sacyanénŋ momac yanda neŋaŋ niŋac

* **9:4:** Kiwi tosaraiŋuc; zaki téréya ogic hezac, néŋ ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuŋ séc hatac momacguc hofac oo ic méŋ kumugic zéic imi mema eŋaneŋc. (Lew 16:12-13).

wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaguc keremma mulu meme hémbénaña meyu sécgéyec. ¹³ Noniñ zéma burumakao sacya zéma bucgazeñ burumakao embara gericiguc moczoñ odacgic hicñihicñiya imuhucya gilima ic embac gétéruru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmiangciguc ¹⁴ Uña Téréya hémbénaña inéñec kekecya solañ Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanéñ séc ménogicma haka humumiawac ewa kétinjkétiñ imi zuac nénécmiyu Anutu kekecyaguc hia welen gemiwiñac hezac.

¹⁵ Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma kápésic mihicñiyiñ neñañ hulac nénécmimañ zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neñañ sisipac ac hémbénaña mératécac buña késawiñ niñac sisipac ac qelia imuac miñ suc wañec. ¹⁶ Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéñ humuyu héipuc wañgic héla wañu tohoma wambiñac hezac. ¹⁷ Mératéc ara wañec i kecanzac séc sisipac ac iminéñ aiya qahac. Imuac niñac humuc hicñiyuguc mératéc ara iminéñ seligima hélaguc wañanzac. ¹⁸ Hénia imuac niñac sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgégéya qahac eñnec kuhaguc ménda wañañec. ¹⁹ Mosenéñ héna aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoñ ic embac énézéyu nindacgic. Wañu inéñ burumakao merawa zéma noniñ sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanéñ tindungéma giliyu kiwi limbi limbiña zéma ic embac moczoñ ionac muru zizianéñ héiañec. ²⁰ Wañu imuhuc wamma yomuhuc zéañec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niñtohomu niñac Anutunéñ zéseli énécmimia. ²¹ Héna imuhuyanec

inéñ sacnéñ sel hali zéma sokoc zéic mepé qepésiac buña moczoñ imuaru giliyu zizianéñ héiañec. ²² Hélacnec, héna acwac méra bawaiñ iwawai moczoñ yanda sacnéñ zuac zuara wandacanec. Imuac sac ménda qocgégic macaciguc kápésic waiwaiya mén ménda hezac.

²³ Kurumenjiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéñ zuac énécmigic téréya wammu niñac haka imuhucyanéñ heyec. Néñ kurumenñac buña eñeya imi mia mulu hiabia soroc séc ménéñ mesolañi énécmimuac hezac.

²⁴ Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyadac hali téréyawac téréya méranéñ memeya imuaru ménda keremma kurumenñ qeriaiguc kereñec. Keremma deguc imuaru neñañ niñac wamma Anutuac kiwaiguc wininima kecanzac. ²⁵ Wañu hofac oo ic kiwanéñ yawuñ séc eñeya sac qahac, néñ ménac sac mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kereñañec ésécnec Kristo imi eñeya kekecya muñguc muñguc ménda waimac. ²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumenñ zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc muñguc muñguc qenzen manzen nimma kecbacnec. Néñ inéñ imuhuc ménda wamma eñeya kekecya muluac buña qema kápésicnina metecgémañ zé nalé tetcgiaiguc hatac momacguc hicñi nénécmiyu sécgéyec. ²⁷ Ic neñañ imi hatac momacguc humuwiñac hezac. Wañu humuc imuac andiaiguc zégésigésiac aciguc nambiñac hezac. ²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neñañ kápésicnina aumañ zé hatac momacguc mulu meyec. Wañu muñguc hamac imi kápésic huamac niñac qahac, néñ kekec hémbénaña mihicñi nénécmiwiñ

zé iwac mambéc kecanzu imi onac niñac wamma wininimac.

10

Mulu ai hémbénaña.

¹ Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamac imuac irecya, néñ héla ménda wanzac. Héna imuac niñac mulu ai meme séc zéma yawuñ séc zéñgé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéñ Anutuac haréanzu i mesolañi énécmimacac séc ménda wananzac. ² Imuhuc qahac wambacnec imi, welen qemiañgic ienen hatac momacguc imuacnec mesolañani amudacma kápésicgina ewa qeriginanéñ muñguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidacbunec. ³ Néñ mulu meme yawuñ séc meanjic imi mia kápésicgina héiqeli énécmimiawac hakaya. ⁴ Némac niñ, burumakao zéma noniñ sawanéñ kápésicgina metecgémac ac séc qahac.

⁵ Héna imuac niñ Kristo baeciguc mayec imuaru inéñ* yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu hénia hénia imuaru siñga ménda hezac, néñ geñ séwi momacguc nuac mézézéñgé nénec. ⁶ Yar howiac ooya zéma kápésicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niñanzañ. ⁷ Wanju ni yomuhuc zéyi; ninzañ, Anutu, ni guac ewa siñga memañ zé hazua, o Anutu! (Ac imi kiwi limbi limbiñaguc nuac ooyawac hezac). ⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu hénia hénia zéma, iwawai ohai géñgéña zéma, hofac oo zéma, kápésicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siña ménda niñanzañ. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammianjic.) ⁹ Wanju ac yomuhuc toroqema zéyec; Ninzañ, guac ewa siñgawac tohoma memañ zé hazua. Inéñ

qelia méñ meyacmañ zé walaha imi auzac. ¹⁰ Imuac Anutuac ewa siñ méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neñañ niñac wamma, séwiyawac kekecya haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welen qeanzu. Imuhuc wamma mulu, kápésic dac méñ méndadac auanzac imuhucya, muñguc muñguc haianzañ. ¹² Kristo imi kápésic nina niñac wamma mulu ai hémbénaña momacguc haimiyu tecgéyu, Anutuac méra héiyaguc emma taczac. ¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchéra imi moczoñ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu. ¹⁴ Wanju hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaña mesolañi énécmidarec.

¹⁵ Uña Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac, ¹⁶ Miñ kewenéñ zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimañ; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hemac. Wanju niníñ ginaiguc owa hemac. ¹⁷ Wanju inéñ yomuhuc toroqema zézac; Ni kápésicgina zéma wawañ meme héna ac logima wanjic imuac muñguc ménda niñqelimañ. ¹⁸ Biria imuhucya imi zuacdaru, kápésic imuac mulu ai memimia imi acguc méñ ménda hezac.

Ninzéñ ninzéñiguc nanjelima kecbiñ niñac nunuruzac.

¹⁹ Imuac bec ninzéñ ninzéñ dacmuna hécna, neñañ Yesuac sacya niñac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembiñ zé efima ninzéñgéziñ. ²⁰ Neñañ niñac wamma maleku yanda ocmuñ téréyaguc nanarjec imi quzuracgéma imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya

* 10:5: Dawidinéñ Kristoac kuaya mema zéyec.

aunénécmiyec. Wañu maleku imi mia eñeya séwiyawac séséc wanzac. ²¹ Wañu nini imi Anutuac ama miñina hofac oo ic eñeña i guc kecziñ imuac niñac ²² ewa qerininaiguc sacya giliyu héiyu ninin ninaiguc biria hezac imi niñtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéñ zuacdaczin. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzén ninzén solañja kuaya qeqeyaguc Anutuac muru kerembiñ. ²³ Wañu sisipac ac wañ nénécmiyec iwaru imi méñzé méñzéya qahac. Imuac mia niñkumuma ninzén ninzénina kuaninanén zéauyin imi keñqe haqenina qahac selianec késama kecbin. ²⁴ Wañu neñañ goi héihéiguc zéma hakasilic hiabi-aiguc kecbin zé dimuhuc zénañgé amuma kecbin imuac mia qerini-nanéñ niñgési wañambiñ. ²⁵ Wañu azorowiñ zéni imuac héñacya mema keñanzu ionac haka silic éséc ménda wamma zénañgé wañamuma nalé yanda hosucninu hayu héñanzin séc muñguc yanda imuhuc wamma kecbin.

²⁶ Neñañ ac hélawac ninin nénécmiyu memaguc kilen seliseli wamma biria wambinijugic kápésic imuac zuaczuarawac mulu méñ muñguc ménda hezac. ²⁷ Néñ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénén hiri hiriyauguc zéma, geric bélañagucnéñ Anutuac hazéchéra qécgé énécmimia iminéñec sac mambécnina hezac. ²⁸ Méñnéñ Moseac héna acac niñu eñomia wañu logiyu, ic éréhécnén me haréwécnéñ hémma ara zéhicñigic ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc, ²⁹ Imuac niñac ic méñ Anutu Nañja hénagina bawu tizizamima, sisipac acac sacya eñeya météré miyec imuac, qerianén niñu iwawai biria éséc wañu, Uñja Téréya ewa hiawac nénécimia imi zébiriri qébiriri wañ mimaciguc, imuac

kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihicñimacac hezac imi niñasarizu me qahac? ³⁰ Nini ac yomuhuc zéyec i nimmizin; Kitiwa melen melen imi nuac ai, neñ bakia melen énécmiñañ. Wañu ac méñ toroqema yomuhuc zéyec; Miñ Kewunén ic embachéra zégési énécmimac. ³¹ Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc eñeña imi zénén hiri hiriyauguc yanda.

³² Ini bec nec edamu qetagali énécmiyuguc qenzen manzen yéwéria bisima nañseligic nalé imuac mia niñqeligic. ³³ Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocgic nañgic ac biria zéma unuhéi wañ énécmiñgic. Wañu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc wañ énécmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc wañamuma kecañgic. ³⁴ Ini iwawai hiabia méñ hémbénañja heheya he énécmizac imi ninzu. Nimma hésa ic wésé ninin wañ énécmigic. Wañu iwawaigina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebsi wañañgic. ³⁵ Wañu haka imuhucyanén kecma bakia hiabia kunen yanda wagicma haénécmimac. Imuac mia ewagina déñ wañu kemmu. ³⁶ Imuac niñac ini nañselima Anutuac ewa siñ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu. ³⁷ Héña imi yomuhuc; Nalé hotoñadac hama keñu, hamacac zéyec inén mia nalé ménda mehorugima kilen hamac. ³⁸ Néñ nuac ic solañjana imi ninzén ninzéniguc kecmac. Wañu mérenén wéléc héréma andé andé kemmac imi qeri uñjana néñ iwac mia ségiségi ménda wammac. ³⁹ Neñañ imi wéléc héréamuma kemma sohozu ionac arenjiguc ménda kecziñ, néñ ninzénigéma kekec hémbénañja késa kezu ionac arenjiguc kecziñ.

11

Ninzéh ninzéh imuac hénia.

¹ Ninzéh ninzéh imi iwawai méñac méñ niñkumuma kecañziñ imuac héla zéma iwawai ménda héñanziñ imuac héipucya wanzac.

² Ninzéh ninzéhñinaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia wañec.

³ Ninzéh ninzéhñinaguc mia baec kurumeñ yomi Anutunéh zéyu hicñidarec imi niñasarianziñ. Imuac iwawai kicninanéñ ménda héñanziñ imuacnec iwawai kicninanéñ héñanziñ imi mihicñidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzéh ninzéhñina imuac hénia.

⁴ Ninzéh ninzéhñaguc Abelnéh Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo ai hiabianec memiyu Anutunéh hémma hofac oo ai imuac héñu sécgéyu zéhiaru miyec. Wañu inéh becñec humuyec, néñ ninzéh ninzéhñanéñ ac wañ nénécmimanec keczac.

⁵ Ninzéh ninzéhñaguc Enoko inéh kecma kekec yomuacñec humuc ménda mihicñiyunec wagicma eñec. Anutunéh wagicma keñu muñguc hémmuac séc qahac wañec. Wañu ménda wagicma eñec nalé imuaru Inéh mia Anutu ewa hia mihicñi mianec imuac Anutunéh zéhiaru miyec.

⁶ Ninzéh ninzéhñina qahac eñ Anutu ségiségi mihicñi miwiñac séc qahac. Imuac Anutuac muru kembin zé ninzu imi eneñ inéh hélacñec Kecançac imi zéma hoc tinzarec mema kenzu ionac mia bakia hiabia melené énécmiançac imi ninzéhñémuac hezac. ⁷ Ninzéh ninzéhñaguc Noanéñ haka méñ kic wésiaiguc ménda hicñiyec imuac walac zéhicñi miyu bac yandi yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eñeya iniñ merachéra kekec mihicñi énécmimanç zé zéic yanda imi meyacgéyec. Imuhuc wamma hakaya solañanéñ baec

ic ionac kápésicgina mewininiyec. Wañu imuhuc wamma kekec solaña ninzéh ninzéh igucñec hahaya imuac mératéc ic wañec.

Abarahamac ninzéh ninzéhñ imuac hénia.

⁸ Ninzéh ninzéhñaguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuazéc imi niñtohoyec. Niñtohoma baec méñ iwac buñ a wammac niñ zémiyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda niñtegiñmanec héñima keñec. ⁹ Wañu ninzéh ninzéhñiguc baec méñ iwac buñ a wammac niñ ac zikima ézéyec imuaru kemma baec méréra imuaru kecañec. Kecma eñeyaguc momacñec sisipac ac momacñec imuacñec mératéc memé ic kekerá Isaka zéma Yakop iriguc momacñec sel haliiguc kecañgic. ¹⁰ Héñia imi yomuhuc; Inéh ama areña yanda méñ Anutu eñeyaoc irec memé ic zéma mericqe ic wamma qambaña haiyec imuac mia kichihi wamma kecañec. ¹¹ Wañu ninzéh ninzéhñaguc Sara eñeyaoc acñuc héfiña kecma embac yanda wañec, néñ sisipac ac wammiyec inéh méñzé méñzéya qahac imi ninzéhñgéyec imuac niñac yawuñ a imi séha ogicma sasala wañec, néñ kilen hériyaguc wawañawac kuha hamimia wañec. ¹² Imuac mia ic momacñec humumia éséñec iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma kondun giñgiñaguc sakasac qétéya olombinac séc qahac imuac séciguc qelihéra sasala hicñigic.

¹³ Ic imi eneñ moczon ninzéh ninzéhñina méndacma humudacñic. Wañu sisipac ac imuac héla ménda énécmiyu megic. Néñ eñ lakec ou heyu hémma yaizéze ac wamma kecgic. Imuhuc kecma baeciguc neñañ ic kian kecziñ zéma zéau énécmiançgic. ¹⁴ Haka imi mia imuhuc zéançu imi

eneŋ imuhuc wamma eŋaŋ ama baecgina waima hagic imuac mia lilingéwiŋ zé kichihi wamma kecanzu imuac hénia measarianzac. ¹⁵ Waŋu eŋaŋ ama baec waima hagic imuac niŋqeliwunec imi nalé méŋ béréŋgéyu hia lilingéwunec. ¹⁶ Waŋu ieneŋ mia ama baec hiabia séc méŋ kurumenŋiguc heheya imuac qeriginanéŋ héŋgeŋec waŋaŋzac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niŋ wamma ama areŋa yanda méŋ mézézéŋgé énécmiyec.

¹⁷ Ninzénŋ ninzénaguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buŋa qemiyec. Sisi-pac ac wammiyu meyec, néŋ naŋa momacguc sac hemiyec imi waimaŋ zé efiyec. ¹⁸ Naŋa imuac mia, ac buŋa yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicŋisai wammu. ¹⁹ Inéŋ Anutu imi humuc ic ionac suggina igucnec meqeli mimac niŋ kuha hemizac imi niŋhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec meleŋ miyu meyecac séc wanzac. ²⁰ Ninzénŋ ninzénaguc Isaka imi haka bianŋuc hicŋimac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec. ²¹ Ninzénŋ ninzénŋiguc Yakop imi mia humu-maŋ zé waŋec imuaru Yosefe naŋ héréra iorac mozocgé érécmima tac witiyaiguc héima namma Anutu sicgémiyec. ²² Ninzénŋ ninzénaguc Yosefe imi humu-maŋac zé wamma Israel ic embac eneŋ kecma Izipte baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli énécmiyec.

Moseac ninzénŋ ninzénŋ imuac hénia.

²³ Mose hicŋiyu neŋgoc maŋgocya iereŋ héŋyic merac imi hiabia soroc waŋu ninzénŋ ninzénŋ giraiguc mia ic kewu Faraoc zézé seli imuac bac yandi yandi

ménda wamma maso haréwéc séc musaŋgéyoc. ²⁴ Mose imi yandima ninzénŋ ninzénŋaguc Farao bérarawac naŋa zémimiawac ménda wamma qegetali waŋec. ²⁵ Imuhuc wamma késpedesic wawaŋawac siŋa, nalé hotoŋa heheya, imi waima néwécgeŋac Anutuac ic embac iniguc momacnec qeŋzeŋ manzeŋ mihicŋiwiŋ zéma niŋu sécgeyu hénia imuac méndarec. ²⁶ Waŋu inéŋ bakia hiabia imuac kichihi waŋec, imuac niŋac Kristoac wamma gamu qeŋe mihicŋi mimia imuac niŋu eŋeŋa waŋu Izipte baec igucnec soukiwa hinac mériaŋ imuhucya imuac niŋu mamaya waŋec. ²⁷ Ninzénŋ ninzénŋaguc Inéŋ ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima keŋec. Waŋu Anutu ménda héhéŋa imi kiwanéŋ héŋec tanec, iwac muru héiseliyec. ²⁸ Ninzénŋ ninzénŋiguc méréc merac unumuhuyec inéŋ Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac niŋac nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoŋ zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec. ²⁹ Waŋu ninzénŋ ninzénŋiguc Israel ic eneŋ konduŋ pésia imi baec dokuya qahac ésécnec qericma keŋgic, néŋ Izipte ic ieneŋ imi batucgéma waŋgic konduŋnéŋ hoturu énécmiyu humudacgic. ³⁰ Waŋu ninzénŋ ninzénŋiguc ieneŋ, ai meme 7, Yeriko ama areŋa yanda lelecgéma keŋha waŋgic demin selia imi bacgéma madarec. ³¹ Ninzénŋ ninzénŋiguc hénia yanda embac Rahap imi kicgaleŋ éréhéc luae qeérécmima érépésiyec. Imuac inéŋ acqeŋe ic iniguc momacnec ménda humuyec.

³² Waŋu ac tosia némaciguc toroqema zédacmaŋ? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac

suruc medacma zéwinec nalé henénzac imi ménda sécgéwacnec. ³³ Ninzén ninzéniguc ienen héngalen ama arenja yanda sasala unuma onagicgic, haka solanja wanjic, sisipac ac imuac héla mihicnji énécmiyu megic, laion yan kuagina mizicgégic. ³⁴ Geric bélan lainja héwécgégic, sou zéra igucnec qizizinjéma néngacgic, qeka meka igucnec seligigic, yaréiguc kucginaguc wamma téngij ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi wanj énécmigic néngagic. ³⁵ Wanju embac tosia imi enaj humuc ic hécgina qelima lilingégic munuc énépésigic. Wanju ic tosia imi humuc igucnec yacyac hiabia mihicnjiwanj zé zéra waiya mihicnji énécmigic hulac énécmimuac nij ménda wanjic. ³⁶ Wanju tosia ienen zédesi zéma, hihilocnéj unuhéi imuac howura neningic. Wanju kilenj tosara imi sej hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzenj manzenj mihicnjigic. ³⁷ Tosia ienenj hocnéj énérigic humugic. Tosia imi segenéj meric énécmigic éréhéc wanjic. Tosia imi sounéj qeric énécmigic humugic. Wanju tosia imi rama zéma nonij séwéla aturuma musanjé amuma kenja wamma nene qahac kecma qenzenj manzenjiguc zéma hénia qahac sicsaoc wanj énécmigic kecanjic. ³⁸ Ic embac téréya imuhucya onac imi baec yominéj eeyaguc ménda wanzac. Ienenj baec kisia zéma baec boja zéma banec zéma baec kifanjaiguc heyac wamma kenja wanjanjic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczonj ninzén ninzénjina nijac Anutunéj zéhiaru énécmiyec, néj kilenj zikizki acwac héla imi ménda mihicnji énécmiyu megic. ⁴⁰ Némac nij, Anutunéj nejanaru haka eeyaguc séc ménj mézézéngédaru heyec. Imuac nij nejan qahac

enacnec sac Anutunéj nij heyec imi hia mesolanjimuac séc qahac wanjec.

12

Yesunéj kekecac séséc mewininiyu hénzij.

¹ Imuac nonac muru imi héipuc ic tunj yanda imuhucyanéj hosusu tasétasé ésécnec lelegé nénécmima nanzu. Imuac nij iwawai tosara réwéri mihicnji nénécmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzénj nec dérécgé nénécmianzac imi momacnec héricdacma hénia nénéc nénézéya wéséninaiguc he nénécmizac imuac kucmama ménda wamma usujnec kembinj. ² Wanju ninzén ninzénjinawac minja kecma ninzén ninzénjina mesolanj nénécmianzac Yesu iwac mia kicnina hima hénseliwanj. Inéj mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héngénja véndara imuac zérabéra zéma gamu qeqeya nijac nij éréhéc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatac edamuyaguc imuac héiyaiguc taczac. ³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu nijac Yesunéj biria ic ienenj hazéc wammigic kilenj nanjeliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgégic mamacac séc ménda qemanec keczu. ⁵ Imuacnec ini nanjécgina pakenj ac wanj énécmianzu ésécnec Minj Kewunéj ackuazéc yomuhuc wanj énécmiyec, néj imuac elun unuyec; Nanja Minj Kewunéj mindinji génu nijna mamaya ménda wammac. Me ac wanjénu qeriga ménda mamac. ⁶ Minj Kewunéj ic ménj goiya héimianzac iwac mia zémindinji qemindinji wammianzac. Wanju ic embac énépésianzac séc hihilocnéj unumindinji wanj énécmianzac.

7 Zémindiņi qemindiņi imuac niņac wamma manam batuc hénia hénia imuhucgeņ naņselidacmu. Anutunéņ ini eņeya nambérac héra éséc nec waņ énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méņac méņ maņgocnéņ zémindiņi qemindiņi ménda wammiyu eņ kecmacac séc? 8 Zémindiņi qemindiņi imi nambérac moczoņ waņ énécmimia, imuac onac muru imi qahac waņu kecanzuiguc imi, ini nambérac begiņgé énécmimia wanzu néņ nambérac héra téngéņ qahac. 9 Séwininawac maņgoc hécnina ieneņ zémindiņi qemindiņi waņ nénécmigic kileņ eegina héi énécmianziņ. Imuac bec uņaninawac Maņgoc, séc méņ ogicma, niņtohoma kecbiņac ménda hezac me? 10 Séwiac maņgoc ieneņ imi niņgic hia waņu nalé hotoņa sac zémindiņi qemindiņi waņ nénécmianģic, néņ Anutu imi neņaņ iwac haka téréyawac buņa késa kecbiņ niņac mehiaru nénécmimaņ zé zémindiņi qemindiņi waņ nénécmianzac. 11 Zémidiņi qemindiņi hiçņi nénécmianzac nalé imuhucgeņ imi imuac niņni ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biricac buņa tanec waņanzac. Néņ kecma andiaiguc imi, iminéņ nec meefiefi mihiçņianzu imi onac muru, zémindiņi qemindiņi iminéņ kekec solaņawac héla gocmia luaeyaguc mihiçņi énécmianzac.

12 Imuac mia ini zéwelecac méragina imi gagawiyu meyacmu. Waņu simiņgina héigic kuha qahac waņu meseli amumu. 13 Séwi hénaginawac wamma baec hénia imi mindiņigic dindiņa waņu, imuhuc waņģic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia wammac. Qahac waņu simiņgina nétéc qétéré wambac niņac.

14 Ini ic embac moczoņ yanda

iniguc luae zéma kekec téréya imi méndacma kemmu. Méņnéņ méņ imuhuc ménda ménda wamma Miņ Kewunina hémmuac séc qahac. 15 Ini héņgaleņ waņamuma kecmu, onarunec méņnéņ méņ Anutuac ewa hiawac buņa imuac sigiwac niņac. Me sugcinaiguc gété howuraguc méņ séra qema yandima réwéri mihiçņi énécmiyu iminéņ nec ic embac sasala mehiri énécmiwac niņac. 16 Ini galeņ mema kecmu, onarunec méņnéņ méņ nenedac momacgucac niņ wamma walac hiçņi hiçņiyawac mératéc buņa imi andé qeyec Esau éséc nec kaisero wamma kecbu me Anutu ee héihéi ménda wammima kecbu niņac. 17 Ini iwac hénia niņzu éséc nec inéņ kecma mériaņ mératéc memaņ zé kic masiyaguc zésiac wamma welerec, néņ qaecgémimia waņec. Waņu ewa meleņac nanaņa méņ ménda mihiçņiyec.

18 Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbiņac séc ménda wawaņa Sainai baec boņa imuhucya qahac. Baec boņa imi mia geric bélaņa zéma, siņi panamaņ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliņ wiliņ luhuc yanda zéma, 19 témuņac hétéņ yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac niņgic imi eneņ muņguc ménda énézémac niņac welecmigic. 20 Imi mia waņ beric acguc méņnéņ baec boņa imuaru sicsaoc haréyu hocnéņ qegic humumac zéyu niņgic, imuac zézé seli ac waņ énécmiyec imuac ewaya bėnzéņ nimmuac séc qahac waņec. 21 Iwawai kicninanéņ héhéņa séc imuhucyanéņ imuhuc bac yandi yandi kuneņ yanda mihiçņi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéņna hirizac zéyec. 22 Néņ ini imi Zion boņa Anutu kekecyaguc iwac ama areņa yanda kurumeņac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac

aria yanda hicñiyu, kua meme uña sasala ménda oloñ énéc énécmiawac séc zéma, ²³ méréc merac kurumenjiguc qacgina oénécmimia ionac hénaoñ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miñina Anutu zéma, ic embac mesolañi énécmimia ionac uñahécgina zéma, ²⁴ Sisipac ac qeliawac miñ suc ic Yesu zéma, inéñ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia wañ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niñac. Becnec baeciguc goro ac wañ énécmiyu andé qegic bakia melenj énécmiyu néñgacmuac séc qahac wañec. Wañu nini yomi kurumenj igucnec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qizizinjéma néñgacbiñnec? ²⁶ Becnec imi ac hétéñ iminéñ baec imi mimiñzaliyec, néñ deguc imi sisipac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méñgucnec baecnec sac qahac, néñ baec kurumenj momacnec mimiñzalimanj. ²⁷ Muñguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiñzalimacac hezac iminéñ hehe seli hemacac niñ iwawai zéyu hicñjima hezac. Mimiñzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac. ²⁸ Imuac neñañ imi héñgaleñ ama areña méñ ménda mimiñ zalizaliawac séc imi mihicñi nénécmiyu meziñ. Imuac mia ewa hia ac wammiwiñ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéñ niñu sécgémacac séciguc mepéi qepési wammiwiñ. ²⁹ Némac niñ neñañ Anutu imi onowisi wawañawac geric bélaña.

13

Welenj qeqe ai hiabia.

¹ Ninzéñ ninzéñ dacmuna tetecgia qahac singina niñamulu.

² Wañu ic kianj ionac imi eluj ménda unuyu welenj qeénécmimu. Ic tosara ieneñ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uña welenj qeénécmigic.

³ Alahécgina hésa amaiguc onopocgic tacgic eñañ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niñénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac niñ hénia qahac unuhéi wañ énécmigic réwéri mihicñjima keczu imi onac niñénécmimu. ⁴ Ini moczoñ eu iníñ kekecac niñgic eeyaguc wañu hehe tatak eu iníña buña imi Anutuac kiwaiguc ménda qaorac qegic. Kaisero wamma eu iníñac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéñ kitiwa ku énécmimac. ⁵ Miñ Kewu eñeyaoc nénézéma zéyecnéñ; Neñ ménda wai énécmimanj. Wañu onac eluj ménda numac. Imuac niñac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac niñgic sécgémac.

⁶ Imuac neñañ imi yomuhuc zéwiñ zé ewa éréhéc ménda wanziñ; Miñ Kewuna imi méra néñanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némaciguc biria wañ némmac?

⁷ Galeñ hécgina Anutuac ac kuazéc énézéañgic ionac kekecgina nawac héra imi dimuhuc hicñi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzéñ ninzéñgina méndacma wammu. ⁸ Yesu Kristo imi orañ zéma deguc zéma tetecgia qahac imuhucyanec. ⁹ Imuac pakeñ ac hénia hénia méréra iminéñ ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buñanéñ meseligic hiabia wammac, néñ yaka neneac neunj aciguc imi qahac, héra ac imuhucya imi méndacma wañangic imi onac méñ ménda méra énécmiyec. ¹⁰ Neñañ muru

zaki téréya méj taczac. Wanu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téréyaiguc welen qema ai meanzu ienej nemu niñac qac buñagina ménda zééncmimia.

¹¹ Imi mia késpedes ninawac mulu buñawac hofac oo ic eñeñanéj yañac sacya mema hali qeria téréyawac téréya imuaru kereñanzac, néj séwibusuya imi demin séñgañgeñiguc gericnéj ogic zedacma qahac wañanzac.

¹² Héña imuac niñac Yesu imi acguc eñeya sacyanéj ic embachéra météré énécmimanj zé sañgulañ yanda imuac séñgañgeñaguc qeñzeñ manzeñ mihicñiyec.

¹³ Imuac neñañ imuhucyanec iwac gamu qeçe imi huama hali téréya séñgañgeñaguc iwac muru mekembiñ.

¹⁴ Baec yomuaru imi heheseli ama yanda méj ménda he nénécmizac. Imuac méj kecma biançguc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecanziñ.

¹⁵ Imuac mia Yesuac niñ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwiñ. Mepé qepési legic iminéj mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buñayawac héipuc ac wañanzac.

¹⁶ Haka hiabia zéma newa haleñ imi eluñ ménda unuyu wammanec kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicñi mianzac.

¹⁷ Galeñ hécgina ionac ac imi niñ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ieneñ imi onac qeri uñaginawac wamma héñgaleñ ai mewin zé eñaoc niñ gésigési ai mihicñimuac hezac ésécnec nimma ai meanzu. Imuac nançgé énécmigic ieneñ ai imi ségiségi wamma memu, néj yaiwisisiñ wamma ménda memu. Imuhuc wañgic onac muru héla ménda hicñi énécmiwac niñac.

¹⁸ Nonac niñac wamma zéwelecmu. Nini imi ai meanziñ séc haka eeyaguc wambiñ zé

siñnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solañ he nénécmizac imi ninzénçéziñ.

¹⁹ Ni focdac onac muru liliñgéma kemmanj niñac méra némma zéwelecmu niñac zéseli énécmizua.

²⁰ Rama galeñ yanda Minj Kewunina Yesu imi sisipac ac teteçgia qahac imuac sacyanéj humuc igucnec wagicma éréyec luaeac Anutu inéj mia ²¹ ai hiabia héña héñaiguc mesolañi énécmima eñeya ewa siñ méndacma ai memu niñac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eñeya kiwaiguc haka héñ soroc sorocya Yesu Kristo inéñnec sucninaiguc mihicñimanj zé ai meanzac. Eebipiya edamuyaguc iminéñ iwac muru nalé teteçgia qahac hema emma hemac. Hélaçnec!

²² Ninzénj ninzénj dacmuna héçna ni zéwelec énécmizua; Neñ ac imi meduçñima oénécmizua imuac niñ, meme seli acna wañ énécmizua imuac niñgic ménda birimac. ²³ Wanu zéwa niñgic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac keczac. Inéñ nalé ménda tecgéyunec hamaciguc nekawu hama inicbic.

²⁴ Galeñ hécgina zéma hénaorin téréya séc yaiçézé acgina zézu. Italia baec igucnec tosara ieneñ acguc yaiçézégina zézu. ²⁵ Ewa hiayanéñ ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaizéze ac.

¹ Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qe qe gira ni Yakobonéñ Israelac hicñjsai kisic 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizéze ac énézézua.

Ninzéñ ninzéñ zéma ninzégic qinztégic.

² (2a) Dacmuna hécna, ³ ini imi ninzéñ ninzéginauwac manam batucnéñ nanañ seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac niñac ^(2b) ini manam batuc hénia hénia hicñi énécmiyu séc imuac me imuac niñgic ségiségiyaguc wandacmac. ⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatéñ kekecnéñ wanjéñ soluñanima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hocbésémañ. ⁵ Onarunec méñac méñ ninzégic qinztégicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inéñ qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac. ⁶ (6a) Ic méréñéñ ewa éréhéc wananzac imi kondun temboña luhucnéñ qema mihilanjéyu yacma salalanjéanzac tanec wanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhuyanéñ Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac. ⁸ Ic imuhuya imi hénia imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wananzac. ^(6b) Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninzégéma zéwelecmimac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

⁹ Ninzéñ ninzéñ ic méñ maqeqeya keczaciguc Kristoac qeraiçuc meyac mimiawac keczac imuac zézé ségiségi wammac.

¹⁰ Wanju dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima zéhiaru mimac. ¹¹ Kaiwe geric bélanjagucnéñ éréma qézézac qeyu selécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wananzac. Ic hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema kenkenja imuac suraiguc imuhucyanec selécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

¹² Ic méñ manam batuciguc nanjelima kecanzac imi mérianjaguc wanzac. Meseliyu Miñ Kewunéñ niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunéñ héñsoroc wanj énécmianzac ionac énécmimañ zé ac zikima zéyac imi énécmiyu késamu. ¹³ Wanju ic méñnéñ manam batuc hicñjimiyu Anutunéñ batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianéñ batucgé mimacac séc qahac. Wanju eñeyaoc imi ic méñac méñ ménda batucgé mianzac. ¹⁴ Wanju ic méñac méñ manam batuc hicñjiamanzac imi mia eñeya siñ birianéñ hérémima kemma qatémianzac. ¹⁵ Wanju siñ iminéñ tackecma héri haima képésic mihicñianzac. Wanju képésic iminéñ yandima héri haima humuc mihicñianzac.

¹⁶ Dacmuna soroc hécna, galen megic ikoc wanj énécmiwac niñac. ¹⁷ Ewa hiawac buña hiabia méñnéñ méñ zéma sese soluña méñnéñ méñ imi moczoñ ou nec Manjoc asac mararanjaguc iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi méñzé méñzé haka me ireha melenqelenja méñ ménda hezac. ¹⁸ Iwawai inéñ zéyu hicñjima keczu imuac sugcinaiguc neñañ imi héla gocmia walac walac wambin niñac eñeya ewa

siñ méndacma ackuazéc hélanén héri haima mihicñi nénécmiyec.

Gezacnéñ niniña zéma niñ toho-tohoya.

¹⁹ Dacmuna soroc hécna, ini yomuhuc nimmu. Ic méñnéñ méné focdac gezac haima nimmac, néñ ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wañu niñu biriyu qeria focdac ménda yacmac. ²⁰ Qeri biricnéñ kekec solañ dindiña Anutunén niñu sécgéanzac imi ménda mihicñimac. ²¹ Imuac bec, niniñ qakola zéma kaižiliweñ haka imi moczoñ hetecgé gilidacma, qeri uñagina añgéñ tiénécmimiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima añgéñ tima héwiña héimu.

²² Ini ackuazéc imi eñdac gezacginanéñ sac nimma ikoc ménda wañamumu, néñ niñtohoma moczoñ wandacmu. ²³ Ic méñnéñ méné ackuazéc imi gezacnéñ sac nimma ménda wamma memac imi ic méñnéñ eñeya séwiac kic ségéraya wikiñiguc añanzac éséc nec wanzac. ²⁴ Eñeya añañu tegéyu keñkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluñ qeanzac. ²⁵ Néñ ic méné hénac ac solañ képésic igucnec hulac énécmianzac imi hémma héngésima ménda eluñ qeyu wammanec kecmac imi wawañ memeya séc héla mériañ mihicñimac.

²⁶ Méñnéñ méné eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimia tanec wañuguc kileñ ezelañ galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wañamumaciguc imi iwac ee héihéi wañmimiawac haka iminéñ eñomia wammac. ²⁷ Anutu Mañgocnéñ niñu buña suruc hiabia imuac ai lalaclalac solañ qeçeya wañanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wañ énécmima baecac

wawañ meme biria igucnec gésiamuma gocya qahac kekec imi mia.

2

Haka bakésasacnec ménda wammu.

¹ Dacmuna hécna, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzén géanzuiguc imi ic méñac méné bakésasaciguc ménda énépésimu. ² Onac toçgotocgo amaiguc ic méné méria merawaiguc bineñ golinén memeya haiyu hingaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu duña ic maqeqeya méné owo malekuya qakolayaguc hama érémaciguc ³ ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érezac iwac muru liliñgé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeqeya iwac niñac zéma gi hia imuaru nanna me hénanaiguc mama tacna zémuiguc imi ⁴ ini niñgic, eñañ eñao nec héngési wañamuma niniñ birianén niñgésima gésigési icya séciguc kecanzu tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc hécna zéwa niñgic, Anutunén baec yomuaru ic maqeqeya gésima énépésima ninzén ninzén gina meyandi énécmima i siñ nimnianzu ionac mia iwac héngaleñ ama areña yanda ara zikima buña qeénécmiyec imi mératéc énécmiyu késagic. ⁶ Néñ ini imi néwécgeña ic maqeqeya mema titi wañ énécmianzu. Wañu méré méré eneñ yéwéri mihicñi énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwaginaguc. ⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohotoho ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwaginaguc ieneñ zébiri qébiri ménda wañanzu me? ⁸ Ini imi kiwi téreyaguc hezac séc gi geñga niñac goi héihéi wañamuanzan éséc alagawac imuhuyanec

wammiwésémanj zéyec héna ac eneja imi nintho wanzuiguc imi hia wanzu, ⁹ néj ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionacnec wanj énécmianzuiguc imi késpedesic wanjkeczu. Imuhuc wanjic héna acnéj késpedesic ic zéma zétecgé énécmimac. ¹⁰ Méjnénj méj héna ac moczonj nintho wamma kecma momacguc ménda tohoma qonzontoj gémac imi, héna ac moczonj yanda logizac wanzac. ¹¹ Imi mia kaisero ménda wambésémanj zéyec inéjnec mia icac kekec humuiguc ménda opocbésémanj zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec méj humuciguc opoczanjiguc gi bec héna ac imi logizanj wanzac. ¹² Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac nijac énécmiyec héna ac qelia imuaru namma gési énécmimacac hezac. Imuac héna ac qelia imuac séciguc namma acgina zéma hakagina wammu. ¹³ Wésé ninij qahac hakagina wanzu ionac imi wésé ninij qahac zégési énécmimac. Wésé ninij iminénj zégésigési imi ogicma eneja wanzac.

Ninzéj ninzéj wawanj memeya qahac imi humumia.

¹⁴ Dacmuna hécna ic méjnénj ni ninzéj ninzéjnaguc keczua zémaguc wawanj memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia méj hicjimimac? Ninzéj ninzéj imuhuyanénj eneya hia mehiaru mimacac séc wanzac me? ¹⁵ Ic me embac dacmunagina méjnénj séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc ¹⁶ Onarunec méjnénj kuanec sac ézéma ala, bénzéjnec hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena sécgé géju. Imuhuc ézéma séwiac iwawai méj ménda mimaciguc, ac iminénj némaciguc méra mimac? ¹⁷ Tanec

imuhuyanec, wawanj memeyanénj ménda hemiyu ninzéj ninzéj eneya imi humumia wanzac.

¹⁸ Wanju méj yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzéj ninzéjgaguc, wanju ni wawanj memenaguc, imuac ninzéj ninzéjga wawanj memeya qahac imi nézéna hémma ni wawanj memenaiguc ninzéj ninzéjna gézéwa héna. ¹⁹ Gi Anutu momacguc keczac imi ninzéjganza. Imi hia wanzanj. Uja biria acguc iwac ninzéjgema zénéjgina hiriyu kecanzu. ²⁰ Oh, ic watalanja gi, ninzéj ninzéj wawanj memeya qahac imi gorosona wanzac imi ninjasarimanj zé wanjénzac me? ²¹ Nejanj esanj ambécnina Abarahamnénj nanja Isaka zaki téréya qahaiguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunénj ic solanja zémiyec. Gi ninna imi wawanj memeya nijac qahac tanec wanzac me? ²² Oloj ninzanj ésécnec ninzéj ninzéj iminénj iwac wawanj memeyaguc momacnec aiya meyc wawanj memeya néjnec ninzéj ninzéjna imi solanjaniyec. ²³ Imuac kiwi téréya méjiguc yomuhuc zézac imi hélaqac wanec, Abarahamnénj Anutu ninzéjgé miyu haka imuac mia niju solanja wanec. Wanju ic imi Anutuac alaya zémimia wanec. ²⁴ Imi hénni, ic méjnénj ninzéj ninzéjanec qahac, néj wawanj memeyaguc nijac wamma ic solanja zémimia wanzac. ²⁵ Wanju imuhucyanec héna yanda embac Rahap imi kicgalenj ic méli énécmigic* kejjic imi unuruma héna méjunec méli énécmiyu kejjic wawanj meme imuac mia solanja zémiyec. ²⁶ Séwi qeri unaja qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzéj ninzéj wawanj memeya qahac imi humumia.

* 2:25: Girik aciguc; kua meme ic.

3

Ezelaŋgina galaŋgému.

¹ Dacmuna héčna, ini kiwi ic wamma kecziŋ neŋaŋ kápésicinawac kitiwa réwéria mihičniwiŋac hezac imi niŋasarima kiwi ic sécnina ménda ogicma wambiŋ. ² Neŋaŋ moczoŋ yanda iwawai sasalaiguc qonzonzoŋ géma mama nunuanzac. Imuac ic méné ackuazécaiguc kápésira méné ménda hezaciguc ic imi solarŋ dindiŋa. Ic imuhyanéŋ séwiya moczoŋ yanda pinzuŋa hai amuma dindiŋanec kecmacac séc wanzac. ³ Neŋaŋ becosic eneŋ acnina tohomu niŋac kuaginaiguc pinzuŋ haima séwigina moczoŋ hérékeŋ héréha waŋ énécmianziŋ. ⁴ Waŋu konduŋiguc zéic héngic. Zéic imi kuneŋ yanda, waŋu luhuc selianéŋ mihilaŋgéyu keŋanzac, néŋ qindi qindiŋiya komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siŋ hezac séc nesima keŋha waŋanzac. ⁵ Imuhucyanec ezelaŋ imi séwi ninawac kitiwa komodia méné, waŋu wawaŋ meme kuneŋ yandawac tétéc qeŋe ac zéanzac.

Héngic, geric lokoc komocdia dac ménéŋ zéléŋ baec yanda zeric qericdacma keŋanzac imi hémma nimmu. ⁶ Ezelaŋnina imi geric lokora, biriayanéŋ séwiya moczoŋ mesécgé mima eneŋa buŋa késayu séwiya imi iwac baec kurumeŋa wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala sugcinaiguc inéŋ séwinina moczoŋ yanda mebirima karisi hénia ésécnec lelegéma kemma hičniŋisaiya hičniŋisaiya zeric qeric waŋ énécmianzac. Waŋu zeric qericac kuha imi geric siawac bélaŋa igucnec haanzac. ⁷ Yaŋqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokoleŋ hénia hénia zéma konduŋ qeriaiguc iwawai kekec ginaguc hedaczu imi icnéŋ mebélacgé énécmigic ionac nininjec méndac énécmianzu,

néŋ ⁸ ezelaŋnina imi ic ménéŋ méné mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Waŋu iwac muru imi kumiŋ humuc mihicŋi nénécmianéŋ sécgéma hezac. ⁹ Ezelaŋ iminéŋnec neŋaŋ Miŋ Kewu maŋgocnina mepésimima legicya héima iminéŋnec acguc ic tosara Anutu eneŋa tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziŋ. ¹⁰ Kua imi momacguc, néŋ imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna héčna haka imi nimba ménda sécgézac. ¹¹ Doku kiwa momacgucnéŋ doku saola zéma howuc howura momacnec mihicŋi nénécmimac me? ¹² Dacmuna héčna, ini niŋgic fik icac uranéŋ oliwa gocmia hia haimac? Waŋu waiŋ icac uranéŋ fik gocmia hia haimac? Qahacgucnec!, imuhucyanec doku howec yagucnéŋ doku saula mihicŋi nénécmimacac séc qahac.

Niŋtegic qinŋtegic ou kurumeŋ igucnec hahaya.

¹³ Onarunec mérénéŋ niŋtegic qinŋtegic zéma nininŋa asacasaria keczac? Inéŋ haka hiabia wamma gum bénzénzéŋa niŋtegic qinŋtegicya igucnec hahaya iminéŋnec wawaŋ memeya imi menénécmiyu hémbiŋ. ¹⁴ Waŋu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétinŋkétinŋa zéma féŋgéc hakanéŋ héwiwiŋ gézaciguc ackuazéc héla qema tétéc qeŋe zéma ikoc ménda wammu. ¹⁵ Niŋtegic qinŋtegic imuhuya imi kurumeŋ igucnec ménda maanzac, néŋ baec igucnec zéma ic séwi siŋ igucnec zéma Biria miŋinawac murunec haanzac. ¹⁶ Hénia yomuhuc niŋac mia imuhuc zézu; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria hénia hénia hezac. ¹⁷ Néŋ niŋtegic qinŋtegic

kurumenj igucnec hahaya imi walac ewa qeri météréya zéma luae, gum bénzénzénj, niñtoho, wéséniniñ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicñjima bakésasac qahac, kiciguc welenj qeçe qahac, imuhucya. ¹⁸ Luae qeçe icnéñ luae qesama kekec solañawac héla mihicñjanzac.

4

Baecac ala siñ.

¹ Sucginaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhécgina sugcinaiguc tosara euqac wawañawac siñginaguc keczu ionac murunec haanzac. ² Ewa siñ kunenj yanda wañénéc mianzac, néñ ménda mihicñjizu. Unu humu wañamuma nimbupuc wañanzu, néñ hia mihicñjimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini euma hazéc ac wañamuzu. Wañu héña héla imi zéwelecgina qahac kecanzu imuac niñac ménda mihicñj keczu. ³ Wañu zéwelecmima kilenj ménda mihicñjizuiguc imi enañ siñginawac menec qenec wammu niñac sigima zéwelecgic. ⁴ Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchera wamma kekec wanzac imi ménda niñacgézu? Imuac ic mérénenj baec ala wammimanj zé ewa ewa wañanzac imi eneyaoc Anutuac hazéra wawaña wanzac. ⁵ Ini kiwi téréyaiguc Anutunénj Uña Téréya méli nénécmiyu ewa qerininaiguc kecanzac Uña Téréya iminénj mia nimbupuc wammacac séc wañ énécmianzac zéyec,* néñ ini imi ac imuac niñgic enomia wanzac me? ⁶ Wañu imi sac qahac, néñ inénj ewa hiawac buña kunenj yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec; Anutunénj

tétéc qeçe ic nesi énécmiyu kenjic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia wañ énécmianzac. ⁷ Imuac ini Anutu niñtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria miñina hazéc wammimu. Imuhuc wammigic qizizíngé énécmimac. ⁸ Anutu hosucgémigic, imuhuc wañgic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalacalac wammac. Ewa qerigina kenhéi hahéi wañanzac ini ewa qerigina métérégic lalacalac wammac. ⁹ Qerinenj yai wisisinaiguc zésiác wamma ewa biric wammu. Zédesigina melengic zésiáciguc, zézé ségiségigina melengic niñ yéwériiguc kemmac. ¹⁰ Miñ Kewuac kiwaiguc memaamumu, inénj meenj énécmimac.

Ic tosara ménda niñgési énécmimu.

¹¹ Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda wañamumu. Mérénenj ménj dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi héna ac zébirima gésizac wanzac. Héna ac gési keczañiguc gi héna ac tohotoho ic qahac, néñ gésigési ic keczañ. ¹² Héna ac miñina zéma gésigési ic imi momacguc sac keczac. Inénj mia bénzénj angénj tiénécmimac me bénzénj mebirí énécmimacac séc. Néñ gi méré icnéñ alahécgina gési énécmianzanj.

Orañgucac niñkumuma tétéc qeçe wammuc ménda hezac.

¹³ Zéwa niñgic, sugcina igucnec tosara erac me orañ nini tañ imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosia mema kecní yawuñ ménj tecgéyu hawiñ. Imuhuc zéanzu ini ac yomi nimbésémañ; ¹⁴ Orañguc némacnéñ hicñj énécmimac imi ini ménda niñzu. Kekecgina imi ini némac iwawai? Ini imi

* **4:5:** Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunénj qerininaiguc uñanina hai nénémiyu hezac imuac héngalenj wammianzac.

baec wéséséya nalé hotonja dac kecma aocgéanzac imuhucya. ¹⁵ Imuac ini nówécgeŋa yomuhuc zémuac hezac, Miŋ Kewuninanéŋ niŋu sécgéyu nini kecma ai imi mewin. ¹⁶ Ini deguc tétéc qeŋe ac enomia wamma séwi eŋeŋ wanzu. Wanju tétéc qeŋe ac imuhucya imi moczon biria wanzac. ¹⁷ Imuac mia ic mérénéŋ wawaŋ meme hiabia wawaŋawac séc niŋtegic qinŋtegicya hemiyuguc kileŋ ménda wanju kápésicya wanzac.

5

ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

¹ Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima niŋgic. Zéra waiya hicŋi énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu. ² Hinac mériaŋgina imi houdaru owo malekugina imi qakolanéŋ qedaczac. ³ Goli siliwaginanéŋ hufenaguc wandaczac. Wanju hufenja iminéŋ geric ésécnec séwi busugina nema héniaŋgina zéaumas. Ini imi nalé tetecgiaiguc hinacgina qauqau haigic enzac. ⁴ Niŋzu, ai ic tosara onac aiginaiguc héla tocgogic imuac ai bonjagina anjéŋtima ménda énécmigic ai bonja iminéŋ qaczac. Wanju tocgotocgo ai megic iéneŋ siacgic Miŋ Kewunina, Miŋ Kewu Pupunda iwac geza-waiguc hiŋgaczac. ⁵ Ini baeciguc hémbaoc wamma iwawai hiabi-anéŋ mezeric amuma kecma unu hézéŋ hézéŋgiawac naléyaiguc ewa qerigina halécya dépaŋ yanda wanju keczu. ⁶ Wanju ini ic solaŋa imuac mia kápésicyaguc zéma zétecgéma qehumugic. Wanju inéŋ musuqeŋe ac ménj ménda melen énécmiyec.

Qenzerŋ manzenjiguc naŋselimu.

⁷ Imuac dacmuna hécna, ini nalé horugiyu naŋselimanec kecŋic Miŋ Kewunina harémaŋ. Himicnec qimicnecac icyanéŋ héla gocmia baec igucnec hicŋjanzac imuac mambéc kecma niŋselima kia naléya zéma kaiwe naléyawac* mambéc kecanzu. ⁸ Ini acguc ewa qerigina niŋseligima nalé horua naŋselima kecmu. Miŋ Kewuninawac hahayawac nalé imi ducŋizac. ⁹ Eŋaocnec diric doroc ac ménda waŋamumu, ac imi tohoma kecŋic gésigésiac zéranéŋ qiziziŋgé énécmima kemmac. Niŋzu gésigési icnéŋ hosucgé énécmima nagaiguc séŋgaŋgeŋ nanzu. ¹⁰ Dacmuna hécna, kua meme ic Miŋ Kewuninawac qaraiguc zégic i inicgic zérabéra zéma mambéc kekec horua imuac sésécgina wammu. ¹¹ Niŋzu naŋselima kecanzu ionac nimma mériaŋ ginaguc zéanzin. Ini Yop ac nanaj seli imi gezac ginanéŋ niŋgic. Wanju Miŋ Kewuninanéŋ tetecgiaiguc dimuhuc wammiyec imi oloŋnindaczu. Miŋ Kewunina imi ménjac ménj ogicma ewa biric zéma wésé niniŋ kunenŋ yanda waŋ nénécmianzac.

¹² Dacmuna hécna, ac ménj méndagucnec zéselimu. Ac imuac niŋgic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumenjac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara ménjac qaraiguc koroma ménda zéselimu. Niŋgic oaec wanju oaec zému, wanju qahac wanju qahac zému. Imuhuc ménda waŋgic, kápésic ginaguc zéénécmiwac niŋjac.

Ninzéŋgéma zéwelectmu.

¹³ Onarunec ménjnéŋ yéwéri mihicŋizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. Ménjnéŋ ménj ségiségiiguc keczaciguc imi mepé qepésiac legic hélimimac.

* 5:7: Girik aciguc; Kia walaha zéma kia tetecgia.

14 Onac murunec méri hafi zepayaguc keczaciguc imi hénarorij ionac qeriac galen unuruyu hama Miñ Kewuninawac qaraiguc halécnéj naec mima zéwelecmu. ¹⁵ Zéwelecgina ninzéri ninzérjginaiguc wawaña imi hafi ic mehiaru énécmimac. Miñ Kewuninanéri hafiya igucnec meyacmimac. Wañu kérépic méri wañeciguc imi acguc waimimac. ¹⁶ Imuac bec kérépicgina zézuac wañamuma hafigina hiarumac niñac nañgé amuma zéwelec wammu. Ic solañanéj zéweleru kuhaguc zéma hélaguc wañanzac. ¹⁷ Elia imi héniaya ic omaya neñañ ésécnec, néj inéri kia ménda hamac niñac solañanec weleru yawuñ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec. ¹⁸ Wañu muñguc weleru kurumeñnéj kia haiyu mayu baecnéri héla mihicñiyec.

¹⁹ Dacmuna hécna, onarunec méñnéj ackuazéc héla waima rouc keru ic méñnéj nañgémiyu liliñgéma hamaciguc imi ²⁰ nañgémiyec inéri liliñgéma hayec iwac qeri uña imi humuc igucnec añgéri tima kérépicya sasala osodaczac. Ini hénia imi niñtegicmu.

1 Petero

Yaizéé ac.

¹ Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénarinj kian éséc nec héndemma kekera ² Anutu manjoc ninanéj ménda hicnjic nec bec ninénécmima Uña téréyanéj météré énécmiyu ninjtoho wanjic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima* gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

³ Mepésimini, neñan minj kewunina Yesu Kristoac manjocya Anutunéj wésé nininj kunerj nec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic suggina iguc nec meqeli mima héná imuac nec neñan keckec qelia mihicji nénécmiyu ninjkinzénj qeli qeli he nénécmiyu kecanzj. ⁴ Imuhuc wamma onac ninj wamma kurumenjiguc iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawana, imi mératéc memu. ⁵ Ini imi nalé tetecgiaiguc anjénj titi haka mewininimanj zé ninj heyec imi késawinj zé ninzénjgégic Anutuac kuhanéj inicgalenjanj énécmiyec. ⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiséji wamma kecanzu. Wanju hicji énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia ninjac wamma nalé hotoñadac ninjyéwérimu. ⁷ Imi mia ninzénj ninzénjgina imi goli gericnéj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia wanju Yesu Kristoac hahayawac naléiguc mepé qepésigina zéma

edamugina zéma eebipiginaguc wammu ninjac réwéri imuhucya hicji énécmikeczac. ⁸ Yesu imi ini kicginanéj ménda héngic, néj kilenjinj wammianzu. Deguc acguc ménda hénzu, néj kilenjinzénjgéma ségiséji méj edamuyaguc hénia zéasariwinjac séc qahac imuhucya nimma kecanzu. ⁹ Imi mia ninzénj ninzénjginawac héla, qerí unjaginawac anjénj titi imi énécmiyu memuac hezac imuac ninj imuhuc imuhuc ségiséji wamma kecanzu.

¹⁰ Anjénj titi imuac mia kua meme ic tosara ienej ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic. ¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac unjanéj Kristo enjeyaoc imi qenzenjanj qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ienej ic mérénéj Kristo wanzac me némac naléiguc hicjimac zéma hochoc ai megic. ¹² Ic ienej imi enjanj ménda welenj qeamugic, néj onac welenj qeénécmigic imuac zéau énécmiyu ninjasarigic. Wanju imi mia Uña Téréya kurumenj iguc nec mayec inénj bunja suruc hiabiawac welenj qeqe ic nanjé énécmiyu degucmi bunja suruc hiabia onac énézéjic nindacgic. Wanju kua meme unja enej acguc hénia imi héntegicbinj zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qeriginawac rikunja zikima zéréj qéréj wamma séwíac sinjgina helanzj amuma kecmu. Wanju Yesu Kristo hicnjitegimac nalé imuaru inénj ewa hiawac wanj énécmimac. Imuac ninj ini imuac mia moczonj ninjkinzénjgéma kecmu. ¹⁴ Kua tohotoho nambérac éséc nec kecmu, néj bec nec ménda ninjtegicma kecgic imuaru sinj biria méndacma

* 1:2: Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu. ¹⁵ Téréya miñina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawañ memegina séc, ic téréya kecmu. ¹⁶ Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézua; Ni téréya keczua imuac niñ ini acguc téréya kecmu. ¹⁷ Ini Mañgoc zémima qac héhélianzu inéñ niñgési énécmimañ zé icya icya séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma niñénécmianzac. Imuac baeciguc ic kiañ kecma eeya séha héimima kecmu. ¹⁸ Ini ninzu éséc nec esañambéc hécgina ionac hena tima haka enjomia wañañgic imuac nec añañgéñ tiénécmiyec imi siliwa me goli éséc nec iwawai kecma qahac wañañzac imuhucyanéñ boñ héré ménda meénécmiyec. ¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac éséc nec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéñ boñ héré meénécmiyec. ²⁰ I imi baec kurumenéñ ménda zéyu hicñiyec nec gésimimiawac kerec. Wañu nalé tetcgia yomuac onac niñ wamma mewininimiyu hicñiyec. ²¹ Ini imi humuc ic sugina iguc nec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéñ héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéñ énépésiyu ninzéngeañzu. Imuac onac ninzén ninzén zéma niñkinzén imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héla imi niñtoho kecma† onac qeri uñagina imi météréma ninzén ninzén dac-muna hécgina hélac nec goi héihéi wañ énécmianzu, imuac ewa qerigina lalac nec zéma qerigina dumuñanéñ siñniñ wañamuma kecmu. ²³ Ini muñguc qelima hicñigic imi gocmia kecma houanzac imuhucyaiguc qahac, néñ gocmia ménda houhouya

iguc nec hicñigic. Imi mia Anutuac ackuazéc kekecyaguc tetcgia qahac keczac imi mia. ²⁴ Hénia imi yomuhuc; Ic séwagina momac yanda imi zariñ ura éséc nec. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria éséc nec. Zariñ ura imi kaiwenéñ zeyu sélécgéanzac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanzac. ²⁵ Néñ Miñ Kewun-inawac ackuazéc imi tetcgia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuazéc imi buña suruc hiabia zéau énécmi niñgic imi mia.

2

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac añañgéñ tiénécmimia.

¹ Imuac bec, kaiziliwenéñ haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczoñ gilidacgic kenju. ²⁻³ Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña ninzuciguc, merac sascac éséc nec qeriginanéñ namu téréya niñac wammu, imuhuc wamma yandima añañgéñ titiiguc keremmu. ⁴ Wañu ini imi baec icnéñ qéfacgégic, néñ Anutunéñ niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu. ⁵ Hagic hofac oo ic areñhéra téréya wamma mulu manañ hofac hiabia Anutunéñ siña nimma añañgéñ timacac sécyá omimu niñac, Yesu Kristonéñ hoc kekecyaguc éséc nec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu. ⁶ Kiwi téréyaiguc ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Héngic, ni Zion ama imuaru baña méñ wañgoñaiguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic méréneñ ninzénge mimac imi gamusiñ qamusiniñgic ménda opocopora wammac zéyec. ⁷ Imuac niñac

† 1:22: Ac héla imi niñtoho kecma; Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Uñawac kuhanéñ.

ninzéngézu onac muru imi eeyaguc wanzac, néj ménda ninzéngézu ionac muru imi hoc méj mericqe ic enej héjara mema giligic keñkeña iminéj ama wanjoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru⁸ tosara hoc imuaru qonzoñ tonjéanzu. Wanju zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wanju ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹ Wanju ini imi siñi tunumanj yanda igucnec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac héniorin héra buña qeénécmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eñeña zéma iwac héjgaleñ ama areña yanda téreya zéma ic embac eñeya buña qeénécmimia wamma keczu. ¹⁰ Ini imi becneç ic embachéra ménda kecgic, néj deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Wanju becneç imi wésé ninin ménda wanj énécmiyu kecgic, néj deguc imi wésénin in wanj énécmiyu keczu.

Anutuac welenjeqe ic kecmu.

¹¹ Ala sorochéçna, meseli énécmima zézu, onac imi baeciguc ic kianj zéma ic qañ ésécneç nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwigina imuac siñ imi sigima kecmu. ¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawanj memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébiri wanj énécmianzu ienenj onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc* qac buñaya mepésimu.

¹³ Miñ Kewuac niñac wamma hénia ac hénia hénia icnéj zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu eñeña me ¹⁴ inéj méli

énécmiyu hama haka biria wanzu taségina melej énécmima, haka hiabia wanzu bakia hiabia melej énécmianzu baec galeñ imi onac imuhucyanec wanj énécmimu. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawanj memegina hiabia iminéj ic diwi qiwiliña ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminéj mia Anutuac ewa siñ wanzac. ¹⁶ Eñaoç eñañ kekeç miñina kecmu, néj imuac kuhanéj biria ménda musañgéma wammu. Wanju Anutuac welenj qeçe ichéra ésécneç kecmu. ¹⁷ Ic moczoñneç ee héihéi hiabianec wanj énécmimu. Wanju ninzéñ ninzéñ dacmuna héçgina siñniñ wanj énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi wanj énécmimu.

Qenzen manzen kekeçac séséc.

¹⁸ Welenj qeçe ic ini zénéñ hirihiri wamma miñ héçgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu. Wanju ic kuneñ héçgina hiabia bénzéña ionac sac qahac, néj goi biric wanj énécmianzu ionac muru momacneç imuhuc wanj énécmimu. ¹⁹ Réwéri hénia qahac mihicñi énécmigic Anutu niñqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc. ²⁰ Képésicgina niñac unuhéi wanjic bisiqatén wammuiguc némac niñac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzen manzen mihicñima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héñsoroc sorocgia wammac. ²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec. Kristo imi acguc onac wamma qenzen manzen mihicñi migic bisima séséc wanj énécmiyec imi ini hémma eñeya hénanec méndacma tima hamu zéma imuhuc wanj énécmiyec. ²² Inéj képésic méj ménda wanj. Wanju kuaya igucnec ikoc ac méj ménda zéyec. ²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzen

* 2:12: Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Mmh 32:34, Leg 58:6.

manzenj mihicnji migic ménda tericgé énécmiyec, néj baec ic solanjanec gési nénécmianzac iwac mériaiguc eņeya haiamuyec. ²⁴ Waņu iciguc qegic namma eņeya séwiiguc neņaj kápésicnina bisidarec. Imi mia neņaj kápésicac muru humuma haka solanawac muru qelia kecbiņ niņac imuhuc waņ nénécmiyec. Inéj wiziyağuc waņu ini hiarugic. ²⁵ Becnec imi rama ésécnec rouc wamma keņgic, néj deguc imi uņaginawac rama galenj zéma heņgalenj miņina kezcac iwac muru lilingéma hama keczu.

3

Eu iniņ onac pakeņ ac.

¹ Iniņhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niņtoho waņ énécmimu, imuhuc waņgicguc tosara Anutuac ackuazéc ménda niņtohoanzu imi eneņ acguc iniņ hécgina ionac acgina niņac qahac, néj wawaņ memegina niņac wamma lilingégic aņgéņ tiénécmimacac séc wammac. ² Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalanec wamma kecgic inicdaczu. ³ Oruc mizics me soronj goli me zari maleku tanera hénia hénianéņ séwiginaiguc ménda mezeric qezeric wammu, ⁴ néj ewa qeriginaiguc qeri ic sanjima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéņ mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda waņanzac. ⁵ Becnec embac téréya tosara niņkumugina Anutuac muru haima kecgic ieneņ acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niņtoho wamma haka iminéņ mezeric amuma kecaņgic. ⁶ Saranéņ Abarahamac miņna zémima niņtoho wammiyec ésécnec ini acguc haka hiabia

wamma haka tosara zéneņ hir-ihiriyawac séc mihicņima kilenj bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac* bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niņtegic qiņtegicgina méndacma iniņ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia ésécnec, waņu kekec hémbénaņ ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niņtegicma eegina héiénécmimu. Imuhuc waņgic zéwelecwelec ginanéņ néhé néhélia qahac wammac.

⁸ Acna metecgéma zéwa niņgic; Ini moczonj yanda ewa momaciguc kecma méņac méņ wésé niniņiguc dacmuna ésécnec goi héihéi waņamumu. Waņu ewa biric waņamuma memaamuma kecmu. ⁹ Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda meleņ énécmima kilenj mozoc ac hiabia waņ énécmimu. Imuhuc wamma mériaņ imi mératéc memu niņac héihéré énécmiyec. ¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mi-hicņimaņ zé wanzaciguc ezelaņa neuņ héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéņ ac ikora ménda zémac. ¹¹ Waņu biria igucnec lilingéma haka hiabia wammac, waņu luae kekec niņac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac. ¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miņ kewuninawac kiwa imi ic solanawac muru hiyu keņanzac. Waņu gezawa imi ionac zéwelec welecginawac haiyu heanzac, néj haka biria waņanzu ionac imi kic ségérayanéņ tawi énécmianzac zéma zéyec.

¹³ Waņu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc mérénéņ zéra waiya énécmimac? ¹⁴ Waņu haka solanawac waņgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai niņac ic

* 3:6: Sarawac.

tosara bac yandi yandi wan̄anzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néj¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miñ kewuginawac buña météréjic kecmac. Wan̄u ewa qeriginaiguc niñkumu hezac imuac hénia qesi nimbiñ zé wan̄jic bénzéh̄nec melen̄ énécmiman̄ zé nalé séc zérén̄qérén̄ wamma kecmu,¹⁶ néj gum bénzén̄zén̄ zéma ee héihéiguc wammu. Wan̄u ewa kétéñkétéñ ginanén̄ qala qalagianec hemac. Imuhuc wan̄jic onac wawan̄ meme hiabiawac zébiri qébiri wan̄ énécmimu imi enen̄ mema titi hakaginawac gamugina mihicñimu.¹⁷ Haka hiabia wamma qenzen̄ manzen̄ mihicñimu imi Anutuac ewa siñ wanzaciguc haka biria wamma qenzen̄ manzen̄ mihicñimu imi ogiczac.¹⁸ Kristo imi hatac momacguc késpedesic ic momac yanda onac niñ wamma humuyec. Ic solañanén̄ neñan̄ késpedesic niñac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocman̄ zé imuhuc wan̄ec. Inén̄ mia séwiiguc qegic humuyec, néj uñajiguc imi meqelimiyu kekecyaguc wan̄ec.¹⁹ Inén̄ uñajiguc kemma uñj tosara humucac hésa qatéciguc kecgic ionac ackuazéc zéau énécmiyec.²⁰ Imi enen̄ mia bec nec Noanén̄ zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutunén̄ nalé horua qeri bénzéh̄niguc mambéc énécmiyu acqeqe wan̄jic ienen̄ mia. Wan̄u zéic imuac qeriguc emma doku igucnec añgén̄ tiénécmimia ionac zañgégina imi 8 sac wan̄ec.²¹ Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac niñac deguc imi melemma añgén̄ titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Wan̄u imi mia séwiac késpedesic zuac énécmimiawac iwawai qahac, néj ewa kétéñkétéñ solañanén̄ Anutu mihicñiman̄ zé

hénima ken̄ken̄ja imuac asé kiwiya wanzac.²² Yesu imi kurumen̄ju emma Anutuac méra héiyaiguc taczac. Taru kua méma uñj zéma ai memec qac buñajinaguc zéma kuc buñajinaguc ienen̄ iwac méra bacyaiguc kecdaczu.

4

Anutuac goi héihéi imuac welen̄ qeqe ic hiabia.

¹ Kristo imi séwiyaiguc qenzen̄ manzen̄ mihicñiyec imuac niñ, ini acguc Yesu niñec séc nimma ninij iminén̄ yaréac malekugina ésécnec héiamumu. Séwiiguc qenzen̄ manzen̄ niñec iminén̄ késpedesic igucnec elingé amuanzac.² Elingéamuma inén̄ baecac kekec hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma Anutuac ewa siñac sac méndacma kecmac.³ Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma niñgoñ zéma nezélélén̄ zéma newa gewelon̄ zéma banarawac ireha welen̄ qema ic enia wan̄anzu ésécnec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audaczu.⁴ Wan̄u enen̄ imi i iniguc iwawai auqauma kekec imuac qañajiguc ménda hololoma ken̄jic, ienen̄ inicma niñjic haka méréra wan̄u zébiri qébirinén̄ qacginaguc héigic enzac.⁵ Wan̄u ienen̄ kecmu humuc zéma kic qeli kekec héniaquina niñgési énécmimac niñac zérén̄ qérén̄ wamma keczac iwacmuru héniaquina zéaumuc hezac.⁶ Hénia imuac niñac mia humuc ionac muru buña suruc hiabia imi momacnec zéau énécmimia wan̄ec, hénia imi ic embac kic qeli kekera ésécnec niñgési énécmimia wammac, néj uñajiguc imi Anutuac hénia séc kecmu niñac imuhuc wan̄ énécmiyec.

⁷ Iwawai momac yanda imuac nalé tetcgia ducñjac. Imuac bec ninijgina asac asarianec

kecma séwíac síj waima zéwelec wamma kecmu. ⁸ Goi héihéinéh kápésic sasala hoturu énécmianzac imuac níj héná yomuac níjgic tosara onogicma ejeña wañu qeriginanéh goi héihéi wañamuma kecmu. ⁹ Ini ñindic ñunducya qahac welen qeamuma kecmu. ¹⁰ Anutunéh ic embac eñac eñac ewa hiawac ai buña hénia hénia énécmiyec séc ama galenja hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña hénia héniaiguc welen qeénécmimu. ¹¹ Ic méñnéj ac méñ zémanj zé Anutuac ackuazéc ésécnec zémac. Wañu méñnéj méñ welen qeénécmimanj zé Anutunéh kuc miyu wanzac ésécnec wammac. Imuhuc wañu ai hénia héniaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunéh edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanéh nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

Qenzen manzenj Kristoac toho-toho ichéra neñaj buña.

¹² Ala sorochécna, ini batucgé énécmimanj zé zéra waiya geriwagucnéj hicñi énécmiyu haka méréra hicñi énécmizac ésécnec ménda aurimu. ¹³ Wañu ini keñ kecma iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hía nimma zézé ségiségi wammu níjac Kristoac qenzen manzenjaiguc toroqema ségiségi wammu. ¹⁴ Ini Kristoac qara níjac wamma zébiri qébiri ac wañ énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipiyaguc, Anutuac Uña iminéj qacginaiguc keczac imuac níj imuhuc zézua. ¹⁵ Sugcinaiguc méñnéj méñ biñ suña me kowu nene me haka biria me kua suruj ic ésécnec ménda wañgic qenzen manzenj ménda mihicñi énécmimia wambac níjac. ¹⁶ Wañu Kristoac ic kecma qenzen manzenj mihicñi énécmimia wañu gamugina ménda nimmu, néj néwécgenja Yesuac

qara níjac Anutu mepésimu. ¹⁷ Anutuac ama neñajguc gésigési ai hénima memac imuac naléya ducñizac. Neñaj muru walac hénima gési nénécmimaciguc ic embac tosara buña suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetcgia imi yei dimuhuc wammac? ¹⁸ Wañu ic solañanéj añgéh titi mihicñimanj zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimianzu imi enerj zéma kápésic ic ienerj nananj dimuaru nammu? ¹⁹ Imuac Anutuac ewa síj tohoma zéra béra mihicñimu ienerj imi haka hiabia wamma qeri uñagina imi mihicñi mihicñi miñina méñzé méñzéya qahac iwac muru qutungé amumu.

5

Anutuac rama dimuhuc galenjë énécmiwij?

¹ Sugcinaiguc qeriawac galen ini ni momacnec qeriawac galen wawaña zéma Kristoac qenzen manzenj imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqemanj níj zénéneña neñ zéhinoc wañ énécmizua. ² Sugcinaiguc Anutuac rama tunj keczu imi galenjë énécmimu. Zénañgéguc qahac, néj Anutuac ewa síj méndacma eñaj síjginanéj wañ énécmiyu inicgalenj wañ énécmimu. Wañu soukiwa níjac hémbaoc wamma qahac, néj welen qeénécmiwij zé seliseli wamma memu. ³ Wañu níjkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wañ énécmimu, néj rama tunj ionac muru haka hiabia énézégic héngic kecmu. ⁴ Imuhuc wamma kecgic rama galen ionac kiwaginanéh hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

⁵ Ic qapé wiliña, ini imuhuyanec kua memegina níjtoho wañ énécmima moczoñ yanda eñacnec

memaamuma haka iminéh malekugina ésécneć héima kecmu. Anutu imi séwi eņeņ ic hazéc waņ énécmianzac, néņ memaamuma kekeć ionac imi ewa hiawac waņ énécmianzac imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecgic naléya ducņiyu meyac énécmimac. ⁷ Inéh mia qeriyaneņ donęé énécmianzac imuac niņ nininęina yéwéria imi moczoņ yanda iwac muru haidacmu.

⁸ Ini galeņęé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria miņjananeņ laion ésécneć qéćęé énécmimaņ zé qacma silacma lelecgéma hohoc ai mezac.

⁹ Imuac i hazéc wammima ninzéh ninzéhina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi eneņ acguc qenzeņ manzeņ imuhuyanec hićņi énécmiyu keczu imi ini ninzu hénia imuac mia imuhuc zézua.

¹⁰ Waņu ewa hiawac ai buņa hénia hénia imuac miņjina Anutu, eņeya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niņac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inéh mia nalé hotoņadac qenzeņ manzeņ mihicņima keczu ini eņeyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac.

¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélacneć!

Yaižézé ac tetecgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solaņa Siliwano ic keņhéi hahéiya qahac zéma niņmianzua inéh méra néņu ac hotoņa dac yomi oma zénaņęé énécmima ackuazéc yomi imi Anutuac ewa hia héra wanzac imi héipuc wamma zézua imuac niņ ini ewa hia imuaru selianec nammu.

¹³ Babilon baec yandaiguc hénaořiņ keczu ieneņ yaižézéęina zézu. Waņu nuac ninzéh ninzéh naņna Mareko

acguc imuhuc énézézac. ¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne waņamuma ewa hia agina zéćic keņha wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaeneņ he énécmimac.

2 Petero

¹ Yesu Kristoac welenj qeƣe icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronéj, neŋaŋ Anutu zéma aŋgéj titi miŋina Yesu Kristoac kekec solanawac kuhanéj nanjé néŋu, ninzéh ninzéh nini késakeczij eeyaguc imi héná imuhucyanec mihicŋi énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua. ² Anutu zéma neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesuac hénia ninzu ninij kuaya qeƣeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac pakej ac.

³ Eŋeya edamuya zéma hiayanéj neŋaŋ héihéré nénécmiyec i niŋmianzij ninij imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanéj kekec zéma wawaŋ meme eeyaguc imuac buŋa moczoŋ mihicŋi nénécmiyec. ⁴ Imi mia baeciguc séwininawac siŋ birianéj waŋ nénécmiyu haka oŋgiŋa késa kerij imuac héjara mema Anutuac héniaŋa téréyaguc toroqewiŋ niŋac sisipac ac eŋeŋa yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec. ⁵ Hénia imuac niŋac mia ini séc méj seliseli wamma haka yomuhucyanéj kekecginaiguc toroqemu; Ninzéh ninzéhgiŋa qahaiguc wawaŋ meme hiabia, wawaŋ meme hiabia imuac qahaiguc niniŋina, ⁶ niniŋina imuac qahaiguc melanzi amuma kekec, melanzi amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec, ⁷ météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna siŋ, dacmuna siŋ imuac qahaiguc goi héihéi waŋamuma kekec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu. ⁸ Haka

imuhucyanéj onac muru hema emma heyu Miŋ Kewunina Yesu Kristoac héniaŋa kuaya qeƣeya niŋarenjéma kecmá gorosonja me aroŋa ménda wammu. ⁹ Méjnéj haka imuhucya ménda aŋgéj tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Waŋu ic imuhucya imi kápésicya bec zuacmimia waŋec, néj imi eluŋ qeyu kecanzac. ¹⁰ Dacmuna hécna imuac niŋac séc méj ogicma seliseli wamma ai buŋagina meseligimu. Imuhuc waŋic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicŋitegiru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néj seligima kecmu. ¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neŋaŋ miŋ kewunina aŋgéj titi miŋina Yesu Kristo iwac héngalen ama areŋa yanda hehe selia imuac naguya moczoŋ auénécmiyu osiosiŋa qahac kereŋdacmu.

¹² Imuac mia ini hénia imi niŋasarima ac héra deguc késa keczu imuaru nanjeligicac keczu, néj ini haka imuac niŋqelimu niŋac nalé séc énézémanj zé ninzua. ¹³⁻¹⁴ Ni Miŋ Kewuna Yesu Kristonéj zéasari néjec séc séwi halina focdac hetecgémanj imi ninzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niŋqelima kecmu niŋac nimba sécgézac. ¹⁵ Waŋu wai énécmima kemmanj imuac andiaiguc ini acguc ackuažéc énézéyi imi niŋqelimu niŋac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

¹⁶ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama ha-hayawac énézéyiŋ suruc imi nemu surucdac méj ic méjnéj hiabianec arenjéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyiŋ, néj neŋaoc kicninanéj eŋeŋa miŋinawac héniaŋa imi

hénjij imuac héipuc ic wamma énézéanzij. ¹⁷ Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeria igucnec ac ewa méj yomuhuc mayec. Mayu inéj Manjoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac nañ sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi wañanzua. ¹⁸ Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boña téréyaiguc kecni kurumeñ igucnec hicñiyu neñaoc gezac ninanéj niñij. ¹⁹ Wañu neñañ muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niñni héla téngéj wañanzac. Wañu ac iminéj mia kifa ésécnec siñj tunumañ qetagali énécmiyu imuac mia kicina hima kecgic ama gianjiyu ewa qeriginaiguc gianjianawac widi yanda Yesu imi éréyu mihicñimu. ²⁰ Wañu walac ac yomi niñyacgému, anduac ac kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic méj eñeyawac héiqeli ac igucnec ménda haanzac. ²¹ Andiwac ara imi nalé méñac méj ic méñac ewa siñ igucnec ménda mihicñijic, néj uña téréyanéj tiléngé énécmiyu Anutu arunec ichéra ienej zéhicñianjic.

2

Anutuac tilij tilij ic ikora zéma kiwi ic ikora.

¹ Néj ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tilij tilij ic ikora hicñjima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicñjima kecmu. Ienej imi mebiri énécmimiacac buña suruc ikora imi éléñec mema sugcinaiguc érému. Ienej imi eñañ boñ héré meénécmiyec Miñ Kewu i qaecgéma focfoc mebiri énécmimiawac buña imi héré anjétimu. ² Wañu ienej kaisero wañjic sasalanéj méndac énécmimu. Wañu ic ionac niñac ac hélawac hena imuac zébiru qébiru wammimu. ³ Kiwi ic

ikora imi enej hémbaociguc namma ackuazéc ewaginaiguc téyu iminéj batucgé énécmima iwawaigina héré onagic wammu. Wañu tasé mihicñj énécmimiawac ai imi becarunec ménda horugianzac. Wañu mebiri qebiriac kuhanéj gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma keczac.

⁴ Anutunéj kua meme uña tosara késpedes wañjic ionac késpedescina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumunawac bawaiguc gili énécmima siñj tunumañ yanda imuac hésa amaiguc onoporu kenkecgic zégésigési naléya hamacac hezac. ⁵ Wañu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera 7 ionac sac goigina héima galengé énécmiyu kecgic, néj baecac hicñjsai tosara Anutu eeya ménda héiangic ionac imi goigina ménda héima doku qaonj yanda mihicñj énécmiyec. ⁶ Wañu Sodom zéma Gomora ama areña yanda imuac miñjina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalanj wandacgic haka iminéj hicñjsai biria andiaiguc hamu ionac séséc wañec. ⁷ Wañu ic solaña Lot imi hena ac qahac kecañjic ionac kaisero haka qesalecgégéya imuac niñac réwéri mihicñjima keru imuacnec metecgé miyec. ⁸ Ic solaña inéj ionac sugcinaiguc kecma naléya naléya wawañ meme hena ac logilogiya imi kiwanéj hémma gezawanéj niñu ewa qeri solaña imi sisic waizalanjic opocañec. ⁹ Miñ Kewuninanéj imi niñtecgicma ic embac solaña imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kecgicnec zégésigési naléya hamac. ¹⁰ Séwiac siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ manjoc wañ énécmimima

wac mematiti wammianzu imi kitiwagina melej énécmimacac hezac.

Imi enej mia bac yandi yandigina qahac déméngina seliseli wamma zénéngina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianzu. ¹¹ Néj kua meme uŋa ic imuhucya onogicma kucgina kunerj yanda sécgina méj he énécmimia ienenj imi Miŋ Kewuni-nawac wésiaiguc ionac mia zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu. ¹² Waŋu ienenj imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niŋac hicnjigic yaŋ beric éscnec iwawai ménda niŋacgéjic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mihicnjianzu. ¹³ Waŋu haka biriawac kitiwawac haka biria mihicnjima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezéléléŋ wamma niŋgic sécgéanzac. Iminéj mia zapi qe-qegina zéma kápésicgina wanzac. Ienenj imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré wanamuma nezéléléŋ wananzu. ¹⁴ Kicgina imi kaiseroneŋ sécgéma heyu kápésic waimuac séc qahac waŋu ic embac tosara qeri uŋagina ménda seliseligia imi haléc waŋ énécmianzu. Waŋu ewa qeriginanéŋ seligiyyu hémbaoc haka efima wananzu. Imi enej mia saecac nambérac héra keczu. ¹⁵ Imi enej héna dindiŋa imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naŋa Balamac* héna méndacma kenzu. Ic imi mia wawaŋ meme biriawac boŋa niŋac siŋa niŋaŋec. ¹⁶ Imuhuc wamma keru Miŋ Kewunéŋ doŋki yaŋ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéŋ ic iwac haka sohosohoya imuac neuj héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya

dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianéŋ mihilaŋgéyyu kenŋa wananzu éscnec. Ionac niŋac siŋi tunumaŋ mézézéŋgéyyu hezac. ¹⁸ Ienenj imi séwi eŋeŋawac ac eŋomia lomma zéma haka soho sohoya wawaŋa ionac murunec waizalaŋ wamma néŋgacma hahaya imi muŋguc kaisero hakanéŋ séwiac siŋiguc wamma haléc ac waŋ énécmima ¹⁹ hulac énécmi hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néj eŋaŋ imi haka houhouyawac welenqeŋe ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Ic méŋnéŋ ménda ogicmac imi méŋ ogiczac iwac welej qeŋeya wammacac hezac. ²⁰ Ienenj imi aŋgéŋ titi miŋina Miŋ Kewunina Yesu Kristo nimmima baecac haka biria imuacnec néŋgacma hamaguc muŋguc haka iminéŋ qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kecgic imi ogicma moczoŋ biridacmac. ²¹ Héna solaŋa niŋasarima zézé seli ac téréya mératéc buŋa énécmimia imi andé qezu ionac niŋni biriqiria waŋu duŋa melemma héna solaŋa ménda nimma kekera ionac niŋni méŋ ogicma hia zézé wanzac. ²² Pakeŋ ac héla yominéŋ ionac muru héla héizac. Kazu imi loloŋa muŋguc nemaŋ zé liliŋgéanzu. Waŋu beric imi doku naecmaguc muŋguc gizonjiguc kemma lumuc euma heanzu.

3

Miŋ Kewunéŋ liliŋgéma hamac.

¹ Kunuchécna, deguc kiwina méŋ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héla mindi énécmimaŋ zé hénia yomuac mia meqeli énécmizua; ² Enej kua meme ic téréya ienenj andu ac zégic ackuazéc

imi zéma Miñ Kewunina anjén titi miñinanén Yesuac Mélíméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niñqelima kecmu niñac oénécmizua. ³ Walac imi yomuac niñselimu, nalé tetcgiaiguc zésiloloc wañanzu imi enej hama séwiginawac siñ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému. ⁴ Miñ Kewu liliñgéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néñ iwawai sasala baec hicñiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac. ⁵ Imuhuc zéanzu enej imi Anutunénj zéyu ackuazécya imuac niñac kurumenénj becarunec hicñima hezac imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunéñec miñicñiyecac hezac imi kilen eluñ unumac niñ wanzu. ⁶ Héñia imuac niñac becnecc baec yomi dokunénj luma hoturuyu humudacgic. ⁷ Wañu ackuazéc iminénjec baec kurumenj deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ienenj zéraiguc emmu imuac naléya ducñimacac séc geriac buña anjénj tiérecmiyu mambéc hezaoc. ⁸ Kunuchécna, Miñ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tausenj éséc wañanzac, wañu yawuñ tausenj imuac niñu ai meme momacguc tanec wañanzac imi eluñ ménda unumac. ⁹ Miñ Kewuac sisipac ac imi ic tosara enej nalé horugizac zéma niñanzu ésécnec ménda horugizac. Imi mia ini moczoñ ménda biridacma keñkecma ewa melenj wandacmu niñac wamma nalé herec bénzénj mambéc wañ nénécmianzac. ¹⁰ Wañu Miñ Kewuac naléya imi kowu nene ésécnec éléñec hamac. Nalé imuaru imi kurumenj imi héténj yandaguc qacma aulanjéma kendacmac. Wañu baec imi gericnéñj zeyu doku ésécnec wamma uraha qahac wandaru imuaru ai memeyawac

hezac imi acguc qahac wandacmac. ¹¹ Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wañgic sécgémac? Wawañ meme téreyá zéma haka eeyaguc kecma ¹² Anutuac naléya imi hamac niñ hélacnec mambéc kecmu. Nalé imuaru imi gericnéñj zeyu kurumenénj doku ésécnec hularu iwawai héhéña imi pépélíma madacmac. ¹³ Wañu neñañ imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumenj qelia zéma baec qelia hicñimaoc niñ mambéc kecanziñ. Wañu baec imuaru imi haka solañ hezac.

¹⁴ Imuac kunuchécna ini iwawai imuhucyawac mambéc keczu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac kápésic solañ wamma luaeiguc wininimu niñac seliseli wamma kecmu. ¹⁵ Wañu Miñ Kewuninanénj nalé horua bisiqaténj wañ nénécmianzac haka iminénj anjénj titinina wañ nénécmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i acguc niñtegic qinñtegic haimiyec séc imuhucyanec oénécmiyec. ¹⁶ Wañu kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Wañu kiwiya tosara imi niñyacgéwiñ zé batucgéni héñia hiñgac hiñgara wanzac. Ic tosara niniñgina qahac zéma ménda seligima nanzu ienenj kiwi tosara ésécnec zénimma sécgina ogicma héñia miñzima nimma eñaoc kápésic humumiawac miñicñianzu. ¹⁷ Imuac kunuchécna ini imi walañ nindaczu imuac niñ tosara héna ac qahac kecanzu ienenj ac halécnéñj wañ énécmigic seligima namma imuacnec mama unuwac niñ galenj mema kecmu. ¹⁸ Wañu Miñ Kewunina zéma anjénj titi Miñina Yesu Kristo iwac goi héihéi zéma héñia niñni yandima kemmac. Edamuyanénj deguc zéma nalé tetcgia qahac iwac muru hamac! Héalacnec.

1 Yohane

Kekecac ackuažéc.

¹ Kekecac ackuažéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neňaj gezacninanéh niňajij, nimma kicninanéh héňajij waňu hémma méraninanéh késaosi wammianij. ² Waňu kekec imi mewinini nénécmimia waňec, waňu kekec hémbénaňa imi hémma héipucya wamma zéau énécmianzij. Kekec imi mia Maňgocguc kerec. Keru Maňgocnéň neňaj muru mewinini nénécmiyec. ³ Ini acguc niniguc ala kekec wamma kecbij niňac, nini kicninanéh hémma gezacninanéh momacnec niňajij imuac mia zéau énécmianzij. Neňaj ala kekec imi Maňgoc zéma Naňa, Yesu Kristo iriguc momacnec. ⁴ Waňu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niňac ozij.

⁵ Ackuažéc iwarunec nimma zéau énécmizij imi yomuhuc, Anutu imi asacmararaň, sijj imi iwac muru komodia méň ménda hezac. ⁶ Neňaj Anutuguc ala kekec keczij imuhuc zéma sijj qeriaiguc kenha waňanzijiguc neňaj imi ac ikora zéma ackuažéc héla ménda tohoanzij. ⁷ I eneyaoc asac mararaň qeriaiguc kecanzac imuac séc neňaj asac mararaň qeriaiguc kecanzijiguc neňaj imi neňaocnec ala kekec waňamuma kecni Naňa Yesu Kristo iwac sacnéň késpedesnina moczoň zuac nénécmimac. ⁸ Neňaj késpedesnina qahac zéziňiguc neňaocnec ikoc waňamuzij, imuac niňac ackuažéc héla imi ewa qerinaiguc ménda he nénécmizac. ⁹ Késpedesnina zé auzijiguc, Anutu, méňzé méňzéya qahac, solaňa miňinanéh késpedesnina waima birianina moczoň zuac

sorocgé nénécmimac. ¹⁰ Waňu neňaj késpedes ménda waňanzij zéziňiguc, Anutuac ikora zémizij. Waňu iwac ackuažéc imi ewa qerinaiguc ménda hezac.

2

Héipuc icnina Kristo.

¹ Nambérac soroc hécna, ini késpedes ménda wammu niňac kiwi yomi o énécmizua. Waňu méň késpedes wammaciguc, neňaj héipuc ic saiwa waň nénécmima zéanzac imi Maňgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaňa miňina. ² Inéh mia neňaj késpedes niňac doenina memaň zé séwiya wai nénécmiyec. Waňu imi nonac sac qahac, néň baec séc ic embac momac yanda neňaj niňac imuhuc waňec. ³ Neňaj iwac hénac ac tohoma waňanzijiguc haka imi hémma i nimmianzij imi niň asarianzij. ⁴ Ic méňnéň ni i nimmizua zéma iwac ackuažéc ménda tohozac imi ikoc ic wanzac. Waňu qeriaiguc ackuažéc héla ménda hezac. ⁵ Ic méňnéň méň iwac ackuažéc tohoma kecanzaciguc, Anutuac goi héihéinéň iwac ewa qeriaiguc hélacnec solaňanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc keczij imi niňasarianzij. ⁶ Méňnéň méň iwac qeriaiguc kecza zéanzac iminéň Yesu waňec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buňa ini, hénac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuažéc ini becarunec niňanzu imi mia. ⁸ Sijj imi kemmanec keru, asac mararaň héla imi bec asariyu, hénac ac imuac héla imi Yesu zéma suginaiguc hicňi asariyu héňiac héňanzua. Imuac niň ni hénac ac imuac héna ac qelia zéma méňgucnec o

énécmizua. ⁹ Mériñéñ mériñ asac mararañ qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc keczacnec. ¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminériñ asac mararañ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méñnéñ hema wammiyu érec étériñ wammacac séc qahac. ¹¹ Wañu méñ alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc keñha wañanzac imuac niñ siñinéñ kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda ninzac. ¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niñac onac késpedesgina wai énécmidaczac hénia imuac niñac mia kiwi yomi o énécmizua. ¹³ Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmigic hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miñina imi ogicgic hénia imuac niñac kiwi youmi o énécmizua. ¹⁴ Nambérac hécna ini Mañgoc nimmizu hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmizu, hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc wañu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc nañu Biria miñina ogicgic, hénia imuac niñac kiwi yomi oénécmizua.

Baecac iwawai niñac siñ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méñnéñ mériñ baecac goi héihéi wañ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac. ¹⁶ Némac niñ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoñ séwíac siñ, kicac siñ zéma iwawai kesa keczu me wañanzu imuac séwi eñeñ wanzac. Wañu imi moczoñ Mañgocarunec qahac, néñ baec igucnec. ¹⁷ Baec zéma imuac siñ imi qahac wammac, néñ

mériñnéñ mériñ Anutuac ackuazéc tohoma keczac iminériñ tetcgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécna nalé yomi imi nalé tetcgia. Kristoac hazéc hamacac niñ zézéya imi niñgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama keczu. Imuac niñ nalé tetcgia wanzac imi niñasariziñ. ¹⁹ I eneñ nonarunec hicñima keñgic. Néñ nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Wañu kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héñtegicbiñ niñac waima keñgic. ²⁰ Téréya miñinanériñ ini Uña Téréya haléc ésécnec qocgé énécmiyu megic. Imuac niñac ini moczoñ niñiñginaguc wanzu. ²¹ Ini ackuazéc héla ménda ninzu zéma kiwi yomi oénécmizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néñ ini imi ackuazéc héla imi niñtegicgic, wañu ikoc imi ackuazéc héla igucnec ménda hicñianzac imuac niñ kiwi yomi oénécmizua. ²² Mériñéñ ic ikora? Méñ Yesu imi Kristo qahac zéanzac imi mia. Ic imuhucyanériñ Kristoac hazéc héla. Inériñ Mañgoc zéma nañac qaecgé érecmianzac. ²³ Méñ Nañac imi ménda niñzéhégzac iwaru Mañgocya qahac, néñ méñ Nañac imi niñzéhégzac inériñ Mañgocyaqac keczac. ²⁴ Hénia igucnec iwawai gezacginanériñ niñgicac niñgic imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma niñtgicgic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Nañac zéma Mañgoc qerigiraiguc kecmu. ²⁵ Sisipac ac inériñ wañ nénécmiyec imi kekec hémbénañac nénécmimiawac zézé seli imi mia.

²⁶ Ac imi ikoc wañ énécmianzu ionac niñac imuhuc oénécmizua. ²⁷ Ini iwarunec Uña téréyawac

haléc naec naec megic qeriginaiguc keczac imuac némaciguc méjnénj ku énécmimacac niñ wambunec? Iwac Uña téréyawac halécnéj météré énécmimia iminénj iwawai moczoj ku énécmimac. Uñawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac enej ku énécmianzac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac hécna deguc iwac qeriaiguc kecgic Yesunénj wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina ménda nimma ewa bénzéj wambin. ²⁹ I solaña miñina wañanzac imi ninzuiguc ic méj solaña wañu hémma iwarunec hicñizac imi nimmu.

3

¹ Ninzu! Kurumen Mañgocnéj Anutuac nambérac hécna zé nénécmiman zé goi héihéi dimuhucya wañ nécnécmiyec! Wañu nini imuhuc mia keczin. Wañu baec ic embac ienenj i ménda héntegicanzu, hénia imuac niñ nini acguc ménda ninic tegicanzu. ² Soroc hécna neñañ deguc imi Anutuac nambérac héra keczin. Bian dimuhuc kecbin imi ménda hicñi asarizac. Wañu inénj wininiyu neñañ iwac kecec tanera hezac séc hémbin imuac niñ neñañ iwac kecec tanera imuhucyanec mia wamma kecbin imi ninzin. ³ Méjnénj méj eneya ewa qerianénj kecec imuac mambéc kecanzac imi Yesu qakola qahac qala qala wanzac imuhucyanec eneya météré amuanzac.

⁴ Méjnénj méj kápésic wañanzac imi héna ac logianzac. Kápésic imi héna acac sigisigiya. ⁵ Wañu Inénj kápésicnina nonagicman zé wininiyec imi ini ninzu. Wañu iwaru kápésic méj ménda hemizac. ⁶ Méj iwac qeriaiguc kecanzac iminénj kápésic ménda

wañanzac. Méj kápésic wañanzac iminénj i méj ménda hémma nimma keczac. ⁷ Nambérac hécna méjac méj ménda waigic, ikoc wañ énécmiwac niñac. Haka dindiña wañanzac iminénj i solaña keczac séc solañanec kecanzac. ⁸ Biria miñinanénj hénihéniya igucnec kápésic wamma hama kerec. Imuac niñ méj kápésic wañanzac imi Biria miñina iwarunec. Anutuac Naña inénj Biria miñinawac ai imi mebiriman zé wininiyec. ⁹ Méjnénj méj Anutu arunec hicñima keczac imi Anutuac ac gocmianénj iwac qeriaiguc hekeru kápésic ménda wañanzac. Anutu arunec hicñima keczac imuac niñac kápésic wamma kecmacac séc qahac. ¹⁰ Anutuac nambérac me Biria miñinawac nambérac imi hénia yomuhuciguc hicñi asariyu niñanzin; Méj haka dindiña ménda wanzac imi Anutu arunec qahac. Méj alaya goiya ménda héianzac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi wañamuwin.

¹¹ Ackuazéc yomi ini hénihénia igucnec nimma keczu; Goi héihéi wañamuwin. ¹² Kainac haka ésécnec ménda wañgic. Inénj Biria miñinawac buña kecoma munaya qeyu humuyec. Wañu némac niñ qehumuyec? Eneya wawañ meme biria, wañu munayawac wawañ meme imi hiabia wañu nimbupuc nimma qehumuyec. ¹³ Dacmuna hécna zéma embac nauñhécna, ini baecac ic embac enej mézétiti wañ énécmigic ménda aurimu. ¹⁴ Neñañ goi héihéi wañamuanzin imuac mia nini humuc waima kecec qeriaiguc kerenzin imi ninzin. Méj tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria igucnec kecanzac. ¹⁵ Méj dacmuna héra me nauñhéra goigina ménda héianzac imi ic qeque. Wañu ic qeque iwac qeriaiguc kecec

hémbénaña ménda hemizac imi ini ninzu. ¹⁶ Yesu Kristonéj neñañ nijac wamma kekecya waiyec. Wañu neñañ goi héihéi héla imi ninziñ. Neñañ acguc dacmuna hécnina ionac nijac wamma kekecnina waiwiñac hezac. ¹⁷ Ic méjnéj baecac iwawaiya sasala késa kecma ninzéh ninzéh dacmuna méjnéj iwawai méj nijac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéj dimuhuc iwac qeriaiguc hemac? ¹⁸ Nambérac hécna ac me ezelañnéj sac qahac, wawañ meme zéma ewa qeri hélanéj goi héihéi wañamuwiñ.

¹⁹ Imuhuc wambinijiguc neñañ ackuazéc héla imuaru qékétama kecziñ imi asariyu nimbiñ. Wañu Anutuac wésiaiguc ewa qerinina meseligima qeri bénzéhj kecbiñ. ²⁰ Ewa qerininanéj kápésic ninaguc zénénéc mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéhj ic neñañ qerininawac séc qahac, Inéhj séc méj kecma iwawai moczoñ nindacanzac. ²¹ Kokoc soroc hécna qerininanéj kápésic ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzéhj kecbiñ. ²² Wañu iwac héna ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wanni, Inéhj zéwelec welecnina nimma melejñ iwawai moczoñ hia mewiñ. ²³ Iwac héna ac imi yomuhuc; Naña Yesuac gara ninzéhjgéma héna ac Inéhj nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wañamuwiñ. ²⁴ Ic embac enej iwac héna tohozu ienenj iwac qeriaiguc keczu, wañu ionac qeriginaiguc Inéhj keczac. Uña Téréya nénécmiyu qerinaiguc keczac Inéhj zéasariyu neñañ qerinaiguc Inéhj keczac imi ninzanzñ.

4

Uña hia me uña biria imi gésima

héjtegicma nimbiñ.

¹ Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñima keczu. Imuac niñ uña moczoñnec ménda ninzéhjgému. Uña imi Anutu arunec me qahac imi niñyacgémañ zé ala batuc wañ énécmimu. ² Anutuac Uña imi yomuhuciguc ninjegicmu; Uñaya uñaya Yesu Kristo baec ic héla wamma hayec imi ninzéhjgéanzac iminéj Anutu arunec hahaya wanzu. ³ Wañu uña méjnéj méj Yesu ménda ninzéhjgézac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc boñawac uña. Hamac zéyu ninjic Kristoac hazéra imi mia. Wañu imi bec baeciguc hicñima keczac. ⁴ Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inéhj méj baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niñac enej hazéc hécgina unuma onogiczu. ⁵ Ienenj imi baec igucnec, imuac niñ ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ienenj ac imi nimma tohoanzu. ⁶ Neñañ mia Anutuac buña, imuac niñ méj Anutu ninzac inéhj acnina niñanzac, néj méj Anutu arunec qahac inéhj acnina ménda niñanzac. Ackuazéc hélawac uña me ikocac uña imi hénia imuhuciguc héjtegicanziñ.

⁷ Kokoc soroc hécna neñañ goi héihéi wañamuwiñ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niñac méj goi héihéi wañ énécmianzac inéhj Anutu arunec hicñima kecma Anutu ninzéhjgéanzac. ⁸ Anutu eneyaoc imi goi héihéiac miñina, imuac niñac goi héihéi ménda wañ énécmianzac inéhj Anutu ménda ninzac. ⁹ Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicñiyec; Anutunéhj Naña momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neñañ iwarunec kekec héla mema kecbiñ niñac. ¹⁰ Goi héihéiac hénia imi yomuhuc hezac, neñaoc Anutu goi héihéi wammiyiñ imi qahac,

Anutu eneyaoc goi héihéi waŋ nénécmima neŋaŋ kápésicnina mulu memac niŋac Naŋa méliyu mayec. ¹¹ Kokoc soroc hécna Anutunéh imuhuciguc goi héihéi waŋ nénécmiyec, imuac niŋ imuhucyanec neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ. ¹² Ic méŋnéŋ méŋ Anutu ménda héŋec, néŋ goi héihéi waŋamuwiŋiguc Anutu I eneyaoc neŋaŋ ewa qerinaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianéh neŋaŋ qerinaiguc solananima hemac.

¹³ Inéh Iwac Uŋaya nénécmiyec imuac niŋ Inéh neŋaŋ qerinaiguc, neŋaŋ iwac qeriaiguc kecamuanziŋ imi ninziŋ. ¹⁴ Maŋgocnéŋ baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niŋ Naŋa méliyu mayec imi nini hémma héipuc wamma zéziŋ. ¹⁵ Méŋnéŋ Yesuac niŋa Anutuac Naŋa zéma nimmiyu Anutunéh iwac qeriaiguc, inéh Anutuac qeriaiguc kecamumaoc. ¹⁶ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neŋaŋ muru hezac imi hémma ninzéhégéma kecziŋ.

Anutu imi goi héihéiac miŋina, méŋ goi héihéiac qeriaiguc keczac imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunéh iwac qeriaiguc keczac. ¹⁷ Imuhuciguc goi héihéinéh neŋaŋ sucninaiguc solananimac. Waŋu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecya ésécnec kecanziŋ imuac niŋ gésigési nalé yandaiguc bénzéh nambiŋ. ¹⁸ Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Waŋu goi héihéi hélanéh bac yandi yandi imi nesiyu keŋanzac. Némac niŋ, bac yandi yandi iminéh bakia zérabéráguc imuac buŋa, ic méŋ bac yandi yandi waŋanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solananima keczac. ¹⁹ Inéh goi héihéi walac waŋ nénécmiyec imuac niŋac neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ. ²⁰ Méŋnéŋ ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma

nauŋ dacmuna héra mézétiti waŋ énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniŋ, méŋ nauŋ dacmuna héra kicnéŋ inic inira ionac goi héihéi ménda waŋ énécmianzac imi eneŋ Anutu ménda héhéŋa imi goi héihéi hia ménda wammimac. ²¹ Inéh zézé seli ac yomi nénécmiyec; Méŋ Anutu goi héihéi wammianzac iminéh nauŋ dacmuna héra goi héihéi kilen waŋ énécmimac.

5

Yesu imi Anutuac Naŋa.

¹ Méŋnéŋ méŋ Yesu imi Kristo zéma ninzéhégzac, inéh Anutu arunec hicŋima keczac. Waŋu ic méŋnéŋ méŋ Maŋgoc goi héihéi wammianzac inéh iwac naŋa momacnec goi héihéi wammianzac. ² Neŋaŋ Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi waŋ énécmianziŋ imi asariyu niŋanzŋ. ³ Anutuac zézé seli ac tohoanziŋ haka iminéh mia Anutu goi héihéi wammianziŋ wawaŋ meme imi mia wanzac. Waŋu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac. ⁴ Méŋ Anutu arunec hicŋiyec imi baecac ala batuc qema ogicanzac. Waŋu baecac ala batuc qema ogicanzŋ ogicogic imuac kuha imi ninzéh ninzéhina. ⁵ Ic méŋ Yesu imi Anutuac Naŋa zéma ninzéhégzac i qahac zéwiŋnec mérénéŋ baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

⁶ Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néŋ doku zéma sac igucnec hayec. Uŋa Téréya, ackuazéc héla zézéac miŋina wanzac imuac niŋac Uŋa téréyanéh héipucya wanzac. ⁷ Imuac niŋ haréwécnéŋ héipuc wamma zéanzu. ⁸ Imi mia Uŋa Téréya zéma doku zéma

sac, haréwéc iminéj momacnec Yesu imi ic héla zézu. ⁹ Neñaj ic embac onac héipuc ac imi ninzéhégéanzij, wanju Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunéj nanawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominéj Anutuac héipuc ac wanzac; ¹⁰ Ménéj Anutuac Nañaj ninzéhégéanzac inéj héipuc imi eneya qeriaiguc késa kecanzac. Wanju ménéj Anutu ménda ninzéhégéanzac inéj Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac nij, inéj mia héipuc Anutunéj Iwac Nañawac wanec imi ménda ninzéhégéanzac imuac nij imuhuc zézu. ¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunéj kekec hémbénañaj nénécmiyec wanju kekec hémbénañaj imi Iwac Nañawac qeriaiguc hezac. ¹² Ménéj Nañaguc keczac iminéj kekec hémbénañaj mema kecanzac. Ménéj Anutuac Nañaj ménda késama kecanzac iminéj kekec hémbénañaj imi ménda késa keczac.

¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kekec hémbénañaj imi he énécmizac imi ninjtegicmu nijac ic embac Anutuac nañaj Yesuac qara ninzéhégézu onac mia kiwi yomi oénécmizua. ¹⁴ Nini Anutuac yomuhuc ninzéhégéma ewa déj wamma kecanzij; Iwac ewa sij tohoma iwawai ménac ménéj qesimiwiñ imi hia nij nénécmidacmac. ¹⁵ Inéj nij nénécmianzac imi ninzéhégic iwawai ménac ménéj welecmianzij imi bec nénécmizac imi ninzij.

¹⁶ Ic ménéj alaya ménéj késpedesic humucac buñaj séc ménda wawañaj imuhucya wanjeru hémmaciguc iwac nijac wamma Anutuaru welecmimac. Késpedesira humuc ac buñaj séc qahac wanju Anutunéj kekec héla mimac. Késpedesic humuc mihicñi mimia

hemizaciguc imuac zéwelecmimu nijac ménda zézu. ¹⁷ Héna ac logilogi imi moczoñ késpedesic wanzac, néj késpedesic tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Ménéj Anutu arunec hicñiyec inéj késpedesic ménda wananzac imi nini ninzij. Némac nij, Nañaj Anutu arunec hicñiyec i imi Inéj héngaleñ wammiyu Biria minjanéj ménda késa osi wammimac. ¹⁹ Neñaj imi Anutu arunec hicñima keczij, néj baec ic embac tosara imi Biria minja iwac qeriaiguc kecanzu imi neñaj ninzij. ²⁰ Anutuac Nañaj mama hama ninjtegic qinjtegic nénécmiyu neñaj ac héla minja imi nimmima iwac qeriaiguc kecanzij. Kecma nañaj Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanzij. Wanju Yesu Kristo inéj Anutu héla zéma kekec hémbénañaj keczac. ²¹ Nambérac hécnaj héngaleñ wanjamuma banjarawac ireha igucnec néngacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

¹ Qeria galen nej Miñ Kewuac gésimimia embac neŋgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neŋ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi waŋ énécmianzua, waŋu nej sac qahac ackuazéc héla ninzu séc imuhuc goi héihéi waŋ énécmianzu. ² Imi mia neŋaŋ qerininaiguc hema neŋaŋguc tetcgia qahac heanzac ackuazéc imuac niŋac mia imuhuc waŋanzij. ³ Ackuazéc héla zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé niniŋ zéma luaenéŋ Maŋgocnina Anutu zéma iwac Naŋa Yesu Kristo iorarunec mama neŋaŋguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécga tosananéŋ Kurumeŋ Maŋgocnéŋ nénézéyec séc ackuazéc héla imuac qeriaiguc keŋha waŋanzu imi inicma ségiségi yanda waŋanzua. ⁵ Embac yanda, nej zéseli génzua, goi héihéi waŋamuwiŋ. Imi mia héna ac qeliawac ménda ogénzua, néŋ imi hénihénia igucnec késa kecanzij imuac mia ogénzua. ⁶ Neŋaŋ iwac héna ac imi tohoma kecbij iminéŋ mia goi héihéi wanzac. Iwac héna ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niŋanzu séciguc goi héihéi waŋamumu. ⁷ Ikoc ic sasalanéŋ baec séc kemma keczu. Imi eneŋ Yesu Kristonéŋ baec ic héla wamma mayec imi qaecgéanzu. Waŋu imuhucyanéŋ ikoc ic zéma Kristoac hazéchéra wanzu. ⁸ Imuac niŋ ini galen meamumu, aininawac héla imi sohowac niŋac. Ménda sohoju imuac bakia séciguc memu. ⁹ Méŋnéŋ méŋ ogicma walac kemma Kristonéŋ

ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecanzac iminéŋ Anutuguc ménda kecanzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ imuac qeriaiguc kecanzac iminéŋ Maŋgoc zéma Naŋa iriguc keczac. ¹⁰ Méŋnéŋ méŋ pakeŋ ac yomi ménda késama onac muru hayu amaginaiguc ménda hérémima yaizézé ac méŋ ménda ézému. ¹¹ Méŋnéŋ méŋ yaizézégina zémac imi ic iminéŋ ai biria imuac méra mimia ic wammac.

Tetcgiauwac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omaŋac séc, néŋ kiwiiguc kirifinéŋ ménda omaŋ zé wanzua. Imi mia ségiségi yandanéŋ neŋaŋ ewa qerinina kuaya qemac niŋac ni nenaoc hama musuqege wamma énézémaŋ zé wanzua. ¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méŋac nambérac héra ieneŋ yaizézéga zégénzu.

3 Yohane

Yaizéze ac.

¹ Qeria galeñ neñ nuac kokoc sorocna Gaio, ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wanğéñanzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

² Kokoc sorocna, uñaganéñ hiabianec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoñ hiarumac niñac Anutu welecmizua.

³ Dacmuna héčna ieneñ nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc keñha wanğanzañ zégic nimma ségiségi yanda wanji. ⁴ Nimba nuac nambérac hécnanéñ ackuazéc héla qeriaiguc keñha wanğanzu iminéñ nuac ségiségina yanda wanju, ségiségi méñnéñ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanğac.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵ Kokoc sorocna, gi ninzén ninzén dacmuna hécga keñkésa hakésaga qahac haka héla wanğ énécmianzanñ. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzanñ ionaru imi séc méñ ogicma imuhuc wanğ énécmianzanñ.

⁶ Ieneñ héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geñ imuhucyanec Anutuac ewa siñac séciguc imi méli énécmina kemmu. ⁷ Némac niñ, ieneñ imi Miñ Kewuac qara niñac wamma keñgic, ic enia ieneñ iwawai méñ ménda énécmigic meanzu. ⁸ Imuac ai ic imuhucya goigina héiéncmiwiñ. Imuhuc wamma neñawu ackuazéc héla imuac aiya momacnec mewinñ.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹ Ni Yesuac héna gésé ionac niñac ac tosara oénécmizua, wanju

Diotrefe iwac imi qahac, inéñ kunéngina keczanğac zé wamma nini ménda héihéré nénécmianğac. ¹⁰ Imuac niñac ni hamañiguc i haka biria wanğanzac imi énézéwa hémmu. Inéñ ac biria zéma nonac niñ ac sicsaocya zénéncmiyu ménda sécgéyu ninzén ninzén dacmuna hécnina ac qeçe wamma ménda héihéré énécmianğac. Wanju muñguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiñ zé wanğic zéseli énécmima Yesuac héna gésé sugcina igucnec nesi énécmiyu sénganğeñ maanzu.

¹¹ Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéšana. Méñnéñ méñ haka hiabia wanğanzac iminéñ Anutuac murunec. Wanju méñnéñ méñ haka biria wanğanzac iminéñ Anutu méndagucnec héñec. ¹² Wanju néwécgeña ic embac ieneñ Demetirioac nanğémima héipuc ac zéanzu. Wanju ackuazéc héla imi acguc imuhuc wammianğac. Wanju nini imuhucyanec iwac héipuc ac wammianziñ. Wanju gi imi nonac héipuc ac yomi hélanec wanğac imi ninzanñ.

Tetecgiawac yaizéze ac.

¹³ Ni guac ac sasala méñ zémanğ zé ninzua, néñ kiwiiguc kirifi zéma dokuyanéñ ménda omanğ zé wanğzua. ¹⁴ Néwécgeña, ni nenaoc focdac gémmañac zé wanğzua imuac musu qeçe wanğamuma eminimbic. ¹⁵ Luaenéñ guac muru hemac. Ala sasalanéñ yaizézéga zégic owa hazac. Geñ kuana mema alahéčna yaizézégina qacgina séc qacma énézébésémañ.

Yuda

Yaizézé ac.

¹ Yesu Kristoac welenqege icya, Yakoboac munia, ni Yudanén, Anutu maṅgocninawac goi héihéiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niṅ wamma héngalen waṅ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua. ² Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siṅa imi kindindiṅnec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³ Kokoc sorochécna kápésic igucnec nénépésiyu neṅaṅ momac yanda késa kecziṅ aṅgér titinina imuac mia kiwi oénécmimaṅ zé ewa siṅa ogicma waṅ néṅu seliseli wamma keru. Yesu imi ic téréya neṅaṅ niṅac hatac momacgucnec metecgédacma ninzéh ninzéh mihicṅi nénécmiyec. Imuac niṅ ninzéh ninzéh imuaru naṅselimu niṅac meme seli ac oénécmimaṅac hezac zéma niṅi. ⁴ Hénia imi sugcinaiguc ic tosara élér keremma kecgc ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niṅgési waṅ énécmimuac niṅ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi eneṅ ewa hiaya melenṅic kaiseroac buṅa waṅaṅzac. Imuhuc wamma ieneṅ imi momacguc kekera Miṅ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵ Ini suruc yomi nindaczu, néṅ niniṅgina héiqeli énécmimaṅ zé wanzua. Becnec Miṅ Kewuni-nanéṅ Israel ic tuṅ Izipte baec

igucnec metecgé énécmiyec, néṅ andiaiguc ara ménda ninzéhégic imi unudarec. ⁶ Waṅu kua meme unahéra* tosara nanaṅgina séciguc ménda naṅkecma tat-acgina waima keṅgic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac séc tacmu niṅac heheseli qatéénécmima siṅi tunumaṅ yandaiguc onoporecac keczu. ⁷ Waṅu Sodom zéma Gomora* zéma ama lelec lelec tacma keṅec imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siṅ hénia méṅac† wamma méndacma keṅgic geric hémbénaṅanéṅ naec énécmima kawéya qeyu sésécac naṅaṅzac.

⁸ Waṅu ic sugcinaiguc élér haréma keczu ieneṅ imuhucnec gauguc héhéṅ tanec kecma séwiginanéṅ haka biria wamma niṅ kewugina qahac tanec kecma qac buṅa téréya edamuya imi zébirianzu. ⁹ Kua meme uṅa kiwagina Mikael iminéṅ Moseac qamora niṅac Biria miṅinaguc héré héré amuma zéqeqetali waṅoc. Imuhuc wamma Biria miṅinawac zébiri wammimaṅ zé niṅu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miṅ kewunéṅ ac zégémmac. ¹⁰ Néṅ ic yomi eneṅ iwawai imuac me imuac hénia ménda niṅasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Waṅu haséṅ yaṅ éscnec ménda niṅgésima séwiac siṅ méndacma birianzu. ¹¹ Ieneṅ Kainac hénac‡ méndacanzu, waṅu soukiwa niṅac wamma Balamac haka§ waṅsoho sohoya mihicṅiwiṅ zé usuṅnec keṅanzu. Waṅu Korawac ac

* **1:6:** Hén 6:2 * **1:7:** Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miṅ Kewunéṅ ic embac ionac kápésic niṅac ama areṅa yanda yomi gericnéṅ odarec. † **1:7:** Icnéṅ ic alayaguc kaisero waṅgic imuac zézéya. ‡ **1:11:** Kainac hénac; Inéṅ nimbupuc wamma munia qehumuyec. § **1:11:** Balam imi Israel ic ionac saec ac zémaṅ zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Waṅu inéṅ waṅ énécmiyu Israel ic ieneṅ Anutu ewa hélacnec ménda welenṅ qemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Waṅu Yesuac naléiguc imi hénac acac kiwi ic tosananéṅ Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac waṅ énécmiyec zéma ku énécmiaṅgic.

qeqe hakaiguc** mebiri amuanzu. Imuac niñac imi eney saecginaguc! ¹² Ic ieneñ onaru toroqe énécmima onac ségiségi ariaciguc momacnec tacma gamugina qahac nezéléléñ wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecgina tanec imi rama galeñ enañ séwigina sac galeñgé amuanzu imuhucya, hosusu mén luhucnéñ mihilanğeyu kia qahac ey hama keñanzac imuhucya, wañu ic hésa humuma humudaru zaliacnec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuñ mihicñanzac imuhucya ésecnec. ¹³ Konduñ temboña geriwaguc tanec gamugina héndéñ qéndemma sépécgéanzu imuhucya, sikilao héna sigima keñkeña imuhucya, sinji tunumañ nalé tetcgia qahac hezac iminéñ ionac buña wanžac.

¹⁴ Adamwac sac kitichéra hicñjima hama kecgic hicñjsai areñhéra 7 wañec nalé imuaru Enoko hicñjyec wañu inéñ mia ic biria imuhucya ionac mia bianac ara yomuhuc zéyec. Héñgic, Miñ Kewu imi ic térya tausenja tausenja ionac sugcinaiguc namma mayec. ¹⁵ Inéñ icya icya niñgésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma késpedesic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéraguc imuhucyawac késpedesic ginaguc zéma zétecgé énécmimañ zé mayec. ¹⁶ Ic imuhucya ieneñ imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwiac siñ méndacma kuayanéñ tétéc qeqe ac zéma imuac me imuac memañ zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroqeqeya.

** **1:11:** Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereñnec sac Anutuac ai ic keczaoc? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

¹⁷ Ala sorochéna ini mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac Méliméli ichéra ieneñ walac ac énézégic imuac niñqelima kecmu. ¹⁸ Ieneñ yomuhuc énézéma zégic, nalé tetcgiaiguc zédesi ic ieneñ hicñjima séwiac siñ niñac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu. ¹⁹ Ic imuhucyanéñ mia onarunec méndéñ amuma Uña Téréya qahac séwi ic kecanzu. ²⁰ Ala sorochéna ini mia niñzéñ niñzéñ térya téñgéñ imuac qahaiguc enañ kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uña téryaguc héiselima zéwelec wamma kecmu. ²¹ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galeñgé amumu. Wañu Yesu Kristoac wésé niniñawac wamma mambéc kecgic kecec hémbénañaguc onagicma keremmac. ²² Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé niniñ wañ énécmimu. ²³ Wañu tosia imi geric bélaña igucnec qétak metecgé énécmimu, néñ séwiginawac siñ birianéñ mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héñara mema zénéñgina hiriyu wésé niniñ wañ énécmimu.

Zéwelecwelec ac zéma mepé qepési ac.

²⁴ Héñgaleñ wañ énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc késpedesic solañ zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi ²⁵ neñañ añgéñ titi miñjina Anutu momacguc keczac iwac muru mia miñ kewunina Yesu Kristoac niñac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buña zéma qac buña yandanéñ nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc wañu nalé tetcgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

Ac Saņa

Yaižézé ac zéma kiwi yomuac hénia.

¹ Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicņi hicņiyawac ara, imi mia Anutunéņ haka tosara nalé ménda horugiyu focdac hicņimacac heyec imi welenj qeqe ichéra énézéyu hémmu niņac welenj qeqe icya Yohaneac muru kua meme uņaya mélimiyu zéhicņiyec. ² Waņu Yohane néņ Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eņeyaoc kiwanéņ héņec imi moczoņ ninzéhņéma zéhicņiyec. ³ Waņu bianj ac ara yomi olommu ieneņ zéma gezacginanéņ nimmu ieneņ zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ieneņ moczoņ mérianjginaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanjac imuac mia.

⁴ ^(4a) Yohane néņ Asia baeciguc Yesuac hénarinj tuņa tuņa 7 keczu onac muru oénécizua. Kerecac keczac waņu bianjuc hamac iwarunec zéma uņa 7 Anutuac duņ tatac wésiaiguc kecanzu ionarunec zéma ⁵ ^(5a) héipuc ic ménzé ménzéya qahac kecma humugic ionac sugcina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galeņgina waņec Yesu Kristo iwarunec, ^(4b) goi héihéi zéma luaenéņ he énécmimac niņ wanjua. ^(5b) Waņu siņ niņnéncmima eņeya sacya imuac kuhanéņ késpedesnina igucnec hulac nénécmima ⁶ maņgocya Anutuac niņ wamma héņgaleņ ama areņa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buņa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéņ nalé tetecgia qahac hemac niņ wanjua. Hélacnec! ⁷ Niņzu, inéņ hosusu qahaiguc

hamac. Waņu icya icya ieneņ kicginanéņ hémmu. Waņu luacnéņ néģic ieneņ momacnec hémmu. Waņu ic embac tuņa tuņa baec séc keczu ieneņ iwac niņac zésiacmu. O, imi hélacnec!

⁸ Miņ Kewunina Anutu zézacnéņ; Ni imi hénihénia zéma tetecgia,* bec nec kerec, deguc keczac, waņu bianjuc hamac, medac medac wandac wandac miņjina imi mia.

Kristo winini miyu héņec.

⁹ Yohane neņ imi onac ninzéhņ ninzéhņiguc dacmunagina. Waņu Yesuac qenzenj manzenj zéma héņgaleņ ama areņa yandaya zéma bisiqatéhņ imuac iniguc momacnec toroqema kecanjua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai niņac wamma konduņ baec komoc méņ Pati-moiguc nopocģic keru. ¹⁰ Waņu Miņ Kewuac yacyac nalé† imuaru uņa téréyawac qeriaiguc kecba andénaiguc ac yanda méņ témuņ hétéhņ imuhucya hicņiyu ac ewa méņ yomuhuc niņi. ¹¹ Gi némac hénzanj imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama areņiguc Yesuac hénarinj tuņa tuņa 7 keczu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zéyu ni ac nézéyec i hémmaņ zé liliņģéyi. Liliņģéma kendol 7 imi imuac tatara golinéņ memeyaguc naņģic héņi. ¹³ Kendol tatara imuac sugcinaguc méņ icac naņa tanecnéņ séwi usuya horua mama hénac tetecgiaiguc héréhéréya imi héima bac tétéraiguc rikuņ golinéņ memeya maņkepela zikiyu heyec. ¹⁴ Iwac oruha zéma oruc zucya imi rama yaņ merawa zucya zéma tasétasé ésécnec lalacalac waņu kiwa imi geric bélaņ ésécnec waņec. ¹⁵ Hénac héréra imi aiņ gericiguc zema asoņ qilic

* **1:8:** Girik aciguc; Alfa zéma Omega. † **1:10:** Sonda.

qilicyaguc pésigianzac imuhucya ésécneç, wañu ac ewaya imi doku dundun hétéña ésécneç. ¹⁶Méraya héi yaiguc imi sikilu 7 heyec. Wañu kua kifaña igucnec imi sou zéra qizilic méñ bawa andia zéragucnec mama nañec. Wañu kic tanera imi mia kaiwe selianec qeanzac ésécneç.

¹⁷Ni tanera imuhuc hémma tendiñgéma iwac héniaiguc humuc ésécneç heyi. Hewa méria héiyanéñ qacnaiguc haima yomuhuc nézézec, gi baga ménda yandiyu, ni imi hénihénia zéma tetecgia.† ¹⁸Ninzañ, ni becneç humuyi, néñ deguc kic qeli kecañzua. Ninzañ, degucmuacnec nalé tetecgia qahac kecma humuc zéma humumia ionac baec dumuñña imuac nagugirawac wétéya imi neñ késa kecañzua. ¹⁹Imuac iwawai hénzañ imi owésémañ imi mia deguc hicñi keczac imi zéma bianñguc hicñimac imuac hakaya. ²⁰Bec hénzañ imi mia mérana héi yaiguc sikilu 7 hezac imi zéma kifa tatara golinéñ memeya 7, Wañu ac sanja imuac hénia zéwa imi yomuhuc; Widi 7 imi hénaoññ tuña tuña 7 ionac kua meme uña§ hécgina, kifa tatara 7 imi hénaoññ tuña tuña 7 imi mia.

2

Efeso hénaoññ ionac gezac qézéñ ac.

¹Efeso hénaoññ kua meme uñagina ac yomuhuc omina, sikilu 7 méra héiyanéñ késa namma kifa tatara golinéñ memeya 7 imuac sugcinaiguc kenña wañanzac inéñ mia yomuhuc zézac; ²Ni wawañ memega zéma aiga zéma nanañ seliga imi ninzua. Wañu geñ ic biria bisiqatéñ ménda wañ énécmianzañ imi zéma, nini Yesuac Méliméli ic zéanzu, néñ

Yesuac Méliméli ic héla qahac ionac ikocginawac hénia meacunec imi zéma, ³nuac qacna niñac bisiqatéñ wamma nañselima kucmama ménda wañnec imi ninzua. ⁴Wañu guac zémindiñ qemindiñ ac méñ hezac imi yomuhuc; Walac siñña hegéñec imi waina mayec. ⁵Imuac nanañña dimuacnec mama guyec imi niñtegicma qeriga melemma wawañ memega walac hegéñec imi muñguc wammanec kecbésémañ. Qerigina ménda melenñic, neñ focdac guac hama kifaga imi nanañña igucnec metecgéwa kemmac. ⁶Wañu haka hiabia méñ hegénzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézéga tianzac. Ni acguc imuac mézéna tianzac. ⁷Gezacyagucnéñ Uña téréyanéñ hénaoññ tuña tuña ionac ac énézézac imi nimmac. Méñ meseligimac imi kekecac ic hésa Anutuac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héla gocmia miwa nemac.

Smirna hénaoññ onac gezac qézéñ ac.

⁸Wañu Smirna hénaoññ ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina; Hénihénia zéma tetecgia miñina humuyec, néñ qelima kecañzac inéñ zézac. ⁹Qenzen manzeñ zéma maqeqeya wamma kecañzañ imi ninzua néñ gi mériañgaguc. Wañu nini Yuda ic zéma zébiri qébiri wañgéñanzu imi eneñ Yuda ic téñgéñ qahac, néñ Biria miñinawac hénaoññ wañzu. ¹⁰Gi zéra waiya hicñigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémañ. Ninzañ kecma Biria miñinanéñ sugcinaiguc tosara manam batuc mihicñi énécmimañ zé hésa amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabéra mihicñimu. Wañu

† **1:17:** Yuda ic tuñ méñ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kepera. § **1:20:** Pasto ionac niñac imuhuc zéyec.

geņ mia keņqe haqeya qahac ninzérǵémanec kecma humuciguc nerembésémaņ. Imuhuc wanna keņj kekecac ic kewu opoc héigémaņ. ¹¹ Gezacyagucnérj uņǵa téréyanérj hénaořiņ tuņǵa tuņǵa onac ac énézézac imi niņtohomac. Méņ imi ogicmac imi humuc qété éréhéc* imi ménda hama mebirimac.

Pegamo hénaořiņ ionac gezac qézérj ac.

¹² Waņu kua meme uņagina† Pegamo hénaořiņguc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic nówéc nówéc hemimia késa kecanczac inérj ac yomuhuc zézac; ¹³ Gi ama areņǵa yanda dimia kecanczaņ imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miņinawac ic kewu tatacya hezac. Néņ gi qac buņana selianec késa kecma héipuc icna keņhéi hahéiǵa qahac Antipasi i Biria miņina néņ kecanczac imuaru sugcinaiguc qegic humuyec. Waņu nalé imuaru ninzérǵé nénéņǵa imi ménda qaecgénec. ¹⁴ Néņ mindi qindiņ ac éréhécdac zégémaņ zé wanzua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac* pakeņ ac késama kecanzu imi eneņ giguc keczu. Balam inérj Balak kumima Israel ic ionac wéséginaiguc bétac hai énécmiyu baniarawac ireha lémbaņ haimimia imi nema kaisero haka waņǵic. ¹⁵ Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneņ Nikolawac ic tuņǵa ionac pakeņ ac késa kecanzu. Ni imuac mézéna tianzac. ¹⁶ Imuac gi ewaga melembésémaņ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waņ énécmima yaré wamma kuanawac sounérj énérimaņ. ¹⁷ Méņnéņ méņ geza-wagucnérj uņǵa téréyanérj hénaořiņ tuņǵa tuņǵa ionac ac énézézac imi

nimmac. Méņnéņ ogicmac imi Mana nene saņǵa gumu mima hoc lalacnec méņ mimaņ. Waņu hoc imuac qahaiguc qac qelia méņ ooyawac hezac. Waņu qac imi tosara qahac, néņ késamac inérj nec sac niņasarimac.

Tiatira hénaořiņ ionac gezac qézérj ac.

¹⁸ Waņu Tiatira hénaořiņ ionac kua meme uņagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutuac Naņawac ackuazéc, kiwa imi geric bélaņǵa ésécnec, waņu hénia imi aiņ pésia asoņ qilic qilicyaguc ésécnec inérj yomuhuc zézac, ¹⁹ Goi héihéiǵa zéma ninzérj ninzérǵa zéma welenj qeqe hakaga zéma nanaņǵa selia, ai memega imuhucya imuhucya imi ninzua. Wawaņ memega hénia hénia imi becaru waņ nec imi ogicma sasala hiabianec. ²⁰ Néņ guac mia mindi qindiņ ac méņ hezac. Gi Isebel eņeyaoc Ni tilințilij embac zéanczac i tuambuam wamma inérj nuac welenj qeqe ichécna pakeņ acya ku énécmima ikoc waņ énécmiyu, ieneņ kaisero haka wamma baniarawac lémbaņ haimimia imi negic. ²¹ Ni imi ewaya melemmac niņac nalé memiyi, néņ ewaya melemma kaiseroya waimaņ zé ménda wanzac. ²² Ninzaņ imuac mia neņ embac imi hehe tatacyaiguc humumia gilimaņ. Waņu ic embac i guc momacnec kaisero waņanzu ieneņ acguc ewa hakagina ménda mindiņigic zéra waiya kuneņ yanda qeriaiguc giliénécmaņ. ²³ Waņu nambérac héra imi unuma humuc mihicņi énécmiwa hénaořiņ tuņǵa tuņǵa imi neņ ic onac ewagina zéma qerigina imi inictégicanzua imi niņasarimu. Neņ icya icya wawaņ memegina séc tasé ku énécmimaņ. ²⁴ Waņu ic tosara

* 2:11: Qeri uņawac buņǵa. † 2:12: Pastoginawac kua meme uņǵa zémiyec. ✪ 2:14: Yud 1:11

Tiatira taunjuguc kecima paken ac imi ménda anjétime ejaoc zézu éséc Biria minjawac ewa sija hiŋgac hiŋgara imi ménda niŋsariŋa keczu ionac imi yéwéri ménj ménda toroqe énécmimaŋ. ²⁵ Néj anjétime keczu imuac mia selianec késamanec kecgic ni hamaŋ. ²⁶ Ménjnéj ménj ogicma nuac aina imi memañec keru nalé tetecgia hayu iwac imi baera baera héngalenj waŋ énécmimac niŋac kuc buŋa mimaŋ. ²⁷ Inéj aiŋ qarucnéj kewuc nomuŋ qototorianzac éséc nec waŋ énécmima galenŋgé énécmimac. ²⁸ Ni acguc maŋgocnanéj kuc buŋa néj ec éséc nec neŋ iwac mia widi yanda siŋunec hicŋjianzac imi miwa imuac minjina wammac. ²⁹ Ménjnéj ménj gezawagucnéj uŋa téréyanéj hénaoriŋ tuŋa tuŋa onac ac énézézac imi nimmac.

3

Sade hénaoriŋ ionac gezac qézéj ac.

¹ Sade hénaoriŋ ionac kua meme uŋagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac uŋa ⁷ zéma sikilao ⁷ késakecanzac inéj yomuhuc zézac, Ni wawaŋ memega ninzua. Qac buŋaganéj gi qeli qeli keczan zézac, néj gi ic humumia keczan. ² Imuac gi meqeli amuma kekecga bakia humumaŋ zé wanzac imi meseligina. Guac wawaŋ memega hémba Anutunawac kiwaiguc sécgézac imi ménj ménda hegénzac. ³ Imuac iwawai géngéŋa zéma iwawai niŋ nec imi niŋqelima tohoma hakaga melembésemaŋ. Kilenj ménda mindi amuma yac kecbésemaŋ iguc imi neŋ kowu nene éséc nec harémaŋ. Imuac némac naléiguc ha gémmaŋ imi gi ménda niŋtegitbésemaŋ. ⁴ Waŋu Sade ama areŋaiguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima keczunec.

Ienenj imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalac nec niguc momac nec kenja wambiŋ. ⁵ Ménjnéj ménj ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalac nec héima kecmac. Waŋu qara imi kecec hémbénaŋawac kiwiiguc ménda auma maŋgocnawac kiwaiguc zéma kua meme uŋahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zémaŋ. ⁶ Ménjnéj ménj gezawagucnéj uŋa téréyanéj hénaoriŋ tuŋa tuŋa onac ac énézézac imi nimmac.

Filadelfia hénaoriŋ ionac bianjac ara.

⁷ Filadelfia hénaoriŋ ionac kua meme uŋagina ac yomuhuc omina, téréya zéma héla minjina, Dawidiac ama wétéya késa kekera, nagu metecgéma auyu ménjnéj ménj héimacac séc qahac, waŋu héiyu ménjnéj ménj aumacac séc qahac inéj mia yomuhuc zézac; ⁸ Ninzaŋ, ni kicgaiguc nagu ménj augénjac nanzac. Imi ménjnéj ménj hia ménda héimac. Neŋ guac wawaŋ memega ninzua. Gi kucga komora sac hegénzac, néj kilenj acna tohoma qacna ménda qaecgé nec. ⁹ Ninzaŋ, Biria minjawac hénaoriŋ, ejaoc nini Yuda ic zéanzu, néj Yuda ic héla qahac ikoc ac zéanzu ionac suginaiguc tosar a hama guac hénaŋaiguc sicgé gémmuac hinocgé énécmiwa neŋ guac siŋga ninzua imi niŋtegitmu. ¹⁰ Gi nuac nanaŋ seliawac ackua zécna tohoanzaŋ imuac niŋ ni acguc manam batucac naléya focdac baec séc hama ic embac baeciguc kecanzu i batucgé énécmimac nalé imuaru gi galenŋgé gémba nalé imi qiziziŋgéma kemmac. ¹¹ Ni foc hamaŋ imuac gi némacga hegénzac imi selianec késa kecna ménjnéj ménj ic kewu opocga imi ménda guagicmac. ¹² Ménjnéj ménj ogicmac imi Anutunawac

ocmunjiguc tandélopionj ésécnec kumu mimañ. Waṅu keñhéi hahéi qahac nañseligiyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zéma Anutuac murunec kurumerj igucnec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areña yanda imuac qara zéma nuac qacna qelia imi omimañ. ¹³ Méñnéñ méñ gezawagucnéñ uña téréyanéñ hénaorinj tuña tuña ac énézézac imi nimmac.

Laodikea hénaorinj ionac gezac qézéñ ac.

¹⁴ Laodikea hénaorinj ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omína; Hélacnec zémimia, méñzé méñzéya qahac, héipuc ic héla zéma Anutuac zéhicñi hicñi imuac hénihénianéñ yomuhuc zézac; ¹⁵ Ni wawañ memega ninzua. Gi imi doku sañgeña qahac geriwiguc qahac. Sañgeña me geriwiguc kecbunec zéma ninzua. ¹⁶ Gi imi imuhuc sugiraiguc doku sasakola kecañzañ, sañgeña me geriwiguc qahac imuac niñ kuana igucnec lomba mawésémañ. ¹⁷ Gi geñga niñac ni mériañnaguc iwawai sasala henénzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmañ zéañzañ, néñ zapi qeqeya, mété qététaña, maqeqeya, kic hilic, zéma liañliañ kecañzañ imi ménda niñtegiçzañ. ¹⁸ Imuac gi hinocgé géñzua. Nuarunec goli gericnéñ zegési gésia imi boña mena mériañgaguc wammac. Waṅu séwi usu lalacnec boña mema héina hiñgaru gamuga katanec kekec imi hoturuyu ménda hémmu. Waṅu kicgawac sacmasi boña mema kicga naecmima hémbésémañ. ¹⁹ Ni imi siñ niñénécmianzua séc zémindiñi qemindiñi wañ énécmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésémañ. ²⁰ Ninzañ, ni nagu séñgañgeñaiguc héichéicgéma nanzua, waṅu méñnéñ méñ gezawagucnéñ uña téréyanéñ hénaorinj tuña tuña ac énézézac imi nimmac.

niguc neñ i guc nekawunec oneqone wamma tacbi. ²¹ Méñnéñ méñ ogicmac imi neñ ogicma mañgocnawac ic kewuac taticiguc tacañzua ésécnec neñ titiña miwa nuac tatic edamuyaguc imuaru momacnec tacbic. ²² Méñnéñ méñ gezawagucnéñ Uña téréyanéñ hénaorinj tuña tuña ac énézézac imi nimmac.

4

Kurumenjiguc mepé qepési wammigic héñec.

¹ Waṅu imuac andiaiguc kic hima hémba kurumenjiguc nagu méñ auauyawac nañec. Waṅu walac ac ewa témuñ hétéña éséc niñi imuacnec muñguc yomuhuc nézéyec; Gi you éréna kecma iwawai hicñimac imi gézéwa héna. ² Imuhuc nimba duña focdac uñanéñ népésiyu imuac qeriaiguc keru. Waṅu hémba kurumenjiguc ic kewu tatic méñ taru imuaru ic méñnéñ tarec. ³ Waṅu tarec iwac alañ tanera imi zasipa hoc qoucqoucgia zéma kanelian hoc pésia déngéña ésécnec, waṅu asoñ furicnéñ ic kewu tatic imi sécgé lelecgéma nañec. Waṅu imuac alaña imi emerade hoc téngiñ téngiña ésécnec. ⁴ Waṅu ic kewu tatic imuac lelec leleciguc ic kewu tatic 24 taru imuaru galeñ 24 tacgic. Waṅu séwi usugina horua lalacnac zéma orucginaiguc ic kewu opoc golinéñ memeya héima tacgic. ⁵ Ic kewu tatic imuarunec pilitic asaha zéma buñ parandañ zéma imuac hondondoña meric merira héréma mayec. Waṅu ic kewu tatic imuac wésiaiguc imi Anutuac uña 7 iminéñ kifa yanda 7 bélañaguc ésécnec zema nanjic. ⁶ Waṅu ic kewu tatic imuac wésiaiguc imi iwawai kondunj ésécnecnéñ heyec. Imi mia kiruñ me kristal hoc ésécnec qilic qilicyaguc.

Waŋu ic kewu taticiguc imuac maréŋa nówéc nówéc igucgeŋ zéma leleciguc imi yaŋ kekecginaŋuc 4 naŋgic, waŋu yaŋ imuac wésé andiaiguc imi kicnéŋ sécgé énécmima hedarec. ⁷ Yaŋ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, méŋ andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec ésécnec, iorac andégiraiguc naŋec imi ic tanec ésécnec, imi onac andéginaiguc imi kunta nei putitima keŋkeŋa ésécnec. ⁸ Waŋu yaŋ kekecginaŋuc 4 imi eŋac eŋac qeŋgaŋgina 6 he énécmiyec. Waŋu qeŋgaŋgina duandia zéma maréŋaiguc kicginanéŋnec sécgéma heyec. Waŋu siŋi kaiwe tac nininŋina qahac yomuhuc legic héima naŋgic; Téréya, téréya, téréya, Miŋ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waŋu kecma hamac. ⁹ Waŋu yaŋ kekecginaŋuc 4 ieneŋ ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac keczac imi eeya héimima mepésimima ewa hia ac wammiaŋgic séc ¹⁰ ic kuneŋ 24 ieneŋ méŋ ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac keczac iwac wésiaiguc sigéma mepésimima ic kewu opocgina imi taticiguc imuac wésiaiguc gilimima yomuhuc legic héimigic. ¹¹ Miŋ Kewu Anutunina, geŋgaoc iwawai moczoŋ zéhicŋi mihicŋi wandacnec, guac ewa siŋgawac séc zéhicŋina kekecginaŋuc heanzac. Imuac edamuga zéma eebipiga zéma kucgawac mepési géŋgəŋawac séc eegaguc waŋzaŋ.

5

Rama zéma kiwi limbi limbiŋa.

¹ Waŋu neŋ hémba ic kewu taticiguc tarec iwac méra héyaiguc kiwi limbi limbiŋa méŋ heyec. Waŋu kiwi imi wésia zéma andia momacnec kiwiyaŋucnec waŋu

sapé 7 asé kiwiyaŋuc iminéŋ meseli seliawac heyec. ² Waŋu hémba kua meme uŋa kuhagucnéŋ ac ewaya kuneŋ yandanec qacma yomuhuc zéyec; Mérénéŋ kiwi limbi limbiŋa yomi sapéya métima hutuyu sécgémacac séc eeyaguc wammac? ³ Kurumeŋ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaiguc kiwi imi hutumac me olommacac séha méŋ ménda kerec. ⁴ Waŋu hémba kiwi imi hutumac me olommacac séha méŋ ménda keru hocbipiŋi. Imuac ni siac howuc howuc siari. ⁵ Imuhuc wamba ic kuneŋ ionarunec méŋnéŋ yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion méŋ Yudawac areŋ zéma Dawidiac géteya igucnecnéŋ onogicdaczac imi héŋ tegicbésémaŋ. Imuac inéŋ mia kiwi sapéya 7 imi hia métima kiwi imi hutumac.

⁶ Waŋu neŋ hémba ic kewu taticiguc taru nówéc nówéc yaŋ kekecginaŋuc 4 lelecgéma naŋgic, ic kuneŋ ieneŋ lelecgéma taticiguc tacgic momac yanda ionac sugcinaiguc rama sac qeli méŋ naŋec. Rama imi becneŋ humuc mihicŋi mimia tanec. Waŋu iliha 7 zéma kiwa 7 hemiyec. Waŋu kiwa 7 imi mia Anutuac uŋa 7 baec séc méli énécmiyec imi eneŋ mia. ⁷ Waŋu rama sac qeli inéŋ mia kemma ic kewu taticiguc tarec iwac méra héya igucnec kiwi limbi limbiŋa imi wagirec. ⁸ Wagiru yaŋ kekecginaŋuc 4 zéma ic kuneŋ 24 ieneŋ ramawac wésiaiguc simiŋ héimigic. Ic kuneŋ ieneŋ eŋac eŋac gita zéma zéic golinéŋ memeya hofac héméŋa hiabia kuaya qeqeya késama naŋgic. Waŋu hofac héméŋa hiabia imi mia météré ic ionac zéwelec welecgina imi mia. ⁹ Waŋu ieneŋ legic qelia méŋ yomuhuc héigic, Geŋ imi kiwi limbi limbiŋa imi mema sapéya métiwésémaŋac séc eegaguc waŋzaŋ. Becnec

gugic humuma sacganéṅ baec séc ic embac séwi tanecgina hénia hénia igucnec, acgina hénia hénia igucnec, gawamaṅ hénia hénia igucnec hahaya boṅ hérégina mema Anutuac buṅahéra onopocnec. ¹⁰ Waṅu geṅ mia Anutunina welen qemimu niṅac héṅgalen ama arenṅa yanda zéma hofac oo ichéra kumu énécminec. Waṅu ienenṅ baeciguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

¹¹ Waṅu neṅ hémba kua meme uṅa sasala yandanéṅ ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaguc zéma ic kuneṅ imi lelecgé énécmima namma ac ewa zégic niṅi. Waṅu kua meme uṅa zaṅgégina imi 10 tausenṅac tuṅa tuṅa zéma 1 tausenṅac tuṅa tuṅa. ¹² Ienenṅ kuneṅ yanda qacma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihicṅi mimia inéṅ kuha zéma, mériaṅa zéma, niṅtegic qinṅtegicya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buṅaya zéma, mepé qepési imi moczoṅ medacmacac séc eeyaguc wanzac!

¹³ Waṅu kurumenṅ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaiguc zéma konduṅ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczoṅ yanda ienenṅ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu tataciguc taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buṅa yanda zéma kuc yandanéṅ nalé tetecgia qahac hema emma he érécmimac. ¹⁴ Imuhuc zégic yaṅ kekecginaguc 4 ienenṅ hélacnec zégic. Ic kuneṅ enenṅ mama simiṅ zéma pakagina héima mepé qepési waṅ érécmigic.

6

Sapéya 7.

¹ Waṅu hémba rama merawanéṅ sapéya 7 imuacnec méṅ métiyec. Métiyu yaṅ kekecginaguc 4 ionarunec méṅ imi buṅ parandanṅ ewaiguc qacma hana zéyec. ² Zéyu hémba becosic lalacnec méṅ naṅu qahaiguc ic méṅ tarec. Ic imi tewiyaguc waṅu ic kewu opoc méṅ mimia waṅec. Waṅu Inéṅ yaré qema onogicma onogicma muṅguc onogicmaṅ zé keṅec.

³ Waṅu rama merawanéṅ sapé qétéya 2 métiyu gezacnanéṅ nimba yaṅ kekeraguc qétéya 2 iminéṅ hana zéma qarec. ⁴ Qaru becosic pésiaṅéṅ haréyec. Waṅu qahaiguc ic méṅ tarec inéṅ mia baeciguc luae mesohoyu ic enenṅ euhumu amumu niṅac ac wammima, sou yanda méṅ momacnec mimia waṅec.

⁵ Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété 3 métiyu yaṅ kekeraguc qété 3 iminéṅ hana zéma qaru niṅi. Waṅu hémba becosic méṅ zapélanéṅ hayec. Waṅu qahaiguc ic méṅ tarec inéṅ réwéri qétéya memeyawac sigel méṅ késa tarec. ⁶ Waṅu ni yaṅ kekecginaguc 4 ionac sugcina igucnec ic ewa ésécnecnéṅ hicṅiyu niṅi. Zéyecnéṅ bali gocmia usu momacgucac boṅa imi ai meme momacgucac ai boṅa wammac. Waṅu wit gocmia usu momacgucac boṅa imi ai meme momacgucac ai boṅa wammac. Waṅu oliwa halécya zéma waiṅ gocmia imi ménda mebiriwésémaṅ.*

⁷ Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété 4 métiyu yaṅ kekeraguc qété 4 inéṅ hana zéma qarec. ⁸ Waṅu hémba becosic méṅ séwi alaṅa téṅgiṅ téṅgiṅ méiméiya hayec. Ic méṅ qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Waṅu humumia ionac baec dumuṅaṅéṅ i méndacmiyec. Waṅu ierenṅ

* 6:6: Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaiguc haiṅgic. Imuac goiya héimimia waṅec.

baeciguc zawé kembon qahac méndéma imuacnec momacguc imuac siŋgirawac wammaoc niŋ kuc buŋa érécmimia. Waŋu sou zéma béti zéma humuc zéma baecac haséŋ yaŋ imuac kuhanéŋ unuhumuyoc.

⁹ Waŋu rama merawanéŋ sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuazéc zéma héipuc acgina niŋac wamma unugic humugic ionac uŋaginanéŋ zaki téréya héniaiguc tacgic iniri. ¹⁰ Ieneŋ kucnec qacma zégic, téréya zéma héla miŋina Miŋ Kewu yanda gi nalé dahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi ménda zétecgé énécmima sacninawac kitiwa imi ménda melen énécmima kecbésémaŋ? ¹¹ Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miŋ séc énécmidacma yomuhuc énézéyec; Nalé hotonjadac tachiarugic welen qeŋe alahécgina tosara unugic ini ésécnec humugic qétégina sécgéyuguc ai imi memaŋ.

¹² Waŋu neŋ hémba rama merawa iminéŋ sapé qété 6 métiyu naŋ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniŋ zapéla imuac zuanéŋ memeya ésécnec waŋec. Waŋu maso howiacnec imi sac ésécnec waŋec. ¹³ Waŋu kurumeŋu ménisikilu imi luhuc kuneŋ yandanéŋ qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac ésécnec magic. ¹⁴ Waŋu kurumeŋ imi mia papia limbigic keŋanzac éséc imuhuc limbi amuma qahac waŋec. Waŋu baec boŋa zéma kondun baec komoc imi hézéracgé énécmimia waŋu tatacgina waigic. ¹⁵ Haka imuhuc hicŋiyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biŋ qeŋe ic kiwa hécgina zéma hinac mériaŋginaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miŋina keckec zéma welen qeŋe ic ieneŋ baŋec zéma baŋa tosara baec boŋaiguc hezac

imuac sucnéŋ suciguc sanjigic. ¹⁶ Baec boŋa zéma baŋa énézéma qacninu bacgéma mama ic kewu tatacguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musaŋgé nénécmigic zégic. ¹⁷ Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducŋizac imuac niŋ ic méréneŋ hia naŋselimac?

7

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

¹ Waŋu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uŋa 4 inicba baec waŋgoŋa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me konduniguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda qemac niŋ késama naŋgic. ² Waŋu hémba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uŋa méŋnéŋ Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uŋa 4 baec zéma kondun mebirimu niŋ kucgina énécmiyu kesa keczu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; ³ Ini mambéc naŋgic Anutuac welen qeŋe ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmiŋi tecgéyuguc baec zéma kondun zéma ic hésa imi mebirimu. ⁴ Waŋu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zaŋgégina imi Israelac qelihéra tunja tunja ionarunec 144,000 waŋec. ⁵ Waŋu Yudawac areŋhéra ionarunec imi 12,000, Waŋu Rubenac areŋhéra ionarunec imi 12,000, Waŋu Gadeac areŋhéra ionarunec imi 12,000 waŋec, ⁶ Aseriac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Naftaliac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Manaseac areŋhéra ionarunec imi 12,000 waŋec. ⁷ Waŋu Simeonac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Lewiac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Isakawac areŋhéra ionarunec imi 12,000 waŋec. ⁸ Waŋu

Zabulonac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Yosefeac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Benzaminac areṅhéra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia waṅec.

Ic tuṅ yanda baera baera igucnec hahaya.

⁹ Haḁa imi hémba baera baera zéma ic séwigina hénia hénia zéma hénaoriṅ hénia hénia zéma acgina hénia hénia igucnec zaṅgégina yanda méṅnéṅ méṅ olommuac séc qahac imuhucyanéṅ maleku horua lalacnec héima méraginaiguc samae ic hawa meemma ic kewu tatac imuac wésiaiguc zéma rama merawa iwac wésiaiguc naṅgic. ¹⁰ Namma kucnec qacma yomuhuc zégic; aṅgéh titi imi ic kewu tataciguc taczac neṅaṅ Anutu i zéma rama merawa iorac muru hezac. ¹¹ Imuhuc zégic kua meme uṅa ic kewu tatac zéma galeṅ zéma yaṅ kekecginaguc imi lelecgéma naṅgic imi moczoṅ ic kewu tatac imuac wésiaiguc simiṅ héima kic tanecgina memama baeciguc héidacma mepésimigic. ¹² Mepésimima yomuhuc zégic; Hélacnec mepé qepési zéma zézé bipi zéma niṅtegic qinṅtegic zéma ewa hia ac zéma ee héhéi zéma kuc zéma medac medac wandac wandacnéṅ Anutunina iwac muru nalé tetegia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

¹³ Zégic ic kuneṅ ionarunec méṅnéṅ nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalacguc imi méré méré eneṅ, waṅu dimuacnec hagic? ¹⁴ Qesi néṅu ac yomuhuc melemma zéyi, miṅna geṅgaoc niṅzaṅ. Waṅu inéṅ nézéma zéyec; Imi eneṅ zéra waiya qeria igucnec hagic. Waṅu rama merawa iwac sawanéṅ séwi usugina imi zuacyacgégic lalacnec wandaczac. ¹⁵ Hénia imuac niṅac yomi eneṅ Anutuac ic kewu tatac imuac

wésiaiguc kecanzu. Waṅu iwac ocmuṅ téréyaiguc sinji kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu tat-aciguc taczac inéṅ ionac qacginu hali éscécnec waṅ énécmimac. ¹⁶ Waṅu muṅguc tomenṅina héla qahac ménda wamma déméṅgina muṅguc doku niṅac qaṅgararaṅ ménda qemac. Waṅu kaiwe me iwawai geriwagucnéṅ ménda kasonji énécmimac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatac imuac namuṅaiguc rama merawa nanzac inéṅ mia galeṅgé énécmima, doku hogocya kekecyaguc imuaru qinṅiṅi énécmima kemmac. Waṅu Anutunéṅ kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

8

Sapé 7 zéma héméṅa memeyawac goli zéic.

¹ Waṅu rama merawa imi sapé qété 7 métiyu kurumenṅiguc némbéṅ hicṅjima heyu 30 minit imuac séc waṅec. ² Imi tecgéyu kua meme uṅa 7 Anutuac wésiaiguc naṅgic inicba témuṅ 7 énécmiyu késa kecgic.

³ Waṅu kua meme uṅa méṅnéṅ ziniṅ wanafu sasala mimia waṅu sokoc golinéṅ memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naṅec. Imi mia météré ic ionac zéwelecginaguc momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc zaki téréya golinéṅ memeya imuaru haimimaṅ zé mema hayec. ⁴ Waṅu hofac héméṅa hiabia iminéṅ météré ic ionac zéwelec welecginaguc momacnec kua meme uṅa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eṅec. ⁵ Kua meme uṅa iminéṅ imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai héméṅaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiṅgarec. Hiṅgaru

zalalak zéma buŋ parandan gururu meric merira zéma pilitic héiyu nanj meyec.

Aiŋ témuŋ 7.

⁶ Waŋu kua meme uŋa qété 7 témuŋginaguc ieneŋ témuŋ qewiŋ zé efiamugic. ⁷ Waŋu kua meme uŋa qété 1 iminéŋ témuŋa qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulangiá pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Waŋu ic zuŋ haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Waŋu tatanj qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸ Waŋu kua meme uŋa qété 2 inéŋ témuŋa hiyec. Hiyu iwawai ménj baec boŋa yanda geric bélaŋaguc tanec imuhucyanéŋ konduniguc gilimimia waŋu kondunj haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac waŋec. ⁹ Waŋu kondunj qeriaiguc yanj kekecginaguc imi tuŋ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudacgic kondunj qahaiguc zéic sasala imi acguc tuŋ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézénj qézénjgédacgic.

¹⁰ Kua meme uŋa qété 3 inéŋ témuŋa hiyec. Hiyu widi yanda ménj kifa yanda éséc nec bélaŋaguc imi kurumeŋ iguc nec mama doku téfara tuŋ haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tuŋ haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec. ¹¹ Waŋu widi imuac qara imi kumiŋ howura waŋu imuac niŋ doku haréwéc nec momacgucac séc imi howuc howuc wandaru doku howuc howuc iminéŋ mebiri énécmiyu ic embac sasala humugic.

¹² Waŋu kua meme uŋa qété 4 iminéŋ témuŋa hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc waŋu imuac nec momacguc zéma, maso gésiyu haréwéc waŋu imuac nec

momacguc zéma, sikilu méndénj énécmiyu tuŋa haréwéc waŋu imuac nec momacguc imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndénj haréwéc waŋu imuac nec momacguc asaha qahac waŋec, waŋu siŋi acguc haréwéc imuarunec momacguc asaha qahac waŋec.

¹³ Waŋu ni muŋguc hémma gezacnanéŋ nimba sawaiguc kuntac ménj putitima kemma kuc nec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uŋa haréwéc ménj témuŋginaguc imuac niŋ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéŋ hemacl

9

¹ Waŋu kua meme uŋa qété 5 inéŋ témuŋa hiyec. Hiyu neŋ hémba sikilu ménj kurumeŋ iguc nec tecgéma baeciguc mayec. Waŋu inéŋ mia uŋa biria ionac baec dumuŋa imuac wétéya mimiawac késa kerec. ² Waŋu inéŋ uŋa biria ionac baec dumuŋa imuac wézéra auyu imuac nec hofac siŋindéndénjgia yanda éréyec. Éréyu baec sésénj imuac hofac yanda niŋac kaiwe zéma sawanéŋ siŋidénjgéyec. ³ Waŋu hofac qeria iguc nec zikonj eneŋ baec sénganŋenj érégic. Waŋu ieneŋ baecac kuanj kuanj kuha éséc nec kuc buŋa yanda énécmimia.

⁴ Waŋu ieneŋ baeciguc ketekecganj kiwiya ténggij zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebiri énécmimu, néŋ ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebiri énécmimu niŋac zéénéc mimia waŋec. ⁵ Waŋu unugic humumu niŋac qahac, néŋ eŋ maso 5 kiric qiric waŋ énécmima qenzerŋ manzerŋ mihicŋi énécmima kecmu niŋ zézéya. Waŋu qenzerŋ manzerŋ imi mia kuanj kuanj néŋ

ic mēņ kiyu nimmacac séc kuha imuhucya. ⁶ Waņu nalé imuaru imi ic eneņ humuwiņ zé wamma zéwelecmu, nēņ imuac buņa ménda énécmimia wammac. Waņu humuc niņac yaiwisisiņ memu, nēņ humucnēņ nēņgac énécmimac.

⁷ Žikonj ionac tanecgina imi mia becosic yaréiguc kembinjac zé yaréac iwawai meģic iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinēņ memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec. ⁸ Waņu zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya ésécnec imuhucyanēņ he énécmiyec. Waņu zécgina imi laionac zéra ésécnec. ⁹ Waņu tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aiņnēņ memeya ésécnec heyec. Waņu qeņganģina urumeņa imi karisi becosic sasalanēņ yaréiguc kembinjac zéma usuņnec keņģic qacanzac hétēņ imuac séc. ¹⁰ Waņu žigina imi kuaņkuaņac zia ésécnec waiyaguc. Kuc buņagina imi maso 5 séc ic embac mebiru énécmimuac séc. ¹¹ Waņu ionac muru miņ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uņa biria ionac baec dumuņa imuac kua meme uņaya. Qara Hebiriao aciguc Abadon, Ģirik aciguc Apolion, neņaņ aciguc Kisikiyoņ uņa.

¹² Kunta neinēņ yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuacnec Momacguc imi hama keņu tecģzac. Waņu ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Waņu kua meme uņa qété 6 iminēņ témuņ hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinēņ memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa mēņ hicņiyu niņi. ¹⁴ Hicņima kua meme uņa qété 6 témuņa késa naņec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uņa 4 qaté énécmimiawac keczu imi hulac énécmigic. ¹⁵ Waņu kua meme uņa 4 hulac énécmiyu yawuņ mēņ

imuac maso mēņ imuac kaiwe mēņ imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducņiyu baec séc ic embac méndēņ énécmigic tuņgina haréwéc waņu imuacnec tuņgina momacguc imi unuhumumu niņac mézézēņģé énécmimia. ¹⁶ Waņu yaré ic tuņginaguc becosiciguc tatac ionac qétégina 200 milion imuhuc žéģic niņi. ¹⁷ Uņaiguc héhéņa imuhucgeņ becosic zéma ic imuac qahaiguc tacģic imi inicba tétéc saiwa imi alaņa geric ésécnec péscipésiha zéma qouc qouc zéma qaoc qaoc imuhucya héima kecģic. Waņu becosic ionac orucgina imi laionac oruha ésécnec. Waņu kuagina igucnec imi geric bélaņa zéma hofac zéma salfa mayec. ¹⁸ Waņu ionac kuagina igucnec geric bélaņa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicņiyec iminēņ ic embac méndēņ énécmiyu tuņgina haréwéc waņu imuacnec tuņ momacguc imi unuhumudacģic. ¹⁹ Waņu becosic ionac kuc buņagina imi kuagina zéma žiginaiguc heyec. Waņu žigina imi qaté mokoleņ oruha ésécnec. Waņu iminēņ ic embac mebiru énécmiyec.

²⁰ Waņu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecģic ieneņ haka biria méraginanēņ waņģic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, nēņ uņa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aiņ péšia me hoc me ichésa mema méraginanēņ memeya kicģinanēņ hémmuac séc qahac, gezacģinanēņ nimbinjac séc qahac, waņu hénaginaneņ keņha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecģic. ²¹ Waņu ic unuhumugic imi zéma paņģe manira zéma kaisero zéma kowu meme haka imuacnec ewa meleņ ménda waņģic.

10

Kua meme uŋa kiwi limbi limbiŋaguc.

¹ Waŋu kua meme uŋa kuha yanda méŋnéŋ hosusunéŋ aturu amuma kurumeŋ igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asoŋ firic heyec. Waŋu iwac kic ségéria imi kaiwe ésécnec, waŋu héna héréra imi geric bélaŋa tandé lopioŋ tanec ésécnec. ² Waŋu mériaiguc kiwi limbi limbiŋa hutuhutuya komora méŋ késa kerec. Waŋu héna héiyanéŋ konduŋ qahaiguc, héna kanayanéŋ baeciguc tima naŋec. ³ Namma ac kucnec qacma laionnéŋ géréréc géanƶac ésécnec qarec. Qaru nalé imuaru buŋ parandaŋ 7 ieneŋ momacnec qacgic. ⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc oman ƶé wamba kurumeŋ igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niŋi. Buŋ parandaŋ 7 ieneŋ zégic imi ménda oma hunuŋ mena eŋ taru. ⁵ Waŋu kua meme uŋa héŋi inéŋ konduŋ ƶéma baec tima naŋec inéŋ mia méra héiyanéŋ kurumeŋiguc meyacma yomuhuc ƶéyec; ⁶ Waŋu teteçgia qahac kecma kurumeŋ ƶéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi ƶéma, baec ƶéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi ƶéma, konduŋ ƶéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczoŋ yanda ƶéhicŋiyec iwac qaraiguc ƶéselima ƶéyec; nalé mehoru horugia méŋ ménda hemac. ⁷ Kua meme uŋa qété 7 témuŋa himac nalé imuaru me imuaru degucdacmi Anutuac ac saŋa welen qeƶe ichéra kua meme ic ionac muru énézéyec iminéŋ hélaguc wandacmac.

⁸ Waŋu kurumeŋ igucnec ac hicŋima nuac muru mayec ewa iminéŋnec muŋguc nézéma yomuhuc ƶéyec; Geŋ kemma konduŋ ƶéma baec tima nanƶac kua meme uŋa iwac mériaiguc kiwi

limbi limbiŋa hutu hutuyawac hezac imi mewésémaŋ. ⁹ Imuhuc ƶéyu neŋ kua meme uŋa iwac muru kemma kiwi limbi limbiŋa komora imi néna ƶéma ézéwa kua meme uŋanéŋ mema nena guac tomeŋgaiguc imi howuc howura wammac, néŋ guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésécnec siŋaguc wammac ƶéyec. ¹⁰ Imuhuc ƶéyu neŋ kua meme uŋa iwac méria igucnec kiwi limbi limbiŋa komora imi mema neyi. Nema kuaanaiguc imi morombazecac doku ésécnec siŋaguc waŋec, néŋ hiŋgacma nuac tomeŋgaiguc imi howuraguc waŋec. ¹¹ Waŋu inéŋ yomuhuc nézéyec, gi imi ic embac hénia hénia ƶéma, gawamaŋ hénia hénia ƶéma, acgina hénia hénia ƶéma, ic kewu ionac momacnec muŋguc andiawac ara énézéwésémaŋ.

11

Héipuc ic éréhéç.

¹ Waŋu uŋ kemaŋa tac ésécnec méŋ némma yomuhuc ƶéyec; Yacma Anutuac ocmuŋ téréya ƶéma ƶaki téréya imuac séha qétéya ƶéma imuac qeriaiguc mepe qepési wanƶu ionac ƶaŋgégina imi momacnec oloŋ énéçmina. ² Waŋu ocmuŋac ama sombeŋ imuac séha imi ménda olomma eŋ waina hemac. Ama sombeŋ imi mia ic enia ionac wai énéçmimia. Imuac niŋac ieneŋ maso 42 imuac séc ama areŋa yanda imi eŋ tima keŋha wammu. ³ Waŋu ni héipuc ic éréhéçna kuc buŋa éréçmiwa iereŋ maleku sogawac buŋa héima ai meme 1260 imuac séc biaŋac ara énéçmu. ⁴ Iereŋ imi baec yomuac Miŋina Anutu iwac wésiaiguc nanaŋa oliwa ic éréhéç ƶéma kendol tataara éréhéç imi mia. ⁵ Ic méŋnéŋ méŋ mebir

érecmimaᅇ zé wammaciguc kua-gira igucnec geric bélaᅇanéᅇ éréma hazéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méᅇnéᅇ mebirí érecmimaᅇ zé wammac imi inéᅇ imuhuc humucac buᅇa wammac. ⁶ Waᅇu iereᅇ imi kuc buᅇagiraguc. Imuac biaᅇac ara zémanec kecmu naléya naléya imuaru imi kia ménda hamac niᅇ kurumeᅇ hézicgéyoc. Waᅇu ac zéyic dokunéᅇ sac wammac niᅇ kuc buᅇa he érecmizac. Waᅇu siᅇgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya héna hénianéᅇ baec imi qemaoc. ⁷ Waᅇu iereᅇ héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uᅇa biriawac baec du-muᅇa imuarunec yaᅇ biria yanda iminéᅇ éréma yaré waᅇ érecmima iriyu humumaoc. ⁸ Humuyic qamocgira wai érecmigic ama areᅇa yandawac héna yandaiguc hemaoc. Waᅇu ama imuac qara imi qeri uᅇawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miᅇ kewugi-ranéᅇ ama areᅇa yanda imuaru mia ic héᅇgeᅇa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁹ Waᅇu ic embac séwigina héna héna zéma acgina héna héna zéma gawamaᅇgina héna héna séc ic embac ieneᅇ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méᅇac bakia kicginanéᅇ iricma kecma kicsuaᅇiguc ménda téᅇgé érecmimu niᅇac qetalimu. ¹⁰ Waᅇu kua meme ic iereᅇ imi baecac ic embac ac geriwaguc waᅇ énécmima yéwéri mihicᅇi énécmiyoc. Héna imuac niᅇac iereᅇ humuyic ségiségi wamma ewa hia niᅇma sese amumu. ¹¹ Waᅇu ai meme haréwéc zéma méᅇac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéᅇ hama iorac qerigiraiguc hiᅇgarec. Hiᅇgaru yacma hénagiranéᅇ tima naᅇoc. Waᅇu iricma naᅇgic ionac muru bac yandi yandi kuneᅇ yanda hicᅇi énécmiyec. ¹² Waᅇu

kurumeᅇ igucnec qaᅇac kuneᅇ yanda iorac muru yomuhuc mayu niᅇoc, iri you éreyic. Waᅇu iereᅇ ac imi niᅇma hazéc hécgira ieneᅇ iricmanec naᅇgic hosusuiguc kurumeᅇu eᅇoc. ¹³ Eᅇic nalé idacmuaru mia naᅇ yanda meyec. Meyu ama areᅇa yanda méndéᅇ mimia 10 imuacnec momacguc iminéᅇ zéᅇgéyec. Waᅇu naᅇ mema heyec imuac suraiguc ic zaᅇgégina 7,000 humugic. Waᅇu wai énécmimia ieneᅇ bacgina yandiyu kurumeᅇ miᅇina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéᅇ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété érehécnéᅇ hama kenzaoc, néᅇ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵ Waᅇu kua meme uᅇa qété 7 inéᅇ témuᅇa hiyec. Hiyu kurumeᅇiguc ac ewa yanda sasala hicᅇjima yomuhuc zéyec. Baecac héᅇgaleᅇ ama areᅇa yanda imi Miᅇ Kewunina Kristoac héᅇgaleᅇ ama areᅇa yanda wammac. Waᅇu inéᅇ nalé tetecgia qahac galeᅇgéma kecma emma kec-mac. ¹⁶ Waᅇu qeriawac galeᅇ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu tataciguc tacgic ieneᅇ simiᅇ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic. ¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miᅇ Kewunina Anutu, kecneccac keczaᅇ, medac medac wandac wandac miᅇina geᅇgaoc, kuc yanda késama ic kewu waᅇ nénécmianzaᅇ. ¹⁸ Baera baera ic eneᅇ qeri geric waᅇgénzu. Imuac guac qeri gericgawac buᅇa hazac. Humuc ic niᅇgési énécmima weleᅇ qeᅇe ic, kua meme ichécga zéma ic embac téreyá zéma tosara guac qacgawac eeya héimianzu, kuneᅇ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzu imi mebirí énécmiwésémaᅇ imuac naléya hazac. ¹⁹ Waᅇu kurumeᅇiguc

Anutuac ocmuŋ aŋgéyu Anutuac sisipac ac imuac katapanéŋ ocmuŋ qeriaiguc winiŋu hicŋiyec. Waŋu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buŋ parandaŋ zéma naŋ zéma komboc luhuc selia qeyec.

12

Embac zéma mazuaŋ.

¹ Waŋu kurumenŋiguc sésécac haka kuneŋ yanda yomuhuc hicŋiyec, embac méŋnéŋ kaiwe maleku ésécnec héima naŋec. Waŋu hénaya bawaiguc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec. ² Waŋu embac iminéŋ hériyaguc waŋu, merac memac niŋ aži kiyu, yaiwisisiŋ wamma tarec. ³ Imuhuc waŋu sésécac haka méŋ kurumeŋ igucnec hicŋiyec. Niŋzu, mazuaŋ yanda pésia méŋ heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keŋec. ⁴ Waŋu zianéŋ kurumenŋiguc sikilu tuŋ haréwéc igucnec tuŋ momacguc héréma baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaŋ zé wawaŋa iwac wésiaiguc merac meyu qécgémaŋ zé nimma tarec. ⁵ Waŋu embac imi naŋawac meyec. Waŋu naŋa imi kecma ic kewuac aiŋ tacnéŋ baera baera galenŋé énécmimac niŋ zé mimia. Waŋu naŋa imi Anutu zéma iwac ic kewu tatic imuac wésiaiguc wagicma eŋec. ⁶ Waŋu embac imi baec kéra kérésiaiguc néŋgacma keŋec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héŋgaleŋ wammimu niŋ Anutunéŋ duŋ tataŋa méŋ bianŋac buŋa mihicŋi miyu heyec.

Kua meme uŋa Mikaelnéŋ mazuaŋ nesimiyu keŋec.

⁷ Waŋu kurumenŋiguc yaré téma hicŋiyec, kua meme uŋa Mikael zéma kua meme uŋahéra ieneŋ mazuaŋac hazéc wamma yaré

waŋgic mazuaŋ zéma kua meme uŋahéra ieneŋ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic. ⁸ Waŋu mazuaŋ zéma ieneŋ kawali ménda wamma maunudarec. Waŋu kurumenŋiguc titiŋa méŋ ménda he énécmiyec. ⁹ Waŋu mazuaŋ yanda nesimigic néŋgacma mayec. Mazuaŋ imi mokoleŋ wahala kuwi zéma Biria miŋina zémimia imi mia. Inéŋ kurumeŋ bawaiguc keczu imi moczoŋ ikoc waŋ énécmianzac. Waŋu nesimiyu baeciguc mayec. Waŋu kua meme uŋahéra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacgic. ¹⁰ Waŋu kurumenŋiguc ac ewa yanda méŋ yomuhuc hicŋiyu niŋi; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicŋima Anutuaru siŋi kaiwe séc aciguc onopocaneŋ imi qegiligic mayec. Imuac niŋac deguc neŋaŋ Anutuninawac aŋgéŋ titi zéma kuc zéma héŋgaleŋ ama areŋa yandaya zéma iwac Kristoyawac kuc buŋanéŋ hicŋi hazac. ¹¹ Waŋu dac muna hécnina ieneŋ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéŋ hazéc imi ogicgic. Ieneŋ imi humucac décyaguc kereŋgic, néŋ kekecginawac ewa éréhéc ménda waŋgic. ¹² Imuac niŋac, kurumeŋ zéma imuaru kekecginaguc kecanzu ini, ségiségi waŋgic! Waŋu Biria miŋinanéŋ eŋeya naléya imi hotoŋa wanzac imi niŋtegicma qeri biric kuneŋ yanda nimma mayec. Imuac niŋac baec zéma konduŋ imuaru imi yéwéri hemac.

¹³ Waŋu mazuaŋ imi baeciguc nesimimia waŋec imi héŋtegicma embac naŋawac meyec imi qenesi wammiyec. ¹⁴ Waŋu embac imi kunta nei kuneŋ yandawac qeŋgaŋ héréra mimia waŋec. Imuac niŋac inéŋ mazuaŋac héŋacya mema hía néŋgacma putitima keŋec. Kemma baec

kéra kérésiaiguc imuaru nalé éréhécnéj mēj zéma bakia imuac sécdac héngalen waņ mimiawac kerec. ¹⁵ Waņu mokolej imi dokunéj embac imi késama kemmac niņac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec. ¹⁶ Waņu baecnéj embacwac méra mima kuaya aņgéma doku mazuaņnéj loņec imi qécgédarec. ¹⁷ Waņu mazuaņ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimmima lilingéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niņtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aņgétima kecaņgic iniguc yaré qemaņ zéma ¹⁸ konduņ sakasaciguc naņec.*

13

¹ Waņu ni hémba konduņ qeria igucnec waņ biria mējnéj éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waņu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keņec. Waņu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiri waņ mimi-anéj hema keņec. ² Yaņ zéraguc héj imuac tanera imi pusi kunéj yanda leopad waņ ésécnec, hēna méria imi haséj waņ bea imuac méria ésécnec, waņu kuaya imi haséj waņ laion kuaya ésécnec, waņu mazuaņ iminéj eņeya kuha zéma ic kewu tatacya zéma qac buņa imi waņ biria iwac waimiyec. ³ Waņu hémba waņ imuac oruha mēj imi hézéj hézéjgia humumia ésécnec hemiyec. Waņu wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec séc ic eneņ waņ imuac hémma welicgéma méndacmigic. ⁴ Waņu mazuaņ iminéj waņ imuac ic kewuac qac buņa miyec. Imuac niņac ic

embac ieneņ waņ imuac mepé gepési wammima yomuhuc zégic; Méréneņ waņ imuhucyawac séc? Méréneņ i guc efima yaré qemacac séc?

⁵ Waņu waņ imi séwi eņeņawac ackuazéc zéma mematitiac ackuazéc zémacac niņ kuaya biria haimimia waņec. Waņu maso 42 imuac séc ai mema kecmac niņ kuc buņa qemimia waņec. ⁶ Waņu waņ iminéj kuaya aņgéma Anutu zébiri wammima qac buņaya zéma iwac ocmuņa zéma tosara kurumeņiguc keczu imi momacnec zébiri qébiri waņ énécmiyec. ⁷ Waņu ic embac téréya hazéc waņ énécmima yaré qema onogimac niņac ic kewuac buņa qemimia waņec. Waņu séwigina hénia hénia zéma baera baera ic embac zéma acgina hénia hénia zéma baera baera imi kewu waņ énécmimac niņ kuc buņa qemimia waņec. ⁸ Waņu rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumeņ zéhicņiyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecaņzu imi eneņ moczoņ waņ biria imi mepési migic. ⁹ Mējnéj mēj gezawagucnéj ac yomi nimmac. ¹⁰ Hésa amawac buņa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buņa imi sounéj héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ieneņ niņzéh niņzéhinaiguc selianec naņ selimuc hezac.*

¹¹ Waņu baec qeria igucnec waņ biria mēj éréyec. Éréyu hémba rama merawa ésécnec iliha éréhéc heyec, néj ara imi mazuaņ mokolej ésécnec zéyec. ¹² Waņu waņ iminéj waņ walac éréyec iwac kuc buņa sécya imi iwac kiwaiguc haisésécya

* **12:18:** Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kembraņa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kembraņa 18 imi hēla qahac eņ hezac. * **13:10:** Girik aciguc; Ic embac téréya ionac niņzéh niņzéhina zéma nanaj seli imi imuaru mia hezac.

wañec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kekera énézéyu becneç yañ walac hicñima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiñ héimigic. ¹³ Wañu inéñ haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumenñ igucnec geric bélaña baeciguc maanzac. ¹⁴ Haka méréra imuhucya memac niñ kuc mimia wañec. Wañu yañ walac hicñiyec iwac kiwaiguc haka imuhucya mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénécmmima wiziyá sounéñ héihéiya imi misiriyu qeliyec yañ biria iwac baniaraya memu zéma énézéyec. ¹⁵ Wañu kuc buña qemimia wañec imuac niñ yañac ireha imi kekecyá haimiyu baniaraya iminéñ ac momacnec hía zéyec. Zéma ic embac tosara yañ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumuac zétecgéyec. ¹⁶ Wañu inéñ ic embac moczoñ yanda, ic kuney me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miñsuc kekec me welenñ qeçe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai énécmimia wammac niñ zéyec. ¹⁷ Wañu asé kiwiya imi qahac wañu méñnéñ méñ soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac wañec. Asé kiwi imi mia yañ imuac qara me qara imuac qétéya. ¹⁸ Niñtegic qinñtegic ac imi yomuhuc, Ic méñ niniña asac asaria hemizac inéñ yañ imuac qétéya olomma niñasarimac. Qété imi mia ic méñac qétéya 666.

14

Rama zéma ic 144,000.

¹ Wañu neñ hémba rama merawa imi Zion baec boñaiguc nañec. Wañu i guc ic 144,000 moacnec nañgic. Wañu pakaginaiguc rama merawa iwac qara

zéma mañgocyawac qara ogic heyec. ² Wañu kurumenñ igucnec ac ewa méñ hicñiyu niñi. Nimba doku duduñ yandawac hétéñ imuhucya zéma buñ parandañ ésécnec wañec. Wañu nimba ac ewa imi legic héihéi ic eney gita kulele héré qegic qacanzac ésécnec. ³ Ieneñ imi ic kewu tatac zéma yañ kekecginaguc ⁴ zéma qeriawac galenñ ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Wañu legic imi ic tosara niñareñgéma héimuac séc qahac wañec, néñ 144,000 baec igucnec doegina meénécmmima ieneñ sac imuhuc wammucac séc wañec. ⁴ Ieneñ mia embac iniguc momacnec ménda mebiri amuma qeri qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanéñ dimia me dimia keñu séc méndac mima keñañgic. Wañu ic embac sugcina igucnec boñhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac héra gocmia walac walac wañgic. ⁵ Wañu kuaginaiguc ikoc ac méñ ménda hicñiyu niñgic, néñ képésic solañ kecgic.

Kua meme uñawac gezac qézéñ ac.

⁶ Wañu kua meme uña méñnéñ kurumenñ sawaya imuac suraiguc putitima keñu héñi. Inéñ mia baec séc ic embac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawamañgina hénia hénia ionac mia buña suruc hiabia hehe selia énézémanñ zé késa kerec. ⁷ Inéñ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Zétecgé tegé naléya imi ducñima hazac imuac niñ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic eñu. Inéñ kurumenñ zéma baec, kondunñ zéma doku kiwa sasala miñicñi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keñu andiaiguc kua meme uña méñ méndac mima keñec qétéya érehécnéñ yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama

areṅa yanda Babilon! Ama iminéṅ mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri gericac waiṅ doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Waṅu andiaiguc kua meme uṅa ménṅ qétéya haréwécnéṅ méndacma kemma kuney yanda qacma yomuhuc zéyec; Méṅnéṅ ménṅ yaṅ biria me iwac banarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi ¹⁰ I acguc Anutuac qeri biriawac waiṅ selia imi nemac. Waṅu waiṅ selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocgé énécmimia. Ieneṅ imi kua meme uṅahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélaṅa zéma salfanéṅ qeṅzeṅ manzeṅ mihicṅi énécmimia wammac. ¹¹ Waṅu qeṅzeṅ manzeṅ imuac hofacnéṅ nalé tetcgia qahac éréma emmac. Méṅnéṅ ménṅ yaṅ biria zéma imuac banarayawac mepé qepési wammu imi zéma méṅnéṅ qarawac asé kiwiya memac ionac imi siṅi kaiwe séc tachiahiaru ménṅ ménda he énécmimac. ¹² Imuac mia ic embac téréya eneṅ réwériiguc naṅselima kecanzu. Ieneṅ mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru ninzéṅ ninzéṅgina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³ Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa ménṅ yomuhuc mayu niṅi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miṅ Kewuni-nawac qeriaiguc humumu ieneṅ mériaṅginaguc. Imuhuc zéyu uṅa téréyanéṅ yomuhuc zéyec; Hélaṅcneṅ! wawaṅ memegina imuac hélanéṅ méndac énécmimac imuac niṅ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

*Baeciguc héla memaac
nalé hayec.*

¹⁴ Waṅu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc ménṅ

icac naṅa ésecnecnéṅ tarec. Waṅu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinéṅ memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miṅṅaṅ qizilicyaguc imuac késama tarec. ¹⁵ Waṅu ocmuṅ igucnec kua meme uṅa méṅnéṅ mama ménṅ hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miṅṅaṅ miṅṅaṅgianéṅ héima tocgowésémaṅ. Héla gocmia imi moczoṅ waṅiwaṅiya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducṅizac. ¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inéṅ souya miṅṅaṅ miṅṅaṅagucnéṅ giliyu keṅha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi tocco énécmimia wandarec.

¹⁷ Waṅu kua meme uṅa méṅnéṅ ocmuṅ kurumeṅiguc tarec imuacnec mayec. Waṅu i imuhucyanec souya zéra miṅṅaṅ qizilicyaguc késa kerec. ¹⁸ Waṅu kua meme uṅa ménṅ gericac galaṅa keczac inéṅ zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miṅṅaṅa zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiṅ gocmia imi qaodaczac imuac niṅac gi souga zéra miṅṅaṅa qizilicyaguc iminéṅ baeciguc waiṅ héla gocmia hezac imi héima tocgéna. ¹⁹ Zéyu kua meme uṅa iminéṅ souya héiyu keṅha waṅu baeciguc waiṅ gocmia kanzaṅaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiṅ tizi qizizayawac titiṅa kuney yanda imuac qeriaiguc giliyu hiṅgadarec. ²⁰ Waṅu waiṅ tizi qizizayawac titiṅa yanda imi ama yanda imuac séṅṅaṅṅeṅiguc taru tiziqizizagic titiṅa yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéṅa imuac horua héṅṅeṅa imi éréma becosic démeṅginawac séciguc heyec. Waṅu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma keṅec.

15

Kua meme uña enej yéwéri 7 késama nanjic.

¹ Wañu kurumenjiguc sésécac haka kunej yanda welic welicgia méñ hicñiyu héñi. Kua meme uña 7 ieneñ yéwéri zérabéruguc 7 késama nanjic. Anutuac yéwéri zérabéruguc iminéñ hicñidaru moczoñ tecgémac imuac niñac yéwéri iminéñ tetecgiawac buña wanzac.

² Wañu muñguc hémba konduñ méñ kiruñnéñ memeya ésécneçnéñ geric bélanjuc mesoho sohoýawac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yañ biria zéma iwac baniaraya zéma iwac qarawac qetéya imi moczoñ héñara mema ogicdacgic ieneñ mia konduñ kiruñnéñ memeya ésécneç imuac élélahauguc Anutuac gita kulele imi késama nanjic. ³ Namma Anutuac welenj qeçe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miñ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miñina, geñ ai eneña zéma welic welicgia meanzañ. Baera baerawac ic kewu zéma Miñ Kewu keczañ guac héna imi solaña zéma hélacnec.

⁴ Miñ Kewunina, mérénéñ qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawanj meme solaña imi hicñitegiczac imuac baera baera ic embac ieneñ hama wéségaiguc mepési gémmu.

⁵ Wañu haka imi tecgéyu hémba kurumenjiguc héipuc acac hali ocmuñ imuac naguya anjéyec.

⁶ Anjéyu kua meme uña qété 7 yéwéri 7 kesa nanjic ieneñ ocmuñ igucnec magic. Ieneñ imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia linéñ malekunéñ memeya imi héima kecgc. Wañu tétéçginaiguc rikuj manjkepela golinéñ memeya

imi zikima nanjic. ⁷ Wañu yañ kekeçginaguc 4 nanjic ionarunec méñnéñ sokoc 7 golinéñ memeya Anutu kekeç hémbénaña miñina iwac qeri birianéñ séçgéma kuaya qema heyec imi kua meme uña 7 ionac énéçmiyec. ⁸ Wañu Anutuac edamuya zéma kuhanéñ wañu ocmuñ qeriaiguc hofac hicñima kuaya qedarec. Wañu kua meme uña 7 ionac yéwéri zérabéruguc 7 imi ménda tecgéyunec méñnéñ méñ ocmuñ qeriaiguc emmacac séc qahac wañec.

16

Zéic Anutuac qeri gericyanéñ kuaya qema heheya.

¹ Wañu ocmuñ qeria igucnec ac ewa kunej yandanéñ mama kua meme uña 7 yomuhuc énézéyu niñi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocgéic.

² Wañu kua meme uña qetéya momacguc inéñ kemma zéicya baeciguc qocgéyu wizi biria geriwagucnéñ ic embac yañ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwiginaiguc hicñiyec.

³ Wañu kua meme uña qetéya éréhéç inéñ zéicya kondunjiguc qocgéyu konduñ imi focdac ic humumia ionac sac ésécneç wañec. Wañu kondunjiguc lambéc zéma iwawai kekeçginaguc imi moczoñ humudacgic.

⁴ Wañu kua meme uña qetéya haréwéc inéñ zéicya doku téfara zéma doku kiwaiguc qocgéyu sac wandarec. ⁵ Wañu kua meme uña doku anjétima kerec inéñ yomuhuc zéyu niñi, becaru kecnecac keczañ, o téréya miñina,

imuhuc zéteçgé énéçmizañ imuac niñac gi imi solañ dindinã wanzañ. ⁶ Ieneñ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niñ sac gumu énéçmina imuac nimba

hakagina waņģic imuac bakia mezu. ⁷ Waņu neņ nimba zaki téréyanéņ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélacnec! Anutu Miņ Kewunina medac medac wandac wandac miņina guac gésigési aiga imi hélacnec zéma solaņa wanzac.

⁸ Waņu kua meme uņa qétéya 4 inéņ zéicya imi kaiweiguc qocgéyu geric bélaņanéņ ic embac kasonji énécmimac niņ waimimia waņec. ⁹ Waņu geriwa kunéņ yandanéņ ic embac kasonji énécmiyec. Waņu yéwéri zérabérac imi mihicņi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

¹⁰ Waņu kua meme uņa qétéya 5 inéņ zéicya imi yaņ biria iwac ic kewu tataraiģuc qocgéyu iwac hénģaleņ ama areņa yanda imi focdac siņidéņģéyu ic embac ieneņ qeņzeņ manzeņ qema ezelaņģina kigic. ¹¹ Waņu wizi némbéņģina zéma imuac geriwa niņac Anutu kurumen miņina zébirimima wawaņ memegina imi kilen ménda melenģic.

¹² Waņu kua meme uņa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hénagina mihicņima zéréņ qéréņ wandacmaņ zé zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicģédarec. ¹³ Waņu ni hémba mazuaņ mokoleņ kuaya igucnec zéma yaņ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uņa biria haréwéc taņa tanec ésécneņ éréģic. ¹⁴ Imi mia kuwic uņagina. Ieneņ imi medac medac wandac wandac miņina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewiņ zé zéréņ qéréņ wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma tocgo énécmigic. ¹⁵ Niņzu neņ kowu nene ésécnec hamaņ. Méņneņ méņ kic qeli kecma eņeya séwi usuya galenģéma katanec ménda kenģha wamma eņeya

gamuya ménda hicņiteģicmac imi mériaņģac wammac. ¹⁶ Waņu uņa biria haréwéc ieneņ baec méņ qara Hebiraiio aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutu-laņģé énécmidacģic.

¹⁷ Waņu kua meme uņa qétéya 7 inéņ zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec. Mayu ocmuņ ic kewu tatac imuarunec ac ewa kunéņ yanda méņneņ yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzac! ¹⁸ Waņu pilitic zéma buņ parandaņ zéma ac hétéņ hicņiyec. Waņu naņ kunéņ yanda méņ hicņiyec. Naņ imuhucya imi baeciguc ic embac hicņima keģicac éréma deguc méņ ménda hicņiyec. ¹⁹ Waņu ama areņa yanda demiņ seliaģuc imi téma haréwéc waņec. Waņu baec séc ic ionac ama areņa yanda imi moczoņ bororoņģéma madarec. Waņu Anutunéņ Babilon ama areņa yandawac tacyachéra imuhuc niņqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waiņ doku sokoc imi qocģé énécmiyec. ²⁰ Waņu konduņ baec komoc komoc imi néņģacma saņģidacģic baec boņa moczoņ hocénécmimia waņec. ²¹ Waņu kurumen igucnec komboc saņģeņa 40 kilo imuhucya imuhucyanéņ ic embac ionac qacģinaiguc mayec. Mayu yéwéri kunéņ yanda bac yandi yandiyaguc mihicņi énécmiyu ic embac ieneņ Anutu zébiri qébiri wammigic.

17

Kaisero embac garata zéma yaņ biria.

¹ Waņu kua meme uņa 7 zéic késa naņģic ionarunec méņneņ nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana hena yanda embac qac buņa yandayaguc doku kunéņ yanda yandaiguc tacaņzac imi kitiwa dimuhucya hicņimimac

imi gézéwa hémbésémañ. ² Baec séc ic kewu ieneñ i guc kaisero wañamuanzu. Wañu ic embac baeciguc kecanzu ieneñ iwarunec mia kaiseroac waiñ doku negic ewa soho wañ énécmiyu keczu. ³ Imuhuc nézéma uña téréyanéñ nuagicma baec kéra kérésiaiguc keñec. Wañu imuaru hémba embac méñ yañ biria pésia méñac qahaiguc tarec. Wañu yañ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécgédacma heyec. Wañu yañ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec. ⁴ Wañu embac imi séwi usuya qoucquocya zéma péscipésiha meamuma kerec. Wañu goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéñ mezeric amuyec. Wañu mériaiguc sokoc méñ golinéñ memeya késama nañec. Wañu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloña zéma kaiseroac haka qakolayaguc imi sécgéma heyec. ⁵ Wañu pakayaiguc qara sanja yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloñawac neñgocgina. ⁶ Wañu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacgina nekecma ewa sohosoho wañec. Wañu neñ hémma kuney yanda welicgéyi. ⁷ Wañu kua meme uñanéñ némac niñac imuhuc kuney yanda welicgézan? zéma nézéyec. Neñ embac imuac haihakaya sanja zéma yañ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminéñ tacma nesianzac iorac héniaigira gézéwa nimbésémañ. ⁸ Gi yañ biria hénzan imi becaru kerec, néñ deguc ménda keczac. Wañu bianğuc uña biria ionac baec dumuña imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiñgacma biridacmac. Wañu yañ biria imi bec kerec, néñ deguc

ménda kecma bianğuc liliñgéma hamac. Imuac niñac hicñi énécmimac nalé imuaru imi baec kurumeñ hicñiyec imuarunec éréma deguc baeciguc kecera, kekecac kiwiiguc qacgina ménda ooyawac hezac, ieneñ imuac hémma welicgému. ⁹ Ewa qeri niñtegiç qinñtegiçyagucnéñ ac yomi niñasarimac. Oruha 7 imi baec boña 7 embacnéñ tarec imi zéma ic kewu 7 wanzu. ¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac wangic méñ deguc keczac. Wañu méñ imi ménda hazacnec. Wañu hamac imi nalé hotoñadac kecmacac hezac. ¹¹ Yañ bec kerec, néñ deguc qahac wanzac imi ic kewu 7 ionac areniguc toroqema qétéya 8 wammac. Wañu inéñ humucac geric siaiguc hiñgacmac. ¹² Wañu iliha 10 hénzan imi ic kewu 10. Wañu ieneñ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néñ yañ biria i guc qéhéréñgéma kecgic nalé hotoña dac ic kewu éscnec kuc buña qeénécmimia wammac. ¹³ Ieneñ imi ewa siñ momacnec wamma eñañ kuc buñagina zéma ic kewuac qac buña imi yañ biria iwaç mia waimidacmu. ¹⁴ Wañu ieneñ rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Wañu rama merawa imi miñ onac miñgina zéma ic kewu onac ic kewu keczac imuac yaréiguc onogicdacmac. Wañu héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra keñhéi hahéigina qahac imi eney i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uñanéñ toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénneç. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuña tuña zéma héngaleñ amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanzu imi eney mia. ¹⁶ Wañu iliha 10 hénneç ieneñ zéma yañ biria

imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebiru mima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu. ¹⁷ Waņu Anutunéh eņeya ewa siņa heyec séc medacmaņ zé ewa qeriginaiguc niniņ méh mihicji énécmiyu ewa momac wamma eņaņ héngaleņ ama areņa yandagina imi yaņ biria iwac waimigic. Waņu imuhuc wammanec kegcic Anutuac ackuazéc imi hélaguc wandacmac. ¹⁸ Waņu embac héņnec imi mia ama areņa yanda, baecac ic kewu héngaleņ waņ énécmianzac imi mia.

18

Babilon ama areņa yanda imi kisikiyoņ mihicņiyec.

¹ Imuhuc zéyu tecgéyu ni hémba kua meme uņa méh kuc buņa yandayagucnéņ kurumenj igucnec mayec. Waņu iwac edamuyanéh baec qetagalidarec. ² Inéh ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama areņa kunej yanda yanda Babilon! Kuwic onac duņ tatac zéma uņa biria hénia héniaiwac tocgotogo ama zéma nei biria ewa loloņa ionac aségina wanzac. ³ Hénia imi yomuhuc, héngaleņ amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohogoho sohoya wanzu. Waņu baecac ic kewu enej i guc kaisero haka waņgic. Waņu baec séc nénnagémba ic ieneņ imuhucyanec mezeric qezericac kuhanéh kecma kekec imuac kuha niņac yandima soukiwa ginaguc waņgic.

⁴ Waņu kurumenj igucnec ac ewa méh yomuhuc mayu niņi; Ic embac hécna ini embac iwarunec mama iwac kápésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabérac imi momacnec ménda memu. ⁵ Némac niņ

képésicya imi gaudumuru héima eņkecma kurumenj osizac. Waņu Anutunéh kápésicya imi niņqelima keczac. ⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaņ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waņu melenj migic. Waņu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelecgéma énécmiyec imi séc méh toroqema melenjmigic. ⁷ Zézé bipi waņamuma mezeric waņamuma kerec imuac imuhucyanec qenzenj manzenj zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niņ inéh ewa qeriaguc yomuhuc zéanzac, ni embac garata wamma héngaleņ waņ énécmianzua, ni malé qahac, waņu ewa howuc méh ménda mihicņimaņ. ⁸ Imuac niņ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiac yanda zéma, bėti yanda imuhucyanéh hicņimimac. Iwac tasé kuku miņina imi medac medac, wandac wandac miņina Anutu, imuac niņac embac imi geric bélaņaiguc giliyu zedacmac.

⁹ Waņu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kegcic imi enej gericnéņ embac imi oyu imuac hofacya eņu hémma iwac niņac zésiac wammu.

¹⁰ Waņu qenzenj manzenja hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niņ kitiwaga yéwéria focdac hicņigénzac.

¹¹ Ménéņ méh hinacya boņ ménda meanzac imuac niņac baecac nénnagémba ic ieneņ embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic. ¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembili boņa yanda zéma pél hoc boņa eņeņa zéma lineņ maleku solaņa zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku hézéņ usianéh memeya kambij hésianéh memeya zéma

maleku péscipésiha zéma ichésa héména hiabiaguc hénia hénia zéma iwawai elifante zujanéj memeya zéma méra kiwi ichésa boŋa eŋeŋagucnéj memeya hénia hénia zéma aiŋ qaora zéma, aiŋ zéma mamboli hoc.¹³ Waŋu méséki ic séwéla, iwawai asélanaguc, kufan, haléc héméŋaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becosic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uŋa.¹⁴ Waŋu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia imuac me imuac guac uŋaganéj siŋa nimma hoc hoc ai meanec imi moczoŋ guac murunec néŋacma kendacgic. Iwawai saméŋ bipiyaguc hegéŋgéŋa zéma iwawai mezeric qezeriraguc imi moczoŋ sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicŋimu.¹⁵ Babilon niŋac soukiwa mihicŋiangic nénnagémba ic hinac imuhucyawac miŋina ieneŋ qenzen manzen imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanzu.¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi lineŋ maleku hiabia zéma maleku qouc qoucŋia zéma pési pésiyanéŋ mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéŋ mezeric amuma kekera.¹⁷ Hinac yanda imuhucyanéŋ fuknec qahac wandaczac.

Zéic miŋina zéma zéiciguc konduŋ séc kenken haha wanŋgic ic kian eneŋ zéma zéic imuac ai ic zéma konduniguc ai meanigic ieneŋ lakec nanigic.¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éréyu hémma qacma zézu, Ewa biric, némac ama kuneŋ yandanéŋ imuac séc wanec me?¹⁹ Imuhuc zéma orucŋinaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiacta zégic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, kon-

duŋiguc zéic miŋina ieneŋ guac iwawai eeyagucnéŋ soukiwagina mihicŋiangic, néŋ ama areŋa yanda imi fuknec qahac wandaczac.²⁰ Waŋu Anutunéŋ henaoriŋ héra ionac zéwelecŋina niŋénécmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niŋac kurumenŋ zéma ic embac téréya zéma Yesuac Méliméli ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi wanigic!

²¹ Ac imuhuc hicŋiyu kua meme uŋa selia méŋnéŋ zamanziŋ yanda hilaŋa méŋ meyacma konduniguc giliyu hiŋgarec. Hiŋgaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiŋgaru mihicŋimuac séc qahac wammac.²² Waŋu gita qeŋe ic zéma legic héihéi ic zéma kuŋa qeŋe ic zéma témuŋ qeŋe ic ionac hétéŋ imi sugcinaiguc muŋguc ménda hicŋiyu nimmu. Waŋu méra kiwi meme ic ionac nénnagémba haka imi acguc muŋguc ménda hémmu. Waŋu iwawai hézé hézézayawac zamanziŋ hoc yanda imuac hétéŋ acguc muŋguc ménda hicŋiyu nimmu.²³ Lambe asahanéŋ guaru muŋguc ménda asarimac. Waŋu eu iniŋ buŋa qeŋe ionac ewa hétéŋnéŋ guac muru muŋguc ménda hicŋiyu nimmu. Nénnagémba ichécga imi baera baera ic eŋeŋa imi eneŋ mianéŋ, suŋa meme acganéŋ baec séc ic embac qerigina mesohoyec.²⁴ Waŋu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoŋ yanda ionac sacŋinanéŋ ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

19

*Kurumeniguc zézé ségiségi
hicŋiyu héŋi.*

¹ Waŋu imuac andiaiguc nimba kurumeniguc ic embac tuŋ yanda ionac ewa hétéŋ yanda

ésécnechnéj hicṅjima yomuhuc zégic; Haleluya Anutunina mepésini! Anǵéj titi zéma edamu zéma kuc yandanéj Anutunina guaru hezac. ² Hénia imi mia iwac niṅgésigési ai imi hélanc zéma solañ dindiṅa wanzac. Kaiseroac hakanéj baec mebiriyec sero embac garata imi niṅgésima eṅeya welen qeṅe ichéra ionac sacginawac zégési énécmimac. ³ Muṅguc yomuhuc zégic; Haleluya! Waṅu ama yanda imuac hofacnéj nalé tetcgia qahac emmanec naṅanzac. ⁴ Waṅu qeriawac galeṅ 24 zéma waṅ kekecginaguc 4 ieneṅ ic kewu tatak imuaru tarec Anutu i simiṅ héimima mepésimima zégic; Hélanec, Haleluya! ⁵ Waṅu ic kewu tatak imuarunec ewa hétéj méj hicṅjima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welen qeṅehéra moczoṅ ini zéma, kuneṅ me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoṅ Anutu mepésimigic. ⁶ Waṅu muṅguc ic embac tunj yanda ionac ewa hétéj ésécnech zéma doku dunduj yandawac hétéj ésécnech zéma buṅ parandanj yanda ésécnechnéj hicṅjima yomuhuc qacma zégic niṅi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miṅ Kewunina neṅaṅ Anutunéj ninicgaleṅ waṅ nénécmianzac. ⁷ Rama merawa imuac zammaréj meme naléya ducṅiyu iniṅ buṅaya qemimianéj zéréj qéréj waṅ amudaczac. Imuac niṅ neṅaṅ ségiségi wamma edamuya héimiwiṅ. ⁸ Embac imi mia lineṅ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeṅecnech imuhucya héimac niṅ haimiyec. Waṅu maleku lineṅ hiabia imi mia ic embac térya ionac wawaṅ meme solañ dindiṅa imi mia.

⁹ Waṅu kua meme uṅanéj nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa

imuac zammaréj hai ségiségi iguc héihéré énécmimia imi mériaṅ ginaguc. Waṅu muṅguc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélanc zéyec. ¹⁰ Imuhuc nézéyu ni simiṅ héima mepésimimaṅ zé wamba inéj yomuhuc nézéyec, Ni imi gi zéma guac dac munahéca Yesuac héipuc ac késa keczu iniguc momacnech welen qeṅe ic keczu. Waina, imuhuc ménda waṅ némbésémaṅ, néj Anutu sac mepési miwésémaṅ. Yesuac héipuc acnéj bianṅac ara imuac qeri uṅa wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tataṅa.

¹¹ Waṅu ni kurumeṅ aṅgéma naṅu héni. Niṅzu becosic lalac méjnéj naṅu imuac qahaiguc méjnéj tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inéj solañ dindiṅanech niṅgési ai mema yaré qeanzac. ¹² Kiwa imi geric bélaṅa ésécnech waṅu oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waṅu qac méj ooyawac hemiyec. Waṅu imuac qac imi tosara qahac, néj eṅeyaocnech niṅzac. ¹³ Waṅu inéj maleku saciguc tinduj tindungia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia. ¹⁴ Waṅu yaré ic kurumeṅiguc keczu ieneṅ maleku lineṅ lalac qeṅeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic. ¹⁵ Kuaya igucnech mia sou zéra qizilic méj éryec. Waṅu iminéj mia baera baera ic embac unumac. Waṅu eṅeyaoc aiṅ qarucnéj héngaleṅ waṅ énécmimac. Waṅu Anutu medac medac wandac wandac miṅina iwac qeri geric héngéṅa nimma waiṅ gocmia tiziṅaanzu ésécnech tiénécmima tasé kuku ai memac. ¹⁶ Waṅu iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac

hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miñ ionac miñgina.

Yañ zéraguc zéma yaré ichéra imi maunuyec.

¹⁷ Wañu ni hémba kua meme uña méhñéñ kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima kenha wañgic ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézýec; Hama Anutuac nezéléléñ yandaiguc tocgégic. ¹⁸ Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali héccinawac séwi busu zéma becosigina zéma imuac qahaiguc tacgic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma welen qe qe keczu zéma kuneñ me komora moczoñ yanda ionac séwi busugina imi negic. ¹⁹ Wañu neñ hémba yañ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic héccgina ieneñ tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc wañ énécmima yaré qewiñ zé harégic. ²⁰ Néñ yañ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meanjic kua meme ic ikora imi momacnec érépésima dérécgé érécmimia wañec. kua meme ic ikora inéñ mia yañ imuac qac kiwiya késa kecma iwac ireha mepési migic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhéc imi qeliqeli érépésima gizon geric bélanawac zékéñgaiguc gili érécmiyu hiñgaroc. ²¹ Wañu tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zéragucnéñ mama unudarec. Wañu nei hénia hénia imi moczoñ hama séwi busugina negic tomenjina qedarec.

20

Yawuñ 1,000.

¹ Wañu hémba kua meme uña méhñéñ uña biria ionac baec dumuñ imuac wétéya zéma señ hésa kuneñ yanda mériaiguc késama kurumenj igucnec mayec.

² Mama mazuañ mokoleñ késama yawuñ 1,000 séc qatémiyec. Mazuañ imi mokoleñ walac hicñiyec uña biria, Biria miñina zémimia imi mia. ³ Qatémiima uña biria ionac baec dumuñ imuac qeriaiguc giliyu hiñgaru naguya hézicgéma asé kiwinéñ meselima musulungéyec. Wañu baera baera méndagucnec ikoc ménda wañ énécmimac niñ yawuñ 1,000 ac séc imuaru heyec. Wañu imuac andiaiguc nalé hotoña dac hulacmimia wammac.

⁴ Wañu ni ic kewu tatic sasala hémba tosara imuaru tacgic imi onac niñgésigési ai memu niñ kuc buña énécmiyu késa kecgcic. Wañu neñ hémba Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ac niñac déméñgina héric hérira ionac qeri uñagina zéma yañ biria zéma iwac ireha ménda mepésimigic ieneñ zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda megic ieneñ qelima yacma Kristoguc yawuñ 1,000 imuac séc ic kewu wañ énécmima kecgcic. ⁵ Wañu humugic ionac murunec tosara ieneñ kenkecma yawuñ 1,000 tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacgic. Yacgic qelima yayac haka imuac qétéya momacguc wañec. ⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacguc imuac torogemu ieneñ imi mériañginaiguc zéma téréya. Ionac muru humuc qété éréhéc imi kuha qahac. Ieneñ imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuñ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu wañ énécmima kecmu.

Biria miñinawac kecec tetecgia.

⁷ Wañu yawuñ 1,000 sécgéyu Biria miñina imi hésa ama igucnec hulac mimia wammac. ⁸ Hulac miyu éréma yaré qemu niñac baec wañgoña kemboñ qahac Gok zéma Magoc ic imi ikoc wañ énécmima qutulañgé énécmimañ zé kemmac. Wañu zañgégina imi

kondun sakasac éséc nec sasala. ⁹ Ienej imi baec imi sécgédacma asasa tигic. Waņu ic embac téréya toņ héréma tacgic imi zéma ama baec yanda siņniņ waņmimia imi lelecgé énécmiցic. Waņu kurumeņ igucnec gericnéj mama yaré ic imi onoyu humudacgic. ¹⁰ Waņu Biria miņina ewa soho waņ énécmima kerec imi gizon geric bélaņawac zékéņaiguc giliyu hiņgarec. Waņu geric sia imuaru mia yaņ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siņi kaiwe séc nalé tetecgia qahac qeņzeņ manzeņ gema kecmaoc.

Humuc ic eneņ niņgési énécmimia waņec.

¹¹ Waņu ic kewu tatic kuneņ yanda lalacnec zéma méj imuac qahaiguc tarec imi héņi. Waņu baec kurumeņ imi wésia igucnec néņgacma qahac wandarec. ¹² Waņu neņ hémba humuc eneņ, eņeņa zéma mamaya momacnec ic kewu tatic imuac wésiaiguc naņցic kiwiya tosara héndéj héndéņa heyec. Waņu kiwi méj acguc héndéņu heyec imi mia kekecac kiwiya. Waņu humuc ic imi wawaņ memegina kiwiiguc ooyawac heyec séc zégési énécmiyec. ¹³ Waņu nalé imuaru kondun qeriaiguc humumia heցic imi melen énécmiyec. Waņu humuc zéma humumia ionac baec dumuņa acguc qerigiraiguc humuc ic heցic imi melen énécmiyoc. Waņu icya icya wawaņ memegina kiwiiguc ooya imuac séciguc zégési énécmiyec. ¹⁴ Waņu humuc zéma humumia ionac baec dumuņa imi geric zékéņ imuaru selianec giligic hiņgarec. Geric zékéņ imi mia humuc qété éréhéc. ¹⁵ Waņu méņnéj méj kekecac kiwiiguc qara ménda ooyawac

hemac imi geric zékéņ imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

21

Kurumeņ qelia zéma baec qelia.

¹ Waņu ni kurumeņ qelia zéma baec qelia héņi. Kurumeņ walaha zéma baec walaha imi aulaņgéma qahac waņoc. Waņu kondun imuhucyanec ménda heyec. ² Waņu ama areņa yanda téréya Yerusalem qelianéj kurumeņ igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buņa qemimianéj eu buņayawac wamma mezeric amuyec éséc nec waņec. ³ Waņu ic kewu tatic imuacnec ewa hétéj kuneņ yanda hicņima yomuhuc zéyec; Héņցic Anutuac hali imi ic embac suginaiguc hezac. Waņu inéj Anutu waņ énécmima iniguc momacnec kecmac. Waņu ieneņ imi Anutuac ic embachéra waņցic Anutu eņeyaoc iniguc momacnec kecmac. ⁴ Kecma kic masigina moczoņ kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéj qahac wandarec. Imuac niņac qelia imuaru humuc me zésiac me yaiwisisiņ me qeņzeņ manzeņ imuhucya imi méndagucnec hemac.

⁵ Waņu ic kewu tatic imuaru tarec inéj yomuhuc zéyec; Héņցic neņ iwawai moczoņ meqeli énécmizua. Waņu muņցuc toroqema zéyec; Ac yomi imi niņzéhņg mimia zéma héla, imuac niņac kiwiiguc owésémaņ. ⁶ Waņu ac méj yomuhuc nézéyec, Mewa tecgézac! Ni imi Alfa zéma Omega,* hénihénia zéma tetecgia, neņ mia kekecac doku kiwa igucnec doku boņtegicya imi déméņgina qaņgararaņ qe-qeya ionac énécmimaņ. ⁷ Méj naņselimac imi iwawai imuhucya

* **21:6:** Neņaņ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetecgia.'

mératéc miyu memac. Ni iwac Anutu wamba inéj nuac nanja wammac. ⁸ Wañu ic ionac bac yandi yandi wammu zéma, ménda ninzéhégému zéma, ilinçqiliñ kekec zéma, biñ qeçe zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiñ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneñ moczoñ zékéñ yanda gizoñ geric bélañaguc imuaru hiñgacma kecmu. Iminéñ humuc qétéya éréhéc wançac.

Yerusalem qelia wininiyu héji.

⁹ Wañu kua meme uña ⁷ zéicgina séc yéwéri zérabéraguc ⁷ kuaya qeçeya tima nagñic ionac murunec méñnéñ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neñ rama merawa iwac embac buña imi gézéwa hémbésémañ. ¹⁰ Imuhuc zéma uña téréyanéñ nuagicma baec boña kunéñ yanda horuaiguc emma nézéyu ama yanda téreyá Yerusalem imi kurumeniguc Anutu arunec mama hayu héji. ¹¹ Anutuac edamuya sécgéma heyu ama areña yanda imuac asahanéñ hoc eeyaguc boña eñeña yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc ésécnec wañu kristal hoc ésécnec lalaclalac wañec. ¹² Wañu imuaru baña demin yanda horuanéñ ama lelecgéma nanu imuaru sanjulañ ¹² nanec. Sanjulañ imuaru kua meme uña ¹² nanjic. Wañu sanjulañ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéngéma ogic heyec. Imi mia Israel kisic areñ ¹² ionac qacgina. ¹³ Sanjulañ imi baec wañgoña Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc nanjic. ¹⁴ Ama yanda demin imi séraña ¹² hemiyec. Wañu sérañ imuac kembanganiguc rama merawa iwac Yesuac Méliméli ic ¹² ionac qac kiwigina ¹² heyec.

¹⁵ Kua meme uña ac nézéyec inéñ ama areña yanda zéma sanjulañ yanda zéma demin selia

séc qéréréya memañ zé uñ mén golinéñ memeya késama nanec. ¹⁶ Ama areñ yanda imi wañgoña ⁴ sécgina momac zéma héñgeña wéndara sécgira momacguc. Wañu uñ iminéñ ama yanda imuac séc qéréréya meyu ^{2,200} kilomita wañec héñgeña wéndara zéma horua séc qérérégina imi moczoñ séc éréreñ. ¹⁷ Wañu kua meme uñanéñ ama areña yanda imuac demin dépaña imuac séc qéréréya acguc icnéñ meanziñ ésécnec meyu ⁷⁰ mita wañec. ¹⁸ Ama demin baña imi zasipa hocnéñ memeya wañu ama yanda imi mia goli solaña galasi asac asaria ésécnecnéñ memeya. ¹⁹ Ama areñ yanda demin imuac baña qambaña imi hoc eeyaguc hénia hénia sasalanéñ mezeric qezeric wawaña. Qambaña qétéya momacguc imi zasipa hocnéñ, sérañ qétéya éréhéc imi sapaia hocnéñ, sérañ qétéya haréwéc imi agat hocnéñ, sérañ qétéya ⁴ imi emerade hocnéñ mezeric zerira. ²⁰ Qétéya ⁵ imi onikisi hoc, qétéya ⁶ imi kanelian hoc, qétéya ⁷ imi kirisolait hoc, qétéya ⁸ imi beril hoc, qétéya ⁹ imi topas hoc, qétéya ¹⁰ imi kirisopireis hoc, qétéya ¹¹ imi zeisinta hoc, qétéya ¹² imi amatisita hoc. ²¹ Sanjulaña ¹² imi péñ hoc ¹² néñ memeya, ama sanjulañ ¹² eñac eñac imi péñ hoc howia eñac eñacnéñ memeya. Wañu ama hénaya imi goli téñgéh galasi ésécnec hiwéréngéma hini kenkeña.

²² Wañu medac medac wandac wandac minjina Anutu zéma rama merawa ekaoc ocmuñ wançaoc imuac niñac ama yanda imuac qeriaiguc ocmuñ mén ménda taru héji. ²³ Wañu ama imuaru imi kaiwe zéma maso imi aigira qahac némac niñ Anutuac edamuyanéñ qetagalayu rama merawanéñ kifa wañ énécmiançac. ²⁴ Wañu

baera baera ic embac ienej edamu imuac qeriaiguc kenja waņanzu. Waņu baecac ic kewu ienej eņaj edamu mema imuaru harému. ²⁵ Imuaru imi kaiwe séc sanġulaņa ménda héianzu. Waņu imuaru imi siņi méj ménda hezac. ²⁶ Icy icya ienej eņaj baec yanda imuac edamuya zéma eņaj edamugina imi imuaru mema harému. ²⁷ Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeqeyaguc me ac ikoc wawaņa ienej imuaru ménda harému, néj rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi enej sac harému.

22

Doku téfara kekecyaguc.

¹ Waņu kua meme uņanėj kekecac doku yanda méj kristal hoc éséc nec laclalacnéj Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatic imuac nec hénima mama keņj nézėyu héj. ² Waņu doku téfara imi ama yanda imuac hėna namuņa iguc nec keņec. Waņu doku néwéc néwéc zėcgėriaiguc kekecac ic hėsanėj namma namma keņec. Ic hėsa imuac hėla tanera hėnia hėnia 12 iminėj maso séc hicjima qauma waņajec. Waņu ic hėsa imuac harėjanėj baera baera ic embac mehjaru éncmiyec. ³ Ama yanda imuaru imi saec muņguc ménda hemac. Waņu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu taticnéj ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welenj qeqe ichėra enej welenj qeqe wammimu. ⁴ Waņu ienej iwac kic tanera hėmma kecmu. Waņu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac. ⁵ Waņu ama imuaru imi siņi muņguc ménda hemac. Waņu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniņ, Miņ Kewuniņa Anutunėj ionac asac mararaņgina wammac. Waņu

ienej imi nalé tetecgia qahac ic kewu waņj éncmima kecmu.

⁶ Waņu kua meme uņa inėj yomuhuc nézėyec, ac yomi niņzėņģé mimia zéma hėla. Némac niņ Miņ Kewunina kua meme ic ionac uņaginawac Anutunėj iwac welenj qeqe ichėra iwawai focdac hicjimacac hezac imi énézėyu hėmmu niņac eņeya kua meme uņa méliyec.

⁷ Niņzu, neņ focdac liliņģėma hamaņ! Imuac kiwi yomuac bjaņa ara imi niņtoho wammac inėj ségisėgiyaguc.

Ac tetecgia zéma mozoc ac.

⁸ Ni Yohanenėj iwawai imi hėmma niņi. Haka imi hėmma niņi imuaru haka imi nézėyec kua meme uņa iwac hėnayaiguc mepėsimimaņ zéma mama simiņ hėimiyi. ⁹ Imuhuc wamba inėj yomuhuc nézėyec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahėcga keczu zéma ackuazėc kiwi yomuaru hezac imi niņtoho wammu iniguc momac nec welenj qeqe wamma keczua. Imuac Anutu sac mepė qepėsi wammiwėsemaņ. ¹⁰ Waņu inėj muņguc yomuhuc nézėyec, Nalé imi hosuru hazac. Imuac bjaņac ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asė kiwinėj ménda meseliwėsemaņ. ¹¹ Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waņu qeri qakolagucnéj qeri qakolaguc nec kecmac. Waņu ic solaņa imi haka solaņa wammanec kecmac. Waņu ic tėrėya imi tėrėyanec kecmac.

¹² Niņzaņ, neņ focdac hamaņ. Tasė eeyaguc imi nenamuru hezac. Icy icya wawaņ memegi-nawac séciguc eņac eņac tasė ku éncmimaņ. ¹³ Ni Alfa zéma Omega,* walac zéma andia, hėnihėnia zéma tetecgia.

* 22:13: A zéma Z.

¹⁴ Malekugina horua imi zuac sorocgéanžu imi eneṅ imi ségiségi ginaguc. Ieneṅ kekecac ichésa imuaru keremma saṅgulaṅ igucnec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buṅa qeénécmmiac. ¹⁵ Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siṅa nimma waṅanžu imi ama yanda imuac séṅgaṅgeṅiguc kecmu.

¹⁶ Yesu ni hénaroiṅnawac niṅac wamma nuac kua meme uṅana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waṅ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc. ¹⁷ Uṅa Téréya zéma iniṅ buṅa qeṅeyanéṅ Hana zézaoc, waigic mérénéṅ mēṅ gezacyanéṅ ninzac inéṅ hana zémac. Mérénéṅ mēṅ doku niṅac owuruṅa qaṅgararaṅ qezac imi waigic hamac. Waṅu mérénéṅ mēṅ kekecac doku niṅac wanzac imi waigic boṅtegiac memac.

¹⁸ Kiwi yomuaru bianṅac ara ooyawac hezac imi oloṅ niṅ wammu onac énézéwa niṅgic; Méṅnéṅ mēṅ ac hezac imuaru ac mēṅ toroqemaciguc Anutunéṅ yéwéri zérabéraguc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac mia toroqemimiac. ¹⁹ Waṅu mēṅnéṅ mēṅ bianṅac ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac mēṅ auyu qahac wammaciguc Anutunéṅ kekecac ichésa zéma ama areṅa yanda téréya kiwi yomuac qeriaiguc ooyawac hezac imuaru ménda toroqemac niṅac auwa qahac wammac.

²⁰ Ac imi héipuc wamma zézac inéṅ ni hélacnec focdac hamaṅ zézac. Hélacnec, miṅṅa Yesu focdac hawésémaṅ.

²¹ Miṅ Kewu Yesuac ewa hianéṅ ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélacnec!

Legic Kiwi 1

1

(Legic 1–41)

Héna éréhéc.

¹ Ic ségi ségiyaguc imi ic zipiliñ zapalaña ionac niniñ arenjia imi ménda méndacma kemma, késpedesic ic ionac kekecac hénaiguc momacnec ménda namma, zédesi ic iniguc* momacnec ménda taczac. ² Néñ Yaweac† héna acwac‡ ewa siña heyu, siñj kaiwe séc héna ac imi zéniñanzac.

³ Inéñ ic hésa doku téfara giñgiñaguc himicgic nanñanzac ésécnec haréña ménda bura tiyu naléya méndacma héla gocmia haiñzac. Inéñ imuac me imuac ai meyu hiabianec saima keñanzac.

⁴ Néñ ic zipiliñ zapalaña imi imuhuc qahac. Inéñ imi gorosonja sénéwéra luhucnéñ mihilanjéyu keñanzac ésécnec. ⁵ Imuac niñac ic zipiliñ zapalaña ieneñ imi Anutunéñ kitiwa biria melenj énécmiyu hia ménda nanjselimu. Wanju késpedesic ic ieneñ ic solaña iniguc momacnec kecmuac séc qahac. ⁶ Ic hiabia imi Yawenéñ inicgaleñ wañ énécmianzac, néñ ic zipiliñ zapalaña imi eneñ tima keñanzu héna imuac tetcgia imi humu qai wawaña.

2

Anutunéñ Kristoac sisipac ac ézéyec.

¹ Némac niñac baera baera ic embac ieneñ qegetali ac qewelona wamma, imuac ic embac ieneñ ai gorosonja imuhucyawac niñarenj wanñanzu? ² Wanju Yawe zéma iwac

halécnéñ météré mima gésimimia iorac hazéc wañ érécmima baecac ic kewu ieneñ zéréñqéréñ wamma nanjic, baecac galenjhéra ieneñ momacnec toroqe amuma yomuhuc emininzu; ³ Señ hésa qaté nénécmizac imi qetecgéma hésa selia ziki sipac menénéñ mizac imi hulac gilidacbiñ.

⁴ Wanju ou kurumenjiguc taczac inéñ desi énécmizac. Miñ Kewunéñ isocfagociguc onopoczac. ⁵ Inéñ qeri geric wamma ac wañ énécmizac, tericgé énécmima yomuhuc zézac; ⁶ Nenaoc, nena ic kewu, nuac baec boña téréya Zioniguc kumuwa nanzac.

⁷ Imuac ni miñ kewuac zézé seli ac imi zéau énécmiwa baec séc kenzac. Yawenéñ yomuhuc nézézac; Gi imi nuac nanña. Deguc ni héri haima mihicñji génzua. ⁸ Zéwelecnénna neñ nuac mératéc baec séc ic embac hénia hénia imi gémba guac buña wandacmu. Wanju baec tetcgia séc moczon guac buña wandacmu. ⁹ Wanju geñ aiñ qarucganéñ hazéchécga unuwésémañ. Kewuc nomuñ ésécnec qéséñénécmiña.

¹⁰ Imuac baera baera ic kewu ini niñtegic qinñtegic ginaguc wammu. Baera baera galenj ini goro ac imuac gezac haimu. ¹¹ Bac yandi yandi wamma Yaweac welenj qemima, bac yandi yandi wamma zézé ségiségi wammimu. ¹² Qeri geric wañ énécmiyu baec hénaginaiguc biriwu niñac. Iwac naña kircine mima welenj qemimu. Qeri birianéñ élanzanñec geric bélanj ésécnec yacma onowac niñac. Iwac muru héima nanñanzu imi eneñ moczonj ségiségi ginaguc wammu.

* **1:1:** Hebraio aciguc; Ionac tataciguc. † **1:2:** Yawe; Anutuac qara, kiwi téréyaiguc ogic hezac, néñ qac téréya imi ménda olomma Miñ Kewu zéañzu. ‡ **1:2:** Héna ac; Hebraio aciguc Torá, Moseac kiwi ura 5 Anutuac ackuazéc imuac hénihéniaiguc hezac imuac qara.

3

Hazéc hécgina ienerj helanzj énécmigic Anutuac muru héima nammu.

¹ (Dawidinéj eņeya naņa Ap-salomac wésia igucnec néngacma keņec nalé imuaru oyec.) Yawe, hazéc hécna imi yei sasala yanda. Ic embac hazéc wannémma yaré qewiņ zéma yacma nanzu imi sasala yanda. ² Ic embac sasalanéj nuac* yomuhuc zéanzu; Anutunéj aņgēja ménda tianzac. (Ohec)

³ Néj Yawe, gi imi nuac saiwa, nuac edamuna, nuac orucna meyac néņanzaņ. ⁴ Ni Yaweac kucnec ewa ewananéj qacma héiwa, inéj iwac baec boņa téréyaiguc† acna melej néņanzac. (Ohec)

⁵ Ni ama sinjiyu gau heanzua. Waņu Yawenéj néngalej waņņeņu siņunec muņguc yacanzua. ⁶ Hazéchécna tausenja tausenja ienerj lelecgé néngic, néj ni bac yandi yandi ménda waņanzua.

⁷⁻⁸ Aņgéj titi imi Yawe guac murunec. Miņ kewuac mériaņ imi ic embachécga qacginaiguc mama heanzac. Imuac niņac, Yawe, gi yacna! Oh nuac Anutu, ni aņgēja tina. Nuac hazéchécna nekaņgina kuma ic zipiliņ zapalaņa ionac zécgina hézégéna.

4

Zérabéra naléiguc ewa éréhéc qahac zéwelec waņec.

¹ (Legic galenawac; waņgoņ hésiaguc, Dawidiac legic zéra.) Anutu, nuac solaņa miņina, ni guac qacma guruwa acna melej némbésémaņ, ni baec wéņwéņgiaiguc kecba baec kondoņa mihicņi nénnec, imuac ewa hia niņnémma zéwelecna niņna.

* **3:2:** Hebiraio aciguc; Kekec uņanawac. † **3:4:** Zion baec boņa, imuac qahaiguc Dawidiac demij selia neuņ kiroponéj lelecgéma nanzac.

² Baec ic ionac naņhéra* ini nalé dahecac séc gamu qege mihicņi némmu? Nalé dahecac séc edamuna imi meleņgic gamu qequeac buņa waņu, haka biriawac siņa nimma baniara méndac énécmima kecmu? (Ohec) ³ Yawenéj eņeya niņac wamma siņ niņmianzac i gésimiyec imi niņasarimu. Imuac ni zéwelec wamba Yawenéj nimma kecanzac. ⁴ Ini bac yandi yandi wamma késpedes ménda wammu. Gaugina hewiņ zé emma acgina qaiyu bénezēnec qeriganéj zéma nimmu. (Ohec) ⁵ Miņ Kewuac muru hakagina solaņa iminéj mulu ésécnec haimimu. Yaweac muru héima nammu.

⁶ Ic embac sasalanéj Méréneņ haka silic hiabia méj nénézéyu hémbiņ? zéanzu. Imuac Yawe gi guac kic tanecga asac mararaņa gucnéj ninicna. ⁷ Miņ Kewunéj nuac ewa qerinaiguc ségiségi kunej yanda tiyu sécgéanzac. Ségiségi iminéj padi me waiņ qelianéj sécgéyu ségiségi waņanzin imi qeyu maanzac. ⁸ Ni imuhuc solaņanec demin menémma néngalej waņnéņanzac imi Yawe momacguc sac keczac, imuac mia ni ewana déj waņu gauna heanzua.

5

Anutunéj yéwéri igucnec metecgé némmac zéma niņkinzéj wamma zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; kuņaguc héigic, Dawidiac legic.) Yawe nuac acnawac gezac haina. Nuac yaiwisisiņ acna niņnéna. ² Méra némbésémaņ niņ wamma guru héhéli génzua imi nimbésémaņ. ³ Yawe, siņunec séc geņ nuac ac ewana niņanzaņ. Acna

* **4:2:** Ac haka silicginaiguc ic tosarā kuc

bunjaginaguc ionac icac naņhéra zéaņgic.

melenj némbésémaŋ niŋac siŋunec zéwelecma bénzérnec mambéc kecanzua.

⁴ Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewu gi biriawac siŋa ménda niŋanzaŋ. Ic birianéŋ giguc hia tacyac ménda wammac. ⁵ Séwi eŋeŋ icnéŋ guac wéségaiguc nammuac séc qahac. Miŋ Kewu gi imi haka silic biria waŋanzu imi onac mézéga kunerj yanda tianzac. ⁶ Yawenéŋ ikoc ac zéanzu imi unuma sac naec énécmianzu imi zéma tilic qilic ic ionac mézéya tianzac.

⁷ Ni imi Miŋ Kewu guac goi héihéiganéŋ nanŋé néŋu kucna mihicijima Miŋ Kewuac ocmuŋ téréyaiguc keremmaŋ. Eega héigémma simiŋ héigémba Miŋ Kewu guac ocmuŋ téréyawac muru kemmac. ⁸ Yawe, nuac leleciguc hazéchécna sasala keczu, imuac Miŋ Kewu guac hénia solaŋaiguc nuagicma kenna, Miŋ Kewu, hénaga dindiŋa imi nézéna hémba.

⁹ Imuac hénia imi yomuhuc; Kuaginaiguc imi ac héla méŋ ménda hezac. Ewa qerigina imi ic embac mebiri énécmiwiŋ zé niŋareŋgéŋic sécgédaczac. Waŋu déméŋgina imi kic suaŋ aŋaŋgia ésécnec. Waŋu ezelaŋgina iminéŋ haléc ac efima zéanzu. ¹⁰ Anutu, ionac imi képésic ginaguc zéénécmina. Waiénécmina eŋaŋ niniŋ bétaciguc eŋaoc hiŋgacŋic inimac. Ieneŋ Miŋ Kewu andé qeanzu, imuac niŋac wawaŋ memegina biria imuac niŋac wamma nesi énécmina kemmu.

¹¹ Néŋ méŋnéŋ méŋ guac muru hama saŋgianzu imi ségiségi mihicijí énécmina. Ionac imi wai énécmina nalé tetcgia qahac ségiségiac legic héima kecmu. Ic imuhucya imi saiwa waŋ énécmina, guac waŋanzu imi eneŋ guac niŋ wamma ségiségi wammu. ¹² Yawe, gi imi

hélacnec ic solaŋa mériaŋ mihicijí énécmianzaŋ. Guac ewa hiaganéŋ saiwa éséc demij meénécmina.

6

Qezenj manzej qeriaiguc Miŋ Kewu zéwelec wammiyec.

¹ (Dawidiac ewa biriac legic, waŋgoŋ hésiaguc.) Yawe, qeri biricgaiguc ac ménda waŋnéna. Miŋ Kewu, guac qeri gericgaiguc zémindiŋi ménda waŋnéna. ² Yawe, ni kucna qahac, imuac ewa hia waŋnéna. Yawe, mehiaru néna. Sicnawac toroya imi geriwa nozac. ³ Nuac kekec uŋananéŋ zuracgézac ésécnec geriwa nozac. Yawena nalé dahecac séc mambéc kecmaŋac hezac?

⁴ Yawe, liliŋéma hama kekec uŋana metecgé néna, Miŋ Kewuna goi héihéiganéŋ ni humuc igucnec aŋgéŋa tina. ⁵ Méŋnéŋ méŋ humumaguc Miŋ Kewu niŋqelimacac séc qahac. Humuc ic ionac baec sasangia igucnec mérénéŋ gi hia mepési gémmac? ⁶ Ni zésilac wamma kecma birizua. Siŋi herec kic qelinec kecma siacba kic masinanéŋ hehena mézégézac. Siacma kecha aturu hehenanéŋ dokuyaguc wandaczac. ⁷ Siac yanda waŋkecha kicananéŋ biriyu hia hémmaŋac séc qahac wanzac. Hazéchécna niŋac siacba kic masinanéŋ waŋu kicnawac kuhanéŋ mazaç.

⁸ Haka biria waŋanzu ini moczoŋ nuac murunec néŋgacma kendacmu. Yawenéŋ nuac zésiacna niŋnézacc. ⁹ Ewa biric waŋ némmac niŋac qerinanéŋ hélacnec qacma zéwelecba Yawenéŋ niŋnézacc. Waŋu nuac zéwelecna imi késa aŋgétizac. ¹⁰ Nuac hazéchécna imi gamu qeŋe zéma bac yandi yandi kunerj

yanda mihicņi énécmiyu, gamug-ina nimma néngacma lilingéma kemmu.

7

Ununesi mihicņima Anutunéj méra mimac niņ zéwelerec.

¹ (Benzaminac qelia méņ Kusinéj ac wammiyu Dawidinéj ara bakia melenņmiec.) Yawe, nuac Anutuna, ni Miņ Kewunawac muru sanņi sanņina mihicņizua. Nesinénzū moczoņ yanda ionac murunec aņģéņna tima kératac nec népésina. ² Imuhuc ménda waņ némbaņ nec, ieneņ laion yaņ éséc nec kuc nec hama kekec uņana kiricqiric waņ némbunec. Gi qahac waņu metecgé nénéņa méņ ménda keczac.

³ Yawe, nuac Anutuna, ni haka yomuhuc waņi iguc, nuac méranaiguc hakana biria yomuhuc hezaciguc wai énécmina imuhuc hia waņ némmu. ⁴ Ni ic méņac kępésic méņ wammiyi iguc, hénia ya qahac hazécnawac iwawai méņ wagiri iguc, ⁵ wai énécmina hazéchéna ieneņ kekec uņana nesima hama népésimu. Waņu wai énécmina ieneņ baeciguc kekecna tihumu némma edamuna imi seitotoņiguc giligic hia mamac. (Ohec)

⁶ Yawe, qeri biricgaguc yacbésémaņ. Nuac hazéchéna geric bélaņginaguc hazéc waņ énécmima yacbésémaņ. Anutuna, yacma nambésémaņ. Héna ac nénézénec imuac séhaiguc waņ énécmiwésémaņ. ⁷ Baera baera unuruna hama lelecgé géņgic, geņgaoc lilingéma hama ou eņeņa tacma inicgaleņ waņ énécmiwésémaņ.

⁸ Miņ Kewunéj baera baera ic embac zégési nénécmimac. Yawe eņeņa miņina, geņgaoc solaņ dindaņa zéma haka héla qerinaiguc hezac imi

héņgésiwésémaņ. ⁹ Qeri héhéņ, solaņa miņina, gi imi niniņnina batucgéma héņanzaņ. Ic zipiliņ zapalaņa ionac haka biria imi metecgéma haka solaņa mesolaņanina nammac.

¹⁰ Eņeņa miņina, Anutu, nuac saiwa keczac. Inéj ic embac qeri solaņ keczu imi aņģéņ tiénécmianzac. ¹¹ Anutu imi zégésigési ic solaņa. Inéj naléya naléya qeri biric niņénécmianzac. ¹² Ieneņ ewa qerigina ménda mindiņimuiğuc Anutunéj souya zéra qericma tewiya hére muimaņac zé zéréņ qéréņ wammac. ¹³ Anutunéj zérabéra humumia zéréņqéréņ wandaru hezac. Inéj tewi geric bélaņaguc miyacgéyu hezac.

¹⁴ Ic birianéj haka biria aži kiyu mihicņizac. Inéj réwéri héri haima imuac nec merac ikora mezac. ¹⁵ Baec séséj tewi luacyaguc mihicņianzac i eņeyaoc imuaru mama hiņgacanzac. ¹⁶ Kaiziliweņa iminéj eņeya oruc qahaiguc maanzac. Zipiliņ zapalaņa iminéj eņeya oruc siraiguc maanzac.

¹⁷ Ni Yawe imi solaņawac niņac ewa hia ac ézémaņ. Eņeņa miņinawac qara mepésimaņ.

8

Ic imi némac hiaya niņac niņmianzaņ?

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, waņgoņ hésiaguc.) Yawe neņa Miņ Kewunina, guac qac buņaganéj baec séc zézé ségiségiyaguc wanzac. Gi imi ou kurumenņiguc asac mararaņga haina sécgéma hezac. ² Miņ Kewuac hazéchéra zéma ac bakia melembiņ zé waņanzu imi eneņ acgina qaimac niņac, Miņ Kewunéj waņu kokoc namu nene ieneņ Miņ Kewu mepésimigic kuhaguc waņanzac.

³ Miñ Kewuna méraga mer-
awanéñ memeya kurumén zéma
imuac iwawai qeriaiguc haina
hezac maso zéma ménni sikiluc imi
kicna hima hémba kunéñ yanda
wanzac. ⁴ Néñ icac niñna némaria
wanju, Miñ Kewunéñ niñmianzanj.
Wanju icac nanja imi némaria
wanju héngaleñ wammianzanj?
⁵ Ic imi mihicñima séha komora
mén memamina kuaya meme uña
ionac bacginaiguc kerec.* Wanju
edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic
kewuac opocya ésécneç haimineç.

⁶ Wanju Miñ Kewunéñ zéhicñiyec
kekeç iwawai imi moczonj in-
icgaleñ wammac niñac zémima
iwac héná bawaiçuc onopocneç.
⁷ Imi mia rama tuña tuña,
burumakao tuña tuña, zéma zéléñ
baec kondonjaiguc wiri yañ zéma
⁸ sawaiguc nei hénia hénia zéma
konduñ dokuiguc lambéc zéma
iwawai hicñima héná hezac séc
kenja wanjanzu imi moczonj yanda
momacneç.

⁹ Yawe neñan Miñ Kewunina,
guac qac buñaganéñ baec séc zézé
bipiyaiguc wanzac.

9

*Anutuac kuha zéma zégésigési
solaja.*

¹ (Legic galenjawac; Dawidiac
legic zéra; Sonjoñ legic 'Nanja hu-
muzac' imuac ewaiguc.) Oh, Miñ
Kewu, ni ewa qerina moczonjneç
Yawe qacma mepési géñzua. Ai
welicwelicgia wamma menec imi
moczonj zéau énécmianj. ² Ni
Miñ Kewu guac ségiségi wamma
ewa hia nimmanj. Eñeña miñina
kecanzanj guac qacga gita kulele
qema mepési gémmaj.

³ Nuac hazéchéçna ieneñ
néñgacbiñ zé lilingégic, néñ guac
wéségaiguc qonzontoj géma
mama humudacgic. ⁴ Imi mia

hénia yomuhuc niñac; Geñ
mia nuac solañ dindiña zéma
acna héipuc wannémma mese-
linec. Ic kewu tatacgaiguc
tacma dindiñaneç zéteçgéneç.

⁵ Geñ baera baera ac geriwiguc
wanj énécmima ic biria mebiri
énécmima qacgina hémbéñanjawac
auna qahac wandaczac. ⁶ Humuc
hémbéñanjanéñ hazéchéçna
énépésiyecac keczac. Wanju
ama areña areña yanda demin
seliaginaguc imi ic gétéya ésécneç
héréma qézidacneç. Méñnéñ mén
ama areñ imuac méndagucneç
niñqelianzac.

⁷ Yawenéñ hémbéñanja kecanzac.
Inéñ zégésigési ai niñac ic kewu
tatacya miyacgéyu hezac. ⁸ Inéñ
solanjanec baera baera imuac
tacyachéra zégési énécmianzac.
Wanju dindiñaneç ic embac
galengé énécmianzac. ⁹ Yawe
imi helanzi énécmimia ionac
kiropo selia wanzac, zérabéra
naléiguc eñeyaoc demin seli
wanj énécmimac. ¹⁰ Geñ guac
hochoc ai meanzu imi ménda wai
énécmianzanj, imuac niñac Yawe
guac qacga ninzu imi eneñ guac
héma nandacmu.

¹¹ Ini imi Zion iguc kecanzac
Yawe imi mepési migic. Iwac
haihaka imi baera baera ic embac
sucginaiguc zéau énécmigic. ¹² Ic
ménac sacnéñ mayu haka imuac
zéqesi énécmianzac inéñ mia
niñqeli énécmima kecmac. Inéñ
maçeqeya, gum bénzénzénj mema
amuma kekeç, tidacgé énécmimia
ionac zésiaccinawac ménda eluj
qemac.

¹³ Yawe ewa hia wanñenna,
hazéc wannénzu ieneñ tilanzi
néñkeczu imi hénna. Gi hu-
muc ac sanjulanjaiguc ni meyac
néñanzanj. ¹⁴ Imuhuc wanj néna
ni guac mepé qepésiac legic imi
énézédacmaj. Ninna béracga

* **8:5:** Heb 2:6-8, 1Ko 15:27 * **9:14:** Yuda ic ieneñ sanjulanj yandaiguc ac gésigési ai meanjic.

tanec wañanzac Zion kiropo imuac sañgulañ yandaiguc* añgéhñ titi aiga menec imuac wamma ségiségi wammañ.

¹⁵ Baera baera ieneñ baec séseñ eñaoc éségic imuaru mama hiñgacgic. Wañu ufc eñaoc musañgéma haigic iminéñ eñañ hénagina késazac. ¹⁶ Yawenéñ tasia meénécmima eñeya hénia mewininiyu niñgicac nindaczu. Ic biria eneñ iwawai eñañ méraginanéñ miyacgégic iminéñ ziki sipac meénécmizac. (Ohec) ¹⁷ Kaižiliweñ ic ieneñ humuc ic ionac baec sañgeñaiguc liliñgéma kendacmu. Anutuac eluñ unuyec imi eneñ moczoñ imuhuc wandacmu.

¹⁸ Maqeçeya ionac imi nalé séc eluñ ménda qemac. Maqeçeya imi onac kic hihi imi hémbénaña haréña ménda wammac.

¹⁹ Yawe gi yacma nanna. Baec icnéñ meseliwu niñac. Baera baera imi eneñ guac kicgaiguc zétecgé énécmimia wammac. ²⁰ Oh Yawe, bac yandi yandi mihicñi énécmia, baera baera imi eneñ héniaquina niñtegicma baec icdac imuhucya keczu imi niñasarimu. (Ohec)

10

Helanzi mianzu ionac murunec añgéña timac niñac zéwelerec.

¹ Yawe, némac niñac lakec nañkeczañ? Némac niñ zérabéra naléiguc sañgima keczañ? ² Ic birianéñ séwi eñeñ wamma ic kucya mamaya nesi mikeczac. Geñ zéna manam batuc areñgéyu hezac imuaru eñeyaoc mama hiñgacmac.

³ Ic birianéñ eñeya kekec uñayawac ewa siñ imuac mepési amuanzac. Hémbaoc icnéñ Yawe zéhiaru mimaguc mematiti wammima keñanzac. ⁴ Ic birianéñ séwi eñeñ ac kic tanecya

wamma Yawenéñ ménda kic hima néñanzac zéma niniña imuac me imuac séc Anutu ménda keczac. zéma niñanzac. ⁵ Iwac hénayanéñ nalé séc seligima heyu, guac zégésigésiac tatacnéñ ou taru inéñ héntegicmacac séc qahac wañu, hazéchéra moczoñ ionac imi mematiti wañ énécmima kecanzac.

⁶ Eñeya ewa qerianéñ ni imi keñqe haqena qahac hicñisaiya hicñisaiya yéwéri méñ ménda mi-hicñimañ imuhuc zéanzac. ⁷ Iwac kuayaiguc imi saec ac zéma ikoc ac zéma zébiri qébiri acnéñ sécgéma heyu ezelaña bawaguc imi réwéri zéma kaižiliweñnéñ hezac.

⁸ Inéñ ama areñ maréñaiguc mambéc tacma sasañgiaiguc ic késpedes solañ kepera unuhumuanzac. Wañu ic maqeçeyawac niñu neneyawac tanec wañu imuac kiwa hima awima tacanzac. ⁹ Inéñ laion yañnéñ zunzuñaiguc tacanzac éséc nec sasañgiaiguc héima tacma ic maqeçeya késamañ zé mambéc keru hayu ufcyanéñ késahéréma keñanzac. ¹⁰ Inéñ tererema héima taru ic maqeçeyanéñ mériaiguc eñanzac. ¹¹ Wañu ic birianéñ ewa qeriiguc yomuhuc zéanzac; Anutunéñ eluñ qeyu kecanzac. Wañu kic tanera imi usuyaguc imuac hémbénaña hémmacac séc qahac.

¹² Yawe, yacma nanna. Anutu, méraga meyacna eñu. Ic maqeçeya helanzi énécmimiawac eluñ ménda gumac. ¹³ Ic birianéñ Anutu mematiti wammima Inéñ hakana biria yomuac ménda zéqesi wañ némmac. zéma niñanzac imuac niñac imuhuc zézua.

¹⁴ Geñ imi héndaczañ. Ewa biric zéma yéwéri imi héñsosomalima méraganéñ tasia melemmañ zé ninzañ. Imuac ic maqeçeyanéñ guac muru héianzac. Gi imi

becarunec gupaŋ merac héipuc wammianzaŋ. ¹⁵ Ic biriawac méria kuna. Ic biriawac haka biria imi moczoŋ mihicŋi dacmaguc hocma waiwésémaŋ.

¹⁶ Yawenéh tetecgia qahac hémbénaŋa ic kewu kecanzac, baera baera ic embac* imi iwac baec igucnec auénécmiyu humuqai wandaczu. ¹⁷ Yawe gi imi ic memama amuma kecanzu ionac ewa siŋgina imi niŋénécmianzaŋ. Imuac ionac ewa qerigina meseli énécmima gezac qema niŋna. ¹⁸ Gupaŋ merac zéma helanŋi énécmimia ionac niŋac wamma zétecgé énécmima baec ic eneŋ muŋguc ménda tericgé énécmimu.

11

*Niŋkinzéŋnina imi Miŋ
Kewuninawac muru haini hemac.*

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Ni néŋgacma Yaweac muru saŋgizua. Ini némac niŋac kekec uŋanawac ézéma nei ésécnec néŋgacma nonac baec boŋaiguc hana zézu? ² Ic biria ieneŋ tewiginaiguc zakonŋa mui hérétéŋ wanŋu. Ic qeri solanŋa tunumanŋiguc qewiŋ zé wanŋu. ³ Baec nanaŋanéŋ bacgéyu ic solanŋanéŋ dimuhuc wammac?

⁴ Yawenéh eŋeya ocmuŋ téréyaiguc kecanzac. Yaweac ic kewu tatacya imi kurumenŋiguc taczac. Imuacnec inéŋ kic hima baec ic neŋaŋ ninic tegicanzac. Kicyanéŋ ninic sosolianzac. ⁵ Yawenéh ic solanŋa batucgé inicma ic biria zéma kaiŋiliwenŋac siŋa niŋanŋac iwac kekec uŋayawac mézia tianzac. ⁶ Inéŋ zéyu salfanéŋ kia ésécnec mama ic biria onomac. Geric zéma salfa zéma luhuc bélaŋagucnéŋ ionac sokociguc mesécgé énécmimac.

⁷ Yawe imi solanŋ dindiŋa, imuac ai solanŋawac siŋa niŋanŋac. Imuac ic solanŋa ieneŋ iwac kic tanera hémmu.

12

*Nalé biraiguc méra mimac
niŋac zéwelerec.*

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe méra némbésémaŋ. Eega héianzac imi humuqaimaŋ zé wanŋac. Ic hélanéŋ ic onac sugcina igucnec qahac wammaŋ zé wanŋac. ² Ic ieneŋ ama momac hécgina ac ikoc waŋ énécmima kecanzu. Ac haléc zéma qeriginanéŋ lukeŋ luha waŋu ac zéanŋu. ³ Yawenéh haléc ac zéanŋu ionac kua taségina zéma séwi eŋeŋ ac zéanŋu ionac ezelanŋina imi hericdacmac. ⁴ Ieneŋ ezelanŋ ninanéŋ meseliwiŋ, kuanina imi neŋaŋ buŋa, imuac mérénéŋ neuŋ hja héi nénécmimac? Imuhuc zéanŋu, imuac niŋac imuhuc waŋ énécmiwésémaŋ.

⁵ Yawenéh yomuhuc zézac; Ic mété qététaŋa, helanŋi mimia zéma ic maqeqeya ionac zésilacgina niŋac ni deguc yacma onagicma baec imuhucgeŋ me imuhucgeŋ kembiŋ zé niŋkumu wanŋu baec zéra béra qahac imuaru keŋ onopocmaŋ.

⁶ Yaweac ackuazécnéŋ siliwa nomuŋ geric weŋweŋanéŋ hatac ⁷ zesolanŋaniyu hiaruyec ésécnec laclalac gocya qahac wanŋac. ⁷ Yawe, ic imi hicŋisai yomi onac murunec deminŋ memina hémbénaŋa guac buŋa kecmac. ⁸ Baec ic ionac sugcinaiguc haka kaiŋiliwenŋawac niŋgic eŋu ic biria imi baec séc lelecgéma keŋha wanŋu.

*Hazéchéra ionac murunec
aŋgéŋa timac niŋac zéwelerec.*

* **10:16:** Ic enia ionac zéyéya.

13

¹ (Legic galeṇawac; Daw-idiac legic zéra.) Yawe némac naléac? Nuac nalé hémbénaṇa eluṇ guzac? Guac kic tanecga nuac muruṇec nalé dahecac séc musaṇgésémaṇ? ² Nalé dahecac séc ni ewa qerinanéṇ niṇareṇgéma, kaiwe herec niṇyéwérimaṇ? Hazécnanéṇ nalé dahecac séc mematiṇi wannémma tétéc qeṇe wammac?

³ Yawe nuac Anutu, niṇnémma acna melenṇ némbésémaṇ. Kicna meṇeli nénna gau yanda* hewi niṇac. ⁴ Hazécnanéṇ ni ic imi ogiczua zéwac niṇac. Ni qeṇeṇ qeḥa wamba hazéchécna ieneṇ ségiségi wambu niṇac. ⁵ Ni imi guac goi héhégawac héima kecmaṇ. Nuac ewa qerinanéṇ guac aṇgégé titigawac niṇac wamma ségiségi wammac. ⁶ Yawenéṇ goina héinéṇaṇzac imuac niṇac ni legicya héimimaṇ.

14

Anutunéṇ ic solaṇawac horec.

¹ (Legic galeṇawac; Dawidiac legic zéra.) Ic qelaṇanéṇ ewa qerianéṇ zéma Anutu ménda keczac zéaṇzac. Ic imuhucya eneṇ houdacma haka ewa loloṇa Anutuac wammianzu. Imuac haka hiabiawac waṇaṇzac imi ménṇ ménda keczac.

² Yawenéṇ baeciguc ic méṇnéṇ niṇtegic qinṇtegicyaguc wamma Anutuac niṇkewu waṇaṇzac ménṇ keczac me qahac imi inicyacgémaṇ zé kurumeṇ igucnec siggéma kic hiyu mazac. ³ Néṇ momac yanda sigima kemma momacnec zapi qeṇe wandacgic. Imuac haka hiawac waṇaṇzac

* **13:3:** Humuc niṇac gau yanda zéaṇgic. * **14:7:** Anutunéṇ Yakoboac qara qelia ménṇ Israel

miyec. * **15:1:** Yuda ic ionac hali imi yaṇ séwélanéṇnec meyacgéaṇgic. Imi ama hémbénaṇa qahac. Israel ic embac ieneṇ baec kéra kéra siaiguc kecgc imuaru Anutunéṇ suginaiguc tacyac waṇu hali imi memigic.

ménṇ ménda keru, qahac téṇgégé waṇu horec.

⁴ Képésic wamma saménṇ neanzu ésécnec nuac ic embachécna neénécmanzu. Waṇu Anutugina ni ménda nuruanzu imi eneṇ niniṇgina qahac kecancu me?

⁵ Waṇu Anutunéṇ ic solaṇaguc kecancac imuac niṇac ieneṇ imuaru zénéṇ hirihiri wamma keczu. ⁶ Biria meme ini imi maqeqeya ionac niniṇ areṇgia imi gamu mamasuṇiguc opocanzu, néṇ Yawenéṇ iwac saṇgi saṇgia waṇzac.

⁷ Israelac* aṇgégé titi iminéṇ Zion igucnec hicṇimac niṇac waṇzua. Yawenéṇ ic embachéra melenṇ énécmiyu hésa ama igucnec éréma hamu nalé imuaru Yakoboac areṇhéra ieneṇ ségiségi wammu. Israel ieneṇ ségiségi wammu.

15

Méréneṇ Anutuac wésiaiguc hia kecmac?

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe méréneṇ guac hali téréyaiguc* hia tacyac wammac? Méréneṇ guac baec boṇa téréyaiguc hia kecmac? Ic yomuhucyanéṇ kecmac;

² Haka solaṇa wamma kecma qeṇeṇ qeḥa qahac namma ewa qerianéṇ ac héla zéaṇzac ic imuhucyawac buṇa waṇzac.

³ Waṇu ezelaṇanéṇ mematiṇi ac ménda zéma alaya haka biria ménda wammima alahéra ménda zébiri énécmianzac.

⁴ Kicyanéṇ kaiziliweṇ ic mematiṇi wammima Yaweac zénéṇ hirihiri waṇanzu ionac eegina héianzac. Waṇu qerianéṇ wammaṇ zéma ac ménṇ zéselima andiaiguc niṇu yéwériyuguc kileṇ ewaya hai netec ménda waṇaṇzac.

⁵ Soukiwa énécmimaciguc kosia

ménda meanzac. Waŋu ic kápésicya qahac yéwéri miwiŋ zé héna ac logima soukiwa migic ménda késama ménda niŋénécmanzac.

Waŋu haka hiabia imuhuc wamma kecanzac iminéŋ hémbénaŋa qeken qeha qahac kecmaç.

16

Anutu niŋkinzéŋ wammima ewa déŋ wamma kekec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, demin menénna, ni néngacma guac muru hazua. ² Ni Yawe guac yomuhuc zézua; Gi imi nuac Miŋ Kewuna. Nuac ségiséŋina imi tosara qahac, néŋ gi sac keczaŋ.

³ Baeciguc météré ic keczu imi moczoŋ eeginaguc. Nuac ségiséŋi imi moczoŋ ionac muru hezac. ⁴ Anutu méŋac muru sese hai énécmianzu ionac imi yéwéri toroqe énécmiyu emmac. Sac muluac sokoc ieneŋ hai énécmianzu imi ni ménda haimaŋ. Waŋu imuac qara acguc ménda zéwa kua tasénaiguc emmac.

⁵ Yawenéŋ nuac mératéc buŋa zéma sokocna kuaya qeqeya. Gi nuac buŋa héngaleŋ waŋanzaŋ. ⁶ Qaŋaŋ sililic hainénzaŋ imi baec hiabia, méra téç nuaru imi hiabia téŋgéŋ.

⁷ Ac pakeŋ waŋnéŋanzaç Yawe i simiŋ héimima zéhiaru mimaŋ. Siŋia séc nuac wéiwécnanéŋ ac pakeŋ waŋnéŋanzaç. ⁸ Ni nalé séc Yawe wésénaiguc opocma aŋgétima kecanzua. Waŋu inéŋ nuac méra héinaiguc keru ni keŋqe haqe qahac kecmaŋ. ⁹ Imuac nuac ewa qerinanéŋ ségiséŋi waŋu nuac qeri uŋananéŋ* ségiséŋi waŋu nuac séwina acguc bénzéŋ heanzaç.

¹⁰ Miŋ Kewuac ic téréya ménda waina houmac. Imuac niŋac gi nuac kekec uŋana imi humuc ic ionac baec saŋgeŋaiguc ménda waina hemac. ¹¹ Geŋ imi kekec héna nézéna hémmaŋ. Guac wéségaiguc imi ségiséŋinéŋ séçgéma hezac. Guac méra héigaiguc† imi ségiséŋi hémbénaŋanéŋ heanzaç.

17

Qenesi wammianzu ionac murunec metecgé mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Dawidiac zéwelecwelec ac.) Yawe, acna solaŋa nimbésémaŋ. Nuac qaqaçiguc gezac haiwésémaŋ. Kua tasé ikora qahac imuacnec zéhicŋi hicŋiya zéwelecna imuac gezac haiwésémaŋ. ² Ac zésolaŋi nénéŋa imi zéna guac wéséga igucnec hamac. Kicganéŋ solaŋana hémbésémaŋ.

³ Geŋ nuac ewa qerina héngésima héipuc waŋ nénzaŋ. Waŋu siŋiyaiguc ni hanéma kicganéŋ némma kápésicna hoczaŋ, imuac ni ewa qerinanéŋ zéseli amuma kápésic méŋ ménda wammaŋ. ⁴ Baec ic nanaŋ ninaiguc hémma zénimba ni imi kaiçiliweŋ ic ionac héna biria imi héŋara mema guac ackuazéc niŋtohoma kecanzua. ⁵ Keŋkeŋ hahanaiguc guac héna imi tima kemma seligiyu hénananéŋ tisuqisurac ménda waŋi.

⁶ Anutu gi acna niŋanzaŋ imuac guruwa gezac haima acna niŋnémbésémaŋ. ⁷ Ic tosara hazéc héçgina ionac murunec néngacma guac méra héigawac bawaiguc saŋgianzu ionac aŋgéŋ titi ic imi gi, goi héhéiga imi nézéna hakaga welic welicgiaguc hicŋiyu hémmaŋ. ⁸ Ni guac kic

* **16:9:** Hebiraio aciguc; edamuna. † **16:11:** Méra héiyaiguc; Imuac niŋçic kuhaguc zéma eeyaguc waŋec.

gomacga ésécnec galenǵé némma guac qeŋgaŋga amiaiguc musaŋǵé némbésémaŋ.

⁹ Ic biria helanzi néhanzu imi zéma hazéchécna wésé polañ gi-nagucnér^{*} lelecgé némma nanzu ionac murunec metecǵé nénna. ¹⁰ Ieneŋ eŋaŋ haléginanéŋ oso énécmiyu† niniŋgina qahac waŋu kuaginanéŋ tétéc qeǵe ac wamma zéanzu.

¹¹ Deguc nini kemma kecni lelecgé nénécmima nunugic baeciguc mama nunumac niŋ ninic-tima awima keczu. ¹² Ieneŋ imi laion yaŋnéŋ neneya kiric qiricmaŋ zé waŋanzac ésécnec. Waŋu laion sac qelinér sasañgiaiguc héima taczac ésécnec.

¹³ Yawe, geŋgaoc yacma ic biria ionac wésé bacginaiguc tima qéfaccǵé énécmima maunuyu. Guac souganér ic biria ionac murunec nuac kekec uŋana metecǵé nénna. ¹⁴ Yawe, ic tosara baeciguc eŋaŋ buŋa késa keczu ionac murunec guac méraganéŋ metecǵé némbésémaŋ. Ic imuhucya ieneŋ haleŋ guac buŋa haihaiyanér tomenǵina kuaya qeyu nambérac héraguc séǵiséǵi wamma kecgic, ai buŋa saméŋa he énécmiyu kokoc onac acguc mératéc hai énécmianzu.

¹⁵ Ni imi solañ kekeciguc kecmanc guac kic tanecga hémmaŋ. Gau yanda igucnec‡ yacmaŋ imuaru guac tanecga hémba séǵiséǵinér séǵé némmac.

18

Ewa hia ac.

¹ (Legic galenawac; Yaweac welenqeqe ic Dawidiac legic zéra. Yawenér Dawidi hazéchéra ionac murunec metecǵémiyu legic yomi Yaweac hémiyec.) Nuac kucna

Yawe, ni siŋga ninzua. ² Yawe imi nuac zamanziŋ,^{*} nuac demin seli, aŋǵér titi ic, nuac Anutu, hoc seli musaŋǵé nénéŋa, nuac saiwa, aŋǵér titiac iliha, neuŋ kiropo selina wanzac.

³ Ni mepé qepési miŋjina Yawe guac muru acna zéwa kemmac. Ni hazéchécna ionac murunec aŋǵéŋa tinémmac. ⁴ Humucac hésianér dérécǵé néŋu hénalogilogiac hakanér doku qaonja luma kenkeŋa ésécnec tericǵé nénzac.

⁵ Kic suaŋac hésanéŋ dérécǵé néŋu humucac bétacnéŋ wésé bacna tizac. ⁶ Waŋu ni zérabéraiguc Yawe ézéma nuac Anutu qacmiwa inér iwac ocmuŋ téréyraiguc nuac ewana niŋu, wésiaiguc zésiacnanér kemma gezawraiguc héiyu niŋec.

⁷ Nimma qeri biric waŋu baecnér hiriyu baec boŋawac qambaŋa acguc hiriyec. ⁸ Iwac suŋguruŋraiguc hofac mayu kuayaiguc geric bélananéŋ éréma zeyu bélan imuac qeriaiguc geric lokocnéŋ wenwenǵéma zezac.

⁹ Inér kurumenŋ tilicǵéyu mayu tima mayec. Mayu iwac hénalawaiguc tunumaŋ yandanér siŋindéŋgéma heyec. ¹⁰ Waŋu welenŋ qeǵe uŋa qeŋgaŋaguc imuac qahaiguc emma tacma putitima luhuc qeŋgaŋanéŋ mihilanǵéyu uuuknec mayec.

¹¹ Inér tunumaŋnéŋ hali ésécnec hoturumiyu sanǵianzac. Sawaiguc dokuac tunumaŋ zéma hosusu dépaŋ yandanér hoturumiyec. ¹² Wésiaiguc asac mararaŋ iminér hosusu dépaŋ yanda qéndémma kenec. Waŋu komboc zéma geric lokoranér mayec.

¹³ Kurumenǵic parandaŋ héiyu eŋeŋa miŋjananéŋ ac ewa zéhicŋiyu komboc zéma geric lokoc mayec.

^{*} 17:9: Hebirairo aciguc; kekec uŋa. † 17:10: Hénia imi; qeriginanéŋ yéwériyu. ‡ 17:15:

Humuc igucnec. ^{*} 18:2: Musañǵé nénéŋa.

14 Inéj luhucnéj zakonj ésécnec muiyu mama hazéchéra héndéj énécmiyc. Waŋu pilitic sasalanéj nesi énécmiyc. 15 Nalé imuaru Yaweac zéqindiŋi ac waŋ énécmiyc konduŋ dokunéj keŋha waŋu dumuc sira wininiyu baec qambaŋa wininiyc.

16 Waŋu inéj ounec méramma mama népésiyc. Népésima doku yanda igucnec hérénéjec. 17 Ni hazéchéna selia zéma nuac mézétiti waŋanzu ionac murunec metecgé néjec. Kucginanéj kucna ogirec imuac mia imuhuc wannéjec. 18 Ienej nuac zérabéra naléiguc hosucgé néjgic, néj Yawenéj nuac héipuc wannéjec. 19 Waŋu ni nuagicma kemma baec kondonaguc noporec. Inéj nuac ségiségi wamma aŋgéhna tiyec.

20 Yawenéj nuac haka solaŋa niŋac bakia hiabia melenj néjec. Waŋu mérana solaŋa niŋac tasia hiabia ku néjec. 21 Ni Yaweac hénac ac tohotoho wamma ic biria ésécnec ménda wamma Anutu ménda waiyi imuac niŋac imuhuc wannéjec. 22 Waŋu hénac ac imi nuarunec ménda giliwa keŋec, néj zégésigési acya imi nalé séc nuaru heyec. 23 Imuacnec sac qahac, ni iwac kiwaiguc solaŋanec kecma kápésic igucnec nena aŋgéhna tima galeŋgé amuyi. 24 Imuac niŋac Yawenéj nuac solaŋa niŋac wamma bakia hiabia menémma kiwaiguc mérana solaŋanec keru imuac séhaiguc tasia menéjec.

25 Goi héihéi icac imi goi héihéiga mewinini mianzanj. Ic solaŋawac imi solaŋaga ézéna héŋanzac. 26 Ic météré amuma kekec imi guac téréyaga mewinini mima ic qarij qarinjiauwac imi héimindiŋi wammianzanj. 27 Hénacoriŋ mageqeya imi aŋgéhina tiénécmima sugcinaiguc méhénéj séwi enej kic hiyu memama mianzanj.

28 Miŋ Kewu geŋ mia nuac kifana otorianzanj. Yawe nuac Anutunanéj nuac tunumaŋ measarianzac. 29 Ni guac muru héima namma hazéchéna sugcinaiguc usuŋnec keŋha waŋanzua. Nuac Anutuac muru héima namma demij hézicgé nénéŋa imi hia técgélogima keŋanzua.

30 Anutuac hénac acnéj solaŋa wanzac. Yaweac ackuazécnéj gocya qahac. Inéj eneya muru néŋgacma haanzu séc saiwa waŋ énécmianzac. 31 Mérénéj Anutu keczac? Yawenéj sac Anutu keczac. Mérénéj neŋaŋ zamanziŋ wanzac? Anutunéj sac neŋaŋ zamanziŋ wanzac. 32 Anutu iminéj kucyanéj rikunna menémma nuac hénac mesolaŋanianzac. 33 Nuac hénana imi haséj yaŋ dia hénaya ésécnec meefinémma ou baec boŋaiguc noporu naŋanzua.

34 Inéj mérana yaré qe-qeac hénac kumiyc. Kumiyu mérananéj aiŋ tewi neŋgocya héréanzua. 35 Geŋ aŋgéh titigawac saiwaya nénnec, waŋu méra héiganéj meyac kumu nénnec. Waŋu guac gum bénzénzéngeŋanéj meyanéj nénnec. 36 Gi hénac titina méhoruginec. Waŋu meseli néna tisuqisurac ménda waŋanzua.

37 Ni hazéchéna nesi énécmima onogiri. Waŋu keŋkecma unuwa humuqai wandacgicguc liliŋgéyi. 38 Unu hézéza énécmiwa yacbiŋ zé osigic. Osima hénac bakanaiguc tendiŋgédacgic. 39 Geŋ mia yaré qemaŋ niŋac kucganéj rikunna menénec. Waŋu hazéc wannémma yacgic geŋ mebélacgé énécmima hénac bakanaiguc siggé néjgic.

40 Geŋgaoc waŋ énécmima andégina numa néŋgacgic, hazéc wannénzu imi unudacba qahac wandacgic. 41 Qac kuc kuc wanjic méhénéj méhénac ménda metecgé énécmiyc. Miŋ Kewuninawac

muru acguc wammigic, néj ac ki-tiwa méj ménda melenj énécmiyec. 42 Nej unuma gézéza énécmiwa luhucnéj seitotoj mihilanjéyu kenjanzac éséc nec kendacgic, wañu hon nec qolacgé énécmiwa gizoj éséc nec sénganjen mama hedacgic.

43 Geñ mia ni baera baera ic embac ionac zébiri qébiri igucnec metecgé némma meyac némma orucgina wamma kecba tosara ménda niñénécmiyi imi enej acguc hama welenj qenéñanzu. 44 Ieneñ nuac buña nimma nalé sosola qahac acna tohoanzu. Ic enia ieneñ méra bacnaiguc qeka meka wandaczu. 45 Ic méréra ieneñ kucgina loloma mayu enañ neuj kiropo selia igucnec zénéñ hiri wamma mama hadacanzu.

46 Nuac zamanziñ Yawe kekecyaguc, simiñ héima zéhiaru mimia wañu. Nuac añgéné titiac Anutu, meyac mimia wañu. 47 Anutu iminéñ mia nuac wamma hazéchéna bakia melenj énécmima baera baera ic embac méra bacnaiguc onoporec. 48 Inéñ ni hazéchéna ionac murunec metecgé némma hazéc wannéñzu ionac qacginaiguc meyac némma ic qeri gericginaguc ionac murunec metecgé néñec.

49 Yawe, hénia imuac niñac baera baera sucginaiguc ni ewa hia ac gézemañ. Wañu guac qacga mepésigemma legic héigemmañ. 50 Yawenéñ eneya ic kewuya méra miyu hazéchéra onogicdarec. Halécnéñ météré mimia iwac goi héihéi wammianzac. Wañu Dawidi zéma qelihéra ionac momacnec hémbénaña imuhuc wañénémanzac.

19

Kaiwe zéma Anutuac ackuazéc.

1 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Kurumenénéñ Anutuac

edamuya zéauanzac. Wañu iwawai iwac mérianéñ meyec imi ou sawanéñ mewininianzac. 2 Kaiwe méñnéñ kaiwe méñac ac zéhicñimiyu, siñi méñnéñ siñi méñac niñiñ zéaumianzac. 3 Ac qahac ewa méj ménda niñanzin, néj 4 ac ewa imi baec séc kenja wandaru ackuazéc iminéñ baec tetecgia séc kereñdaczac. Anutunéñ kaiwe niñac wamma kurumeni hali éséc nec héréyec. 5 Kaiwe iminéñ ic méj embac meyec iminéñ ama gianjiyu ama igucnec mazac éséc nec, wañu ic kawali eneya hénia ségiségi wamma usunec kenjanzac éséc nec, 6 Kurumenéñ wéc igucnec éréma néwéciguc hénia méndacma kenjanzac. Wañu iwawai méñnéñ méj geriwa imuacnec ménda sanjima kecanzac.

7 Yaweac hénia acnéñ solaña wañu kekec unanina meqeli nénécmianzac. Yaweac héipuc acnéñ niñkinzénaguc nambérac ewa kekec ic niñtegic qin tegic mihicñi mianzac. 8 Yaweac ac pakeñ imi dindiña wañu ewa qerinaiguc ségiségi mihicñianzac. Wañu Yaweac zézé seli acnéñ qala qala wañu kicnina measari nénécmianzac.

9 Yawe eeya héimimiawac haka imi météré qe qe wañu hémbénaña hema kecmac. Yaweac haka silicac pakeñ ac imi héla wañu moczoñ solaña wanzac. 10 Imi mia goli solaña ogicma wañmimiawac séc wañu, morombazecac dokuya, doku howia imi ogicma siñaguc wanzac.

11 Iminéñ guac welenj qe qe icac goro ac wammianzac. Wañu nimma niñtohoju mériañ kunen yandanéñ bakia melenjmiyu meanzac. 12 Méréñéñ eneya biriaya hia niñtegimac? Biriana musañ gégéya imuacnec hetecgé némbésemañ. 13 Wañu meseli

nénna guac welenj qeque icganénj séwi enenjac kápésic wanjanjac wananzua imuac méra bawauguc ménda kecmanj. Imuhuc wanj nénna ni ikoc ménda wamma kápésic kunenj yanda imuacnec zuacnéneja wammac.

¹⁴ Nuac zamanzij, nuac bojhéré meme miñina, Yawe, nuac kua-naiguc ac zézéna zéma ewa qerinaiguc ac zéma niñanzua imi guac kicgaiguc hénna sécgéyu késa anjé tiwésémanj.

20

Ic kewuginawac mozoc ac zéma zéwelecgic.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Zérabéraiguc Yawenénj guac acga niñémmac. Qara qacna Yakoboac Anutunénj ou enenjaiguc goporu tachésémanj. ² Ocmujj téréya igucnec méria sulugémmac. Zioniguc gi késa nanjé gémmac.

³ Guac lémbanj sese imi moczoñ niñqelimac. Guac hofac oo seseya imi anjé timac. (Ohec)

⁴ Ewa sinja hezac séc niñémmac. Ai memanj zé niñarenjéna hezac séc héla mihicñi gémmac. ⁵ Anjénj tinénécmína* hérianj legic héima nenjan Anutuac qaraiguc filacnina meyacni emmac. Yawenénj guac zéwelecgic moczoñ niñémmac niñac wananza.

⁶ Yawenénj eneya buña qemima halécnénj météré mimia imi anjéna tianzac imi deguc ni niñzua. Anutuac méra héiyaiguc anjénj titiac kuha hezac. Inénj kurumenj téréyaiguc iwac ara nimmima kuha iminénj mia méra mimac.

⁷ Tosara imi karisiiginawac, tosara imi becosicginawac niñqelianzu, néñ nini imi Yawe Anutuninawac qarawac niñqelianzij. ⁸ Ienenj imi

licgéma madacanzu, néñ nini imi héñgenec yacma nanjanzij.

⁹ Yawe ic kewuninawac anjéna tina. Guru héhéli géñzij séc, niñnéncmina.

21

Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe, ic kewu iminénj guac kucgaiguc ségiségi wammac. Guac anjénj titigawac niñac kunenj yanda ségiségi wammac. ² Geñ, iwac qeriaiguc ewa siñ haiminec. Wanju iwac kua tasianénj zéweleru ménda qaecgémanzanj. (Ohec)

³ Geñ iwawai hiabianénj mérianj mihicñi mima tétécgéminec. Imuhuc wamma iwac oruhaiguc ic kewuac opoc goli solanénj memeya haiminec. ⁴ Inénj kekecac zéweleru mima kekec hémbénañja minec.

⁵ Guac anjénj titiganénj iwac edamuya meyandima eebipiya zéma qac buñaya héiminec. ⁶ Nalé tetecgia qahac, mérianj mihicñi mina meanzac. Wanju ézéna guac wéségaiguc ségiségi zéma ewa hia nimma kecanzac. ⁷ Ic kewu iminénj Yaweac muru héima nanjanzac. Imuac niñac enenja miñinawac goi héihéianénj wammuiy qekenj qehaya qahac kecanzac.

⁸ Ic kewu, guac méraganénj guac hazéchécga moczoñ mihicñijima guac méra héiganénj mézétiti wanjénanzu imi moczoñ mihicñi énécmiwésémanj. ⁹ Geñ wininiwésémanj nalé imuaru hazéchécga ienenj geric lokoc wenwenja ésécnec wammu.

Yawenénj qeri birianénj qécgé énécmiy zema qahac wandacmu. ¹⁰ Gi imi qelihécgina baec igucnec metecgé énécmína, qelihécgina ienenj baec ic ionac suggina igucnec humu qai wandacmu.

¹¹ Ienenj mebirigémbij zé haka

* 20:5: Hebraio aciguc; anjénj titigawac qeriaiguc.

biria niñarenj gémuiguc hia ménda meseli gémmu. ¹² Musuginaiguc tewiganénj héré mui wanna liliñgéma néngacmu.

¹³ Yawe, guac kucga mewininina meyac géngéña wammac. Nini guac kucga legiciguc héima mepési gémbinj.

22

Anjéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra. Legic ménj Sinunecac dia yañ imuac ewaiguc.) Nuac Anutu, nuac Anutu, némac niñac wainénzanj? Némac niñac lakec namma méra ménda nénzanj? Némac niñac nuac zésilacna ménda niñnénzanj? ² Nuac Anutu, ni kaiweiguc qacma siñiya acguc ac ewana ménda qaiyu guruwa acna ménda melej nénzanj.

³ Israel ic ienej legic héigic imuaru tatic dunja mihicñima taczanzanj gi imi téréya. ⁴ Yanda hécninanénj guac héima nananjgic. Ienej imuhuc wanjgic yéwérigina igucnec anjéngina tiénécmanj. ⁵ Ienej guru héhélima anjénj titi mihicñigic. Guac muru héima namma gamu ménda mihicñigic.

⁶ Ni imi ic qahac, néj gisic zinanjgoc ésécnec. Ic ienej zédesi desiac buña zéma mema titiac buña nopocgic keczaua. ⁷ Néngic séc zédesi némma kichoc menémma orucgina gilima yomuhuc zéanzu; ⁸ Inénj Yaweac héima nanzac waigic inénj hama metecgé mimac. Iwac niñac ségiségi wanzaciguc i eneyaoc metecgé mimac.

⁹ Wanju gi genjaoc ni nenjocnawac héri qeri igucnec

népésinec. Wanju nenjocnawac namu nekeri imuaru genjaoc wanj néna ni ewa déj ker. ¹⁰ Ni hicñihicñinaiguc guac buña zénénéña. Wanju nenjocnawac héri qeri igucnec hicñiyi imuarunec genjaoc nuac Anutuna wanjecac wanjanzanj.

¹¹ Imuac lakec ménda nambésémanj. Zérabéra hosucgé nénu méra nénéña ménj ménda keczac. ¹² Burumakao sasalanénj* lelecgé nénzu. Basan baec boñawac burumakao kuc seliseli ginagucnéj ni lelecgé nénzu. ¹³ Kiric qiric wamma qacma kuagina anjéanzu laion imuhucya ésécnec wanj nénzu.

¹⁴ Wanju ni doku ésécnec wamma mazua.† Nuac sicna imi moczoñj tecgéma sicsaoc wanju nuac ewa qerinanénj kendol dokuya ésécnec pépélima mazac. ¹⁵ Nuac kuana‡ imi qakaranjgyu ezelañnanénj kewuc nomuj ésécnec wanju, nuac ezelañnanénj ewa siraiguc qékétazac. Geñ mia munjuc ni humumac seitotoñjguc nopocna hezua. ¹⁶ Kazu enej lelecgé néngic. Ic biria tunjaguc ienej lelecgé némma méra hénana tiricqiric§ wannéngic. ¹⁷ Ni sicna zanjgégina imi moczoñj olommañac séc.** Ienej néñtima ¹⁸ nuac séwi usuna mena mewa wamma késama malekuna mewin jé sumbic nézu. ¹⁹ Yawe lakec ménda kenna. Nuac kucna, focdac méra némbésémanj. ²⁰ Nuac kekec unjana imi sou zéra igucnec anjéña tina. Momacguc henénéña imi kazu onac kucgina igucnec anjéña tina. ²¹ Laionac kua igucnec kekec unjana anjéña tina acna niñnémma hasénj burumakao

* **22:12:** Ic biria ionac zéma burumakao zézac. † **22:14:** Kuha qahac wandaru séséc ac imuhuc zézac. ‡ **22:15:** Kiwi tosaraiugc melemma 'kucna' ogic hezac. Kucna zéma kuana imi Hebiraio aciguc sécgira érérenj tanec wanzao; ytk 'kuc', ykt 'kua'. § **22:16:** Hebiraio ac momacgucac hénia éréhécnec imuac niñac kiwi téréya tosaraiugc 'laion yanj ésécnec' ogic hezac.

** **22:17:** Sic toroya toroyaiguc geriwa zeyec me séwiya madaru sic zanjgégina olommaccac séc wajec.

ilicgina igucnec anğéřna tinénna. ²² Ni guac qacga imi dacmuna héčna ionac sugcinaiguc zéau énécmima hénarın sugcinaiguc mepésiman. ²³ Yaweac bac yandi yandi wamma keczu ini i mepésimu. Yakoboac qelihéra ini moczoř qac buřaya meyacmu. Israelac qelihéra ini moczoř eeya héimimu. ²⁴ Inéř helanzi énécmigic kecanzu ionac helanzi énécmimia imi niřu eřomia ménda wařanzac. Wařu imuac ewa lořloř ménda wařanzac. Inéř kic tanecya ménda musařgé énécmimac. Qacgic séc niřénécmianzac. ²⁵ Azoazoroiguc nuac mepé qepési imi guac murunec haanzac. Eega héianzu ionac sugcinaiguc ac koroma zéze seli ac zéyi imi moczoř meseliman. ²⁶ Memaamuma kekec imi eneř negic sécgé énécmimac. Yaweac hochoc wařanzu imi eneř i mepésimimu. Ewa qerigina imi heheseli kekecyaguc kecmac. ²⁷ Baec tetegia séc Yawe niřqelima liliřgéma hamu. Baec séc ic embac hénia hénia imi eneř guac wéségaiguc sicgégémmu. ²⁸ Héřgaleř ama yanda imi Yaweac buřa. Yawe imi baera baera ic embac ionac héřgaleř wař énécmianzac. ²⁹ Baec séc ic embac mériařginaguc ini negic sécgé énécmiyu mepésimimu. Eřeya kekec uřaya meqeli amumacac séc qahac seitotořiguc†† maqezac i acguc iwac wésiaiguc simiř héimimac. ³⁰ Qelihéra moczoř i welenqemimu. Imuhuc wamma hicřisai qelia hahaya ionac miř kewuac hénia énézégic nimmu. ³¹ Hama iwac hénia solařa imi hicřisai kecma hahaya ionac énézéma inéř†† haka wařec imi suruc wař énécmimu.

23

Kurumeřac rama galeřa téréya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac rama galeřna, ni imuac me imuac ménda hocmař. ² Inéř ni qézézac téřgiř téřgiřiguc noporu hemař. Wařu doku giřgiřa hétéřa qahac imuaru nuagicma keřanzac. ³ Nuac kekec uřana meqeli nénna.

Inéř eřeya qac buřaya niřac wamma hénia solařaiguc nuagicma keřanzac. ⁴ Ni humucac baec wéřwéřgia siři déndéřgiaiguc keřha wammařiguc, geř mia niřiguc kecanzař, imuac kileř zéřabéřawac bac yandi yandi ménda wammař. Guac tacga zéma qarucganéř ni qindiři néřanzař.

⁵ Geř mia nuac hazécnawac kicginaiguc neneac zae hainémma halécnéř orucna naecma météré nénna nuac sokocnéř sécgéma mazac.

⁶ Nuac kekecnawac nalé séc, guac ewa hia zéma goi héhiéiganéř hélacnec méndac néřu, ni Yawe guac amaiguc hémbénařa kecammař.

24

Météřé amuma ocmuř téréyaiguc kerembiř.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Baec zéma iwawai imuaru sécgéma hezac iwawai momac yanda zéma baec séc ic embac imi moczoř Yaweac buřa wařzu. ² Yawenéř baec qambařa imi konduř qeriaiguc* haiyu nařu doku téfara qeriaiguc† miyacgéyu nařec.

³ Mérénéř Yaweac baec bořaiguc hia emmac? Mérénéř iwac baec bořa téréya imuaru hia nammac? ⁴ Méřayaiguc késpedesira qahac zéma qeri solařaguc kecma haka sicsaocyawac eřeya

†† 22:29: Humucac déciguc. †† 22:31: Miř Kewunéř. * 24:2: Hebiraiac aciguc; konduř qahaiguc. † 24:2: Hebiraiac aciguc; doku téfara qahaiguc.

kekec unaya ménda oporu kenju zéselima ac ikoc ménda wananzac imuhucya. ⁵ Ic imuhucya imi Yaweac muru mérianj mema anjéj titiac Anutu iwarunec késpedes solarj mihicjmac. ⁶ Imuhucya imi hicjnsai Yaweac hochoc wamma Yakoboac Anutu guac kic tanecgawac wananzu. (Ohec) ⁷ Sanjularj séc orucgina meyacgic endacmac. Sanjularj hehe selia ini moczoj imuhuc wandacgic, Miñ Kewu edamuyagucnéj keremmac.

⁸ Mérénéj ic kewu edamuyaguc? Kuc miñina, wandac wandac miñina, Yawe imi mia. Yaré miñina Yawe imi sia.

⁹ Sanjularj séc orucgina meyacgic endaru. Sanjularj hehe selia ini moczoj imuhuc wandacgic, ic kewu edamuyagucnéj keremmac.

¹⁰ Mérénéj ic kewu asac mararajaguc? Kurumenajac téjginj ic ionac Yawe iminéj mia ic kewu edamuyaguc wanzac. (Ohec)

25

Héngaleja wammima saiwa memimac niñac wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, nuac kekec unajanénéj kic hiwa enj génzua. ² Nuac Anutu, ni guac muru héima nanzua. Imuac méra néna, gamuna mihicjiwi niñac. Nuac hazéc hécnanéj nogicbu niñac. ³ Guac kichihí wananzu imi enej gamu qequeiguc ménda onopocgic emmu, néj hénia qahac ikoc waj énécmianzu imi enej gamu qeque mihicjimu. ⁴ Yawe, guac hénaga nézéna hémba. Guac hénia imi nézéna ku némbésémaj. ⁵ Guac ac hélanéj ni ku némma zéqindinj néna. Gi imi nuac anjéj titiac Anutu, imuac ni kaiwe herec guac ewa kewu wamma kecza.

⁶ Yawe, guac wésé nininj zéma goi héihéiga hegéjyecac hegénzac imuac niñqeliwésémaj. ⁷ Yawe,

komocnawac késpedes zéma haka biria ménda niñqelina. Guac goi héihéiiguc ni niñqeli némma ewa hiagawac niñac niñnémbésémaj. ⁸ Yawe imi hiabia zéma solarj, imuac inéj eneya hénia acnéj késpedes ic ku énécmianzac.

⁹ Inéj gum bénzénzénj ic imi wagicma hénia solarjaiguc kenanzac. Wanju gum bénzénzénj ic imi eneya hénia kumianzac.

¹⁰ Sésépac ac zéma héipuc ac niñtohoanzu ionac muru imi Yaweac hénia imi moczoj goi héihéi zéma haka héla wananzac.

¹¹ Yawe, nuac késpedes imi kunerj yanda, guac qacga niñac auna.

¹² Mérénéj Yawe bac yandi yandi-iguc eeya héimianzac? Yawenéj ic imuhucyawac hénia imuac me imuac anjéj timacac hezac imuac kumimac. ¹³ Iwac kekec unajanénéj luaeguc kecmac. Wanju qelihéra ienenj baec mératéc memu.

¹⁴ Yaweac ala kekecnéj eeya héimianzu ionac muru he énécmimac. Inéj sisipac acya énézéyu nimmu. ¹⁵ Nuac kicnanéj susucnec Yaweac hiwa enanzac.

Imuac niñac, inéj ufc igucnec nuac hénana hetecgé némmac.

¹⁶ Ni nenacnec niñgumbi niñguj wamma kecba zérabéra mihicji néngic kecanzua. Liliñgéma ewa hia niñ némbésémaj. ¹⁷ Nuac ewa qerinaiguc niñyéwéc sasala henénzac. Yéwécna igucnec metecgé néjna. ¹⁸ Nuac yéwécna zéma zérabéra imi hémma nuac késpedesicna moczoj auna qahac wajju.

¹⁹ Nuac hazéchécna inicna, zanjégina imi sasala, wajju nuac mézé titi kunerj yanda wananzu. ²⁰ Nuac kekec unajana héngalej wamma anjéjna tiwésémaj. Ni néngacma guac muru hazua. Méra néna gamu qeque mihicji némbu niñac. ²¹ Ni ewa qerina moczojnec niñtoho wanjénanzua.

Imuac gi hakaga solanja zéma dindiñanérj ni osonénna.

²² Anutu, Israel zérabéra hénia hénia imuacnec boñhérégina meénécmina.

26

Zésolanji mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni hakana solananec wananzua. Wanju kenqe haqe qahac Yaweac héima kecanzua. Imuac Yawe néngési wambésémanj. ² Yawe ni nénsosolima batucgé némma nuac ewa qerina zéma nuac ewa siñna mesolanji néñna. ³ Guac goi héihéiganérj nuac wésénaiguc hezac ni guac haka héla imuac méndacma kenja wammanj. ⁴ Ic gorosonja iniguc ménda tacyac wananzua. Wanju ic diwi qiwiliña iniguc momacnec kenja ménda wammanj. ⁵ Ni kaižiliwenj ic ionac azoazoro imuac mézétiti wamma ic biria iniguc momacnec tacyac ménda wammanj.

⁶ Yawe ni késpedesicna qahac, imuac mérana zuacma* guac zaki téréyaiguc kereñ haré wammanj. ⁷ Ewa hia ac zéhicñima guac haka welic welicgia imi zéau énécmimanj. ⁸ Yawe ni guac tacyacwac ama zéma ocmuñj téréya guac edamugaguc imuac qerinanérj wammianzua. ⁹ Nuac kekec uñana imi késpedesic ic iniguc, waju nuac kekecna imi sac naec ic iniguc momacnec ménda metocgéna. ¹⁰ Ionac méraginaiguc imi iwawai zéragucnéñ heyu méra héiginaiguc imi ikociguc boñhéré wawanawac iwawainérj sécgéma hezac. ¹¹ Néñ nenaoc solananec hakana wamma kecanj imuac ni boñ héréna menémma ewa hia niñnéna.

¹² Ni hénana baec kondonjaiguc tima nanzua.* Hénaoriñ ionac sugginaiguc Yawe zéhiaru mimanj.

27

Ewa déñ wamma Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac asac mararanj, nuac anğérj titi miñina, ni mérac zénéñ hirihiri wammanj? Yawe imi kuhanérj kekecnawac saiwa wanéñanzac, ni mérac mia bac yandi yandi wammanj? ² Biria meme ic, hazéc wan némma, héñacna meanzu, ieneñ nuac séwi busuna newiñ zé hagic, hama tisuqisura wamma maunudarec. ³ Téñginj ic tuñagucnéñ yaré wan némbiñ zé arengéma lelecgémuiguc kileñ nuac qerinanérj bac yandi yandi ménda wammac. Yaré hicñj némmaciguc kileñ niñkinzéngéma kecanj.

⁴ Ni Anutunérj yomuhuc wan némmac niñac qesimiyi imuac wamma kecanj. Inérj niñu sécgéyu ni ménda humumanec Yaweac ocmuñj téréyaiguc emma kecma Yaweac hénia héñsorocya imuac kic hihi wamma ocmuñj téréyaiguc qerinanérj iwac wamma kecanj.

⁵ Yawenérj zérabéra naléiguc eneya haliiguc ni sasanjanec néngalenj wannémma hali imuac sanji sanjiiguc ni musanğé némmac. Wanju kecma zamanziñ yanda qahaiguc ou meyac néñu nammanj. ⁶ Inérj deguc nuac orucna meyac néñu* ni hazéchécna lelecgé néñzu imi moczonj onogicma ou emmanj. Wanju ni hali téréya imuaru ewa hiawac hériañ wamma hofac omima legic héima Yawe mepésimanj.

* 26:6: Mat 27:24, Hén 21:6 * 26:12: Baec luaeyaguc. * 27:6: Edamuna mihicñj néñu.

7 Yawe, ni ac ewanaguc qacba niñnemma ewa biric wañ nemma acna melej némbésémañ. 8 Ini nuac kic tanecnawac wamma kic hihi wammu zéneć imuac mia ni guac kic tanecgawac wamma kic hihi wanżua. 9 Guac kic tanecga imi ménda musañgé nénna. Guac welen qeçe icga qeri biric nimma ménda nesinéna. Gi imi méra néñannecac néñanzañ. Nuac añgéñ titina Anutu ni ménda wainemma kembésémañ. 10 Nuac nenġoc mañġocnéñ wai némbaocnec, Yawenéñ kilen añgéñna timac.

11 Yawe, guac hénaga ku nemma hazéchecna kicgaleñ wannénzu imi inicma hena kondonaguc hezac imuaru ni nuagicma kembésémañ. 12 Héipuc ic ikora zéma ac biria loñanżu imi eneñ yacma nuwiñ zé wanżu, imuac nuac kekec uñana imi hazéchecna ionac méraginaiguc ménda opocna. 13 Ni Yaweac haihaka hiabiawac hémmañ zéma ninzéggyiaguc deguc ic kekecginaguc ionac baeciguc kecżua.

14 Gi imi Yaweac ewa kewu wambésémañ. Kucgaguc wamma zénéñ hirihiri qahac Yaweac ewa kewu wambésémañ.

28

Méra mimiawac zéwelerec.

1 (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guac qacma guruzua. Nuac zamanżiñ ġi gezacga ménda hézicgéna. Acga qaiyu kecbésémañiguc ni imi kic suañiguc hiġacbi niñac. 2 Ni guac ocmuñ téreyawac qeria météré qeġeya imuac melemma mérana meemma zéwelecma guruwa nuac zésiacna niñnéna.

3 Ic biria zéma haka biria wañanżu iniguc ni momacnec ménda hérénemma gilina. Ieneñ imi ama momachéra

luae ac énézemaġuc ewa qeriginaguc imi niniñ biria donġégic heanzać. 4 Ionac silic séc wawañ meme biriawac séc tasia melej énéćmina. Méraginanéñ wañġic séc tasia memuac hezac séc melej énéćmiwésémañ. 5 Ieneñ imi ai Yawenéñ meyec imi zéma mérianéñ meyec imuac niñġic ménda eñanzać, imuac niñac Yawenéñ mebirini énéćmima muñġuc ménda meycagé énéćmimac.

6 Zéwelecna niñnéñzac imuac niñac Yawe imi mepésimimañ. 7 Yawe imi nuac kuc zéma nuac saiwa, ewa qerinanéñ iwac niñkinzégñ wamba méra néñzac. Imuac ewa qerinanéñ séġiséggi kunenñ yanda nimma legicnanéñ i mepésimizua.

8 Yawe imi haléćnéñ météré énéćmimia ionac kucġina zéma añgéñ titiac neuñ kiropo wanżac. 9 O, ic embachécga añġéġgina tiénéćmina, guac mératéc buñaga mozoc ac wañ énéćmina. Geñ rama galeñ wañ énéćmima hémbénaña énépésima kecbésémañ.

29

Yaweac kuc yanda.

1 (Dawidiac legic zéra.) Kucginaguc ini qac buña zéma kuc buña imi Yaweac melejmiġic iwac buña wañu. 2 Edamu asaha qac buñayawac séha mihicñi mima séwi usu téreya héima Yawe mepési miġic.

3 Yaweac ewa hétéñ imi doku qahaiguc hićniima hezac. Anutu edamuyaguc inéñ parandañ mihicñianzac imuac Yawe imi doku yanda qahaiguc keczac. 4 Yaweac ewa hétéñ imi kuhaguc. Yaweac ewa hétéñ imi kuc eeyaguc. 5 Yaweac ewa hétéñ iminéñ yéménzéc ic kuanzac. Yawenéñ Lebanon yéménzéc ic

kuyu maanzac. ⁶ Inéj waŋu Lebanon* imi haséj burumakao merawa tanec técgéyu Sirion† imi burumakao sac qelia tanec técgézac.

⁷ Yaweac ewa hétérnénj waŋu geric bélaŋa téma maanzac. ⁸ Yaweac ewa héténj iminénj waŋu baec kisanénj hirianzac. Inéj waŋu Kadesi baec kérékérasianénj hirizac. ⁹ Yaweac ewa hétérnénj waŋu dia yaŋnénj aurima aži kiyu merac alia mezac. Waŋu ic zuŋ imi hetecgéyu katanec waŋanzac. Imuac ocmuŋ téréyaiguc haka imi moczoŋnénj edamuyaguc! zémizu.

¹⁰ Yawenénj doku qaŋŋ luyu imuaru tatacya késa tarec. Waŋu Yawenénj tetecgia qahac ic kewu wamma kecma. ¹¹ Yawenénj ic embachéra kuha qeénécmianzac. Yawenénj ic embachéra luaeac mériaŋa énécmianzac.

30

Hafi humuc igucnec yacma ewa hia ac zéyec.

¹ (Dawidiac legic, ocmuŋ téréya qelia Anutuac buŋa qemima legic yomi héiyec.) Yawe geŋ mia meyac néna hazéchécna ienenj nuac niŋ ségiségi wammuc séc qahac waŋec. Imuac gi meyacgézua. ² Yawe Anutu ni guac qachéliwa mehianu nénnec. ³ Yawe geŋ mia kecec uŋana késa héréma humuc igucnec meqeli néna ni kicsuanjiguc ménda hiŋgari.

⁴ Miŋ Kewuac météré énécmimia imi Yawe mepésimigic. Qara téréyawac ewa hia ac zému. ⁵ Qeri biria imi nalé hotoŋadac heheya, néj ewa hiyawac buŋa imi kecec-nawac séc henémmac. Siŋiyaiguc zésiacténj hama hemac, néj ama gianjiyu ségiséginénj hama hemac.

⁶ Méŋac méj ménda osianj nalé imuaru ni hémbénaŋa qeken qeha ménda wammaŋ zéyi. ⁷ Yawenénj ewa hiawac nuac baec boŋa meyacgéyu seligima naŋec, néj kic tanera musaŋgéyu ni niŋyéwériyi.

⁸ Yawe ni guac qacma zéwelecma yomuhuc zéyi; ⁹ kic suaŋiguc hiŋgacmaŋiguc sacnanénj némaciguc naŋgé némmac. Dimuhuciguc seitotoŋ wawaŋanénj gi mepésigemma guac ac héla imi zéau énécmimac. ¹⁰ Yawe acna niŋnémma ewa hia niŋnémbésémaŋ. Yawe nuac héipuc icna waŋ némbésémaŋ imuhuc ézéyi.

¹¹ Geŋ mia nuac soŋoŋac zésiacta meleŋna legic hiri-hiri waŋu soŋoŋac séwi usu hetecgéma ségiségiac rikua menéŋanzaŋ. ¹² Imi mia acna ménda qaiyu nuac kecec uŋananénj gi mepési gémmaŋ niŋac imuhuc waŋ néŋanzaŋ. Yawe nuac Anutu ni nalé tetecgia qahac ewa hia ac zégemmaŋ.

31

Zérabéra naléiguc zéwelec wammiyec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ni néŋgacma guac muru hazua. Guac hia-ganénj ni metecgé néna gamuna méndagucnec nimmaŋ. ² Nuac gezac qema kéréatnac népésina. Nuac wamma hoc baŋec kuhaguc zéma demin seli aŋgéh tinénéna wambésémaŋ.

³ Gi imi nuac zamanziŋ zéma demin seli baec boŋaiguc tatara, guac qacga niŋac ni nuagicma kemma hénana qindinji néna. ⁴ Népésiwiŋ zé sasaŋgiaiguc uŋic haigic hezac imuacnec héré némbésémaŋ. Gi imi nuac hoc

* 29:6: Lebanon imi Galilaia doku téfaraiguc hénni baec waŋoŋa Not iguc nanzac. † 29:6: Herimon baec boŋawac qara méj, Lebanon baec boŋaiguc hénni kaiwe éré éréyaiguc nanzac.

banec. ⁵ Ni nuac qeri ujana guac méragaic haizua. Haka hélawac Anutu gi boŋ héréna menec.

⁶ Ni imi iwawai enomia ikora mepésianzu imi onac mézéna tianzac. Ni Yaweac muru héima nananzua. ^{7 (7a)} Geŋ nuac yéwécna héntegicma kekec ujana zérabéraiguc keczac imi nimmizaŋ. Imuac guac goi héihéigawac qeriaiguc ewa hia nimma ségiségi wammaŋ. ⁸ Imuhuc wamma hazéchécna ionac méraiguc ménda wainémma nuac hénana baec kawé qeqeya yandaiguc nopoczai. ^(7b) Imuac niŋac ni guac goi héihéiiguc ewa hia nimma ségiségi wananzua.

⁹ Yawe nuac zérabéra niŋac wamma ewa hia niŋnémbésémaŋ. Ni imi niŋ yéwécna niŋac kicna zéma kekec ujana zéma séwinanéŋ méiméiya wanzac. ¹⁰ Kekecna imi ewa biriciguc sohoanzac. Yawuŋna imi zésilacguc hama kenzac. Képésicna niŋac nibiriwa séwinawac kuha imi mayu, sicna imi lokolima kenzac.

¹¹ Hazéchécna ieneŋ zédesi waŋnéŋanzu, waŋu ama momachécna imi eneŋ acguc ogicma imuhuc waŋnéŋanzu. Alahécna eneŋ néŋqacgéma keŋanzu. Waŋu ic tosarai imi hénaiguc mihicŋi némma néŋgacanzu. ¹² Ni imi humuc ic ésécnec eluŋ unudaczac. Waŋu ni kewuc nomuŋ tétéya ésécnec, ewa qerigananéŋ ménda niŋnéŋzu. ¹³ Ic tuŋagucnéŋ zébiri néŋgic niŋanzua. Ieneŋ lelecgé némma tericgé néŋzu. Ieneŋ hazéc waŋ némma zéeminŋ wamma kekec ujana nuagicbiŋ zé niŋareŋgézu.

¹⁴ Néŋ ni imi Yawe guac muru héima namma gi imi nuac Anutu zéanzua. ¹⁵ Naléna imi méragaic hezac. Hazéchécna zéma nunesi wananzu ionac méragina igucnec kératacnec népésina. ¹⁶ Guac

kic tanecga asahagucnéŋ welen qeŋe icga ni némma guac goi héihéiganéŋ angéŋna tina.

¹⁷ Yawe, ni guruzua, gamuiguc ménda nopocma, ic biria ionac gamu qeŋe mihicŋi énécmima kic suaŋiguc onopocna acgina qaimac. ¹⁸ Séwi eneŋ ac zéma ac zéragucnéŋ ic solanŋ unuanzu ionac kua taségina ikora imi hézicgéna acgina qaimac.

¹⁹ Guac bac yandi yandi wamma kecanzu ionac niŋac sese qauqau haina emma hezac imi yei kuneŋ yanda wanzac. Ewa hiawac buŋa imi guac néŋgacma haanzu ionac niŋ wamma sasala haina hezac. ²⁰ Geŋ ic imuhucya guac saŋgi saŋgiiguc musaŋgé énécmima, ic onac manam batucac ai areŋgéic hezac imuacnec metecgé énécmima, guac halliiguc musaŋgé énécmima, ic biria ionac zéhésiginawac qiziziŋgéma keczu.

²¹ Yawe zéhiaru mimia waŋu. Inéŋ ama areŋa demŋ seliaguc imuhucgeŋ goi héihéiya welic welicgia nézéyu héŋi. ²² Ni aurima guac wéségaiguc elicgé nénéŋa wanzua zéyi, néŋ guac qachéhéliwa nuac zéwelecnai selia imuac hétéŋa niŋnec.

²³ Ic embac météré énécmima ini moczoŋ Yawe siŋa niŋmigic. Yawenéŋ ic hakagina héla imi inicgaleŋ waŋ énécmima, séwi eneŋ ic imi bakia yéwéria melen énécmimac. ²⁴ Yaweac mambéc kekec ini zénéŋ hirihiri qahac seligima nammu.

32

Képésic waiwaiac ségiségi.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Héna ac logiyu aumima kápésicya hoturu mimia waŋu ségiségiyaguc wammac. ² Qeri uŋaiguc ikoc ménda heyu Yawenéŋ kápésiraguc ménda zémiyu imi ségiségiyaguc wammac.

³ Ni kápésicna ménda lomma zeauyi nalé imuaru kaiwe herec héisilac wamba sicnanéj lokolijec. ⁴ Hénia imi yomuhuc; Guac méraganéj sijnj kaiwe helanji nénu kaiwe geriwanéj zeriru iwawai moczoj zicgéanzac ésécnec nuac sépécna imi zicgédarec. (Ohec)

⁵ Wañu ni kápésicna Yaweac muru zéaumañ zéma nuac kápésicna zéma hakana biria ménda musangéma auwa geñ imi kápésicnaguc zénénéja imuacnec metecgé nénec. (Ohec)

⁶ Imuac niñac, Anutu eeya héimima kecanzu imi wai énécmima, gi mihicnj géngéja wammac nalé imuaru gi zéwelec wañgémму. Imuhuc wañgic doku qaoñ érémac imi ionac hia ménda emma énépésimac. ⁷ Gi imi nuac sanji sanjina, zérabéraiguc ni néngalen wañ némma, angéñ titiac hériañ legicnéj ni lelecgé néñanzañ. (Ohec)

⁸ Ni imi gi imuhucgeñ me imuhucgeñ kemmañ zé niñna hénia imi gézéwa hémbésémañ. Wañu géñsosolima zéqindijnj gémmañ. ⁹ Ini imi becosic kunéj me komora niniñgina qahac imuhucya ésécnec ménda wammu. Ienej imi kuaginaiguc pinzuj zéma déménginaiguc hésanéj koro qaté ménda énécmigic imi hosucginaiguc ménda haanzu.

¹⁰ Ic biria ionac imi ewa biric sasala hicñj énécmimac, néj Yawe niñkinzénj wammianzu ionac imi goi héihéiya lelecgé énécmimac. ¹¹ Ic solañja ini Yaweac ségiségi wamma zézé ségiségi wammu. Ewa qeri dindinañec kecanzu ini moczoj ségiségi wamma hériañ haimu.

¹ Ic solañja ini Yaweac niñac zézé ségiségi wammu. Mepé qepésiac legic imi ic solañja ionac buñja sécya. ² Gita zéma kulele hénia sasalanéj Yawe ewa hia wammima mepési mimu. ³ Legic qelianéj héimima ségiségiac ewa hétérnéj hiabianec mezericma héimimu.

⁴ Yaweac ackuazéc imi solañ dindina, wañu iwac haka silic imi moczoj hélacnec. ⁵ Inéj haka solañja zéma haka dindinañac sijn niñanzañ. Imuac baec séc Yaweac goi héihéianéj sécgéma hezac.

⁶ Yaweac ackuazécnéj kurumeña kurumeña mihicñijec. Iwawai sécgéma hezac imi moczoj kuaya wéséséyanéj mihicñidarec. ⁷ Inéj konduj doku qauqau haiyu enu doku hiñgac hiñgara imi hofi yandaiguc haiyu heanzac. ⁸ Baec séc ic embac Yaweac bac yandi yandi wañgic. Baera baera miñina ini eeya héi mimu. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Iwawai imi moczoj inéj zéyu hicñidarec. Wañu inéj zéseliyu seligima nandarec.

¹⁰ Yawenéj baera baera ionac niniñ areñgia imi nélicgéyu nenesic wandaczac. Wañu hicñisai hénia hénia ionac niniñ hiñgac hiñgara imi melenu enomia wandaczac. ¹¹ Yawenéj niniña niñareñgéyu hehe seli nañselianzac. Iwac niniña hiñgac hiñgaranéj hicñisaiya hicñisaiya emma hema kecmac. ¹² Yaweac neñañ Anutu zémima angéñ tigic Anutuac ic embac buñja zéénécmiyu keczu imi enéñ ségiségi ginaguc. ¹³ Yawenéj kurumeñiguc ninicosolima baec ic moczoj ninicanzac. ¹⁴ Tacyac wañanzañ ama duña imuacnec mia baec séc tacyachéra imi moczoj kiwa hiyu mayu ninicanzac. ¹⁵ Inéj mia ic séc ionac ewa qerigina héniagina

33

Anutu imi hiabia.

meyacgema wawan memegina héjnsosolianzac.

¹⁶ Ic kewu méñac aňgéh timimia imi téňgiň ichéra sasala ionac muru ménda hezac. Ic kawali méñac aňgéh timimia imi acguc eñeya kuha kuneh yanda imuaru ménda hezac. ¹⁷ Kekecnina imi becosic me kuc yandanéh ménda aňgéh tiwiñac séc. ¹⁸ Ninzu, Yawe imi eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wañanzu imi onac inicgaleñ wañ énécmianzac. ¹⁹ Imuhuc wamma ionac kekec uña imi humuc igucnec metecgé énécmima béti naléiguc méra énécmiyu kekecginaguc kecanzu.

²⁰ Kekec uñaninanéh Yaweac kic hihi wañanzin. Inéh mia neñah héipuc ic zéma saiwanina wañzac. ²¹ Ewa qerininanéh iwac ségiségi wamma iwac qac téréyawac héima nañanzin imuac mia imuhuc wañ énécmianzac. ²² Yawe, guac mambéc wañanzin nalé sura imuac séc guac goi héihéiga qacninaiguc hemac.

34

Réwéri metecgémiyu Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidinéh ic kewu Aw-imelekac wésiaiguc ic moroha tanec haka wañu nesimigic mayec nalé imuaru legic yomi oyec.) Ni Yawe nalé séc mepési mimañ. Mepé qepésiya imi nuac kuaiguc susucnec hemac. ² Nuac kekec uñananéh Yaweac niñac zézé ségiségi ac wammañ. Maqeqeya ieneñ nimma ségiségi wammu. ³ Niguc momacnec Yawe imi kuneh yanda kuneh zéni. Neñawu iwac qac buñaya meyacmini.

⁴ Ni Yawe zéwelecmiwa niñnémma zénéñ hirihirina hénia hénia igucnec metecgé néñec. ⁵ Ieneñ iwac niñkumuma kecma asac mararañ séwi usu ésécnec héiéncmimia wañec. Ionac kic tanecgina imi

hémbénaña gamuyaguc ménda wammac. ⁶ Kekec uña maqeqeya imuhucyanéh qac héhéli Yawenéh nimmima zérabéra hénia hénia imuacnec aňgéhña tiyec.

⁷ Yaweac kua meme uñanéh Miñ Kewuac eeya héimianzu imi onac lelecgé énécmima tacyac wamma aňgéh tiénécmianzac. ⁸ Ini imi Yawe imi hiabia wañzac imi batucgéma siña niñgic. Néngacma iwac muru kemma kecanzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc.

⁹ Météré énécmimia ini Yawe eeya héimigic. Ninzu! I eeya héimianzu imi eneñ sécgé énécmiyu iwawai méñac mēñ niñac ménda wammu. ¹⁰ Laion sac qelinéh yaka niñ humuwacnec, néñ Yaweac wamma kecanzu imi eneñ buña hiabia hénia hénia he énécmiyu ménda hocmu.

¹¹ Nambérac ini hama gezac gema nimmu. Yawe eeya dimuhuc héimimu imuac hénia ku énécmimañ. ¹² Méréneh kekecac niñ kumuma yawuñ sasala kecma mériañ mihicñimañ zé wañzac? ¹³ Gi imi guac ezelañgawac neuñ héiamuma kua tasianéh ac biria ménda zéna. ¹⁴ Haka biria gilina keru, haka hiawac wamma mema, luaeac wamma nesimiwésémañ.

¹⁵ Yaweac kiwanéh ic solañawac hiyu keñanzac. Wañu ic imuhucya ionac qac héhéliginawac gezac qeanzac. ¹⁶ Yaweac kic tanera imi kaižiliweñ wañanzu imi onac musuqeqe wañ énécmima ionac eluñ unudacmac niñac baeciguc metecgé énécmimañ zé niñanzac. ¹⁷ Qac héhélima zéwelecmanzu imi onac niñénécmima zérabéra hénia hénia igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁸ Yawe imi ewa biri wañkeczu ionac hosucgé énécmima ewa qerigina meleñ énécmianzac. Wañu ewa qerigina

qéséñu howuc howuc* wanzac imi anğéñgina tiénéc mianzac.

¹⁹ Ic solañanéh zérabéra sasala mihicñimacac hezac, néñ Yawenéh zérabéra séc metecgé mianzac.

²⁰ Sicya imi moczoñ galeñgéyu méné méndá zéñgémac.

²¹ Birianéh ic biria qeyu humumac. Wanju ic solañawac mézétiti wammianzu imi kápésic ginaguc zéénéc mímá. ²² Yawenéh welen qeqehéra ionac kekec uña imi moczoñ bonhérégina meénéc mímá. Néñgacma iwac muru keñanžu imi onac imi kápésic ginaguc ménda zéénéc mímá.

35

Anğéña timac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe, niguc tohalic wanžu iniguc tohalic wamma, niguc euqeçe wanžu iniguc euqeçe wambésémañ.

² Saiwa yanda zéma asamañ késama yacma méra némbésémañ.

³ Luac héréma nesinénžu imi onac hénagina hézicgéna. Nuac kekec uñanawac zéma Neñ guac anğéh titi miñina. zénénna.

⁴ Nuac kekec uñanawac hochoc ai mezu imi onac gamu qeçe mihicñi énécmína. Mebiri némbiñ zé wanžu imi nesi énécmína andé andé kemma gamunéh unu humudacmac. ⁵ Kua memé uñahécga énézéna ieneñ luhucnéñ goc mihilañgéyu keñanzac éséc nec mihilañgé énécmiyu kendacmu.

⁶ Hénaginaiguc siñi zéma susurac mihicñi énécmíma kua memé uñaga ézéna nesi énécmímá.

⁷ Ieneñ héniana qahaciguc ni népésiwiñ zé baec séséñiguc uñic musañgé haima héniana qahaciguc kekec uñana mebirí némbiñ zé baec séséñ éséma lekiñ himicanžu. ⁸ Zéna élanzañ nec humucnéñ hicñi énécmímá. Uñic

musañgégic hezac imuaru eñac eñgic énépésiyu humucac buña hiñgacdacmu.

⁹ Nuac kekec uñananéh Yaweac ségiségi wammá. Iwac anğéh titi niñac zézé ségiségi wammá.

¹⁰ Nuac sicna moczoñ yomuhuc zému; Méréneh Yaweac séc wammá? Inéh maqeqeya imi kucginaguc helanzi énécmianžu ionac méragina iguc nec metecgé énécmianzac. Wanju maqeqeya imi iwawaigina onagicanžu ionac murunec metecgé énécmianzac.

¹¹ Héipuc ic ikoranéh yacma haka ni ménda nininawac qesinénžu. ¹² Hakana hiawac haka birianéh melenéñgic, kekec uñananéh niñgumbi niñgun kecza. ¹³ Ni imi ieneñ hafi iniyu hegic ewa biricac séwi usu héima nene ziki kecma kekec uñana helanzi amuyi, néñ zéwelecnanéh eñ liliñgéma hayu tétécgézua.

¹⁴ Nuac alana zénimma dac muna wañ énécmianzua éséc nec wañ énécmiyi. Wanju neñgocnawac siari éséc nec ionac wamma sicgéma siari.

¹⁵ Wanju ni zérabéra mihicñima kecha ieneñ ségiségi wamma azorogic. Wanju kaižiliwené ic ni ménda nimmianzua imi eneñ sasanğiaiguc tocgéma susuc nec nunesi néñanžu. ¹⁶ Wanju ieneñ ségiségi ariaciguc azoroma zébiri qébiri wañanžu éséc nec nuac niñac zécgina ki zéñgéanžu.

¹⁷ Miñ kewu, nalé dahecac séc eñ inicma kecbésémañ? Nuac kekec uñana imi kisikiyoñ ic ionac murunec metecgéna. Momacguc sac henénéña imi laion imuhucya ionac murunec metecgé némbésémañ. ¹⁸ Ni hénaoñ sugginaiguc mepésigemma, ic embac tuña tuña sugginaiguc gi mepésigemmañ.

* 34:18: Yer 23:29

19 Ménda wai énécmína, nuac hazéhcéna ienej sicsaoc nuac niñac ségiségi wambu niñac. Hazéc wañnéñanžu ienej héniana qahaciguc kic hoc menémma zébiri némbu niñac. ²⁰ Ienej imi luaeac ac ménda zéma baeciguc bénzéh kecanžu imi onac ac ikocnéj yéwéri mihicñi énécmianžu. ²¹ Wañu ienej kuagina kunerj yanda añgéma nuac zédesima ahaec, ahaec, kicnéj héipuc wamma héndacziñ. zézu.

²² Yawe, geñ mia haka imi héndaczan imuac acga qaiyunec ménda kecbésémañ. Wañu lakec ménda kecbésémañ. ²³ Nuac Anutu, Miñ Kewuna gau igucnec hetecgéma yacma nuac acna zégési wambésémañ. ²⁴ Yawe, nuac Anutu, guac haka solañaguc zégési néñna. Ienej nuac niñac ségiségi ménda wammu. ²⁵ Ménda wai énécmína, ewa qeriginanéj ahaec ewa siñnina* séc hicñizac, ic imi qécgé miziñ. zéwu niñac.

²⁶ Zéna yéwécna niñac ségiségi wañanžu ienej gamu qeçe mi-hicñima gamu mamasuñ kunerj yanda nimmu. Wañu nuac muru séwi enej wañanžu imi onac gamunéh qacginaiguc endacmac.

²⁷ Nuac solañ dindinawac niñgic sécgéanzac ionac imi zéna ségiségi wamma qacma ewa hia nimmu. Welenqeçe icya luaeiguc keru ségiségi wañanzac Yawe imi kunerj yanda! zéma nalé séc ézému. ²⁸ Ni ezelañnanéh kaiwe herec guac haka solañ zénimma kaiwe herec gi mepési gémmañ.

36

Baec ic ionac biriagina zéma Anutuac hiaya.

¹ (Legic galenawac; Yaweac welenqeçe ic Dawidiac legic

zéra.) Ic biria ionac héniaquina biriawac niñtegic qñtegic ac ménj ewa qerinaiguc yomuhuc hicñizac; Iwac kiwaiguc Anutuac bac yandi yandi ménj ménda hezac.

² Inéh séwi enej wamma eneya kápésicyawac zéma ménjénj ménj mewininimac me mézia timacac séc qahac zéanzac imuac mia.

³ Kuayawac ac imi kápésicyaguc zéma ikocyaguc. Inéh niñtegic qñtegicya zéma haka hia imi waiyu tecgéyec. ⁴ Inéh hehe tataciguc hema biria niñarenjéma eneya hena biriaiguc opocamuma haka biriawac mézétiti qahac kecanzac.

⁵ Yawe, goi héihéiga kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka héra iminéj ou hosusu iguc sécgéma hezac. ⁶ Solañga imi Anutuac baec boña ésécnec. Guac zégésigésinéj kondunj ésécnec. Yawe geñ imi ic embac zéma yañ momacnec ninicgaleñ wañ nénécmianzanj.*

⁷ Anutu guac goi héihéiganéh yei eeyaguc yanda wanzac. Baec ic moczonj guac qeñganja amiayaiguc néñgacma sanñianžu.

⁸ Ienej imi guac amaiguc iwawai kindindinja hezac imi nezéléléh wamma, ségiségiac doku téfara igucnec gumu énécmína neanžu. ⁹ Kecec dokuac kiwanéh guac muru hezac. Guac asac mararanjiguc asaha hémbiñ.

¹⁰ Gi niñgéñanžu ionac muru goi héihéi susucnec wañ énécmíma ewa solañ kecanžu ionac guac solañga imuhucyanec mihicñi énécmína. ¹¹ Séwi enej ic ionac hena tawéginanéj nesinémbac niñac. Galenjé néñna ic biriawac méraginanéh nesinémbac niñac.

¹² Kaiziliweñ wañanžu imi enej imuaru maunuyec. Ienej mama hema muñguc yacmuac séc qahac wammac.

* 35:25: Hebiraio aciguc; kecec unjanina. ✱ 36:6: Yon 4:11

37

Minj Kewuac muru kemma sangimu.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Haka biria wañanzu ionac niñac qeri geric hélendañ nec ménda wamma kápésic wañanzu imi onac nim-bupuc ménda wambésémañ. ² Ieneñ imi qézézac éséc nec focdac qeriru qasima mamu. Wañu zuazua éséc nec méima humumu.

³ Yaweac muru héima namma haka hiabia wambésémañ. Baeciguc kecma iwac haka héla imi nene éséc nec nema kecbésémañ.

⁴ Yaweac ségiségi wamma kecbésémañ. Inéñ guac ewa sinjawac héla mihicñigémmac.

⁵ Guac kekecgawa hénaya imi Yaweac muru haimina. Iwac muru héima nanna, inéñ wamma medacmac. ⁶ Inéñ wañgérju, guac solanğa imi asac mararañ éséc nec, guac hakaga solanğa imi melenju kaiwe wenzoronjiguc kaiwe asaha éséc nec wammac.

⁷ Yaweac wéséyaiguc bénzéh nec mambéc kecbésémañ. Ic birianéñ hén a qéréngé mimia wañu ai areñ biria meseliyu kindindaña yaru hémma qeri biric hélendañ nec ménda wambésémañ. ⁸ Qeri geric waima qeri biric gilina kenju. Zénasiñ menasiñ ménda wanna. Haka imuhucya imi haka biria mihicñimac. ⁹ Haka biria wañanzu imi eneñ qericénécmiyu qahac wandacmu, néñ Yaweac mambéc kecanzu imi eneñ baec késamu.

¹⁰ Ic biria imi hotonjadac kecma tecgéma qahac wandacgic imuaru hocma hocbipiwésémañ. ¹¹ Wañu gum bénzénzéh ic imi baec késamu. Wañu ewa momac hakanéñ sécgé énécmiyu ségiségi wamma kecmu.

¹² Ic birianéñ ic hiabia qemañ zé niñareñ wamma kic hiyu iwac muru kenju zéra kizéngéanzac. ¹³ Minj Kewunéñ ic

imuhucyawac naléya hosucgéyu héntegiczac imuac niñac zédesi wammianzac. ¹⁴ Ic birianéñ maqeqeya zéma iwawai niñac hocanzu imi eneñ maunumac niñac zéma ic dindinaneñ kenğa wañanzu imi unuhumumañ zé souya héréma tewiya awianzac. ¹⁵ Néñ sou iminéñ eñeya wéiwécya nézéhégmac. Wañu tewi imi zéhégdaccmac. ¹⁶⁻¹⁷ Ic biriawac méria imi zéhégmac, néñ ic hiabia imi Yawenéñ kés a seligimimac.

Imuac niñac ic solanjawac iwawai komodianéñ ic biria sasala ionac iwawai kunen yanda imi ogicanzac.

¹⁸ Yawenéñ ic kápésicya qahac iwac kekec naléya imi moczon nindaru hezac. Iwac mératéc ai buña imi heheseli hema emma kecmac. ¹⁹ Ic imuhucya ieneñ imi zérabéra naléiguc gamugina ménda mihicñima bėti naléiguc acguc iwawai sécgé énécmiyu kecmu.

²⁰ Ic biria imi birimac. Yaweac hazéchéra imi rama merawawac haléc éséc nec zepépélima hofac qema aucgéma qahac wammac.

²¹ Ic biria imi iwawai mema tasia ménda melenanzu, néñ ic solanğa imi ewa hiawac eñ énécmianzac. ²² Minj Kewuac mérianjinaguc imi eneñ baec késamu. Ic saecginaguc imi qeric énécmigic qahac wammu.

²³ Yawenéñ ic onac tiken tihagina meseligima kekecac hén a imuac ségiségi wañanzac.

²⁴ Ic imuhucya imi Yawenéñ késaseligianzac imuac niñac qonzontonj gémaciguc moczon nec ménda tendinjedaccmac.

²⁵ Ni komocna iguc nec éréma deguc yandanaiguc, ic solanğa andé qema waimimia mén ménda hénjac hénzua. Wañu hémba iwac qelihéra ménéñ mén yaka niñ ménda zéwelec wañec. ²⁶ Ic imuhucya imi kaiwe herec ewa

hiawac enj énécmima haiyu kenj haiyu ha waŋanzac. Imuac qelihéra enenj mériaŋ mihicŋj énécmiyu kecanzu.

²⁷ Haka biria waima haka hiawac wammu. Imuhuc wamma nalé tetcgia qahac kecmu. ²⁸ Yawenénj haka solaŋawac siŋa nimma météré ic imuhuc waŋanzu imi ménda wai énécmimac. Ic imuhucya imi nalé tetcgia qahac inicgaleŋ waŋ énécmimac, néŋ kaiziliweŋ ic ionac qelihéra imi qeric énécmigic qahac wandacmu. ²⁹ Ic solaŋa imi baec késama imuaru hémbénaŋa kecmu.

³⁰ Ic solaŋawac kua imi ac niŋtegic qŋŋtegyaguc zéhicŋjima, ezelaŋanéŋ haka dindŋawac zémac. ³¹ Iwac ewa qeriaiguc imi Anutuac héna acnéŋ heyu kenkej hahaiguc tisuqisurac ménda wammac.

³² Ic biria enenj ic solaŋa unuwŋj zé awima kecanzu. ³³ Yawe imi ic solaŋa ic biriawac mériaiguc ménda waimimac. Waŋu zégésigési naléiguc acguc kápésiraguc ménda zémimac.

³⁴ Yaweac niŋkumuma iwac kekecaç héna imi méndacma kembésémaŋ. Inénj meyac gémma baec buŋa qegéŋu aŋgétiwésémaŋ. Waŋu kaiziliweŋ ic imi birima qahac waŋgic kicganénj hima inícbéémaŋ.

³⁵ Ni ic biriawac kuha hémba ic hésa téŋgŋj téŋgŋj eŋeya baeciguc nanaŋa ésécnec waŋzac, néŋ ³⁶ ic hésa imi élénec humuqai waŋu hocma hocbipiŋi.

³⁷ Néŋ ic solaŋa héŋsosoligic. Ic dindŋa héŋgic. Luae ic imuhucya imi enenj andiaginaguc. ³⁸ Ac qeçe ic ieneŋ momacnec biridacmu. Kaiziliweŋ ic ionac tetcgia imi humu qaiyaguc.

³⁹ Ic solaŋawac aŋgénj titi imi Yaweac muru hezac. Inénj zérabéra naléiguc hoc

baŋec ésécnec wammimac. ⁴⁰ Yawenénj méra énécmima metecgé énécmimac. Ic biria ionac murunec metecgé énécmimac. Ieneŋ imi néŋgacma iwac muru saŋgianzu hénia imuac niŋac imuhuc waŋ énécmianzac.

38

Eŋeya kápésic niŋac ewa biric wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic yomi hofac omiwiŋj zé héiaŋgic.) Yawe, guac qeri biricganénj kápésicna ménda zénénna. Guac qeri gericnéŋ ni ménda zéqindŋi nénnna. ² Guac zakonéŋ nuac séwinaiguc nézéhégéma hiŋgaczac. Guac méraganéŋ selianec helanzi nénzac.

³ Guac qeri biric niŋac séwi busuna solaŋa ménj ménda hezac. Nuac kápésic niŋac nuac sicna imi bénzéhya qahac waŋzac. ⁴ Nuac kápésicnanénj orucnaiguc sécgéma enj hinac yewéria tanec waŋu bisiqaténj wammaŋac séc qahac.

⁵ Nuac wizinanénj houyu wéréŋ biria haizac. Imi mia nuac haka qelaŋa imuac tasia. ⁶ Ni geriwa noyu qoucgéma kaiwe herec ewa biric wamma kecanzua. ⁷ Nuac maréŋnaiguc geriwa sécgénénzac. Waŋu nuac séwina solaŋa ménj ménda hezac. ⁸ Séwina hézézayu humumia tanec waŋzac. Ewa qerina waizalaŋ waŋu zésilac waŋzua.

⁹ Miŋ Kewu nuac niŋ kewu imi moczoŋj guac muru hezac. Nuac zésilacnanénj guac wéségaiguc usuya qahac hezac. ¹⁰ Wéiwécnanénj hélandaŋ yaru kucnanénj mayu qeka meka wamma kicna imi acguc mugu mugumia waŋu asaha qahac waŋzac.

¹¹ Numindŋiga imi nuac séwinaiguc hezac imuac niŋac nuac sorochečna zéma alahécna

lakec kecgic sac taséhécna ini acguc lakec nanzu. ¹² Nuac kekec uñanawac hochoc ai meanzu ieneñ bétac hainénzu. Mebiri némbiñ zé wanzu imi eneñ humumia tericgé némma kaiwe herec andé nuwiñ zé haka biria zéareñgéma keczu.

¹³ Ni gezac héñ ésécnec niñbipima ic ara qahac ésécnec kuana ménda angéma kecanzua. ¹⁴ Ni gezac héñ ésécnec wamma accgina ménda melenanzua.

¹⁵ Yawe ni guac niñkumuma kecanzua. Nuac Miñ Kewu Anutu, gi acna melené némbésémañac hezac. ¹⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni tisuqisurac wamba ieneñ nuac niñac ségiségi wamma séwi eneñ waj némbu niñac.

¹⁷ Ni léklék manumacac heyu niñyéwécnanéñ nalé séc henénzac.

¹⁸ Hénia imi yomuhuc; Ni kápésicna zéauma nuac kápésic niñac ewa biric wañanzua.

¹⁹ Nuac hazéchécna ieneñ kucginaguc kenha wañanzu. Wañu téjésima mézétiti wañnéñanzu ionac zañgégina imi sasala. ²⁰ Wañu haka birianéñ haka hiawac melené énécmianzu imi eneñ ni haka hiawac méndacma kamba hénia imuac niñac mia hazéc wañ néñanzu.

²¹ Yawe gi ménda wainémma kenna. Nuac Anutu lakec ménda kecbésémañ. ²² Focdac qenanagé wañ néna. Miñ Kewu, gi nuac angéñ titina.

39

Niñtegic qin̄tegic mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Neñ yomuhuc zéyi; Ni hakana lolongéma wamma ezelañnanéñ kápésic ménda mihicñimañ. Ic biria ieneñ wésénaiguc nanzu séc kuanaiguc neuné zékalañca haiwa hemac. ² Ni acna qaiyu ac hiabia

acguc ménda zéwa niñ yéwécna imi muñguc yandizac.

³ Nuac ewa qerina geri-waguc wañu qerinanéñ zénimba hiñgacma éséyu qeri biric yaru ezelañnanéñ yomuhuc zézua;

⁴ Yawe, kekecnawac teteçgia zéma nalénawac séha imi nézéna niñasarima nuac kekecna dodow-ima hazac imi niñtegicmañ niñac ku néna. ⁵ Geñ mia nuac naléna imi méra tawé ésécnec mehotonjina nuac kekecnanéñ guac kicgaiguc ménda hezac tanec wanzac. Icyá icya nañselima kecanzu, néñ hofac ésécnec aucgéanzu. (Ohec)

⁶ Hélaçnec, ic neñac neñac imi héla qahac, néñ uña tanec kenha wamma ai enjomawac kenkésa hakésa wamma iwawai mihicñima saméñaguc haini emma hezac, néñ hélaçnec mérénéñ iwawai imi nonagicma késamac imi acguc ménda niñasarima kecanziñ.

⁷ Miñ Kewu ni erac némac iwawai niñac niñkumuma mambéc kecmañ? Nuac niñkumuna imi guacnec hezac.

⁸ Ni kápésicna moczoné imuacnec metecgé némma galenagé néna, ewa soho ic ieneñ zébiri qébiri wañ némbu niñac. ⁹ Wañu Miñ Kewunéñ haka imi wañ nénzac zéma nimma acna qaiyu kuana ménda auanzua.

¹⁰ Guac numindiñi nuac muru hezac imi nuagicma gilina kenju. Méraganéñ nuna ni qeka meka wanzua. ¹¹ Geñ ac zéénécmima ic unu qindiñianzanéñ nalé imuaru iwawaigina eeyaguc imi wañ énécmina gisicnéñ neyu qahac wañanzac ésécnec qahac wanzac. Imuac icya icya imi wésésé ésécnec wanzu. (Ohec)

¹² Yawe nuac zéwelecna niñnémma nuac qacsilaciguc gezac hainéñna. Kic masina maanzac nalé imuaru acga ménda qaimac. Ni imi yandahécna ésécnec ic

kian tanec, ic qan tanec giguc kecua. ¹³ Képésicnawac ménda hénsosolima, hafina mehiaru némma kekecna komocdia dac mehorugina ségiségi nimmaguc humuwa.

40

Méra mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Daw-idiac legic zéra.) Ni Yaweac mambécnéñ mambéc kecha gezac haima zésiaca niñec. ² Inéñ ni baec séséñ biriçiria igucnec hérénéñu éréwa hénana zamanziñ hilañeñiguc nopocma keñkeñ hahana imi meseli néñec. ³ Legic qelia Anutuac mepé qepésiác buña, kuanaiguc haiyu ic embac sasalanéñ némma bac yandi yandi wamma Yaweac muru héima nammu.

⁴ Yaweac héima namma séwi eneñ ic zéma ac ikociguc luken luha wañanzu imi onac kichih ménda wañanzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc. ⁵ Yawe nuac Anutuna, wawañ meme welic welicgia geñ wannec imi sasala. Wañu niñinga nonac niñ wamma niñna hiñgacanzac imi acguc sasala wañu ni olomma zémarjac séc qahac wañzac.

⁶ Geñ mia gezacnaiguc nézéna héiyu yomuhuc niñi; Ni mulumanañ zéma seseac ewa hia ménda nimma hofac oo zéma képésic waiwaiac olémbarñ imuac ménda wañanzua. ⁷ Imuhuc zéna imuaru ni yomuhuc zéyi; Ni hazua, nuac ac ooya imi kiwi limbi limbiñaguc hezac. ⁸ O, nuac Anutu, ni guac ewa siñ niñtohomañ zé ségiségi wañanzua! Imuac guac hena acnéñ nuac ewa qerinaiguc heanzac.

⁹ Ni henaorinñ yandaiguc guac solañ dindiñaga imuac buña suruc ségiségiyaguc imi zéau énécmianzua. Niñzanñ, Yawe ni kua taséna ménda héiwa eñ

heanzac imi gi nindaczanñ. ¹⁰ Ni guac solañga imi nuac ewa qerinaiguc ménda musañgéwa heyec, néñ guac haka hela imi zéma anğéñ titi imi zéau énécmima goi héihéiga zéma hakaga hela imi henaorinñ yandaiguc ménda musañgé énécmianzua.

¹¹ Yawe guac ewa biricga imi ménda hézicgéna susucnec mayu. Wañu goi héihéiga zéma hakaga hela iminéñ ni nalé séc néñgaleñ wañ némbésémañ.

¹² Biriña gelec malec qahac ni lelecgé néñu nuac képésicnanéñ méramma nuaru hayu kic hima gémmañac séc qahac. Képésic imuac zanğégina imi nuac oruc zucna ogicma heyu nuac ewananéñ sohodaczac. ¹³ Yawe ewa biric wañ némma anğéñna tina. Yawe focdac méra némbésémañ.

¹⁴ Nuac kekec uñana mihiçñima mebirí némbinñ zé wanzu imi moczonñ gamu qeçe zéma gamu mamasuñ mihiçñi énécmina. Wañu zéna zérabéra hiçñinéñu ségiségi wanzu imi moczonñ néñgacma kemma gamu qeçe mihiçñimu. ¹⁵ Wañénécmina nuac niñac ahaec zéma desianzu ieneñ enañ gamugina héñteçicma aurimu.

¹⁶ Wañénécmina, guac hochoc wamma mihiçñianzu imi eneñ guac niñac ségiségi wammu. Wañu guac anğéñ titiac qerinéñ wammianzu imi eneñ nalé séc Yawe imi kuneñ yanda kuneñ zému.

¹⁷ Ni imi maçeçeya kecma imuac me imuac hocanzua. Imuac niñac Yawe imi nuac niñnémmac. Gi imi nuac méra nénéñ zéma metec metec miñna. Anutuna, nalé ménda mehorugina.

41

Hafiya mehiaru mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Daw-idiac legic zéra.) Kuc mama wamma kecaŋzu ionac niŋkewu waŋ énécmianzac ic imi zézé ségiségiyaguc, nalé biriaiguc Yawenén hénaya méwéréŋgéyu orima kemmac. ² Yawenén demin memima kekecy galeŋgé miyu baeciguc zézé ségiségiyaguc kecmac. Waŋu hazéc onac ewa sinjiguc* i ménda waimimac. ³ Hafi kiyu heyu Yawenén naŋgémimac, Hehe tataciguc hafiya mehiaru midacmac. ⁴ Waŋu neŋ yomuhuc zéyi; Yawe, ewa hia niŋnénna. ni guac kicgaiguc képésicna mihicŋizua. Nuac kekec uŋana mehiaruna.

⁵ Hazéc hécnanéŋ nuac zébiri némma némac naléiguc ic imi humuyu qara eluŋ nunudacmac zézu. ⁶ Ni némbin zé hama ac gorosonŋa wamma néwéc ewa qeriginaiguc zébiri qébiri niŋtociéma amana igucnec hiŋgacma kemma zésaigic keŋanzac.

⁷ Mézétiti waŋ nénzu ieneŋ moczon nuac andé ac zéma mebiri némbin zé areŋgéma yomuhuc zéanzu; ⁸ Hafi biria késazac imuac ic imi hema muŋguc ménda yacmac. ⁹ Ala sorocna niŋzéŋgé miwa nuac samén momacnec neaŋic i acguc hazéc wannémma sou andianén qéfacgé néjec.

¹⁰ Waŋu Yawe Miŋ Kewuna ni ewa hia niŋnémma hafi igucnec metecgé nénnna bakia melené énécmimaŋ. ¹¹ Hazécnanén hia ménda nogiczac imuac gi nuac ségiségi wanzaŋ imi ni niŋzua. ¹² Ni qerina mesolaŋanima kecha naŋgé némma kecnec. Kumu nénnna wéségaiguc hémbénaŋa nammaŋ.

* 41:2: Hebirairo aciguc; kekec uŋaginawac.

¹³ Miŋ Kewunina, Israelac Anutu hénihénia qahac, tetcgia qahac, mepési mimia wammac, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 2

42

(Legic 42–72)

Anutuac ewa siŋsiŋ wamma kekec.

¹ (Legic galeŋawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra niŋtegic qinŋtegyaguc.) Anutu, dia waŋ déméŋa qaŋgararaŋ qeyu hakhak géma doku téfara niŋac hocanzac ésécnec nuac kekec uŋananén guac ewa ewa waŋanzac. ² Nuac kekec uŋananén Anutu kekec miŋinawac déméŋa kérékérasia wanzac. Ni némac naléiguc kemma Anutu wésiaiguc wininimaŋ. ³ Ic embac eneŋ kaiwe herec nuac ac zénémma guac Anutu imi dimia zéma zézé qesi waŋ néŋgic nuac kic masinéŋ sinji kaiwe nenena éséc waŋanzac.

⁴ Ni becnec nalé téréyawac tacniniŋ kecaŋgic iniguc momacnec keŋha wamma zézé ségiségi wamma mepé qepési legic héima onagicma kemma Anutuac ocmuŋ téréyaiguc onopocani. Waŋu deguc haka silicna imuac niŋqelima ewa biric wamma ewa howucna qocgézua. ⁵ Kekec uŋana, gi némac niŋac niŋméima waizalaŋ nukeczan? Gi imi Anutuac niŋkumu wambésémaŋ. Ni imi iwac aŋgéŋ titiac kic tanera niŋac néwéc i mepésimaŋ.

⁶ Anutuna, kekec uŋananén qerinaiguc niŋméima mayu, ni Yodan baec zéma Herimon zéma Miza baec boŋaiguc gi niŋqeli gémmaŋ. ⁷ Guac konduŋ dokunén qaru konduŋ hiŋgac hiŋgaranén qac héhéli amugic, guac doku renduŋanéŋ zéma doku tembonŋa limbima hama hoturu nénzac.

8 Kaiweiguc Yawenérj goi héihéiya waŋ némma sinjyaiguc legicnéj nuac muru henénju, kekecnawac Anutu zéwelec mimañ.

9 Zamanzijna Anutu, yomuhuc zézua; Némac niŋac nuac eluŋ guzac? Némac niŋac hazéc hécnanéj helanži néngic ewa biric wamma keŋha waŋanzua me?

10 Sounérj sicna nézac ésécnecc hazéchécna enej zébiri qébiri wannémma Anutuga imi dimia? zéanzu.

11 Kekec uŋana, némac niŋac kucmama wamma, némac niŋac qerinaiguc siroŋ qaroŋ wamma keczaŋ? Gi imi Anutuac niŋkumu wambésémaŋ. Ni imi kileŋ kic tanecna meyac néjanzac Anutu i mepési mimañ.

43

Réwéri qeriaiguc zéwelec wammiyec.

1 Anutu ni niŋgési némma, baec yanda eega ménda héigéŋanzu ionac muru, acna imi héipuc wannémma meselima, ikoc ic, héna ac logilogi ic ionac murunec ni metecgé némbésémaŋ. 2 Gi imi Anutu nuac hoc baŋecna kecmaguc némac niŋac ni héŋacna mena hazéchécna ieneŋ helanži néngic ewa biric wamma keŋha waŋanzua?

3 Guac asac mararaŋga zéma acga héla mélina hama ni qindiŋi némma nuagicma kemma guac baec boŋa téréya zéma haliga téréya imuaru nopocmac. 4 Imuac mia ni Anutuac zaki téréyaiguc keremma, nuac Anutu, zézé ségiségina, nuac ewa hiawac buŋa, guac muru harémaŋ. Anutu, Anutuna, ni waŋoŋna hésiaguc imi qema gi mepésigémaŋ.

5 Kekec uŋana, némac niŋac kuc mama wamma némac

niŋac qerinaiguc waizalaŋ numa keczaŋ? Gi imi Anutuac niŋkumu wambésémaŋ. Ni imi nówéc kic tanecna meyac néjanzac Anutu i mepési mimañ.

44

Baec yandagina imi aŋgéŋa timac niŋ zéwelecŋic.

1 (Legic galenjawac; Korawac qelihéra ionac legic, niŋgic hiŋgac hiŋgara.) Anutu geŋ becnecc yanda hécnina ionac naléiguc haka silic wannec imuac suruc imi nénézégic gezacninanéj niŋiŋ.

2 Gi imi baera baera hicŋisai wamma kecgic imi méraganéj nesi énécmína keŋgic, yanda hécnina imuaru ic hésa ésécnecc himic énécminecc. Hicŋisaia hicŋisaiya tosara imi yéwéri mihicŋi énécmima, yanda hécnina imi méndéj énécmigic baecgina séc kemma késagic 3 Ieneŋ souginanéj baec imi ménda késagic. Eŋaŋ méraginanéj yaréguc ménda onogicŋic, néj geŋ mia ewa hia niŋénécmima hénia imuac niŋac guac méraga zéma huaga zéma kic tanecgawac asac mararaŋanéj imuhuc waŋ énécminecc.

4 Anutu imi nuac ic kewuna, imuac Yakoboac niŋac wamma yaréiguc onogicdacmu zéma zéteccgénecc. 5 Nini guac muru héima namma hazéchécnina helanži énécmima nunuwiŋ zé yacŋic séc guac qacganéj tidacgé énécmianziŋ. 6 Ni imi tewinawac ménda héima nammaŋ. Sou acguc hia ménda metecgé némmac. 7 Gi sac hazéchécna ionac murunec aŋgéŋnina tinénécmima mézétiti waŋ nénécmianzu imi onac gamu qeŋe mihicŋi énécmianzaŋ. 8 Nini kaiwe herec Anutuac niŋac zézé ségiségi wanziŋ. Nini Anutuac qara hémbénaŋa ewa hia ac wammiwiŋ.

⁹ Kilenɗac deguc imi geŋ mia héŋacnina mema gamuiguc memama waŋ nénécmima ténŋiŋ ic hécnina iniguc momacnec ménda keŋha waŋanzaŋ. ¹⁰ Geŋ imuhuc wanna nini hazéchécnina wéséŋinaiguc liliŋgéma néŋgac énécmiŋi, hazéc waŋ nénécmianzu imi eneŋ eŋaŋ siŋginawac nunuma iwawainina nonag-icɗaczu. ¹¹ Geŋ mia nini rama qeŋeyawac buŋa ésécnec nonopocna, baera baera héndéŋ qéndéŋ rouc wamma kecziŋ. ¹² Geŋ ic embachécga boŋteŋic hai énécmiŋa meŋic, néŋ imuac boŋa méŋ ménda géŋŋic mezan.

¹³ Geŋ imi lelec lelec tacy-achéra ionac méraginaiguc nonopocna gamu mema kecni lelecgéma nanzu imi eneŋ zédesi waŋ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu. ¹⁴ Geŋ baera baera ionac sugŋinaiguc gamu mama-suŋac nonopocna kuaginaiguc eŋanzaŋ. Waŋu sugŋinaiguc oruc héinéŋéc mimiawac buŋa imuac sésécya wamma kecziŋ. ¹⁵⁻¹⁶ Séwi eŋeŋ wamma ac waŋ némma zébiri qébiri waŋ nénzu ionac niŋac zéma hazéchécna tasé melenéŋ mémbiŋ zé waŋzu imi onac niŋac, isocfagocnanéŋ kaiwe herec wésénaiguc henéŋu gamunanéŋ musuna hoturu nénzac.

¹⁷ Haka silic imuhucya moczoŋ hicŋi nénécmiyec, néŋ guac eluŋ ménda nunuyunec guac sisipac ac imi ménda logianziŋ. ¹⁸ Ewa qerininanéŋ héŋacga ménda mema liliŋgéyec. Waŋu keŋkeŋ haha ninaiguc imi guac héna imi ménda waiyiŋ. ¹⁹ Geŋ imi haséŋ kazuac baec kisiaiguc hézéza nénécmima humucac tunumaŋnéŋ hoturu nénécmizaŋ.

²⁰ Nini Anutuac qara eluŋ nunuyeciguc me méranina ic enia ionac anutu hécŋina ionac muru sulu méraŋ waŋiŋiguc

imi ²¹ Anutu inéŋ ewa qerinaiguc niniŋ saŋa hezac imi nindaczac, imuac niŋac hénia imi hia menzamma mihiŋciwacnec. ²² Nini kaiwe herec guac niŋac humuciguc nonopocŋic kecanziŋ. Waŋu rama qehumumiawac buŋa ésécnec waŋanzaŋ.

²³ Miŋ Kewu gi yacna, némac niŋac gau hekeczan? Yacma naŋna. Nini hémbénaŋa héŋacnina ménda mewésémaŋ. ²⁴ Némac niŋac kic tanecga musaŋgé nénécmima zérabéranina zéma helanzi nénécmimia imuac eluŋ guyu keczan? ²⁵ Kekec uŋanina imi baec gizoŋiguc mama héima hezac. Séwinina imi baeciguc mékétama hezac. ²⁶ Gi yacma méra nénécmiwésémaŋ. Guac goi héhiŋigawac niŋac wamma nini boŋ hérénina menéŋéc mina.

45

Ic kewuac zammaréŋ legic.

¹ (Legic galeŋawac; Korawac qeli méŋnéŋ legic zéra niŋu hiŋgac hiŋgara yomi oyec. Sosanim waŋgoŋ hésiaguc. Ic kewuac kikiya mema siŋ nimmima legic yomi héigic.) Ewa qerina igucnec ac hiabianéŋ kuaya qema mayu ic kewuac zéareŋgéyiac hezac imuac zémaŋ. Ezelaŋna imi kiwi oo ic qacguc méŋac kirifi ésécnec waŋzac.

² Ic kewu gi imi baec ic ionac naŋhécgina moczoŋ onogicma hiabia soroc wanzaŋ. Waŋu ewa hia acnéŋ kuaga igucnec qocgéma maanzaŋ. Imuac Anutunéŋ nalé séc gi mériaŋ mihiŋci géŋanzaŋ.

³ Kuc miŋina gi, souga zikina hénaga kembraŋiguc hiŋgaru, ic kewuac asac mararaŋ zéma qac buŋa séwi usu ésécnec héina.

⁴ Ic kewu gi, ac héla zéma gum bénzénzéŋ zéma haka solaŋawac wamma edamugaguc becosic

qahaiguc tacma kemma yaréiguc onogichésemañ. Guac méra héiganéñ gi haka welicgia kugémmac. ⁵ Ic kewu, guac zakonjanéñ zéra qizilic, guac hazéhcéçga ionac wéiwéçgina nézénçéma keremmac. Ic embac momac yanda guac wéségaiguc siminç héigémmu.

⁶ Anutu guac tataçga edamuyaguc imi hémbénaña, baec héngalenç wawañawac ic kewu qarucganéñ héna ac dindinanc meselimac.

⁷ Gi imi haka solañawac siña nimma haka biriawac mézéga tianzac. Imuac Anutu, ic kewu guac Anutunéñ zézé ségiségiac haléçnéñ météré gémma guac qocgéçéma meyac géñu alahéçga onogiczañ. ⁸ Guac séwi usuga imi moczonç hémbénaña guac hiabia, ziniñ kizubera sañkara imuac hémérja héimimia wañu elefante yañac zuñanéñ memeya guac ama kewuya igucnec gita kulele qacma mehiaru géñanzac. ⁹ Guac iniñhéçga eeginaguc ionac suginaiguc imi baera baera ic kewu ionac bérac héçginanéñ kecçu. Guac iniñga qéçianéñ Ofiri baecac golinéñ mezeric amuma guac méra héigaiguc nanzac.

¹⁰ Béracna, gezac çema niñna, gi geñga ic embachéçga zéma mañgocçawac ama areña yanda imuac eluñ gumac. ¹¹ Imuhuc wanna ic kewunéñ guac tanec héñ sorocya imuac ewa siñsiñ wañgémmac. Inéñ mia guac miñga wanzac imuac siggé miwésémañ. ¹² Ic kewu guac imi Tirowac béraranéñ* sese eeyaguc haigémmac. Wañu imuac ic embac zuña masapu ginaguc imi eneñ ewa hia wañ énéçmimac niñac hulunça késama yaizézé ac wañgémmu. ¹³ Guac béracganéñ zuña masapuyaguc keçmac.

Iwac séwi usuya imi golinéñ bilonçéma memeya. ¹⁴ Béracga séwi usu kiwiyaguc imi wagiru guac muru hamac. Alahéra embac seraña imi eneñ momacnec onagiru hamu. ¹⁵ Wañu onagiru ségiségi wamma ewa hia nimma ama kewuyaiguc keremmu.

¹⁶ Guac nançhéçga ieneñ guac yandahéçga mératéçgina mema nançic geñ imi baera baera imuac baec galenç buña onopochésémañ.

¹⁷ Ni wañ énéçmiwa ic kewu guac qacga hicñsaiya hicñsaiya niñqelimu. Imuac baec séc ic embac ieneñ ic kewu gi hémbénaña mepési gémmu.

46

Anutunéñ ic embachéra zéma ama baecginawac saiwa meénéçmianzac.

¹ (Legic galençawac; Korawac qelihéra ionac legic, Alamot legic imuac ewaiguc héihéiya.) Anutu imi sañgi sañginina zéma kucnina. Méra nénéñnina soroc yéwéri qeriaiguc ha nénéçmimia. ² Imuac baecnéñ melenju baec boñanéñ qekeñ qeha wamma kondunçiguc hiñçacmaciguc me ³ kondunç dokunéñ qac silacma yacma sépéc sépéra lonju baec boñanéñ sicsuc wamma hirimaciguc imi ni kileñ bac yandi yandi ménda wammañ. (Ohec)

⁴ Imuac doku téfara imi téma séra sasala wamma eneña miñina Anutuac ama areña yanda, oc-munç téréya imi ségiségi mihicñi mianzu. ⁵ Anutunéñ ama areña yanda imuac suraiguc keru ama areña yanda imi seligima ménda hirimac. Wañu ama giançimac imuaru Anutunéñ méra mimac.

⁶ Baera baera qewelonç qegic héngalenç ama areña yanda imuac miñina eneñ zénéçgina hirizac. Wañu inéñ ac zéyu baecnéñ

* 45:12: Ama areñ yanda imuac ic embachéra.

* 46:6: Baec ic eneñ bacgina yandizac.

pépélíma mazac.* ⁷ Kurumenjac téngiñ ic tausenja tausenja imuac miñina Yawenéh niniguc momac-nec keczac. Yakoboac Anutu iminéñ neñaj hoc bañec eñeja wanzac. (Ohec)

⁸ Hama Yaweac wawañ meme imi hémmu. Inéh baec melenju kérésizac. ⁹ Wañu inéh baec tetecgia séc yaré metecgéma tewigina kuma luacgina hézégéma becosicac karisi imi gericnéñ odarec. ¹⁰ Zéyecnéñ gi imi bénzéh kecma ni Anutu wanzua imi héñ tegicbésémañ. Ni baera baera zéma baec séc ic embac ionac sugcnaiguc meycac nénéña wammac.

¹¹ Ic téngiña tausenja tausenja ionac Yawenéh niniguc keczac. Yakoboac Anutu imi neñaj hoc bañec eñeja wañanzac. (Ohec)

47

Anutunéh galenjë énécmianzac.

¹ (Legic galenjawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini méragina qema ewa ségiségiyaguc qacma Anutu mepésimu. ² Eñeja miñina Yawenéh kuc buña eeyaguc kecma baec séc ic embac ionac ic kewu wañ énécmima keczac. ³ Yawenéh baec séc ic embac momac yanda imi nonac muru onopocma, baera baera ic embac imi welenj qenénécmimu niñac hénanina duandiaiguc onoporec. ⁴ Neñaj niñac wamma mératécac baec imi gésima añgé tiyec. Imi mia siñ niñmianzac Yakobo iwac zézé ségiségiyawac buña wanzac. (Ohec)

⁵ Anutu ségiségi legic héimini eñanzac. Tomuñ hihini qacma eñanzac.* ⁶ Mepésimigic, Anutu mepésimigic, mepésimigic, ic kewunina mepésimigic. ⁷ Hénia

imi yomuhuc; Anutunéh baec ic embac momac yanda neñaj ic kewu keczac. Legic zéra niñtegic qinjegicyaguc mepésimimu.

⁸ Anutunéh baera baera incgaleñ wamma ic kewu tatac téréyaiguc taczac. ⁹ Saiwa baec séc hezac imi moczoñ Yaweac buña. Inéh eñeja miñina wanzac. Imuac mia baera baera imuac baec galenjhéra, Abarahamac Anutu iwac ic embachéra wamma tocgogic.

48

Anutuac baec boña Zion.

¹ (Korawac qelihéra ionac legic zéma legic zéra.) Yawe imi kunerñ yanda, Anutuninawac ama areña yanda demin seliaguc, baec boña téréya imuaru i kunerñ yanda mepési mimia wammac. ² Zion baec boña, ic kewu yandawac ama areña yanda, baec wañgoña Not iguc nanzac imi nanaña eñeja zéma héñ sorocya. Wañu baec séc ic embac ieneñ imuac zézé ségiségi wanzu. ³ Ic kewuac ama areña yanda demin seliaguc imuac qeria séc Anutunéh keczac. Kecma eñeyaoc imi añgéh tinénéc mimiaiwac neuñ kiropo wanzac imi zéauzac.

⁴ Niñzu, imuaru ic kewu eneñ azóroma momacnec ototoñ qema keñgic. ⁵ Ieneñ ama areña yanda imi hémma aurima bac yanidi yandi wamma néngacgic. ⁶ Wañu zénéñ hirihirinéh énépésiyu embacnéñ azi kiyu merac mihicñianzac ésécnec geriwanéh kunerñ yanda onoyec. ⁷ Gi imi luhuc Is igucnec hahayanéh Tarasisiac zéic imi moczoñ qéséñdacnec. ⁸ Gezac ninanéñ niñiñ ésécnec, téngiñ ic tausenja tausenja miñina Yawe

* **47:5:** Dimuaru eñec zéma eminiñgic ac zéra haréwéc wañec; 1) Sésépac acwac katapa huama Zioniguc eñgic imuac niñqeli mimia (2Sa 6:1-19). 2) Anutunéh mama yaréiguc Israel méra énécmima muñguc kurumenju eñec. 3) Yesu mama aiya metecgéma kurumenjug eñec.

iwac ama areña yanda demin seli-ayaguc, neñan Anutuac ama areña yanda demin seliayaguc imuaru kicninanén héñin. Anutunén ama areña yanda imi hémbénaña meselimimac. (Ohec)

⁹ Anutu, nini guac ocmuñ téréya imuac suraiguc guac goi héihéigawac niñin. ¹⁰ Anutu guac qacga éséc nec mepé qepésiga imi acguc baec tetcgia kereñdaczac. Wañu guac méra héigaiguc imi haka solañanén sécgéma hezac. ¹¹ Guac zégésigési niñac Zion baec boñanén ségiségi wanzac. Yuda baecac ama areña kuneñ kuneñ séc* imi eneñ ségiségi wammu.

¹² Ini imi Zion baec boña imi baec hena tima kereñdacma lelecgéma kemma awiawí ama horua imuac zañgégina olommu. ¹³ Demin seli imuac tanera hényacgéma ic kewuac ama imi moczon héndacma énézégic bian hicñisaia hicñisaia hema kecmac imi suruc imi acguc hema kecmac. ¹⁴ Anutu imi hémbénaña neñan Anutu kecmac. Qindiñi nénécmimac nec keru nalé tetcgia hamac.

49

Baecac iwawaiiguc héima nanaña imi ewa soho haka.

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini gezac qema niñgic. Gezacgina nuac muru haima niñgic. ² Ic eneña me mamaya, ic zunña masapuyaguc me ic maqeqeya ini moczon niñgic. ³ Kuananén niñtegic qindegic ac zéma ewananén hénia héiqelima nimman. ⁴ Ni qeqain ac imuac gezacna haima gita kulele qema legiciguc haima nuac qelumbec ac imi measariman.

⁵⁻⁶ Ic tosará imi iwawai kindindiñ he énécmimia zéma

samén bipiyaguc imuac héima namma séwi eneñ wañanzu, hazéchécna imuhucya ionac haka qarin qarinñianén méndac némmac lelecgé némmac nalé imuaru ni némac niñ bac yandi yandi wamman? ⁷ Ic méñnéñ méñ dac munaya méñac kekecya boñ héré wañ mimacac séc qahac. Wañu iwac niñ wamma Anutuac muru mulu memeac soukiwa méñ haimacac séc qahac. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Kecec uñawac mulu meme imi eeyaguc wanzac. Soukiwanén hémbénaña boñ mewinac séc qahac. ⁹ Houhouya ménda mihicñi mima hémbénaña kecmac niñ méra mimiawac séc qahac.

¹⁰ Méñnéñ méñ hémma hénia yomi niñtegicmac. Niñtegic qindegic ic imi humumu, wañu ic qelaña zéma ic zampaliliña imi momac nec humuqai wandacmu. Humugic iwawai samén bipiyaguc he énécmimia imi ic méñnéñ késaanzu. ¹¹ Wañu qeriginanén niñgic amagina imi hémbénaña heyu baec tacyac wañanzu imi hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac tanec wañu baec imi qac waségina haimima qacanzu. ¹² Baec ic imi eeginagucnéñ hémbénaña ménda kecanzu. Yanqesi éséc nec humuanzu.

¹³ Haka silicgina imi ionac ninin sicsaocya zéauanzac, néñ qelihécgina hahaya ieneñ ionac ackuazéc imuac mepésimu. (Ohec) ¹⁴ Rama éséc nec ieneñ humucac buña zéénécmimia. Humucnéñ ionac galengina wammac. Ama gianjiyu ic solaña ionac méra bacginaiguc kecmu. Wañu ionac haihaka hénsoroc sorocya imi humuc ac buña wandaru ama dñgina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec) ¹⁵ Néñ Anutunén ni népésimac. Imuac nuac kecec

* 48:11: Hebiraio aciguc; bérachéra.

uᅇana imi humuc igucnec boᅇhére menémac. (Ohec)

¹⁶ Ic méᅇnéᅇ iwawai saméᅇ biᅇiyaguc hemiyu amaya imi yandima eeyaguc waᅇu gi kileᅇ bac yandi yandi ménda wammiwésémaᅇ.

¹⁷ Ic imi humumac nalé imuaru iwawai méᅇ ménda mema kemmac. Qac buᅇaya acguc ménda méndacmima kemmac.

¹⁸ Inéᅇ kekec uᅇayaguc kecmanc mepési amuma mezeric amuyu ic embac eneᅇ iwac niᅇᅇic emmac, néᅇ ¹⁹ yandahécgina ionac muru liliᅇgéma kemma toroᅇc énécmimac. Waᅇu hémbénaᅇa kaiwe asaha hémmacac séc qahac wammac. ²⁰ Eᅇeᅇa kecma kekecac hénia ménda niᅇᅇᅇicanzu imi eneᅇ haséᅇ yaᅇ ésécnec humumu.

50

Mulu ai héla aᅇᅇ timacac séha.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu, Yawenéᅇ Is igucnec Wes igucᅇeᅇ baec séc ic embac énézéma unuruyec. ² Zion baec boᅇa héᅇsoroc sorocya imuarunec Anutunéᅇ asaha qetagaliyu kenzac.

³ Anutunina imi hama hétéᅇ qahac ménda kecanzac. Iwac wésiaiguc imi qécgé énécmimiawac geric bélaᅇanéᅇ naᅇu wiliᅇ wiliᅇ luhucnéᅇ lelecgémima humumia qeancac.* ⁴ Anutunéᅇ ic embachéra zégési énécmimaᅇ zé ou kurumenᅇiguc zéma baeciguc zéau énécmima yomuhuc zéyec; ⁵ Nuac météré ic hécna mulu memé aiᅇᅇic niᅇᅇic sisipac ac meᅇic imi nuac wésénaiguc unuruna hadacmu.

⁶ Anutu imi zégésiᅇ ai miᅇina wanzac. Imuac niᅇac kurumenéᅇ iwac solaᅇa measari-mac. (Ohec)

⁷ Ic embachéna gezac qema niᅇᅇic neᅇ énézémaᅇ. Israel, neᅇ héiᅇᅇic ac waᅇ énécmimaᅇ. Ni

imi Anutu, eᅇeᅇ Anutu kecza. ⁸ Hofac ooginanéᅇ nalé séc wésénaiguc hezacnec imuac mia ni zaki téréyawac iwawai niᅇac ac ménda waᅇ énécmimaᅇ. ⁹ Ni imi amaginaiguc burumakao iwa me demingina qeriaiguc noniᅇ iwa imi ménda onagicmaᅇ.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Haséᅇiguc wiri yaᅇ zéma zéléᅇ boᅇa boᅇaiguc burumakao hezac imi moczoᅇ nena. ¹¹ Baec boᅇaiguc nei hénia hénia imi moczoᅇ neᅇ kampititi nindacba hezu. Baec kisiaiguc keᅇha waᅇanzu imi acguc moczoᅇ nuac buᅇa.

¹² Waᅇu baec kurumeᅇ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoᅇ nena buᅇa, yaka niᅇ waᅇ némbacnec qesi énécmiwinec.

¹³ Niᅇᅇic, ni burumakao busia nema noniᅇ sawa neanzua tanec wanzac me? ¹⁴ Ewa hia acginanéᅇ hofac oo ésécnec Anutu haimima eᅇeᅇa miᅇina iwac muru zézé seli acgina meᅇic imi wamma mema melenᅇ midacᅇic. ¹⁵ Waᅇu zéra béra naléiguc nurugic metecgé énécmiwa qac buᅇana meyac némmu.

¹⁶ Ic biria ionac imi Anutunéᅇ yomuhuc zézac; Gi dimuhuc nuac hénia ac zéau énécmima nuac sisi-pac ac imi guac kuaga taségaiguc opocna eᅇanzac? ¹⁷ Geᅇ imi ac pakeᅇnawac mézéga tiyu acna andégaiguc gilina mazac? ¹⁸ Kowu nene ic iniᅇma toroᅇc énécmima kaisero ic iniᅇic ala waᅇamuma ¹⁹ kuaga haka biriawac buᅇa qemima ezelaᅇga zéma ac ikocga dérécgéma zéanzaᅇ. ²⁰ Tacma dac munahécga hazéc ac waᅇ énécmima, neᅇᅇocᅇawac naᅇa zébiᅇi mianzaᅇ.

²¹ Gi haka imuhucya waᅇanzaᅇ, néᅇ ni acna qaiyu kecba, gi imi nuac niᅇna gi ésécnec waᅇec.

* 50:3: Mmh 19:16,18

Waju neŋ gi ac waŋgemma kápésicga guac kicgaiguc qer-
 erema areŋgéwa hémbésémaŋ.
 22 Anutuac eluŋ unuyu kecaŋzu
 ini deguc haka yomuac qerig-
 inanéŋ niŋgic, imuhuc ménda
 wammuiguc imi neŋ ini meric
 qeric waŋ énécmiwa méŋnéŋ méŋ
 metecgé énécmimacac séc qahac
 wammac.

23 Ewa hia acnéŋ hofac onéŋzu
 imi eneŋ mia nuac qac buŋana
 meyac néŋaŋzu. Waju haka silic
 dindiŋanec wamma meanzu imi
 onac mia neŋ Anutuac aŋgéŋ titi
 énézéwa hémmu.

51

*Ac qeŋe hakayawac tasia
 waimac niŋac zéwelerec.*

1 (Legic galenjawac; Dawidiac
 legic, inéŋ Batsebaguc heyicguc
 Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Natannéŋ
 hayec nalé imuaru* legic zéra
 yomi oyec.) O Anutu, goi
 héihéigawac séhaiguc ewa hiawac
 waŋnéna. Ewa biricga zékéŋanéŋ
 acqeŋe hakana auna qahac
 waŋu. 2 Hakana qariniŋ qariniŋgia
 imi moczoŋnec zuacnéndacna,
 kápésicna solaŋanec zuacnéna.
 3 Nuac kápésicna imi nalé séc
 wésénaiguc heyu ni ac qeŋe
 hakana niŋtegiŋcawac, imuac
 mia imuhuc zézua. 4 Ni guac,
 guacnec sac, kápésic wamma, guac
 kicgaiguc haka biria waŋi. Imuac
 niŋac acga zéna nimba solaŋa
 wanzac, zégésina nimba dindiŋa
 wanzac.

5 Héna! Ni hakana qariniŋ
 qariniŋgiaguc hiŋiŋi. Neŋgocnawac
 héri qeriiguc keru nalé imuaru
 acguc kápésicna qeriaiguc keru.
 6 Ewa qerinaiguc ac héra hemac
 niŋac ewa ewa waŋaŋzaŋ. Qeri-
 naiguc geŋgaoc niŋtegiŋc
 qinŋtegiŋc ku némma mihicŋi
 néŋzaŋ. 7 Ic héra haréŋanéŋ
 zuacnéna, ni

lalic lalic wammaŋ. Zuacnéna
 ni komboc saŋgeŋa lalic lalic
 imi ogicma lalic qeŋe wammaŋ.
 8 Zéhiaru néna nimma zézé
 ségiségi wammaŋ. Sicna

hézéŋgéneŋ imi* qelima ségiségi
 wammac. 9 Kápésicnawac
 musuqeŋe imi waima kápésicna
 imi moczoŋ auna. 10 Anutu nuac
 qerinaiguc ewa lalic lalic mihicŋi
 némma qeri uŋana seligima
 nanaŋa imuhucyawac meŋeli
 némbésémaŋ. 11 Guac wéséga
 igucnec ménda nesinéna. Uŋaga
 téréya ménda nuagicna.

12 Guac aŋgéŋ titiac zézé ségiségi
 imi meŋeli néna. Wésé polanac
 qeri uŋana qenaŋgé néna. 13 Ni
 ac qeŋe ic ionac guac héra
 ku énécmiwa, kápésic ic ieneŋ
 guac liliŋgéma hamu. 14 Anutu,
 aŋgéŋ titiac Anutu, sac naec
 énécmimawac kápésicna iguc-
 nec kératacneŋ metecgé néna.
 Ezelaŋnanéŋ hakaga solaŋawac
 qacma mepésigemmaŋ.

15 Miŋ Kewu kuana meefina
 aŋgéma legicga héima zéau
 énécmimaŋ. 16 Gi imi hofac oo
 niŋac ségiségi ménda waŋaŋzaŋ.
 Imuhuc wambaŋnec bec hofac
 ogémbineŋ. Gi imi hofac oo imuac
 ewa hia ménda niŋaŋzaŋ. 17 Hofac
 oo Anutunéŋ niŋkumuanzac imi
 ewa biric nimma kekec. Anutu
 gi imi qerinéŋ ewa biric wamma
 kápésic niŋac zésiŋac wawaŋa imi
 mematiti ménda waŋaŋzaŋ.

18 Guac hiagawac Zion
 mehiaruma Yerusalemac demina
 imi meyacgéna. 19 Nalé imuaru
 imi gi mulu solaŋa zéma hofac oo
 solaŋa zéma hofac oo howiawac
 ségiségi wanna ieneŋ burumakao
 iwa hofac ogémmu.

52

Ikoc ic zégési énécmimawac ara.

* 51:1: 2Sa 11:2-6 * 51:8: Kápésicac niŋac niŋu ewa howuc waŋu qeriuwa imi sicya zéŋgéyec
 tanec waŋec.

¹ (Dawidiac Héngésigésiac legic zéra, Edom ic Doeknéj ic kewu Sauloac amaiguc hama Dawidinéj Ahimelekac amaiguc hayec zéma ézéyec nalé imuaru oyec.) Kaižiliwenj ic gi, dimuhuc haka biria niḡarenḡéma imuac zézé ségiségi wanḡaḡ? Anutuac goi héihéianéj hémbénaḡa heanzac. ² Ezelaḡanénéj haka biria téngéj zéarenḡéma sou zéra ésécnec ikoc wanḡanzaḡ. ³ Gi imi haka hiabia imuac niḡna mayu haka biriawac niḡna enj ac solaḡa waima ac ikorawac siḡa niḡanzaḡ. (Ohec) ⁴ Ezelaḡ ikora miḡina gi imi ac qécgé énécmimia imuhucyawac siḡa niḡanzaḡ.

⁵ Imuac Anutunéj gi hémbénaḡa mebiru gémma gépésima guac ama igucnec héréma baec tacyac wanḡanzaḡ imuacnec hérégéḡu gété zaligaguc éréwésémaḡ. (Ohec) ⁶ Ic solaḡa enej haka imi hémma bac yandi yandi wamma ic imuac zédesi wammima yomuhuc zému; ⁷ Ic imi Anutuac nuac saḡi saḡinawac baḡec imuhuc ménda zénimma hinacyawac héima namma enjya haka birianéj meseli amuyec.

⁸ Néj ni imi oliwa ic téngiḡa Anutuac amaiguc nanḡac ésécnec Anutuac goi héihéiyaiguc hémbénaḡa héima nammaḡ. ⁹ Ni imi haka silic wamma menec imuac wamma ewa hia ac gézémaḡ. Waḡu guac qacgaiguc héima nammaḡ. Qacga imi hiabia imuac niḡac météréj ichécga ionac kicginaiguc imuac mambéc kecmaḡ.

53

Anutunéj ic solaḡawac horec.

¹ (Legic galaḡawac; Dawidiac legic zéra niḡu hiḡac hiḡara, Mahalat legic imuac ewaiguc

héihéiya.) Ic qelaḡ imi ewa qerianéj zéma Anutu ménda kecḡac zéanzac. Ic imuhucya enej houdacma haka ewa loloḡawac wanḡanzu. Imuac haka hiabiawac wanḡanzac imi méj ménda kecḡac.

² Anutunéj ic niḡtegic qinḡtegicyaguc, Anutuac hochoc ai meanḡac méj tacḡac me qahac imi hémmaḡ zé, kurumenj igucnec baec icac nanḡéra nenḡa niḡac kic hiyu mazac. ³ Héḡu momac yanda andé andé kemma momacnec biridacgic, imuac haka hiabia wanḡanzac méj ménda kerec, qahac téngéj waḡu horec.

⁴ Képésic wamma saméj neanzu ésécnec nuac ic embachéna neénécmima Anutugina ni ménda nuruanzu imi enej niniḡina qahac kecanzu me? ⁵ Onac yaré qewiḡ zé arenḡéma nanzu imi onac sicgina imi Anutunéj héndéj énécmiyec, imuac niḡac ienenj zénéj hirihiriawac iwawai méj ménda heyec imuaru zénéj hirihiri yanda waḡic. Anutunéj ionac héḡacgina meyec imuac niḡac gi gamu qeḡe mihicni énécminec.

⁶ Israellaac aḡgéh titi miḡinanéj Zion igucnec hamac. Anutunéj ic embachéra hésa qatégina igucnec onagiru liliḡému nalé imuaru Yakobonéj zézé ségiségi waḡu, Israelnéj ewa hia nimmac*

54

Héipuc wammimac niḡac zéwelerec.

¹ (Legic galaḡawac; Dawidiac legic zéra niḡu hiḡac hiḡara, gita kuleleginaguc, Žip ic enej Sauloac hama ézéma, Dawidinéj sucninaiguc ménda saḡgima tacḡac? zégic nalé imuaru oyec.)* Yawe qacganéj aḡgéhna tima kucganéj waḡ néna solaḡanimaḡ.*

* 53:6: Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéj qacmimia, waḡu qara imi iwac qelihéra ionac qac yanda wanḡac. * 54:1: 1Sa 23:19 * 54:1: Hebiraioc aciguc; Žégési néḡna.

² Anutu zéwelecna nimma kuana igucnec acna gezac qema niñna.
³ Ic enianéñ yacma nuwiñ zé wanzu. Helanzi tilanzi wannénzu ieneñ nuac kecec uñanawac hochoc wanzu, imuac niñac guruzua. Ieneñ imi Anutuac ewa éréhéc ménda wañanzu.† Ohec

⁴ Héñgic! Anutu imi nuac héipuc icna keczac, Miñ Kewuna imi kecec uñana qenané némma kecanzac. ⁵ Inéñ hazéchécna bakia biria meénécmimac. Miñ kewu, hakaga héla iminéñ unuhumuna.

⁶⁻⁷ Geñ zérabéra hénia hénia igucnec metecgé néñna hazéchécna ieneñ bakia megic kicananéñ iniri, imuac niñac ni ewa siñnawac sese haigémman. Qacga imi hiabia imuac niñac, Yawe guac qacga qacma mepési gémmann.

55

Alayanéñ andé qeyu imuac ac zéráguc zéyec.

¹ (Legic galeñawac; gita kuleleguc héhéiya, Dawidiac legic zéra, niñu hiñgac hiñgara.) Anutu zéwelecna wac gezac qena. Guruhéhéliwa ménda sanjiwéséman. ² Gezacga qema acna bakia melenéñna. Ni niñ yéwérima waižalan wamma zésilac mezua. ³ Imi mia hazéchécna ionac ewa hétéñ zéma ic biria ionac helanzi nénéña niñac imuhuc wañanzua. Ieneñ yéwéri miñicni némma qeri biric wamma niníñ hazérwac héwiña meanzu. ⁴ Qerinaiguc ewa qerina geriwa noyu humucnéñ hosucgé néñu zénéñna hirizac. ⁵ Bac yandi yandi zéma zénéñ hirihirinéñ hicñinéñu humucnéñ tericgé nénzac.

⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni kembo nei ésécnec qeñgañna henémbacnec putitima kemma bénzéñnec tac hiaruwinec. ⁷ Lakec putitima kemma baec kéra

kérasiaiguc kemma kecbinec. (Ohec) ⁸ Sasañgiaiguc focdac kemma murayo luhuc zéma yowaro luhucnéñ qizizíñgé néñu kecbinec.

⁹ Ni neñañ ama areña yanda neñ kiropo seliaguc imuac qeriaiguc kaižiliweñ zéma euqeqe hicñiyu héñi. Miñ Kewuna mebiri énécmima acgina* héndéñ énécmina. ¹⁰ Ieneñ siñ kaiwe neñ kiropo seli imuac qahaiguc keñha wañgic imuaru haka qariñ qariñgia zéma réwéri hicñianzac. ¹¹ Kisikiyon zéma helanzi énécmimia zéma ac ikocnéñ somber yandagina imi ménda waima kenzac.

¹² Ac geriwaguc wannéñec imi hazécna qahac. Hazécnanéñ imuhuc wañ némbacnec hia bisiqatéñ wammiwinec. Nuac hama séwi eñeñ wanzu imi hazécna qahac. Hazécnanéñ imuhuc wambacnec néñgacma sanjibinec. ¹³ Ic imi mia nuac séc. Wañu alahécna, alahécna eñomia qahac, néñ nekawu qéqéhéreñ wamma kecanic imi mia. ¹⁴ Niri nekawu siña nimma zéemi nimma ic embac tosara iniguc momacnec Anutuac ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañiñ.

¹⁵ Haka biria humumianéñ ionac sugcinaiguc acguc he énécmizac, imuac niñac wañ énécmina, humucnéñ élanzanec ionac muru haénécmiyu ménda humumanec kicsuaniguc hiñgacmu.

¹⁶ Ni imi Anutu qachéhéliwa Yawenéñ anéñna timac. ¹⁷ Siñiya zéma siñunec zéma kaiweiguc ni niñyéwécna guc zésilacba Yawenéñ qacsilacna imi niñnémmac. ¹⁸ Sasalanéñ hazéc wañ néñgic, inéñ yaré miñicni nénéña imuacnec luae qema uñana boñhére

† 54:3: Hebiraiio aciguc; Anutu wéséginai guc ménda opocgic kecanzac. * 55:9: Hebiraiio aciguc; ezelangina.

menéjec. ¹⁹ Becarunec kerecac keczac Anutu iminéj acna niñnëmmac ohec wahec. Ewagina ménda melemma Anutu eeya ménda héimianzu imi onac tasia melenj énécmimac.

²⁰ Ic imi ic tosara luae qema momacnec kecanzu imi zikiziki ac logima méria meyacma unuyec.

²¹ Kua dokuya imi namu haléc ogicma susurac wanzac, néj ewa qeriaiguc imi yaré donjéma keczac. Ac zéanzac imi moczonj haléc ogicma bënzëña wanzac, néj imuac hëla imi sou bec meyacma nanaña ésecnec wanzac.

²² Guac yéwécga Yaweac muru hetecgé haina, inéj ic solanánëj hëmbënaña kenqe haqe ménda wammac niñac kësaselimac.

²³ Anutu zëna, ienenj humucac baec sésënjiguc hiñgacmu. Sac naec énécmima ikoc wañ énécmianzu imi enenj kekec nalëgina bakia ménda kecma humudacmu, néj ni imi guac muru niñkinzëña haima kecmanj.

56

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutuac niñkumuma kekec.

¹ (Legic galeñawac; Yonawac legic Kembo nei lakecaru hétëj qahac tatara imuac ewaiguc, Dawidiac legic zëra Miktam taneraiguc, Fileset ic enenj Gat baeciguc i kësagic nalé imuaru oyec.) Anutu, ewa biric wañ nënna. Ic imi qécgé nëmmañj zëma kaiwe herec numa helanji nënzac. ² Hazéc hëcnanëj kaiwe herec qécgé nëmbiñj zé wanzu. Wañu séwi enenj wamma nuanzu ionac zanjëgina imi sasala imuac niñac. ³ Bac yandi yandi wammañj nalé imuaru guac muru héima nammanj. ⁴ Ni Anutuac muru héima namma ackuazëcya mepësi mimañj. Ni Anutuac muru héima nanzua imuac bac yandi yandi

ménda wammañj. Baec icnéj némac haka hia wañ nëmmu?

⁵ Ienenj kaiwe herec acna megic qarinj qariñgia wañu nuac niñgic niñingina areñareñgia imi moczonj biria wañanzac. ⁶ Ienenj qeriguc ésé ésé wañ énécmiyu euqeqe wañanzu. Nuac kekecna mebiriwinj zëma enjaoc tocgo amuma sanjima hëna titinawac awima keczu. ⁷ Ienenj haka qarinj qariñgia wamma dimuhuc tasiawac hia qizizingéma kemmu me? Anutu qeri biric wamma ic embac imi memaénëcmina.

⁸ Néngacma lelecgéma kenha wamba gi yéwëcna imi oloñniñec. Nuac kic masi imi guac kiruñguc haina hiñgaru. Haka imi guac kiwiiguc ooyawac hezac imuac oloñnimbésëmanj.

⁹ Ni gi gurumanj nalé imuaru hazéchëcna ienenj hérëamuma kemmu. Anutunëj nuac keczac imi ni niñzua. ¹⁰ Ni Anutuac muru héima namma ackuazéc imi mepésima Yaweguc héima namma ackuazëcya mepësimanj. ¹¹ Anutuac muru niñkinzëña haizua. Imuac ni bac yandi yandi ménda wammañj. Baec icnéj némac haka hia wañ nëmmu?

¹² Anutu ni ac zéseliyiac hezac. Ac imi mesëlima ni ewa hiawac sese haigëmmanj. ¹³ Geñ nuac kekec uñana humuc igucnec metecgé nënnec imuac mia imuhuc zëzua. Ni Anutu wésëgaiguc kekec asahaiguc kenha wammañj niñac geñgaoc hënana galeñgé nënna tisuqisura ménda wañi, imi gi qahac wañu méré?

57

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutu mepësimiyec.

¹ (Legic galeñawac; Ménda mebiri nënécmina, Dawidiac legic zëra Miktam taneraiguc, Saulo inéj qëmanj zëyu nëngacma

kemma banjeciguc sanjiyec nalé imuaru oyec.) Ewa biric wañ nénna, Anutuna, kekec unananéj néngacma guac muru sanjima hezac imuac niñac, ewa biric wañ nénna. Zéra béranéj nogicma kemmac nalé imuac suraiguc séc ni néngacma qeñgañgawac amiaiguc hama kecmañ. ² Ni eñeña miñina Anutu, nuac niñ wamma iwawai moczoñ meseli-giañzac iwac mia qachéhélizua. ³ Inéj kurumenj igucnec méramma ni qécgé némbiñ zé wanžu ionac murunec metecgé némmac. (Ohec) Anutunéj iwac goi héihéi zéma haka héla imi wañ néju hicñinémmac.

⁴ Ni laion yañ hémbaoc wamma qécgé énécmianžu ionac sugc-naiguc kecanžu. Imi mia baec ic mia,* néj zécgina imi luac zéma zakonj zéra ésécnec, wañu eze-lañgina imi sou zéráguc ésécnec.

⁵ Anutu, meyac génni ou kurumenjiguc kecbésémañ. Guac edamuganéj baec séc ic embac ionac qacginaiguc ou meenmimia wammac.

⁶ Ieneñ nuac kenkenj hahanaiguc ufc haigic hezac. Imuac qerinanéj† memamimiawac hezac. Wañu ieneñ wésénaiguc baec éséséñ éséma mihicñigic, néj eñaoc imuaru hiñgacgic unuyec. (Ohec) ⁷ Qeri unana imi béj qema hezac.

O Anutu, qeri unananéj kenqe haqeya qahac. Ni mepési gémma legic héigémmanj. ⁸ Neñ gianñina imi mindiwa yacmac. Nuac qeri unana gi yacna,‡ gita kulelena iri yaric. ⁹ Ic embac momac yanda ionac sugcnaiguc ewa hia ac gézémañ. Baera baera ionac sugcnaiguc legic héigémmanj. ¹⁰ Guac goi héihéiganéj imi kurumenjiguc sécgéma heyu, guac

haka héla iminéj ou hosusuiguc sécgéma hezac.

¹¹ Anutu gi meyac géñgēja wamma ou kurumenjiguc kecbésémañ. Guac edamuganéj baera baera ionac qacginaiguc hemac.

58

Hazéchéra bakia melej énécmimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; legic ‘Ménda mebirí nénécmína’ imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc.) Icac nanhéra* ini, ini héna ac solañanec zéanžu? Ini hénaorinj hécgina kenkésa hakésaya qahac zégési énécmianžu? ² Qahacgucnec, ini qeriginaiguc haka biria wamma baeciguc eñañ méraginawac kaiñiliweñ imuac yéwéria imi sasala korohémma énécmianžu. ³ Ic zipiliñ zapalaña imi neñgoc hériiguc kecmanc kemma rouc wañgicac hicñima imuarunec bec qiziñigéma kemma ikoc ac zéma kecanžu. ⁴ Ionac sacmasi biria imi mokoleñac sac masi biria ésécnec. Wañu ieneñ gezac héñ qaté mokoleñ gezacgina hézicgé énécmimia ésécnec wañu ⁵ zina icnéñ ac wañu ménda niñanzac. Gété manirawac kuhanéñ haréña wañanzac.

⁶ Anutu ionac kuaginaiguc zécgina imi kuna. Laion sac qeli zérawac erinja imi kuna mayu. ⁷ Waiénécmína ieneñ doku téfara focfoc kenanzac ésécnec kenj qahac wammu. Zakonja muigic zéñgéanzac ésécnec zéñgédacmu. ⁸ Wañénécmína, gulucnéñ kenkecma loloma humuanžu ésécnec wammu. Wañu kokocnéñ naléya heyunec hicñima asac mararañ ménda hémmanc

* 57:4: Hebiraio aciguc; icac nanhéra † 57:6: Kekec unana. ‡ 57:8: Hebiraio aciguc; unanina imi Anutu arunec hahaya imuac niñac unana ménda oma edamuna ogic hezac.

* 58:1: Me ic kewu kucginaiguc.

humuanzu éséc nec wammu. ⁹ Ic hésa waiyaguc imuac geric bélananéj kuzi zeyu geriwaguc ménda wanunc nene qelikiñ zéma geric bélanaguc momac nec luhuc nerjocyanéj mihilanjúyú élér nec kenanzac éséc nec auénéc mimac.

¹⁰ Ic solaña ienej ic biria enej bakia megic inicma ségiséji wammu. Ionac saciguc hénagina zuacmu. ¹¹ Nalé imuaru ic embac ienej yomuhuc zému; Hélac nec ic solaña imi tasia hiabia ku énécmianzac. Hélac nec baeciguc Anutunéj zégési nénécmianzac.

59

Hazéchéra méragina iguc nec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac ‘Ménda mebiri néna.’ Miktam tanera, Saulonéj Dawidi gehumamañ zé amayawac awima tacmu niñ énézéyec nalé imuaru oyec.) Anutuna hazéchécna ionac murunec ni metecgé némma, yacma nuwiñ zé wanzu ionac muruenc ni ou meyac néjna. ² Haka biria wananzu ionac murunec metecgé néjna. Sina nimma sac naec énécmianzu ionac murunec kekecna anjéj tina.

³ Ienej nuac kekecna mebiriwiñ zé héima tacma mambécanzu. Ic kawali enej tocgéma ni nuwiñ zé wanzu. Yawe, imi mia ac qe qe hakana me kápésicna niñac qahac. ⁴ Hakana qarinqarinqia qahac, néj ienej kuc nec hama eñaoc zéréj qéréj wandaczu. Gi kic qeli kecma méra némmañ zé nuac awima tacbésémañ. ⁵ Téngiñ ic miñina Yawe Anutu, Israelac Anutu, yacma baera baera bakia melenj énécmína. Andé qe qe ic biria ionac ewa biric ménda wanj énécmína. (Ohec)

⁶ Ienej ama sinjiyu lilingéma hama kazu enej éséc nec qacma ama areña yanda séc lelecgéanzu.

⁷ Kua taséginaiguc sou zér aguc heyu Kuaginaiguc ac zér aguc gér érec mericma mér énéj gezac qema acnina hia nimmac imuhuc zéanzu.

⁸ Yawe geñ zédesi énécmína, baera baera zédesi énécmína.

⁹ Anutu, nuac neuj kiropona selia, nuac kuc miñina, guac kic hihi wamma kecmañ. ¹⁰ Nuac Anutunéj goi héihéiyaguc tétécgé némmac. Wanju hazéchécna bakia megic nézéyu kicnanéj inicmañ. ¹¹ Gi imi ménda unuhumuna ic embachécna ienej eluj unuwac niñac.

Saiwanina Miñ Kewu, kucganéj héndéj énécmima mema énécmína.

¹² Ezelanjinawac ac imi kuaginawac kápésic wanzac. Saec ac zéma ikoc ac zéanzu imuac niñac waina séwi enej wamma kecic nec énéc énépésia wammac. ¹³ Qeri gericganéj onona, qahac wammuc séhaiguc onona. Hémma Anutunéj Yakoboac qelihéra sugcinaiguc inicgaleñ keczac imi niñasarimu. (Ohec)

¹⁴ Wanju ienej ama sinjiyu lilingéma hama kazu éséc nec qacma lelecgéanzu. ¹⁵ Ienej nene niñac hocma lelecgéic tomenjina ménda qeyu lelecgémanec kecic ama gianjanzac.

¹⁶ Ni imi guac kucga mepésigémma sinunec guac goi héihéiga meyacma legic héigémmañ. Gi imi nuac demin selina baec boñaguc nanaña. Wanju zér abéra naléiguc sanji sanjina wanzan. ¹⁷ Nuac kucna, ni gi mepésigémmañ. Anutu imi neuj kiropona selina baec boñaguc nanaña. Anutu imi ewa biric wanj nénanzac.

60

Anutuac héima nammu.

¹ (Legic galeñawac; ‘Sésépac acac baorac zariñ.’ imuac ewaiguc héihéiya, Dawidiac legic zéra

Miktam taneraiguc pakenj ac wanj énécmimanj zé oyec. Dawidinéj Aram Naharaim* zéma Aram Zobaguc† yaré wamma yéwéri mihicnijecac eneya kawali ic Yoapnéj yaré ic énépésima lilingéma hama Edom ic 12,000 imuac séc baec bonj wéjwéngia sei heyec imuaru unugic nalé imuaru oyec.) Anutu héjacinna mema héndéj nénécmima qeri biric wanj nénécminec. Wanju deguc mehiaru nénécmima. ² Gej wanna baec mimiñjalizac, gej wanna baecnéj tézac. Téma hirizac imuac niñac toroqema qotona. ³ Gej imi geñga ic embachéca nalé yéwéria mihicni nénécmizanj. Waiñ tarac turuc mihicni nénécmimia gumu nénécmima neyiñ.

⁴ Néj eega héianzu ionac filac énécmima énézéna ac hélawac meyacgic enec. (Ohec) ⁵ Goi héihéi wanj énécmianzanj neñanj metecgé nénécmimanj zé acnina melenj nénécmima méra héiganéj metecgé nénécmima.

⁶ Anutunéj ocmuñ téréyaiguc nénézéyec imuac séciguc; Ni Dawidinéj técgéma aria memanj. Sikem baec méndemma Sukot baec wéjwéngia imuac sécyá olommanj. ⁷ Gileade imi nuac, Manase imi imuhucyanec nuac, Eferaim imi nuac aiñ opocna, Yuda imi ic kewu qarucna. ⁸ Moabi imi nuac naec naecac doku pakena, Edom baeciguc imi héna usuna giliwa hemac, Fileset baec imi nuac wamma qacmac.

⁹ Mérénéj nuagicma ama neuj kiropon seliaguc keremmac? Mérénéj Edomoac héna nézéyu hémmanj. ¹⁰ Anutu gej nini ménda wai nénécmizanj me? Anutu gi neñanj téñgij ic iniguc momacnec ménda kenñanj. ¹¹ Méra nénécmima

hazéchécnina unuwij. Ic onac anjéj titi ai imi gorosonja wanzac. ¹² Imuac nini Anutuac muru héima namma efima kembij. Inéj mia hazéchécnina tidacgé énécmimac.

61

Anutunéj anjéna timac zéma ninzéñgéyec.

¹ (Legic galeñawac; wanjonj hésiaguc qema héihéiya, Dawidiac legic zéra.) Anutu nuac qaqacna nimma zéwelecnawac gezac haina. ² Ewa qerina imi helanzi mimia wanju baec tetcgia igucnec guac qacma héhélizua.

Nuagicma hoc yanda ni nogiczac imuaru keñ nopocna. ³ Gi imi nuac sanji sanjina, neuj kiropona selia hazéchécnina hézicgé énécmimia.

⁴ Ni hémbénañja guac halliiguc kecmanj. Néñgacma qeñganjgawac amiaiguc hama kecmanj. ⁵ Anutu zézé seli acna nimma eega héianzu ionac ai buñja imi nuac qenénec.

⁶ Ic kewu iwac kekecyá imi mehorugina yawuñja yawuñja ogicma emma kecmac. ⁷ Inéj hémbénañja Anutuac wésiaiguc ic kewu wanj énécmima kecmac. Goi héihéiga hémbénañja zéma hakaga héla zéréñ qéréñ wamma wammima héñgaleñ wammiwésémanj.

⁸ Imuhuc wanna ni guac qacga nalé tetcgia qahac mepésima kaiweya kaiweya zézé seli acna mese-lima wammanj.

62

Anutu arunec sac héima nammanj.

¹ (Legic galeñawac; Yédudun tanera méndacma ooya, Dawidiac legic zéra.) Qeri uñananéj bénzéñnec Anutuacnec sac niñkumuma kecmanj. Nuac anjéj

* **60:1:** Mesopotamiawac Not Wes iguc Aram ic kecgic ionac qacgina. † **60:1:** Siria baec namuñjaiguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

titi imi iwarunec haanzac. ² Inéj sac nuac zamanziŋna, aŋgénéj titina, demin selina baec boŋa eŋejaiguc nanaŋa, imuac ni kunéj yanda keŋqe haqe ménda wammaŋ.

³ Nalé dahecac séc ini ic demin qasima nanaŋa zéma demin mimiŋzalia imuhucya ni nuwiŋ zé momacnec néfacgé némbin zé wanžu? ⁴ Ienej dimuhuc wammini ou eŋeja igucnec mama qemac zéma niŋarenjéma ac ikoc efima zéanžu. Kuaginanej mériaŋ ac zéma qeriginanej saec ac zéanžu. (Ohec)

⁵ Niŋkumuma kekecac kuha imi Anutu arunec sac haanzac. Imuac niŋac qeri uŋana gi imi bénzénec iwacnec sac niŋ kumuma kecbésémaŋ. ⁶ Inéj sac nuac hoc saiwana zéma aŋgénéj titina zéma demin selina baec boŋaiguc nanaŋa, imuac ni keŋqe haqe qahac kecmaŋ. ⁷ Aŋgénéj titina zéma edamunanéj Anutuac muru hezac. Nuac zamanziŋna selia zéma saŋgi saŋgina imi acguc Anutuac muru hezac.

⁸ Anutunéj neŋaŋ saŋgi saŋginina imuac mia, ic embac ini, naléya naléya iwac muru héima namma iwac wésiaiguc ewa qerigina zéqolacgéjic mayu. (Ohec) ⁹ Hélacnec baec ic maqeqeya* imi héra qahac,† ic eŋeja acguc ac ikocginaguc, momac yanda eŋaŋ eegina imuac qétéya imi komodia dac, korohénni wéséséac réwéria ménda ogicmac. ¹⁰ Hénia qahac hélanzi énécmimia haka imuhucyawac héima namma iwawai onagicma késagic imuac nimbupuc héra qahac imuhucya ménda wammu. Waŋu hinacgina yandima kunéj yanda he énécmizaciguc kiléj imuac ménda niŋkinzénj wammu.

¹¹ Anutunéj hatac éréhécnéj méj zéyu yomuhuc niŋi; Kuc imi Anutuac buŋa wanzac. ¹² Miŋ Kewu, geŋ icya icya wamma meanžu séc bakia melenj énéécmianzaŋ imuac niŋac goi héihéi imi acguc guac buŋa.

63

Anutu ninzénjéma ewa bénzénj mihicijyec.

¹ (Dawidiac legic zéra, baec kisi-aiguc kerec nalé imuaru oyec.) Anutu, gi imi nuac Anutu, kekec uŋananéj moczoŋnec guac ho-choc wamma baec kéra kériasia, kic gilgili mihiciji nénéja imuaru gi niŋ héhéli gémma kecba nuac séwina acguc guac siŋsiŋ waŋ nénu kecza.

² Ni guac kucga zéma edamuga hémmaŋ zé yomuhuc ocmuŋga téréyaiguc kichihi wamma kecza. ³ Guac goi héihéiganéj kekec ogiczac imuac kua tasénanéj mepési gémmac. ⁴ Imuac kekenawac séc gi mepési gémma guac qacgaiguc mérana meyacma zéwelecmaŋ. ⁵ Aŋaroroc zéma haléc sic qeriaiguc heheya neanžu ésécnec nuac qeri uŋananéj sécgémimia waŋu kua tasénanéj ségiségi wamma gi mepési gémmac.

⁶ Ni hehe tatacnaiguc gi niŋqeli gémma siŋiyaiguc kicqeli kecma qerinanéj guac zénimmaŋ nalé imuaru imuhuc wammaŋ. ⁷ Gi nuac héipucna waŋ nénnec imuac niŋ imuhuc wammaŋ. Ni guac qeŋgaŋgawac amiaiguc ségiségi wamma legic héimaŋ. ⁸ Nuac kekec uŋananéj qéhéréŋgaiguc naŋu méra héiganéj népési seligianzaŋ.

⁹ Kekec uŋana mihicijima qewiŋ zé wanžu imi eneŋ baec séséj hiŋgac hiŋgaraiguc hiŋgacmu.

* 62:9: Baec icac naŋhécgina. † 62:9: Hebiraió aciguc; wésésé.

¹⁰ Sounéj énériyu haséj kazuac neneya wandacmu.

¹¹ Néj ic kewu inéj* imi Anutuac ségiségi wammac. Wañu guac zéseligéngic séc zézé bipi ac wañgémму, néj ac ikoc zéanzu ionac kuagina imi wézéc qeénécmimac.

64

Angéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Anutu, niñyéwécñawac ewa hétéj imi nimma hazéc hécnawac bac yandi yandi yandi igucnec metecgé némbésémañ. ² Gi ni musañgé némma ic biria ionac niñareñ areñgia saña imuacnec zéma tilic qilic ic ionac qeweloy igucnec ni musañgé némma. ³ Ieneñ ezelañginawac zéra imi sou ésécnec qericma acgina howura zakonj ésécnecnéñ muinéñanzu. ⁴ Sasañgiaiguc ic solaña unuwij zé bac yandi yandi ménda wamma éléñec unuanzu.

⁵ Ieneñ haka biria wambij zé niñkumugic heheya imuac selianec késa añgétima sasañgiaiguc bétac haiwij zé eminimma mérénéñ hia ninicmac zéanzu. ⁶ Héna ac logilogiac haka imuac hohoc ai mema neñañ héna diwi qiwiliña qacguc niñareñ gédacziñ zéanzu. Hélaçnec eñac eñac ionac ewa siñgina zéma ewa qerigina imi hiñgac hiñgara.

⁷ Néj Anutunéñ ini unumac. Éléñec zakonéñ unuyu biredacmu. ⁸ Eñañ ezelañ ginanéñ wañu qonzontoy géma maunuyu birianzu. Wañu inicanzu séc orucgina gilianzu. ⁹ Ic momac yanda bac yandi yandi wamma Anutuac ai zéauma haka silicya qerianéñ hiñgac hiñgarawac nimmu.

¹⁰ Ic solaña eneñ Yaweac niñac wamma zézé ségiségi wamma néngacma iwac muru kemmu. Qeri solañ keczu séc ségéra herec wammu.

65

Mériañ hemiyu ewa hia ac zéyec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, 'Legic'.) Anutu, mepé qepésiçac legicnéñ Zioniguc guac mambéc hezac. Ic eneñ zézé seli acgina meselima wandacmu. ² Anutu gi zéwelecnina niñanzañ. Ic séwiginaguc moczonj guac muru hamu. ³ Képésicnéñ nonogiczac. Gi kápésicnina aunénéçmina. ⁴ Ic embac geñ unuruna hosucgaiguc hama kecañzu imi eneñ ségiségi ginaguc. Guac amaga, guac ocmuñ téreyawac tanec héñsoroc sorocgia imi héñni zézé ségiséginéñ séçgé nénéçmimac.

⁵ Miñ Kewu geñ mia haka solaña méndacma haka silicga welic welicgianéñ acnina melenj nénéçmianzañ. Neñañ añgéñ titinina Anutu, baec tetcgia zéma konduñ lakec arunecnéñ guac muru héima nammuac hezac. ⁶ Gi kucga imi rikunj ésécnec zikima kucganéñ baec boña miyacgéneç. ⁷ Konduñac hétéña zéma temboñawac hétéña zéma ic embac ionac qeweloy yanda imi mebélac géanzañ. ⁸ Baec tetcgiaiguc kecañzu imi eneñ guac asé kiwiga méréra niñac bac yandi yandi wañanzu. Wainénéçmina ama gilañgianawac naguya zéma ama mariyawac naguyaiguc séc ic embac keczu momac yanda neñañ ségiségi legic héiwiñ.

⁹ Baec goiya héima doku haimima halécya mihicñima Anutuac doku téfaraiguc doku tina séçgéanzac. Baec imuhuc mindiñima nene yaka* mihicñi nénéçmianzañ. ¹⁰ Geñ mia ai

* 63:11: Dawidinéñ eneya niñac zézac. * 65:9: Hebiraiio aciguc; señgoñ padi.

takareñguc doku sécyá haimima baec boña héimindiñima kia silic silicyanéñ héiyu qérawia qeanzac. ¹¹ Ai yawuñnina imi guac ewa hiawac mériañnéñ ic kewuac opoc héimina, tikerñ tiha wañanzañ baec imuac séc halécyaguc wañanzac. ¹² Baec kisia, baec lulucyaguc imi acguc halécyaguc wañu, baec boña komoc komocnéñ zézé ségiségiac séwi usuginaguc† wanzu. ¹³ Baec lulucyaiguc ramanéñ hoturu mima hezac. Baec wéñwéñgia kondonaguc imi padinéñ hoturuma hezac. Imuac momac yanda ieneñ ségiségi wamma qacma legic héizu.

66

Anutuac hiaya niñac mepésimigic.

¹ (Legic galeñawac; Legic méñac legic zéra.) Baera baera Anutu zézé ségiségi wammigic. ² Qac buñayawac edamuya imuac legic héimima mepé qepési edamuyaguc héimigic. ³ Anutu yomuhuc ézégic; Yei guac aiga imi eeyaguc yéwéria. Guac kucga yanda niñac hazéchécga eneñ méra bacgaiguc keczu. ⁴ Wañu baera baera eneñ simiñ héima legic héigemma guac qacga mepési génzu. (Ohec)

⁵ Hama haka silic Anutunéñ wamma meyc imi héñgic. Baec ic neñañ niñac wamma meyc imi eeyaguc yéwéria. ⁶ Anutunéñ konduñ meñu baec wañec. Wañu doku téfara qeriru baec héna doku néwéc hagic. Hama iwac niñac ségiségi wañiñ. ⁷ Inéñ kuhanéñ hémbéñañ ninicgaleñ wañ nénécmima kicyanéñ baera baera héñsolianzac. Imuac ac qeçe ic ini séwi eneñ ménda wammu. (Ohec)

⁸ Ic embac momac yanda ini Anutu mepésima legic héimigic.

† 65:12: Hebiraió aciguc; rikunjinaguc.

Ewa hétéñ iminéñ héiyu nimmac. ⁹ Inéñ kekec uñanina galeñgé nénécmiyu kekecninaguc kecanziñ. Wañu inéñ nanjé nénécmiyu hénaninanéñ tisuqisura ménda wañanzañ.

¹⁰ Anutu gi imi manam batuc wañ nénécmima siliwa oanzu ésécñec mezeric nénécminec. ¹¹ Imuhuc wamma nonagicma uficiguc nonopocma yéwéri qacninaiguc hai nénécminec. ¹² Wañu wai énécmima ic embac ieneñ orucnina tidacgéma keñha wañgic. Nini geric zéma doku yanda qericma hani geñ mia héré nénécmima baec halécyaguc imuhucgeñ nonopocñec.

¹³ Ni hofac ooac buña mema amaga téréyaiguc emma zézé seli acnawac tasia imi meñeñ gémmañ. ¹⁴ Imi mia kua taséñanéñ zéseliyi. zérabéra naléiguc nuac kuananéñ zéseliyi. ¹⁵ Ni rama iwawac wéréñaguc zéma halécyaguc hofac ogemma burumakao iwa zéma noniñ momacñec haigemmañ. (Ohec)

¹⁶ Anutuac bac yandi yandi wamma kecanzu ini moczoñ hama niñgic. Anutunéñ kekec uñanawac ai meyc imuac zéau énécmimañ. ¹⁷ Neñ nena kuananéñ qacmima ezelañanéñ legic héimimañ. ¹⁸ Ni qerinaiguc késpedes dongéma kecbinec inéñ ménda niñ némbacñec, néñ ¹⁹ inéñ hélacñec niñnémma nuac zéwelecnawac gezac qeyec. ²⁰ Anutu mepésimigic, inéñ zéwelečna ménda elicgéma goi héihéiya ménda añgé tinéñec.

67

Anutu mepésimimu.

¹ (Legic galeñawac; wañgoñ hésiaguc, legic méñac legic zéra.) Anutu, goi héihéi wañ nénécmima mériañ nénécmima kic tanecga

asahagucnéj ninicna. (Ohec)

² Imuhuc wamma guac héna imi baeciguc, guac anjéj titiac buja imi baera baera énézéna nimmu.

³ Anutu wai énécmiina baec séc ic embac tunja tunja gi mepési gémmu. baec séc ic embac momac yanda ienej legic héigémmu.

⁴ Énézéna baera baera ségiségi wamma ewa hia nimma legicya héimu. Inéj ic embac kejkésa hakésaya qahac zégési énécmima baec qahaiguc ic embac hénia hénia imi galenjé énécmimac. (Ohec) ⁵ Anutu wai énécmiina baera baera ic embac ienej gi mepési gémmu. Ic embac momac yandanéj gi legic héigémmu.

⁶ Baecnéj héla haizac. Anutunéj nejanj muru mérianj nénécmimac. ⁷ Anutunéj mérianj nénécmiyu baec tetcgia séc moczoj Anutu eeya héimu.

68

Mepé qepési zéma ewa hia ac.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, Legic.) Anutu yaru, hazéchéra héndéj énécmiyu tudacmu. Héjara meanzu ionac wanj énécmiyu moczoj iwac murunec néngacma kendacmu.

² Luhucnéj hofac mihilanjéyu kejanzac éséc nec nesi énécmiyu kendacmu. Gericiguc kendolnéj pépélima maanzac éséc nec ic biria enej Anutuac wésiaiguc humu qai wandacmu. ³ Ic solanja enej ségiségi wamma Anutuac wésiaiguc técgéma aria mema ewa hia nimma ségiségi wammu. ⁴ Anutuac muru legic héimima iwac qara mepésimimu. Hosusuiguc tacma baec kéra kérésiaiguc kejnha wanjanec i meyacmigic.* Iwac qara imi Yawe, wésiaiguc técgéma aria memu.

⁵ Rara téréyaiguc kecancac Anutu iminéj gupanj merac onac manjoc zéma embac malé onac zégésigési ic kiwa wanzac. ⁶ Anutunéj ninjumbi ninjupj keczu imi ama géséhéra mihicnj énécmima hésa amaiguc keczu imi metecgé énécmima kekecgina mébéréngé énécmianzac. Néj acqeqe ic ionac tacyacac buja imi baec kérékérésia wanjanzac. ⁷ Anutu, ic embachécca wéséginaiiguc walac kejnec nalé imuaru, baec kéra kérésia qer-icma kejnec nalé imuaru, (Ohec) ⁸ baecnéj hiriyu kurumejnénj mayec.† Wanju Sinai baec boja acguc Israelac Anutu guac wéségaiguc hiriyec. ⁹ Anutu gejj kia sécyá haina mayec. Guac mératéc bujanhéccganéj météqététanj wanjic meseli énécminec. ¹⁰ Imuhuc wamma guac hénaojinj héccga imuaru onopocna kecgic. O Anutu, gejjga hiaga ninjac mageqeya ionac imi iwawai mihicnj énécminec. ¹¹ Gejj ackuazéc nénézéna embac gezac qézéj ac zéauanzu imi tunj yandaguc wanzac. ¹² Ténginj ic tunja tunja ionac ic kewu héccginanéj ichéra iniguc néngacma kendacgcic, embac amaiguc kecgic ienej‡ acguc ténginj ic onac ama baec saocyaiguc iwawai mema hama méndéj énécmiyec. ¹³ Ini rama deminj qeriaiguc hegc tanera imi kembo nei qejjanja siliwanéj oso osoya, nei zucya goli qaoranéj oso osoya éséc nec wanjec. ¹⁴ Wandac wandac medac medac minjananéj ic kewu héndéj énécmiyu Zalmoniguc komboc efefia luhucnéj mihilanjéyu sicsaoc maanzac tanec wanjic.

* **68:4:** Kiwi tosaraiguc; 'meyacmigic' ménda oma 'héna yanda haimigic' ooyawac hezac.

† **68:8:** Anutunéj Mose héna ac mimanj zé mayec nalé imuaru gururu mericma parandanj pilitic qeyu hosusu zapéla mayec imuac ninjelima zézac. ‡ **68:12:** Hebiraioc aciguc; embac méj amaiguc kerec.

15 Basanac baec boŋa imi Anutuac buŋa. Basanac baec imi eŋeŋa yanda. 16 Baec boŋa eŋeŋa eŋeŋa ini némac niŋa baec boŋaŠ Anutunéh tacyac wammaŋ zé wanžac imuac nimbupuc wamma héŋ sosolizu? Hélaćnec Yawenéh baec boŋa imuaru hémbénaŋa kecmac.

17 Anutuac yaré qeŋeac becosi-cac karesi imi zaŋgégina tausenŋ tausenŋ wanžu. Miŋ Kewunéh sugcinaiguc keru héŋni Sinai baec boŋa tacyacac buŋa téryaiguc keczac ésécnec wanžac. 18 Gi ou eŋeŋaiguc eŋnec nalé imuaru hésa ic énépésinec imi hére énécmima kemma ic onac murunec me ac-qeŋe ic ionarunec acguc momac-nec sese menec. Mema Yawe Anutunéh imuaru tacyac wammaŋ zé eŋec.**

19 Kaiweya kaiweya yéwérinina nonagicma bisianzac Miŋ Kewu Anutunina imi mepésimimu. (Ohec) 20 Anutu imi aŋgéh titi miŋina. Humuc igucnec qizizingéma keŋkeŋa imi Anutuac murunec.

21 Hazéchéra ionac orucgina, nalé séc képésicac héna tima keŋha wanžanzu imi onac oruc zuc ic kewuac opoc tanec mezericgic heheya imi Anutunéh qésémma unumac. 22 Miŋ Kewunéh zézac; Neŋ waŋ énécmiwa ieneŋ Basan igucnec lilingéma hamu. Waŋu konduŋ hiŋgac hiŋgara igucnec muŋguc lilingéma érému.††

23 Hagic eneŋ humumia unuma sacginaiguc hénagina tinduŋgégic kazugina acguc sacgina nemu. 24 Anutuna, ic kewuna gi ocmuŋ téryaiguc kereŋna ieneŋ gégic. 25 Walac legic héihéi ic eneŋ hocma keŋgic imuac andiaiguc wanjoŋ ic eneŋ embac

seraŋa tambariŋ ginaguc ionac sugcinaiguc méndac énécmima keŋgic. 26 Israel hénaoriŋ sugcinaiguc Miŋ Kewu Anutu mériaŋ ac wammigic. Israelac doku hogocya igucnec hicŋhicŋiya ini imuhuc wammigic. 27 Imuaru imi ziaŋina Benzaminac sac taséhéra ieneŋ kiwa waŋ énécmima kecŋic. Waŋu Yudawac galenéhéra zéma Sebulonac galenéhéra zéma Naf-taliac galenéhéra ieneŋ momacnec kecŋic.

28 Anutunéh kucgina zéhiaru énécmizac. O, Anutu neŋaŋ niŋac waŋ nénéć minec imi meseligina. 29 Ocmuŋga Yerusalem taczac imuac niŋac wamma ic kewu eneŋ guac sese mema hamu.

30 Zéléh baeciguc haséh waŋ zéma burumakao iwa tuŋaguc zéma baera baera imuac burumakao merawa imi ac geriwaguc waŋ énécmima. Anutunéh ic yaréac siŋa niŋanzu imi héndéh énécmima siliwagina tidacgéyec. 31 Ic kuneŋ eneŋ Izipte baeciguc éréŋic, Etiopia ic eneŋ focdac méragina meyacma Anutuaru opocamumu.

32 Baecac héngalen ama areŋa yanda moczoŋ Anutu legic héimimu. Miŋ Kewu mepésimimu. (Ohec) 33 Inéh kurumeŋ kerecac keczac imuac qahaiguc tacma parandaŋ ésécnec ac zéanzac.

34 Anutuac kuha zéau énécmigic. Iwac eeya yéwérianéh Israel qacginaiguc hezac. Iwac kuhanéh kurumeŋiguc hezac. 35 O Anutu ocmuŋgaiguc kecanzaŋ gi imi welic welicgiaguc. Israelac Anutu imi eŋeya ic embachéra ionac kuc énécmima meseli énécmianzac. Anutu mepésimigic!

Š 68:16: Zion baec boŋa niŋac zézac. **

68:18: Zion baec boŋaiguc eŋec. †† 68:22:

Hénia imi Anutuac hazéchéra eneŋ néŋgacma kemmuac séc qahac waŋu baec boŋa zuŋ igucnec me Konduŋ Humumia imuacnec lilingéma hamuac hezac.

69

Qenesi wawaja igucnec metecgé mimac niŋ welerec.

¹ (Legic galeŋawac; ‘Baorac zariŋ’ ewaiguc, Dawidiac legic zéra.) O Anutu ni metecgé néŋna. Dokunéŋ déméŋnaiguc* éréma sécgézac. ² Ni hauruc gizon dumuŋa qahac imuac qeriaiguc hiŋgacmaŋec kecdua. Ni doku hiŋgac hiŋgaraiguc hiŋgacba, temboŋ yandanéŋ hoturu néŋzac. ³ Guac qacma kecba kucna qahac waŋu, déméŋna kérékérasia waŋzac. Anutunawac mambéc kecba kicna acguc méiméiya waŋzac.

⁴ Héŋiana qahac mézétiti wannéŋzu imi oruc zucna ogicma sasala waŋzu. Héŋiana qahac numa mebiri némbiŋ zé waŋzu imi eneŋ gelec malec qahac. Iwawai ni kowu ménda meyi, waŋu meleŋ énécmimaŋ niŋac téŋésima qesinéŋgic énécmimaŋac hezac. ⁵ Anutu, gi imi ni ic témpina kecdua héŋiana imi niŋzaŋ. Imuac késpedesna kicgaiguc winiŋu hezac.

⁶ Kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋa Anutu Yawe, guac niŋkumuma kecanzu imi eneŋ nuac niŋac wamma gamugina nimbu niŋac. O Israelac Anutu, guac hochoc ai meanzu imi eneŋ nuac niŋac mematiti mihiŋiwu niŋac. ⁷ Gamunéŋ kic tanecna osonéŋzac. Waŋu ni guac niŋ wamma imi bisiqatéŋ waŋzua. ⁸ Ni nuac daŋ munahécna ionac muru ic méréra ésécnec wamma kecdua. Sac taséhécna ionaru ic enia tanec kecdua.

⁹ Imi mia guac amagawac siŋniŋ henéŋzac iminéŋ geric bélaŋ ésécnec noyu imuhuc waŋzua. Zébiri géŋanzu ionac zébiri qébirinéŋ nuac qacnaiguc mazac. ¹⁰ Ni nene ziki kecma kekec uŋana memaamuma kecba

ic embac eneŋ zédesi waŋ néŋzu. ¹¹ Ni ewa biricac séwi usuna héima kecba ic embac ieneŋ isocfagociguc nopoczū. ¹² Ama areŋ yanda imuac saŋgulaŋiguc taczu imi eneŋ zédesi waŋ néŋzu. Doku seli nema ewa soho keczu imi eneŋ acguc legiciguc nopocma zédesi waŋ néŋzu.

¹³ O Yawe, ewa hiagawac naléiguc zéwelec géŋzua. O Anutu, zéwelecna niŋnémma guac goi héihéiga yandanéŋ mehiaru némbésémaŋ. ¹⁴ Ni gizon hiŋgac hiŋgara igucnec metecgé néŋna hiŋgacbi niŋac. Hazéc waŋ néŋzu ionac murunec zéma doku yanda igucnec metecgé néŋna. ¹⁵ Doku yandanéŋ hoturu némma qécgé néŋu dumuŋaiguc hiŋgacbi niŋac. Gizon hiŋgac hiŋgaraiguc hiŋgacba kuayanéŋ qacnaiguc ha kizicgéwac niŋac.

¹⁶ Yawe guac goi héihéi imi hiabia. Imuac acna meleŋ némma guac ewa biric yanda niŋac nuac liliŋgéwésémaŋ. ¹⁷ Guac kic tanecga imi welen qeŋe icga ménda musaŋgé némbésémaŋ. Ni zérabéra qeriaiguc tacdua focdac acna nimbésémaŋ. ¹⁸ Qeri uŋanawac hosucgé némma mulu menémma hazéchécna ionac murunec boŋhére menémbésémaŋ.

¹⁹ Gi imi nuac gamuna zéma zébiri qébiri imi niŋdaczaŋ. Nuac hazéchécna imi moczon wéségaiguc keczu. ²⁰ Zébiri qébirinéŋ nuac ewa qerina mebiriyu niŋyéwécna imi sécgénéŋu kic hima hocba ewa biric waŋ nénéŋa méŋ ménda keczac. Waŋu kic hima hocba mebélacgé nénéŋa méŋ ménda keczac. ²¹ Ieneŋ sacmasi biria imi neman niŋac néŋgic. Déméŋna zicgéyu doku howuraguc neman niŋac néŋgic.

* 69:1: Hebraio aciguc; kekec uŋanaiguc.

22 Wañénécmina wéséginaiguc neneac tatacnéh hénagina dérécgéyu luaeginanéh bétac wamma iniyu. 23 Wañénécmina kicginanéh sinjindéngéyu hémmuac séc qahac wammac. Kemban ginanéh kuha qahac wañu hir-imu. 24 Qeri biricga qacginaiguc qocgéna mayu. Guac qeri biric bélanagucnéh ionaru suluma kemma énépésimac. 25 Tacyacginawac bujanéh biritaru ama kisia wandacmac.

26 Ieneñ imi ic geñ ununec imi muñguc ununesi wañ énécmima, ic geric mihicñi énécminec imuac suruc siña nimma wanzu. 27 Hakagina qarñ qarñgia imuac qahaiguc hakagina qarñ qarñgia muñguc toroqe énécmima, guac zégésigési solañaguc ménda keremmu. 28 Qacgina imi kekec hémbénaña imuac kiwiiguc auna ic solaña ionac qacginaiguc momacnec ménda hemac. 29 Ni imi maqeqeya wamma zérabéraiguc qenzen manzen qema keczua. Anutu guac anğéñ titiganéh meyac némbésémañ.

30 Ni legiciguc Anutuac qara héimimañ. Ewa hia ac ézéma Anutuac qac buñaya meyanđimañ. 31 Iminéh mia burumakao ilihaguc zéma haséraguc imuhucya ogicma Yawe ségiségi mihicñi mimac. 32 Gumbénzénzéh icnéñ imi hémma ségiségi wanzu. Anutuac hochoc wañanzu ini imi ewa qerigina meqeligic kekecginaguc wammac. 33 Yawe imi maqeqeya niñénécmina eñeya hia niñac wamma hésa ic keczu imi mematiti ménda wañ énécmimac.

34 Baec kurumeñnéñ i mepésimiyic, konduñ zéma doku yañ imuaru sécgéma hezu imi moczoñ i mepésimu. 35 Anutunéh Zionac anğéña tima Yuda ama areña kuneh kuneh meyacgémac. Wañu hénarñ hécgca imuaru

kecma miñina wammu. 36 Iwac weleñ qeqe ichéra ionac qelihéra ieneñ Zion baec imi mératéc memu. Qara siñ nimnianzu imi eneñ imuac qeriaiguc kecmu.

70

Hazéchéra ionarunec metecgé mimac niñac zéwelerec.

1 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, haka méñac niñqelima ooya.) Anutu focdac ni metecgé néna, Yawe focdac méra némbésémañ. 2 Wañénécmina nuac kekec uñanawac hochoc wañanzu imi eneñ gamu qeqe zéma gamu mamasuñ mihicñimu. Mebirí némbiñ zé wañanzu imi wañ énécmima andé andé kemma gamu mihicñimu. 3 Ahaec, ahaec zéma desizu imi wañ énécmima gamugina niñac wamma andé andé kendacmu.

4 Guac hochoc wañanzu imi moczoñ wañ énécmima guac niñ wamma ségiségi wamma ewa hia nimmu. Wañu guac anğéñ titiac niñkumuma kecanzu imi wañ énécmima nalé séc Anutu imi kuneh yanda! zémanec kecmu. 5 Ni maqeqeya zéma météqététañ kecua. Anutu focdac hawésémañ.

Gi imi nuac héipucna. Ni metecgé néneña imuac miñina, sosola ménda wamma focdac hawésémañ.

71

Saiwa memima méra mimac niñac zéwelerec.

1 Yawe ni néngacma guac muru hazua. Hémbénaña gamunaguc ménda wammañ niñac galeñgé néna. 2 Hakaga solañanéh metecgéma hulac némbésémañ. Gezac qenimma metecgé némbésémañ. 3 Gi imi nalé séc sanji sanjinawac banec wambésémañ. Gi imi nuac zamanziñ zéma demñ seli baec

bonaiguc nanaŋa, imi aŋgéna timac niŋac zéna hicŋima hezac.

⁴ Anutuna ic biriawac méria igucnec metecgé nénna. Kaižiliweŋ zéma biria meme icnėŋ népésiyu méria igucnec metecgé nénna. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewu Yawe, Nuac niŋkumuna imi guaru hezac. Komocna igucnec guac muru héima namma kecaŋzua. ⁶ Neŋgocnawac hériiguc kecbanec népésinecac népésianzaŋ. Neŋgocnawac tomeŋaiguc kecba geŋ nuagicna mayi. Mepé qepésina zėŋgé toroya qahac imi guac buŋa wanžac.

⁷ Ic tuŋagucnėŋ nuac niŋgic ic témpina tanec waŋu nėŋsosoligic. Waŋu geŋ mia nuac saŋgi saŋgi selina waŋanzaŋ. ⁸ Nuac kuananėŋ kaiwe herec guac edamuga zéauwa mepé qepésiganėŋ sécgėanzaŋ. ⁹ Ic yanda wamma kecmaŋ nalé imuaru ménda wainėmbésémaŋ. Kucna audacba mamaya waŋu ménda wainėmbésémaŋ. ¹⁰ Hazėchéčna ieneŋ nuac zéemi niŋzu. Waŋu kekec uŋanawac awima taczu imi eneŋ nuwiŋ zé zéareŋ wamma yomuhuc zégic imuhuc zéwelecza; ¹¹ Anutunėŋ i waimizac metecgé mimiawac ic mėŋ ménda keczac, nesima kėsani. ¹² Anutu lakec ménda nėŋgac nėmma kembésémaŋ. Nuac Anutuna focdac méra nėmbésémaŋ. ¹³ Waŋénėcmina qeri uŋanawac hazéc wannėŋzu imi eneŋ gamu qeqe zéma humuc mihicŋimu. Waŋénėcmina mebiri nėmbiŋ zé wanžu imi zėdesi zéma mematiŋinėŋ hoturu énécmimac.

¹⁴ Ni imi nalé séc guac niŋkumuma gi séc mėŋ meemma mepési gėmmaŋ. ¹⁵ Ni guac haka solaŋa oloŋ oloŋawac séc qahac imi zéma guac aŋgėŋ titiac ai imi kaiwe herec zéau énécmimaŋ. ¹⁶ O Miŋ Kewu Yawe, ni guac hama guac wawaŋ memega kuhaguc imi

mepési gėmmaŋ. Ni guac haka solaŋa imuacnec sac niŋqelima zémaŋ.

¹⁷ Anutu gi imi ni komocna igucnec ac pakeŋ ku nėnnecac nėŋanzaŋ imuac mia ni éréma deguc guac wawaŋ memega welic welicgia imi zéau énécmianzua. ¹⁸ O Anutu ni ic yanda wamba oruc zucna lalac lalac wammac nalé imuaru acguc ni ménda wainėmbésémaŋ. Ni kucga imi hicŋisai méndacma hahaya ionac énézėdacmaŋ imuac nalé sura séc ménda wainėmma niguc kecbésémaŋ. ¹⁹ Anutu guac haka solaŋa imi eŋeŋa yanda. Anutu gi haka silic kuneŋ yanda menec, imuac méréneŋ gi éscnec wammac.

²⁰ Zėrabėra réwėria sasala mi-hicŋi nėnnec Miŋ Kewu geŋ mia ni muŋguc meqeli nėmma baec dumuc sira hiŋgac hiŋgara igucnec muŋguc hérėneŋna érémaŋ. ²¹ Ni séc mėŋ meyandi nénna. Liliŋéma ewa qerina mebėlacgé nénna.

²² Anutuna ni gita kulelenėŋ gi mepésima guac haka héla imuac mepésigėmmaŋ. Israelac Miŋ Kewu téréya ni gita kulelenėŋ gi mepési gėmmaŋ. ²³ Gi mepési gėmba, kua tasėnanėŋ ségisėgi wamma qacmac. Waŋu kekec uŋana aŋgėŋa tinec imi acguc imuhuc waŋgėmmac. ²⁴ Nuac ezelaŋna acguc kaiwe herec guac haka solaŋa zéaumac. Imi mia mebiri nėmmaŋ zé wanžu imi eneŋ gamu mihicŋima sic-saoc wanžu imuac mia imuhuc waŋgėmmaŋ.

72

Ic kewu nanğémima galenğé mimac niŋ zėwelerec.

¹ (Solomonac legic zėra.) Anutu guac niŋgėsi gėsigawac kuha imi ic kewu iwac miwésémaŋ.

Solananec galenḡ énécmiawac kuha imi ic kewuac nanja mina. ² Inéj ic embachéca solananec niḡésima maqéca hécca hénac ac méndacma dindinanec zégési énécmimac. ³ Inéj imuhuc waḡu baec boḡa eneḡa eneḡanénj ic embac ionac mérianḡ mihicḡi énécmimu. Waḡu baec boḡa komoc komoc acḡuc imuhuc waḡ énécmimu. ⁴ Waḡu inéj ic embac maqéqeya héipuc waḡ énécmima météqététaḡ ic aḡḡéḡina tima helanzi énécmianzu imi hézénḡé énécmidacmac. ⁵ Inéj kaiwe zéma maso nanjicne nanjelima hicḡisaiya hicḡisaiya inicgalen wammac niḡac wammiwésémaḡ. ⁶ Inéj qézézac qegic mama heheya imuaru kianénj mazac ésécnecc, waḡu kia yanda baec mézécḡéanzac ésécnecc waḡ énécmimac. ⁷ Iwac naléiguc imi ic solanḡa eneḡ yandi saima kecḡic maso asaha nanjunec luae sécḡé énécmima hemac.

⁸ Inéj konduḡ hénihénia igucnec tetcgiawac séc, doku téfara Yufurata igucnec baec tetcgiawac séc galenḡé énécmimac. ⁹ Baec zéléḡaiguc kecanzu imi eneḡ iwac wésiaiguc sicḡémigic hazéchéra eneḡ seitotoḡ ezelaḡ ḡinanénj bézéma nemu. ¹⁰ Tarasisi zéma konduḡ baec komoc komoc imuac ic kewu ieneḡ takis haimimu. Arabia zéma Edioḡia* ic kewunénj sese eeyaguc mema hamu. ¹¹ Ic kewu momac yanda wésiaiguc sicḡémigic baera baera i welenqemimu.

¹² Inéj ic embac iwawai niḡac osiqosi kecanzu imi eneḡ qacḡic metecḡé énécmima maqéqeya héipuc ichéccina qahac imi metecḡé énécmianzac. ¹³ Inéj maqéqeya zéma météqététaḡ kekec ionac ewa biric waḡ énécmima iwawai niḡac hochoc ai

mema kecanzu imi humuc igucnec metecḡé énécmianzac. ¹⁴ Inéj ic embac helanzi énécmianzu ionac murunec zéma kaižiliweḡ ic ionac murunec sacḡinawac niḡu eeyaguc waḡu kekec unḡagina aḡḡéḡina tiénécmianzac.

¹⁵ Inéj kekecyaguc keru Sebawac goli mema hama iwac muru haimimu niḡac wanzua. Waḡu ic embac ieneḡ iwac niḡac wamma nalé séc zéwelecma kaiwe herec legic héimimu niḡac wanzua. ¹⁶ Baec séc padinéḡ sécḡéma hemimac. Baec boḡa qahaiguc acḡuc padi heyu luhucnéḡ mihilanḡéyu Lebanonac ic hésa ésécnecc hirima nammac. Ama areḡa yandaiguc imi ic embac eneḡ imi baec kisiaguc zéléḡ ésécnecc kucḡinaguc saima kemmu. ¹⁷ Qara imi hémbénaḡa, kaiwe ésécnecc hehe seli hemac. Ic embac ionac imi iwac niḡac wamma mérianḡ énécmiyu memu. Baera baera ic embac ieneḡ iwac mia mérianḡaguc zémimu.

¹⁸ Momacḡuc eneyanec wawaḡ meme welic welicḡia waḡanzac Israelac Anutu, Yawe mepésimimu. ¹⁹ Qara zézé bipiyaguc imi hémbénaḡa mepésimimu. Baec séc iwac edamuyanénj sécḡéma hemac, hélacnecc, hélacnecc!

²⁰ Yesiac nanja Dawidiac zéwelec méḡnénj you hama tecḡézac.

Kiwi 3

73

(Legic 73–89)

Hélanzi énécmianzu ionac méra igucnec hulac énécmimac niḡ zéwelerec.

¹ (Asafeac legic.) Anutunénj Israel ionac succinaiguc ewa qerigina lalac lalac kecanzu ionac muru hia waḡ énécmianzac. ²⁻³ Néḡ ni imi kaižiliweḡ ic ionac kekec mérianḡaguc imi hémma séwi

* 72:10: Hebiraiio aciguc; Shewa zéma Sewa.

eñeñ ic ionac nimbupuc wañj imuac niñac hénana tisuqisurac wamma manumañ zé wañec. Wañu nanañawac qambañ imi keñ sanñimañ zé wañec. ⁴ Ieneñ imi humucac naléiguc acguc hafi geriwa qahac kucginaguc kecma humuanzu. ⁵ Tosara ionac éséc nec zérabéra ménda mihicñima yéwéri ménda mihicñianzu.

⁶ Imuac séwi eñeñinanéñ sorongina wañu kaižliweñ ginanéñ ionac séwi usu wañanzac. ⁷ Ieneñ haléginaguc wañu kicgina qégélianzac. Wañu iwawai ewa siñginawac séc ogicma késa keczu. ⁸ Ieneñ zédesi wañ ésécmima zébiri qébiri wañ ésécmima séwi eñeñinaiguc tericgé ésécmima helanzi ésécmianzu. ⁹ Kuagina imi kurumeñac séc emma keczac. Wañu ezelañgina imi baec séc lelecgéanzac.

¹⁰ Imuac ic embac ieneñ liliñgéma keñ toroqe ésécmima dokugina kuaya qeqeya moczoñ qécgéanzu.

¹¹ Anutunéñ dimuhuc niñtegicmac? Eñeña miñina imi niñiñaguc wambacnec zéanzu. ¹² Inictegicgic. Ieneñ imi ic biria ionac héniaquina imi ewa éréhéc ménda wamma kecma hinacgina meyandianzu. ¹³ Ni ewa qerina galeñgé kecha lalac lalac wañu mérana zuacma késpedesna qahac zéma kecañi imi héla qahac wanzac. ¹⁴ Ni kaiwe herec zérabéra mihicñima siñunec séc zéqindinji wañnéñu kecañi. ¹⁵ Ni imuhuc zéaumañ zé zéwinec miñ kewuac nambérac héra ikoc wañ ésécmiwinec

¹⁶ Dimuhuc hénia imi niñasarimañ zéma batucgéma nimba sécna ogicma yéwéria wañec. ¹⁷ Wañu Anutuac ocmuñ qeriaiguc keremma nimmaguc kekecgina nawac tetcgia imi niñasariyi. ¹⁸ Héla nec geñ mia ic biria

ini baec susuraciguc onopocma humucac buña gili ésécmianzañ. ¹⁹ Ieneñ dimuhuc éléñ nec birianzu? Tericgé ésécmia aurigic, usuñésécmia qahac wañanzu. ²⁰ Ic neñañ gau iguc nec yacma gau héñiñ imuac ninni eñomia wañanzac ésécnec gi yachésémañ nalé imuaru ionac niñna eñomia wandacmac.

²¹ Ewa biric wamba wéiwécnaiguc néyu ²² ni sicsaoc niñiñna qahac kecha kicganéñ néna wéségaiguc haséñ yañ ésécnec wañi. ²³ Wañu geñ mia nuac méra héinaiguc késana ni nalé séc giguc kecañza. ²⁴ Geñ pakeñ acganéñ zéqindinji némma biañ kecma edamugaiguc nuagicma kembésémañ. ²⁵ Gi qahac wañu mérénéñ kurumeñiguc kecnéñzac? Gi qahac wañu, baeciguc méñac méñ niñkumuma kecañzac séc qahac. ²⁶ Séwi qerina imi qasima kenzac, néñ Anutu gi imi ewa qerina nawac kuha* zéma buñana hémbénañ wanzañ.

²⁷ Anutu héñacya mema lakec keczu imi eneñ moczoñ biridacmu. Gi waigemma keñgic séc mebiri ésécmianzañ. ²⁸ Anutuac hosuraiguc kekec iminéñ nuac mériañna wanzac. Gi imi nuac sañgi sañgina imuhuc zéma nimma wawañ memega moczoñ zéau ésécmimañ.

74

Héngaleñ ama areñ yandaginawac zéwelecgic.

¹ (Asafeac legic zéra.) O Anutu gi némac niñac hémbénañ wai nénécmizañ? Dimuhuc ramahécga galeñgé nénécmianzañ ionac qeri biricac hofac qéfacgé nénécmizañ? ² Hénaoriñ hécga ionac kisiac areñ tunja tunja becarunec añgéñ tima metecgé ésécminec imi niñqeli ésécmima

* 73:26: Hebiraio aciguc; zamañziñ.

guac baec boŋa téréya Zion imi momacnec niŋqeliwéséman. ³ Hémbénaŋa mebiri mimia imuaru hénaga lilingéma hana, hazéchéca enej ocmuŋga téréyaiguc kaižiliweŋ hénia hénia wamma keczu.

⁴ Hazéchéca enej imi geŋ mihicŋi nénécminec ama areŋa yanda imuaru hériaŋ héima filacgina imuaru kumugic nanzac. ⁵ Ieneŋ imi naka meyacma ic zuŋ héianzu ésécnec waŋ nénécmima keczu. ⁶ Deguc ieneŋ imi naka zéma aiŋ hamanéŋ ocmuŋac méra kiwi imi héiqéséŋ wamma ⁷ ocmuŋga geric higic zeyu guac qacga heyec imi zapi qema hezac. ⁸ Qeriginanéŋ imi qéséŋni qahac wandacmac zéma Anutuac azoazoro amaya amaya baec yomuaru naŋgic imi moczoŋ kumugic zedarec. ⁹ Kiwi méréra méŋ ménda hénziŋ Anutuac tilinŋtilinŋ ic muŋguc ménda keczac. Nalé dahecac séc imuhuc mehorugima kecmac imi sucninaiguc méŋnéŋ méŋ ménda ninzac.

¹⁰ Nalé dahecac séc hazécanéŋ zédesi waŋgémmac? Inéŋ hémbénaŋa gi zébiri gémmac? ¹¹ Némac niŋac méraga, guac méra héiga imi aŋgétima zikima keczaŋ? Méraga imi tétéca igucnec hulacma méra némbéséman.

¹² Anutu gi imi becarunec nuac ic kewu kecneccac keczaŋ. Waŋu ic embac sugcinaiguc aŋgéŋ tinénéc mimiawac ai imi meaŋnec. ¹³ Gi imi kucganéŋ konduŋ doku qericna éréhéc waŋec. Doku qeriaiguc mokoleŋ yandawac oruha qéséŋnec. ¹⁴ Oawac oruha* hézéŋgéma imi zéléŋ yaŋ baec kéra kérésiaiguc kecanzu ionac nene buŋa énécminec. ¹⁵ Baŋa zéna téyu doku yanda mayec. Doku téfara hémbénaŋa keŋkeŋa

imi zéna zicgédarec. ¹⁶ Siŋi kaiwe imi moczoŋ guac. Geŋ mia maso† zéma kaiwe zéna hicŋiyoc. ¹⁷ Baecac suc séré mihicŋjima kaiwe nalé zéma kia nalé zéhicŋinec.

¹⁸ Hazéc héccanéŋ zébiri gémma ic embac niniŋgina qahac ieneŋ guac qacga zébiri qébiri wammizu imi niŋ asariwéséman. ¹⁹ Kembo neiac kekec uŋa‡ imi haséŋ yaŋ ménda énécmina, guac ic maqeqeya ionac kekec imi hémbénaŋa eluŋ ménda gumac. ²⁰ Baec tosara siŋidéŋgézac imuaru kaižiliweŋ ic ionac baŋec sécgéma hezu. Imuac niŋac sisipac acga imi niŋqeliwéséman. ²¹ Helanzi énécmimia ieneŋ gamuginaguc andé andé ménda kemmu niŋac waŋ énécmina. Maqeqeya zéma iwawai niŋac osiqosi kecanzu imi enej mepésigémmu niŋac waŋ énécmina. ²² Anutu yacma zé solanjanina. Ic témpinŋa imuhucyanéŋ kaiwe herec zébiri qébiri waŋgéŋzu imi niŋqeliwéséman. ²³ Hazéchéca ionac ewa hétéŋ imuac eluŋ ménda gumac. Yacma hazéc waŋgéŋzu imi onac qeweloŋ acginanéŋ nalé séc guac muru haanzac.

75

Anutuac haka welic welic-giawac ewa hia ac wammigic.

¹ (Legic galeŋawac; Ménda mebiri nénécmina. Asafeac legic zéra.) Ewa hia ac gézéziŋ, o Anutu nini ewa hia ac gézéziŋ. Guac qacga qacni hosucninaiguc kecma meleŋ nénécmianzaŋ. Ic enej guac wawaŋ meme welic welicgiawac zéaugic guac qacga gezac ninaiguc heyu niŋanzinŋ.

* 74:14: Izipte ic ionac zézéya. † 74:16: Kiwi tosariaiguc; asac mararaŋ ooyawac hezac.

‡ 74:19: Mété qététaŋ icac kekec uŋa.

² Gi yomuhuc zézan; Naléya imi mewa hezac, ni héná aciguc dindinanez zégési énécmiman. ³ Baec zéma imuac tacyachéna imi hirimu, néj neñ imi baecac tandéya késaseligima keczua. ⁴ Séwi eñeñ ic ionac séwi eñeñ ménda wañgic zéma kaižiliweñ ic ionac ilicgina ménda meyacgic eñu zézu. ⁵ Ini ilicgina meyacgic ou ménda emmac. Wañu séwi eñeñac déménginanéñ ac ménda zému.

⁶ Meyac énécmimia imi baec wañgoña Is me Wes me Saut igucnec hahaya qahac. ⁷ Zégésigési miñina Anutunina Yawenéñ méñac meyacmima méñac memamianzac. ⁸ Yaweac mériaiguc sokoc taru waiñ hénia hénia lelecgégéya imuac sépéc sépéra qéitima érezac. Waiñ imi inéñ qocgéyu mazac. Mayu waiñ imi imuac gocya momacnec baeciguc ic biria ieneñ nedacmu. ⁹ Ni imi Yakoboac Anutu imi hémbénaña zéau énécmima mepésimiman.

¹⁰ Wañu kaižiliweñ ic ionac ilicgina imi moczoñ mericdacma ic solaña ionac ilicgina meyac énécmiman.

76

Zégésigési miñina Israelac Anutu.

¹ (Legic galenawac; Gita kuleleginaguc, Asafeac legic zéra marayaguc.) Anutu imi Yuda baeciguc niñmimia. Wañu qara imi Israel sugcnaiguc niñgic kunenñ yanda wañanzac. ² Haliya imi Salem héngalenñ ama areñaiguc, tacyacwac ama duña imi Zioniguc hezac.* ³ Imuaru inéñ yaréac iwawai zakonñ gericyaguc zéma saiwa zéma sou imi qéséñu qahac wandarec. (Ohec)

* **76:2:** Becnec Melkisedec naléiguc imi Yerusalem baecac Salem zéañgic. Zion imi acguc Yerusalem baec boña imuac qara. Dawidinéñ zéyu imuaru Anutuac héná acac katapa imi huama hagic.

⁴ Gi imi baec boña yaré qema onagicna saocga wañec imuaru edamugaguc wanzañ. ⁵ Ic kawali imi unuyu mama hezu. Méñnéñ méñ méragina meyacmac ac séc qahac wanzac. ⁶ Yakoboac Anutu gi ac wañ énécmima yaréac karisi zéma becosic imi moczoñ gau yanda hezu.

⁷ Gi momacguc sac bac yandi yandi wañgégéñawac buña keczañ. Geñ qeri biric wanna méréñéñ guac wéségaiguc hia nañselimac? ⁸ Gi kurumeniguc zétecgéna baecnéñ zénéñ hirihiri wamma néñ qema hezac. ⁹ Imi mia, o Anutu geñ baeciguc gum bénzénzéñ ic anjégina timañ zé yacnec nalé imuaru imuhuc hicñiyec. (Ohec) ¹⁰ Gi biriawac qeri biric wanna ic embac ieneñ mepési génzu. Qeri biricga saméña hegénzac imi rikuj ésécnec zikiamuna hezac.

¹¹ Ini imi Yawe Anutugina sisipac ac memima ac imi mese-lima melenñ mimu. Lelec lelec keczu ini acguc moczoñnec eeya héimimiawac hezac iwac mja sese haimimu. ¹² Inéñ kawali wéségina makikia wésé qoñqoñ mihicñi énécmiyu ic kewu momac yanda bac yandi yandi wammizu.

77

Anutuac haka silic kuhaguc imi niñqeliyec.

¹ (Legic galenawac; Asafeac legic zéra Yédudan ewaiguc héihéiya.) Ni nuac ewananéñ Anutuac muru qacmañ. Inéñ gezac qenémmac. ² Nuac zérabéra naléiguc ni Anutuac hochoc wamma sinjyaiguc mérana meyacma ménda memayi. Nuac kekec uñananéñ ic onac héibélaç qéibélaç imuac héñara meyec. ³ Anutuac nimma ewa

goro wamma niñyéwériwa nuac qerinanéh birima kemma qiritic numañac zé wañ nénzac. (Ohec)

⁴ Kicna héménzalimañ zéwa ménda wainénna niñyéwériwa acna zémañac séc qahac wañec. ⁵ Becnecac naléna niñqelima ⁶ legic mén siñi méñu héiyi imuac nimba qerinanéh hiñgaru kekecac héniawac hocma zéyi; ⁷ Miñ Kewunéh hémbénaña wai nénécmimac me? Ewa hia muñguc ménda wañ nénécmimac? ⁸ Iwac goi héihéianéh hémbénaña tecgézac me? Inéh hémbénaña ménda niñnénécmimac me? ⁹ Eluñ qeyu ewa hiawac ménda wañ nénécmianzac me? Qeri biricnéh goi héihéiya hézigézac me? (Ohec) ¹⁰ Wañu muñguc yomuhuc zéyi; Ewana mayu nimba birizac. Ni eñeña miñinawac méra héiyawac nalé* imuac niñqelimañ.

¹¹ Ni Yaweac, wawañ memeya becnec wañec imi niñqelima haka wañec imi zéaumañ. ¹² Imuacnec toroqema ai menec imi moczoñ nimba hiñgaru guac wawañ memega imi hiñgac hiñgarawac nimmañ. ¹³ Yawe guac hénna imi téréya yanda. Anutu mén gi éséc kuneñ yanda mén ménda keczac. ¹⁴ Gi imi Anutu haka welic welicgia wawaña. Imuac hiñjisaiya baeciguc keczi imi onac kucga imi énézéna hémmu. ¹⁵ Guac kucganéh guac ic embachécga Yakobo zéma Yosefeac qelihéra boñhére meénéc minec. (Ohec)

¹⁶ Anutu doku yanda yandanéh gi géñgic. Gémma bac yandi yandi wamma doku dumuñanéh hiriyec. ¹⁷ Hosusunéh kia qocgéyu mayu sawanéh buñ parandañ héiyu piliticga acguc zakon ésécnec nówéc nówéc mayec. ¹⁸ Luhuc neñgocya qeriaiguc guac parandañ qaru pilitic asahanéh baec séc

qetagaliyu baecnéh hirima keñha wañec.

¹⁹ Guac hénna dunğanéh kondun doku yandaiguc heyec. Wañu hénna tawégawac uñaya imi hocanziñ. ²⁰ Ic embachécga rama tuñ ésécnec Mose zéma Aron iorac méragiranéh onagicma hayoc.

78

Israel ic eney Anutuac hiaya ménda nimmigic.

¹ (Asafeac Masikil legic zéra.) Ic embachécna ac pakeña nimma gezacgina kuañguc haigic. ² Kuana angéma qeqaiñ aciguc héima ac saña becarunec imi zéau énécmimañ. ³ Imi yanda hécninanéh nénézégic gezacninanéh nimma niñtegicma kecziñ imi mia. ⁴ Nini imi qelihécgina ionac ménda musañgé énécmima Yaweac qac buña zéma kuha zéma haka welic welicgia imi hiñjisai hahaya ionac énézéni hema kecmac.

⁵ Hénna ac imi Yawenéh Yakoboac niñac kumuyu nanzac. Zézé seli ac imi Israel onac énézéyec. Wañu yanda hécninanéh hénna ac imi qeli hécgina ku énécmimu niñac énézéyec. ⁶ Imi mia qelihécgina bianguc hiñji saima kecmu imi onac énézégic nimma ienen acguc imuhucyanec wañgic hema kecmac niñac imuhuc énézéyec. ⁷ Wañu qelihécgina ienen Anutuac niñkumuma Anutuac wawañ meme imuac eluñ ménda unuyu hénna ac imi niñtohoma kecmu. ⁸ Yandahécgina ewa seli wamma ac qeqe wamma ewa qeriginanéh eñeñ mama wañu keñhéi hahéi wamma Anutu solañanec ménda welen qemigic ionac ésécnec ménda wamma kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

* **77:10:** Anutunéh méra héiyawac kuha mewininima Israel ic Izipte baec igucnec énépésima hayec imuac naléya.

9 Eferaim* qelihéra imi tewig-ina zéma yaréac iwawai tosara késa kecgic, nén yaré hicnj énécmiyu andé andé kendacgic. 10 Ienenj Anutuac sisipac ac ménda ninjtohoma hénac acwac héhara mema ménda méndacma kecgic. 11 Imuhuc wamma haka welic welicgia Yawenénj wañec zéma énézéyu héngic imuac eluj unudarec. 12 Becnec Anutunénj Izipte baec yanda Soan baec kondonajug haka welic welicgia yandahécgina kicginajug wañec.

13 Inénj kondunj qeriru dokunénj néwéc néwéc qauqau emma nanju onagiru sucnénj suc kecgic. 14 Wañu kaiweiguc imi hosusunénj, sinji herec imi geric bélanjanénj walac andu wañ énécmiyec.† 15 Baec kéra kérésiajug imi banja qeriru dokunénj doku hogocya hinjac hinjarajug éréanzac ésécnec éréyu doku sécgina gumu énécmiyec. 16 Wañu doku imi banja imuacnec éréma doku téfara ésécnec wamma keñec.

17 Wañu kilenj ienenj imi toroqemanec késpedes wamma baec kéra kérésiajug eñeña miñina andé qegic. 18 Ienenj ionac séwiac sinj méndacma nene yaka ninj qesima ewa qeriginanénj Anutu manam batuc wammigic. 19 Imuacnec toroqema, Anutuac hazéc wammima ac zéma Anutunénj baec kéra kérésiajug neneac tatak imi hia hai nénécmimacac séc? zégic. 20 Inénj Moseac mérianénj banja qema doku mihicnji énécmiyu doku téfara ésécnec luma keñec, nén

ienenj munjug Anutu zégicinj megicinj zémima inénj saménj zéma yañ busia hia mihicnji nénécmimac ac séc? zégic.

21 Wañu Yawenénj nimma qeri biric wamma Yakoboac qeri biric geriwaguc wammima Israel onac hazéc eñeña wañ énécmiyec.‡ 22 Imi mia Anutu ménda ninzénjémima iwac añgénj titi ai imuac ménda héima nanjic imuac mia imuhuc wañ énécmiyec.

23 Wañu néwécgeñajug inénj ou sawa ézéma kurumenjac nagu auma 24 ionac muru Manaš imi kia ésécnec haiyu mayec. Mayu kurumeña nene haima gumu énécmiyec. 25 Baec icnénj kuc miñina ionac** saménj negic. Anutunénj nene énécmiyu sécgé énécmianjac.

26 Inénj zéyu baec wañgoña Is igucnec luhucnénj yacma hayec. Wañu iwac kuhanénj baec wañgoña Saut igucnec luhuc wagicma hayec. 27 Imuhuc wamma ionac yañ busia imi seitotoñj ésécnec haiyu mayec. Nei putitima keñkeñanénj mama kondunj sakasac ésécnec sécgéma heyec. 28 Tacyac wawaña imuaru mama sel haligina lelecgéma heyec.

29 Wañu ienenj negic sécgé énécmiyec. Anutunénj séwiac sinjina séc hai énécmiyec. 30 Wañu ienenj séwiac sinj imuac héñacya ménda mema keñjic kuaginajug nene he énécmiyunec, 31 Anutunénj ionac hazéc wañ énécmima

* 78:9: Yakobonénj walac Ruben mihicnjima imuac andiajug Eferaim mihicnjyec. Wañu mérianj ac méréc meracwac buña imi Ruben waima Eferaimac mozocgéma ézéyec. † 78:14: Hosusu imi hazéchéra hénagina nezicgé énécmima Israel ic amia mihicnji énécmima kaiwe geriwa imi nezicgé énécmima néma naléjug waima kemmu me zikima namu imuac énézéma qindinj énécmiyec. Geric bélanja imi sinji tunumanj measari énécmima sinjac sanjeña igucnec mehocnji énécmiyec. ‡ 78:21: Israel imi Yakoboac qara ménj Anutunénj qacmimia, wañu kiwi yomuaru imi qeli hécginauwac imuhuc qacénécmizac. § 78:24: Nene ménj kurumenjiguc mayec imuac qara, qac imuac hénia imi Imi némac? ** 78:25: Kiwi tosarajug; Anutuac kua meme unjahéra ogic hezac. †† 78:31: Kiwi tosarajug; kucginajug.

sucgina igucnec haléginaguc††
imi unuyu Israelac sacqeli ienej
tendingéma mama humudacgic.

³² Imuhuc wañ énécmiyec,
néj ienej néwéc kápésic susuc-
nec wamma kileñ haka welic
welicgia imi ménda ninzéhégic.
³³ Anutunéh kekecac nalégina eñ
mesoho énécmima wañ énécmiyu
zénéj hirihiri waizalanjiguc
nanjicnec yawuñ yawuñ hama
keñec.

³⁴ Anutunéh tosara
unuhumuyec nalé imuaru tosara
ienej zéwelecmima lilingéma
hama Anutuac hochoc wammigic.

³⁵ Imuhuc wamma Anutunéh
eñañ zamanziñ hilañej keczac
imi zéma añgéh titi miñina keczac
imi niñqeligic. ³⁶ Néj ienej
kuagianéh haléc ac wammima
ezeñañ ginanéh ikoc ac wammigic.

³⁷ Ewa qerigina Anutuac muru
heyec iminéñ keñhéi hahéi wañu
sisipac acyaiguc hélacnec ménda
héima nanjic.

³⁸ Wañu kileñ Anutunéh ewa
biric wañ énécmima kápésicgina
wai énécmima moczoñ ménda
unu humudacma hatac sasala
qeri biria imi waima qeri
geric moczoñnec ménda pocgé
énécmiyec. ³⁹ Ienej imi baec
ic kecma luhuc ésécnec kemma
muñguc ménda hamu imi
niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴⁰ Baec kéra kériasiaiguc ienej
yei hatac dahec acqeçe wamma
ewa biric mihicñi migic? ⁴¹ Ienej
muñguc muñguc Anutu manam
batuc wammima Israelac téréya
miñina qeri biric mihicñi migic.
⁴² Ienej iwac kuha ménda
niñqelima hazéc hécgina ionac
murunec metecgé énécmiyec
imuac naléya acguc ménda
niñqelima kecgic.

⁴³ Nalé imuaru Anutunéh Izipte
baec Soan baec kendoñajiguc

haka welic welicgia imi mihicñi
énécmima ⁴⁴ doku téfara yanda me
komora meñu sac wañu hima
nemuac séc qahac wandarec.
⁴⁵ Sék tunjaguc méli énécmiyu hama
awéénécmima inigic tañña méli
énécmiyu hama mebiric énécmigic.

⁴⁶ Wañu padi imi kambin onac
buña qeyec. Wañu aiiguc hicñjima
heyec imi zikoñ onac buña qeyec.

⁴⁷ Wañu wain ic imi kombocnéj,
sajñañ ic imi siñunecac doku
sanjeñañey unuyec. ⁴⁸ Wañu ama
yañhécgina imi kombocac buña,
rama yañhéra imi piliticac buña
onoporec.

⁴⁹ Qeri biric geriwiguc zéma
qeri geric, zérabéra, tasé kukuac
kua meme uñahéra imuhucya
méli énécmiyec. ⁵⁰ Inéh qeri
biric imi mewininimañ zé hénaya
areñgéma méndarec. Wañu
humucnéj qizizñgéma kemmu
niñac ménda wamma kekecgina
imi wizi selia kuhaiguc onoporec.

⁵¹ Izipte baeciguc méréc merac,
kucginawac hénihénia wawaña,
Ham wac†† ama hali séc kecgic
imi moczoñ unuhumudarec.

⁵² Imuhuc wamma eñeya ic
embachéra imi rama ésécnec
énépésima hama baec kéra
kériasiaiguc rama tuñ ésécnec
qindiñi énécmiyec. ⁵³ Bénzéhñec
walac andu wañ énécmiyu zénéj
hirihiri qahac kecgic, néj hazéc
hécgina ienej imi konduñjiguc
dokunéh téngé énécmiyec.

⁵⁴ Wañu baec téréya eñeya
méra héiyawac kuhanéh onagirec
baec boña yomuaru ic embachéra
imi onagicma hayec. ⁵⁵ Wañu
baera baera imuac miñina imi
wéséginaguc nesi énécmiyu keñjic
baec buñajina ic suñ qema
méndéh énécmima Israel areña
areña ama hali imuaru onoporu
tacyac wañjic.

†† 78:51: Ham imi Noawac méréc merac Sem wac bawaguc hicñjicñiya. Izipte ic embac ienej imi Hamwac qelihéra wanju.

⁵⁶ Nén kileñ imi eneñ eñeña miñina Anutu batucgéma acqege wamma hena acya imi ménda niñtoho wañgic. ⁵⁷ Yandahécgina éséc nec andé qege wamma haka biria wañgic. Tewi merawa qarinq qarinqia muigic qelu qeluluma sigima keñanzac éséc nec andé gema keñgic. ⁵⁸ Kemma baec boña eñeña eñeña séc ocmuñ meyacgéma méraginanéñ baniarawac ireha meyacgéma haima qeri biric mihicñi migic.

⁵⁹ Wañu Anutunéñ nimma qeri biric wamma Israel hazéc kuneñ yanda wañ énécmiyec. ⁶⁰ Wañu Siloac ama hali téréya baec ic onac suginaiguc héscgéyec imi héñara mema ⁶¹ eñeña kuha zéma eñeña edamu asahawac buña hena acac katapa imi hazéc hécgina ionac méraginaiguc haiyu mema keñgic.

⁶² Wañu souac buña onopocma eñeña buña ionac qeri geric wañ énécmiyec. ⁶³ Qapé wilingina yaréac gericnéñ onoyu humugic imuac niñac serañ a ionac muru zammareñac legic hétéña imi qahac wandarec. ⁶⁴ Ionac hofac oo ic imi sou zéraiguc onoporu humudacgic. Wañu neur héié nécmiyu embac maléhécgina zési ac méñ ménda wañgic.*

⁶⁵ Wañu nalé imuaru Miñ Kewunéñ gau iguc nec yacanzu éséc nec yacma ic kawali waiñ doku selianéñ wammiyu qacanzu éséc nec ⁶⁶ hazéchéra ununesi wañ énécmima gamu qege hémbénaña mihicñi énécmiyec. ⁶⁷ Yosefeac ama hali imuac mézétiti wamma Eferaim areña imi ménda énépésima ⁶⁸ Yuda areña zéma héñsoroc wammimia Zion baec boñanec sac énépésima ⁶⁹ eñeña ocmuñ téréya imi baec boña eñeña éséc nec, baec hémbénaña hemac niñ haiyec éséc nec meyacgéyec.

⁷⁰ Wañu eñeña welen qege icya Dawidi gésimimañ zé rama demin qeriaiguc késayec. ⁷¹ Wañu rama namu nene imuac galeña imi wagicma eñeña ai buña Yakoboac qelihéra Israel gumu énécmimac niñac oporec. ⁷² Wañu Dawidi inéñ qeri hélanéñ héñgaleñ wañ énécmima méria welic welicgianéñ galeñgé énécmiyec.

79

Yerusalem ewa biric wammimac niñ welerec.

¹ Anutu, baera baera ieneñ guac buñaiguc haréma ocmuñga téréya imi mezapi qema Yerusalem mebiridacgic. ² Ieneñ welen qegehécg a ionac qamoc imi sawa nei onac neniawac énécmima météré ichécg a ionac séwigina imi yañ onac énécmigic neanzu. ³ Sacgina imi Yerusalem leleclelec doku éséc nec qocgéyc mayec. Wañu qamocgina téngémuac icya méñ ménda kerec. ⁴ Ama yanda lelec lelec imuac miñina ionac zébiri qébiri imuac buña kecziñ. Ieneñ zédesi wañ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu.

⁵ Yawe nalé dahecac séc? Hémbénaña qeri biric wañ nénécmiwésémañ? Qeri biricganéñ geric bélañ éséc nec nonomac me? ⁶⁻⁷ Ieneñ Yakoboac ama baecya imi mebirianzu imuac niñac Héñgaleñ amaya amaya gi ménda niñgéñanzu imi onac zéma baera baera guac qacga ménda guruanzu ionac mia qeri biricga qocgé énécmiwésémañ.

⁸ Yanda hécninawac késpedesc gina niñqelima nonac muru ménda meleñ nénécmiwésémañ. Nini maqeqeya gamu qeqeninaguc wamma kecziñ. Ewa biric wañ nénécmima tétécgé nénécmima. ⁹ Anjén titi miñina Anutu, guac

* 78:64: 1Sa 4:19-22

qac buŋagawac niŋac méra nénécmima, guac qac buŋaga niŋac wamma metecgé nénécmima képésicnina waina.

¹⁰ Dimuhuciguc wai énécmima baera baera ieneŋ Anutugina imi dimia zénéŋzu? Welenŋ qeqehécga sac naec nénécmigic imuac bakia kicninaiguc baera baera meénécmima gi tasé kuku miŋina kecanzaŋ imi niŋtegicmu.

¹¹ Waina hésa ic ionac zésilacgina imi guac wéségaiguc hia harémac. Humucac buŋa qeénécmimia imi kucga yandanéŋ aŋgé tiénécmima kecmu. ¹² Baera baera ic embac lelec lelec keczu zébiri qébiri waŋgəŋanŋu ionac imi taségina hatac 7ac séc meyandima melenŋ énécmima. ¹³ Imuhuc wanna ic embachécga rama héŋgaleŋ waŋ énécmimia nini hémbənaŋa ewa hia ac gézəma guac qac buŋaga hicŋisaiya hicŋisaiya énézéni hema emma kecmac.

80

Israel meqeli énécmimac niŋac welerec.

¹ (Legic galenawac; Asafeac legic zéra, Legic 'Ewa momacac baorac' imuac ewaiguc.) Yosefeac qelihéra rama tuŋ ésécnec héŋgaleŋ waŋ énécmianzaŋ, Israelac rama galenŋ gi, gezac qema niŋnécmima. Kua meme uŋa Kerubim iorac sugciraiguc kecanzaŋ gi, asac mararaŋga qetagali nénécmima. ² Eferaim zəma Benzamin zəma Manase ionac wéséginaiguc kucga meqelima mehiaru nénécmimaŋ zé hawésəmaŋ. ³ Anutu acnina melenŋ nénécmima, guac kic tanecga asahagucnéŋ ninicna, aŋgəŋ titi guac murunec hahaya mihicŋiwiŋ.

⁴ Kurumenac téŋgiŋ ic tausenŋa tausenŋa ionac Anutu Yawe, ic embachécga ionac zéwelecgina

ménda niŋénécmima nalé da-hecac séc qeri biric niŋnécmi miwésəmaŋ? ⁵ Geŋ imi kic masigina imi nene ésécnec gumu énécmima kic masi sasala gumu énécmianzaŋ. ⁶ Baera baera ic embac lelec lelec keczu ionac muru tohaliac buŋa nonopocna hazéc hécnina ieneŋ eŋawu tacma desi nénécmianzu. ⁷ Kurumenac téŋgiŋ ic tausenŋa tausenŋa ionac Anutu, acnina melenŋ nénécmima guac kic tanecga asahagucnéŋ ninicna aŋgəŋnina tinénécmimia wammac.

⁸ Geŋ waiŋ ic momacguc Izipte baec igucnec mema hama baera baera ic embac imi nesina keŋgic baec imuaru himicnec. ⁹ Geŋ walac zéréŋqéréŋ wandacnec imuac niŋac zalianéŋ emu hiŋgacma baec késama sécgéyec. ¹⁰ Imuac amiyanéŋ baec boŋa hoturu énécmima imuac hawaya hawaya imi Anutuac yémənzéc ic tanec wanzac. ¹¹ Hawa imi suluma kemma konduŋ késazac. Imuac hésia imi doku téfara Yufurataac séc kerezac.

¹² Némac niŋ gi demiaŋa imi hézəŋgəna hénaiguc keŋha wanzu imi eneŋ imuac héla gocmia metecgéanŋu? ¹³ Waŋu hasəŋ bericnéŋ mebirigic hasəŋ yaŋ eneŋ neanŋu.

¹⁴ Kurumenac téŋgiŋ ic tausenŋa tausenŋa ionac Anutu, zéwelecgəŋziŋ. Lilingəma kurumenŋ igucnec kic hina mayu hémma waiŋ ic imi héŋgaleŋ wammiwésəmaŋ. ¹⁵ Wariha imi méra héiganéŋ himicnec. Waŋu imi mia guac niŋac wamma meseli mimia waŋec.

¹⁶ Imi mia deguc qericma gericiguc ooya wanzac. Geŋgaoc ac waŋ nénécmima ic embachécga imi biridaczu. ¹⁷ Guac méra héigaiguc tacyac wawaŋa, guac niŋac wamma meyacna nanzac

ic iwac qahaiguc méraga haimina. ¹⁸ Imuhuc wanna nini imi guac murunec ménda waima kembiñ. Meqeli nénécmima nini qacga qacbiñ.

¹⁹ Kurumenjac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, melen nénécmima guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, nini anjéñnina tinénécmimia wammac.

81

Israel ic ewa seli ménda wanjic.

¹ (Legic galeñawac; Gitit wanjoñguc héimu. Asafeac legic zéra.) Kucnina Anutu imi ségiségi wamma kucnec qacma legic héimiwiñ. Yakoboac Anutu ségiségi wamma hériañ héimiwiñ.

² Legic zéra zéauma tambariñ qema gita kulele momacnec hiabianec qemu. ³ Maso qeliawac témuñ qemu. Maso bakianéñ yandima howia wanju kendor aria naléiguc imuhuc wammu. ⁴ Imi mia Israelac zézé seli ac, Yakoboac Anutu iwac hena wanzac. ⁵ Anutunéñ Izipte baec unumañ zé keñec nalé imuaru Yosefeac areñ ionac sugcinaiguc zézé seli ac imi kumuyu nanec.

Ni imuaru ac méréra mén yomuhuc niñi; ⁶ Ni huaya igucnec hinac hetecgéma wagicmañ. Méria igucnec kodoc wagicba efima kecmac. ⁷ Gi zéra béraiguc qac héhéline metecgé gémma parandañ hétéñaguc acga melen gémma Meriba doku giñgiñaguc batucgé géñi. (Ohec)

⁸ Ic embachéna gezac qema niñgic neñ gorogina qema énézézua. Israel ini acna niñmu niñac wanzua. ⁹ Sugcinaiguc anutu tosara ménda onopocgic kecmu. Baera baera ionac anutuhécgina ménda sicgé énécmigic.

¹⁰ Ni imi ini Izipte baec igucnec énépésima hayi onac Anutu Yawe wanzua. Kuagina kunerñec anjégic kuaya qeénécmimañ.

¹¹ Nuac ic embachéna ieneñ acna ménda niñnémmu. Israel imi nuac niñ ménda efimu.

¹² Imuac ni ewa qerigina selia imi hezac séc wai énécmiwa hakagina siñginawac sicsaoc wammu.

¹³ Ic embachéna imi eneñ ni niñtoho wañ némmu niñac wanzua. Israel eneñ nuac hena wamma memu niñac wanzua.

¹⁴ Imuhuc wanjic ni focdac hazéc hécgina helanzi énécmima mérana melemma hazéc hécgina unumañ.

¹⁵ Yaweac mézétiti wanjanzu imi eneñ ikoc wamma sicgémimu, neñ taségina hémbénaña he énécmimac. ¹⁶ Wanju onac imi padi hiabia gumu énécmima morombazecac dokuya gumu énécmiwa niñgic sécgémac.

82

Héna ac dindiñanec hichjitegicmac niñac zéwelerec.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu imi nemu ionac sugcinaiguc nammac. Wanju anutu tosara sugcinaiguc namma zégési énécmimac.

² Ini hena solañanec ménda zégési énécmima nalé dahecac séc ic biria ionac muru keñhéi hahéi wammu? (Ohec) ³ Maqeqeya zéma gupañ merac onac niñac wamma zégési wammu. Yéwériginaguc zéma iwawai niñac osiqosi wamma kecanzu imi onac hena solañanec zégési énécmimu. ⁴ Maqeqeya zéma mété qététañ kecanzu imi anjéñgina tima kaiñiliweñ ic ionac murunec metecgé énécmimu.

⁵ Ic biria imi eneñ niñtegiç qinçtegiçgina qahac kecmu siñi qeriaiguc keñha wanjic baec qambaña moczoñ hirima keczac.

⁶ Ni énézéma ini moczoñ anutu, eñeña miñinawac nanhéra zéyi, ⁷ neñ ini ic enjomia ésécnec humuma baec galeñ tosara ésécnec maunudacmac.

⁸ Anutu yacma baec séc ic embac imi zégési énécmína baera baera ic embac imi moczoŋ guac buŋa wandacmu.

83

Israelac hazéchéra zégési énécmimac niŋac zéwelerec.

¹ (Legic. Asafeac legic zéra.) Anutu, ac qahac ménda kecbésémaŋ. Acga ménda qaimac; ménda néŋ qemac. ² Guac hazéchécga ieneŋ hériáŋ haizu. Hazéchécga ieneŋ orucgina meyacma keczu. ³ Ieneŋ ic embachécga unuwiŋ zé imuac héna humumia niŋareŋgéma geŋ musaŋgé énécmína keczu imi unuwiŋ zé eŋawu eminimma keczu. ⁴ Waŋu yomuŋuc zéanzu; Mebiri énécmiŋi ionac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi muŋguc ménda meyacgému. Israelac qara imi eluŋ unudacmac.

⁵ Ieneŋ ewa momac wamma eminimma gi hazéc waŋgémma acgina zikizu. ⁶ Ieneŋ imi Edomac ama hali zéma Isimael ic zéma Moap zéma Hagiri ic ⁷ zéma Gebal zéma Ammon zéma Amalek zéma Tirowac tacyachéra, ⁸ waŋu Asiria acguc iniguc toroqema Lot iwac qelihéra méra énécmizu. (Ohec)

⁹ Gi imi Midian ic waŋ énécminec éséc nec, waŋu Kison doku téfaraiguc Sisera zéma Yabin onac waŋ énécminec éséc nec ionac acguc imuŋuc waŋ énécmína. ¹⁰ Ieneŋ imi Endoroiguc maunuyu baecac sézéŋ wandacgic. ¹¹ Ionac ic eŋeŋa imi waŋ énécmína, Orep zéma Zeep éséc nec wammu. Galeŋhécgina imi Zeba zéma Zalmunna éséc nec wandacmu. ¹² Ieneŋ yomuŋuc zéanzu; Nini Anutuac rama baec imi onagicni nonac buŋa wammac.

¹³ Anutuna waŋ énécmína ieneŋ imi luhuc neŋgocyanéŋ seitotoŋ meyaru melen qeleŋ waŋanzac éséc nec wammu. ¹⁴ Gericnéŋ ic zuŋ zeanzac éséc nec, waŋu geric bélaŋa baec boŋa zeanzac éséc nec ¹⁵ guac luhuc selianéŋ nesi énécmimma guac luhuc humumi-anéŋ tericgé énécmína. ¹⁶ Yawe, waŋ énécmína gamunéŋ kic tanecginaiguc sécgé énécmimac. Imuhuc waŋ énécmína ieneŋ guac qacgawac hoc hoc wammu. ¹⁷ Waŋénécmína gamuginaguc wamma aurima hémbénaŋa humu qai wammu. ¹⁸ Qacga imi Yawe wanzac imi zéma gi sac baec séc ionac eŋeŋa miŋina kecanzaŋ imi niŋtegidacmu.

84

Ama téréyaiguc mepé qepési ai imi ségiségiyaguc.

¹ (Legic galeŋawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Kurumenjac téŋgiŋ ic tausenja tausenjac Yawe, yei guac ama haliga imi héŋsorocya yanda. ² Nuac kekec uŋananéŋ guac ama yanda deminaguc imuac niŋkumuma kecha séwi qerina momac nec kuc qahac waŋu kic qeli kecanzac Anutu guac guru héhéli wanŋua.

³ Nuac ic kewu, nuac Anutu, kurumenjac téŋgiŋ ic tausenja tausenjac Yawe, guac ocmuŋiguc rezorezo nei acguc haecgina mihicŋiaŋgic zipilalec acguc haecgina mihicŋianzu.

⁴ Guac amaiguc tacyac waŋanzu imi eneŋ zézé ségiségi ginaguc. Ieneŋ imi nalé séc gi mepési gémma kecanzu. ⁵ Guac murunec kuc mema ewa qerigina meefgic Zionac héna yanda béréŋgé énécmiyu kecanzu imi eneŋ ségiségi ginaguc. ⁶ Ieneŋ

* **84:6:** Baka imi baec wocwocya mén Palesitainiguc hezac imuac qara. Waŋu qac imuac hénia imi 'zésiac wawaŋa'.

imi baec wocwocya qara Baka* imuacnec keremmu nalé imuaru doku hogocya sasala mihicjanzu. Wanju kia nalé ménda ducñiyunec hahaya imi acguc doku zékéñja mihicñi énécmianzac. ⁷ Ieneñ imi kuc mema toroqema ogicma mema eñac eñac keremma guac baec boña Zioniguc, Anutuac wésiaiguc wininima nammu.

⁸ Kurumenjac téngiñ ic tausenja tausenjac Yawe, zéwelecnanijnénna. Yakoboac Anutu, gezac qema niñna. (Ohec) ⁹ Saiwanina Anutu, gi halécnéñ météré mimia iwac kic tanera imi hémma nimbésémañ.

¹⁰ Guac ama yandagaiguc ai meme momacguc kekera iminéñ ama tosaraiguc ai meme tausenja kekec imi qeyu mazac. Ic biria ionac ama yandaiguc kekec imuac nimba omaya wanzac, néñ guac amagawac sanjulañ imuac galenđac wamma kekec imuac nimba eeyaguc wanzac.

¹¹ Yawe Anutu imi kaiwe zéma saiwanina wananzac. Yawenéñ ewa hia wañ nénécmima kekec eeyaguc mihicñi nénécmianzac. Ikoc qahac kecanzu ionac iwawai hiabia ménda anğé tiénécmianzac.

¹² Kurumenjac téngiñ ic tausenja tausenjac Yawe, guac héima nananzu imi eneñ zézé ségiséñi ginaguc.

Anutunéñ muñguc ewa hia wañ énécmimac niñ zéwelerec.

85

¹ (Legic galenawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Yawe, gi baecga yomuac ewa hia wammima Yakoboac areñ hésa ic keczu imi onagicna liliñgéma hagic. ² Ic embachéçga kápésicgina imi wai énécmima kápésicgina moczoñ oso énécminec. (Ohec) ³ Qeri biricga imi moczoñ waina

kenju, kimbença imi qiziziñgéna kenju.

⁴ Anğéñ titiac Anutu, acnina meleñ nénécmina. Qeri biricga nonac muru hahaya imi waina qahac wañ. ⁵ Geñ imi hémbénaña qeri biric wañ nénécmima hazéc wañ nénécmi wésémañ me? ⁶ Meqeli nénécmina ic embachéçga guac niñ wamma ségiséñi wambiñ. ⁷ Yawe goi héihéiga mewininina hémbiñ. Wañ anğéñnina tina.

⁸ Inéñ ic embachéra eñeya météré ichéra luae qeénécmimac. Imuhuc wamma ieneñ muñguc kápésic wambiñ zé ménda liliñgému niñac meseli énécmimac. Imuac niñac ac imuac me imuac Yawe Anutunéñ zémañ zé wanzac imi ni moczoñ niñtoho wammañ. ⁹ Hélaçnec iwac anğéñ titi ai imi eeya héimianzu ionac muru hosuru hezac. Imuac niñac odamuyanéñ neñañ baeciguc hemac.

¹⁰ Goi héihéi hémbénaña zéma haka héla iminéñ ananzaoc. Haka solaña zéma luaenéñ kiricne amuzaoç. ¹¹ Ac héla imi baeciguc doku éréanzac ésecnec érézac. Haka solaña miñinanéñ kurumenjiguc kicya hiyu maanzac.

¹² Yawenéñ iwawai hiabia nénécmiyu baecininanéñ imuac héla gocmia haimac. ¹³ Haka solañanéñ wéséyaiguc kemmac. Kemma iwac keñkeñ hahayawac héna hémindinji wammac.

86

Hazéchéra ionac méra igucnec metecgé mimac niñac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, ni kucna qahac, maqeqeya keczu. Gezac qema niñénna. ² Eega héima kekera nuac qeri uñaña galenđé néna. Miñ Kewu Anutuna guac muru héima nananzu. Welenj qeçe icga ni anğéña

tina. ³ Ni kaiwe herec guac guru héhélizua, imuac wamma goina héina. ⁴ Miñ Kewu, kekec uñanawac kiwanéñ hiwa éréyu génzua. Welenj qeçe icga qeri uñana ségiségi mihicñi nénna. ⁵ Gi imi hiabia, ségiségi wamma késpedesic wai énécmianzanj. Wañu guac guru héhélima kecanzu ionac goigina héianzanj imuac niñac imuhuc zéwelecza. ⁶ Yawe, nuac zéwelecnaiguc gezac qema niñna. Zéwelecna selia niñsima gézézua imi niñnéna. ⁷ Nuac zérabéra naléiguc ni guac guru héhélizua. Gi nuac niñnémbésémanj zéma ninzénjézu.

⁸ Miñ Kewu Anutu nemu ionac sugcinaiguc guac séc ménj ménda keczac. Ménjnéñ ménj wawanj memega imuac séc ménj ménda wammac. ⁹ Héñgalenj ama arenja arenja geñ zéna hicñjima hezac moczoñ wéségaiguc hama odamuga mepési gémmu. ¹⁰ Gi imi kunenj yanda imuac kiwi welic welicgia meanzanj. Gi sac Anutu keczanj.

¹¹ Yawe guac héna nézéna niñarenjémanj, ni guac ac héla méndacma kemmanj. Ewana momacguc wañu qacga eeya héigémmanj niñac méra nénna. ¹² Nuac Anutu, ni ewa moczoñ nec legic héigémma hémbénañ guac qacga mepési gémmaj. ¹³ Imi mia goi héihéiga nuac hezac imi kunenj yanda wañu kekec uñana humucac déc igucnec metecgé nén nec imuac niñac mia imuhuc wanjgémmanj.

¹⁴ Anutu, séwi enenj ic enenj yacma ni nuwiñ zé wanzu. Kaiziliwenj ic tuñagucnéñ qeri uñanawac hochoc ai megic. Wañu ienenj guac niñac niñj éréhéc ménda wanzu. ¹⁵ Wañu gi imi goi héihéiac Anutu, qeri biric

focdac ménda wamma goi héihéi zéma haka héla iminéñ guac muru sécgéma hezac. ¹⁶ Nuac liliñgéma hama welenj qeçe icga ni meseli némma guac welenj qeçe embacgawac nañja ni imi humuc igucnec metecgé nénna. ¹⁷ Ewa hiagawac asé kiwiya imi mewinñina hémba. Imuhuc wañj nénna hazéc wañj nénzu imi enenj gamugina nimmu. Yawe gi imi méra némma mebélacgé néñanzanj.

87

Zioniguc tacyac wawanja imi ségiségiyaguc.

¹ (Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Inénj baec boñja téreyaiiguc tacyac wañanzac.

² Yawenénj Yakoboac tacyacac buñja tosara onogicma Zionac nagu imuac siñja niñanzac.

³ Anutuac ama arenja yanda, guac zéma edamugaguc zéanzu. (Ohec)

⁴ Ni niñnéñanzu ionac sugcinaiguc Rahab* zéma Babilon hezaoc zémanj. Filisitia, Turo zéma Kusi imi acguc imuhucyanec Zion igucnec hicñihicñiya zéénécmimanj.

⁵ Eñeñja miñjina eñeyaoc Zion imi meyacgémac imuac niñac Zionac yomuhuc zému; Ic yomi me imi imuacnec hicñi hicñiya.

⁶ Yawenénj ic embac qacgina oma zañjégina olomma ic yomi acguc imuacnec zémac. (Ohec)

⁷ Legic héima hirianzu imi enenj yomuhuc zému; Doku kiwana imi moczoñ guac muru hezac.

88

Qeri mamaiguc méra mimiawac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra, Kuñaguc.) Yawe, nuac añjéñ titiac

* 87:4: Izipteac qara ménj. Qac yomi yanj kunenj yanda kondunjiguc kekera imuac qara.

Anutu, ni siŋi kaiwe wéségaiguc guru héhélianɣua. ² Nuac zéwelecnañéŋ guac wéségaiguc érémac niŋ wanzua. Guru héhéliwa gezac qema niŋnéna.

³ Kekec uŋana imi yéwérinéŋ sécgé néŋu, kekecna imi humucac déciŋuc hezac. ⁴ Nuac niŋgić ic kic suaniŋuc hiŋŋac hiŋŋarawac tanec kuc mama wanzac. ⁵ Ni imi humuc ic ionac sugcinaiguc gilinénéŋa ésécnec. Nuhumugic kic suañ qeriaiguc heheya ésécnec. Humuc ic imi guac méra igucnec elicgé énécmimia, imuac niŋac gi imi ionac ménda niŋqeli énécmianɣaŋ.

⁶ Gi imi ni baec séséŋ horua dumuc sira tunumaŋiguc nopocnec. ⁷ Guac qeri biricŋanéŋ ni réwérianc helañi néŋzac. Doku temboŋŋanéŋ nuagickéŋ nuagicha waŋ néŋzaŋ. ⁸ Ni niŋnéŋanzu imi moczoŋ énézéna lakec kendacŋic. Wainéŋna kekecnawac niŋgić qorac qeqeya wanzac. Ni imi nagu héinénéŋa waŋu, néŋŋacma kemmaŋac séc qahac wanzac. ⁹ Niŋ yéwériama kecba kicna mugu mizac.

Yawe ni naléya naléya guac guru héhélima kecma méra éréhécnə meyacma kecanɣua. ¹⁰ Gi imi dimuhuc humuc ic ionac kiwi welic welicŋia waŋ énécmina hia hémmu? Uŋaŋinanéŋ yacma gi hia mepési gémmu me? ¹¹ Guac goi héhéŋiga imi kic suañ qeriaiguc, waŋu guac haka héla imi humuc ic ionac sugcinaiguc hia zéau énécmimia wammac me? ¹² Tunumaŋ qeriaiguc guac haka welic welicŋia, waŋu baec eluŋ unuunuyaiguc guac haka solañ imi hia nimmu me?

¹³ Yawe ni guacnec sac guru héhéli génɣua. Siŋunec nuac zéwelecnañéŋ guac muru érémac. ¹⁴ Yawe némac niŋac nuac qeri uŋana imi waizaŋ? Némac niŋac guac kic tanecga musañŋe

nénzaŋ? ¹⁵ Ni komocna igucnec yéwéri mihicŋima hakecma deguc humucac déciŋuc kecɣua. Bac yandi yandi mihicŋi néŋna niŋkinzéŋna imi héla qahac wanzac.

¹⁶ Guac qeri biricnéŋ hoturu néŋzac. Guac nimba zénéŋ hirihirinanéŋ bacna méséŋzac. ¹⁷ Haka imuhucya imuhucyanéŋ doku ésécnec kaiwe herec lelecgé némma momacnec hoturu néŋzu. ¹⁸ Geŋ imi ala sorochéna nuac murunec elicgé énécmina lakec kendacɣu. Tunumaŋnéŋ nuac ala sorochéna ésécnec niguc qéqéhéréŋ kecanɣac.

89

Sésépac ac Anutunéŋ Dawidiguc memeya.

¹ (Ezera ic qara Etanac Masikil legic.) Ni Yaweac goi héhéŋiya imi nalé tetecŋia qahac legic héigémmaŋ. Guac haka héla imi kuananéŋ énézéwa hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecmac. ² Ni yomuhuc zéau énécmimaŋ; Goi héhéŋiga hémbénaŋa seligima naŋanzac. Hakaga héla imi kurumeŋiguc kumuna seligima naŋanzac.

³ Waŋu geŋ yomuhuc zéneć; Ni nuac gésimimia i guc sisipac ac memaŋ. Welenqeqe icna Dawidiac sipacgéma yomuhuc zéyi; ⁴ Neŋ qelihécga meseli énécmima guac ic kewu tatacga edamuyaguc imi kumuwa hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecmac. (Ohec)

⁵ Yawe guac haka welic welicŋia imi kurumeŋ eneŋ mepésimu. Waŋu hakaga héla imi météré énécmimia ieneŋ kurumeŋac henaoriŋ sugcinaiguc mepésimu.

⁶ Sawaiguc mérénéŋ Yaweac séc wammac? Uŋa kucŋinaguc ionac sugcinaiguc mérénéŋ Yaweac séc wammac? ⁷ Anutunéŋ kurumeŋac météré ic ionac

azoazoroiguc eeyaguc yanda wanu lelecgé mimia moczon onog-icma bac yandi yandi wammiwınac hezac. ⁸ Yawe, kurumenac téngin ic tausenja tausenja ionac Anutu, méréneñ gi éséc kuhaguc wammac? Haka hélanéñ lelecgé gémma hezac. ⁹ Geñ mia kondun temboñaguc galeñgéanzan. Temboñ yaru geñ zéna néñ qeanzac. ¹⁰ Gi Rahab* imi qegic bec humuma hayec ésécnec efianec qéséñec. Hazéchécga imi méragawac kuhanéñ héndéñ énécminec. ¹¹ Kurumen imi guac, baec imi acguc guac. Baec kurumen zéma imuac qeriaiguc iwawai sécgéma hezac imi moczon geñ zéna hicñidarec. ¹² Baec wanğonja Not zéma Saut imi geñ zéna hicñiyec. Saut baec boñja Taboro zéma Not baec boñja Helmon imi qacgawac niñac ségiségi wanzaoc. ¹³ Guac méraga imi kuha yanda, guac méraga imi selia, wanu méra héiga imi eneñja. ¹⁴ Hakaga solanja zéma zégésigésiga solanjanéñ tatacga edamuyaguc imuac qambañja wanzac. Goi héihéiga hémbénañja zéma hakaga héla iminéñ wéségaiguc heanzac. ¹⁵ O, Yawe hérianñ héigémma imuac hénia niñtegicanzu imi eneñ ségiségi ginaguc. Ieneñ imi kic tanecga asahaiguc keñha wanzu. ¹⁶ Imuhuc wamma kaiwe herec qacgawac zézé ségiségi wanzu. Wanu imi eneñ imi hakaga solanja niñac meyac énécmimia wanzac. ¹⁷ Gi imi ionac kucginawac edamuya wanzañ imuac niñac imuhuc wananzu. Ilcinanéñ† ewa hiaga niñac yandima eñanzac. ¹⁸ Saiwanina imi Yaweac muru hezac. Ic kewunina imi Israelac téreya miñina iwac buñja wanzac.

¹⁹ Becnec qeri unawac haka méñ hicñi énécmiyu héngic imuacnec météré ichécga yomuhuc énézénec; Ni méra énécmiawac kuha ic kawali méñac mima i ic embachéra ionac sugginaiguc meyacba enec. ²⁰ Ni welen qege icna Dawidi mihicñima haléc téreya qocgémiyi. ²¹ Mérananéñ iguc zéngé toroya qahac hemac. Huananéñ meseli mimac.

²² Ic imi hazécya méñnéñ méñ eneña méra bawaguc opocmacac séc qahac. Ic biria méñnéñ méñ helanzi mimacac séc qahac. ²³ Ni wésiaiguc hazéchéra mebirí énécmima hazéchéra unudacmañ. ²⁴ Hakana héla zéma goi héihéinanéñ i guc momacnec hemac. Qacnawac niñac ilihanéñ yandimac. ²⁵ Ni méria meyacba kondun qaha zéma doku téfara séc qahaiguc hemac. ²⁶ Imuhuc wammiwa inéñ nuac nézéma zémac; Gi imi nuac manğocna, nuac Anutu, anğéñ titiac zamanziñna.

²⁷ Ni imi i méréc meracna kumuwa inéñ baec séc ic kewu ionac orucgina wammac. ²⁸ Iwac niñ wamma goi héihéi wammima kecmañ. Sisipac ac ic imiguc memeya imi selianec meseligiwa hecemañ.

²⁹ Wanu qelihéra wan énécmiwa hémbénañja hicñisai wamma kecmu. Wanu ic kewu tatacya naléya mehorugiwa kurumenja kurumenjanéñ nalé horua heanzac ésécnec horua hemac. ³⁰ Qelihéra ieneñ hénia acna waima zézé seli acnawac séc niñtoho ménda wamma ³¹ hénia acna mesohoma zézé seli acna ménda niñtoho wammuiguc imi ³² qarucnanéñ képésic ginawac unumindiñi énécmima hihilocnéñ haka biriagina unumindiñi énécmimanñ. ³³ Wanu kileñ goi héihéina moczon

* 89:10: Izipteac qara méñ imi kondun yan yanda méñac waséya mema Rahap zéanzu.

† 89:17: Ic kewugina kuha iwac niñac zézéya.

ménda wagicma hakana héla wammima ikoc ménda wammimanj.

³⁴ Sisipac acna ménda auma ac kuananéj zéhicijiyi imi ménda melemmanj. ³⁵ Hakana téréyanéj hatac momacguc zéseliwa heyecac hezac. Dawidi ac ikoc ménda wammimanj. ³⁶ Qelihéra imi enej hémbénaŋa hicŋisai wamma kecmu. Ic kewu tatacyanéj kaiwe ésécnec wésénaiguc nalé tetcgia qahac hema kecmac. ³⁷ Waŋu sawawac héipuc ic† qekez qehaya qahac nanaŋa maso ésécnec hémbénaŋa seligima nammac. (Ohec)

³⁸ Néj gi kileŋ halécnéj météré mimia imi qeri biric kuneŋ yanda wamma zésure wammima héjara menec. ³⁹ Welenj qeŋe icgawac sisipac ac imuac mézégá tiyu ic kewu opocya imi baeciguc gilina qaurac qezac. ⁴⁰ Waŋu demija imi hézéj gédacma neuŋ kiropo selia imi mebiridaczanj. ⁴¹ Imuac héna keŋkeŋ haha waŋanzu imi enej kisikiyón qemigic ama lelec lelec ienenj imi isocfagociguc opocanzu.

⁴² Geŋ imi hazéchéra ionac méra héigina imi meyac énécmína eŋu hazéc enej moczonj ségiséji wanzu. ⁴³ Waŋu iwac souya mebirina zéra qahac waŋu yaréiguc kemmacac séc qahac wanzac. ⁴⁴ Edamuya auna tecgéyu ic kewu tatacya imi melenja baeciguc mazac. ⁴⁵ Iwac sac qeli naléya imi meducŋima gamunéj qacyaiguc haina enzac. (Ohec)

⁴⁶ Yawe nalé dahecac séc me? Geŋgaoc hémbénaŋa musangé amuwésémanj? Nalé dahecac séc qeri biricga geric bélaŋa téma zeanzac ésécnec waŋ némbésémanj? ⁴⁷ Yei naléna hotoŋa dac wanzac imi niŋqeliwésémanj. Gi imi baec ic moczonj mihicŋi énécmima imuhuc wai énécmína

kekecgina yei gorosona ésécnec wanzac. ⁴⁸ Mérénéj kecma humuc ménda mihicŋima hémma eneya qeri unjaya humucac kuha igucnec hia metecgé amumac? (Ohec)

⁴⁹ Miŋ Kewu hakaga héla iminéj Dawidi sisipac ac wamminec. Waŋu imuac goi héihéi bec-nec heaŋec imi dimuaru keŋ sanjizac? ⁵⁰ Welenj qeŋe ichécga zébiri qébiri wammianzu imi niŋqelina, kucŋinaguc hicŋi saima keczu momac yanda ionac zébiri qébiriginanéj nuac wésénaiguc hezac. ⁵¹ Yawe zébiri qébiri imi mia hazéc hécganéj guac halécnéj météré wammimia inéj tima keŋec héna imuac mia zébiri qébiri wammizu.

⁵² Yawe, hémbénaŋa mepésimini, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 4

90

(Legic 90–106)

Kekec hémbénaŋa imi Anutuac muru hezac.

¹ (Anutuac icya Moseac zéwelec welec.) Miŋ Kewu, guac niŋŋi gi imi hicŋisaiya hicŋisaiya nonac tacyacninawac ama ocmuŋ wanjanj. ² Baec boŋa ménda hicŋigicnec, baec kurumeŋ ménda zéna hicŋiyunec hémbénaŋa igucnec hémbénaŋa gi imi Anutu kecanzanj.

³ Geŋ zéna ic embac enej lilingéma seitotonj waŋanzu. Geŋ mia baec ic ini lilingéma kemmu zéne. ⁴ Kicgaiguc yawuŋ tausenja imi oraŋ ésécnec hotoŋa waŋu siŋi bakia tanec wanzac.

⁵ Geŋ mia doku qaoŋ ésécnec luma usuŋénécmima keŋanjanj. Ienenj imi gau héhéj ésécnec, zariŋ siŋunec zuria qeanzac ésécnec wanzu. ⁶ Zariŋ imi siŋunec zuria qema heyu kaiwenéj qeyu mariyaiguc séléccéanzac. ⁷ Nini

† 89:37: Maso imi tunumanj qeriaiguc ninicanzac imuac niŋac héipuc ic zézac.

imi guac qeri gericnéj nonoyu zema qahac wanzij. Wañu guac qeri gericnéj hoturu nénécmizac. ⁸ Geñ mia képéscnina wéségaiguc haima, hakanina biria saña imi kic tanecgawac asahaiguc haianzanj.

⁹ Nalénina moczonj imi qeri biricgawac qeriaiguc qahac wañanzac. Kekecnina howianéj wésénina ésécnec tegéanzac. ¹⁰ Yawuñnina imi 70, wañu tosara kucginaguc imi 80 wanzac. Wañu imuac surucya imi bisi qatéj zéma zésiác. Wañu imi focdac keñu nini putitima keñ humuanzij. ¹¹ Mérénéj qeri gericgawac kuha hia niñtegicmac? Mérénéj héniaga séha niñtegicma bac yandi yandi wammac? ¹² Ku nénécmiña nalénina hia olomma niñtegic qinñtegic ewa qerininanéj doñgéma kecbij.

¹³ Yawe, némac naléiguc hawésémañ? Focdac lilingéma hana. Welenqeçe ichécga goi héihéi wañ nénécmiña. ¹⁴ Siñunec guac goi héihéiganéj mesécgé nénécmiña kekecninawac nalé howia séc zézé ségiségi wamma kecbij. ¹⁵ Yéwéri mihicñi nénécminec imuac naléya moczonj zéma qeri biric wañ nénécminec imuac yawuñ moczonj toroqema imuac séc zézé ségiségi mihicñi nénécmiwésémañ. ¹⁶ Wawañ memega welen qeçe ichécga ionac muru mewinini énécmiña guac edamuga imi qelihécgina ionac muru mewinini énécmiña. ¹⁷ Miñ Kewu Anutuninawac ewa hia imi neñañ muru haina mayu. Méraninanéj wamma meanzij imi meseligina nammac. O, méraninanéj wamma meanzij imi meseligina nammac.

91

Anutunéj saiwa wammimac zéma niñzénégéyec.

¹ Eñeña miñjananéj hoturumiyyu sañgima kecanzac imi wandac wandac miñinawac amiaiguc kecmac. ² Ni Yaweac yomuhuc zéanzua; Inéj sañgi sañgina, zéma neuñ kiropo selina; Anutu iwac muru mia héima nananzua.

³ Imuac mia inéj nei késakésa ic ionac ufiç igucnec zéma yañhafi warihaguc humumia imuacnec metecgé gémmac. ⁴ Inéj gi kuruc neñgocya ésécnec qeñganj zucyanéj hoturugéñu qeñganja bawaiguc kemma sañgiwésémañ. Imuhucyanec iwac haka héla iminéj saiwaga zéma asamañga ésécnec hézicgé gémmac.

⁵ Gi imi siñiyawac zéra imuac bac yandi yandi zéma kaiweac zakonj muigic hahaya imuac zénéj hirihiri ménda wambésémañ. ⁶ Yañhafi wariha tunumañiguc hahaya zéma kisi kiyonj kaiweiguc hicñi hicñiya imuhucyawac bac yandi yandi ménda wambésémañ.

⁷ Tauseñ me 10 tauseñnéj wésé andégaiguc mama humuwu, néj gi imi saec imuhucyanéj ménda hosucgé gémmac. ⁸ Gi imi kaiñiliwenj ic ieneñ bakia megic kicganéj inichésémañ. ⁹ Gi imi Yawe añgétina sañgi sañgigawac buña wanzac. Eñeña miñina añgétina tacyacgawac ama ocmuñta wanzac. ¹⁰ Imuac niñac zérabéra guac muru ménda haréma yañ hafinéj ama haliga hosuraiguc ménda hosucgémac.

¹¹ Inéj guac wamma kua meme uñahéra énézéyu héna keñkeñ haha wañanzanñ imuaru galeñgé gémmu. ¹² Ieneñ méraginanéj gépésigic hénaga imi hocnéj ménda héimac. ¹³ Gi imi laion zéma qaté mokoleñ tidacgéwésémañ. laion sacqeli zéma mokoleñ hénaga bawaiguc tidacgé énécmiwésémañ.

¹⁴ Anutunéj yomuhuc zézac; Inéj goina héianzac imuac añgéña

timan̄. Inéj qacna niñnéjan̄zac imuac i meyacmiman̄. ¹⁵ Inéj zéwelecnénu acya melen̄ miman̄. Zérabéra naléiguc i guc momacnec kecma metecgé mima méra miwa eebipiyaguc wammac. ¹⁶ Yawuñ mehorugiwa niñu sécgémac. Wan̄u añgéḡ titiac ai ézéwa hémmac.

92

Héipuc wammiyu ewa hia ac ézéyec.

¹ (Legic zéra, Sabata naléiguc héihéiyawac legic.) Eñeña miñina Yawe, ewa hia ac gézéma guac qacga kikicmelon̄ legiciguc héigéḡḡeña imi hiabia. ² Sin̄unec goi héihéiga zéauma sin̄iyaiguc hakaga héla imuac zéauauya imi hiabia. ³ Gita kulele zéma wan̄gon̄ qema mepési géḡḡeña imi hiabia soroc. ⁴ Yawe, wawan̄ memeganéñ ségiségi mihicñi nénzan̄. Ni méragawac haka silic niñac ewana meyacma mepési génzua.

⁵ Yawe, wawan̄ memega imi yei kunen̄ yanda. Guac niniñga imi yei kunen̄ yanda wanzac. ⁶ Ic diwi qiwiliña imi ménda niñsarianzac. Ic sicsaocya imi ménda niñtegicanzac. ⁷ Ic biria imi qézézac ésécnec saigic. Kaižiliwen̄ ic enen̄ kindindiñ ginaguc wan̄zu, néñ kecma hémbénaña birima qahac wandacmu. ⁸ Yawe, gi imi hémbénaña eñeña miñina wanzan̄. ⁹ Niñzan̄? Hazéchécga, O, Yawe, hazéchécga ienen̄ kilen̄ biridacmu. Képésic meme ic imi héndén̄ qéndén̄ wan̄ énécmimia wammac. Imuac mia imuhuc zézua.

¹⁰ Wan̄u geñ imi ilicna hasén̄ burumakao ésécnec meyac néñzan̄. Haléc hiabia orucnaiguc qocgé nénzan̄.* ¹¹ Hazéchécna haka biriawac

bakia megic kicnanén̄ inicanzua. Yacma nuanzu imi tasia biria mezu zégic gezacnanén̄ niñanzua.

¹² Ic solaña imi yéménzéc ic ésécnec lon̄go biacbiac wamma Lebanon̄ac sida ic ésécnec yandimu. ¹³ Yaweac ama, Anutuninawac ama yandaiguc himicgic lon̄go biacbiac wamma nanzu. ¹⁴ Wan̄u ic yanda wammaguc kilen̄ héla haianzu. Dokugina ménda zicgéyu ténggij̄ ténggij̄ wan̄anzu. ¹⁵ Yawe hakaga dindiña imi mewininina. Yawe imi nuac zamanziñ. Iwaru imi késpedes mén̄ ménda hezac.

93

Anutuac héngalen̄ ai imi edamuyaguc.

¹ Yawenén̄ héngalen̄ wamma eñeyaoc héngalen̄ aiac kuha héiamuyu eeyaguc wanzac. Yawe imi kuhanén̄ séwi usuya zéma rikun̄a héiamuzac. Imuac baec kurunen̄ kumuyu qeken̄ qehaya qahac seligima nammac. ² Gi imi nalé hémbénaña igucnec kecneccac keczan̄. Ic kewu tatacga imi becarunec héitumuna seligima taczac.

³ Yawe doku yandanén̄ luma yaczac. Doku yandanén̄ luma hétéña meyaczac. Doku yandanén̄ luma géréréc mericzac. ⁴ Ou eñeña taczan̄, Yawe guac kucga imi doku qara zéma kondun̄ tembon̄ yanda ogicma kunen̄ yanda wanzac. ⁵ Yawe, ackuazécga imi héla ténggén̄. Téréyaganén̄ amaga mezericna sécya wan̄u hémbénaña hema kecmac.

94

Anutunén̄ ic solaña ionac hazéc hécgina bakia melen̄ énécmimac.

¹ Yawe, tasé kuku miñina Anutu, bakia melen̄melen̄ miñina

* 92:10: Halécnéñ météré mima kuc buña qemima Israelac ic kewu kumu mimiawac zézéya.

Anutu, geŋ asac mararaŋ qeta-galiwésémaŋ. ² Yacna, baec yandawac zégésigési miŋina gi. Yacma séwi eŋeŋ ic tasé ku énécmína. ³ Yawe, ic biria eneŋ nalé dahecac séc hériaŋ haimu? Némac naléiguc haka imi tecgémac?

⁴ Ieneŋ séwi eŋeŋ wamma zébiri qébiri waŋanzu. Biria meme ieneŋ moczoŋ séwi eŋeŋ wamma keczu. ⁵ Yawe, ieneŋ ic embachécga qézéŋgé unuma guac buŋa imi helanzi énécmianzu. ⁶ Embac malé zéma, ic kiaŋ unuhumuma, gupaŋ merac unuhumuanzu. ⁷ Imuhuc wamma yomuhuc zéanzu; Yawe imi ninicmacac séc qahac. Yakoboac Anutu imi niniŋa qahac.

⁸ Ic embac suginaiguc ic qelaŋa keczu ini qeriginanéŋ niŋgic. Niniŋgina qahac ini, némac naléiguc niŋteŋgic qinŋteŋgic ginaguc wammu? ⁹ Gezacnina meyacgé nénécmiyec inéŋ acnina hia ménda nimmac me? Kicnina meyacgé nénécmiyec inéŋ hakanina hia ménda hémmac me? ¹⁰ Baera baera bakia meénécmima ic pakeŋ ac ku nénécmianzac inéŋ niniŋa qahac zéma ninzu me? ¹¹ Yawenéŋ ic onac niniŋgina nindaczac. Niniŋgina imi gorosona wanzac imi nindaczac.

¹² Yawe, gi zéqindiŋi mianzanŋ ic imi zézé ségiségiyaguc. Héna acganéŋ pakeŋ ac wammianzanŋ ic imi ségiségiyaguc. ¹³ Ic imi zérabéra naléiguc metecgé mima luaeiguc opocna kerunec, ic biria ionac imi baec séséŋ éséénécmimia wammac. ¹⁴ Yawenéŋ ic embachéra ménda wai énécmianzac. Waŋu eŋeya buŋa héŋacgina ménda meanzac. ¹⁵ Zégésigési imi haka solanaiŋguc liliŋgéma hamac. Hayu ewa qerigina solananeŋ kecanzu imi eneŋ moczoŋ qeriginanéŋ méndacmimu.

¹⁶ Méréneŋ nuac niŋ yacma biria meme ic unumac? ¹⁷ Yawenéŋ ménda méra némbacnec kekec uŋananéŋ bec humuma néŋ qema kecbacnec. ¹⁸ Yawe, hénana tisuracgéyi nalé imuaru goi héihéiganéŋ ni népésinec. ¹⁹ Qerinaiguc niniŋ sasala hiŋŋinéŋu guac mebélac qebélac ainéŋ kekec uŋanaguc ségiségi mihiŋji néŋanzanŋ. ²⁰ Héna aciguc koroma haka biria waŋanzac gésigési ic kiwa biria imuhucyanéŋ dimuhuc giguc ala kekec wammac? ²¹ Ieneŋ tocgéma ic solanawac kekecyca qewiŋ zé wamma ic késpedesyca qahac imi késpedesiraguc zéma zétecgéma sac naecmianzu.

²² Yawe imi neuŋ kiropo selia baec boŋaiguc nanaŋa. Nuac Anutu imi zamanziŋ selia, réwéri igucnec néŋgacma imuaru sanŋgianziŋ. ²³ Késpedesgina melenŋ énécmína ionac muru liliŋgéma kemmac. Haka biriagina niŋac mebiri énécmína qahac wandacmu. Yawe Anutunanéŋ mebiri énécmimac.

95

Mepésimima niŋtoho wammii-wiŋ zé nunuruzac.

¹ Hagic nini Yawe legic héimima, neŋaŋ anŋgéŋ titiac zamanziŋ ségiségi wamma legic héimiwiŋ. ² Ewa hia ac ézéma wésiaiguc kemma legic zéra zéni iwac muru kemmac.

³ Yawe imi Anutu kunéŋ yanda, anutu moczoŋ ionac qacginaiguc eŋeŋa keczac. ⁴ Baec hiŋgac hiŋgara imi mériaiguc hezac. Baec boŋa eŋeŋa acguc iwac buŋa wanzac. ⁵ Konduŋ imi iwac, inéŋ zéyu hiŋŋiyec. Waŋu baec acguc mérianéŋ meyec.

⁶ Hagic nini sicgéma mepésimima, kekecnina mihiŋji nénécmiyec

Yawe iwac muru simiñ héimiwiñ.
 7 I imi Anutunina, nini imi ic embachéra, rama tunja mériaiguc onono pora.

Ini nalé yomuaru ewaya nimbiñ zé wanzuiguc imi; 8 Meriba zéma baec kékérakérasia Maşa imuac nalé éséc nec ewa qerigina seliseli ménda wammu. 9 Nalé imuaru yandahécgina ni batucgé némma awinémma wawañ memena imi héngic. 10 Ni yawuñ 40 séc hicñisai imuac niñyéwécnaguc wamma zéyi; Ieneñ imi ic embac ewagina soho sohoya, nuac héná imi ménda ninzu. 11 Imuac ni qeri biric wamma zéselima zéyi. Ieneñ nuac tac hiahiaruiguc harémuac séc qahac.

96

Zégési nénécmimanñ zé hahaya Anutu i mepésimini.

1 Legic qelia Yawe héimigic. Baec séc ic embac Yawe legic héimigic. 2 Yawe legic héimima qara mepésimigic.

Anqén titi ai imuac naléya naléya zéau énécmigic. 3 Edamuya imi baera baera ionac. Wañu kiwi welic welicgia imi ic embac momac yanda ionac zéau énécmigic. 4 Yawe imi kuneñ yanda, imuac niñac hélac nec mepésimimu. Anutu tosara moczoñ onogicma eeya héimimu. 5 Anutu baera baera keczu imi moczoñ enomia. Tosara qahac, néñ Yawe inéñ mia kurumeñ zéyu hicñiyec imuac mia imuhuc zézu. 6 Eeya eñeña zéma ic kewuac qarucnéñ iwaru hezac. Kuha zéma héñsorocyanéñ iwac ocmuñ téréyaiguc hezac.

7 Yawe zézé ségiségi wammigic. Baera baerawac ic embac hénia hénia ini, edamuya zéma kuha imuac Yawe zézé ségiségi wammigic. 8 Yaweac qara eeyaguc imuac séciguc edamuyawac zézé

ségiségi wammigic. Sesegina mema iwac ama yandaiguc keremmu. 9 Héñsorocya* zéma téréya niñac wamma Yawe mepési mimu. Baera baera iwac wésiaiguc zénéñ hirihiri wammu.

10 Baera baera suginaiguc ini yomuhuc zému; Yawenéñ héngaleñ wanzac imuac baec momac yandanéñ seligima qekez qeha ménda wammu. Inéñ ic embac momac yanda héná ac hezac séc dindiñanec zégési énécmimac.

11 Kurumeñ imi ségiségi wañu baec imi zézé ségiségi wañu konduñ zéma iwawai imuac qeriaiguc sécgéma hezac imi hériañ haimimu. 12 Nene ai lépaya lépaya zéma iwawai imuaru hezac imi moczoñ ségiségi wammu. Imuhuc wañgic zuniguc ic hésa acguc Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma legic héimu. 13 Inéñ hamac. Baec zégési énécmimanñ zé hamac. Inéñ solañanéñ baec yanda zégési énécmima ikoc qahac, néñ hélac nec ic embachéra zégési énécmimac.

97

Anutuac héngaleñ ai imuac edamuya.

1 Yawenéñ héngaleñ wañ énécmimac. Imuac baecnéñ ségiségi wañu konduniguc baec komoc komoc imi acguc zézé ségiségi wammu. 2 Hosusu zéma tunumañnéñ lelecgémizac. Haka solaña zéma zégésigési solaña iminéñ ic kewu tacyawac qambaña wanzac. 3 Geric bélañanéñ wésia iguc nec hicñima hazéchéra yanda lelec lelec keczu onodacmac. 4 Iwac piliticnéñ baec séc keñ qetagaliyu baecnéñ hémma zénéña hirizac. 5 Baec boñaya boñaya iminéñ Yawe baec yanda minja

* 96:9: Ic kewunéñ zuri zambayaguc nañu héñsoroc wammianñgic éséc nec.

iwac wésiaiguc kufañ éséc nec
pépélíma mazac.

⁶ Kurumenénj iwac solañ
dindiña zéauyu ic embac moczoñ
edamuja héñanzu.* ⁷ Anutu
méráginanénj seíma memeya
welenj qemima iwawai enjomia
niñac séwi enej wañanzu imi
enenj moczoñ gamuginaguc
wammu. Anutu sasala ini Yawe
mepésimigic.

⁸ Yawe guac zégésigési imi
Zionac hénaorinj enej nimma
ségiségi wanžu. Yudawac ama
areña kunenj kunenj séc* ienenj
imuac wamma zézé ségiségi
wanžu. ⁹ Yawe gi imi baec séc
eneña keczañ. Anutu momac
yanda qacginaiguc onogicma
keczañ.

¹⁰ Yawe siñniñ wammianžu ini,
biriawac mézégina tiyu. Inéñ
hénaorinj héra galenjë énécmima
ic biria ionac mérágina igucnec
metecgé énécmianzac. ¹¹ Ic so-
laja onac asac mararañ zilaloña
qesa énécmima qerigina dindiña
kecanžu ionac ségiségiac gocmia
qesa énécmianzac. ¹² Ic solaja
ini Yaweac niñac ségiségi wamma
qara téréyawac ewa hía ac zémigic.

98

*Baec zégési mimiawac
mepésimigic.*

¹ (Legic zéra.) Yawenénj haka
welic welicgia wañec imuac
niñac legic qelianénj mepési
migic. Iwac méra héiya zéma hua
héiya téréyanénj onogicma kawali
wañec. ² Yawenénj anjéñ titi ai
imi énézéyu héñgic. Wañu iwac
solañ dindiña imi baera baera
ionac kicginaiguc kawé qema
mewininiyec. ³ Inéñ goi héihéiya
zéma haka héla imi Israel héna
géséhéra ionac niñac wamma
sisipac acya niñqelima imuhuc

wañec. Wañu baec zécgéria
séc Anutuac anjéñ titi ai imi
héñdacgic.

⁴ Baera baera ini ségiségi
wamma Yawe héténj héimigic.
Ewagina meyacma ségiségi
wamma legic héima mepési migic.
⁵ Gitanénj Yawe mepésigic. Gita
zéma ewaginanénj mepési migic.
⁶ Tomuj mimisuleac héténjanénj ic
kewu Yaweac wésiaiguc ségiségi
wamma hériañ haimu.

⁷ Konduñ zéma iwawai imuaru
sécgéma hezac imi zéma baec
zéma imuaru tacyac wañanzu
imi moczoñ hériañ haimimu.

⁸ Yaweac wésiaiguc dokunénj
luma méra qeque wañgic baec
boñanénj momacnec ségiségi
wamma legic héimigic. ⁹ Inéñ
mia baec zégési énécmimanj zé
hamac. Inéñ solañ dindiñayanénj
baec zégési énécmima, kenkésa
hakésaya qahac ic embachéra
zégési énécmimac. Héna imuac
niñac mia imuhuc mepé qepési
wammigic.

99

*Anutuac héna téréya imuac
wamma mepésimigic.*

¹ Yawenénj héngalen wañ
énécmizac, ic embac momac
yanda zénénj hirihiri wañgic.
Yawenénj Kerubim kua meme
uñ qacginaiguc taczac. Baecnénj
hiriyu. ² Yawenénj Zioniguc kunenj
keczac. Icembac héna héna ionac
qacginaiguc meyac mimiawac
kecanzac. ³ Énézéna ienenj
qacga yanda welic welicgia imi
mepésimu. Inéñ téréya wanzac!
⁴ Ic kewunina imi kuhaguc.
Inéñ zégésigési dindiñawac siña
niñanzac. Inéñ haka kenkésa
hakésaya qahac imi kumuyec.
Yakoboac ichéra ionac sugi-
naiguc héna aciguc nanañ seli
zéma haka solaja kumuyec. ⁵ Ini

* 97:6: Rom 1:20 * 97:8: Hebiraio aciguc; bérachéra.

Yawe Anutunina meyacmima iwac héniaguc mepésimu. Inéj téréya wanzac.

⁶ Hofac oo ichéra ionarunec imi Mose zéma Aron, wanu Anutuac qara qacanzu ionarunec imi Samuel, ic imuhucyanéj ewagina moczoj nec Yawe zéwelec migic acgina ni jénécmiyec. ⁷ Yawenéj hosusu tandéyaguc namma ionac énézéyu héna ac zéma zézé seli ac imi ni jtoho wanjic.

⁸ Yawe, Anutunina, gi imi acgina ni jénécminec. Nalé tosiaiguc bakia melej énécminec, néj gi imi képésic waiwaiac Anutu keczanj. ⁹ Ini Yawe Anutunina meyacmima baec boja téréya imuaru i mepési mimu. Yawe Anutunina imi téréya wanzac.

Baera baera Anutu mepésimimu ni jnac unuruyec.

100

¹ (Ewa hia zémimawac legic zéra.) Baera baera momac yanda, ségiségi wamma Yawe onhérian haimigic. ² Ségiségi wamma Yawe welej qemima legic héima iwac wésiaiguc kerejic.

³ Yawe imi Anutunina wanzac imi ini ni jasarigic. Inéj zéyu nini hicjima keczi j. Wanu nini imi iwac buja. Iwac ic embachéra zéma rama inéj ninicgalej wan nénécmiyu kekera.

⁴ Ewa hia ac ézéma sanjula jaguc keremmu. Legic héimima ama yandayaiguc keremmu. Keremma ewa hia ac wammima legic héima qara meyac mimu. ⁵ Yawe imi hiabia. Goi héihéiya hémbéna ja imi nalé tetcgia qahac heanzac. Hakaya héla imi hicjisiaiya hicjisiaiya ionac muru hema emma kecmac.

101

Ic kewu zéma sisipac acya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni goi héihéiga zéma zégési gésigawac legic héiman j. Yawe, ni gi gita kulele qehéi wanjémman j.

² Ni héna solanjawac ewama kecmaj. Néma naléiguc nuac hanémbéséman j? Ni amanaiguc ewa solanjane c hakana wamma kecmaj.

³ Iwawai biria imi imuac me imuac kicnaiguc ménda haiwa hemac. Héna ac andé qema keczanzu ionac mézétiti wamma kecha haka iminéj ménda qéqéhéréj wanjémman j. ⁴ Ewa qerigina qarij qarinjia ienej nuac murunec lakec kemma kecmu. Ni haka biria héjara mema kecmaj.

⁵ Méjnéj méj alahéra sasanjiaiguc zébiri qébiri wanj énécmianzac imi mebir i énécmiwa qahac wandacmu. Ségéra herec zéma séwi enej imi bisiqatéj ménda wanj énécmiman j.

⁶ Kicna hima baec yomuaru ic héla imuhucya mihicji énécmima énézéwa niguc momac nec kecmu. Héna solanja tima kejanzu imi kumu énécmiwa welej qenémmu.

⁷ Ikoc ic imi méjnéj méj amanaiguc ménda kecmac. Ikoc ac zéanzu imi enej kicnaiguc ménda wai énécmiwa nammu. ⁸ Si juncéc séc ni baec yomuaru ic biria moczoj mebir i énécmiwa qahac wandacmu. Biria meme ienej Mi j Kewuac ama arenja yandaiguc qahac wandacmu.

102

Méra mimac ni jnac zéwelecma Ic kewu hémbéna ja ézéyec.

¹ (Yéwéri mihicjima ewa biric wamma ni jyéwécya imi Yawe ézéma zéwelerec.) Yawe, zéwelecwelecna ni jnéna. Waina guru héhéliwa qaqacnanéj guac muru haréyu. ² Helanzi nénéj awac kecha nalé imuaru kic tanecga ménda musanjé

némbésémaᅇ. Guru héhélimanᅇ imuaru gezac qema focdac acna kitiwa melenᅇ némbésémaᅇ.

³ Kekecnawac naléya imi hofac éséc nec emma sohoanzac. Sicnanéᅇ geric lokora éséc nec zeanzac. ⁴ Ni eluᅇ nuyu nene ménda neanzua. Ewa qerina imi baec ké raké rasiawac qézézac éséc nec zigézac. ⁵ Zésilacna niᅇac séwinanéᅇ sicnaiguc qékétazac. ⁶ Ni imi baec ké ra ké rasiaiguc guae nei éséc nec, baec kisiaiguc kouteranᅇ nei éséc nec wanzua. ⁷ Siᅇjiiguc kic qeli kecha ama bauyaiguc maulalac nei éséc nec wanzua.

⁸ Hazéchécna enéᅇ kaiwe herec zébiri qébiri waᅇ némma meeqesac memaqesac waᅇ némma sésécac wammac niᅇac qacna imi saeciguc haianzu. ⁹ Sigic* newa nenena éséc nec waᅇ doku newa kic masina mayu momac nec neanzua. ¹⁰ Hé nia imi yomuhuc; Guac qeri biric zéma qeri geric niᅇac imuhuc wanzua. Gi ni népési yacmaguc duᅇa gilina nuanzac. ¹¹ Naléna imi tecgémanᅇ zé mariawac amia éséc nec melemma mazac. Qézézac éséc nec zangéma kenzua.

¹² Néᅇ Yawe gi imi hémbénaᅇa kecanzanᅇ. Qacga imi niᅇqeligic hicᅇjsaiya hicᅇjsaiya hema emma kecmac. ¹³ (13a) Deguc imi Zion wéséniniᅇ waᅇmimiawac naléya. Nalé niᅇna hezac imi ducᅇjazac. ¹⁴ Waᅇu welenᅇ qeqe ichécgā nini Zionac hoc baᅇec niᅇac ségiségi waᅇziᅇ. Waᅇu imuac seitotoᅇadac imuhucya acguc siᅇa nimmianziᅇ. (13b) Imuac niᅇac geᅇ yacma Zion ewa hia wammiwésémaᅇ.

¹⁵ baera baera ic embac imi Yawe guac qacga nimma bac yandi yandi wammu. Baec séc ic kewuhé ra ieneᅇ edamugawac eeya héimu. ¹⁶ Yawenéᅇ Zion

miyacgéma enéya edamuya qeriguc wininiyu imuhuc wammu. ¹⁷ Yawenéᅇ maqeqeya inic sosoli waᅇ é nécmima zéwelecgina mematiti ménda waᅇu imuhuc wammu.

¹⁸ Haka imi bianᅇac hicᅇjsai ionac ogic heyu ic embac bianᅇ hicᅇjimu imi enéᅇ Yawe mepési mimu. ¹⁹⁻²² (21) Waᅇu hésa ic ionac zésilacgina nimma humucac buᅇa qeénécmimia hulac é nécmiyu. (22) Ic embac hé nia hé nia zéma héᅇgalenᅇ ama areᅇa yanda Yawe mepésimiwiᅇ zé tocgému nalé imuaru, (21) Yaweac qara imi Zioniguc, waᅇu qac buᅇaya imi Yerusalemiguc zéau é nécmimu niᅇac (19) Yawenéᅇ ocmuᅇ té réya enéᅇa imuaru kic hiyu mayu nini canzac. Inéᅇ kurumeᅇ iguc nec baec héᅇgalenᅇ waᅇanzac.

²³ Inéᅇ kekec hé nanawac suraiguc nuac kucna memama kekecnawac nalé imi mehotᅇjiyec. ²⁴ Waᅇu ni yomuhuc zéyi; Anutuna, Anutuna, naléna kembraᅇu ménda nuagicna. Guac yawuᅇga imi hicᅇjsai lépaya lépaya hema emma kecmac.

²⁵ Geᅇ mia bec nec baec qambaᅇa hainec. Kurumeᅇ acguc mé raganéᅇ mihicᅇjinec. ²⁶ Baec kurumeᅇ imi hia qahac wammac, néᅇ gi imi hémbénaᅇa kecanzanᅇ. Iwawai imuhucya imi séwi usu éséc nec méiméiya wamma tegi canzac. Waᅇu séwi usu éséc nec hainetec waᅇanzanᅇ. ²⁷ Gi imi ménda melemma imuhucyanec kecanzanᅇ. Yawuᅇga imi tectecgia qahac. ²⁸ Welenᅇ qeqehécgā ionac qelihécgina imi nalé séc kecmu. Qelihécgina imi wéségaiguc seligima nammu.

103

Anutuac hiayawac niᅇac ewa hia ac wammīyec.

* 102:9: Ewa biric mihicᅇjima sigic naecanᅇic.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Kecec uḡana, Yawe zéhiaru mina. Qerinaiguc heheya ini moczoḡ qara térya zéhiaru migic. ² Kecec uḡana, Yawe zéhiaru mima, ewa hiawac buḡa iwarunec hahaya moczoḡ imuac eluḡ ménda gumac.

³ Inéḡ késpedesca moczoḡ augemma yaḡhafiḡa moczoḡ mehiaruma ⁴ kekecga imi humuc igucnec metecgé gémma goi héihéia zéma wésé nininaneḡ ic kewu opoc héigémmac. ⁵ Waḡu iwawai hiabianeḡ ewa siḡḡa meséccgé gémmac. Waḡu séwigawac sac qeli imi meqeligéḡu kunta nei ésécnec kucgaguc wambésemaḡ.

⁶ Yawenéḡ haka solaḡa wamma mema helanzi énécmimia ionac niḡac wamma hazéc hécgina hena acac séhaiguc zétéccgé énécmianzac. ⁷ Imuhuc wamma hakaya Moseac muru, waḡu wawaḡ memeya imi Israel qelihéra énézéyu niḡic.

⁸ Yawe imi wésé ninin waḡ énécmima ewa hia waḡ énécmima qeri biric focdac ménda niḡénécmima goi héihéi kuaya qeḡeya waḡ énécmianzac. ⁹ Inéḡ késpedescinawac nalé séc tualefic ac ménda waḡanzac. Waḡu qeri biric nalé horua ménda doḡgéanzac. ¹⁰ Késpedesc ninawac séc ménda melen nénécmima, haka biriawac bakia howiacnec ménda melen nénécmianzac.

¹¹ Hénia imi yomuhuc; Kurumenéḡ baec igucnec ou eḡeḡa hezac ésécnec, goi héihéiya imi eeya héimianzu ionac muru kuneḡ yanda he énécmianzac. ¹² Baec waḡoḡa Is néḡ Wes igucnec lakec hezac ésécnec, inéḡ ac qeḡe wawaḡanina imi qetecgéyu lakec keḡec.

¹³ Maḡocnéḡ nambérac héra ionac wésé ninin waḡ énécmianzac ésécnec, Yawe imi

eeya héimianzu imi onac wésé ninin waḡ énécmianzac. ¹⁴ Inéḡ séwininawac hénia nimma, nini imi seitotoḡ wanziḡ imi niḡqelima imuhuc waḡ nénécmianzac. ¹⁵ Baec ic kekecninawac nalé imi qézézac ésécnec. Edamunina imi baec kisiawac zariḡ zuria ésécnec. ¹⁶ Imuhucya imi luhuc geriwagucnéḡ qacginaiguc qeyu qahac waḡu, baec kisanéḡ zariḡa hocanzac.

¹⁷ Néḡ Yaweac goi héihéianeḡ eeya héimianzu ionac hémbénaḡaiguc hémbénaḡa hema emma kecmac. Solaḡ dindiḡaya imi qelihécgina lépaya lépaya he énécmima kecmac. ¹⁸ Imi mia sisipac acya niḡtoho wamma hena acya niḡqelima wamma meanzu ionac mia imuhuc waḡ énécmianzac.

¹⁹ Yawenéḡ ic kewu tatacya kurumenḡiguc meyacgéma, héḡgaleḡ kuhanéḡ kecec momac yanda galeḡgé énécmianzac.

²⁰ Kucginaguc wamma Yaweac ackuažéc meselima, ac ewaya niḡtohoanzu kua meme uḡa ini Yawe zéhiaru migic. ²¹ Yawe welen qemima iwac ewa siḡ wamma meanzu kua meme uḡa ini Yawe zéhiaru migic. ²² Yawenéḡ zéhicḡi énécmiyu baec imuaru me imuaru inéḡ héḡgaleḡ waḡanzac séc kecnazu ini moczoḡ Yawe zéhiaru migic. Kecec uḡana Yawe zéhiaru mina.

104

Baec kurumenḡ miḡina Anutunéḡ héḡgaleḡ waḡ nénécmianzac.

¹ Kecec uḡana, Yawe zéhiaru mina. Yawe Anutuna, gi imi kuneḡ yanda, eega eḡeḡa zéma edamuga imi maleku ésécnec héima kecanzaḡ. ² Inéḡ asac mararaḡa imi séwi usu ésécnec héima, kurumenḡ imi sel hali ésécnec hérétéḡ haiyu hezac. ³ Dokuiguc amayawac nanduḡ kumuma hosusu ézéyu kareya

wanju luhuc ézéyu qeḡḡaḡa wanju keḡha waḡḡanzac. ⁴ Luhuc oporu eḡeḡa welenḡ qeḡe icya wanju, geric oporu eḡeḡa ai icya wanzac.

⁵ Baec imi qambaḡa qahaiguc haimiyu hémbénaḡa qekenḡ qeḡa ménda wanzac. ⁶ Geḡ baec imi kondunḡ doku yandanéḡ séwi usu ésécneḡ hoturuna baec boḡa qahaiguc naḡec. ⁷ Wanju geḡ mia ac wamma dokunéḡ néḡḡacma keḡec. Parandaḡa qaru foc foc keḡec. ⁸ Keḡu baec boḡanéḡ eḡu baec wéḡwéḡḡanéḡ hiḡḡacma imuac me imuac zémineḡ séc mekemma hezac. ⁹ Wanju dokunéḡ muḡḡuc ménda hama hoturumu niḡ ménda logimu zéma qaḡḡaḡ silic hai énécmineḡ.

¹⁰ Yawenéḡ zéyu doku hogocyanéḡ baec boḡa wéḡwéḡḡa séc hicḡjima éréma baec boḡa namunḡ ginaiguc téfara wamma keḡḡanzu. ¹¹ Kemma baec kisiaiguc haséḡ yanḡ sécgina séc gumu énécmiyu haséḡ becosic eneḡ acguc negic déméḡḡina qaḡḡaraḡa imi méwécḡéyu hiaruanzac. ¹² Sawa nei acguc imuac giḡḡiḡaiguc aséḡina haima ic hawaiguc tacma ewa hétéḡ waḡḡanzu. ¹³ Inéḡ ou ai amayaiguc tacma baec boḡa séc doku haiyu aiyawac héla imi baeciguc sécgéma hezac. ¹⁴ Inéḡ wanju ama yanḡ onac qézézac zéma ic neḡḡaḡ niḡac zuazua yandianzac. Wanju inéḡ zéyu baeciguc nene yaka hicḡḡanzac. ¹⁵ Icac ewa qeriaiguc zézé ségiségi mihicḡi mimia waiḡ zéma icac kic tanera measari mimia haléc zéma icac ewa qeriaiguc kuha mihicḡi mimia nene yaka imi inéḡ zéyu hicḡidarec.

¹⁶ Yaweac ic hésa dokunéḡ sécgé énécmiyu hezac. Lebanonḡac yéménzéc ic imi inéḡ himiru hezac. ¹⁷ Nei eneḡ imuaru haegina haianzu. Zanḡaḡ nei eneḡ imi

kumbu* iciguc amia mihicḡianzu. ¹⁸ Baec boḡa eḡeḡa imi haséḡ noniḡ ionac buḡa, wanju hoc baḡec imi nehec qérandeḡ ionac sanḡi sanḡiac buḡa wanzac.

¹⁹ Inéḡ maso haiyu baec ai memeyawac naléya zéanzac. Wanju kaiwe imi naléya nimma hiḡḡacanzac. ²⁰ Geḡ mia tunumaḡ mihicḡina ama siniyu haséḡ yanḡ hénia hénia mama keḡha waḡḡanzu. ²¹ Laion sac qelinéḡ neneyawac buḡa nesima qacma neneyawac Anutu guru héhélima kecanzu. ²² Kaiwe éréyu kemma teḡḡinaiguc heanzu. ²³ Duḡa ic eneḡ mama kuc qema ai mema kecgic ama sinḡianzac.

²⁴ Yawe ai geḡ menec imi yei sasala yanda wanzac! Geḡ mia niḡteḡic qinḡteḡicḡanéḡ kekec imi moczoḡ mihicḡina mériaḡḡanéḡ baec séc sécgéma hezac. ²⁵ Eri kondunḡ hilaḡeḡ kuneḡ yanda hezac. Wanju imuac qeriaiguc imi, iwawai bacḡinanéḡ héima keḡha waḡḡanzu zéma doku yanḡ kuneḡ komora hénia hénia zanḡéḡina ménda oloḡ oloḡawac séc hezac. ²⁶ Zéicnéḡ imuac qahaiguc keḡha waḡḡic geḡ zéhicḡi mimia kondunḡ yanḡ oa gazugaḡu eneḡ doku imuac qeriaiguc lelecgéanzu.

²⁷ Imuhucya ieneḡ moczoḡ naléḡina séc méndacma geḡ nene gumu énécmiwésémaḡ niḡac guac kichihi wamma kecanzu. ²⁸ Gumu énécmina neanzu. Méraḡa auna iwawai hiabia sécgé énécmianzac. ²⁹ Kic tanecḡa musaḡéna ieneḡ zénéḡ hirihiri wamma kecanzu. Wanju geḡ wéséḡina onagicna humuma baec igucneḡ hicḡigicac imuac muḡḡuc liliḡéma keḡanzu. ³⁰ Wanju geḡ uḡaḡa téréya mélina hama kekec hezac séc mihicḡi énécmiyec. Wanju inéḡ baec séwiya imi muḡḡuc meqelianzac.

✧ 104:6: Hén 1:2 * 104:17: Me yéménzéc.

31 Yaweac edamuya imi hémbénaŋa hema emma kemmac. Yawenéh eneya ai niŋac zézé ségiségi wammac. 32 Inéh baec héŋu baecnéh hirianzac. Waŋu baec boŋa osiyu hofacnéŋ yacanzac. 33 Kekecnawac séc Yawe legic héimimaŋ. Kic qeli kecmaŋ imuac sura séc Anutuna gita kulele qemimaŋ. 34 Zézé nininŋanéh ségiségi mihicŋi mimac niŋac wanzua. Ni imi Yaweac niŋac zézé ségiségi wammaŋ.

35 Zéna kápésic ic baeciguc humuc qai waŋgic, kaiziliweŋ ic imuaru muŋguc ménda kecmu. Kekec uŋana, Yawe mepé qepési wammima, haleluya ohec wahec!

105

Miŋ kewunina imi hakaya hélanéh galeŋgé néncmianzac.

1 Yawe ewa hia ac ézéma qara qacma ézégic. Ic embac momac yanda suginaiguc wawaŋ memeya imi zéau énécmimu. 2 Legic héimima i mepésigic. Haka welic welicgia waŋec imi moczoŋ zéau énécmigic. 3 Qara téréya mepésigic. Yawe hochoc waŋanzu imi ewa qeriginaiguc ségiségi he énécmimac.

4 Yawe zéma kuhawac niŋkewu waŋgic. Kic tanecyawac nalé séc niŋkewu waŋgic. 5-6 Weleŋ qeqeya Abarahamac qelihéra, Yakoboac qelihéra, gési énécmimia ini haka welic welicgia zéma kiwi méréra zéma kuayaiguc zégésigési ac inéh wamma meyec imuac niŋqeligic.

7 I imi Yawe Anutunina wanzac. Iwac zégésigésinéŋ baec séc sécgéma hezac. 8 Inéh sisipac ac hicŋisai lépaya tausenja imuac buŋa qeénécmima zéselima zéyec imi hémbénaŋa niŋqelima keczac. 9 Imi mia sisipac ac Abarahamac zémiyec imi zéma

zézé seli Isaka wammiyec imi mia. 10 Waŋu inéh Yakoboac muru imi hena acwac buŋa meseligiya Israelac sisipac ac hémbénaŋa waŋecac hezac. 11 Zéyecnéŋ; Ni Kanaaŋ baec imi ic suc qema gémba mératécgina wammac.

12 Waŋu nalé imuaru imi zaŋgégina sasala qahac efefia komodia dac téŋgéh ic kian wamma kecgic. 13 Kecma hicŋisai méŋac murunec méŋac muru, héŋgaleŋ ama areŋa yanda méŋac murunec méŋac muru kian wamma lelecgégic. 14 Néŋ ic eneŋ mebirí énécmimu niŋac ménda wai énécmiyec, hélanec ionac niŋac wamma ic kewuya ic kewuya ac geriwaguc waŋ énécmima yomuhuc zéyec; 15 Nuac haléc qocgémimia imi ménda osigic, nuac tiliŋ tiliŋ ic imi ménda mebirigic.

16 Inéh baec imuaru béti zéhicŋi énécmima saméh padi imuac ura imi moczoŋ hézénégéyu qahac waŋec. 17 Béti igucnec aŋgéggina timaŋ zé ic méŋ méliyu walacgina mema keŋec. Qara imi Yosefe, weleŋ qeqe buŋa qeyu, mamboŋ mema wagicma keŋgic. 18 Hénaya imi iwawai sou zéragucnéŋ kima heyec. Séwiya* imi seŋ hésanéh dérécgé migic heyec.

19 Yaweac ackuazécnéh hélaguc wandacmac nalé imuac sura séc, Yaweac ackuazécnéh† Yosefe manam batuc waŋ mimanec kerec. 20 Keru baec imuac ic kewunéh icya mélimima hulacmiyec. Baera baera ic embac ionac ic kewunéh imuhuc wammiyec. 21-22 Ic kewu inéh eneya ewa siŋa méndacma galeŋ ichéra dérécgé énécmima hésa amaiguc onopocma ic yanda niŋtegic qinŋtegic ku énécmimac zéma Yosefe oporu héŋgaleŋ

* 105:18: Hebiriaio aciguc; Kekec uŋaya. † 105:19: Ackuazécnéh inéh gauiguc hémma niŋec imi manam batuciguc ménda waima niŋzénégéyec.

ama areña yanda imuac galenja wamma iwawaiya moczoñ galenjëyec.

²³ Nalé imuaru Israelnëñ † Izipte baeciguc kereñec. Yakobonëñ § Ham baeciguc ** ic kian kerec. ²⁴ Yawenëñ Israelac ic embachëra imi kunëñ yanda mesai énécmiyu kucgina imi hazéc hécgina ionac kucgina ogirec. ²⁵ Wañu Anutunëñ hazéc hécgina ionac ewa qerigina melenë énécmiyu ic embachëra ionac mézétiti wañ énécmigic. Anutuac welen qeçe ichëra diwi qiwiliñ wañ énécmigic. ²⁶ Wañu welen qeçe icya Mose zëma ic gësimimia Aron méli érécmiyec. ²⁷ Ierenë imi ic embac ionac sugginaiguc asé kiwiyawac haka énézëyic héngic. Ham baeciguc haka welicwelicgia wañoc. ²⁸ Yawenëñ tunumañ méliyu sinjindëñjëyec. Wañu ierenë ara qema niñtohoic ²⁹ Anutunëñ doku melemma sac mihicñjima lambéc unuhumudarec. ³⁰ Wañu baec imuaru tañanëñ sasala saima sécgëma kecgic. Ic kewuhécgina ionac ama qeriaiguc acguc sécgëma kecgic. ³¹ Yawenëñ zëyu sék tuñagucnëñ hagic. Wañu baec yanda imuac qeria séc imiñ sasala sécgëma kecgic.

³² Kiawac melemma komboc luhuc hai énécmiyu mayec. Wañu buñ parandanë geric bélanagucnëñ baecgina séc qocgé énécmiyec. ³³ Qocgéma ionac waiñ ic hësa zëma fik ic qeyu humudarec. Wañu ic hësa lelec lelec imi héiyu madarec. ³⁴ Yawenëñ zëyu gaoc zëma kambinë enëñ gelec malec qahac harégic. ³⁵ Harëma baec imuac zuazua moczoñ nedacma aiiguc hëla gocmia heyec imi nedacgic. ³⁶ Yawenëñ baec imuac méréc merac moczoñ

unuyu humudacgic. Ienenë imi ionac séwiginawac kucya imuac hënihënia.

³⁷ Wañu ic embachëra énézëyu siliwa goli medacgic onagiru érégic. Wañu areña areña séc méñnëñ ménë météqétëtañ ménë ménda wañgic. ³⁸ Izipte ic enëñ ionac zënéñ hirihiri wañgic imuac niñac waima hagic ségisëgi wañgic. ³⁹ Yawenëñ hosusu imi kaiweiguc amiaginawac, wañu geric bélanja imi sinjiiguc asahaginawac lémbéc énécmiyec. ††

⁴⁰ Wañu ienenë zëwelecgic zëyu konëñ nei hagic. Wañu kurumenë nene mayu negic sécgé énécmiyec. ⁴¹ Wañu banja kuaya auyu doku mama baec këra kërasiaguc doku téfara éséc nec hama keñec. ⁴² Imi mia enëya ackuazéc téréya zëma welen qeçeya Abaraham niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴³ Ic embachëra wañ énécmiyu ségisëgi wamma mama hagic. Gési énécmimia ienenë legic héima mama hagic. ⁴⁴ Héngalenë ama areña yanda yanda imuac baec imi onagicma énécmiyec. Baera baera ic embac ienenë ai yanda mema mihicñjigic imi moczoñ ionac buña qeénécmiyec. ⁴⁵ Imi mia ienenë hëna ac imi niñtohoma zézé seli ac imi méndacmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Haleluya ohec wahec!

106

Israelac kèpësic.

¹ Haleluya, Yawe imi hia-
abia. Wañu goi héihéiya imi
hëmbënanja. Imuac niñac ewa
hia ac ézégic. ² Mérénenë Yawëac
wawañ meme kuhaguc imi hia
énézëma qac buñaya moczoñ hia
zëau énécmimac? ³ Héngalenë
wawañawac hëna ac tohodacma

† **105:23:** Yosefeac mañgoc. § **105:23:** Israelac qara wahala. ** **105:23:** Izipte ic ienenë Hamac qelihëra hënia imuac niñac Iziptec baecac qacma Ham baec zëañgic. (Hën 10:6)

†† **105:39:** Hebraio aciguc; Hoturu énécmiyec.

nalé séc haka solañə wañanzu imi eneñ ségiségi ginaguc.

⁴ Yawe, ic embachéçga ewa hia wañ énécmiwésémañ nalé imuaru ni niñçeli nénna. Anğéngina tiwésémañ nalé imuaru nuac hanémbésémañ. ⁵ Wainénna guac gési énécmimia ieneñ mériañginaguc keçgic inicmañ. Inicma héngaleñ ama areña yandagawac mératéc buña niñaç ségiségi wamma mératécgawac zézé ségiségi wammañ.

⁶ Nini yanda hécnina wañgic éséc haka biria wamma kaižiliweñ wamma kúpésic mihicniyiñ. ⁷ Yanda hécninanéñ Izipte baeciguc hakaga welic welicgia imuac hénia ménda niñteçicma goi héihéiga yanda imi ménda niñçelima konduñ, konduñ péšia imuaru ac çeçe haka wañgic.

⁸ Wañu Yawenéñ eñeya çac buñaya niñaç wamma anğéngina tiénécmiyec. Imi mia kuha yanda imi énézéyu héñteçicmu niñaç imuhuc wañ énécmiyec. ⁹ Imuhuc nimma konduñ péšia imi ac wammiyu focdac zicgéyu ic embachéra onagiru konduñ dumuc sira imi baec kérékérasia éséc nec tima hagic. ¹⁰ Imuhuc wamma hazéc héçgina ionac méragina igucnec anğéngina tiénécmima ununesi wañ énécmigic ionac méragina igucnec boñhére meénécmiyec. ¹¹ Wañu hazéc héçgina imi mia dokunéñ hoturu énécmiyu moczoñ humuçaigic méñnéñ méñ ménda kerec. ¹² Imuacnec ieneñ ackuazéc imi niñzéngéma legicya héimigic.

¹³ Wañu ieneñ nalé sosola ménda wañunec haka imi eluñ unuyu iwac zéareñ areñgiawac ménda mambéc wañgic. ¹⁴ Imuhuc wamma baec kéra kérésiaiguc hémbaoc kuney yanda wamma baec sakasacya imuaru Anutu batucgéçic.

¹⁵ Yawenéñ zéweleçgic séc énécmiyec, néñ kekec unğaginawac imi hafi mihicni énécmiyu zañgéma keçec.

¹⁶ Ieneñ baec méñ tacyac wañgic imuaru Mose zéma Yaweac météré ic Aron iorac nimbupuc wañgic. ¹⁷ Imuhuc wañgic baecnéñ téma Datan qéçgé mima Abiramac tohotoho ichéra imi hoturu énécmiyec. ¹⁸ Wañu geric bélañanéñ tohotoho ic tuñ imi késama onodarec.

¹⁹ Ieneñ Horep baec boñaiçuc burumakao merawa ireha meyacgéçic. Goli opépélina çocgéma memeya baniara imi mepésimigic. ²⁰ Imuhuc wamma Anutuac asac mararañ imi melençgic qézézac nema kekeru burumakao tanec wañec. ²¹ Izipte baeciguc haka kuney yanda wañec anğéñ titi miñina Anutu imi eluñ unuyec. ²² Inéñ Ham baeciguc kiwi mérera zéma konduñ pésiaiguc haka welic welicgia wañec imi mia. ²³ Imuac Yawenéñ unuhumumañ zéyec, néñ gésimimia Mosenéñ Anutu zéma icembac héra téamuma nañgic imuac sugçinaiguc Anutuac wésiaiguc namma ménda unumac niñaç çeri biria mebélacgéyec.

²⁴ Wañu ieneñ ackuazéçya ménda niñzéngéma baec hiabia imi mematiti wammigic. ²⁵ Haliginaiguc zébiri qébiri wamma Yaweac ackuazéc imi ménda niñtohogic. ²⁶ Imuhuc wañgic inéñ zéselima zéyec; Neñ wañ énécmiwa baec kéra kérésiaiguc maunudacmac. ²⁷ Wañu qelihéçgina imi héndéñ énécmiwa baera baera ic embac ionac sugçinaiguc kemma maunudacmac.

²⁸ Ieneñ Peol baec boñawac Baal iwac muru toroçema baniara kekeçya çahac imuac wamma nene saméñ ohai wammigic imi mema negic. ²⁹ Imuhuc wamma wawañ meme iminéñ Miñ Kewu

qeri biric yanda mihicņi migic yaņ hafi humumianėņ saima  n p suyec. ³⁰ Nal  imuaru Pinehasin y yacma Anutuac ewa siņa méndacma acqeqe ic imi bakia melen  énécmiyu saec buņa imi tecgéyec. ³¹ Imuhuc waņu Anutun y iwac niņu ic solan  waņec imi h mb nan  niņyacg wiņac hezac.

³² Waņu ienen  imi Meriba dokuiguc Yawe qeri biric mihicņi migic haka imuac niņac wamma yéwéri m ņ Moseac muru hicņimiyec. ³³ Imi mia ienen  Anutuac uņawac ac qeqe wammigic Mose imi kua tasian y ac sicsaocya z yec imuac niņac imuhuc hicņiyec.

³⁴ Waņu ienen  Yaweac z z  seli imi m nda tohoma ic enia m nda unugic. ³⁵ Imuhuc wamma iniguc momacnec tacyac wamma hakagina biria imi niņaren g ma késagic. ³⁶ Késama baniarawac ireha imi m p sigic imin y ionac muru b tac ésécnec waņec. ³⁷ Ienen  nambérac hécgina baniarawac mulu buņa hai  n cmigic. ³⁸ Sac solan  k p sicya qahac, nambérac héra ionac sac imi qocgéma Kanaan  ic ionac baniarawac mulu buņa hai énécmigic baec imi sac imin y mezapi qeyec. ³⁹ Ienen  imi wawaņ meme imin y mezapi qeamuma kaiseroac haka waņgic.

⁴⁰ H nia imuac niņac Yawen y eneya ic embach ra qeri biric kuner yanda niņ n cmima eneya buņa m z titi waņ  n cmiyec. ⁴¹ Imuhuc nimma baera baera ic embac ionac méraginaiguc onoporu m z titi waņ énécmianzu imi onac m ra bacginaiguc kecgic. ⁴² Haz ch cgina ienen  helanzu énécmigic ionac m ra bacginaiguc welen  qeqe ic kecgic. ⁴³ Yawen y hatac sasala mehiaru énécmiyec, n y niningina qarinqarinqia

méndacma and  qegic. Waņu enan  k p sic niņac memaénéc mimia waņec.

⁴⁴ Waņu Yawen y ionac qachéhéli imi niņ n cmiyec nal  imuaru z nan g   n cmiyec. ⁴⁵ Waņu ionac niņac wamma sisi-pac ac imi niņqelima goi héihéiya z k n aguc imi méndacma ewaya melen ec. ⁴⁶ Melemma ionac waņ énécmiyu h sa ic énépésigic ienen  moczoņ ewa biric waņ  n cmigic.

⁴⁷ Yawe Anutunina an g nina tima baera baera igucnec tocg  n n cmina qacga téréyawac ewa hia nimma qac buņaga m p si g mbiņ.

⁴⁸ Yawe Israelac Anutu h mb nan  igucnec h mb nan  m p simigic. Ic embac momac yandan y ‘Hélacnec!’ z mu. Haleluya ohec wahec!

Kiwi 5

107

(Legic 107–150)

An g gina tiyu ewa hia ac z gic.

¹ Yawe imi hiabia, waņu goi héihéiya imi h mb nan  imuac niņac i ewa hia ac zémigic. ² Yawen y borh r  meénécmiyu keczu imi enen  imuhuc z mu. Ini Yawen y haz c hécgina ionac méragina igucnec mulu meénécmiyec. ³ Baec waņgoņa Is, Wes, Saut z ma Not igucnec tocg   n cmiyec.

⁴ Baec k ra k rasiaiguc rouc wamma tacyacwac tauņa m ņ m nda mihicņima ⁵ nene doku niņac humugic d m ngina k rak rasia waņec. Waņu imuac niņac kekec uņaginan y kuc mama wandacgic. ⁶ Imuac ienen  qeri y w c nimma Yawe qachéhéligic y w ri igucnec metecg   n cmiyec. ⁷ Waņu h na dindin  mihicņi  n cmima tacyacwac tauņ m ņiguc kemma

onoporec. ⁸ Yaweac goi héihéi zéma baec ic onac niñac wamma haka welic welicgia inéñ wañec imuac niñac i mepésimigic. ⁹ Inéñ doku niñ humuanzu imi mesécgé énécmima yaka niñac humuanzu imi iwawai hiabia gumu énécmianzac.

¹⁰ Tunuman zéma humucac amiaiguc tacgic yéwéri zéma señ hésanéñ dérécgé énécmiyu keczu imi ¹¹ Anutuac ackuazéc andé qema eñeña miñinawac ewa siñ imi mematiti wañgic imuac mia imuhuc hicñi énécmiyec. ¹² Imuac zérabéra yéwéria mihicñi énécmiyu maunuyec, néñ méñnéñ méñ méra ménda énécmigic. ¹³ Imuaru ieneñ yéwéc qeriaiguc Yawe qachéhéligic, inéñ zérabéra igucnec añgégina tiyec. ¹⁴ Inéñ tunuman zéma humucac amia igucnec énépésima hésa dérécgé énécmima heyec imi qéséñu bororoñanec madarec.

¹⁵ (15a) Yaweac goi héihéi zéma haka welic welicgia baec ic onac wañec imi zéma ¹⁶ inéñ nagu aihnéñ memeya imi qésémma aih wétéya imi kuyec imuac wamma (15b) i ewa hia ac zémigic.

¹⁷ Tosara imi acqeçe wamma ic diwi qiwiliña wamma kecgic. Kecma késpedescina niñac zérabéra mihicñigic. ¹⁸ Ieneñ imi nene yaka moczoñ héñacya mema kecma humucac sañgulañiguc hosucgégic. ¹⁹ Nalé imuaru ieneñ yéwérigina niñac Yawe qachéhéli wammigic. Wañu inéñ helanzi énécmiyec yéwéri imuacnec añgégina tiénécmiyec. ²⁰ Inéñ ackuazécya mélima humucac déc igucnec metecgé énécmiyec.

²¹ Yaweac goi héihéiya imuac ewa hia ac zémigic. Haka welic welicgia ic onac wañec imuac ewa hia ac zémigic. ²² Ewa hiawac mulu haimima zézé ségiségiac legic héima wawan

meme Yawenéñ wañec imi ic embac momac yanda énézégic.

²³ Tosara zéiciguc kemma kondun yandaiguc nénnagémba ai meanzu imi eneñ ²⁴ Yaweac wawan meme zéma haka welic welicgia kondun hiñgac hiñgaraiguc héñgic. ²⁵ Yawenéñ zéyu luhuc selianéñ yacma kondun temboña meyarec. ²⁶ Yaru ieneñ ou kurumeniguc emmaguc duña emu dumuc sirraiguc hiñgacgic. Wañu haka iminéñ tericgé énécmiyu ewa qerigina imi pépélima mayec. ²⁷ Wañu ieneñ tendiñ tendiñ kemma qeken qeha wamma duña waiñ dokunéñ wañ énécmiyu wañanzu ésécnec sicsaoc qasiken qasiha wañgic niñtegic qihñtegicgina aulanégyec. ²⁸ Wañu ieneñ niñ yéwérima Yawe qachéhéligic yéwéri helanzi énécmimia imuacnec metecgé énécmiyec. ²⁹ Wañu luhuc selia imi ézéyu néñ qema qahac wañu kondun temboña ézéyu néñ qeyec. ³⁰ Néñ qeyu ieneñ bénzéhéñ kecec imuac ségiségi wañgic Yawenéñ zéic ala imuaru me imuaru kembiñ zé niñkumuma kecgic imuaru onagicma keñanzac.

³¹ Yaweac goi héihéi zéma haka welicwelicgia ic onac wañec imuac ewa hia ac zémigic. ³² Ic embac azoazoroiguc i mepési mima galeñ ionac azoazoroiguc legic héimigic.

³³ Yawenéñ doku téfara melemma baec kérékérasia mihicñianzac. Wañu doku hogocya melemma baec témbaña mihicñianzac. ³⁴ Tacyachéra ionac biria niñac baec halécya melemma baec kérékérasia mihicñianzac.

³⁵ Wañu baec kérékérasia melemma doku zékéhéñ mihicñima baec témbaña melemma doku hogocya mihicñianzac. ³⁶ Wañu maqeqeya imi imuaru onoporu

tacyacwac taungina meanzu. ³⁷ Waņu aiguc iwawai gocmia qesama waiņ ai galeņgema hēla mihicņianzu. ³⁸ Waņu mērian mihicņi énécmiyu zaņgégina saima sasala waņanzu. Waņu ama yaņhécgina zaņgégina imi ménda maanzac.

³⁹ Waņu duņa muņguc yéwéri helanzi énécmimia zéma zérabéra zéma yaņhafinéņ waņ énécmiyu zaņgégina maanzac. ⁴⁰ Yawenéņ galeņ ionac qacginaiguc gamu qolacgé énécmima baec kėrakėrasia hėna qahac imuhucgeņ onoporu rouc waņanzu. ⁴¹ Waņu nėwėc maqeqeya imi métėqėtėtaņ igucnec meyac énécmima sac tasėhėra rama tuņ éscnec mesai énécmianzac. ⁴² Ic dindiņa imi haka imi hėmma zėzė ségisėgi waņanzu, nėņ ic biria momac yanda eneņ eņaņ kuagina wėzėc qema ac qahac kecgic.

⁴³ Eņaņ niņa ac niņgic niņtegic qiņtegic ginaguc wanziuguc Yaweac haka imuhucyawac hėņsosomalima iwac goi hėihėi imi niņtegicgic.

108

Mėra mimac niņa ac Anutu ewa hia ac zėma zėwelerec.

¹ (Dawidiac legic zėra.) Anutu, ewa qerina imi keņqe haqeya qahac, qeri uņana moczoņnec legic hėima mepėsi gėmmaņ. ² Gita kulele zėma waņgoņna, ini yacgic. Ni giaņgiaņa imi mindiwa yacmac. ³ Yawe ni ic embac momac yanda ionac sugginaiguc ewa hia ac gėzėma baera baera ionac sugginaiguc gi mepėsi gėmmaņ. ⁴ Guac goi hėihėiga ou kurumeņiguc kuneņ yanda wanzac. Waņu guac haka hėla iminėņ ou hosusu igucgeņ sécgėma hezac.

⁵ Anutu, ou kurumeņiguc meyac gėņgėņa wammac. Asac

mararaņa imi baec séc ic embac ionac qacginaiguc meycayara wammac. ⁶ Mėra hėiganėņ aņgėņa tima zėwelecna niņa. Goi hėihėi waņ énécmianzaņ ionac muru aņgėņ titi hicņimac.

⁷ Anutunėņ ocmuņ tėrėyaiguc zėzac. Ni tėcgėma tėcgėma aria memaņ. Sekem méndėmma Sukot baec wėņwėņgia imuac qėtėya memaņ. ⁸ Gileate imi nuac, Manase imi acguc nuac, Eferaim imi nuac orucnawac opoc selia. Yuda imi hėņgaleņ ainawac qarucya wanzac. ⁹ Moap imi nuac doku naec pakeya wanzac. Edomiguc nuac hėna usuna giliwa hemac waņu Filisitia qahaiguc ni hėriaņ haimaņ.

¹⁰ Mėrėnėņ nuagicma ama neuņ kiropo seliaguc imuaru keremmac? Mėrėnėņ Edomac hėna nėzėyu hėmmaņ? ¹¹ Anutu gi imi wai nėnécmizaņ me? Anutu gi imi nėmac niņa ac tėņgij icnina iniguc momacnec ménda keņazaņ? ¹² Mėra nėnécmina hazėchécnina unuwiņ. Baec icnėņ mėra nėnécmigic gorosoņa waņanzac. ¹³ Nini Anutuaru hėima namma bac yandi yandi qahac kemiņ. Inėņ hazėchécnina tidacgé énécmimac.

109

Zėsolaņanima hazėchéra bakia zėraguc meénėcmimac niņa zėwelerec.

¹ (Legic galeņawac; Dawidiac legic zėra.) Nuac mepė qepėsiac Anutu, acga ménda qaiyu. ² Ieneņ imi kua biria zėma kua ikora aņgėma ni zėbiri nėnzū. Ezelangina ikoranėņ ac waņnėņaņ. ³ Waņu mézėtiti ac wamma helanzi nėmma hėnia qahaciguc zėbiri qėbiri wannėnzū. ⁴ Ni imi ala waņ énécmianzua nėņ ieneņ imi nėwėc hazėc wannėnzū imuac ni zėwelec sac waņanza. ⁵ Ieneņ

haka birianéj hakana hiawac bakia melenéj nénzu. Wañu nuac ala siñnawac bakiawac mézétiti wañ nénzu.

⁶ Ienej yomuhuc zégic; Kaižiliweñ icac mériaiguc opocna helanži mimac. Hazécya mihicñi mina méra héiyaiguc namma aciguc opocmac. ⁷ Aciguc emmac nalé imuaru waina kápésicyaguc zémimia wammac. Waina zéwelecya acguc melemma kápésicya wammac. ⁸ Kekeyawac yawuñ imi meducñima ai buñaya imi wagicma ic tosara énécmína. ⁹ Waiénécmína nambérac héra ienej gupañ merac wandacmu. Inija imi malé wammac. ¹⁰ Nambérac héra eneñ lelecgéma yaka niñac zéqesi énécmima kecmu. Amagina kisiya wañu waima météqététañ wamma kecmu.

¹¹ Soukiwa kosia meme icnéj iwawaiya moczoñ wagicmu. Iwawai inéj kuc qema mihicñiyec imi ic tosaranéñ medacmu. ¹² Ic méjnéñ méj iwac ewa hiawac susucnec ménda wammimac. Gupañ merachéra ionac méjnéñ méj ewa biric ménda wañ énécmimac. ¹³ Qelihéra humuqai wandacmu. Kecma qacgina imi moczoñ eluñ unudacmac.

¹⁴ Yawe imi yandahéra ionac kápésic imi nimmanec kecmac. Neñgocginawac kápésic imi ménda auna. ¹⁵ Kápésicgina imi nalé séc Yaweac wésiaiguc waina hemac. Qac buñaya imi auna baeciguc qahac wammac. ¹⁶ Imi mia inéj goi héihéi wañénéc mimiawac haka imuac niñ éréhéc ménda wamma maqeqeya zéma mété qététaña zéma ewa biric mihicñima kecanzu imi ununesi wamma unuhumumañ zé wañec imuac mia imuhuc zéziñ.

¹⁷ Inéj siña nimma saec ac énézýec. Wañu iminéñ eñeya muru liliñgéyec. Mériañ ac

zémañ zé mézétiti wañec imuac mériañnéñ héñacya mema lakec keñec. ¹⁸ Inéj séwi usu héianzac éséc saec ac wañ énécmiyec. Wañu saecnéñ doku ésécnec qeriaiguc hiñgaru haléc ésécnec sira mézécgéma késayec. ¹⁹ Wammína saecnéñ séwi usu zéma rikuña ésécnec nalé séc héi ziki wañu hemimac.

²⁰ Qeri uñana hazéc wammima zébiri qébiri imuhuc wammianzu ionac imi Yawenéñ bakia imuhucyanec melenéñ énécmimac niñac wanzua. ²¹ Yawe qacga niñac wamma goina hiabianec héina. Guac goi héihéiga hiabia imuac niñac wamma metecgé néna.

²² Ni imi maqeqeya météqététañ wamma kecha ewa qerinanéñ birizac imuac mia. ²³ Kekecna imi mariyawac amia ésécnec melemma mazac. Wañu gaoc dac imuhucya luhucnéñ mihilañgéyu kenzu ésécnec efefianec kenzac. ²⁴ Nene sigi kecha simiñna kuha qahac séwina mazac. ²⁵ Ni imi ionac zébiri qébiriac buña wanzua. Ieneñ ni némma oruc gilianzu.

²⁶ Yawe Anutuna, méra néñna goi héihéigawac niñac ni metecgé néna. ²⁷ Imuhuc wanna ieneñ haka iminéñ guac méraga wanzac imi héñtegitcu. Yawe geñ imuhuc wañ nénec imi niñtegitcu. ²⁸ Ieneñ saecnec sac zénémmu, néñ geñ mia mériañ mihicñi némbésémañ. Ieneñ hazéc wañ némma yacmu imuaru gamugina mihicñimu, néñ guac wleñ qeqega imi ségiségi wammañ. ²⁹ Wañénécmina hazéchécna ieneñ zébiri qébiri séwi usu ésécnec héima kecmu. Gamugina imi sañgeña maleku ésécnec he énécmimac.

³⁰ Ni kuananéñ Yawe ewa hia kuneñ yanda zémima ic embac tunaguc ionac sugcnaiguc legic héimimañ. ³¹ Inéñ maqeqe

icyawac méra héiyaiguc nammac. Namma iwac qeri unayawac késpedesiraguc zéwin zé wanzu ionac méragina igucnec anjéna timac.

110

Anutuac hofac oo ic hélanéh, ic kewu wanj énécmimac.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawenéh Minj Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi mérana héiyaiguc tacnanec ni hazéchécga hénagaiguc hénac titigawac buja onopocmanj.

² Yawe geñ Zion igucnec ic kewu qarucga kuhaguc imi méranna kemmac. Minj Kewu gi hazéchécga sugginaiguc inicgaleñ kucgawac naléiguc hénarinj hécga séwi usu météré mimiaguc ségiségi wamma welenj qema kecgc. Gianj gianawac héri igucnec sac qelihécga séjérec ésécnec hicñima guac muru hamu. ⁴ Yawenéh zéselima méñzé méñzéya ménda wananzac. Inéh mia yomuhuc zéyec; Gi Melikisedekac* arenj méndacma hofac oo ic hémbénañja wambésémanj.

⁵ Minj Kewuna guac méra héigaiguc keczac inéh qeri geric nimmac nalé imuaru ic kewu momac yanda unuyu wizi kukuginaguc wandacmu. ⁶ Baera baeraiguc zégési énécmiyu gamocnéñ ionacmuru sécgéma hemac. Orucgina qésémma unudacmac. ⁷ Unudacmaguc hénac ginjgñaguc doku téfara nema usunja meqelima oruha meyacmac.

111

Anutuac ai welic welicgiawac mepésimiyec.

¹ Haleluya, ni ic solañ dindinja ionac azoazoroiguc zéma hénarinj ionac azoazoroiguc ewa qerina moczoñnec Yawe ewa hía ac

ézémanj. ² Yaweac wawanj meme imi kuneh yanda, imuac ségiségi wananzu imi eneh moczoñ hénia imuac niñarenj géanzu. ³ Wawanj memeya imi eeya eneña, héngalenj kuc buñayaguc. Wanju solañ dindinjanéh hémbénañja heanzac.

⁴ Haka welic welicgia imi ic embac wanj énécmiyu niñqelimanec keczu. Yawe imi ewa hía wanj nénécmima goi héihéi wanj nénécmianzac. ⁵ Yawe imi eeya héimianzu ionac nene yaka gumu énécmima sisipac acya hémbénañja nimmanec kecmac. ⁶ Inéh baera baera imi ic embachéra énécmima wawanj memeyawac kuha énézéyu héngic.

⁷ Mériawac wawanj meme imi héla zéma gésigési aiya imi solañja. Héna acya imi niñkinzénaguc. ⁸ Imi mia hémbénañawac buja qemimia, wanju ewa héla zéma solañ dindinjanec wamma memeya. ⁹ Yawenéh ic embachéra boñhére meénécmima sisipac ac hémbénañawac buja kumu énécmiyec. Imuac niñac qara imi téréya zéma welic welicgiaguc.

¹⁰ Yaweac bac yandi yandi wawañja imi niñtegit qinjtegitac hénihénia wanzac. Héna acya niñtoho wananzu imi eneh moczoñ niñtegit qinjtegit ginaguc. Yawe mepé qepésiac haka imi ionac muru hémbénañja heanzac.

112

Ic solañ dindinawac muru ségiségi hemimac.

¹ Haleluya, Yawe eeya héimima hénac acyawac ségiségi kuneh yanda wananzac inéh zézé ségiségiyaguc. ² Qelihéra ienenj baeciguc kucginaguc kecmu. Ic solañ dindinja ionac qelihécgina ienenj zézé ségiségi ginaguc. ³ Amayaiguc mérianj hemimac. Hakaya solañ dindinjanéh

* 110:4: Hén 14:18, Heb 7:3

hémbénaŋa hemimac. ⁴ Ic solan dindiŋa ionac imi tunumaŋ qeriguc ac mararaŋnéŋ éréanzac. Asacmararaŋ iminénéŋ ewa hia zéma ewa biric zéma haka solan dindiŋa waŋ énécmianzac.

⁵ Ewa hia waŋ énécmima iwawaiyanénéŋ ic tosara méra énécmianzac imi hiaruanzac. Inénéŋ ai memaŋ zé hena ac séciguc dindiŋanec meanzac. ⁶ Inénéŋ qekez qehaya qahac. Ic solana imi hémbénaŋa niŋqeli mimia wammac. ⁷ Inénéŋ gezac qézénéŋ ac biriawac bac yandi yandi ménda waŋanzac. Ewa qeria imi Yaweac héima naŋ waizalaŋa qahac. ⁸ Ewa qerianénéŋ seligima heyu zénéŋ hirihiri ménda wamanec keru Hazéchéra bakia megic inicmac. ⁹ Inénéŋ iwawaiya méndémma maqeqeya ionac énécmiyec. Haka solana imi hémbénaŋa heyu iliha imi zézé bipiyaguc meyac mimia wammac. ¹⁰ Kaiziliwen ic imi haka imi hémma aric aric kima pépélina qahac wammac. Kaiziliwen ic ionac ewa siŋgina imi gorosona wandacmac.

113

Anutunénéŋ météqététaŋ wamma kecanzu i méra énécmianzac.

¹ Haleluya, Yaweac welen qeqhéra, Yaweac qara mepésigic!

² Degucmuacnec hémbénaŋa Yaweac qara mepésigic. ³ Baec waŋona Is igucnec Wes ac séc Yaweac qara mepési mimia wammac. ⁴ Yawe imi baera baera moczoŋ yanda imuac qacginaiguc eŋeŋa keczac. Edamuya imi eŋeŋa ou kurumenjiguc hezac.

⁵ Mérénéŋ Yawe Anutunina éséc? Inénéŋ ou eŋeŋa keczac. ⁶ Waŋu eŋeyaoc memaamuma

kiwa hiyu mayu baec kurumenj héjanzac. ⁷ Hémma maqeqeya seitotoŋ igucnec meyac énécmima météqététaŋ ic muŋguc senduruŋ igucnec meyac énécmianzac. ⁸ Waŋu onoporu ic kiwa, ic embac ionac galenjhécgina iniguc momacnec naŋanzu. ⁹ Waŋu embac héfiŋa mehiaru miyu amaiguc bénzénéŋ kecma nambérac héra mihicŋima neŋgoc waŋ énécmima ségiségi wamma kecanzu. Haleluya, Yawe mepésigic.

114

Anutuac haka welic welicgia.

¹ Israel, Yakobo zémimia iwac ic embachéra ieneŋ Izipte baeciguc acgina mén zéanŋic ionac murunec érégic.* ² Nalé imuaru Yuda imi Yaweac ocmuŋ téréya waŋec. Israel imi iwac ama baera waŋec.

³ Konduŋ imi hémma néŋgacma keŋec. Waŋu Yodan doku acguc héréma andé andé keŋec. ⁴ Baec boŋa imi eneŋ rama iwa ésécnec técgéma aria megic. Baec boŋa komoc komoc imi rama merawa ésécnec inuhuc waŋec.

⁵ Konduŋ doku gi némac niŋac néŋgacma keŋec? Yodan doku gi némac niŋac héréma andé andé keŋec? ⁶ Baec boŋa ini némac niŋac rama iwa ésécnec técgéma aria megic? Baec boŋa komoc komoc ini némac niŋac rama merawa ésécnec técgéma aria megic?

⁷ Baec ini imi miŋ kewuni-nawac kiwaiguc, Yakoboac Anutu iwac wésiaiguc zénéŋ hirihiri wammu. ⁸ Inénéŋ baŋa hilaneŋ melemma doku zékénéŋ mihicŋima hoc selia melemma doku hogocya mihicŋianzac.

* **114:1:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunénéŋ zémimia. Ic embac acgina mén zéanzu imi Izipte ic ionac inuhuc zézac. Kembaŋa 2 iguc Yakoboac qelihéra qacgina qacma Yuda zéma muŋguc melemma Israel zézac. Jakobonénéŋ Yudawac mériaŋ ac sasala zéma areŋ imuacnec ic kewu sasala hiciŋimac zéyec imi niŋqelimu.

115

Anutu imi kuney yanda.

¹ Yawe, goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñac guac qacgaiguc edamu yanda hemac. Nonac muru qahac, nonac muru qahac, guac muru hegémmac. ² Némac niñac baera baera ic embac ieneñ Anutugina dimia zéma zédesi wañ nénécmianzu?

³ Anutunina imi kurumenjiguc kecmia imuac me imuac siña hemizac séc wañanzac. ⁴ Néñ ionac* baniara imi siliwa zéma goli mema ic onac méraginanéñ memeya. ⁵ Kuaginaguc, néñ ac zézégina qahac, kicginagucnéñ kic hihigina qahac. ⁶ Gezacginaguc, néñ ac nimmuac séc qahac. Sunjurun ginaguc, néñ wéréña nimmuac séc qahac. ⁷ Méraginaguc, néñ késa nimmuac séc qahac. Hénaginaguc, néñ keñha wammucac séc qahac. Wañu déménginaguc, néñ ewa hétéñ wammucac séc qahac. ⁸ Baniara meyacgéanzu imi eneñ zéma imuaru héima nananzu imi eneñ moczon imuhucyanec.

⁹ Israel, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac. ¹⁰ Aronac ama momachéra ini, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac. ¹¹ Yawe eeya héimianzu ini, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac.

¹² Yawenéñ niñnécmima mériañ mihicñi nénécmianzac; Israelac ama imuhucyanec, Aronac ama imuhucyanec. ¹³ Kuney komora momacnec Yaweac muru héima nananzu imi onac mériañ mihicñi énécmimac.

¹⁴ Yawenéñ ini zéma qelihécgina séc méñ meemma mesai énécmimac niñac wanzua. ¹⁵ Ini imi baec kurumenj zéyu

hicñiyec Yawenéñ mériañ mihicñi énécmimac niñ wanzua.

¹⁶ Kurumenj imi Yaweac buña. Wañu baec imi ic neñañ buña qenénécmiyec. ¹⁷ Humuc icnéñ Yawe mepési mimuac séc qahac. Mérenéñ hiñgacma néñ qema hema hia mepési mimac. ¹⁸ Nini imi deguc muacnec hémbéñaña Yawe mepési miwiñ.

116

Hafiya hiaruyu ewa hia ac ézéyec.

¹ Yawenéñ ac ewana zéma zéwelečna selia niñnéñanzac imuac ni siña niñanzua. ² Gezac qema niñnéñec imuac kekecnawac séc zéwelec wammimanj. ³ Humucac hésanéñ dérécgé néñu kicsuanac zéra béranéñ nuac muru hayu zérabéra zéma ewa biric mihicñiyi. ⁴ Wañu ni Yaweac qaraiguc yomuhuc zéweleri; Yawe zéwelec génzua qeri uñana metecgé néna.

⁵ Yawe imi ewa hia zéma so-lañ dindinayaguc. Anutu imi goi héihéiyaguc. ⁶ Yawe imi ic ewa éréhéc ménda wawaña galenjë énécmianzac. Ni mematiti wañ nénéñawac kecba añgéña tiyec. ⁷ Kekec uñana, lilingéma hama bénzéh kecbésémañ. Yawenéñ goihéihéi wañgénzac.

⁸ Inéñ kekec uñana imi humuc igucnec zéma kicna imi kic masi igucnec, wañu hénana imi qonzonton igucnec metecgé néñec. ⁹ Kekecninaguc kecanziñ baec yomuaru ni imi Yaweac wésiaiguc keñha wammañ. ¹⁰ Ni yéwéri kuney yanda mihicñizua imuhuc zéma keri nalé imuaru niñzéhégéma keri. ¹¹ Focdac nimba ménda sécgéyu ic momac yanda imi ikoc ic zéyi.

¹² Ewa hiawac buña Yawenéñ néñec imi némac iwawainéñ bakia

* 115:4: Izipte ic ionac.

melenmiman? ¹³ Ni kekecna anğeñ tinéñawac sokoc mema Yaweac gara qacma ¹⁴ Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséğinaiguc zézé selinawac tasia imi Yawe melen miman. ¹⁵ Météré ic méñnéñ humuyu Yawenéñ niñu eeyaguc wañanzac.

¹⁶ Yawe ni hélacnec welen qeçe icga wañzua. Guac welen qeçe embacgawac naña guac welen qeçe ic wañzua. Geñ mia dérecgé nénéña imi hulac nénnec. ¹⁷ Ni guac muru ewa hiawac mulu haigemma Yawe guac qacga qacmañ. ¹⁸ Ni Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséğinaiguc zézé seli acnawac tasia Yawe guac muru melen gemmañ. ¹⁹ O Yerusalem, tacyachéca ionac sugginaiguc, Yaweac ocmuñ téréyaiguc taséna melen miman, haleluya!

Baec séc tacyachéra, Anutu mepésigic.

117

¹ Baera baera icembac ini Yawe mepésimigic. Ic embac momac yanda ini zéhiaru migic. ² Anutuac goi héihéi imi nonac muru kunen yanda he nénécmizac. Wañu Yaweac haka héla imi hehe seli nañselimac, haleluya!

118

Yawe mepé qepési mimiawac legic.

¹ Yawe ewa hia ac zémigic. Inéñ hiabia wañu goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

² Israel ini goi héihéianéñ hémbénaña zéma zémimu. ³ Aronac ama ini goi héihéianéñ hémbénaña zéma zémimu. ⁴ Yawe eeya héimianzu ini goi héihéianéñ hémbénaña zéma zémimu.

⁵ Ni qenzeñ manzeñiguc Yawe qachéhéli miwa Yawenéñ acna melen némma ni baec kondonja

yandaiguc hulac néñec. ⁶ Yawe imi niguc keczac. Ni bac yandi yandi ménda wañzua. Baec ic mérenéñ némac wañnémma? ⁷ Yawenéñ niguc keczac. Méra néñanzu ionac sugginaiguc keczac. Imuac hazéc wañ nénzu imi bakia melen énécmiyu hémmañ. ⁸ Yaweac muru héima nanañ imi ic onac héima nanañ ogiczac. ⁹ Néngacma Yaweac muru kenkenja imi galeñ ionac ninkinzéñ wawaña imi ogiczac.

¹⁰ Baera baera icembac ienen ni lelecgé nénzu, néñ ni Yaweac qaraiguc qeric énécmiman. ¹¹ Ienen ni lelecgéma wésé andu lelecgé nénzu imuac ni Yaweac qaraiguc qeric énécmiman. ¹² Ienen morombazec ésécnec ni lelecgé nénzu, néñ sécmañ imuac qeric bélaña ésécnec focdac zedacmu. Ni Yaweac qaraiguc qeric énécmiman. ¹³ Néfacgé néñgic manumañ zé wañec, néñ Yawenéñ méra néñec. ¹⁴ Yawe imi nuac kucna zéma mepé qepésina. Wañu inéñ nuac anğeñ titina wañzac.

¹⁵ Ic solañawac haliiguc zézé ségiségi, anğeñ titiac hériañ hicñjima hezac. Yaweac méra héiyanéñ kuc yanda mihicñjima ¹⁶ Yaweac méra héiya imi ou meyac mimiawac hezac. Yaweac méra héiyanéñ kuc mihicñj nénzac.

¹⁷ Ni ménda humuma kicqeli kecma Yaweac wawañ meme imi zéau énécmiman. ¹⁸ Yawenéñ yéwéria humumia mihicñj némma mindi qindinji néñec, néñ humucac buña ménda noporec.

¹⁹ Haka solañawac naguya naguya audacgic, ni keremma Yawe ewa hia ac zémiman.

²⁰ Nagu imi Yaweac sanğulañ, ic solañanéñ imuacnec keremmu.

²¹ Inéñ acna melen némma nuac anğeñ titina wañec. Imuac ni miñ

kewu mepésimiman. ²² Mericqe ic ienej hoc méj héjara mema gilicgic kenkeja iminéj ama wanjonaguc ama imuac hoc oruha wanec.

²³ Haka imi Yawenérj wanec. Wanju hénni kicninaiguc haka welic welicgia wanzac. ²⁴ Nalé yomi Yawenérj meyu heyec. Nalé imuaru nini zézé ségiségi wammanec ségiségi wambin. ²⁵ Yawe zéwelec génzinj; Anjéjnina tina. Nini zéwelecgénzinj; Mehiaru nénécmima.

²⁶ Yaweac qaraiguc hahaya imi mérianaguc. Nini Yaweac ocmunj téréyaiguc mérianj ac wanjénzinj.

²⁷ Yawe imi Anutu, neranj muru qetagali nénécmiyec. Ic hésa haréja mema ségiségiac arenjiguc toroqema nanjic, zaki téréya ilihaiguc kerembinj.*

²⁸ Gi imi Anutuna, ewa hia ac zégémmanj. Gi imi Anutuna, ni meyac gémmanj.

²⁹ Yawe ewa hia ac ézégic! Goi héihéiya imi hémbénanja heanzac.

119

Héna ac edamuyaguc Anutuac murunec hahaya.

¹ Wawanj meme solarjanec Yaweac héna ac méndacma wamma meanzu imi enej ségiségi ginaguc. ² Yaweac héna ac ninjtohoma ewa qeri moczonj nec Yaweac ewama kecanczu imi enej ségiségi ginaguc. ³ Ienej haka biria ménda wamma iwac héna acya wamma meanzu. ⁴ Gej héna ac zéseli nénécmima imi ninjtohodacbinj njac nénézénec. ⁵ Kekecac hénananéj imuhucyanec hemac njac wanzua. Héna acga kenhéi hahéi qahac ninjtohomanj njac wanzua. ⁶ Guac héna

acga moczonj nimma héiqelima kecmanj imi gamunaguc ménda wammanj. ⁷ Zégésigési aiga solanja ninjarenjémanj imuaru ewa qeri solarjanec mepési gémmanj.

⁸ Ni guac zézé seliga wamma medacmanj. Ni moczonj ménda wainémbésémanj.

⁹ Sac qeli méjnérj némacnéj eneya wawanj memeya lalac lalac galenjéma kecmac? Imi mia ackuazécga méndacma kecma imuhuc wammac. ¹⁰ Ni ewa qeri moczonj nec guac hochoc ai meanzua. Méra néna guac héna acga ménda waima kemmanj.

¹¹ Ni guac muru képésic ménda wammanj njjac ackuazécga ewa qerinaiguc haiwa hezac. ¹² Yawe, gi imi zéhiaru géjgéja wanzac. guac héna ac imi ku néna.

¹³ Kuagawac zézé seli ac moczonj kuananéj zéauanzua. ¹⁴ Ni baecac iwawai njjac ségiségi wananzua éséc nec guac héna acgawac ségiségi wananzua. ¹⁵ Ni héna acga nimba hinjaru héna acga héj sosolianzua. ¹⁶ Ni guac zézé seli acga moczonj imuac me imuac ségiségi wamma ackuazécgawac eluj ménda numac.

¹⁷ Welenj qeqe icga hiabia wan néna kecmanj. Imuhuc wan néna ackuazécga ninjtohomanj. ¹⁸ Unjanawac kiwa mebéréjgéna héna acgawac hénia welic welicgia imi héjtegicmanj. ¹⁹ Baeciguc ic kianj wamma kecza, héna acga imi ménda musanjé néna.

²⁰ Héna acgawac nalé séc ninjcumuma kecba kekec unjananéj kuha qahac wanzac. ²¹ Séwi enej ic saecginaguc héna ac waima kenanzu imuhucya ac geriwiguc wanj énécmianzanj. ²² Ni guac ackuazéc ninjtohoanzua. Imuac zébiri qébirigina zéma mema

* **118:27:** Ac iliha yomi Yesuac asé kiwiya wanzac. Képésicnina njjac hofac oo ic enej méragina merawa saciguc tindunjéma zaki téréya imuac ilihaiguc zuacgic éséc nec Yesunéj neranj njjac wamma sacya qocgéma kápésicnina zuac nénécmiyec.

titigina imi nuac murunec nesina keŋu. ²³ Galeŋ eneŋ acguc tacma zébiri qébiri wannéŋgic, néŋ welenŋ qeŋe icga ni imi hénac acga nimma héiqeliyi. ²⁴ Guac héŋgaleŋ hénac ac imi ségiségina zéma zéqindinji icna wanzac.

²⁵ Qeri uŋananéŋ gizonjiguc héima hezac, ackuazécga méndacma ni meqeli némbésémaŋ. ²⁶ Wawaŋ memena gézéwa acna melenŋ nénec. Imuac guac hénac ac imi ku nénna. ²⁷ Méra nénna zézé seli acgawac hénac ninŋtegicmaŋ. Imuhuc waŋ nénna guac haka welic welicgia imi nimma héiqelimaŋ. ²⁸ Kekec uŋana imi helanzi mimia waŋu pépélima mazac. Ackuazécga méndacma ni meya nénna. ²⁹ Haka ikora, wawaŋ memena ikora metecgéna keŋu. Hénac acga imi ewa hiawac bénzéŋnec ku nénna. ³⁰ Ni hénac hénac méndacma hénac acga wésénaiguc haianzua. ³¹ Ni guac héŋgaleŋ hénac ac imuaru qéqéhéréŋ kecanzua. Yawe ménda wainénna gamunaguc wambi niŋac. ³² Ewa qerina meyardina hilaneŋ yanda waŋu zézépaŋ acgawac hénac iguc usuŋnec kemmaŋ.

³³ Yawe guac zézé seli acgawac hénac imi ni ku nénna ninŋtohumanec kemma kecma humumaŋ. ³⁴ Méra nénna ninŋtegicma hénac acga ninŋtohoma ewa qerina moczoŋnec wamma memaŋ. ³⁵ Hénac acga hezac imuac hénac nézéna hémma tima kemmaŋ. Ni imuac ségiségi waŋanzua imuac mia imuhuc zézua. ³⁶ Ewa qerina melenŋna hémbaoc qahac, néŋ hénac acgawac ninŋkumu wammaŋ. ³⁷ Kicna melenŋ nénna iwawai gorosoŋawac kic hihi ménda wammaŋ. Kekecna imi ackuazécga méndacma galeŋgé nénna. ³⁸ Eega héianzu ionac guac sisipac acga zéselinec imi welenŋ

qeŋe icga nuac muru meselina. ³⁹ Guac hénac acga imi hiabia imuac niŋac ionac mema titigina zénéŋ hirihiri mihični nénéŋa imi nesina keŋu. ⁴⁰ Pakeŋ acgawac ninŋkumuma kecanzua. Solaŋ dindinaŋanéŋ ni héiqeli néŋna.

⁴¹ Ackuazécgawac séciguc goi héihéiga imi zéma aŋgéŋ titiga imi hainémbésémaŋ. ⁴² Imuhuc waŋ nénna zébiri qébiri waŋ néŋanzu ionac ac bakia mihični mia énézémaŋ. Ni ackuazécga imuaru héima naŋanzua imuac mia imuhuc zézua. ⁴³ Ni hénac acgawac ninŋkumuma kecanzua, imuac mia naŋgé nénna ac hélanéŋ kuana igucnec komodia méŋ ménda waima kemmac. ⁴⁴ Ni hénac acga nalé séc hémbénaŋa ninŋtoho wammaŋ. ⁴⁵ Ni hénac acgawac zéwelecanzua imuac solaŋanima keŋha wammaŋ. ⁴⁶ Waŋu ic kewu momac yanda ionac wésénaiguc guac hénac ac zémaŋ nalé imuaru gamunaguc ménda wammaŋ. ⁴⁷ Ni guac zézé seli acgawac niŋsiŋsiŋ waŋanzua imuac niŋac imuaru ségiségi mihičnianzua. ⁴⁸ Zézé seli acga hénac hénac niŋsiŋsiŋ waŋanzua. Imuac mérana meyacma mepési géŋzua. Ni hénac ac imi nimma héiqelianzua.

⁴⁹ Ackuazéc welenŋ qeŋe icgawac zénec imuac ninŋqeliwésémaŋ. Geŋ ac imi zéma ewa qerinaiguc ninŋkumu kumuna mihični nénec. ⁵⁰ Iminéŋ yéwéri qeriaiguc ewana mehiaruancac. Ackuazécganéŋ kekec wésé polanaguc mihični nénzac. ⁵¹ Tétéc qeŋe ic eneŋ gelec malec qahac zédési néŋgic, néŋ ni guac hénac ac imi ménda waiyi. ⁵² Yawe ni hénac ac wahala imi ninŋqelima ni nenaoc mehiaru amuyi. ⁵³ Ic biria hénac acga andé qegic ionac niŋac qeri geric kuner yandanéŋ népésizac. ⁵⁴ Ama méŋu ic kian wamma tachba hénac

acganéj legic zéra hénia hénia wanju héianzua. ⁵⁵ Yawe, ni sinjyaiguc qacga niñqelizua. Héna acga imi niñtoho wamma kecmanj. ⁵⁶ Héna acga niñtohowa kekec iminéj nuac mériañna wanzac.

⁵⁷ Yawe, gi imi nuac bujana ni ackuazécga imi niñtohomanj. ⁵⁸ Ni ewa qerina moczoñnec kic tanecgawac zéwelecza. Ackuazécga zénec séc ewa hia niñnéna. ⁵⁹ Ni wawanj memena niñgésima hénana melemma héna acgaiguc hazua. ⁶⁰ Nalé ménda mehorugima héna acga focdac niñtohomanj. ⁶¹ Kaiziliwenj ic ionac hésanéj ni qaté nēñec, néj ni héna acgawac eluj ménda nuyec. ⁶² Guac héna ac solañja niñac sinjyaiguc yacma ewa hia ac gézēmanj. ⁶³ Ni imi bac yandi yandi wanjémma guac héna acga niñtohoanzu ionac alagina wanzua. ⁶⁴ Yawe, goi héihéiganéj baeciguc sécgéma hezac. Héna acganéj ni ku néna.

⁶⁵ Yawe, ackuazécga zénec séc welej qeçe icga ni hiabia wanj néna. ⁶⁶ Ni héna acga niñzérégzua. Niñtegic qintegic zéma ninij ku néna. ⁶⁷ Zérabéra qahac keru imuaru imi ni sicsaoc wamma keru, néj deguc imi ackuazécga tohoma wamma meanzua. ⁶⁸ Gi imi hiabia imuac wawanj meme hiabia wanjanzan. Héna acga nézéma ku néna. ⁶⁹ Tétéc qeçe ic enej ikoc mihicñima mebiri némbij zé wanjanzu, néj ni imi ewa qeri moczoñnec héna acga niñtoho wanjanzua. ⁷⁰ Ionac ewa qerigina imi haléc dépañ yanda ésécnec.* néj ni imi héna acgawac ségiségi wanjanzua. ⁷¹ Zérabéra imuac nimba méra nénéña wanzac. Iminéj wanñéñu ni héna acga niñjareñgéyi ⁷² Kuagawac héna

acnéj siliwa goli sasala ogiczac.

⁷³ Méraganéj ni mihicñima kumu nēñec. Imuac méra néna niñtegicma héna acga niñjareñgémanj. ⁷⁴ Ac kua zécgawac niñac niñkumuma kecba eega héigéñanzu imi enej ni némma ségiségi wanjanzu. ⁷⁵ Yawe, ni zégésigésiga imi solañja wanzac imi zéma hakaga héla imuaru héima namma yéwéri mihicñi nēñec imi niñzua. ⁷⁶ Zéwelec génzua, welej qeçe icga sisipac ac wanj nēñec séc méndacma wanj néna goi héihéiganéj ewana mehiarumac. ⁷⁷ Guac ewa biric wawanjawac hakanéj wannémma humuc igucnec meqeli néna. Héna acga imi nuac zézé ségiségina wanzac imuac mia imuhuc zézu. ⁷⁸ Tétéc qeçe ic enej héniana qahaciguc yéwéri mihicñi nēnzū. Gamugina mihicñi énécmīna. Ni imi héna acga zénimma kecmanj. ⁷⁹ Eega héigéñanzu imi wanj énécmīna nuac liliñgéma hamu. Imuhuc wanna ieney héipuc acga imi niñasarimu. ⁸⁰ Ewa qerina mehiaruna héna acgawac séc képésicna qahac wanju gamunaguc ménda wammanj.

⁸¹ Kekec uñananéj añgēñ titigawac nalé herec niñkumu wamma kecma qiritic qezac, néj ni héna acgawac niñkumu wammanec kecmanj. ⁸² Kicna imi sisipac ac imuac hélawac mambéc kecma kucmama wanzac. Qe-sigénzua, gi némac naléiguc ewa qerina mehiaru némbésēmanj? ⁸³ Tanecna imi kiruj yanj séwélanéj memeya imi hofac qeriaiguc zapi qeyec ésécnec wanzac, néj guac héna acga imi eluj ménda nuanzac. ⁸⁴ Welej qeçe icgawac naléya imi dahec hezac? Nunesu wanñéñanzu imi némac naléiguc ac geriwaguc wanj

* 119:70: Anutuac ackuazéc técyā ménda niñanzu ionac zézéya.

énécmiwésémaŋ? ⁸⁵ Tétéc qeŋe ic héná acga ménda tohoanzu. Imi eneŋ mebiri némbiŋ zé baec séséŋ ésézu. ⁸⁶ Ieneŋ héniana qahaciguc ni nunesi waŋ nénzu, Méra némbésémaŋ. Guac héná ac imi moczoŋ hélacnec! ⁸⁷ Ieneŋ imi baec igucnec metecgé némbiŋ zé humumia nugic, néŋ ni guac héná acga ménda waiyi. ⁸⁸ Goi héihéiga niŋac wamma meqeli néŋna. Imuhuc waŋ néŋna kuagawac héipuc ac imi niŋtoho wammaŋ.

⁸⁹ Yawe, guac ackuazécgá kurumenŋiguc hémbénaŋa seligima hezac. ⁹⁰ hakaga héléa iminéŋ hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecmac. Baec imi geŋ hainecac nalé séc seligima hezac. ⁹¹ Iwawai imi moczoŋ méra bacgaiguc hezac imuac mia baec kurumenŋnéŋ kuaga tohoma heyecac hezac. ⁹² Héná acganéŋ ségiségi ménda mihicŋi némbacnec qenzenŋ manzenŋ qeriaiguc bec humuwinec. ⁹³ Gi héná acnéŋ kekecna galengéna kecanzua imuac ni héná acgawac hémbénaŋa eluŋ ménda numac. ⁹⁴ Ni imi guac buŋa. Imuac mehiaru néŋna. Ni héná acgawac hochoc wamma kecanzua. ⁹⁵ Kaižiliweŋ ic ieneŋ nuhumwiŋ zé néŋsosolima kecanzu, néŋ ni guac héná ac nimma kecmaŋ. ⁹⁶ Neŋ hémba iwawai solaŋa zézéya imi moczoŋ qétégina olombiŋac séc, néŋ héná acga imi hilaŋeŋ yanda qétéya olombiŋac séc qahac.

⁹⁷ Yei ni héná acga kuney yanda niŋsiŋsiŋ waŋanzua. Ni kaiwe herec imuac nimma héiqelianzua. ⁹⁸ Héná acganéŋ nalé séc niguc hema méra néŋu hazéchécna onogicma niŋteŋic qinŋteŋicna kuney yanda wanzac. ⁹⁹ Ni héná acga nimma héiqeliwa kiwi ichécna moczoŋ onogicma niŋteŋic qinŋteŋicna kuney

yanda henénzac. ¹⁰⁰ Héná acga niŋtohowa ic yanda moczoŋ onogicma niŋteŋic qinŋteŋicna kuney yanda henénzac. ¹⁰¹ Ni ackuazécgá niŋtoho wammaŋ zé hénana neuŋ héima héná biria hénia hénia ménda kereŋi. ¹⁰² Geŋ héná ac ku nénnec imuac niŋac ni héná ac ménda waianzua. ¹⁰³ Ackuazécgá imi yei siŋa kuney yanda, kuanaguc morombazecac dokuya ogiczac. ¹⁰⁴ Héná acgawac niŋac niŋteŋic qinŋteŋicnaguc wanzua. Imuac haka ikora hénia hénia imuac mézéna tianzac.

¹⁰⁵ Ackuazécganéŋ hénanawac kifa wamma baec hénawac asaŋa wanzac. ¹⁰⁶ Héná acga solaŋa imi niŋtohomaŋ zé zéselima acna selianec zikizua. ¹⁰⁷ Qenzenŋ manzenŋa imi gelec malec qahac imuac ackuazécgawac séc galengé néŋna kekecnaguc kecmaŋ. ¹⁰⁸ Yawe, zéwelec génzua. Mepé qepésiac legic kuana igucnec imi aŋgétima héná acganéŋ ni ku néŋna. ¹⁰⁹ Kekecna imi nalé séc humucac déciguc hezac, néŋ guac héná ac imi eluŋ ménda nuanzac. ¹¹⁰ Kaižiliweŋ ic ieneŋ mebiri némbiŋ zé bétac haigic hezac, néŋ ni héná acga ménda waizua. ¹¹¹ Héná acga imi hémbénaŋa mératécnawac buŋa opoča hezac. Iminéŋ ewa qerina-wac zézé ségiségi waŋanzac. ¹¹² Ni héná acga tetecgia qahac niŋtohomaŋ zé ewa qerinanéŋ dongéma kecanzua.

¹¹³ Ni ewa éréhéc waŋanzu ionac mézé titi wamma héná acga imuac siŋa niŋanzua. ¹¹⁴ Gi imi nuac saŋgi saŋgina, nuac saiwa, ni ackuazécgawac niŋkumu wamma kecanzua.

¹¹⁵ Biria meme ini wainémma keŋgic. Ni imi Anutunawac héná ac niŋtoho wammaŋ.

¹¹⁶ Ackuazécgawac séc ni népésima meqeli néŋna kecmaŋ.

Galenjé néna niḡkumunanéḡ gamuyaguc ménda wamma. 117 Népésima aḡgéhna tina héna acgawac nalé séc kic hihi wamma kecmaḡ. 118 Héna acga waima kenzu imi gi elicgé énécmianzaḡ. Imi mia hakagina ikora imi gorosona waḡanzaḡc imuac mia imuhuc waḡ énécmianzaḡ. 119 Gi imi baeciguc ic biria imi nenesic éséc nec gilina kenzaḡc. Imuac ni héna acga siḡa niḡanzaḡ. 120 Séwinanéḡ guac bac yandi yandi wamba hirizac. Ni zégési gésigawac bac yandi yandi waḡanzaḡ.

121 Ni haka solana wamma héna acac séc wamma kecanzaḡ. Helanzi néanzaḡ ionac méraginaiguc ménda nopocna. 122 Meseli néna mériaḡnaguc kecba, tétéc qeḡe ic eneḡ ni hia ménda helanzi némma. 123 Guac aḡgéh titi zéma guac ackua zéc solana wac kic hihi wamma kecba kicananéḡ birizac. 124 Goi héhéiga méndacma welenḡ qeḡeḡa ni hia waḡ némma héna acga ku néna. 125 Ni imi guac welenḡ qeḡe icga. Niḡtegic qinḡtegic mihiḡni néna héna acga niḡasarimaḡ. 126 Ic embac eneḡ héna acga qegic madaczac. Deguc imi guac ai memegawac nalé wanzaḡ. 127 Imuac ni imi héna acga goli, goli solana ogicma eeya héianzaḡ. 128 Imuac ni wawaḡ memenawac séc héna acac nimba dindiḡa waḡu haka ikora moczoḡ imuac nimba mézétitiyaguc waḡanzaḡ.

129 Héna acga imi welic welicgia imuac kecec uḡananéḡ niḡtoho waḡanzaḡ. 130 Ic diwi qiwiḡnanéḡ ackua zéc auma oloḡu qetagalimiḡu niḡtegic qinḡtegicyaguc waḡanzaḡ. 131 Kazunéḡ doku niḡac ezelaḡ tacgéyu kuaya aḡgéma wésésé kucnec héianzaḡ éséc nec ni héna acgawac niḡkumuma imuhuc waḡanzaḡ.

132 Qacga eeya héianzaḡ ionac haka waḡ énécmianzaḡ éséc nec nuac lilingéma ewa biric waḡ néna. 133 Héna ackua zécgaiguc meseligima kápésic méra bacyaiguc ménda nopocna. 134 Ic embac helanzi nénécmianzaḡ ionac murunec ni metecgé néna, ni héna acga hia niḡtoho wammaḡ. 135 Kic tanecga asahagucnéḡ ni némma héna acganéḡ ni ku néna. 136 Ic embac eneḡ héna acga ménda niḡtohoanzaḡ imuac kic masinanéḡ doku téfara éséc nec maanzaḡ.

137 Yawe, gi imi solana, guac zégésigésiga imi hélanec. 138 Héna acga zéselinec imi solana zéma héla téḡgéh. 139 Hazéc hécnanéḡ ackua zécga eluḡ unuyu ni guac ackua zécgawac niḡkewu wamba geric bélaḡ éséc nec nozac. 140 Ackua zécga imi solana imuac guac welenḡ qeḡe icganéḡ imuac niḡsiḡsiḡ waḡanzaḡ. 141 Ni ic mamaya kecba mema titi waḡ néanzaḡ. Néḡ héna acga imuac eluḡ ménda nuanzaḡ. 142 Dindiḡaga imi dindiḡa hehe selia, waḡu héna acga imi héla. 143 Nunesi zéma niḡyéwécnanéḡ népésizac, néḡ kilenḡ zézé seli acganéḡ ségiségi mihiḡni néanzaḡ. 144 Guac zéauauaganéḡ hehe seli solana nec hema kecmac. Niḡtegic tegic mihiḡni néna kekecnaguc kecmaḡ.

145 Ni qeri howiacnec guru héhélizua, O Miḡ Kewu niḡnéna ni héna acga imi niḡtohomaḡ. 146 Ni Miḡ Kewu gi guru héhélizua ni metecgé néna zéauau acga imi wamma mema kecmaḡ. 147 Ni ama ménda gianaḡyunec yacma guruanzaḡ, guruma acgawac mambéc kecanzaḡ. 148 Guac ackua zécga imi hiḡgac hiḡgarawac nimmaḡ zé siḡi ménda horugiḡyunec kic qeli yacanzaḡ. 149 Goi héhéigawac wamma ewa hétéḡna niḡna. O Miḡ Kewu

zégindinjigawac séciguc kekecna héngalen wanna. ¹⁵⁰ Haka biria méndacma wananzu imi enej hosucnu nesinénzu. Ienej imi hénacmá acga andé qema kecanzu. ¹⁵¹ Miñ Kewu gi mia hosucgé némma keczañ. Wañu hénacmá acga imi moczoñ hélacnec. ¹⁵² Zéauau acga imi becarunec niñarengéyi. Guac ac imi hehe seli hemac niñ hainec.

¹⁵³ Zéra waizalañna hémma metecgé néñna, ni hénacmá acgawac ménda eluj nuanzac. ¹⁵⁴ Nuac héipuc ac énézéma boñhére menémbésémañ wañu zézé seli acgawac séciguc kekec qelia hainémbésémañ. ¹⁵⁵ Kaiziliweñ ic ienej ac seligawac hochoc ai ménda meanzu. Imuac niñac ionac imi anjéñ titiganéñ ménda hosucgé énécmianzac. ¹⁵⁶ O Miñ Kewu, gi qeri bénzénaga yéwéria imuac zémindi mindinjigawac séciguc kekecna meqeli némma. ¹⁵⁷ Sasalanéñ nunesi wamma hazéc wañnéñanzu. Wañu ni mia zéauau acga ménda waianzu. ¹⁵⁸ Ni acqege ic inicba Ienej hénacmá acga ménda tohoanzu imuac niñac lommanj zé wanzua. ¹⁵⁹ Ni hénacmá acga dimuhuc niñsiñsiñ wammianzu imi kicga hina mayu hénna. Yawe, goi héihéiga séciguc kekecna meqeli némma. ¹⁶⁰ Acga moczoñ héla wanzac. Wañu zégésigésiga dindiña moczoñ hehe seli hema emma kecmaç.

¹⁶¹ Galeñ eñeña ienej téñésima nunesi wanzu. Néñ qerinanéñ ackuazécgawac eeya héimianzac. ¹⁶² Ni imi hinac yanda onagicma ségiségi wananzu ésécnec ni zézé seli acgawac ségiségi wanzua. ¹⁶³ Ni ikocwac mézéna tiyu ewa lolonj wañ néñanzac, néñ hénacmá acgawac siña imi niñiac niñanzua. ¹⁶⁴ Gésigési acga imi dindiña, imuac niñ kaiwe séc hatac 7 mepési géñanzua. ¹⁶⁵ Hénacmá

acgawac siña niñanzu ienej luae kunej yanda mihicñianzu. Ionac muru imi iwawai qonzontongé énécmimia méñ ménda hezac. ¹⁶⁶ Yawe, ni guac anjéñ titiac kic hihi wamma guac hénacmá acga tohoanzua. ¹⁶⁷ Kekec uñananéñ zéauau acga méndacanzac. Ni imuac siña kilenj yanda niñanzua. ¹⁶⁸ Hénana imi moczoñ kicgaiguc hedaczac, imuac ni guac hénacmá acga zéma zéauau acga tohoanzua.

¹⁶⁹ O Yawe qac héhélinanéñ wéségaiguc érémac niñac wanzua. Wañu acgawac séciguc niñtegic qinjegic hainénna. ¹⁷⁰ Welec welecnanéñ wéségaiguc érémac. Ackuazécgawac séciguc metecgé némbésémañ. ¹⁷¹ Geñ hénacmá acga ku néñanzanj imuac niñ kua taséna igucnec zézé ségiségi dundunaguc maanzac. ¹⁷² Zézépañ acga imi moczoñ solañanec. Imuac ezelañnanéñ ackuazécgawac zézé ségiségi wammac. ¹⁷³ Ni hénacmá acga anjétiyi imuac niñ méraganéñ méra némmac. ¹⁷⁴ O Yawe, ni anjéñ titigawac qerina héñgeñ héñgeñ wañ néñanzac. Wañu hénacmá acgawac ewa hia niñanzua. ¹⁷⁵ Qeri uñana meqeli némma zéhiaru gémmac. Hénacmá acganéñ méra némmac. ¹⁷⁶ Ni rama soho sohoya ésécnec rouc wamma kecza. Néñ ni hénacmá acgawac eluj ménda nuanzac imuac weleñ qeçe icga ni mihicñi némbésémañ.

120

Anjéna timac niñac zéwelerec.

¹ (Ocmuñ téreyaiçuc eñeñawac legic.) Ni zérabéra qeriaiguc kecma kewu yomuhuc welecniwa niñnéñec; ² O, Miñ Kewu ic kua taséya ikora zéma ezelaña ikora igucnec metecgé némbésémañ.

³ Ezelañ ikoraguc gi, Anutunéñ némac wañgémmac? Némac toroqema wañgémmac? ⁴ Ic kawaliac tewi merawa zéraguc zéma zunipa

ic geric wenjenagucnéj bakia melenj gémmac.

⁵ Ewa biric, Meseke baeciguc kekera nidac imuhucya, ewa biric Kedarawac halliguc kekera nidac imuhucya.* ⁶ Ni nalé horua luaeac mézégina tianzac ic imuhucya iniguc kecanzua. ⁷ Ni luaeac wamma ac zéwa ienenj yaré qewinj zé wanzu.

121

Anutuac anjéj titi iguc nananj selia.

¹ (Ocmuj téréyaguc enjenawac legic.) Ni kicna hiwa baec boñaguc enzac. Méra nénéja imi dimuarunec hamac? ² Méra nénéja imi baec kurumenj mi-hicnijec Yawe iwarunec hamac.

³ Inéj ninu hénaga ménda tisurac géwésémanj. Galenja iminéj gau ninjac sigéturuc ménda wammac. ⁴ Israel héngalenj wammianzac inéj sigéturuc me gau yanda ménda hemac.

⁵ Yawe imi galenja kecanzac. Yawe imi amiaga, héigaguc nananja. ⁶ Imuac kaiweiguc kaiwenéj ménda mebiri gémmac. Wanju sinjiguc masonéj acguc ménda mebiri gémmac.*

⁷ Yawenéj galenjë gémma zérabéra moczonj yanda imuac-nec anjéj tigéjanzac. Wanju kekec unaga imi galenjëanzac. ⁸ Yawenéj kenkej hahaga imi deguc muacnec hénima hémbénanja galenjëmac.

122

Mepé qepési zéma zéwelec ac Yerusalem ninjac wawanja.

¹ (Ocmuj téréyaguc enjenawac legic, Dawidinéj oyec.) Ic enej Yaweac ocmujiguc* enni zéma

nézégic nimma ségiségi wanj. ² O Yerusalem! Hénaninanéj guac deminj qeriaiguc tima nanziñ.

³ O Yerusalem, tanecga imi héiqelima megic amaya amaya toroqema qinj héima taczac ésécnec. ⁴ Ama arenj yanda imuaru mia Yaweac qara mepési miwinj zé Minj Kewuac hénaoñj Israel énézýec imuac séciguc enz. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Imuaru mia zégésigésiác tatac eeyaguc imi sasala haiyecac tacma kenzac. Imi mia tatac eeyaguc Dawidiac ama imuac bunja qemimia.

⁶ Yerusalemwac luae ninjac zéwelecigic. Yerusalem guac sinja ninanzu imi enej ewa dén wamma kecmu. ⁷ Deminja qeriaiguc luae hema kecmac. Ama arenja deminj seliaguc imuac qeriaiguc mérianj hema kecmac. ⁸ Ala sac taséhécna ionac ninjac wamma zémanj; Deminja qeriaiguc luae hekecmac. ⁹ Anutunina Yaweac ocmuj ninjac wamma Yerusalem gi mérianjaguc wambésémanj ninjac wanzua.

123

Zé siac ac goi héihéiya ninjac zézéya.

¹ (Ama téréyaguc enjenawac legic.) Kurumenjiguc tacyac wananzanj Minj Kewu guac mia ni kicna hiwa érezac. ² Ninzanj, welenj qeçe merac enej minjinawac méraiguc kic hianzu ésécnec, wanju welenj qeçe embac enej embac kunenjinawac méraiguc kic hianzu éséc kicnina imi Minj Kewu Anutuninawac himanec kecni ewa hia wanj nénécmimac.

³ Yawe ewa hia wanj nénécmina. Mematiti humumianéj kuaya

* **120:5:** Kiwi oo icyawac hazéchéra ionac arenjinawac qara. Ménj imi Not iguc ménj imi Saut iguc hezac. (Hén 10:2, 25:13) * **121:6:** Kaiweac geriwa me masoac sanjenja. * **122:1:** Sel hali téréya hénia acac katapa téréya heyec imuac zézéya.

qeqeya sécgé nénécmizac. ⁴ Yéwéri qahac bénzéhñec kecanzu ieneñ zédesi nénécmima mema titi wañ nénécmigic kekec uñaninaiguc sécgéma hezac.

124

*Ewa hia ac Israelac añgéh
titi niñac zézéya.*

¹ (Dawidiac ocmuñiguc eñeñawac legic.) Nonac muru kec nénécmianñec imi Yawe qahac zéma ninzaniguc, Israel imi yomuhuc hia zémac; ² Ic ieneñ hazéc wañ nénécmima yacgic nalé imuaru Miñ Kewunéh nonac muru ménda kecnénécmiyec iguc, ³ ionac qeri biricginawac bélañanéh zeyec nalé imuaru nini qeliqeli kerihñec focdac qécgé nénécmiwunec. ⁴ Wañu imuaru doku qaoñanéh qacninaiguc hoturu nénécmima nénépésima kerembacnec. Wañu doku dunduñanéh qeri uñanina hoturu nénécmiyu hiñgacbiñnec. ⁵ Wañu doku dunduñanéh tétéc qeamuma hoturu nénécmiwacnec. ⁶ Zécginaiguc nini neneginawac buña ménda hai nénécmiyec Miñ Kewu imi mepésiwiñ. ⁷ Neinéñ zuñ meme ic ionac bétac igucnec néñgacanzac ésécnec bétac imi tegiru néñgacdacziñ. ⁸ Méra nénécmimia imi baec kurumeñ zéyu hicñiyec Yawe iwac qaraiguc hezac.

*Anutuac hénaorih héra imi
ménda hirima qiñ héima kecmu.*

125

¹ (Ocmuñiguc eñeñawac legic.) Yaweac héima nañanzu imi eneñ Zion boñanéh Yerusalem lelecgémima ménda hirima hémbénaña qiñ héima tacselizac ésécnec wammu. ² Baec boña imuac sia yandanéh Yerusalem lelecgéma nanzac ésécnec Yawenéh hénaorih héra deguc muacnec hémbénaña lelecgé

énécmima kecmac. ³ Ic solañ ieneñ képésic wambih zé méragina suluwu niñac Anutunéh imuhuc wañ énécmianzac. Ic biria ionac ic kewuac qarucnéñ ic solañ ionac buña qeénécmimia baec imuaru ménda galengé énécmima kecmac. ⁴ Yawe gi ic hiabia zéma ic qeri solañ kecanzu ionac mia hiabia wañ énécmima.

⁵ Eñañ héna qarih qarinhawac lilingéma keñanzu imi onac imi Yawenéh wañ énécmiyu biria meme ic iniguc momacnec kemmu, néñ Israel ionac muru imi luae hema kecmac niñac wanzua.

126

*Ai yawuñiguc metocgo
metocgoac ségiségi.*

¹ (Ama téryaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawenéh hésa ic imi onagicma amagina Zioniguc lilingéma hayec nalé imuaru nini haka imi hénni gau tanec wañec. ² Nalé imuaru imi kuanina imi zédesi yandanéh sécgéyec. Ezelañnina imi legicnéñ sécgéyec. Wañu baera baera ic embac ieneñ Yawenéh ionac niñac wamma haka kuneñ yanda meénécmizac zéma zégic. ³ Yawenéh nonac niñ wamma haka kuneñ yanda wañec imuac nini ségiségi wañanzih.

⁴ O Yawe, hésa ichécnina meleñ nénécmima, kia hayu baec wañgoña Saut iguc doku téfaranéh luma keñanzac ésécnec focdac hadacmu. ⁵ Iwawai gocmia siacma himicanzu imi eneñ ségiségi legicya héima imuac héla metocgé wammu. ⁶ Siacma gocmia eeyaguc qesamañ zé mema kenzac imi kileñ imuac héla déréc dérécgiaguc ségiségi wamma huama hamac.

127

*Anutuac mériañ amaiguc
hicñihicñiya.*

1 (Solomonac legic, ama tétéyaiguc eņeņawac legic.) Yawenéh ama ménda memaciguc imi ama meme ic ionac ai imi eņomia wammac. Yawenéh ama areņ yanda imuac demija ménda galeņ gémaciguc imi galeņ meme ic ionac kicqeli wamma kekec imi eņomia wammac. 2 Sinunec yanda yacma ai mema kecma gau nalé ogicma hema qenzer maņzer qema héra mihicņima neanzu imi eņomia wanzac. Hénia imuac mia Yawenéh ala waņ énécmimia ionac imi gaugina siņaguc énécmianzac.

3 Ninzu, naņhécgina imi Yawenéh onac buņa énécmimia. Héri qeriiguc hicņima keczac imi bakia hiabia iwarunec hahaya. 4 Kucginaguc kecma merachécgina mihicņi énécmigic merachécgina ieneņ imi ic kawali ionac méraiguc tewi merawa ésécnec wammu. 5 Ic mēņ tewi zakoiņnéņ hénéņaiguc sécgéma hezac ésécnec naņhéra keczu imi zézé ségi ségiyaguc. Imuac niņac hazéchéra iniguc ac gésigési ic ionac* kemma ac wammu nalé imuaru gamuyaguc ménda wammac.

128

Ic hélawac héra géséhéra imi ségiségi ginaguc.

1 (Ama tétéyaiguc eņeņawac legic zéra.) Yawe eeya héimima iwac héra acwac wamma meanzac inéņ ségiségiyaguc. 2 Méraganéh ai mena imuac héra hicņigēņu newésémaņ. Ai méņac mēņ meanzaņ séc hiarudaru ségiségigaguc wammac. 3 Amaga qeriaiguc iniņga imi waiņ ic héra mériaņaguc ésécnec waņu, nambérac hécgā zaega lelecgéma tacma kenzu imi eneņ oliwaņ ic séra qeqeya ésécnec wammu. 4 Ninzu, Yaweac eeya héimianzac

imi hélacnec imuhuc mériaņaguc waņanzac.

5 Yawenéh Zioniguc kecma mériaņ haigémmac. Waņu Yerusalemac mériaņ imi kic qeli kecbésémaņ nalé imuac suraiguc séc hémbésémaņ. 6 Esahécga hicņigic inichésémaņ. Israel héra géségaiguc luae hemac.

Israelac hazéc hécgina ménda naņseligimu niņac zéwelecgic.

129

1 (Ama tétéyaiguc eņeņawac legic.) Israel imi deguc yomuhuc hia zémac; Ieneņ komocna igucnec haisisiric eņeņa waņ néņaņgic. 2 Ieneņ komocna igucnec haisisiric waņ néņaņgic waņu kileņ ménda nogicgic. 3 Ieneņ baec aiiguc takareņ éséanzu ésécnec gemacnaiguc wizi horua mihicņi néņgic.

4 Waņu Yawe imi solaņa keczac imuac niņ kaiziliweņ ic ieneņ qaté nénécmigic heyec hésa imi héricma hulac nénécmiyec. 5 Zionac mézé titi waņanzu imi gamu qeqe mihicņi énécmiyu moczoņ yanda andé andé kemma baecginaiguc lilingéma kendacmu. 6 Ieneņ imi ama qahaiguc qézézac hicņima ménda yandimanec qasianzac ésécnec wammu. 7 Qinziņ imuhucya imi komocdiadac imuac niņac dérécgéanzac iwac tétéyaiguc me qericanzac iwac mériaiguc hia ménda sécgémac. 8 Ic imuhucya ionac imi ic kian keņha waņanzu imi eneņ acguc inictegicma mériaņ ac yomuhuc ménda énézéanzu; “Yaweac mériaņnéņ onac muru hema kecma!” “Yaweac qaraiguc mériaņ ac waņ énécmiziņ!”

130

Anutuac boņhéré ai niņac mambécma kecmu.

* 127:5: Hebiraiō aciguc; sanġulaņiguc.

¹ (Ama téréyaguc enenawac legic.) Yawe, ni yéwérinawac dumuc siraiguc gi guruzua. ² Miñ Kewu, ewa hétéjna niñna. Zéwelecna hélacnec imuac gezac haina.

³ Yawe, gi kápésicnina hénsosoli wambañec mérénéj hia nañseliwacnec? ⁴ Képésic waiwai imi guaru hezac, imuac mia nini eega héigénanzin.

⁵ Ni, kekec uñananéj Yaweac mambéc kecanzua. Iwac ackuažéc niñac niñhéhélima kecanzua. ⁶ Siñi galeñ enerj gianj gianawac mambécanzu imuac séha ogicma kekec uñananéj Miñ Kewuac mambéc kecanzac. Hélaecnec siñi galeñnéj gianjgianawac mambéc kecanzu imuac séha ogiczac.

⁷ Israel ini Yaweac mambéc wañgic. Iwaru imi gum béñžénžéj zéma boñhére hakanéj sécgéma hezac. ⁸ Inéj mia Israel hénagésé kápésicgina moczoñ yanda imuacnec metecgé énécmimac.

Waižalañ ménda wamma Anutuac niñkumuyec.

131

¹ (Dawidiac legic zéra, oc-muñ téréyaguc enenawac legic.) Yawe, ni qeri enéj ménda kecanzua. Wañu iwawai méñac méj sécna ogicma hezac imuac kic hihi ménda wañanzua. Ni ai qac buñayaguc me ai tosara nuac séc ogiczac imuac mia nimbupuc ménda wañanzua. ² Hélaecnec ni qerina* kuma mama mebélaćgéwa kokoc namu nema sécgémiyu neñgocyawac tawéiguc heanzac imuac séc qerinanéj néj gema hezac.

³ Israel ini degucmuacnec hémbénaña Yaweac niñkumu wammu.

132

Anutunéj Zioniguc hémbénaña kecmac.

¹ (Ocmuñ téréyaguc enenawac legic.) Yawe, Dawidiac niñac wamma inéj yéwéri hénia hénia bisiqatén wañec imi niñqeliwésémañ. ² Inéj Yawe zépañgé mima Yakoboac wandac wandac miñina zéseli mima yomuhuc zéyec; ³ Ni hélacnec amanaiguc ménda emmañ. Hehe duñnaiguc ménda emma hemañ. ⁴ Wañu kicna galeñgéwa gau niñ ménda wammac, wañu kicna amia ménda waiwa mamac. ⁵ Imuhuc wammanec kecmac ama geric méj Yawe guac buña mewa tecgémac. Yakoboac wandac wandac miñina, ama méj guac buña mewa tecgéyuguc mia kicna waiwa gauya hemac.

⁶ Nini Efarata amaiguc tacma sisipac acgawac katapa imuac zégic niñin. Wañu Yarim baec kisiaiguc mihicñiyin. ⁷ Hagic iwac tacyac wawañawac amaya imuaru kerenni, keremma hénia titiya imuac wésiaiguc siggémini.

⁸ O Miñ Kewu gi yacma tacniniñ amagaiguc hama embésémañ. Gi zéma sisipac acgawac katapa kuhaguc imi momacnec. ⁹ Wañénécmina héfac oo ichéćga ieneñ haka solañanéj séwi usugina ésécnec héigic hiñgacmac. Wañu ichéćga téréya ieneñ ségiségi wamma qacmu. ¹⁰ Welenj qeçe icga Dawidiac niñmiwésémañ. Guac haléc naecmimiaga imi ménda nesimina keñu. ¹¹ Yawenéj Dawidiac ac hénia yomuhuc zépañgémiyec. Inéj imi ménda andé qema kemmac; Guac sac igucnec hicñimu ionarunec méj tataćga edamuyaguc imuaru opocba tacmac. ¹² Nañhéćga enéñ zikiziki ac zéma héipuc acna ku énécmimañ

* 131:2: Kekec uñana.

imi tohoma wammuiguc imi nanhécgina ieneḡ imuhucyanec tatacga edamuyaguc imuaru tetcgia qahac tacmu.

¹³ Yawenéh Zioniguc* tacyac wammaḡ zé ama imi megésima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Yomi mia nuac tac ninij wawaḡawac buḡa hémbénaḡa wanḡac. Ni imuac waḡi imuac mia yomuaru tacyac wammaḡ. ¹⁵ Ni imuac nene yaka kindindiḡa mesaima imuac ic embachéra maqeqeya gumu énécmiwa sécgé énécmimac. ¹⁶ Waḡu hofac oo ichéra aḡgéh titina imi maleku ésécnec héiénécmimaḡ. Ocmuḡ imuac téré ichéra ieneḡ ségiségi wamma hémbénaḡa legic héima kecmu. ¹⁷ Neḡ zéwa ama imuaru Dawidiac niḡac wamma iliha ménḡ† éréma yandimac. Waḡu ni nenaoc halécnéh météré mimia iwac niḡ wamma kifa mézézéḡgéwa héḡtegicmu. ¹⁸ Neḡ iwac hazéchéra ionac imi gamu qeqenéh séwi usugina ésécnec héiénécmiwa hiḡgacmac, néḡ iwac imi ic kewuac opoc haimiwa asarimac.

133

Ala siḡ waḡamuma kekec imi mériaḡaguc.

¹ (Ocmuḡ téréyaiguc eḡeḡawac legic.) Niḡzu, dacmuna momac yanda azoroma ewa momac wamma kekera imuac hiabiaya zéma inicsoroc sorocya imi yei dimuhucya wanḡac! ² Tanera imi mia haléc Aronac orucyaiguc qocgégic ewa zucya igucnec mama malekuya horua imi mézézégéma mama zécgériaiguc momacnec naecmiyec ésécnec. ³ Waḡu Herimon baec boḡawac tutulucnéḡ* Zion baec boḡaya boḡayaiguc

mama mebélac géanzac ésécnec. Imuac hénia imi yomuhuc; Baec imuaru Yawenéh mériaḡ ac zéyec. Imi mia kekec hehe seliawac mériaḡ ac.

134

Siḡi qeriaiguc mepé qepési wammimu.

¹ (Ocmuḡ téréyaiguc eḡeḡawac legic.) Siḡiaiguc Yaweac amaiguc welenḡ qema nanḡanzu Yaweac welenḡqeqe ichéra ini moczoḡ Yawe mepésimu. ² Méragina meyacgic ocmuḡ téréyaigucgeḡ kendaru Yawe mepésigic.

³ Baec kurumenḡ zéyu hicḡiyec Yawe inéh mia Zion igucnec mériaḡ ac gézémac.

Anutuac kuha zéma hiaya niḡac mepésimigic.

135

¹ Haleluya, Yaweac qara mepésigic, Yaweac welenḡ qeqe ichéra ini i mepésigic. ² Yaweac ocmuḡ, Anutuninawac ocmuḡ imuac sombenḡiguc nanḡu ini ³ Yawe mepésigic. Yawe imi hiabia, waḡu qara imi niḡsoroc sorocya, imuac niḡac qara imi mepésigic. ⁴ Yawenéh eḡeya niḡac wamma Yakobo, qara ménḡ Israel i aḡgétiyu iwac buḡa waḡec.

⁵ Ni niḡzua, Yawe imi kunehḡ yanda, waḡu nemu momac yanda onogicḡac. ⁶ Yawe imi haka niḡu sécgéyu séc waḡanzac. Kurumenḡiguc zéma baeciguc, waḡu kondunḡiguc zéma zékéh hiḡgac hiḡgara horuaiguc. ⁷ Inéh zéyu baec zécgériaiguc hosusu yacanḡac. Waḡu kia mihiḡniḡaḡ zé pilitic mihiḡnianḡac. Waḡu luhuc ézéyu hofiya igucnec éréma haanzac.

* **132:13:** Yerusalem tacḡac baec boḡa imuac qara. † **132:17:** Ac iliha imuac hénia imi kuc yanda, waḡu yomuaru imi ic kewu ménḡ hicḡimac niḡ zézéya. * **133:3:** Kiwi tosaraiguc; séḡéréc.

⁸ Inéj mia Izipte baeciguc méréc merachécgina ic zéma yanhécgina momacnac unudarec. ⁹ Izipte baec, guaru mia Yawenéh haka sésécyaguc zéma haka welicwelicgia méliyu Farao zéma ichéra momac yanda ionac hayec. ¹⁰ Inéj baera baera sasala unuma ic kewu kucginaguc unuhumuyec. ¹¹ Qacgina imi Amori ic ionac ic kewu Sihon zéma, Basan ic kewu Ok zéma, Kanaan baecac ic kewuya ic kewuya momac yanda. ¹² Wanju baecgina imi Israel ic embachéra ionac buja qema énécmiyec.

¹³ Yawe, guac qacga imi hémbénaña hema kecmac. Yawe, guac qacga imi hémbénaña niñqeli mimia wammac. ¹⁴ Yawenéh eneya ic embachéra zénañgé énécmimac. Wanju welenj qeqe ichéra ewa biric niñénécmimac.

¹⁵ Baera baera imuac nemu imi siliwa zéma goli, ic méranéh memeya. ¹⁶ Kua ginagucnéj ac ménda zéanzu, kicginagucnéj kic hihigina qahac. ¹⁷ Gezac ginagucnéj ac ménda niñanzu. Wanju kua ginaigucnéj wéséségina qahac. ¹⁸ Imuhucya meanzu ini zéma imuaru héima nananzu ini imi moczoñ imuhucyanec wamma kecmu.

¹⁹ Israel héna gésé ini, Yawe mepésigic. Aronac héna gésé ini Yawe mepésigic. ²⁰ Lewi héna gésé ini Yawe mepésigic. Yawe eeya héimianzu ini Yawe mepésigic. ²¹ Yerusalemiguc tacyac wananzac Yawe imi Zioniguc mepésimimia wammac. Haleluya!

136

Goi héihéiya niñac Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ Yawe imi hiabia, wanju goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac i ewa hia ac ézégic.

² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac nemu momac yanda onogicma Anutu keczac i ewa hia ac ézégic. ³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac niñ kewu momac yanda onogicma Miñ Kewu kecancac i ewa hia ac ézégic.

⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac eneyaocnec kiwi welic welicgia kunéh yanda meanzac i ewa hia ac ézégic. ⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac niñtegic qintegicyanéh kurumeña kurumeña zéyu hicñidarec i ewa hia ac ézégic. ⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac doku qahaiguc baec lémbécma haiyec i ewa hia ac ézégic. ⁷ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac asac mararanj kunéh kunéh zéyu hicñidarec i ewa hia ac ézégic. ⁸ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac kaiwenéh kaiwe séc galen nammac niñac zéyu hicñiyec i ewa hia ac ézégic. ⁹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac maso zéma ménni sikilunéh siñi galen nammuac niñ zéyu hicñidarec i ewa hia ac ézégic.

¹⁰ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Izipte baeciguc méréc merachécgina unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹¹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Izipte ic ionac sugcina igucnec Israel héna gésé onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac méraya kuhagucnéj suluma nañgé nénécmima nonagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac konduj pésia qeriru nówéc nówéc nañoc i ewa hia ac ézégic.

¹⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Israel

hénarinj goigina héima kondun namunajuc onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac Farao zéma ténginj ichéra kondun pésia imuaru hoturu énécmiyu melemma hinjacgic i ewa hia ac ézégic. ¹⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac ic embachéra onagicma baec kéra kériasia qericma keñec i ewa hia ac ézégic. ¹⁷ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac ic kewu kunej kunej unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁸ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac ic kewu qac buñaginatuc unuhumuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac Amori ic ionac ic kewu Sihon qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²⁰ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac Basanac ic kewu Ogo qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²¹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac baecgina onagicma ic embachéra ionac buña qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac welen qe qe ichéra Israel ionac wamma baec iwawai buña qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac maqeqeya kecní niñnécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac hazéchécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac séwiginatuc kecanzu ionac nene yaka gumu énécmianzac i ewa hia ac ézégic.

²⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac nijac kurumeñac

Anutu ewa hia ac ézégic.

137

Yerusalemiguc kisikiyonñ hicñiyu zésiác wanñic.

¹ Nini Babilon baecac doku téfara zécgériaiguc tacma Zion niñqelima siariñ. ² Imuaru surunñ ic nañu hawaiguc gita kulelenina koroni nañec. ³ Hénia imi yomuhuc; Hésa icac nénépésigic ieneñ imuaru legic héiwiñ nijac nénézégic imuhuc wanñic. Amanina kisikiyonñ qenénécmigic imi eneñ Zionac legic méñ héigic nimma ségiségi wanní zégic imuhuc wanñic.

⁴ Nini dimuhuciguc Yaweac legic imi baec méréraiguc kecma héiwiñ? ⁵ Yerusalem ni guac elunñ numaciguc imi méra héina imi gita qe qeac hénia wac elunñ qemac. ⁶ Guac elunñ numaciguc, wanñu Yerusalemac nimba ségiségina tosara onagicma eneña ménda wammaciguc imi legic ménda héimañ nijac ezelañnanéñ owuruñnaiguc mékétamac.

⁷ Yawe gi Yerusalem imi zérabéra mihicñiyec nalé imuac niñqelima Edomac qelihéra ununa. Hénia imi ieneñ imi yomuhuc zégic; Héndéñ qéndéngic, ama wotuña momacnec hérédacma kisikiyonñ qegic.

⁸ Kisikiyonñac buña embac biria, Babilon baec gi, méñnéñ méñ geñ wanñ nénécminecac séc imuhucyanec wanñémmac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Méñnéñ méñ kokochéca hociguc qéséñ énécmimac imi ségi ségiyaguc wammac.

138

Dawidiac ewa hia ac zéma mepé qepési ac.

* **138:1:** Hénia imi efefianec niñsariwiñac séc qahac. Néñ niniñ ic tosara imi yomuhuc hénia ya zéanzu; Nemu tosara ménda mepési énécmima guacnec sac mepésigénzua.

¹ Ni qeri howiacnec ewa hia ac gézézua. Nemu ionac kicginaiguc gi mepésigénzua.* ² Ni ocmunğa téréyawac† sigégémba hazac. Waņu goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niņ guac qacgawac ewa hia ac gézémaņ. Imi mia gi qacga zéma zézé seli acga meycacna iwawai moczoņ qehoturuma onogicma eņec imuac mia imuhuc waņgénzua. ³ Ni guruyi nalé imuaru acna melenec, waņu kekec uņanawac kuha meycandi nénneç.

⁴ Baecac ic kewu moczoņ ieneņ kuaga igucnec acga niņgic imuac niņac ieneņ Miņ Kewu gi zéhiaru gémmu. ⁵ Yaweac edamuya imi eņeņa yanda imuac ieneņ Yaweac hakayawac mepésimimu. ⁶ Yawe imi eņeņa. néņ mamaya hia inicgaleņ waņ énécmianzac, waņu tétéc qeçe ic imi acguc lakeç keçma hia inictegicanzac.

⁷ Ni zéra waiya qeriaiguc keņha wamba gi kekeçna héngaleņ waņanzaņ. Waņu hazéchécna ionac qeri gericgina igucnec méraga suluma méra héiganéņ metecgé néņanzaņ.

⁸ Yawenéņ nuac wamma eņeya ewa siņ hezac séc wandacmac. Yawe guac goi héihéiganéņ hehe seli hema keçmac. Ai méraganéņ memeya imi ménda waiwésémaņ.

139

Anutuac kiwa igucnec néngacbiņac séc qahac.

¹ (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe gi ésé hindihindi wannémma niņtegic néņanzaņ. ² Tacyacna nimma lakeç keçma nininğa niņtegicanzaņ.

³ Héna kekeçna zéma hehena héngaleņ wamma wawaņ memena imi moczoņ niņtegicnecac niņtegicanzaņ. ⁴ Ac méņ

ezelaņnaiguc ménda hicņi tegirunec Yawe geņ bec howiacnec niņtegicanzaņ. ⁵ Gi wésé andu leleçgé némma méraga nuac qacnaiguc hainéņanzaņ. ⁶ Niniņ imuhucya imi eebipiya séc méņ eņeņa waņu nimmaņ zéma nimbipizua.

⁷ Ni uņaga waima dimia méņ hia kemmaņ? Kic ségéraga néngacmima dimuaru méņ saņgiwinec? ⁸ Kurumeņiguc embineç imi imuaru gi keçzaņ. Humuc amaiguc hiņgacma hehe tatacna lémbéçbineç imi imuaru acguc gi keçzaņ.

⁹ Siņunec imi asoņ héiyu geņgaņnaguc putitima kemma konduņ tetcgiaiguc keremma tacbineç ¹⁰ imuaru acguc méraganéņ nuagicma méra héiganéņ selianec népésiwsémaņ.

¹¹ Siņi panamaņnéņ hoturunéņu asac mararaņ leleçgé némma hezac imi siņidéņgedaru zéwinec, ¹² guaru imi siņi zéma kaiwe imi héniagira momacguc wanzaç imuac niņac guac kicgaiguc imi siņinéņ iwawai méņ ménda musaņgémac. Waņu siņi imi kaiwe éséçnec asahaguc wammaç.

¹³ Geņ mia séwinawac qeriaiguc séwi taséna momac momac mihicņidacnec. Neņgocnawac héri qeriaiguc geņgaoc mia séwina toro toroya moczoņ areņgéma mihicņi nénneç. ¹⁴ Ni imi hiabianec welic welicgianec mihicņi nénneç imuac niņ ewa hia ac gézézua. Wawaņ memega imi welic welicgiaguc imi qeri uņana acguc héņtegicanzac.

¹⁵ Sasaņgiaiguc menémma baec dumuc siraiguc welic welicgianec menénneç nalé imuaru nuac séwi busuac iwawai imi guac kicga igucnec ménda saņgima heyec. ¹⁶ Séwinawac tanera ménda hicņi tegirunec qérawa imi kicganéņ bec hénneç naléna ménda ducņiyunec

† 138:2: Yerusalem ocmuņ imi ménda megic heyec. Imuac niņ yomi imi sel hali héna acac katapa haigic heyec imuac zézéya.

bec séwinawac tasia hicņima keņec séc kiwigaiguc ona hedaczac.

¹⁷ O Anutu niniņga imi nimba eebipiyaguc eņeņa wanzac. Qétéya imi acguc yei eņeņa wanzac. ¹⁸ Némacnanéņ olombinec, qétégina imi sakasac ogiczac. Ni gau igucnec yacmaņ imuaru acguc giguc kecmaņ.

¹⁹ O Anutu kaiziliweņ ic unuwaņnec, sac nene ieneņ wainémma kembunec. ²⁰ Ieneņ guac zébiri qébiri waņgéņanzu. Hazéchécga ieneņ kicgaiguc iwawai eņomiawac séwi eņeņ waņanzu. ²¹ O Miņ Kewu guac mézégina tianzac imi onac ni acguc mézéna tianzac. Waņu gi zébiri géņanzu ionac imi ewa loloņ waņ néņanzac. ²² Ieneņ hazéchécna wanzu imuac ionac niniņ biric hélacnec késa kecza.

²³ O Anutu néņsosolima batucgé némma qerinauwac hénia niņna. Batucgé némma niniņna niņtegicna. ²⁴ Néņgésina nuaru wawaņ meme biria méņ hezaciguc qindiņi némma hénia hémbénaņawac buņa imuaru nuagicna.

140

Hazéchéra ionac murunec metecgé mimac niņ zéwelerec.

¹ (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ic biria ionarunec metecgé nénna. Kaiziliweņ ic ionac murunec saiwa menénna. ² Ieneņ qeriginanéņ haka biria niņareņ mema nalé séc yaré mihicņianzu. ³ Ieneņ mokoleņ ésécnec ezelaņgina qericgic zéraguc waņanzac. Waņu ezelaņgina bawaguc imi qaté mokoleņac kua doku zéraguc he énécmizac. (Ohec)

⁴ O Yawe galeņgé nénna. Kaiziliweņ ic méraginaiguc embi niņac. Yaré qeqe ic ionarunec hetecgé nénna. Ieneņ imi néfacgé

némbiņ zé wanzu. ⁵ Séwi eņeņ ic ieneņ mebiru némbiņ zé bétac hainémma hésanéņ ufc mema hénia ewiaiguc haima baec séséņna éségic hezac. (Ohec)

⁶ Ni Yawe yomuhuc zéma gézézua; Gi Anutuna, O Yawe, guru héhélinawac gezac haina. ⁷ Nuac aņgéņ titi Miņ Kewu Yawe, gi yaré naléiguc orucnawac saiwa menénec.

⁸ Yawe kaiziliweņ icac ewa siņ imi ménda nimmina. Manambatucac niniņ biria imi muņguc ménda seligimac. Qahac waņu séwi eņeņ wambu niņac. (Ohec) ⁹ Lelecgé néņanzu imi eneņ orucgina meyacgic, zéna eņaņ ezelaņginawac zéranéņ liliņgéma eņaņ hoturu énécmimac. ¹⁰ Geric lokocnéņ ionac mama hoturu énécmimac niņ wanzua. Gericiguc néfacgé énecmina baec séséņ imuaru hiņgacma muņguc ménda érému. ¹¹ Zébiri qébiri ic ieneņ baeciguc ménda seligima nammu. Yaré qeqe ic imi birianéņ méndacmima kemma inimac.

¹² Ni niņzua Yawenéņ zérabéra mihicņima keczu ionac acgina goiya héianzac. Waņu maqeqeya ieneņ aciguc eņgic zédiņi énécmianzac. ¹³ Hélacnec ic solaņa ieneņ guac qacgawac ewa hia ac zému. Ic dindiņa ieneņ kicgaiguc tacyac wammu.

141

Kaiziliweņ igucnec aņgéņa timac niņac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guru héhélizua, focdac hanéņna. Guruwa ewa hétéņnawac gezac haina. ² Zéwelecnawac niņna hofac héméņa hiabia ésécnec wammac. Mérana meyacba iminéņ siņiyawac mulu ai ésécnec wammac.

³ Yawe kuanawac galeņ meme ai ic méņ opocna naņu. Kua tasénawac naguya galeņgéma

kecbésémanj. ⁴ Imuhuc waŋ néŋna qerinanéŋ haka biriawac ménda qasima mamac. Képésic meme ic iniguc momacnec haka biria ménda wammaŋ. Waŋu ionac nene halécyaŋuc imi ménda nemanj.

⁵ Waŋu ic solanánéŋ orucnaiguc numindiŋi néŋu nimba goi héihéiya ésécnec wammac. Waŋu qindiŋi néŋu nimba orucnawac météré haléc ésécnec waŋu orucnanéŋ imuac héŋcya ménda məmac. Ionac haka biria imuac niŋac kileŋ ni zéwelec ai memaŋ.

⁶ Waŋu galeŋhécgina* hocnéŋ unugic mama unuyu, ic embac ieneŋ ackuazécna† imi siŋaguc wanzac imi niŋtegicmu. ⁷ Waŋu ieneŋ ackuazéc yomi niŋqelimu; Ai icnéŋ baec patoma hoc sira giligic hezac ésécnec sicnina imi kicsuaŋ kuayaiguc héndéŋ qéndéŋgiawac hezac.☆

⁸ Miŋ Kewu Yawe kicna hiwa guaru hayu néŋgacma guac hazua. Qeri uŋana imi katanec ménda waimina nammac.‡ ⁹ Ni galeŋgé némma biria meme ic ieneŋ népésimaŋ zé bétac haigic imuacnec zéma ionac baec séséŋ igucnec metecgé néŋna. ¹⁰ Ic biria ieneŋ wai énécmiŋa eŋaŋ bétacŋinaiguc momacnec hiŋgacŋic inimac, néŋ ni imi técgéma ogicmaŋ.

142

Zérabéra igucnec metecgé mimaŋ niŋ zéwelerec.

¹ (Dawidiac Masikil tanera legic. Baŋec méŋac qeriaiguc sanŋima zéwelec ac yomi zéyec.) Ni Yaweac qachéhélizua. Ni Yaweac qacma zéwelecmizua. ² Ni ewa gorona wésiaiguc qocgéwa mazac. Waŋu nuac zéra waiya imi zéhicŋi mizua. ³ Qerinaiguc qeri uŋananéŋ kic gili

gili waŋec séc, geŋ mia hénana bétacya qahac imi niŋdacma mi-hicŋi nénnec.

Ni hénna agaleŋ keriiguc ieneŋ sanŋima bétac hainéŋgic. ⁴ Nuac héinaiguc hima hénna, méŋnéŋ méŋ héniana ménda niŋnéŋu hoczua. Hainezic méŋ ménda hayu hoczua. Méŋnéŋ méŋ qeri uŋana ménda galeŋgé néŋu hoczua.

⁵ O Yawe ni zésiac waŋgémma zézua. Miŋ Kewu geŋgaoc imi hainezicna zéma kicqeli kekec baec yomuaru gi imi nuac buŋa wanzaŋ.

⁶ Zésiacna niŋna, ni maŋqeya wamma kecanzua, nunesi waŋnéŋanŋu ionac méra igucnec metecgé néŋna, ieneŋ kucgina eŋeŋa nuac séc qahac. ⁷ Qeri uŋana imi hésa ama igucnec hulac néŋna, qacgawac ewa hia ac zémaŋ. Goi héihéi waŋ néŋna, ic solana ieneŋ lelecgé némma nammu.

143

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimaŋ niŋ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe gi zéweleca niŋna. Guru héhélinawac gezac haina. Héniaga héla zéma héniaga solanawac séciguc acna niŋna. ² Guac kicgaiguc imi baec ic méŋnéŋ méŋ képésic solan ménda keczac. Imuac niŋac weleŋ qeŋe icga niguc ac ai ménda mena. ³ Hazécnanéŋ qeri uŋanawac zuŋ mezac. Kekecna qéziyu baeciguc maŋzac. Siŋi tunumaŋ qeriaiguc noporu becaru humugic ionac séc wanŋua. ⁴ Imuac qerinaiguc qeri uŋananéŋ kic gili waŋ néŋu wésé bacna imi témaŋ zé wanzac.

⁵ Ni nalé wahalawac nimba kenzac. Ai menec imi qerinanéŋ

* **141:6:** Saulo zéma ichéra. † **141:6:** Anutuac ackuazéc Dawidinéŋ zéauyec imuac zézéya.

☆ **141:7:** Yes 26:19 ‡ **141:8:** Ac yomuac hénia imi; Ménda wainéŋna kec humuwi niŋac.

nimma taczua. Waŋu iwawai méraganéŋ wamma menec imi nimma ⁶ mérana guac murugeŋ suluzua. Baec irec irecgianéŋ doku niŋ humuanzac imuac séc kekec uŋananéŋ guac wammizac. (Ohec)

⁷ Yawe gi acna foc niŋnéna. Qeri uŋana kuha mazac. Kic tanecga ménda musaŋgé néna. Baec séséŋiguc hiŋgacanzu ionac séc wambi niŋac. ⁸ Niŋkinzéŋna imi guaru hezac imuac niŋ siŋunec goi héihéigawac ackuazéc nézéna nimba. Kekec uŋana guaru naŋgéwa érézac imuac mia héna kecmaj niŋ ninzaŋ imi ku néna.

⁹ Yawe hazéchécna ionac méragina igucnec metecgé néna, ni guac méraga bawaiguc saŋgizua. ¹⁰ Gi nuac Anutu keczaŋ, imuac niŋac ku néna guac ewa siŋga méndacma wammaŋ. Uŋaga imi hiabia, imuac héna kondonaiguc nuagicma kembésémaŋ.

¹¹ Yawe qacgawac wamma kekecna meqeli néŋna. Solaj dindinaŋawac séciguc zéra waiya igucnec népésina éréwa. ¹² Waŋu goi héihéiga nuac hezac imuac séciguc hazéchécna qeric énécmina qahac waŋgic. Neŋ guac welen qeŋe icga kecza. Imuac niŋ qeri uŋana yéwéri mihiŋi mianzu imi moczoŋ auénécmina qahac wandacmu.

144

Baec yanda imi aŋgéŋa timac niŋac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe hainezicac zamaŋziŋna i zézé ségiségi wammimaŋ. Inéŋ mérana yaréac meefima mérana merawa yaré qeŋeac héna kumiyec. ² Yawe imi goi héihéina, zamaŋziŋna zéma baŋecna, inéŋ neuŋ kiropo selina zéma metec metecna zéma saiwana,

ni imi ic embac hécna méra bacnaiguc onopocanzac iwaru mia héiseliaŋzua.

³ Yawe, gi ic imi némac hiaya niŋac eeya héianzaŋ? Miŋ Kewu gi baec icac ninna némaria waŋu niŋmianzaŋ? ⁴ Ic imi kua wésésé ésécnec hotoŋadac kecma qahac wammac, waŋu kekec naléyanéŋ amia timima keŋanzac ésécnec focdac hama kemmac.

⁵ Miŋ Kewu gi kurumenŋ misicgéma tima mana. Baec boŋa séc onosina hofac téma yacmac. ⁶ Hazéchécga pilitic giliénécmina héndéŋ énécmina. ⁷ *Zakoŋga** muima héndéŋ énécmina keŋgic. ⁷ Ounec méraga suluma népésina éréwa. Doku qauŋ kuhaguc imuacnec zéma ic méréra ionac méragina igucnec metecgé néna. ⁸ Ieneŋ kua taséginanéŋ ikoc ac zéma méra héiginanéŋ manam batuc ai meanzu.

⁹ O Anutu ni legic qelia héima gita hésia ¹⁰ imi qema legic héigénzua. ¹⁰ Geŋ meseli énécmina ic kewuya ic kewuya yaréinaiguc onogicanzu. Welen qeŋe icga Dawidi sou zéra igucnec metecgé néŋanzaŋ guac mia legic héigénzua. ¹¹ Ic enia ionac méragina igucnec ni metecgé néŋna. Ieneŋ kua taséginanéŋ ikoc ac zéma méra héiginanéŋ manam batuc ai meanzu.

¹² Naŋ hécnina imi ic hésa komoranéŋ kecma séha séc yandianzac ésécnec wammu. Waŋu bérac hécnina ieneŋ ic kewuac ama yanda meanzu imuac hénia méndacma méra kiwi héimimia ama kewuac wotuŋa hocnéŋ memeya imuhucya ésécnec wammu. ¹³ Hofi amaninaiguc nene mériaŋ kuaya qeyu rama hécnina ieneŋ baec kisiaiguc saigic zaŋgégina imi tausenja tausenja zéma ¹⁰ tausenja ¹⁰ tausenja

* 144:6: *Zakoŋ* imi piliticac séséc ac wanzac.

wammu. ¹⁴ Burumakao hécnina iwa ienej haléginaguc réwéria wammu. Nununesi ménda hicniju ama somberjina iguc zésiac mén ménda hicnimag.

¹⁵ Ic embac arej imuhucya imi zézé ségiségi ginaguc. Ic embac Yawenéj Anutu kecénécimimia imi zézé ségiségi ginaguc.

145

Anutuc hiya zéma kewuya.

¹ (Dawidiac mepé qepési ac.) Ic kewu Anutuna, ni zézé ségiségi wanjémma qacga nalé tetcgia qahac mepési gémmaj. ² Ni kaiweya kaiweya zézé ségiségi wanjémma. Wanu qacga tetcgia qahac mepési gémmaj. ³ Yawe imi kunej yanda imuac kunej yanda mepésimimia wammac. Kunej yandayawac séha imi qétéya olombijac séc qahac. ⁴ Hicnisaia hicnisaia emma kemma guac wawaj memega imi mepésima haka silicga kuhaguc imi zéau énécmimu. ⁵ Qac bujaga eebipiyaguc zéma edamugaguc imi zéma guac haka welic welicgia imi qerinanéj zénimma kecmaj. ⁶ Hakaga welic welicgia imuac kuha imi zéau énécmimia wammac. Ni acguc héniaja kunej yanda imi zéau énécmimanj. ⁷ Ienej guac sese kunej yanda imuac buja zéma guac héniaja solanja imuac legic héimu.

⁸ Yawe imi ewa hiawac waj énécmima ewa biric waj énécmima qeri geric foc foc ménda wamma goi héihéi kunej yanda waj énécmianzac. ⁹ Yawe imi kecec momac yanda hiabia waj énécmima zéyu hicnima keczu séc goi héihéi waj énécmianzac.

¹⁰ Yawe gej zéna hicnima keczu imi moczonj guac ewa hia ac zému. Guac muru météré amuna kecec ienej gi mepésigémmu. ¹¹ Ienej guac héngalenj ama arenja

yanda imuac edamuya zéauma guac kucga zéeminiw wammu. ¹² Guac ai kuhaguc imi zéma héngalenj ama arenja yandagawac qac bujagawac edamuya imi ic onac qelihécgina énézégic nimmu. ¹³ Guac héngalenj ama arenja yanda imi héngalenj ama arenja yanda hémbénaja. Wanu héngalenj aiga imi hicnisaia lépaya lépaya hema emma kecmac. Min kewu imi zéyu hicnima keczu imi moczonj goigina héima ménzé ménzéya qahac zikiziki acya moczonj méndacanzac. ¹⁴ Yawe imi tendijgéwiw zé wananzu ionac nanjé énécmianzac. Wanu mema titi waj énécmimia imi meyac énécmianzac. ¹⁵ Kecec momac yandanéj guaru kic hianzu. Gej nalé zézéya méndacma nene yaka gumu énécmianzanj. ¹⁶ Wanu méraga suluma iwawai kekecginaguc imi moczonj galenjé énécmima sécgé énécmianzac.

¹⁷ Yawe imi wawaj memeya moczonj solanj dindija wananzac. Haka silicya moczonj ewa hiawac wananzac. ¹⁸ Yawe imi zéwelec wammima hélacnec zéwelecanzu séc hosucgé énécmianzac. ¹⁹ Inéj mia eeya héimianzu séc ewa sinjinawac sécgé énécmianzac. Wanu ionac qac héhéligina imi nimma anjéggina tianzac. ²⁰ Yawe imi goi héihéi wammianzu séc héngalenj waj énécmianzac, néj kaiziliwej ic imi moczonj mebiré énécmianzac.

²¹ Kuananéj Yaweac qac bujaya zéaumanj. Wanu séwiginaguc momac yanda ienej qara téréya imi tetcgia qahac mepésimu.

146

Anutunéj méra miyu mepésimiyec.

¹ Haleluya, kecec unjana Yawe mepésina. ² Ni kecmia emma kecmaj séc Yawe mepésimanj. Kecma

emma kecmanj séc Anutuna legic héimimanj.

³ Ini ic eneja ionaru ménda lahenjúmu. Baec ic ienej méra énécmiuac kuc ménda he énécmizac. ⁴ Ienej imi unjagina wai énécmiyu baeciguc lilingéma kemmu. Keñgic kaiwe imuaru mia ionac ninjarej arengia imi moczoj qahac wandacmac.

⁵ Yakoboac Anutunéj méra mimac imi ségi ségiyaguc. Wañu Yawe Anutuyawac ninjkumuma keczac imi zézé ségi ségiyaguc.

⁶ Yawe imi baec kurumenj zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoj zéyu hicñidacgic. Wañu hémbénaña qeri héra késa keczac. ⁷ Inéj hédacgé énécmiawac keczazu imi héra acac séc zédiñj énécmima yaka niñ humuanzu séc nene yaka gumu énécmianzac.

Wañu Yawenéj qaté énécmimia imi hulac énécmianzac. ⁸ Yawenéj kic hilic onac kic hihi meénécmianzac Yawe imi mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. Wañu Yawe imi ic solaña goi héihéi wañ énécmianzac. ⁹ Yawe imi ic kianja héngalenj wañ énécmianzac. Wañu qawéc gupanj énépésima nanjgé énécmianzac. Wañu kaižiliwenj ic ionac hénagina imi mebirí énécmianzac.

¹⁰ Zion ama areña yanda, Yawe guac Anutunéj hicñisai lépaya lépaya hémbénaña héngalenj wanjémmac. Haleluya!

Anutunéj Yerusalem héngalenj wammianzac, mepésimini.

147

¹ Anutunina legic héimimia imi hiabia. Wañu imi ninjorocya zéma niñu sécgémac. Imuac niñac Yawe mepésini, haleluya! ² Yawenéj Yerusalem meyacgéanzac. Inéj mia Israel héndénj qéndénj wañ énécmigic

keczu imi qutulanjé énécmianzac.

³ Inéj ewa biric wamma keczu séc mehiaru énécmima wizigina oso énécmianzac. ⁴ Inéj ménni sikilu qétégina oloñ énécmima qacgina qacénécmianzac. ⁵ Miñ Kewunina imi kunenj yanda, kuc yandayaguc. Wañu ninjtegic qinjegicya séha imi olombinjac séc qahac. ⁶ Yawenéj memaamuma keczazu imi énépésima nanjgé énécmianzac. Wañu kaižiliwenj ic imi giliyu baeciguc maunudacmac.

⁷ Saiwop zémima Yawe legic héimimu. Gita kulele qema Anutu legic héimigic. ⁸ Inéj hosusu haima kurumenj osoanzac. Wañu baecac wamma kia imi hofiaiguc haiyu heanzac. Wañu kia haiyu baec boñaguc qézézac éréma yandianzac. ⁹ Inéj hasénj yanj zéma koeckoec nei merawanéj qacma kegcic nenegina mihicñj énécmianzac. ¹⁰ Yawe imi becosiacac kuhawac ninjkumuma kenzu ionac siñgina ménda niñanzac. Wañu ic ménj eneya héra kuhawac ninjkumuma kenanzac imuac ménda hénsorocanzac. ¹¹ Inéj eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wanjanzu ionac mia ewa hia niñanzac.

¹² Yerusalem gi Yawe legic héimina. Zion gi Anutuga legic héimina. ¹³ Inéj amagawac nagu wétéya imi meseligianzac. Wañu ama imuac qerigaiguc merachécga mérianj mihicñj énécmianzac. ¹⁴ Inéj baecgawac suc séré yanda imuac qeriaiguc luae qegéñu heanzac. Wañu nene héra gocmia hiabianéj gumu géñu sécgéanzac.

¹⁵ Inéj zézé seli acya baeciguc méliyu ackuazéc iminénj foc foc keñanzac. ¹⁶ Inéj komboc rama zucya imuhucya ésécnec giliyu maanzac. Wañu komboc bororona baeciguc hicñj hicñiya

imi qesayu bucgazen ésécnec heanzac. ¹⁷ Inéh saméh bororona ésécnec komboc giliyu maanzac. Mérénéh sangeña imi ogicma hia ménda téténgarimac? ¹⁸ Wanu inéh zéyu komboc imuhucya imi pépélíma doku wananzac. Inéh luhuc ézéyu qeanzac. Wanu doku ézéyu kenanzac.

¹⁹ Inéh ackuazécya Yakobo zéhicni miyec. Wanu héná acya zéma paken acya imi Israelac zéhicni miyec. ²⁰ Baec méñac ic areñ tosia ionaru imi imuhuc méñ ménda wañ énécmiyec. Imuac ieneñ Anutuac héná ac imi ménda ninzu. Haleluya!*

Anutuac edamuya imi baec kurumenj sécgéma hezac.

148

¹ Haleluya, kurumenjiguc keczu ini Yawe mepésigic. Yawe mepésigic, ou eñeñaguc keczu ini i mepésigic. ² Kua meme unahéra ini moczon i mepésigic. Kawali areñhéra ini i mepésigic.

³ Maso kaiwe iri i mepésiyc. Sikilu asarianzu ini moczon i mepésigic. ⁴ Kurumenjac kurumenj ini acguc i mepésigic. Sawaiguc doku hedaczac ini acguc i mepésigic.

⁵ Momac yanda inéh zéyu hicñjima hezu imi wai énécmigic Yaweac qara mepésimu. ⁶ Inéh méñnéñ méñ ménda logimac niñ qañañ silic hai énécmima imuhucya imuhucya hémbénaña kumu énécmiyu nanzu.

⁷ Baec igucnec Yawe mepésigic, konduñac mokoleñ yanda zéma konduñ zékéña zékéña ini momacnec.

⁸ Geric zéma komboc zéma komboc boborona zéma hosusu dépañ zéma luhuc kuaya tohoanzu ini acguc imuhucyanec.

⁹ Baec boña zéma baec qindiñ qindiña moczon, ic gocmiaguc zéma yéménzéc ic moczon imuhucyanec, ¹⁰ haséh yañ moczon yanda zéma ama yañ moczon zéma gisic zéma nei qeñgañginaguc moczon imuhucyanec.

¹¹ Baera baera ic kewu moczon zéma ic embac areña areña moczon zéma ic eñeña zéma baecac zétegictegic ic moczon imuhucyanec, ¹² ic qaré, embac seraña, ic embac yanda zéma nambérac moczon imuhucyanec.

¹³ Iwac qara momacgucnec sac eñeña yanda wanzac. Wanu edamuya imi baec kurumenjiguc keczu imi moczon onogicma eñeña wanzac, imuac niñac momac yanda ini Yaweac qara mepésimu.

¹⁴ Inéh mia héná géséhéra ilicgina meyac énécmiyec imuac niñac i imi qéhéréngé mima kecanzu météré énécmimia Israel ic ionac mepé qepésiac buña wanzac. Haleluya!

Anutuac haka hiabia ic embachéra ionac muru hezac.

149

¹ Haleluya, legic qelianéh Yawe mepésigic. Météré ichéra* ionac a3oazoroiguc legic héimigic.

² Israel imi eñeya mihicni miyec iwac niñac wamma ségiségi wammac. Zionac nanhéra ieneñ eñañ ic kewu niñac wamma ségiségi wammu. ³ Legic hirima qara mepésigic. Wanjon zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Yawenéh eñeya ic embachéra niñac ségiségi wananzac. Wanu ic embac memaamuma kecanzu séc angéngina tima kiwi méréra héñsoroc sorocya meénécmianzac.

⁵ Météré énécmimia ieneñ imi

* **147:20:** Hebirao ac yomuac hénia imi; Yawe mepésigic!

* **149:1:** Hénaorin Anutu niñzéhéanžu momac yanda ionac qacgina.

edamuya qeriaiguc ségiségi
 wamma eñañ hehe taticiguc legic
 héimimu. ⁶ Kuaginaiguc imi Anu-
 tuac mepé qepési acnéñ hemac.
 Wañu méraginaiguc sou bawa
 andia zéráguc imi he énécmimac.
⁷ Wañu iminéñ mia baera baera ic
 bakia melenéñ énécmima ic embac
 areña areña tasé ku énécmimu.
⁸ Wañu ic kewuhécgina imi señ
 hésanéñ, ic eñeña hécgina imi
 aiñ bétacnéñ hénagina helanzi
 énécmimu. ⁹ Zétegitic tegic ac
 ooyawac hezac imuac séciguc
 imuhuc wañ énécmimu. Ai
 eeyaguc imuhucya imi météré
 énécmimia ionac méraginaiguc hai
 énécmiyu hezac. Haleluya!

Kewunina yanda Anutu.

150

¹ Haleluya, ocmuñaguc Anutu
 legic héimigic. Kuha héima hezac
 kurumenéñ imuaru legic héimigic.
² Wawañ memeya kuhaguc imuac
 niñac legic héimigic. Héniaya,
 kunenéñ yanda edamuyaguc imuac
 niñac wamma legic héimigic.

³ Tomuñ qema legic héimigic.
 Kulele zéma gita qema legic
 héimigic. ⁴ Tambariñ qema legic
 hirima mepésigic. Kuña zéma
 gitanéñ legic héimigic. ⁵ Aiñ hilaña
 qara kunenéñ yanda imuhucya
 qema mepésigic. Aiñ hilaña hétén
 ou eñeñawac qema mepésigic.
⁶ Kua wésésé héima kecañzu séc
 Yawe legic héimigic. Haleluya!